Матеріали

Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції, присвяченої Дню науки та з нагоди 105-річчя Академії

«Педагогічний менеджмент у закладі освіти як інструмент підвищення ефективності та якості освітнього процесу»

(м. Харків, 14 травня 2025 року)

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної військової адміністрації
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Мукачівський державний університет
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Криворізький національний університет
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Комунальний заклад Сумської обласної ради «Лебединський педагогічний фаховий коледж імені А. С. Макаренка»
Бельгійська рада з питань освіти (Бельгія)
Освітня фундація EduFuture (Фінляндія)
Мазовецька академія в Плоцьку (Республіка Польща)

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції, присвяченої Дню науки та з нагоди 105-річчя Академії (м. Харків, 14 травня 2025 рік)

Харків
2025

УДК 378.07:005.336.1-048.32(062.552)
П 24

Редакційна колегія:

Пономарьова Г. Ф. – докторка педагогічних наук, професорка, заслужена працівниця народної освіти України, Почесна громадянка Харківської області, ректорка – голова;

Степанець І. О. – кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової та інноваційної діяльності – заступник голови.

Члени редакційної колегії:

Прокопенко А. О. – докторка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри фізики та математики;

Дмитренко К. А. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, учена секретарка;

Купіна О. В. – керівниця навчально-методичного відділу;

Савченко В. Е. – методистка.

Відповідальність за якість і достовірність матеріалів
несуть автори публікацій.

П 24 Педагогічний менеджмент у закладі освіти як інструмент підвищення ефективності та якості освітнього процесу: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (14 травня 2025 р., м. Харків) / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради [Електронне видання]. – Харків : ХГПА, 2025. – 467 с.

До матеріалів Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції включені доповіді науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів вищої, загальної середньої та дошкільної освіти, аспірантів, здобувачів.

Тематика матеріалів збірника охоплює питання, щодо висвітлення та обґрунтування важливості упровадження різних напрямів педагогічного менеджменту як засобу вдосконалення системи управління освітнім процесом, реалізації практики упровадження інновацій, розвитку науково-методичної і виховної роботи та підкреслили доцільність продовження наукових досліджень у царині означеної на конференції теми.

УДК 378.07: 005.336.1-048.32 (062.552)

© Харківська гуманітарно-педагогічна академія, 2025

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Шановні колеги, учасники Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Педагогічний менеджмент у закладі освіти як інструмент підвищення ефективності та якості освітнього процесу», присвяченої Дню науки та 105-річчю заснування Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Вирішення актуальних завдань розвитку сучасної освіти України, підвищення її якості у контексті вимог євроінтеграційних процесів ми пов'язуємо, зокрема, зі створенням та ефективним функціонуванням цілісної науково-вивіреної системи педагогічного менеджменту.

На думку відомих американських економіста, теоретика менеджменту, вченого, письменника Майкла Мескона, вченого, економіста і педагога Пітера Друкера та інженера, основоположника наукової організації праці і менеджменту Фредеріка Тейлора, менеджмент – це не стільки управління певними об'єктами, предметами, скільки організація праці вільних у своєму витворі людей, якої керуються усвідомленням доцільності, переваги, вигоди і відповідально приймають власні рішення щодо подальших дій.

Керуючи надбаннями світової комуни і перспективи, результатами досліджень вітчизняних науковців, зокрема В. Бондаря, О. Винничук, М. Дарманського, Г. Єльникової, Л. Даниленко, О. Мармизи, Л. Мартинець, Т. Сорочак та інших, спільними зусиллями і наполегливою працею ми зможемо створити таке національне освітнє середовище, що буде приваблювати як нинішнього так і майбутнього споживача освітніх послуг.

Потребує переосмислення і пошуку нових підходів питання управління як системою освіти загалом, так і окремим закладом освіти, процесами, що в ньому відбуваються заради досягнення якісної освіти.

Віримо, що результати нинішнього та наступних наукових зібрань освітян України і закордонних колег стануть потужними кроками до майбутніх змін, додадуть змогу усвідомити глибину і масштаби та подолати ті виклики, що постали перед Україною.

Хай матеріали конференції стануть у нагоді тим, хто долучається і буде долучатися до вирішеня проблем освіти нинішньої доби.

Все буде Україна!
Разом до Перемоги

Галина ПОНОМАРЬОВА, докторка педагогічних наук, професорка, заслужена працівниця народної освіти України, Почесна громадянка Харківської області, ректорка Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

ЗМІСТ

Агєєнко Т. А., Шляхов А. К.

ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІ ПРАКТИКИ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА: АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ **14**

Акімова О. М.

СПЕЦИФІЧНІ ЗАВДАННЯ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ **18**

Акімова О. М., Колесник О. Б., Одринська О. П.

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ **21**

Аляб'єва Д. Є., Васильєв С. В.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ **23**

Амецинський Д. В.

ВІДМІННІ ОЗНАКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ДИСЦИПЛІН БУДІВНИЧОГО ПРОФІЛЮ **26**

Андреєва М. О., Шатохін В. О.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА **28**

Арлачов В. В.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗВО **30**

Арлачов К. В.

СТРУКТУРА СФОРМОВАНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН **32**

Афанасьєв О. І.

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ **36**

Бабак П. С.

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ГЕНОЦИДУ **40**

Бакай О.

ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ **41**

Балла Л. В., Оніщук Т. І.

АРТТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНІКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ЧАСИ ВОЄННОГО СТАНУ **43**

Баранов В. С.

МУЗИЧНА ТЕРАПІЯ ЯК СКЛАДНИК УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ **50**

Башлай В. М., Широколава М. В.

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ **51**

Belmaz Ya. M.

THE ROLE OF PEDAGOGICAL MANAGEMENT IN THE DEVELOPMENT OF FUTURE PROFESSIONALS' FOREIGN LANGUAGE SCIENTIFIC COMPETENCE (РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ НАУКОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ) **54**

Бережна А. В.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ **57**

Бескорса В. М.

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ КУЛЬТУРОЛОГІВ **61**

Бєреснєв О. І.

ІНТЕГРАЦІЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ **63**

Бєреснєва К. С.

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ **65**

Бившева Т. Ф., Погода О. В., Шевченко Д. Р.

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА В ПІДГОТОВЦІ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА **68**

Близнюк Г. І., Третяк О. В.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ **71**

Богомаз П. В., Васильєв С. В.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ **73**

Бойченко А. В.

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ХОЛІСТИЧНОГО ФІТНЕСУ ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ У ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ **76**

Борисова О. В.

РЕЛІГІЯ І ШКОЛА В НІДЕРЛАНДАХ: СОЦІАЛЬНИЙ ТА ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ **80**

Василенко О. М.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ **87**

Васильєв С. В.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ТЕРИТОРІАЛЬНО ВІДОКРЕМЛЕНИХ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ **89**

Васильєв С. В., Лисун М. А., Посохова К. Ю., Саєнко В. І.

ЧАС ВІДПОЧИНКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ **93**

Веренич Л. В., Прохватило Г. М.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО ПРОГРЕСУ **97**

Власенко Є. О.

ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ УЧНІВ РІЗНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ **101**

Габрук О. О.

ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ **103**

Герасимова У. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЖІНОК В УМОВАХ ВІЙНИ **106**

Горбенко Є. О.

УПРАВЛІННЯ ЦИФРОВОЮ ТРАНСФОРМАЦІЄЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: РОЛЬ ГЕЙМІФІКОВАНИХ YOUTUBE-РЕСУРСІВ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ **109**

Horovenko O. A., Tkachenko R. V.

AUTHENTIC ENGLISH-LANGUAGE MATERIALS AS A TOOL FOR CULTURAL IMMERSION AND THEIR IMPACT ON THE EFFECTIVENESS OF THE EDUCATIONAL PROCESS **115**

Громко Т. В.

ДЕСКРИПТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ Й РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ЗАСОБАМИ КОРПУСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ **119**

Даніліч-Скакун А.А., Цяцька Д.І.

ПСИХОАНАЛІЗ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ІНСТРУМЕНТ В РОБОТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА **126**

Дмитренко К. А.

ВЗАЄМОДІЯ ОСВІТИ ТА НАУКИ У БОРОТЬБІ З ГЕНОЦИДОМ **129**

Довгаль Р. Г.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ **133**

Долгіх О. В.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ В СОЦІАЛЬНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ, ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА **135**

Дрокіна А. С.

3D-МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ STEM-ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ **138**

Дурдас К. Г.

ВРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІСТІВ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВІДПОВІДНОЇ ОСВІТИ **140**

Душина В. А.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ МАТЕРИНСЬКОЇ ТРИВОЖНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ **142**

Дьомін Я. О.

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ОСВІТІ **146**

Дьоміна О. В.

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ В ОСВІТНЬОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ **148**

Єна А. С., Надточий М. В., Кантемир І. М.

ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ЯК ЗАПОРУКА ЖИТТЄВОГО УСПІХУ В ОСВІТІ **151**

Єрьоменко О. А.

ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ **155**

Жиденко Т. О., Берлізєва К. Д.

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОТЕСТ У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ **157**

Жиденко Т. О., Крупська Л. С.

СИМВОЛИ В ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА ШЕВЧЕНКА **159**

Задніпровська В. В.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗЗСО У ПРИФРОНТОВИХ ГРОМАДАХ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ **164**

Здебська Т. М., Купіна О. В., Борзик О. Б.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ТА ПІДТРИМКИ ЗДОРОВИХ ЗВИЧОК УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ **166**

Зозуля О. В.

МИСТЕЦТВО СПРЯМУВАННЯ: РОЗКРИТТЯ ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИНАМІЦІ КЕРІВНИЦТВА ЇХ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ **169**

Іванова М. Ш, Ніколаєнко І. В., Купіна О. В.

МЕНЕДЖМЕНТ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ **173**

Ігнатенко П. М.

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ **175**

Іодковський П. Ю.

АЛГОРИТМ ПРОЄКТУВАННЯ ДУАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИКЛАДАЧАМИ ЗАКЛА ДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ **176**

Камардаш Н. В.

МОДЕЛЬ РОБЕРТА ДІЛТСА ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЯ В СИСТЕМУ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ **179**

Кантемир І. М., Надточий М .В., Єна А. С.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ТА ВИХОВНА РОБОТА ЗІ СТУДЕНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ТРАВМИ: НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ **181**

Катречко А. С., Кобзар Ю. В

СЦЕНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА **185**

Квасенко О. В.

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ **188**

Квітко Н. М.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОСВІТІ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ **190**

Квітковський В. І., Свистун Г. Є.

РОЗВИТОК АРХЕОЛОГІЧНОЇ НАУКИ В КОМУНАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ» **193**

Кекало В. Б.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ **196**

Кіріна-Радчук В. М.

ГУМАННА ПЕДАГОГІКА ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ТА ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ **198**

Колесник Л. Д.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ І ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ **199**

Колпачова Д. Ю., Куцовол Я. О., Четаєва Л. П.

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ **203**

Комісова Т. Є., Скрипкіна Ю. А.

ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНЯ ТРИВОЖНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ **206**

Корсіков Д. О.

КЛЮЧОВІ «SOFT SKILLS» У РАКУРСІ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ **209**

Костенко Н. Л., Азаренко Н. О.

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІННЯ РАКЛАДОМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ **212**

Кузнецова О. В.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ **215**

Курач М. С.

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ **219**

Кучай О. В.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ VR ТА AR У ПЕДАГОГІЧНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ: ІННОВАЦІЇ, ІНКЛЮЗІЯ ТА УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ **223**

Кучеренко С. М.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ **228**

Лабунець С. В.

МЕНЕДЖМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЯК СИСТЕМНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ПРОЦЕС **231**

Лавріненко Т.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ У ЗЗСО **234**

Лєдок М. В.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ **238**

Ломакін Г. І.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОМУ СУПРОВОДІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ **241**

Лунячек В .Е., Лунячек Н. А.

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ЯК ШЛЯХ ДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ **247**

Макарова С. В.

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ **251**

Малєєв В. М.

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ СЕРЕДОВИЩА ЗДОРОВ'Я В ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ **256**

Маміна Д., Чернецька Ю. І.

СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ СЕРЕД МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ **259**

Микитюк С. О., Микитюк В .О.

ЗАПИТИ СУСПІЛЬСТВА ДО ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ Й ОРІЄНТИРИ СЬОГОДЕННЯ **262**

Михайленко Н. В.

МІЖПРЕДМЕТНА ІНТЕГРАЦІЯ У ФАХОВІЙ ПЕРЕДВИЩІЙ ОСВІТІ ЯК ІННОВАЦІЙНЕ ЯВИЩЕ (З ДОСВІДУ РОБОТИ) **267**

Мірошко О. І.

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА **272**

Монастирська О. В., Гніда О. В.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РОБОТА ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ **276**

Моргун А. В.

GOOGLE COLAB ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ **279**

Муслієнко О. В.

ІНТЕГРАЦІЯ ГУМАНІТАРНИХ КУРСІВ У ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ТА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО ВИКЛАДАННЯ В УМОВАХ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ **281**

Мухін О. Є.

МОДЕЛЮВАННЯ ОСВІТНІХ СИТУАЦІЙ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ **284**

Надточий М. В., Єна А. С., Кантемир І. М.

ПЕДАГОГІЧНА І ПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКИ ЯК СКЛАДОВІ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ **286**

Несмянович А. В.

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ **290**

Одарченко А. А.

СУПЕРВІЗІЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ **292**

Одарченко В. І.

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО БРЕНДУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ **295**

Олешко В. Л., Олешко Т. Є., Салогуб Є. І.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ **300**

Олянич В. В.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН **302**

Онищенко О. О.

МЕТОДИЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, СПОСОБИ ФОРМУВАННЯ **307**

Островська М. Я.

МОВЛЕННЯ ВИХОВАТЕЛЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ **310**

Отрошко Т. Ф., Купіна О. В., Борзик О. Б.

МЕНЕДЖМЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ: ШЛЯХИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛ **314**

Panchenko V. V.

SOCIAL-EMOTIONAL LEARNING IN ENGLISH TEACHER EDUCATION: A PATH TO ENHANCING METHODOLOGICAL AND EDUCATIONAL WORK **316**

Пархоменко Ю. О., Даніліч-Скакун А.А.

ВПЛИВ СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ НА МОТИВАЦІЙНУ ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ **319**

Петриченко Л. О.

УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ У ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА АДАПТАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ **321**

Пєлих А. А.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАГІСТРАНТІВ З ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ **323**

Пєхарєва А. С., Пєхарєва С. В.

ІНКЛЮЗИВНА ПОЛІТИКА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ **325**

Подшивалова Н. М.

РОЛЬ ДИРЕКТОРА ШКОЛИ У СВІТОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ: КЛЮЧОВА ФІГУРА ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ **330**

Полякова І. В., Борзик О. Б., Купіна О. В.

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ **332**

Пономарьова Г.Ф., Степанець І.О.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ І ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ **337**

Потапова Н. В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ **342**

Проценко О. О.

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ЖІНОК З ЧИСЛА ВПО В УМОВАХ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ **346**

Прудник В. В.

ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ФАХОВОГО МОЛОДШОГО БАКАЛАВРА ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ **349**

Пятницька Д. В., Шестерова Л. Є., Аджаметова Л. І.

ВИХОВНА РОБОТА ЗІ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ **354**

Репко І.П., Домніч Т.В.

ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ **357**

Репко І. П., Задорожня Я. І.

ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ **360**

Руднік Д. Г., Єрьомін І. О., Караман О. В.

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ У КЛАСАХ НУШ **363**

Рябенька М. О., Саган А. І.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ ТА ОСВІТІ **367**

Рябенька М. О., Собко А. К.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ **371**

Савінова Н. В., Карпенко К. М.

КОМПЕТЕНТНІСНО-ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХОВОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ **375**

Савченко В. Е.

НАРОДНА ПІСНЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОДІАГНОСТИКИ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ І КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ **378**

Самойленко О. В.

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ: ІНТЕГРАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ТА ПРАКТИК **379**

Силадій І. М., Маринець Н. В.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ І ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ ДО МИСТЕЦТВА УПРАВЛІННЯ **384**

Сорочинська М. В.

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ТЕЙПУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПРОФІЛАКТИКИ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ ПОШКОДЖЕННЯХ НИЖНІХ КІНЦІВОК В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ СПОРТИВНОЮ АЕРОБІКОЮ **386**

Степанова К., Васильєв С. В.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЧАСУ ВІДПУСТКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ **388**

Табачник І.Г., Дудник М. Є.

УСПІШНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ПЕРЕБУВАННЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ **392**

Табачник І. Г., Яковенко В. С.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЗА УМОВ СПІВПРАЦІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ З СІМ'ЄЮ **395**

Ткаченко О. В.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ **399**

Толстопятенко Ю. М.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ **402**

Упатова І. П.

ДИСТАНЦІЙНА ШКОЛА МЕТОДИЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ **406**

Фінін Г. І.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТНЬОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ БАКАЛАВР ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ **410**

Фоменко О. В.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПРОЦЕСІ ФІТНЕС-ТРЕНУВАНЬ **413**

Хижняк М. В., Сіваченко В. Є.

ОЗНАКИ ЩАСЛИВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ: ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ **417**

Христенко Д. О.

СИНЕРГІЯ ФІЗИЧНОГО ТА МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ **421**

Хряпін Е. О., Галушко Н. А., Репко І. П.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ХАРКІВЩИНИ (1917-1927 РР.) **422**

Цибуліна І. В.

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ **426**

Цуранова О. О., Татарко І. В.

РОЛЬ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ **429**

Цуранова О. О., Бурова Н. А.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ **430**

Чекалкін П. О.

ОСВІТНІ ІНТЕРНЕТ-ПРОЄКТИ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, РОЛЬ В ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ **433**

Чернецька Ю. І., Буйнова В. О.

КЕЙС-МЕНЕДЖМЕНТ У РОБОТІ З СІМ'ЯМИ З СЖО ЯК ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ **435**

Чернецька Ю., Клочок О.

СУБ'ЄКТИ ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТЕРАПІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В ГЕРІАТРИЧНИХ ЦЕНТРАХ **438**

Чернова О. Б.

АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ПІДХОДИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ **440**

Шапаренко Х. А.

СУЧАСНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ **444**

Шевченко Є. О.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОЗБЕРЕЖЕННЯ У МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ **447**

Шевчук В. В.

МОХО D-CPT ЯК ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ СИНДРОМУ ДЕФІЦИТУ УВАГИ З ГІПЕРАКТИВНІСТЮ (РДУГ) **450**

Шеляг С. І.

ІНТЕГРАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ МЕНЕДЖМЕНТУ В ОРГАНІЗАЦІЮ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗП(ПТ)О **455**

Школа О. М., Даньковська А. В.

АДАПТИВНІ ФІТНЕС-ПРОГРАМИ В СИСТЕМІ ОЗДОРОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАХВОРЮВАННЯМ НА ДИТЯЧИЙ ЦЕРЕБРАЛЬНИЙ ПАРАЛІЧ **456**

Яковенко В. В.

ЗАЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ ДО РОЗРОБКИ ІПР ЯК ОСНОВА ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ІНКЛЮЗІЇ **460**

Яковенко С. Л.

ІНТЕГРАЦІЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ТА ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЯК ЧИННИК ЦІЛІСНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХОВОГО МОЛОДШОГО БАКАЛАВРА **465**

ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІ ПРАКТИКИ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА: АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ

Агєєнко Т.А., Шляхов А.К.

Слова «менеджмент» і «менеджер» у наш час вже стали частиною нашої лексики, вони зараз активно вживаються у сфері педагогічної діяльності. Термін «менеджмент» (management) американського походження і перекладається як управління, керування; адміністрація, керівництво. За своїм змістом термін «менеджмент» певною мірою можна вважати синонімом терміну «управління», але поняття «управління» набагато ширше [5]. Сучасний менеджер в системі освіти – керівник нового покоління, який використовує у своїй роботі сучасні методи управління [1].

Прийнята 1993 року Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») проголосила відхід від засад авторитарної педагогіки, що утвердилися у тоталітарній державі і спричинили нівелювання природних задатків і можливостей, «інтересів усіх учасників освітнього процесу» та визначала «пріоритетність освіти», «випереджальний характер її розвитку, нове ставлення суспільства до освіти, до знань та інтелекту, кардинально нові підходи до інвестиційної політики в освітній сфері» [9].

Наступним етапом став активний розвиток ринкових взаємовідносин, коли утворювалися університети, відкривалися нові, конкурентоздатні, спеціальності. Цей період, у ціннісному плані, відзначився підписанням Україною в 2005 році Болонської конвенції, згідно з якою системі української вищої освіти належало виконати низку кроків, покликаних наблизити системи освіти без уніфікації системних елементів у європейському просторі освіти й науки» [8].

Сучасне законодавство у сфері освіти передбачає можливість реалізації різноманітних моделей формування, розвитку сучасних інноваційних моделей .управління.

У процесі естетичного виховання молоді значну роль відіграє мистецтво. Потужним інструментом для стимулювання творчого потенціалу молоді в системі естетичного виховання може бути мистецтво постмодернізму. Його здатність поєднувати саморефлексію, гібридність, інтерактивність і критику соціокультурних явищ робить його потужним генератором креативного мислення, сприяючи розвитку індивідуальної свободи, емпатії та здатності до інноваційного самовираження.

Постмодернізм, радикально переосмислюючи межі мистецьких можливостей, генерує активний творчий пошук особистості, дозволяє усвідомити «мозаїку різноманітних перспектив, суперечливих ідеологій та швидкоплинних істин» [3].

Дослідженню постмодернізму, зокрема аналізу творчості митців, (починаючи від дадаїзму та сюрреалізму і закінчуючи структуралізмом та деконструктивізмом, присвячені наукові праці В. Беньяміна, Ю. Габермаса, П. Бурдьє, Г. Фостера та ін.

Вплив постмодерністської естетики на сучасні культурні норми розкривається у дослідженнях Т. Адоно, Ч. Дженкса, П. Віріліо, Р. Барта, М. Маклюена та ін.

Серед сучасних вітчизняних авторів, які присвятили свої праці історії та розвитку мистецтва постмодернізму, треба, в першу чергу, назвати Г. Каменського, Г. Грабовича, Ю. Ільєнка, І. Філіпова.

Підручник «Мистецтво» для 9 класу Л. Масол дозволяє старшокласникам збагатити уявлення про стилі й напрями сучасного мистецтва. Проте проблема використання в системі виховної роботи з образотворчого мистецтва постмодерністських практик з метою підвищення ефективності управління освітнім процесом залишається не до кінця розкритою, вимагає подальшої розробки.

Мета дослідження – розкрити та теоретично обґрунтувати доцільність використання на заняттях гуртка образотворчого мистецтва постмодерністських практик як засобу підвищення ефективності управління освітнім процесом.

Постмодернізм у мистецтві вирізняється своєю здатністю радикально переосмислювати традиційні художні практики, руйнувати ієрархії та пропонувати новаторські способи взаємодії з культурою, суспільством і індивідуальною свідомістю.

Унікальна естетика постмодернізму формувалась засобами творчого переосмислення мистецької практики дадаїзму, сюрреалізму, абстрактного експресіонізму та ін. Художні течії постмодернізму, включаючи мистецтво апропріації, концептуалізм, феміністичне мистецтво, інституційну критику, перформанс, інсталяцію, відео та цифрове мистецтво значно розширили межі художньої практики, заклали ґрунт для активного творчого пошуку митців.

Спираючись на ці радикальні течії, розглянемо докладніше можливості підвищення ефективності управління освітнім процесом у гуртку образотворчого мистецтва.

Плюралізм постмодернізму, що проявляється у відсутності єдиного канону та прийнятті різноманітних стилів, технік і культурних перспектив, створює сприятливе середовище для розвитку творчої свободи. Постмодернізм, як зазначає Умберто Еко, розглядає культуру як «мозаїку», де кожен елемент має цінність [7]. У виховному аспекті це

дозволяє молоді експериментувати без страху порушення «правил». Мистецтво апропріації демонструє, що творчість може полягати в переосмисленні існуючих об'єктів чи образів: (роботи Шеррі Левін «Після Вокера Еванса», 1981; Джеффа Кунса «Нержавіюча сталь», 1986). Практичне завдання, яке можна застосувати на заняттях гуртка – створення колажів або цифрових реміксів із використанням елементів поп-культури (обкладинок журналів, мемів, рекламних постерів), що відображають особисті переживання чи соціальні коментарі вихованців гуртка.

Постмодерністське мистецтво, зокрема концептуалізм і інституційна критика, стимулює саморефлексію, що є ключовим компонентом креативного мислення. Творчі інтерпретації гуртківців за мистецькими творами постмодерністів дають можливість молоді оцінювати природу мистецтва, його соціальну роль і механізми влади, що формують культурний дискурс. Як зазначає Жак Дерріда, постмодернізм через деконструкцію розкриває «гру відмінностей», що лежить в основі будь-якого тексту чи образу [2]. На заняттях можна пропонувати вихованцям досліджувати текстові інсталяції Дженні Хольцер («Truisms», 1977–1979) і створювати власні гасла чи афоризми, що висвітлюють такі сучасні проблеми, як вплив соціальних мереж, екологічна криза тощо. Такі завдання розвивають аналітичні навички, вміння аргументувати власну позицію та критично оцінювати культурні наративи, що є основою для інноваційного мислення [2].

Інтерактивність, притаманна перформансам, інсталяціям і цифровому мистецтву постмодернізму, робить його потужним інструментом для залучення молоді до творчого процесу. Ознайомлення з творами Марини Абрамович («Ритм 0», 1974); Яйої Кусами («Нескінченне дзеркальне поле», 1965) дозволяє учасникам отримати імерсивний досвід, де глядач стає співтворцем. Психологічно це сприяє формуванню емоційної залученості, що, за дослідженнями в галузі педагогіки, посилює мотивацію до навчання [4].

У виховній практиці це можуть бути воркшопи, у яких учасники створюватимуть власні інсталяції, використовуючи доступні матеріали (дзеркала, світлодіоди, текстиль), щоб дослідити теми ідентичності чи простору. Так проєкт, натхненний творами Кусами, може передбачати створення «кімнати відображень», де учасники розміщують об'єкти, що символізують їхні мрії чи страхи. Це завдання не лише розвивають уяву, але й вчать гуртківців працювати в команді [4].

Гібридність постмодерністського мистецтва, що поєднує різні медіа, стилі та дисципліни, відкриває широкі можливості для міждисциплінарного навчання, яке є ключовим для розвитку інноваційного мислення. Відеоарт Нам Джун Пайка («TV Buddha», 1974), інтерактивні інсталяції Рафаеля Лозано-Хеммера («Pulse Room»,

2006) демонструють, як технології можуть розширити межі творчості. У виховному процесі це може бути реалізовано через проєкти, що інтегрують мистецтво з наукою, технологіями чи літературою. Наприклад, гуртківці можуть створити цифровий арт-проєкт, використовуючи програми для обробки зображень або створювати анімації, щоб дослідити теми глобалізації чи впливу медіа. Такі завдання розвивають технічні навички, вміння синтезувати знання з різних галузей і креативно вирішувати проблеми, що відповідає сучасним вимогам до освіти.

Феміністичне мистецтво та практики, що досліджують культурну ідентичність, як у роботах Сінді Шерман («Без назви кінокадри», 1977–1980), Ай Вейвея («Sunflower Seeds», 2010), пропонують молоді інструменти для осмислення власної ідентичності, суспільних норм; сприяють розвитку емпатії та самосвідомості. У виховній роботі це може бути реалізовано через проєкти, де вихованцям пропонується створювати автобіографічні твори з використанням фотографій чи відео. Натхненні роботами Кари Вокер, гуртківці можуть створювати силуетні інсталяції, що розкривають історичні чи соціальні теми, зокрема такі, як нерівність чи культурна пам'ять [6].

З психологічної точки зору, постмодерністське мистецтво впливає на творчий розвиток через стимуляцію дивергентного мислення – здатності знаходити множинні рішення для однієї проблеми. Його відкритість до експериментів і відмова від єдиної «правильної» відповіді знижують тривожність, пов'язану з оцінкою, що особливо важливо для молоді.

Таким чином, розвиток критичного мислення через аналіз постмодерністських творів готує молодь до навігації в складному інформаційному світі, де необхідно розрізняти маніпуляції та формувати власну думку.

Навички міждисциплінарної творчості, отримані через проєкти, що поєднують мистецтво з технологіями чи соціальними науками, відповідають вимогам сучасного ринку праці, де цінуються інноваційні підходи.

Акцент на емпатії та дослідженні ідентичності сприяє формуванню соціально відповідальної особистості, здатної до співпраці в різноманітному суспільстві.

Ці ефекти роблять постмодернізм не лише інструментом естетичного виховання, але й засобом підготовки молоді до викликів XXI століття.

Використання на заняттях гуртка образотворчого мистецтва постмодерністських практик дійсно можна вважати дієвим засобом підвищення ефективності управління освітнім процесом.

Список використаних джерел

1.Байбакова О. О. Сучасні погляди на педагогічний менеджмент. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка, соціальна робота.* Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. Вип. 23. С. 13 – 16. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/6257/ (дата звернення: 29. 04.2025).

2.Деконструктивізм URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ (дата звернення: 27.04.2025).

3.Критика постмодернізму URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ (дата звернення: 28. 04.2025).

4.Медіа-мистецтво URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ (дата звернення: 28.04.2025).

5.Менеджмент: Підручник / С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Державний університет «Житомирська політехніка». Житомир: Вид-во «Рута», 2021. 856 с. URL: https://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/ (дата звернення: 29. 04.2025).

6.Мистецтво постмодернізму» URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ (дата звернення: 27.04.2025).

7.Соболь О. Постмодернізм URL: https://archive.org/details/filosofskyi_entsyklop/page/ (дата звернення: 27.04.2025).

8.Смолінська О. Вища освіта як цінність. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/ (дата звернення: 29.04.2025).

9.Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова Каб. Міністрів України від 03.11.1993 р. № 896 : станом на 29 трав. 1996 р. URL: https://zakon. rada.gov. ua/ laws/show (дата звернення: 29.04.2025).

СПЕЦИФІЧНІ ЗАВДАННЯ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Акімова О. М.

Сучасна система управління містить виклики, що спочатку утворилися через пандемію COVID-19, а з часом посилилися через ризики внаслідок військового стану, спричиненого повномасштабною агресію проти України.

Процес управління закладами освіти в умовах військового стану має власні специфічні завдання, що тісно пов'язані як і з запитом реалізації державної політики в сфері освіти, так і власною місією щодо підтримки громад з урахуванням географічного розміщення закладів.

Поділяємо наукову тезу дослідниці Л. Петриченко щодо утворення нових пріоритетних завдань перед закладами освіти в умовах військового стану [2,с.284-285]: «…забезпечення кваліфікованої підготовки фахівців, які необхідні для вирішення викликів, пов'язаних із війною та післявоєнного відновлення; тематична спрямованість дослідницьких робіт відповідно до запитів воєнних проблем: стратегії, технології, винаходи, рішення, методики тощо; – залучення до військових програм щодо набуття практичного досвіду введення воєнних дій, що відкриває можливості «побачити проблеми з середини», та спрямувати інноваційний розвиток у правильному напрямі».

Актуальними вважаємо розвідки О. Бабакіної щодо упровадження принципів управління, реалізація котрих визначає стратегічні напрямки та забезпечує системність у прийнятті управлінських рішень [1,с.73]: «…неперервності (постійне вдосконалення професійних навичок та компетенцій викладачів), гнучкості (адаптивність до актуальних викликів), персоналізації (індивідуалізація, урахування досвіду, потреб, здібностей та можливостей фахівця), інтеграції сучасних технологій (використання інноваційних цифрових технологій)».

Розглядаючи ризики та непередбачувані обставини, що впливають на процес управління закладами освіти в умовах військової агресії, відзначимо основні завдання системи управління із урахуванням наукових розвідок Б. Чижевського[3,с.85]: формування та підтримка єдиної системи у ході формування духовно-моральних цінностей поглядів та переконань; посилення духовно-моральної виховної ролі процесу навчання та пізнання; практичне застосування наукових знань, формування практичних умінь, навичок та компетентностей тощо.

На нашу думку, управління закладами освіти в умовах військового стану передбачає розв'язання наступних специфічних завдань:

- забезпечення гнучкості та мобільності системи управління, із можливостями швидкої організаційної зміни формату функціонування закладу освіти відповідно до рішень місцевих військових адміністрацій;
- оперативність прийняття управлінських рішень, їх відповідність чинному законодавству;
- забезпечення захисту цифрових інструментів, ресурсів, платформ, що забезпечують доступ до особистих даних учасників освітнього процесу, дидактичних та виховних матеріалів освітньо-професійних, освітньо-наукових, наукових програм для майбутніх фахівців, посилення протидії несанкціонованому доступу до цифрових ресурсів закладів;

- зміщення акценту у виховні роботі на формування рис та якостей національно-патріотичного змісту в учасників освітнього процесу, представників менеджменту, формування їх особистої готовності та здатності до участі у підтримці дієздатності країни, відстоюванні національних інтересів держави;
- створення умов для формування резильєнтності, стресостійкості учасників освітнього процесу через організацію роботи центрів, лабораторій, служб в закладі;
- розбудова дієвої комунікаційної системи, із огляду на місце проживання учасників освітнього процесу, доступності до якісного інтернет зв'язку;
- створення умов для розвитку кадрового потенціалу закладу, урахування ризиків в системі управління, пов'язаних із можливою міграцією учасників освітнього процесу внаслідок військової агресії;
- аналіз фінансових можливостей та потенціалів закладу, конструювання стратегії щодо розбудови альтернативних шляхів фінансування за допомогою фандрейзінгу, побудови партнерських відносин із різноманітними громадськими, волонтерськими організаціями.

Окреслені специфічні завдання та познаки в управлінні закладами освіти в умовах військового стану не є вичерпними, передбачають розв'язання управлінський кейсів в швидкоплинних кризових умовах за допомогою командної роботи всіх представників менеджменту та професорсько-викладацького складу.

Список використаних джерел

1. Бабакіна О. Ефективне управління підвищенням кваліфікації викладачів: виклики, стратегії, перспективи. *Освіта. Інноватика. Практика.* Том 12, № 10, 2024. С. 72-76.

2. Петриченко Л. О. Роль закладів вищої освіти в системі інноваційного розвитку суспільства. Реалізація концепції едукації фахівців освітньої галузі в умовах інноваційного розвитку суспільства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (17 травня 2024 р., м. Харків) / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : ХГПА, 2024. С.284-285.

3. Чижевський Б. Особливості управління закладами загальної середньої освіти у період війни та післявоєнного відновлення. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738832/1/PSP_tezy_2023-1-85-88.pdf (дата звернення: 08.04.2024).

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Акімова О. М., Колесник О. Б., Одринська О. П.

Сучасна система освіти перебуває у процесі трансформацій, одним із чинників впливу на яку виступають умови воєнного стану, що вносять корективи в реалізацію освітнього процесу в закладах та обумовлюють розбудову системи управління за допомогою реалізації інструментів пристосування, кооперації, взаємодії всіх учасників освітнього процесу, що опосередковано презентовано концепцією реалізації «адаптивного управління».

Дефініція поняття «адаптивне управління» презентована в наукових розшуках Л. Фесік як [4,с.5]: «… здатність керівника обирати й поєднувати різні стилі управління залежно від ситуації. При цьому підвищення адаптивності керівництва досягається за рахунок переформування творчих груп, перепроектування завдань або модифікації посадових повноважень».

Інформаційно-аналітичний збірник презентує познаки реалізації системи управління в умовах військової агресії [2,с.5]: «Сьогодні освітній процес у нашій країні відбувається під звуки сирен, часто під звуки обстрілів. Дехто взагалі втратив можливість навчатися. Повномасштабна військова агресія рф проти України, спрямована на геноцид українського народу, принесла масштабні руйнування, вимушене внутрішнє переміщення учасників освітнього процесу, їх виїзд за кордон, знищення українських освітян на тимчасово окупованих територіях, незаконне вивезення українських дітей на територію росії, навчання в умовах блекауту та колосальний психологічний тиск».

Поділяємо наукову тезу дослідників Г. Єльникової, Ж. Михайло, С. Кретович [1,с.6]: «…війна і оголошений воєнний стан в Україні внесли глобальні зміни в життя людей та функціонування соціальних систем, до яких належать соціально-педагогічні системи – заклади освіти. У зазначених умовах найбільшої деформації отримала освітня сфера, яка відповідає за соціалізацію дитини, її становлення для самостійного життя в соціумі, опанування актуальними професіями та спеціалізаціями з метою економічного забезпечення власної сім'ї на основі розбудови своєї життєвої траєкторії тощо».

Зважуючи на вище зазначене, адаптивне управління закладом початкової освіти в умовах воєнного стану в Україні передбачає швидке реагування на зміни та виклики, урізноманітнення управлінських

інструментів, їх адаптацію відповідно викликам, з метою розбудови індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти та підвищення ефективності управлінських процесів.

Вагоме місце в системі адаптивного управління посідає цифровізація процесів, що на сьогодні реалізується за допомогою різноманітних платформ та інструментів, однією з яких виступає платформа: «HUMAN Школа» [3].

Зазначені можливості інтерфейсу платформи «HUMAN Школа» містять високий рівень захисту персональних даних, запропоновані інструменти та функції включають всі необхідні інструменти, завдяки яким прифронтові громади та міста змогли безперервно продовжувати освітній процес в умовах воєнного стану.

Адаптивне управління закладом початкової освіти в умовах воєнного стану передбачає: гнучкий розподіл управлінських обов'язків поміж представниками менеджменту закладу; мобільність в побудові розкладу, швидкої зміни форми навчання за потреби; реалізацію гнучкої систему в кадровій політиці; реалізацію моніторингових досліджень та забезпечення ефективності освітнього незалежно від викликів та зовнішніх чинників впливу.

Список використаних джерел

1. Єльникова Г., Михайло Ж., Кретович С. Адаптивне управління закладами освіти в умовах воєнного стану в Україні. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія: Педагогіка 16, вип. 31. 2023. URL: https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/599 (дата звернення: 17.04.2025).

2. Освіта і наука України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. Міністерство освіти і науки України. Інститут освітньої аналітики. Київ 2023. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpnevakonferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirnOsvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf (дата звернення: 17.04.2025).

3. Платформа «HUMAN Школа». URL: https://moippo.mk.ua/novyny/pro-platformu-human-shkola/ (дата звернення: 17.04.2025).

4. Фесік Л. І. Адаптивне управління: еволюція поняття та сутнісна характеристика. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_5/29.pdf (дата звернення: 17.04.2025).

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

Аляб'єва Д. Є., Васильєв С. В.

Процес децентралізації в Україні є однією з наймасштабніших реформ, що змінює саму природу публічного управління, включно зі сферою освіти. Особливої ваги набуває правове регулювання децентралізаційних процесів, оскільки воно визначає баланс між автономією закладів освіти і контролем з боку органів влади різного рівня. Вказані фактори обумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

Проблеми децентралізації управління закладами освіти відображені у працях багатьох українських науковців. Зокрема, цій проблемі присвятили дослідження М. В. Бінницька та О. В. Бінницька [1], Д. І. Дзвінчук [2], І. В. Застрожнікова [3], К. В. Іванова [4], І. П. Лопушинський [5], Т. О. Пушкарьова [6], О. С. Сидоренко [7]. У своїх працях науковці наголошують на тому, що існує суттєва неврегульованість багатьох аспектів управління освітою на місцевому рівні. Особливо актуальними є питання юридичного статусу закладів освіти як суб'єктів права і визначення компетенції засновників. У дослідженнях підкреслено ризики, пов'язані з кадровими рішеннями: під час децентралізації процес призначення та звільнення керівників шкіл переходить до компетенції місцевих органів, що вимагає додаткових гарантій незалежності освітнього процесу.

Метою дослідження є виявлення особливостей правового регулювання управління закладами освіти в умовах децентралізації, а також розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення правової бази.

За переконанням М. В. Бінницької та О. В. Бінницької децентралізація в галузі освіти – це передача повноважень і відповідальності за управління освітою та фінансування освіти демократично обраним органом місцевого самоврядування і школам. Вона передбачає створення фінансово-незалежних громад, які зможуть самостійно і на належному рівні утримувати дитячі садки і школи [1, с. 173]. Слід розуміти, що децентралізація управління освітою в Україні має відбуватися на основі врахування особливостей регіонів, інтересів територіальних громад, соціальних прошарків під час вибору моделей управління, реформування змісту освіти, способів організації і фінансового забезпечення кращого врахування освітніх потреб даної місцевості.

Д. І. Дзвінчук вважає, що до основних завдань, що лежать в основі децентралізації варто віднести: передачу повноважень від органів виконавчої влади на рівень територіальних громад і закріплення за

ними достатніх фінансових ресурсів; чітке розмежування повноважень між органами виконавчої влади та між різними рівнями органів місцевого самоврядування; посилення відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування за свої рішення перед виборцями і державою [2, с. 135]. Основними нормативно-правовими актами, які встановлюють правові засади децентралізації управління в освіті, є Закон України «Про освіту» [8], Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [9] та Концепція реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні (далі – Концепція реформування місцевого самоврядування) [10]. Ці нормативно-правові акти визначають право громад на утворення і фінансування закладів освіти, однак лишають низку прогалин у механізмах відповідальності.

Згідно зі ст. 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечувати доступність освіти, дотримуючись при цьому державних стандартів [9]. Вони мають право створювати заклади освіти, затверджувати їхні статути, призначати керівників. Проте, місцева влада часто не має достатньої експертної спроможності для ефективного здійснення цих функцій.

І. В. Застрожнікова наголошує, що реформа місцевого самоврядування та впровадження принципу субсидіарності створюють нові можливості для розвитку освітніх установ, однак водночас висувають серйозні вимоги до чіткості законодавчих норм [3, с. 63]. К. В. Іванова підкреслює, що сільські та селищні ради через брак досвіду, кваліфікованих кадрів і фінансування зіткнулися з труднощами в управлінні освітою [4, с. 48]. Отже, децентралізація освіти в об'єднаних територіальних громадах супроводжується інституційними, фінансовими та організаційними ризиками.

Відповідно до п. 25 Концепції реформування місцевого самоврядування в освітніх установах передбачено створення наглядових рад, педагогічних рад і органів учнівського самоврядування [10]. І. П. Лопушинський наголошує на важливості тенденції до зміцнення автономії у питаннях фінансів, організації навчального процесу і кадрової політики. На думку дослідника, автономія шкіл має поєднуватися з чіткою підзвітністю перед громадою [5, с. 36]. У свою чергу Т. О. Пушкарьова визначає ризики управління освітою в умовах децентралізації: кадровий голод, тобто нестача кваліфікованих управлінців в об'єднаних територіальних громадах, фінансові проблеми, тобто брак ресурсів для належного функціонування освіти і соціальної інфраструктури, технічні складнощі, тобто відсутність документів на майно шкіл і дитсадків. Дослідниця припускає існування конфліктів інтересів під час призначення непідготовлених людей на ключові посади, можливість супротиву серед освітян до нових реформ [6, с. 95]. О.

С. Сидоренко звертає увагу на проблему нестачі чітких критеріїв щодо розподілу повноважень між різними рівнями влади, що призводить до дублювання функцій і управлінської плутанини. Дослідниця відзначає недосконаліть конкурсних процедур для призначення директорів шкіл і брак належних механізмів громадського контролю [7, с. 73]. На підставі наведених вище думок можна зробити висновок, що незаперечною перевагою процедури організаційно-управлінської децентралізації є регіональне поєднання людських, інфраструктурних, земельних та інших ресурсів. Водночас будь-які переваги приносять з собою і неочікувані проблеми, вирішення яких неодмінно потребує часу, досвіду та фінансів.

Проведене дослідження дозволяє зробити кілька важливих висновків:

1) Сучасне правове регулювання децентралізації в освіті є недостатньо системним і потребує подальшого вдосконалення.

2) Для ефективного функціонування закладів освіти в умовах автономії необхідно посилити інституційну спроможність органів місцевого самоврядування.

3) Важливим напрямом реформ має стати розробка нових законодавчих механізмів контролю за якістю освіти на місцевому рівні.

4) Підвищення рівня громадської участі в управлінні закладами освіти є запорукою успішної децентралізації.

5) Навчання і перепідготовки кадрів.

6) Розробки чітких нормативних директив.

7) Побудови ефективної комунікації між державою і громадами.

8) Передбачення й мінімізації можливих ризиків.

Список використаних джерел:

1. Біницька М. В., Біницька О. В. Децентралізація освіти в Україні: досвід децентралізації в Республіці Польща. *Studia Zarządzania і Finansów Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu.* 2016. № 10. С. 169–175.

2. Дзвінчук Д. І. Основні вектори розробки та реалізації освітньої політики в контексті політики децентралізації в Україні. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2018. Вип. 72. С. 125–136.

3. Застрожнікова І. В. Принципи децентралізації в управління освітою. *Науковий вісник: Державне управління*. 2019. № 2. С. 59–65.

4. Іванова К. В. Застосування трудового законодавства у сфері освіти під час процесу децентралізації влади. *Молодий вчений*. 2023. №1 (113). С. 45–49.

5. Лопушинський І. П. Стан та перспективи реформування освіти в умовах децентралізації влади в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2017. № 1. С. 34–37.

6. Пушкарьова Т. О. Актуальні питання децентралізації управління освітою у контексті положень теорії ризику. *Трансформації в сучасному освітньому просторі: глибинні аспекти розвитку освіти*. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Київ, 04 листопада 2021 року). Академія інноваційного розвитку освіти. м. Київ. 2021. С. 95

7. Сидоренко О. С. Освітня децентралізація в Україні на прикладі кейсу Вінницької області. *Юридичний науковий журнал ДонНУ*. 2022. № 3. С. 70–74.

8. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 2145-19#Text (дата звернення: 28 квітня 2025 року)

9. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text (дата звернення: 28 квітня 2025 року)

10. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р#Text (дата звернення: 28 квітня 2025 року)

ВІДМІННІ ОЗНАКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ДИСЦИПЛІН БУДІВНИЧОГО ПРОФІЛЮ

Амецинський Д. В.

У підготовці кваліфікованих фахівців для будівельної галузі ключову роль відіграє викладач дисциплін будівничого профілю, професійна діяльність якого потребує глибокої галузевої обізнаності, педагогічної майстерності та вміння інтегрувати теорію з практикою. Освітні завдання у цій сфері значною мірою зумовлюються динамічним розвитком будівельних технологій, вимогами ринку праці та стандартами професійної освіти.

У сучасних наукових дослідженнях спостерігається посилена увага до галузевої специфіки педагогічної діяльності**,** зокрема викладачів професійної освіти у сфері будівництва. Основна увага приділяється таким аспектам, як: інтеграція професійно-практичної підготовки з педагогічними технологіями; необхідність володіння актуальними галузевими стандартами та нормативами; формування інженерно-педагогічних компетентностей; вміння працювати з проєктною та

технічною документацією; володіння сучасними цифровими інструментами (CAD/BIM-технології тощо).

У працях Н. Ничкало, Т. Кобзар, І. Унтілової зазначається, що викладач дисциплін будівничого профілю має бути не лише фахівцем у сфері будівництва, а й педагогом, здатним передати прикладні знання з урахуванням освітніх, безпекових і нормативних вимог. У публікаціях С. Шевченка, О. Хмари, І. Дейнеки акцентується на тому, що саме практична спрямованість та відповідальність за якість знань, що мають безпосередній вплив на безпеку майбутньої професійної діяльності, є ключовою відмінною рисою цих викладачів.

Мета дослідження. Визначення відмінних ознак професійної діяльності викладачів дисциплін будівничого профілю для підвищення ефективності підготовки цих педагогічних кадрів в закладах вищої освіти.

Викладачі дисциплін будівничого профілю навчають майбутніх фахівців таких предметів, як: технологія будівельного виробництва; матеріалознавство; охорона праці в будівництві та ін.

Відмінною ознакою змісту таких дисциплін є їхня практична орієнтація, необхідність викладати з урахуванням технічної документації, креслень, нормативів та стандартів (ДСТУ, ЄСКД тощо).

Сучасний викладач будівничого профілю має формувати в здобувачів освіти галузеві, загальнопрофесійні й міждисциплінарні компетентності. До ключових компетентностей самого викладача належать:

- предметно-методична (володіння змістом будівельних дисциплін і методикою їх викладання);
- проєктувальна (розробка навчально-методичних матеріалів, моделювання професійних ситуацій);
- комунікативна (налагодження взаємодії з колегами, здобувачами, представниками підприємств);
- цифрова (застосування САПР, будівельних симуляторів, онлайн-платформ, BIM-технологій).

До відмінних педагогічних стратегій, притаманних викладачам цього профілю, належать: інтеграція теорії з виробничими процесами; використання кейсів з реальних будівельних об'єктів; моделювання будівельних ситуацій (розрахунки, креслення, планування); застосування елементів дуального навчання (у співпраці з будівельними організаціями).

Але можна виділити і проблеми, з якими стикаються викладачі:

- необхідність постійного оновлення знань через зміну будівельних норм та технологій;
- обмежений доступ до сучасного обладнання у ЗП(ПТ)О;
- нестача практичних баз для навчання студентів;

- необхідність гнучкого поєднання викладацької та інженерної ролі.

Виходячи із всього сказаного і на основі праць [1-3], для підвищення ефективності професійної діяльності викладачів будівничого профілю варто:

- створювати сучасні навчально-практичні центри на базі закладів освіти;
- інтегрувати елементи STEM-освіти та цифрового моделювання у викладання;
- розвивати наставництво з боку фахівців будівельної галузі;

підвищувати педагогічну кваліфікацію через проєктну діяльність, стажування та обмін досвідом.

Професійна діяльність викладача дисциплін будівничого профілю відзначається міждисциплінарністю, практико-орієнтованістю та високими вимогами до поєднання технічної і педагогічної компетентності. Розвиток інфраструктури, оновлення методичного забезпечення та впровадження сучасних технологій сприятимуть ефективній реалізації освітніх завдань у будівельній галузі.

Список використаних джерел

1. Гриньова М. В., Шиян О. О. Професійна компетентність викладача ЗП(ПТ)О будівничого профілю: зміст і структура // Професійна освіта. 2021. № 3(22). С. 14–20.
2. Кондратенко С. О. Сучасні підходи до підготовки майбутніх фахівців-будівельників у контексті дуальної освіти // Науковий вісник МДПУ. Серія: Педагогіка. 2020. № 4(49). С. 51–57.
3. Ярова Т. Л. Технології професійного навчання у підготовці викладачів технічних дисциплін // Вісник ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2019. № 1. С. 85–92.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА

Андреєва М. О., Шатохін В. О.

Патріотичне виховання як складова формування національної ідентичності є одним із пріоритетних напрямків освітньої та соціальної політики сучасної України. У контексті трансформації суспільства, створення демократичних, відкритих і толерантних соціальних структур важливим виявляється підхід до патріотизму, що враховує різноманітність і особливості кожного громадянина. Саме тому розбудова інклюзивного суспільства, яке гарантує рівність прав та можливостей

для осіб з інвалідністю, національних меншин, різних соціальних і культурних груп, ставить нові завдання перед процесами патріотичного виховання.

Мета нашого дослідження обґрунтувати особливості патріотичного виховання у сучасній Україні в умовах інклюзивного суспільства.

Традиційно патріотичне виховання в Україні базується на цінностях державності, національної історії, культурної спадщини, а також морально-етичних засадах, що сприяють формуванню почуття приналежності до українського народу. Водночас, у сучасних соціально-політичних реаліях, з огляду на євроінтеграційні процеси, виклики гібридної війни та потребу консолідації суспільства, бачення патріотизму набуває більш плюралістичного і комплексного характеру. Це означає не лише любов до Батьківщини, а й повагу до культурної, етнічної, соціальної різноманітності, а також готовність до співпраці у суспільстві.

Інклюзивне суспільство передбачає створення умов, за яких кожна людина, незалежно від фізичних, розумових, соціальних особливостей, може реалізувати свої права і можливості. Така модель суспільних відносин вимагає переосмислення традиційних підходів до виховання, в тому числі й патріотичного.

Вказане ставить завдання надання освіті доступності й гнучкості, впровадження диференційованих методик, розвитку толерантності та емпатії, що у підсумку формує гармонійну громадянську позицію, основану на дотриманні прав людини та соціальній справедливості. Патріотизм у цьому контексті розглядається як об'єднуючий чинник, що підсилює соціальну згуртованість, знімає бар'єри та зменшує ризик соціальної маргіналізації.

На рівні освітніх установ впровадження інклюзивного підходу до патріотичного виховання включає:

1. Розробку навчальних програм і методичних матеріалів, які враховують різні потреби учнів, з акцентом на повагу до культурного розмаїття.

2. Підготовку педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в контексті формування національної свідомості.

3. Створення безбар'єрного освітнього середовища, що сприяє активній участі усіх учасників навчального процесу.

4. Організацію інтегративних виховних заходів, спрямованих на розвиток емпатії, толерантності та спільної відповідальності за розвиток країни.

Додатково важливо сформувати позитивний суспільний дискурс, який би підкреслював цінність кожної особи як повноправного громадянина України, незалежно від її фізичних можливостей або соціального статусу.

Патріотичне виховання в умовах розбудови інклюзивного суспільства в Україні набуває більш широкого і багатовимірного змісту. Воно стає не лише засобом формування національної ідентичності, а й інструментом соціальної інтеграції, розвитку толерантності і взаємоповаги. Інклюзивний підхід забезпечує рівність можливостей у реалізації патріотичних цінностей, сприяє зниженню соціальних бар'єрів та консолідації громадянського суспільства на засадах демократичних принципів. Такий підхід сприятиме зміцненню держави і формуванню у громадян глибокої, усвідомленої любові до своєї Батьківщини, що є особливо актуальним у контексті сучасних викликів для України.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗВО

Арлачов В. В.

У сучасних умовах розвитку професійної освіти підготовка педагога неможлива без розвитку його дослідницьких умінь і навичок. Особливої ваги набуває дослідницька компетентність, яка дозволяє педагогу ефективно аналізувати освітню практику, створювати та впроваджувати новітні педагогічні технології, здійснювати рефлексивну діяльність.

Одним із дієвих середовищ формування цієї компетентності є практична підготовка, що відбувається в реальних умовах професійної діяльності.

Проблема формування дослідницької компетентності у майбутніх педагогів професійного навчання є актуальною в контексті реалізації компетентнісного підходу до вищої педагогічної освіти. Вона знаходить відображення у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців.

Так, у дослідженнях Н. Ничкало, І. Зязюна та ін. акцентується на ролі дослідницької діяльності у структурі професійної компетентності педагога. С. Сисоєва у своїх працях підкреслює значення науково-дослідної складової як компонента педагогічної майстерності, що формується у процесі педагогічної практики, курсового та кваліфікаційного проєктування. І. Унтілова розробила структурно-

функціональну модель формування дослідницької компетентності у майбутніх викладачів професійного навчання, яка включає мотиваційно-цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний та рефлексивно-оцінний компоненти. Т. Махмутов та О. Сидоренко звертають увагу на роль практичної підготовки у формуванні дослідницьких навичок.

Аналіз публікацій свідчить про наявність декількох ключових підходів до формування дослідницької компетентності, а саме: інтегративного, контекстного, особистісно орієнтованого, діяльнісного.

Мета дослідження. За результатами аналізу напрацювань щодо дослідницької компетентності педагогічних кадрів, визначити та розкрити складові моделі формування цієї компетентності саме у педагогів професійного навчання під час їх практичної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Розроблена, на основі праць [1-3], модель включає такі структурні компоненти:

1. Цільовий компонент (формування дослідницької культури; розвиток здатності до вирішення педагогічних проблем через дослідження).

2. Змістовий компонент (включення елементів науково-дослідної діяльності до навчальних дисциплін; формування бази методичних знань щодо педагогічного експерименту).

3. Діяльнісний компонент (проведення мікродосліджень під час практики (спостереження, анкетування, аналіз уроків); розробка та реалізація власного педагогічного проєкту; участь у студентських наукових гуртках, конференціях).

4. Організаційно-педагогічні умови (наставництво викладача та керівника практики; доступ до освітньо-наукових ресурсів; наявність системи підтримки та супроводу дослідницької діяльності).

5. Оцінювально-рефлексивний компонент (самооцінка результатів дослідницької роботи; публічне представлення результатів (звіти, презентації, наукові статті); портфоліо дослідницьких досягнень здобувача).

Етапи реалізації моделі

1. Підготовчий етап – формування базових дослідницьких знань і мотивації.
2. Діяльнісний етап – проведення досліджень під час педагогічної практики.
3. Рефлексивно-оцінювальний етап – аналіз та узагальнення результатів, оформлення дослідницької роботи.

Очікувані результати впровадження моделі:

- розвиток здатності здобувачів до аналізу педагогічних явищ;
- формування навичок застосування наукових методів у професійній діяльності;
- підвищення рівня готовності до інноваційної діяльності;
- зміцнення мотивації до саморозвитку та самостійного навчання.

Формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів професійного навчання є ключовим фактором їх професійного зростання. Запропонована модель дозволяє системно інтегрувати елементи дослідницької діяльності в педагогічну практику та сприяє переходу від репродуктивного до аналітико-творчого типу мислення. Реалізація моделі потребує методичної підтримки, мотиваційної роботи й створення належного інформаційного середовища у ЗВО.

Список використаних джерел

1. Савченко Л. О. Дослідницька компетентність як складова професійної підготовки педагогів. *Науковий вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. 2020. № 2(20). С. 45–50.

2. Коваленко Н. В. Педагогічна практика як чинник формування дослідницької культури студентів. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2021. № 4. С. 22–28.

3. Козяр, М. М. Компетентнісний підхід у підготовці фахівців в умовах ЗВО. *Освіта і розвиток обдарованої особистості*. 2019. № 12(79). С. 15–19.

СТРУКТУРА СФОРМОВАНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Арлачов К. В.

Формування організаційної культури майбутніх викладачів економічних дисциплін та оцінка рівня її сформованості неможливі без виокремлення її ключових структурних складників. Різноманіття властивостей, компетентностей та характеристик організаційної культури викладача потребує класифікації задля виділення основних, домінуючих компонентів і критеріїв. Це зумовлено тим, що організаційна культура викладача є складним, багатовимірним утворенням, що включає в себе як професійні компетентності, так і особистісні якості. Відтак, доцільною є структуризація цих компонентів з метою їх ефективного формування у закладах вищої освіти.

У сучасній вітчизняній педагогічній науці посилено вивчається проблема структури організаційної культури викладача економічних дисциплін, адже вона тісно пов'язана з якістю навчального процесу, дотриманням принципів академічної доброчесності та конкурентоспроможністю ЗВО. Так, І. Будник [1] розглядає структуру організаційної культури через призму ціннісних орієнтацій, стилю управління, комунікативної поведінки та корпоративної ідентичності. Наголошується, що викладач повинен бути носієм цієї культури і транслювати її студентам, особливо в контексті економічної освіти. Ю. Петрунько [3] пропонує виділення таких складових організаційної культури: ідеологічної (місія, стратегічні орієнтири ЗВО), нормативно-ціннісної (норми та правила взаємодії), емоційно-психологічної (довіра, психологічна безпека) та комунікативної (ефективна взаємодія в освітньому середовищі). О. Грішнова [2] та В. Панченко [4] підходять до розгляду організаційної культури як до системи корпоративних цінностей, морально-етичних засад, організаційних традицій і норм поведінки, наголошуючи на значущості ролі викладача в їх дотриманні й формуванні.

Мета дослідження. Проаналізувати основні компоненти організаційної культури майбутнього викладача економічних дисциплін, визначити їх взаємозв'язки й роль у професійній підготовці.

Під структуризацією компонентів організаційної культури майбутнього викладача ми розуміємо систематизацію ключових професійних компетентностей і особистісних рис, а також вивчення їхньої взаємодії.

У межах системного підходу важливо розглядати організаційну культуру як сукупність компонентів, які мають різну вагу та значущість. Аналіз наявних теоретичних і практичних підходів дав змогу виокремити чотири провідні компоненти організаційної культури: пізнавально-когнітивний, комунікативно-організаційний, креативно-особистісний і технолого-методичний.

1. Пізнавально-когнітивний компонент – передбачає, що майбутній викладач економічних дисциплін виявляє глибоку зацікавленість у закономірностях функціонування економічних систем, фінансових механізмів, ринкових процесів, та прагне знайти ефективні способи пояснення складних економічних категорій студентам. Такий викладач не просто засвоює зміст навчальних курсів, а й намагається осмислити глобальні економічні зв'язки, визначити міждисциплінарні інтеграції, що поєднують економіку з соціологією, політикою, психологією. Майбутній викладач виявляє високий рівень мотивації, наполегливості у вирішенні аналітичних завдань, вивчає актуальні економічні тренди та прогнозні моделі.

Прагнення до глибокого пізнання трансформується у готовність ділитися знаннями: майбутній викладач шукає ефективні засоби комунікації з аудиторією, використовує кейс-технології, проблемне навчання, методи проєктної діяльності. Він не просто транслює теоретичний матеріал, а створює умови для занурення студентів у реальні економічні ситуації, уможливлює розвиток критичного мислення.

Розвинений пізнавально-когнітивний компонент проявляється також у використанні цифрових інструментів: студент, як майбутній викладач, створює інтерактивні презентації, використовує платформи для моделювання економічних процесів, залучає інформаційно-аналітичні ресурси (наприклад, дані Світового банку або Національного банку України) у навчанні. У процесі викладання економічних дисциплін він формує в студентів не лише знання, а й дослідницький інтерес, вміння аналізувати, порівнювати, робити прогнози.

2. Комунікативно-організаційний компонент – передбачає, що майбутній викладач економічних дисциплін володіє розвиненими навичками конструктивної комунікації, впевненістю у власних силах, здатністю налагоджувати професійний діалог із різними учасниками освітнього процесу. Важливими характеристиками є почуття справедливості, відповідальність за результати навчання, усвідомлення своєї ролі в академічному середовищі, готовність до співпраці з колегами, студентами, адміністрацією закладу освіти.

Майбутній викладач вміє індивідуалізувати підхід до здобувачів вищої освіти з урахуванням їхнього рівня підготовки, інтересів та освітніх запитів – від студентів, які потребують додаткового супроводу у вивченні економічної теорії, до обдарованої молоді, орієнтованої на наукову діяльність або підприємницьку активність. Він використовує різноманітні методи активного навчання, зокрема кейс-методи, ділові ігри, проєктну роботу, економічні дебати, брейн-ринги, симуляційні сесії, що сприяють активізації студентів і формуванню практичних навичок.

Організаційна культура викладача проявляється в умінні ефективно планувати робочий день, поєднувати викладацьку, наукову та виховну діяльність, використовувати інструменти освітнього менеджменту, зокрема елементи тайм-менеджменту, фасилітації, планування освітніх заходів. Він здатен ініціювати й організовувати фахові заходи: предметні олімпіади з економіки, бізнес-форуми, стартап-хакатони, воркшопи, круглі столи, тренінги з фінансової грамотності, а також модерувати онлайн-курси та вебінари для студентів.

3. Креативно-особистісний компонент – важлива складова професійної діяльності майбутнього викладача економічних дисциплін, що передбачає здатність генерувати нові ідеї, творчо вирішувати педагогічні й професійно-економічні завдання, використовувати

нестандартні методи та підходи в освітньому процесі. Креативний викладач уникає стереотипних рішень, прагне до новизни в подачі матеріалу, демонструє гнучкість мислення, адаптивність до змін, здатність бачити й створювати альтернативні варіанти вирішення навчальних і практичних ситуацій.

У процесі підготовки майбутніх викладачів економіки акцент робиться на розвитку їхнього креативного потенціалу шляхом залучення до розробки авторських кейсів, бізнес-симуляцій, економічних ігор, стартап-проєктів, створення цифрового контенту (подкастів, інфографіки, презентацій). Розв'язання навчальних проблемних ситуацій, аналіз економічних кейсів, пошук оригінальних шляхів вирішення задач зі світової практики бізнесу формують навички нестандартного мислення та економічного моделювання.

Креативний викладач економічних дисциплін здатен самостійно приймати педагогічні рішення в нетипових ситуаціях, адаптувати навчальні завдання до актуальних подій економічного життя, використовувати цифрові технології, мультимедіа, інтерактивні платформи для візуалізації та актуалізації змісту навчання. Він стимулює креативність студентів через постановку відкритих запитань, задач на вибір стратегії, проблемне навчання, запровадження міждисциплінарних підходів.

Результатом розвитку цього компонента є здатність викладача створювати освітнє середовище, яке мотивує студентів до самостійного пошуку, дослідницької активності, створення власних навчальних або бізнес-проєктів, формує інноваційне мислення та готовність до професійного зростання.

4. Технолого-методичний компонент – важливий елемент структури організаційної культури майбутнього викладача економічних дисциплін, що відображає його здатність ефективно використовувати сучасні педагогічні технології, методи й засоби навчання для досягнення цілей професійної освіти. Під час навчання у закладі вищої освіти майбутні викладачі опановують кейс-метод, проєктне навчання, методи проблемного навчання, ділові ігри, бізнес-симуляції, які формують у студентів стійкий інтерес до економічних дисциплін і практичного застосування знань.

Володіння сучасними дидактичними й інформаційними технологіями дає змогу викладачеві організовувати інтерактивні заняття, створювати навчальні ситуації, які наближені до реальних економічних умов. Застосування цифрових ресурсів (Google Workspace, Moodle, Zoom, Trello, Canva, LearningApps, Kahoot, Mentimeter, Padlet тощо), відеоконтенту, візуалізацій, економічних симуляторів і платформ електронного навчання дозволяє активізувати пізнавальну діяльність студентів, розвивати їхню самостійність, навички критичного мислення й командної взаємодії.

Технолого-методичний компонент також включає вміння адаптувати навчальні матеріали до рівня підготовки здобувачів, організовувати самостійну роботу, оцінювати досягнення на основі компетентнісного підходу, планувати й реалізовувати освітній процес згідно з сучасними вимогами професійної підготовки. Систематичне використання інноваційних методичних підходів сприяє формуванню ефективного освітнього середовища й розвитку індивідуальних здібностей студентів, їхньої готовності до самореалізації в економічній сфері.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що основними структурними елементами організаційної культури майбутнього викладача економічних дисциплін є: пізнавально-когнітивний, комунікативно-організаційний, креативно-особистісний та технолого-методичний компоненти. Їх варто враховувати при проєктуванні освітнього процесу у ЗВО, що здійснює підготовку фахівців педагогічного профілю.

Список використаних джерел

1. Будник І.М. Організаційна культура як фактор професійного становлення фахівця у закладах вищої освіти. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*, 3(107), 2021. С. 38-45.

2. Грішнова О.А. Формування професійної мотивації майбутніх фахівців у вищій школі. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Економіка*, 110, 2010. С. 29-33.

3. Петрунько Ю.Л. Громадянське виховання дітей та молоді в умовах соціальних трансформацій: монографія. Київ : Науковий світ, 2012. 328 с.

4. Панченко В.І. Професійна культура викладача вищої школи: теоретико-методологічний аспект. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 1, 2015. С. 23-28.

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ

Афанасьєв О. І.

Методична робота є невід'ємною складовою освітнього процесу в університетах. Вона спрямована на підвищення якості навчання, розвиток педагогічної майстерності викладачів та вдосконалення методів викладання. У сучасних умовах реформування освіти та переходу до стандартів Європейського простору вищої освіти особливого значення набуває ефективність методичної діяльності в закладах вищої освіти.

Упродовж останніх років методична робота в ЗВО стала предметом активного наукового обговорення [4;5]. Висвітлюються проблеми професійного розвитку педагогічних кадрів в умовах цифрової трансформації освіти [2]. Досліджуються моделі організації методичної діяльності в університетах на основі компетентнісного підходу [3]. Обговорюються питання управління якістю освітнього процесу через удосконалення методичного забезпечення. Простежується кореляція між результатами зовнішнього оцінювання, наприклад, акредитації програм, та рівнем організації методичної роботи [1]. Звісно, методична робота необхідна, вдосконалювати її потрібно. Але не менш потрібно знати як оцінити її ефективність і визначити об'єм відносно інших видів роботи.

Метою даної доповіді є обговорення питання про ефективність методичної роботи, зокрема в університетах.

Відомо, що методична робота охоплює низку напрямів: розробка навчальних програм, створення навчально-методичних матеріалів, організація семінарів, тренінгів та обмін педагогічним досвідом. Вона також включає аналіз якості викладання, адаптацію новітніх технологій навчання та моніторинг результатів навчального процесу тощо. Усі вони впливають на ефективність методичної роботи, але мабуть можна виділити кілька ключових чинників ефективності методичної роботи: компетентність викладачів, матеріально-технічне забезпечення, мотивація до професійного розвитку, наявність системи внутрішнього контролю якості.

Результати досліджень свідчать, що університети з високим рівнем організації методичної роботи демонструють стабільно кращі результати в навчальній та науковій діяльності. Зокрема, наявність методичних об'єднань, регулярне оновлення навчальних програм, використання цифрових ресурсів суттєво підвищують залучення студентів до навчання і рівень їхніх досягнень.

Оцінювання ефективності методичної роботи може здійснюватися за різними критеріями: якість навчально-методичних матеріалів і їхня оптимальна кількість, рівень задоволеності студентів, хоч не всі вони здатні дати об'єктивну оцінку викладачу чи навчальному процесу, інноваційність викладання, хоча потрібен баланс між творчість і рутинною працею, успішність студентів, яка повинна визначатись не тільки незалежними оцінюваннями їхніх знань, але й кар'єрними успіхами, активність викладачів у професійному розвитку. Головне, мабуть, полягає в тому, щоб ці якісні і, певною мірою, суб'єктивні оцінки перетворити на кількісні і об'єктивні.

На ефективність методичної роботи впливає багато негативних факторів: недостатнє фінансування, обмежені можливості підвищення кваліфікації, формалізований підхід до методичної роботи.

Для підвищення ефективності методичної роботи доцільно забезпечити безперервну підготовку і професійний розвиток викладачів,

створити внутрішні системи моніторингу якості методичної діяльності, підтримувати міжкафедральну співпрацю та обмін досвідом, інтегрувати цифрові технології в освітній процес.

В кожному університеті знайдеться своя методична «фішка». Київський національний університет імені Тараса Шевченка активно впроваджує внутрішні освітні хаби для обміну досвідом викладачів. Методичні семінари з проблем впровадження змішаного навчання підвищили ефективність цифрової трансформації навчального процесу. Львівська політехніка організовує щорічні «Методичні дні», де презентуються інноваційні методики викладання технічних дисциплін. Аналіз показав зростання задоволеності студентів та підвищення результатів їхнього навчання. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна розробив внутрішню платформу моніторингу якості навчальних курсів, що дозволяє виявляти слабкі місця у методичному супроводі й оперативно їх удосконалювати.

Але в цілому методична робота в українських університетах досить далека від досконалості. Серед основних недоліків методичної роботи в університетах України можна назвати такі.

1. Формалізм і бюрократизація. Часто методична робота виконується «для галочки»: складаються типові програми, плани, звіти, які нечасто оновлюються або використовуються на практиці. Це знижує мотивацію викладачів і не сприяє реальному підвищенню якості навчання. 2. Відсутність системи внутрішнього контролю якості. У багатьох ЗВО не налагоджено регулярний моніторинг ефективності методичних матеріалів, відгуків студентів, практичної цінності курсів. 3. Низький рівень інтеграції інновацій та цифрових технологій. У порівнянні із західними університетами, українські ЗВО повільніше впроваджують сучасні платформи, адаптивне навчання, гейміфікацію тощо. 4. Недостатній обмін досвідом між кафедрами та викладачами. Бракує горизонтальної взаємодії: викладачі рідко відвідують заняття колег, немає регулярних педагогічних воркшопів. 5. Обмежені можливості для підвищення кваліфікації. Професійний розвиток часто залежить від ініціативи самого викладача. Курси підвищення кваліфікації застарілі, або ж фінансування на них відсутнє. 6. Невизначеність критеріїв ефективності методичної роботи. У ЗВО часто немає чітких, прозорих показників, за якими оцінюється успіх методичної діяльності.

Звісно, чимало університетів просто виживають в нинішніх скрутних умовах, але багато що можна зробити і зараз. В будь-якому разі треба усвідомлювати можливість поліпшення ефективності методичної роботи за різних умов. Таку можливості, серед іншого, надають:

1. Студентоцентрований підхід. У методичній роботі головна увага повинна приділятися досвіду студента: адаптація курсів до індивідуальних траєкторій навчання, постійне врахування зворотного зв'язку від студентів. Зрозуміло, це потребує певного рівня студентів,

їхньої неабиякої мотивації та й фінансової спроможності навчальних закладів.

2. Постійне професійне вдосконалення викладачів. Західні університети мають центри педагогічної майстерності (Teaching & Learning Centers), які проводять тренінги, коучинг, рецензії викладання тощо. Звісно, фінансові можливості багато що значать, але не все потребує великих вкладень.

3. Орієнтація на практичність і міждисциплінарність. Методичні матеріали мають бути спрямовані не тільки на академічне знання, а й на практичні навички, критичне мислення, soft skills. Проте, зациклюватись на практичних вміннях не варто, бо професіоналізм повинен базуватись на широкому загальноосвітньому фундаменті, щоб не впасти в «професійний кретинізм», коли всі проблеми розглядаються крізь призму професії.

4. Інтенсивне використання EdTech. Треба використовувати сучасні платформи (Canvas, Moodle, Blackboard), адаптивні системи навчання, аналітику навчального процесу, гейміфікацію тощо.

5. Регулярне оновлення курсів. Навчальні програми повинні переглядатися кожні 1–2 роки з урахуванням нових досліджень, потреб ринку праці, відгуків студентів і викладачів. Тут багато що залежить від правильної професійної державної політики, скажімо у вивченні потреб ринку або у визначенні державних замовлень.

6. Акцент на якість викладання. Методична робота чітко пов'язана з оцінюванням викладача: якість викладання повинна впливати на контракт, кар'єру, зарплату.

Ефективна методична робота є запорукою якісної вищої освіти. Вона сприяє вдосконаленню викладання, розвитку професійної майстерності викладачів і формуванню конкурентоспроможних випускників. Успішна реалізація методичної діяльності вимагає стратегічного планування, інституційної підтримки, залучення інноваційних рішень і, перш за все, комплексних оцінок ефективності методичної роботи.

Список використаних джерел

1. Мадзігон В. М. Методичне забезпечення як інструмент управління якістю освіти. *Освітній дискурс*. 2021. Т. 15. С. 33–41.

2. Ничкало Н. Г. Професійний розвиток викладача в умовах цифровізації освіти. *Педагогіка і психологія*. 2019. № 2. С. 12–18.

3. Сисоєва С. О. Компетентнісний підхід у методичній роботі університету. *Вища освіта України*. 2020. № 3. С. 45–52.

4. Соколова Т. В. Методичні інновації у вищій школі: досвід та перспективи. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2022. № 5. С. 27–34.

5. Якимчук О. І. Організаційно-методичне забезпечення змішаного навчання у ЗВО. *Вісник післядипломної освіти*. 2020. № 4. С. 19–26.

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ГЕНОЦИДУ

Бабак П. С.

В умовах сучасних викликів, зокрема безпрецедентної агресії, що має ознаки геноциду проти українського народу, питання патріотичного виховання молодого покоління набуває життєво важливого значення. Формування національної свідомості, громадянської відповідальності та готовності до захисту Батьківщини є пріоритетними завданнями суспільства. Особлива роль у цьому процесі відводиться майбутнім педагогам, які мають бути не лише висококваліфікованими фахівцями, а й патріотами, здатними надихати молодь та формувати її активну позицію.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю адаптації системи підготовки педагогічних кадрів до сучасних реалій. Це включає розробку ефективних стратегій протидії дезінформації та пропаганді, що підривають національну єдність, а також формування у молоді активної громадянської позиції та почуття відповідальності за майбутнє країни. Важливо забезпечити неперервність поколінь та передачу історичної пам'яті, культурних цінностей і традицій в умовах, коли український народ знову зіткнувся зі спробою знищення його ідентичності та державності.

Метою цієї розвідки є представлення сучасного розуміння патріотизму, яке виходить за межі простої любові до Батьківщини, та обґрунтування необхідності практико-орієнтованих підходів у підготовці майбутніх педагогів для ефективного патріотичного виховання молоді як інструменту протидії геноциду.

Основний зміст**.** Сучасне розуміння патріотизму в Україні еволюціонувало під впливом історичних подій та триваючої агресії. Воно охоплює активну громадянську позицію, глибоке усвідомлення національної ідентичності, повагу до державних інститутів та законів, критичне мислення та медіаграмотність, толерантність та повагу до різноманітності, готовність до захисту Батьківщини, єдність та солідарність, а також практичну діяльність на благо країни.

Розуміння геноциду як злочину проти людства є ключовим для усвідомлення масштабів загрози. Патріотичне виховання в цьому контексті виступає як потужний інструмент протидії, формуючи національну свідомість, зміцнюючи єдність та зберігаючи історичну пам'ять.

Аналіз традиційних підходів до патріотичного виховання виявляє їхню формальність та відірваність від реальних потреб. Це підкреслює нагальну потребу у впровадженні практико-орієнтованих підходів до

формування готовності майбутніх педагогів. Ці підходи передбачають оновлення навчальних програм, активне використання інтерактивних методів, залучення експертів, розвиток емпатії та критичного мислення, формування лідерських якостей, використання сучасних технологій та забезпечення якісної педагогічної практики.

Практико-орієнтоване формування готовності майбутніх педагогів до патріотичного виховання молоді є стратегічно важливим напрямом державної політики у сфері національної безпеки. Ефективна підготовка педагогічних кадрів, здатних формувати у молодого покоління глибоке почуття патріотизму та готовності до захисту Батьківщини, є запорукою стійкості українського суспільства. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку конкретних методик та оцінку їхньої ефективності.

ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ

Бакай О.

В умовах сьогодення збереження життя та ментального здоров'я населення є одним із пріоритетних завдань держави. Кількість людей, які потребують психосоціальної підтримки стрімко збільшилася. Так, згідно з даними соціологічних опитувань Національного інституту стратегічних досліджень, 71% українців відчувають стрес або сильну знервованість. За оцінками експертів, 40–50% населення потребуватимуть соціальної і психологічної допомоги.

Безперечно, вищезазначена ситуація позначається на фізичному здоров'ї людини, часто супроводжуються різного типу залежностями (алкоголізм, наркоманія), спричиняє труднощі соціальної адаптації та інтеграції, позначається на працездатності людини, що призводить до збільшення кількості сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують соціальних послуг.

Саме тому актуалізується потреба в збереженні психологічної стабільності фахівців соціальної роботи при виконанні посадових обов'язків та в поза робочий час. Успішність адаптації до складних життєвих ситуацій, пов'язаних із специфікою діяльності, безпосередньо залежить від розуміння фахівцем соціальної роботи власних внутрішніх та зовнішніх опор, вміння їх виявляти та користуватися ними, а також від різноманітності, характеру і міри використання наявних і доступних ресурсів.

Мета: окреслити проблему профілактики професійного вигорання ФСР в центрах соціальних служб з огляду на специфіку діяльності цих працівників.

Аналіз публікацій з різних аспектів проблеми профілактики професійного вигорання фахівців із соціальної роботи показав, що в дослідженнях і публікаціях вже є певні напрацювання, в яких започатковано вирішення даної проблеми. Розробкою проблеми професійного вигорання займались такі вчені, як В. Бойко, Л. Карамушка, С Максименко, H. Freudenberger, C. Maslach, W. Schaufeli та інші. Проте, у науковій літературі цілісного уявлення про причини виникнення, особливості прояву, ознаки вигорання та шляхи його подолання у соціальних працівників, які надають соціальну послугу у центрах соціальних служб, не достатньо вивченою, що і зумовило вибір теми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом на досліджувану проблему звертають увагу фахівці різних галузей науки. Всесвітня організація охорони здоров'я назвала професійне вигорання епідемією і стосується вона будь-якої професії

Синдром емоційного вигорання був включений до Міжнародної класифікації хвороб (МКХ-11), у класифікаційну рубрику «Проблеми, пов'язані з труднощами подолання життєвих ускладнень, труднощами управління власним життям», під номером Z 73.0 (11) не як хвороба, а як явище, що виникло внаслідок хронічного стресу на роботі [1].

Експерти вказують, що людина, уражена синдромом, відчуває стійке небажання йти на роботу, що супроводжується на початкових стадіях зниженням активності, втратою зацікавлення, розладами сну та пам’яті у більш важких випадках призводить до депресії і втрати інтересу до життя.

Специфіка соціальної роботи полягає в тому, що фахівець із соціальної роботи (ФСР) має безліч різноманітних ситуацій, пов’язаних із необхідністю розв’язання гострих, кризових ситуацій з високою емоційною напругою; інтенсивністю міжособистісного спілкування тощо. Разом з тим він сам перебуває також в середовищі підвищеного стресу. Слід враховувати, що фахова діяльність ФСР охоплює в своїй роботі не тільки консультаційну діяльність, а також й психологічну допомогу клієнтам. Нині синдром «вигорання» вивчають як трикомпонентну систему, яка включає емоційне виснаження, деперсоналізацію та редукцію особистих досягнень. Узагальнюючи теоретичні і практичні дослідження вигорання ми дійшли висновку, що вивчення проблеми професійного вигорання, здійснюються в таких напрямах: визначення поняття вигорання і його структури; дослідження чинників, що викликають цей феномен; вивчення впливу вигорання на показники поведінки і діяльності суб'єкта; дослідження генезису виникнення структурних компонентів вигорання і його динаміки в процесі професійного розвитку.

Перейдемо до розгляду ключової дефініції «професійне вигорання фахівців із соціальної роботи центрів соціальних служб».

В нашому дослідженні під профілактикою професійного вигорання фахівців із соціальної роботи центрів соціальних служб будемо розуміти комплекс заходів (форм і методів), спрямований на запобігання (первинна профілактика) ознак професійного вигорання, а також на подолання (вторинна профілактика) проявів професійного вигорання ФСР.

Особливості профілактики професійного вигорання залежать від *зовнішніх* факторів: організації праці – надмірне робоче навантаження, незрозумілі (неповні) посадові інструкції, невизначені обов'язки, рольовий конфлікт, невизнання на роботі; постійної концентрації і відданості клієнту, який в той же час потребує ретельного догляду, часто призводить до психічного перевантаження; відсутності професійної мотивації, монотонності робота, низька заробітна плата; *внутрішніх* факторів: особисте ставлення до роботи, гіперболізована професійна етика, надмірне переживання щодо проблем клієнтів, недостатня компетентність, високі особисті амбіції і недоліки в підтримці особистого психічного балансу.

Висновки. Отже, проблема профілактики професійного вигорання ФСР у центрах соціальних служб є важливою і актуальною проблемою сьогодення, особливо на тлі подій в Україні. Для її розв'язання потрібно здійснювати комплекс заходів, що спрямовані на первинну і вторинну профілактику цього негативного явища. Перспективними питаннями для вивчення особливостей профілактики професійного вигорання ФСР стануть питання вивчення потреб таких фахівців задля підвищення ефективності подолання досліджуваного явища.

Список використаних джерел

1. Професійне вигорання – явище, а не хвороба: що насправді затвердили в МКХ-11. Електронний ресурс. Доступ до ресурсу: https://moz.gov.ua/uk/profesijne-vigorannja---javische-a-ne-hvoroba-scho-naspravdi-zatverdili-v-mkh-11

АРТТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНІКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ЧАСИ ВОЄННОГО СТАНУ

Балла Л. В., Оніщук Т. І.

Система освіти сьогодення зазнає чимало трансформацій та удосконалень, де одним з головних завдань, є пошук нових дієвих підходів до надання освітніх послуг на високому професійному рівні, які спрямовані на задоволення певного попиту соціуму у підвищенні якості освіти. Головним фігурантом освітнього процесу виступає педагог. Він є

носій класичних наукових знань і водночас виступає як суб'єкт, який передає ці знання здобувачам освіти майбутнім фахівцям. Освітній процес вимагає від педагога концентрації чи малих зусиль спрямованих на самоактивізацію, самопідготовку, самоосвіту де відбувається переосмислення великого об'єму інформації та пошук нової задля підвищення якості надання освітніх послуг. Тим самим фахівець зазнає великих фізичних, емоційних, моральних і духовних виснажень, актуалізується питання його психоемоційної напруги, перевантаження нервової системи тощо. Чималого тиску на психіку та збій у роботі нервової системи фахівця надають і постійні сповіщення тривог, інформація щодо запуску і загроз ракет, зліт бомбардувальників та наслідки бомбардувань під час воєнного стану. Тож вплив зазначених активних дій самого педагога щодо самоосвіти та негативних факторів з боку різних видів загроз досить суттєво залишають відбиток і на його ментальному здоров'ї. Тому досить актуальною і нагальною постає проблема дослідження і впровадження арттерапевтичних технік для покращення працездатності освітян, підсилення психоемоційного і загального стану організму, що в свою чергу призводить до підвищення професійної компетентності роботи педагога в системі педагогічного менеджменту в часи воєнного стану.

Аналіз досліджень проблеми підвищення професійної компетентності педагогів дає можливість простежити актуальність і доцільність використання арттехнологій у поліпшенні психічного стану педагога задля збереження його ментального, психоемоційного, духовного здоров'я та підтримки фізичного стану тіла та загального життєвого тонусу.

Питанням дослідження сутності «педагогічного менеджменту» займалась Л. Веретеннікова; проблемою менеджменту в освіти опікувалась М. Поташник, О. Віноградська; роль педагогічного менеджменту, як технології ефективного управління вивчали В. Симонов, П. Щербань; менеджмент як процес управління досліджує В. Кравченко, В. Шатун; М. Євтух спрямовує дослідження в контексті підвищення якості освіти через фінансово-економічні важелі; Г. Єльнікова, Н. Єрмак відводить головну роль менеджменту як освітньому моніторингу в управлінні середньою освітою;. І. Саух розглядає актуальність розвитку креативного менеджменту в освіті. В. Симоненко, Н. Кузьміна, досліджували питання професійної компетентності, саморозвитку педагога в контексті самоменеджменту та управління освітнім процесом. В. Кремень, В. Луговий, І. Зязюн досліджують проблему професійної компетентності педагога, її структуру, шляхи формування та розвитку в контексті безперервної освіти.

Питанням розвитку педагогічного менеджменту дошкільного освітнього закладу опікувались такі науковці як: О. Анікіна, Н. Більмач, Л. Блудова, Г. Дмитренко, О. Корнєєва, І. Крутій, Н. Кутеньова, В. Черноморець, О. Юрченко ті інші.

Дослідження питання впровадження арттерапії та арттерапевтичних технік у роботі з особистістю займались такі зарубіжні вчені: Д. Аллан, Ш. Лібман, Н. Роджерс, К. Малабайокас, Д. Віпперманн та інші. Їх дослідження спрямовані на безпосереднє застосування арттерапії в роботу з дорослими, а саме розглядались і досліджувались техніки роботи з глиною, техніки малюнку, тестові варіанти діагностики, колаж тощо).

Аналіз наукових досліджень вітчизняних фахівців з питання арттерапії дає дійти висновку щодо широкого спектра кола тематики досліджень і впроваджень новітніх технологій у роботу з дорослими. Такі вітчизняні фахівці як: О. Вознесенська розглядає арттерапію в призмі оздоровлення та розвитку через творче самовираження; Н. Волкова досліджує арттерапію в корекційній освіті; Л. Лебедєва закцентувала увагу на педагогічному підході арттерапії в системі педагогічної освіти як терапевтичного процесу; Я. Квітковська досліджує арттерапевтичні методи в сімейній психотерапії; Л. Повстян – арттерапія для психологічної гармонізації, розвитку людини через художню творчість; Н. Сабліна впроваджує техніки арттерапії в роботу з дорослими, педагогами, психологами і військовими. А. Старовойтов, О. Бурковський, Т. Яценко Л. Калошина, Л. Мирончук, О. Цимбала досліджують та впроваджують інноватику арттерапії в роботі з дорослими на теренах нашої країни.

Тож зауважимо, що поле дослідження арттерапветичних технік у роботі з дорослими з поліпшення і управління емоційним станом та підвищення професійної компетентності педагога в системі педагогічного менеджменту у часи воєнного стану дедалі набирає обертів в нашій країні і дає певні позитивні результати.

Мета дослідження – розкрити та теоретично обґрунтувати ефективність застосування арттерапевтичних технік спрямованих на підвищення професійної компетентності педагога в системі педагогічного менеджменту у часи воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Новітні технології арттерапії є тим арсеналом який дає можливість людині творчо розкрити її внутрішній потенціал та спрямувати на перетворення негативних ситуацій на позитивні безпечним нетравмівним способом. Сьогодні у суспільстві досить широко використовують інноваційні системи арттерапії для вирішення великого кола питань. Тож доречним буде простежити вплив та результат роботи арттехнік на самоменеджмент та саморегуляцію педагога. Але розглянемо питання щодо явища «педагогічний

менеджмент» для з'ясування потреби застосування арттерапевтичних технік для покращення роботи педагогічного фахівця в умовах воєнного стану.

В сучасному освітньому просторі досить широко використовується термін «педагогічний менеджмент». На думку чисельних фахівців та тривалого дослідження феномену «педагогічний менеджмент» науковці прийшли до висновку, що загалом такого поняття нібито не існує. Йото тлумачення і походження пішло від поняття «менеджмент» латиномовного слова *«to manage»* – керувати, слово *«to manage»,* відповідно, походить від латинського *«manus»* – рука [5]. На перевагу терміну «менеджмент» українські науковці все ж таки виокремили термін «педагогічний менеджмент» і у своїх дослідженнях пішли дали. Так В. Симонов розглядає *«педагогічний менеджмент»* як комплекс теорії, методики і технології, що спрямовані на успішне ефективне управління педагогічними системами, колективами тощо. Тож вчені досліджують педагогічний менеджмент як складну систему яка включає принципи, методи, форми і прийоми управління навчально-виховним і навчально-пізнавальним процесом та має свої цілі [1, 5, 8].

У своїх дослідженнях американський спеціаліст і консультант Д. Аллан, з питань керування часом та особистою продуктивністю людини, тривалий час працював над створенням доволі цікавої і ефективної *методики підвищення особистої ефективності* Getting Things Done (GTD) (укр. *впоратися зі справами*) яка лягла в основу і описана в його книзі. Головна ідея дослідника полягає в тому, що для ефективнішого планування своєї роботи і розпорядженням власним часом людині необхідно залучати додаткові засоби, які впливають на ефективність працездатності самої людини. Тобто, залучались зовнішні носії інформації і додаткові методики систематизації діяльності людини. Його дослідження базується на вивченні природних можливостей мозку людини і залучення під час діяльності усіх частин кори головного мозку, а саме акцентується увага на префронтальній частині [3,11]. Тож Д. Аллан зауважує, що під час виникнення у людини думки про планування в її голові виникають певні *типові* перешкоди, це можуть бути: одночасне зациклювання на багатьох питаннях, що є непродуктивне явище, складність і незрозумілість у визначенні поставлених пріоритетів, складність планування за змінних або невідомих умов, недотримання задуманого плану тощо [10]. Тож ми у своєму дослідженні намагаємось простежити взаємозв'язок і доцільність використання арттехнік на ефективність працездатності, саморегуляції та ефективності педагогічного менеджменту (підвищення професійної компетентності) особистості в умовах воєнного часу. Наступним питанням розглянемо питання арттерапію.

Арттерапія – вважається одним з творчих і найбільш ефективних способів роботи з особистістю. Спосіб саморозкриття, самовираження, розвитку та шлях до власної гармонізації. Як самостійна галузь теоретичних знань та практичної діяльності, арт-терапія досить молода галузь. Сьогодні арттерапія *«arttherapy»* визначається як лікування образотворчим мистецтвом. Методи і техніки арттерапії активно використовуються в медицині, педагогіці, соціальній роботі тощо. Основна мета арттерапії – гармонізація внутрішнього стану людини, відновлення її здатності знаходити оптимальне рішення. Завдання арттерапії полягає в посередництві всіляких символів, образів, метафор тощо, через які інформація кодується на несвідомому рівні психіки, *«витягнути»* певну проблему, що захована за ними, спроектувати її на свідомий рівень та пропрацювати пов'язані з нею емоції та переживання [2, 6, 7].

Вагомість застосування арттерапевтичних технік у підвищення професійної компетентності педагога в системі педагогічного менеджменту зумовлена кількома факторами які є невід'ємною частиною в остаточному виборі засобу: 1. Постійно зростаюча психоемоційна напруга у педагогічній діяльності педагога: сучасне освітнє середовище характеризується постійними змінами в сфері освіти, що призводить до збільшення навантаження, обсягу інформації і збільшення вимог до педагогів (інклюзія, діджиталізація, робота з різними категоріями учнів, взаємодія з батьками тощо). Це призводить до стресу, емоційного вигорання, депресивних станів серед освітян. Арттерапія пропонує ефективні інструменти для саморегуляції, зниження рівня стресу, відновлення психоемоційного балансу. І як результат, педагог, який перебуває у стані емоційного виснаження, не може повноцінно виконувати свої управлінські функції чи займатись власною професійною діяльністю. І таким чином його педагогічний менеджмент не спрацює. Тож здоровий психоемоційний стан є фундаментом ефективного менеджменту педагогічної діяльності фахівця. 2. Професійна необхідність педагога розвиток soft skills або «м'яких навичок»: сучасний педагог має володіти низкою ключових компетентностей, які все частіше називають «soft skills» – емоційний інтелект, креативність, критичне мислення, комунікативні навички, здатність до співпраці, стресостійкість тощо. В цьому полі саме арттерапевтичні техніки є потужним інструментом для розвитку саме таких функцій. Тож через роботу з образами, кольором, формою, педагог розвиває, емпатію, самоусвідомлення, здатність до невербальної комунікації, креативність у вирішенні проблем та інше. Наголосимо, що необхідність у вирішенні управлінською діяльністю педагога вимагає від нього високого рівня емоційного інтелекту для розуміння потреб оточуючих його людей, креативності для пошуку нестандартних рішень,

ефективної комунікації для налагодження взаємодії та розв'язання конфліктів. Розвиток професійних навичок через арттерапію безпосередньо покращує управлінські здібності педагога. 3. Акцентування уваги на індивідуальному підході педагога до особистісно-орієнтованого навчання: сучасна педагогіка базується на врахуванні індивідуальних особливостей кожного учня, що в свою чергу вимагає від педагога більшої чутливості, емпатії, здатності до гнучкості та адаптації. Техніки арттерапії – глибоко індивідуальний процес, що сприяє самопізнанню, розумінню власних ресурсів, обмежень і потреб. Педагог, який пройшов через цей досвід, краще розуміє цінність індивідуального підходу в освітній діяльності і може більш ефективно застосовувати його у своїй роботі. Арттерапевтичний досвід педагога поглиблює його розуміння індивідуальних потреб та потенціалів, що дозволяє більш ефективно «керувати» та спрямовувати освітній процес з фокусом на особистісний розвиток. 4. Відновлення творчого потенціалу та профілактика професійної деформації: рутинність і певні рамки освітньої системи часто пригнічують творчий потенціал педагогів. Це призводить до зниження мотивації, «вигорання» та професійної деформації спеціаліста. Арттерапія – простір для самовираження, дослідження нових ідей, експериментів з формами та змістом, що відновлює творчі ресурси фахівця. Педагог «перезавантажується», його точка зору змінюється на звичні речі і він спроможній подивитись на ті ж самі речі але під новим кутом. Необхідно постійно розвивати креативність та інноваційність, що є ключовими рисами ефективного управлінця-педагога. Педагог-керівник має бути здатним генерувати нові ідеї, шукати нестандартні рішення, впроваджувати зміни. Арттерапія безпосередньо сприяє розвитку цих якостей, роблячи управлінську діяльність більш динамічною та ефективною. 5. Обов'язкова інтеграція психологічних знань та практик у систему освіти. Сучасна освітня парадигма все більше визнає важливість психологічного благополуччя всіх учасників освітнього процесу. Впровадження арттерапевтичних технік у систему підвищення кваліфікації педагогів є кроком до інтеграції психологічних інструментів, які не тільки розвивають особистість педагога, але й надають йому нові методи роботи з здобувачами освіти, колегами. Озброєний арттерапевтичними техніками педагог, може використовувати їх не лише для власного розвитку, але й для покращення міжособистісних відносин у колективі, створення сприятливої психологічної атмосфери, що є невід'ємною частиною ефективного педагогічного менеджменту. 6. Підвищення психологічної стійкості та емоційного відновлення педагога від стресу спричиненого умовами воєнного стану в країні є обов'язковою умовою для витримки і виживання. Травмівний досвід під час воєнного стану супроводжується значним психологічним тиском, тривогою,

хвилюванням, невизначеністю, втратою сенсу буття, почуття безвихідності, апатія тощо. Такі травмуючі події безпосередньо впливають на психоемоційний стан педагога та здатність до навчання, викладання і ефективної взаємодії. Тож слід приділити велику увагу профілактиці та корекції посттравматичних станів, на що і спрямована арттерапія як потужний дієвий інструмент. Зауважимо, що в такій ситуації арттерапія виступає як діагностичний, корекційний і профілактичний інструментарій для роботи з посттравматичними стресовими розладами (ПТСР), тривожними станами, депресією, агресією, які можуть виникати внаслідок пережитих негативних подій. Тож в таких випадках арттерапевтичні техніки виступають як інструмент відновлення ресурсу, створення безпечного простору, підтримка професійної діяльності, розвитку емпатії та соціальної взаємодії [1, 2, 4, 5, 7].

Висновки. Таким чином, у часи воєнного стану, коли педагогічна діяльність фахівця відбувається в умовах безпрецедентних викликів та психологічного напруження, актуальність впровадження та застосування арттерапевтичних технік у підвищенні професійної компетентності педагогів в системі педагогічного менеджменту набуває стратегічного і важливого значення. Дослідження та практичне впровадження арттерапії є не просто інноваційним підходом, а необхідним інструментом для збереження психологічного здоров'я та професійної дієздатності педагогів. Озброєння знаннями арттерапевтичних технік надає педагогу велику можливість до саморегулювання емоційного, психічного і фізичного стану, що в свою чергу є основою його збалансованого психоемоційного благополучного буття для озброєння новими знаннями і передачі освітнього досвіду майбутнім фахівцям.

Список використаних джерел

1. Віноградська О. М. Менеджмент : навчальний посібник для студентів усіх форм навчання спеціальності 0501 – «Економіка і підприємництво» / О.М. Віноградська, Н.С. Віноградська, В.С. Шевченко. – Харків : ХНАМГ, 2008. – 160 с.

2. Використання засобів арт-терапії в процесі підвищення рівня професійної компетентності науково-педагогічних та педагогічних працівників (з досвіду роботи Оксани Молчанової). Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників в умовах неперервної освіти : Науково-методичний вісник № 55. – Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2019. – С. 52-59.

3. Девід Аллен. Як упорядкувати справи. Мистецтво продуктивності без стресу. К. : КМ-Букс, 2018. 392 с.

4. Зборюк Т. П. Арт-терапевтичні технології у психокорекційній практиці. Шкільному психологу. Усе для роботи. 2010. № 4. С.23-31.

5. Немець Л. М. Педагогічний менеджмент : навчально-методичний посібник для студентів першого курсу магістратури спеціальності 014.07. Середня освіта (Географія) / Л.М. Немець, К.Ю. Сегіда, М.О. Логвинова. – Харків, 2019. – 86 с

6. Простір арт-терапії. Збірник наукових праць. Вип. 1 (33). 2023

7. Розов В. І. Адаптивні антистресові психотехнології : навч. посібн. Київ : Кондор, 2005. 278с.

8. Саух І.В. Проблеми розвитку креативного менеджменту та креативної освіти в сучасних умовах// Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. Київ: Вид-во ПВНЗ «Київський інститут бізнесу та технологій». – № 2 (40). 2019. С. 81-85

9. Allen, David (2001). Getting Things Done: The Art of Stress-Free Productivity. New York: Penguin Putnam.

Інтернет-джерела

10. BETSHY. URL : https://surli.cc/kgoxdp (дата звернення: 03.05.2025)

11. https://uk.wikipedia.org/wiki

МУЗИЧНА ТЕРАПІЯ ЯК СКЛАДНИК УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Баранов В. С.

Музична терапія є важливим інструментом для розвитку соціальних навичок у дітей з особливими освітніми потребами. Вона допомагає не тільки у корекції поведінки, а й у розвитку емоційної чутливості та когнітивних здібностей, що є необхідними для успішної соціалізації.

Психологічним аспектом музичної терапії є покращення емоційного стану дітей, допомога в розвитку самоконтролю та емоційної регуляції. Для дітей з особливими потребами це важливо, оскільки вони часто стикаються з труднощами у взаємодії з оточуючими.

Музика створює умови для спільної діяльності, що є основним чинником у розвитку соціальних навичок. Взаємодія з іншими дітьми під час музичних занять сприяє розвитку комунікаційних навичок, зокрема, вміння слухати, ділитися своїми відчуттями, співпрацювати в групі.

Індивідуальний підхід у музичній терапії дозволяє працювати з кожною дитиною індивідуально, враховуючи її особливості. Вправи, спрямовані на покращення когнітивних функцій та моторики, одночасно

підтримують розвиток соціальних взаємодій, що є важливим аспектом в процесі соціалізації.

Музична терапія відіграє велику роль в розвитку емоційної інтелігентності дитини. Музика дозволяє дітям з особливими освітніми потребами виражати свої почуття та емоції без слів, що особливо важливо для тих, хто має труднощі у вербальному спілкуванні. Це сприяє кращому розумінню та вираженню власних емоцій, а також взаєморозумінню в спілкуванні з іншими.

Практичні методи використання музичної терапії в соціалізації можуть включати колективні музичні ігри, імпровізацію, спільне виконання музичних творів, що сприяє розвитку не лише музичних навичок, а й здатності працювати в команді, враховувати інтереси інших та підтримувати соціальну взаємодію.

Музична терапія є важливим складником процесу соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. Вона сприяє розвитку соціальних, емоційних та когнітивних навичок, що допомагають таким дітям більш ефективно інтегруватися в соціум.

Список використаних джерел

1. Антонова Л. М. Основи музичної терапії: теорія та практика. Київ : Вид. дім «Шкільний світ», 2018. С. 45–68, С. 112–130.

2. Лопатіна М. Л. Музична терапія в сучасній освіті. Дніпро : Інноваційна освіта, 2017. С. 41-66, С. 102–123.

3. Маранчак Р. С., Василенко Р. С. Інклюзивна освіта як одна із умов соціальної адаптації дітей з особливими потребами / зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2013. № 2. С. 128–132.

4. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-наочний посібник / уклад. Т. Скрипник. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 56 с.

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Башлай В. М., Широколава М. В.

Сучасний світ стоїть на порозі значних змін, зумовлених стрімким розвитком цифрових технологій. Освіта, як одна з ключових сфер суспільного життя, не залишається осторонь цих процесів. Цифрова трансформація змінює традиційні підходи до навчання, робить його більш доступним і персоналізованим, але водночас ставить перед освітніми системами нові виклики. У своїй праці «Освіта в умовах цифровізації: стратегії розвитку» В. Г. Кремень зазначає, що цифрова епоха вимагає не лише технічного переоснащення, а й переосмислення самої суті педагогічної діяльності.

Метою роботи є аналіз стратегій, які дозволяють адаптувати освітній процес до умов цифрової трансформації, спираючись на сучасні дослідження та практичний досвід.

Цифрова трансформація освіти – це комплексний процес, який виходить за межі простого впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Як підкреслює О. В. Гнатюк у статті «Цифрова трансформація освіти: виклики та перспективи», це зміна парадигми навчання, де технології стають не лише інструментом, а й середовищем для розвитку знань. Сьогодні онлайн-платформи, штучний інтелект, віртуальна реальність і великі дані створюють можливості для інноваційного підходу до організації навчального процесу. Проте цей шлях супроводжується труднощами. Цифрова нерівність, недостатня підготовка педагогів, питання кібербезпеки – це лише частина проблем, які потребують системного вирішення. У документі ЮНЕСКО "Digital transformation of education: challenges and opportunities" зазначається, що без стратегічного підходу цифрові технології можуть поглибити соціальні розриви, а не сприяти прогресу.

Одним із ключових напрямів розвитку є інтеграція цифрових технологій у навчальні програми. Йдеться не лише про заміну паперових підручників електронними, а про створення інтерактивного контенту, який включає відеоматеріали, симуляції та тести. В. В. Сидоренко у посібнику «Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі» наголошує, що такі інструменти підвищують залученість учнів і сприяють розвитку їхньої самостійності. Наприклад, платформи типу Moodle чи українська «Всеукраїнська школа онлайн» дозволяють адаптувати навчальний матеріал до потреб конкретного учня. Важливо, щоб ця інтеграція була продуманим процесом, спрямованим на розвиток критичного мислення, а не просто автоматизацію рутинних завдань.

Не менш важливим є підвищення цифрової компетентності педагогів. Без належної підготовки вчителів жодна технологія не принесе очікуваних результатів. Як зазначають В. І. Луговий та О. М. Слюсаренко у статті «Інноваційні технології в освіті: іноземний досвід і українські реалії», досвід країн ЄС, зокрема Фінляндії, демонструє ефективність програм типу DigCompEdu, які допомагають педагогам освоювати цифрові навички. В Україні також необхідно створити систему безперервного навчання вчителів, яка б враховувала специфіку місцевих шкіл і вишів. Тренінги, обмін досвідом і доступ до сучасних методичних матеріалів – це ті кроки, які допоможуть педагогам адаптуватися до цифрового середовища.

Інклюзивність і доступність – ще одна стратегія, без якої цифрова трансформація не буде повноцінною. У проєкті «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2030 року» підкреслюється необхідність забезпечення рівного доступу до технологій для всіх учнів, незалежно від їхнього соціального статусу чи місця проживання. Це може включати державні програми із забезпечення гаджетами малозабезпечених сімей, розширення мережі безкоштовного інтернету в школах і створення адаптивних платформ для учнів з особливими потребами. Прикладом успішної реалізації такої політики є ініціатива One Laptop per Child, яка показала, як технології можуть відкривати нові можливості для дітей у країнах, що розвиваються.

Персоналізація навчання за допомогою великих даних і штучного інтелекту відкриває нові горизонти для освіти. Системи, подібні до Khan Academy, аналізують прогрес учнів і пропонують індивідуальні завдання, що відповідають їхньому рівню знань. У документі ЮНЕСКО зазначається, що такі технології дозволяють зробити навчання більш гнучким і ефективним. Однак важливо пам'ятати про етичні аспекти: захист персональних даних і уникнення надмірного контролю за учнями мають бути пріоритетами при впровадженні таких систем.

Гібридні формати навчання, які поєднують офлайн- і онлайн-підходи, також стають важливим елементом сучасної освіти. Пандемія COVID-19 показала, що дистанційне навчання може бути ефективним за умови правильної організації. У Фінляндії, наприклад, гібридні моделі вже давно інтегровані в систему освіти, дозволяючи учням отримувати знання як у класі, так і через цифрові платформи. В Україні цей напрям потребує розвитку, зокрема через вдосконалення інфраструктури та створення якісного контенту для онлайн-курсів.

Практичний досвід свідчить про успішність таких стратегій у різних країнах. У Сінгапурі в рамках програми Smart Nation кожен учень має доступ до персоналізованих цифрових ресурсів, що сприяє високим результатам у навчанні. В Україні «Всеукраїнська школа онлайн» стала першим кроком до цифровізації, хоча для її масштабування потрібні додаткові ресурси та вдосконалення інтерфейсу. Перспективи розвитку пов'язані з використанням віртуальної реальності для моделювання складних процесів, blockchain для сертифікації знань і штучного інтелекту для автоматизації оцінювання. Проте, як зазначає В. Г. Кремень, успіх цих інновацій залежить від співпраці держави, бізнесу та освітян.

Цифрова трансформація освіти – це не лише технологічний, а й соціальний процес, який вимагає комплексного підходу. Інтеграція цифрових інструментів, підготовка педагогів, забезпечення

інклюзивності, персоналізація та гібридні моделі навчання – це стратегії, які формують основу для майбутнього освіти. Адаптація до цих змін дозволить підготувати покоління, яке зможе ефективно працювати в цифровому світі, зберігаючи при цьому гуманістичні принципи навчання. Як підкреслюють автори згаданого довідника European Commission у «Digital Competence Framework for Educators (DigCompEdu)», освіта має залишатися простором для розвитку творчості та критичного мислення, а технології – лише засобом для досягнення цієї мети.

Список використаних джерел

1. Гнатюк О. В. Цифрова трансформація освіти: виклики та перспективи. *Освітній дискурс*. 2023. № 4. С. 15–28.
2. Кремень В. Г. Освіта в умовах цифровізації: стратегії розвитку. Київ: Педагогічна думка, 2022. 320 с.
3. Луговий В. І., Слюсаренко О. М. Інноваційні технології в освіті: зарубіжний досвід і українські реалії. *Науковий вісник Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки*. 2021. Вип. 15. С. 45–52.
4. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2030 року: проєкт. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2023. 48 с.
5. Сидоренко В. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі: практичний посібник. Харків: Основа, 2020. 180 с.
6. European Commission. Digital Competence Framework for Educators (DigCompEdu). Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. 92 p.
7. UNESCO. Digital transformation of education: challenges and opportunities.Paris: UNESCO Publishing, 2021. 134 p.

THE ROLE OF PEDAGOGICAL MANAGEMENT IN THE DEVELOPMENT OF FUTURE PROFESSIONALS' FOREIGN LANGUAGE SCIENTIFIC COMPETENCE

Belmaz Ya. M.

Topicality of the problem. The modern world is characterized by rapid globalization and the intensive internationalization of the scientific and educational space. These processes create a growing demand for highly qualified specialists who possess not only deep knowledge in their field but also the ability to effectively use a foreign language for professional and

scientific communication [5]. Foreign language scientific competence becomes a key factor in the competitiveness of higher education graduates in the international labor market and determines their successful self-realization within the global scientific community [2]. At the same time, the issue of theoretical and methodological support for the formation of this important competence, particularly in the context of pedagogical management, requires further deep reflection and development.

The purpose of this paper is to provide a theoretical basis for understanding and revealing the role of pedagogical management in the formation of foreign language scientific competence of future professionals.

Foreign language scientific competence is defined as an integrated personal quality that combines a high level of foreign language proficiency with deep scientific knowledge and skills. It is manifested in the ability of a future specialist to effectively use a foreign language for searching, critically processing, and exchanging scientific information, participating in international scientific communication, preparing scientific publications, and delivering presentations at international conferences. The specifics of forming foreign language scientific competence may vary depending on the field of knowledge and the student's future professional activity, which requires taking into account interdisciplinary connections and the professional orientation of learning [2; 4].

In the context of developing foreign language scientific competence, pedagogical management plays a crucial role. Pedagogical management in higher education institutions is a purposeful activity of managerial actors (administration, academic staff) aimed at the effective organization of the educational process, creation of favorable conditions for student learning and development, and ensuring the achievement of defined educational goals. The main functions of pedagogical management include planning, organizing, motivating, monitoring, and regulating educational activities [1].

Pedagogical management plays a key role in establishing optimal conditions for the successful development of foreign language scientific competence in future professionals. This includes the development and implementation of curricula and programs that integrate foreign language study with professional disciplines and students' scientific activity. Effective pedagogical management ensures the organization of the learning process using modern interactive teaching methods, such as project-based learning, case studies, and role-playing games, which promote the active use of the foreign language in the context of scientific research [7].

Pedagogical management also includes creating opportunities for student participation in international scientific conferences, seminars, and webinars, contributing to their integration into the international scientific community and practical use of foreign language scientific communication.

Involving foreign lecturers and researchers in the educational process enriches the learning environment and provides students with the opportunity to communicate directly with native speakers and representatives of various scientific schools.

Effective pedagogical management in the formation of foreign language scientific competence is based on several important principles. These principles encompass the following: the principle of goal orientation and systematicity, which involves clearly defined learning objectives and consistent organization of the educational process; the principle of scientific and innovative approaches, requiring the use of scientifically grounded methods and technologies; the principle of individualization and differentiation of learning, which considers the individual characteristics and needs of students; the principle of student activity and autonomy, encouraging initiative and responsibility in learning; and the principle of intercultural communication and integration, which focuses on the ability to effectively interact within a multicultural scientific environment.

To effectively develop foreign language scientific competence, pedagogical management employs various pedagogical influence methods, such as persuasion, encouragement, stimulation, and creating success situations. It is important to use authentic foreign-language scientific materials, which allow students to immerse themselves in the real scientific environment. The use of distance learning technologies and online resources broadens the opportunities for self-directed learning and access to international scientific sources [6].

Forms of organizing educational activities that promote the development of foreign language scientific competence include integrated lecture-practical classes where a foreign language is used as a tool for studying professional subjects. Scientific discussions and roundtables in a foreign language help develop oral scientific communication skills. Scientific projects, preparation and presentation of reports in a foreign language help develop academic writing and public speaking skills [3].

Assessment of the level of foreign language scientific competence is a vital component of pedagogical management. It involves the development of clear criteria for evaluating foreign language communicative skills in a scientific context, the use of various assessment tools such as portfolios, presentations, essays, scientific reports in a foreign language, as well as the application of standardized international language tests to objectively determine language proficiency.

In conclusion, it can be stated that pedagogical management plays a decisive role in the targeted and effective development of future professionals' foreign language scientific competence. Through competent planning, organization, motivation, and control of the educational process, optimal conditions are created for integrating foreign language knowledge

and scientific skills, which are essential for successful professional and scientific activities in the context of globalization. Further research in this area may focus on developing specific models and technologies of pedagogical management adapted to the specifics of different specialties and educational levels.

References

1. Лунячек В. Е. Педагогічний менеджмент : навчальний посібник. 2-е вид., випр. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015. 512 с
2. Кирикилиця В. Формування наукової комунікативної компетентності у магістрів немовних спеціальностей. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2021. №35. С. 138–141.
3. Brownell S. E., Price J. V., Steinman L. Science communication to the general public: why we need to teach undergraduate and graduate students this skill as part of their formal scientific training. *Journal of Undergraduate Neuroscience Education*, 2013. Vol. 12. No. 1. P. E6–E10.
4. Common European Framework of reference for languages: learning, teaching, assessment. Council of Europe, 2020. 278 p. Retrieved from https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages
5. Crystal D. English as a global language. Cambridge University Press. 2003. 212 p.
6. Palmer M. S., Giering J. A. Correction: characterizing pedagogical innovation in higher education. *Innovative Higher Education*. 2025. #50. P. 453-473. https://doi.org/10.1007/s10755-025-09780-6
7. Pablo-Huamani R. et al. Pedagogical management: the key to enhancing academic performance and educational quality. *Salud, Ciencia y Tecnología - Serie de Conferencias*. 2024. 1. Vol. 3. 3:640. Available from: https://conferencias.ageditor.ar/index.php/sctconf/article/view/1076

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бережна А.В.

Національно-патріотичне виховання є стратегічним напрямом освітньої політики України, що забезпечує формування громадянської ідентичності, активної життєвої позиції та патріотизму. В умовах російської агресії проти України роль цього напряму значно зросла, особливо у закладах вищої освіти, які є основою для підготовки професійних кадрів з високим рівнем громадянської свідомості. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» та Концепції

національно-патріотичного виховання, інноваційні підходи є необхідною умовою ефективної реалізації виховної роботи у сучасному освітньому середовищі закладу вищої освіти [3, 5].

У сучасних умовах національно-патріотичне виховання у вищій освіті набуває нових форм і змісту, що відображено в численних наукових дослідженнях. Зокрема, Гуцало Л., Дацьо О., Златіна К., Приходько І., Степанець І., акцентують увагу на теоретико-методологічній основі національно-патріотичного виховання; Собченко Т., Кін О. визначають концептуальні засади дієвого патріотизму в контексті цифровізації освіти; Акімова О., Кузнецова О., Одарченко В. досліджують підготовку майбутніх учителів до національно-патріотичного виховання школярів в умовах Нової української школи. Таким чином, сучасні дослідження підкреслюють важливість інтеграції інноваційних підходів, цифрових технологій та міждисциплінарних методів у процес національно-патріотичного виховання у вищій освіті.

Метою роботи є аналіз інноваційних підходів до національно-патріотичного виховання у системі вищої освіти, визначення ефективних методик та розробка рекомендацій для їх впровадження у освітній процес.

Вища освіта, як інституція формування майбутньої інтелігенції, покликана забезпечити не лише професійну підготовку студентів, а й виховання їх як активних громадян, здатних сприяти зміцненню національної ідентичності, духовних і культурних цінностей. Інноваційні підходи до національно-патріотичного виховання відкривають нові можливості для інтеграції традиційних методів з сучасними педагогічними технологіями. Це дозволяє зробити процес виховання більш цікавим, змістовним та ефективним.

На думку І. Степанця, К. Златіної «державою та самими закладами вищої освіти впроваджено досить злагоджену систему патріотичного виховання. Ця система охоплює навчальний процес, а також індивідуальну, групову та загальноуніверситетську патріотичну діяльність». Робимо висновок, що саме інтерактивні підходи до викладання, такі як дебати, рольові ігри та проєктна діяльність, доводять свою ефективність у формуванні патріотичних цінностей. Це дозволяє студентам не лише вивчати матеріал, але й емоційно переживати важливість національної єдності [7].

Як зазначають Т. Собченко та О. Кін, що «в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій особливо актуальним стає використання інтернет-ресурсів у процесі національно-патріотичного виховання». Цей інструмент надає широкі можливості для створення освітніх платформ, організації віртуальних заходів, поширення патріотичних ідей через соціальні мережі та інтерактивні медіа. Завдяки доступності

і багатофункціональності, такі ресурси стають дієвим механізмом для зацікавлення молоді та сприяння формуванню національної ідентичності.

Використання цифрових платформ, таких як Moodle чи Google Classroom, розширює можливості інтеграції національно-патріотичних тем у навчальний процес [6].

Як стверджують Л. Гуцало, О. Дацьо та І. Приходько, що «навчальні предмети, особливо ті, що належать до гуманітарних наук, покликані формувати у студентів шанобливе ставлення та глибоку прихильність до рідної країни. Майбутні педагоги, випускники вищих навчальних закладів педагогічного спрямування, повинні володіти необхідними знаннями та навичками для ефективного навчання, виховання та всебічного розвитку своїх майбутніх учнів» [2].

Робимо висновок, що інтеграція патріотичних тем у різні навчальні дисципліни дозволяє уникнути ізольованого сприйняття цього напряму виховання. Такий підхід формує у студентів розуміння ролі патріотизму у різних сферах життя.

Спираючись на дослідження І. Найда, визначаємо, що найважливішу роль у формуванні патріотичних почуттів у молоді відіграють родина та освітні установи. Спостерігаючи за волонтерською діяльністю педагогів і батьків, молоде покоління вчиться поважати та відповідально ставитися до своєї країни. Такий досвід сприяє розвитку соціально важливих ініціатив, готовності діяти на благо України та витрачати свій вільний час задля спільного добра [4].

Саме тому, волонтерська діяльність є одним із найпотужніших інструментів національно-патріотичного виховання, оскільки вона поєднує освітню складову з практичною діяльністю. За даними досліджень, участь студентів у волонтерських ініціативах (збір гуманітарної допомоги, організація патріотичних акцій) сприяє розвитку почуття відповідальності, співпереживання та громадянської активності. Волонтерство дозволяє студентам усвідомити власну роль у зміцненні національної безпеки та соціальної стабільності.

Ми погоджуємось з думкою дослідників О. Акімова, О. Кузнецова, В. Одарченко, що «опанування студентами як глибоких знань з теоретичних основ сучасної педагогіки, так і практичних навичок організації виховної роботи сприяє їх здатності аналізувати освітні процеси через призму загальнолюдських гуманістичних ідеалів. Усе це разом формує основу для розвитку педагогічного мислення та становлення особистого педагогічного світогляду» [1].

Тому ефективність зазначених підходів підтверджується їхньою популярністю серед студентів та позитивними відгуками від викладачів. Також значне зростання кількості молодих людей, які беруть участь у громадських ініціативах, свідчить про успішність виховної роботи.

Інтеграція цих методик у навчальні програми дозволяє підвищити якість освітньої діяльності в контексті національно-патріотичного виховання.

Національно-патріотичне виховання у закладах вищої освіти має базуватися на сучасних інноваційних підходах, що відповідають викликам сьогодення. Поєднання інтерактивних методів навчання, цифрових інструментів та партнерства із громадськими організаціями сприяє формуванню активної громадянської позиції студентів. Подальші дослідження мають бути спрямовані на апробацію нових методик та оцінку їх ефективності у конкретних умовах навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Акімова О., Кузнецова О., Одарченко В. Самоосвітня діяльність майбутнього вчителя початкових класів як складова професійної підготовки. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 10(12). URL: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-10(12)-262-274 (дата звернення: 02.05.2025).

2. Гуцало Л., Дацьо О., Приходько І. Аспекти національно-патріотичного виховання майбутніх педагогів під час воєнного стану в державі. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 8(14). URL: https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-804-816 (дата звернення: 02.05.2025).

3. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : наказ МОН України від 06.06.2022 № протокол №27. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text.

4. Naida I. VOLUNTEER ACTIVITY OF YOUTH AS A MANIFESTATION OF PATRIOTIC FEELINGS: ADMINISTRATIVE ASPECT. Law and public administration. 2023. No. 1. P. 217–222. URL: https://doi.org/10.32840/pdu.2023.1.31 (date of access: 02.05.2025).

5. Про вищу освіту. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення: 02.05.2025).

6. Собченко Т., Кін О. Аналіз досвіду роботи використання потенціалу соціальних мереж у реалізації концепції національно-патріотичного виховання. Education. Innovation. Practice. 2023. Т. 11, № 1. С. 45–49. URL: https://doi.org/10.31110/2616-650x-vol11i1-007 (дата звернення: 01.05.2025).

7. Степанець І. О., Златіна К. Л. Патріотизм як історичне і соціальне явище. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2024. № 82. С. 230–236.

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ КУЛЬТУРОЛОГІВ

Бескорса В. М.

У XXI ст. суспільство переживає глибокі соціальні, екологічні та політичні трансформації, що зумовлюють нові виклики для освітніх систем. В умовах війни в Україні освіта має не лише передавати знання, а й бути чинником стабілізації, відновлення та інтеграції. Особливо актуальною стає концепція освіти для сталого розвитку (ОСР), яка поєднує між собою екологічні, економічні та соціокультурні складові. Воєнний стан в державі ставить нові виклики перед освітою: загострене питання щодо збереження безперервності освіти, підтримки психоемоційної рівноваги, відновлення інфраструктури, а також посилення гуманітарної, культурної та ідентифікаційної ролі освіти.

Підготовка культурологів у воєнних умовах має враховувати нові реалії: загрози безпеці, трансформацію культурної ідентичності, виклики міграції. Саме ці фахівці відіграють роль посередників у культурному діалозі, провідників цінностей і стабільності. Це узгоджується з Цілями сталого розвитку (ЦСР) ООН, де освіта є ключем до соціальної згуртованості, економічного зростання та екологічної безпеки [1]. Освіта має виконувати не лише освітню, а й гуманістичну та соціокультурну функції.

Підготовка культурологів потребує цілісного підходу, що поєднує академічні знання з критичним мисленням, емоційним інтелектом та комунікацією. Управління ОСР повинно забезпечувати не лише якість освіти, а й формування зрілої, відповідальної особистості. Освітнє управління має бути адаптивним, гнучким і орієнтованим на потреби гуманітарної сфери. Завданням сучасної освітньої політики є трансформація інституцій відповідно до потреб сталого розвитку.

У вітчизняній науці питання ОСР активно досліджують І. Бех, І язюн, О. Пєхота, В. Андрущенко, Т. Сергієнко та інші, акцентуючи на особистісному підході, гуманістичних орієнтирах і цінностях. Питання європейської інтеграції, автономії вищої школи, реалізації проєктів у сфері ОСР аналізуються у працях С. Бондирєва, М. Згуровського, І. Козловської та ін. У міжнародному контексті визначальними є документи ЮНЕСКО, зокрема «Education for Sustainable Development Goals» (2017) і звіт «Reimagining our futures together» (2021), які акцентують на справедливості, інклюзивності й гуманізмі. Проте в Україні залишається недостатньо досліджень, що інтегрують культурологічну підготовку та управлінські моделі ОСР [2].

Мета дослідження – обґрунтувати теоретико-методологічні засади управління ОСР в умовах війни та окреслити напрями трансформації освітніх систем для підготовки культурологів. У період кризи особливо

важливим є формування не лише фахової, а й громадянської та етичної свідомості. Резолюція ООН наголошує на необхідності якісної, рівноправної освіти на всіх рівнях.

Управління освітою в умовах війни має забезпечувати не лише якість, а й стійкість до потрясінь, здатність до трансформацій. Освітній процес має формувати критичне мислення, навички мирного співжиття, толерантність і гуманність. Культурологи мають відігравати роль організаторів культурного простору та посередників між світовими культурами, а це вимагає оновлення освітніх стратегій і методик.

Концепція ОСР базується на принципах міждисциплінарності, компетентнісного підходу, залучення громад, розвитку критичного мислення та педагогіки партнерства. ОСР інтегрує освіту, виховання та просвіту, апелює до принципу lifelong learning (навчання впродовж життя). Культурологічна підготовка має включати патріотизм, громадянську активність та досвід міжкультурного діалогу.

У центрі ОСР стоїть ціннісна складова – виховання поваги до прав людини, збереження культурної спадщини, відповідальність перед суспільством і природою. Культуролог як фахівець має транслювати ці цінності у суспільстві. Методологія управління ОСР повинна ґрунтуватися на системному, аксіологічному, культурологічному та синергетичному підходах. Необхідно поєднувати вертикальне (державне) і горизонтальне (громадське) управління освітою.

Особливої актуальності набувають трансдисциплінарні підходи, що інтегрують педагогіку, культурологію, менеджмент, соціологію. У воєнний час такі підходи дозволяють створити ефективні управлінські моделі, які реагують на кризи. Освіта стає механізмом соціального відновлення, гуманітарної безпеки й культурної сталості. Культурологи мають поєднувати традиційні гуманітарні підходи з інноваційними методами управління освітою в дусі сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 року. 70/1 Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. *ООН. Генеральна Асамблея* (21 жовтня 2015 р. Сімдесята сесія). 2015. 38 с. URL : Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року | United Nations Development Programme (undp.org)

2. Reimagining our futures together: a new social contract for education. URL : https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707.locale=en

ІНТЕГРАЦІЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Бєрєснєв О. І.

У сучасних умовах реформування освіти в Україні особливого значення набуває не лише забезпечення високої якості професійної підготовки, а й створення сприятливого освітнього середовища, що сприяє збереженню й зміцненню здоров'я здобувачів освіти. Це зумовлює необхідність системної інтеграції здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес. У своїх роботах Н.С. Смирнова підкреслює, що «реалізація здоров'язбережувального освітнього простору є умовою гуманізації навчального процесу» [4, с. 32]. Успішність цієї інтеграції залежить від ефективного освітнього менеджменту, який забезпечує стратегічне планування, ресурсне забезпечення та контроль впровадження здоров'язбережувальних практик у закладах освіти.

Під здоров'язбережувальними технологіями в освіті розуміють сукупність педагогічних, медико-психологічних та соціальних заходів, спрямованих на збереження, зміцнення і формування здоров'я здобувачів освіти. На думку Т.Ю. Круцевич, ці технології повинні сприяти «формуванню фізичного, психічного і соціального благополуччя особистості» [2, с. 15].

До основних компонентів здоров'язбережувальних технологій належать:

- раціональна організація освітнього простору;
- оптимізація навчального навантаження;
- фізичне виховання та рухова активність;
- психогігієнічна підтримка та профілактика стресів;
- формування навичок здорового способу життя.

Викладач є не лише носієм професійних знань, а й організатором здоров'язбережувального процесу. Його стиль педагогічної діяльності, комунікативна культура та особистий приклад мають прямий вплив на мотивацію здобувачів освіти до збереження здоров'я. Як зазначає Л. Міщенко, «викладач, який сам дотримується принципів здорового способу життя, має більше шансів вплинути на студентську молодь» [3, с. 89].

Інтеграція здоров'язбережувальних технологій у процес професійної підготовки забезпечує комплексний позитивний ефект, серед основних проявів якого варто виділити: зниження рівня захворюваності серед студентів, зростання навчальної мотивації, покращення психологічного клімату в академічних групах, розвиток культури здоров'я як невід'ємної складової професійної культури, а

також формування фахівця, здатного до сталого розвитку у професійній діяльності без шкоди для власного здоров'я. Управління процесом здоров'язбереження має розглядатися як невід'ємна частина освітнього менеджменту.

Ефективне управлінське забезпечення передбачає:

- формування системи внутрішньої політики ЗВО щодо охорони здоров'я;
- створення міждисциплінарних робочих груп;
- моніторинг фізичного та психічного стану здобувачів освіти ;
- планування інфраструктурних рішень (спортивні зали, зони відпочинку, медичні пункти);
- підвищення кваліфікації персоналу щодо реалізації здоров'язбережувальних програм.

На думку І.Д. Беха, «менеджмент освіти XXI століття має враховувати не лише академічні показники, а й гуманістичні цінності, де здоров'я є фундаментальною основою розвитку» [7, с. 54].

Інтеграція здоров'язбережувальних технологій у процес професійної підготовки майбутніх фахівців є стратегічним напрямом розвитку сучасної вищої освіти. Вона забезпечує не лише підвищення якості освітнього процесу, але й сприяє формуванню життєстійкої, соціально активної особистості. Ефективне управління цим процесом через освітній менеджмент — запорука стійкості, системності та результативності впроваджених заходів.

Список використаних джерел:

1. Гребенькова В.Г. Здоров'язбережувальні технології у вищій школі. *Науковий вісник ХДУ*. 2020. №2. С. 112–116.
2. Круцевич Т.Ю. Теорія і методика фізичного виховання: навч. посіб. К.: Олімпійська література, 2008. 390 с.
3. Міщенко Л.М. Формування культури здоров'я студентської молоді в освітньому середовищі ВНЗ. *Педагогіка і психологія*. 2019. №3(104). С. 88–91.
4. Смирнова Н.С. Здоров'язбереження як основа гуманізації освіти // Педагогічний альманах. 2021. №45. С. 30–34.
5. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості // Вибрані твори: у 5 т. К.: Рад. школа, 1976. Т. 1. С. 118–124.
6. Бех І.Д. Особистісно орієнтоване управління в системі освіти. *Освітній менеджмент*. 2020. №3. С. 51–59.

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Берєснєва К.С.

Україна сьогодні зіткнулася з серйозними випробуваннями. В умовах повномасштабної війни, агресії та спроб викорінити нашу національну самобутність, патріотичне виховання набуває особливої значущості. Майбутні педагоги, які зараз здобувають освіту у вищих навчальних закладах, у майбутньому відіграватимуть ключову роль у формуванні світогляду, ціннісних орієнтацій та національної ідентичності нових поколінь українців.

У сучасному розумінні патріотизм – це не лише любов до рідної землі, а й глибока повага до її минулого, культурної спадщини, традицій, готовність захищати її суверенітет і територіальну цілісність, активна громадянська позиція та відповідальність за долю країни. Формування цих цінностей у майбутніх педагогів є стратегічно важливою задачею, особливо з огляду на спроби ворога знищити нашу національну ідентичність.

Сучасність характеризується епохою цифрової трансформації, що докорінно змінює підходи до навчання та виховання. Вища освіта вже не може існувати поза цифровим середовищем. Це відкриває нові можливості, але й створює певні виклики у сфері патріотичного виховання.

Актуальність цієї теми є надзвичайно високою, що зумовлено кількома важливими факторами, особливо в контексті поточної ситуації в Україні:

- **Триваюча агресія Росії та загроза геноциду:** Повномасштабне вторгнення Російської Федерації супроводжується численними військовими злочинами, руйнуванням культурних пам'яток України, спробами нав'язати чужу ідеологію та знищити українську ідентичність. У цих обставинах патріотичне виховання стає ключовим елементом національної безпеки та опору. Формування міцних патріотичних цінностей у майбутніх педагогів є вкрай важливим для виховання покоління, здатного захищати свою країну та протистояти будь-яким формам агресії та геноциду.
- **Інформаційна війна та дезінформація:** Росія активно використовує інформаційний простір для поширення пропаганди, неправдивої інформації та викривлення історичних фактів, особливо щодо України. Майбутні педагоги повинні бути не лише носіями патріотичних цінностей, але й медіаграмотними фахівцями, здатними критично аналізувати інформацію та

навчати цьому своїх учнів, тим самим протидіючи ворожій пропаганді.

- **Цифрова трансформація освіти:** Сучасна вища освіта швидко цифровізується. Використання цифрових технологій надає нові можливості для навчання та виховання, але також вимагає переосмислення традиційних педагогічних підходів. Дослідження дієвих педагогічних стратегій виховання патріотизму в цифровому середовищі є дуже актуальним для забезпечення якісної підготовки майбутніх педагогів.
- **Збереження національної ідентичності:** В умовах глобалізації та відкритості інформації питання збереження та зміцнення національної ідентичності набуває особливої ваги. Патріотичне виховання, яке здійснюють майбутні педагоги, є важливим фактором формування національної свідомості, гордості за свою країну та поваги до її культурної спадщини.
- **Підготовка педагогів нового покоління:** Майбутні педагоги повинні бути не лише експертами у своїй предметній області, а й патріотами, здатними ефективно передавати свої цінності учням, формуючи їхню громадянську позицію та готовність брати активну участь у житті країни. Дослідження педагогічних стратегій, що сприяють цьому, є важливим для модернізації системи педагогічної освіти.
- **Необхідність об'єднання суспільства:** Виховання патріотизму сприяє національній єдності та об'єднанню суспільства перед зовнішніми та внутрішніми викликами. Педагоги відіграють значну роль у формуванні спільного ціннісного базису, який є запорукою стійкості та розвитку української держави.
- **Міжнародний досвід:** Досвід інших країн, які переживали періоди національного відродження або боротьби за незалежність, підкреслює важливість системного патріотичного виховання. Вивчення та адаптація цього досвіду до українських реалій може бути корисним для розробки ефективних педагогічних стратегій.

З огляду на ці фактори, дослідження педагогічних стратегій виховання патріотичних цінностей майбутніх педагогів в умовах цифрової трансформації вищої освіти є не просто своєчасним, а життєво необхідним для забезпечення майбутнього України, її незалежності та протидії будь-яким спробам знищити її народ і культуру. Результати таких досліджень матимуть практичне значення для модернізації педагогічної освіти та зміцнення національної стійкості.

Аналіз наукових публікацій вітчизняних і зарубіжних дослідників виявив недостатнє висвітлення проблем створення аналітики в освітній галузі, особливо в умовах суспільної нестабільності, зокрема воєнного

стану. Ця обставина лише підкреслює нагальність проведення відповідних досліджень. Протягом останніх місяців проблеми вищої освіти в Україні в умовах війни привернули значну увагу науковців і стали предметом вивчення у працях І. Шевчук, М. Кириченко, Н. Муранова, І. Гальона, О. Захарова, І. Шемелинець, О. Кричківська, І. Білоус та З. Шацької. Науковці У. Когут, О. Сікора та Т. Вдовичин досліджують питання, пов'язані з навчанням і викладанням під час війни, аналізуючи окремі аспекти освітнього процесу в умовах воєнного часу, де неминучим є асинхронний режим. Можливість комунікації та організації навчального процесу в асинхронному форматі забезпечує умови безпеки.

На нашу думку варто окреслити такі педагогічні стратегії можуть бути ефективними у вихованні патріотичних цінностей майбутніх педагогів в умовах цифрової трансформації.

Насамперед, необхідно активно використовувати мультимедійні ресурси. Якісні відеоматеріали, документальні фільми, віртуальні екскурсії історичними місцями, інтерактивні презентації можуть зробити процес навчання більш захопливим та інформативним, допомогти майбутнім педагогам глибше відчути дух історії та культури України.

Важливу роль відіграють онлайн-платформи та інтерактивні завдання. Створення форумів для обговорення актуальних питань патріотизму, проведення онлайн-вікторин і квестів, розробка спільних проєктів, спрямованих на дослідження героїчного минулого та сьогодення України, сприятимуть активній участі студентів та формуванню їхньої власної позиції.

Не варто ігнорувати потенціал соціальних мереж та онлайн-спільнот. Організація онлайн-флешмобів, челенджів, конкурсів, спрямованих на популяризацію української мови, культури, історії, символіки, може стати потужним інструментом залучення молоді до патріотичних ініціатив.

Особливу увагу слід приділити використанню віртуальної та доповненої реальності. Створення імерсивних навчальних середовищ, що дозволяють майбутнім педагогам "побувати" на місцях історичних подій, відчути атмосферу минулого, може мати глибокий емоційний вплив та сприяти кращому засвоєнню знань.

Критично важливим є розвиток медіаграмотності. Майбутні педагоги повинні вміти критично оцінювати інформацію в онлайн-просторі, розпізнавати неправдиву інформацію та пропаганду, особливо щодо історії та сучасності України. Навчання методам перевірки інформації та протидії дезінформації є невід'ємною складовою їхньої підготовки.

Заохочення проєктної діяльності та міждисциплінарних підходів дозволить студентам самостійно досліджувати важливі аспекти української історії та культури, використовуючи цифрові інструменти для збору, аналізу та представлення інформації. Це сприятиме розвитку їхньої дослідницької компетентності та поглибленому розумінню патріотичних цінностей.

Важливим елементом є співпраця з громадськими організаціями, волонтерами та ветеранами. Організація онлайн-зустрічей, вебінарів, інтерв'ю з людьми, які безпосередньо захищають нашу країну, розповідають про її історію та культуру, сприятиме формуванню глибокого розуміння патріотизму як дієвої сили.

Проте, в умовах цифрової трансформації роль педагога залишається ключовою. Викладач виступає не лише як джерело інформації, а й як модератор, наставник, який допомагає студентам орієнтуватися в інформаційному просторі, формувати власну думку та усвідомлювати важливість патріотичних цінностей. Для цього необхідно постійно підвищувати цифрову компетентність викладачів, забезпечувати їх методичними рекомендаціями та підтримкою.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що виховання патріотичних цінностей майбутніх педагогів в умовах цифрової трансформації вищої освіти є не просто важливим, а стратегічно необхідним для протидії геноциду українського суспільства, збереження нашої національної ідентичності та формування стійкого, свідомого покоління громадян. Ефективне використання цифрових технологій у поєднанні з інноваційними педагогічними стратегіями відкриває нові можливості для досягнення цієї мети. Ми, як представники освітянської спільноти, несемо величезну відповідальність за майбутнє нашої країни. І саме від нашої здатності ефективно використовувати всі наявні інструменти, зокрема й можливості цифрової трансформації, залежить, чи зможемо ми виховати покоління патріотів, здатних захистити та розбудувати сильну, незалежну та квітучу Україну.

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА В ПІДГОТОВЦІ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Бившева Т. Ф., Погода О. В., Шевченко Д. Р.

Сучасна музична освіта перебуває на перехресті традиційних методик і новітніх управлінських стратегій, що потребує переосмислення підходів до підготовки викладачів. Педагогічний менеджмент як наукова дисципліна досліджує шляхи ефективної організації освітнього процесу, підвищення мотивації студентів та покращення якості навчання. У контексті підготовки викладачів музичного мистецтва цей аспект набуває особливого значення, оскільки поєднує мистецьку

творчість із управлінськими функціями. Незважаючи на значні досягнення у сфері музичної педагогіки, залишається проблема відсутності чітких управлінських моделей для ефективного навчання музикантів-педагогів. Інтеграція педагогічного менеджменту у музичну освіту може сприяти формуванню нової генерації викладачів, здатних не лише передавати знання, а й ефективно керувати навчальним процесом. Актуальність проблеми полягає у необхідності розробки таких підходів, які відповідали б сучасним вимогам до освітнього менеджменту в мистецьких закладах.

Дослідження педагогічного менеджменту в контексті музичної освіти представлено в роботах багатьох авторів. Зокрема, у працях С. Іванова [1] розглянуто вплив управлінських стратегій на ефективність навчального процесу у мистецьких закладах. Автор наголошує на необхідності поєднання традиційних і сучасних методик для підвищення якості освіти. У дослідженнях Л. Коваленко [2] акцентовано увагу на цифрових технологіях як інструменті педагогічного менеджменту. Використання інтерактивних платформ, мобільних додатків і дистанційного навчання сприяє гнучкості освітнього процесу. Також варто зазначити роботу М. Петрова [3], який аналізує роль лідерства у викладацькій діяльності. З огляду на проведений аналіз, можна зробити висновок, що педагогічний менеджмент у сфері музичної освіти є складною міждисциплінарною проблемою. Дослідники наголошують на важливості розвитку управлінських компетенцій у майбутніх викладачів музичного мистецтва. Однак питання ефективності різних моделей педагогічного менеджменту потребує подальших емпіричних досліджень.

Педагогічний менеджмент охоплює низку аспектів, серед яких планування, організація, мотивація та контроль навчальної діяльності. У сфері музичної освіти він повинен враховувати специфіку творчого процесу та індивідуальні особливості студентів. Традиційні підходи до підготовки викладачів музики часто акцентують увагу на методиці викладання, ігноруючи управлінські компетенції. Відсутність системного підходу до формування управлінських навичок у майбутніх викладачів обмежує їхню ефективність у професійній діяльності.

Сучасні виклики вимагають оновлення освітніх програм, орієнтованих на розвиток управлінських компетенцій викладачів музичного мистецтва. У світовій практиці існують численні моделі менеджменту освіти, проте їх адаптація до специфіки музичних закладів залишається недостатньо розробленою. Викладач музики має не лише володіти предметними знаннями, а й бути лідером, мотиватором, організатором навчального процесу. Формування цих компетенцій можливе через спеціальні курси, тренінги, а також впровадження практичних кейсів у процес навчання. Використання цифрових

технологій та інноваційних методик може значно підвищити ефективність управління навчальним процесом у мистецьких закладах. Отже, педагогічний менеджмент потребує міждисциплінарного підходу, що охоплює управлінські, психологічні та мистецькі аспекти підготовки фахівців.

Інноваційний підхід до підготовки викладачів музичного мистецтва вимагає розвитку критичного мислення, креативності та самоменеджменту. Одним із перспективних напрямів є впровадження адаптивних освітніх технологій, що враховують індивідуальні особливості студентів. Менеджерська складова має бути інтегрована у викладацьку діяльність через розробку власних навчальних стратегій, проєктного навчання та індивідуального супроводу студентів. Однак постає питання: чи готова система музичної освіти до таких змін? Часто консерватизм у підходах до навчання заважає впровадженню інновацій, що сповільнює реформування освітнього процесу. Вирішення цієї проблеми можливе лише за умови комплексного перегляду навчальних планів та підходів до підготовки викладачів.

Педагогічний менеджмент у сфері музичного мистецтва є важливою науковою проблемою, що вимагає системного підходу до її дослідження. Враховуючи сучасні виклики, необхідно переглянути методики підготовки викладачів музики та впровадити ефективні управлінські стратегії. Інтеграція педагогічного менеджменту у процес навчання сприятиме розвитку професійних і особистісних компетенцій викладачів. Використання інноваційних технологій, цифрових платформ та адаптивних методик дозволить підвищити якість музичної освіти. Незважаючи на певні труднощі, розвиток педагогічного менеджменту відкриває нові можливості для вдосконалення освітнього процесу. Таким чином, розробка ефективних управлінських моделей у підготовці викладачів музичного мистецтва є одним із ключових завдань сучасної освітньої науки.

Список використаних джерел:

1. Іванов С. Управлінські стратегії в мистецькій освіті. Київ: Освіта, 2021.
2. Коваленко Л. Цифрові технології у педагогічному менеджменті. Львів: Наука, 2020.
3. Петров М. Лідерство у викладацькій діяльності. Харків: Академія, 2019.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Близнюк Г. І., Третяк О. В.

Актуальність проблеми. Інтенсивний розвиток цифрових технологій у поєднанні з модернізацією освітніх стандартів змінює підходи до науково-методичної та виховної роботи викладачів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інноваційна діяльність в освіті досліджувалася А.П. Беляєвої, М.В. Клариним, Н.А. Колесниковим, які розкрили інноваційні дидактичні знахідки світової педагогіки.

Мета дослідження. Визначити ефективні шляхи оновлення науково-методичної роботи у ЗФПО для забезпечення якості освіти, відповідати потребам сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. У контексті сучасних умов розвитку українського суспільства загалом і сфери освіти зокрема, інноваційність стає однією з домінантних тенденцій. Одним із ключових завдань закладів фахової передвищої освіти є формування інноваційної педагогічної системи, яка б забезпечувала таку організацію освітнього процесу, що максимально сприятиме розвитку особистості. Йдеться про формування особистості, здатної до продуктивного мислення, творчої діяльності, самопізнання, самореалізації, особистісного й професійного зростання.

Науково-методична діяльність повинна набути інноваційного характеру шляхом інтеграції сучасних технологій, удосконалення системи управління закладом освіти, а також мотивації до підвищення професійного рівня педагогічних кадрів. Це можливо, зокрема, через використання ефективних інноваційних методів, форм, прийомів та інструментів, що забезпечують результативність освітнього процесу.

Новітні технології в сучасній науково-методичній роботі викладача відіграють ключову роль у підвищенні якості освіти, персоналізації навчального процесу та ефективній організації педагогічної діяльності. Найбільш вживані інструменти, які активно застосовуються сьогодні - цифрові платформи для навчання, доповнена та віртуальна реальність (AR/VR), інтерактивні технології, штучний інтелект та аналітика, онлайн-інструменти для методичної роботи, гейміфікація, хмарні технології. Всі вони потребують ретельного планування при включенні в освітній процес, щоб досягти максимального результату при засвоєнні необхідних компетентностей здобувачів освіти.

У своїх роботах В. Луговий, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, О. Савченко науково-методичну діяльність пов'язують з новою особистісно - орієнтованою парадигмою в освіті. Реалізації системи професійної освіти в межах цієї парадигми передбачає врахування

індивідуального досвіду, як об'єкта вивчення та в якості прогнозованого результату, що ґрунтується на варіативності вибору методів і форм реалізації освітнього процесу.

Створення системи використання педагогічних технологій має відповідати вимогам в ключових категоріях груп компетентностей: автономність діяльності, інтерактивність у діяльності, що вказує на необхідність забезпечення можливостей комплексного сприйняття інформації з наступним продуктивним її використанням на творчому рівні. Засобом реалізації є система самостійної навчальної діяльності, яка підкріплюватиметься мотивацією до навчання. Ця система розробки та використання педагогічних технологій має набути ознак педагогічної технології й відповідати критеріям концептуальності, системності, керованості, ефективності, відтворюваності.

В умовах змін у законодавстві та системі освіти методичний комплекс прийомів використання педагогічних технологій розширюється, а зміст практичної складової фахової підготовки набуває вміння творчої реорганізації та модернізації педагогічних технологій з метою перенесення в нові умови.

Теоретичну складову утворюють послідовні етапи: ознайомлення з базовими теоретичними питаннями теми в процесі лекційних занять; самостійна робота з аналізу змісту технології; самостійна робота з порівняння її основних характеристик із наявними альтернативними підходами; синтез прийомів упровадження педагогічних технологій, а також можливих комбінацій її елементів з елементами інших технологій. Організовані вищеперераховані етапи забезпечують послідовні накопичення базових умінь використання освітніх технологій, а також умінь моделювання освітніх систем, проєктування освітніх процесів, адаптації та модернізації освітніх технологій до конкретизованих педагогічних задач. Самостійна робота з синтезу та аналізу педагогічних технологій формує теоретичну складову шляхом розширення системи знань. Формування практичної складової відбувається шляхом накопичення системи вмінь здійснювати аналіз педагогічних технологій, щоб її змістова частини відповідала заявленим цілям і завданням; аналізувати ефективність обраних методів і засобів в організації освітнього процесу.

Висновок. Модернізація науково-методичної діяльності в закладах фахової передвищої освіти сьогодні є головною умовою підвищення якості освітнього процесу та підготовки студентів. Впровадження сучасних педагогічних технологій — таких як цифрові платформи, гейміфікація та хмарні сервіси — створює нові можливості для навчання, активізації пізнавальної діяльності та розвитку ключових компетентностей здобувачів.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. 3-тє видання (виправлене) Київ : Академвидав, 2015. 304 с.
2. Бєляєв С. Б. Б 43 Професійна підготовка майбутніх учителів до розробки і використання педагогічних технологій : монографія / С. Б. Бєляєв. – Харків : Видавець СПД-ФО Захаренко В.В., 2019. – 410 с.
3. Гурова Н. Інтерактивні технології формування професійних компетенцій. Київ : Шк. світ, 2011. С. 85–93.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Богомаз П. В., Васильєв С. В.

Актуальність проблеми. Інклюзивна освіта – це не лише вимога сьогодення, а й обов'язок держави щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти всіх дітей, незалежно від психоемоційних чи фізичних особливостей. В умовах повномасштабної війни в Україні набуває особливої актуальності питання правового забезпечення інклюзії, коли тисячі дітей втратили стабільне освітнє середовище, стали внутрішньо переміщеними особами, а заклади освіти – інфраструктуру чи кадри. В таких умовах життєво необхідні – підтримка фахівців, правова чіткість та адаптація законодавства до реалій воєнного часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми правового регулювання інклюзивної освіти висвітлені у працях окремих науковців. Зокрема, В. В. Власенко вивчала особливості правового регулювання інклюзивної освіти в епоху глобалізації [1]. Я. М. Полупанова досліджувала нормативно-правове забезпечення системи інклюзивної освіти в Україні [2]. Правові засади розвитку інклюзивної освіти в Україні в умовах євроінтеграції знайшли відображення у статті О. В. Тильчик, В. В. Тильчик та М. О. Довгої [3]. Дослідники звертають окрему увагу на нормативно-правові механізми реалізації інклюзії, роль ІРЦ, соціально-психологічну підтримку дітей з ООП та необхідність підготовки кваліфікованих фахівців. У зв'язку з необхідністю оновлення правового регулювання під нові виклики, в умовах війни ці питання значно загострились.

Мета дослідження полягає у встановленні особливостей правового забезпечення інклюзивної освіти в закладах загальної середньої освіти в Україні, окреслити основні виклики та визначити перспективні напрямки удосконалення системи.

Виклад основного матеріалу. Правову основу інклюзивної освіти в Україні становлять Закон України «Про освіту» [4], Закон

України «Про повну загальну середню освіту» [5], постанова уряду України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» від 15 вересня 2021 р. № 957 [6], Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 року № 545 [7] та Положення про спеціальну школу та навчально-реабілітаційний центр, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року [8], а також інші нормативно-правові акти.

Виклики з якими стикається інклюзивна освіта під час війни це – часткова або повна руйнація закладів освіти, відсутність доступної інфраструктури; психоемоційна нестабільність учасників освітнього процесу; переміщення великої кількості дітей з ООП, що може ускладнювати роботу інклюзивно – ресурсних центрів та верифікацію висновків; під час переміщення дітей може виникати нормативна невизначеність у частині роботи команд супроводу; дефіцит фахівців інклюзивного супроводу, асистентів вчителів та потреба в гнучких формах навчання (змішана форма, онлайн), адаптованих до потреб дитини з ООП.

Попри значні виклики, спричинені зовнішніми та внутрішніми факторами, в Україні продовжується активна підтримка інклюзивної освіти. Були проведені комплексні заходи для ефективного, дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами, розроблені спеціалізовані платформи, задіяні сучасні технології з метою адаптації навчальних матеріалів. Важливою умовою ефективного навчання залишається підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо питання інклюзії, психолого-педагогічного супроводу учнів та методик індивідуального підходу до дітей з ООП. Важливу роль в підтримці розвитку інклюзивного навчання, наданні психологічної підтримки, соціальної адаптації відіграє залучення міжнародної допомоги, громадських, волонтерських організацій та державного сектору. Завдяки спільним діям освітнє середовище в Україні поступово трансформується у більш відкриту, гнучку та доступну для кожної дитини систему.

До перспектив розвитку інклюзивної освіти в Україні можна віднести:

- цифровізацію інклюзивних інструментів та освітніх ресурсів (створення доступних онлайн платформ, впровадження застосунків для самостійного навчання, використання адаптованих програм для дітей з порушенням зору або слуху);
- вдосконалення нормативно – правової бази з урахуванням воєнного стану (ухвалення нормативних актів, які дозволяють враховувати потреби дітей з ООП у складних умовах щодо зарахування до школи без певного пакету документів чи

спрощення процедури отримання інклюзивних послуг для дітей – переселенців;

- розвитку програм психосоціальної підтримки для дітей з ООП та їхніх родин (реалізація програм кризового консультування, груп психологічної підтримки для батьків, онлайн консультації із фахівцями (психологами, логопедами, дефектологами), а також мобільні команди у прифронтових регіонах);
- розширені можливості для підготовки та перепідготовки фахівців (курси підвищення кваліфікації для педагогічних працівників щодо інклюзивної педагогіки, створення онлайн-курсів з акцентом на сучасні методики роботи з дітьми з ООП);
- забезпечення міжгалузевої взаємодії охорони здоров'я, соціальних служб та освіти (формування команд супроводу дитини, які дозволяють комплексно вирішувати освітні, медичні та соціальні запити);
- впровадження європейських стандартів доступності й підтримки дитини в освітньому середовищі (застосування індивідуальних планів розвитку учнів з метою орієнтація на модель підтримки, а не «виключення», а також, адаптація будівель освітніх закладів до стандартів безбар'єрності (пандуси, ліфти, тактильні елементи) та ін.

Висновок. Інклюзивна освіта в Україні розглядається не лише як питання психології чи педагогіки, а як комплексна правова, соціальна та маральна проблема. Враховуючи виклики сьогодення, українська система освіти демонструє готовність адаптуватися, оновлювати нормативну базу та шукати нові шляхи підтримки дітей з ООП. Отже, успішна реалізація принципів рівності та доступності в освітньому процесі залежить від подальшої цілеспрямованої роботи на законодавчому, освітньому та кадровому рівні.

Список використаних джерел

1. Власенко В. В. Правове регулювання інклюзивної освіти в епоху глобалізації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 61–63. DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-7/11

2. Полупанова Я. М. Нормативно-правове забезпечення системи інклюзивної освіти в Україні. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 69. Т. 1. С. 118–122. DOI https://doi. org/10.32840/1992-5786.2020.69-1.23

3. Тильчик О. В., Тильчик В. В., Довга М. О. правові засади розвитку інклюзивної освіти в Україні в умовах євроінтеграції. *Juris Europenisis Scientia*. 2020. № 3. С. 125–130. DOI https://doi.org/10.32837/chern.v0i3.112

4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 2145-19#Text (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

6. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-п#Text (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

7. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр : постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 545. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п#Text (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

8. Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр : постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 221. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-п#Text (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ХОЛІСТИЧНОГО ФІТНЕСУ ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ У ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бойченко А. В.

Фітнес індустрія є не лише однією з найпопулярніших галузей, але й важливою складовою рухової активності нашого життя. Зростання зацікавленості занять фітнесом вимагає ефективного розвитку та популяризації. Два роки перебування на карантині та понад три роки воєнного стану на території нашої держави дуже кардинально змінили спосіб життя людей і здобувачів освіти у тому числі. Майже всі заняття проводяться в дистанційному режимі, що дуже скоротили час рухової активності, а це у майбутньому негативно вплине на здоров'я молоді. Запровадження ряду популяризаційних підходів спрямованих на покращення здорового способу життя, робить фітнес в нашій країні

одним із найефективнішим засобом розвитку здоров'я у здобувачів закладів вищої освіти.

Система фізичного виховання у закладах вищої освіти повинна сприяти утвердженню здорового способу життя та виховувати здорову молодь, тому викладачі фізичного виховання повинні шукати засоби, які посилять мотивацію здобувачів освіти до занять фізичними вправами та які можна проводити без проблем в онлайн режимі. До таких засобів можна віднести холістичний фітнес, бо багато його видів не потребують великої території для занять і є дуже популярним на сьогоднішній день.

Метою нашої роботи є – дослідити вплив занять холістичним фітнесом на гармонійний розвиток у здобувачів закладів вищої освіти.

Як показує практика, існують різні способи мотивувати здобувачів освіти на заняттях з фізичного виховання, проте найефективніший метод полягає в тому, щоб продемонструвати різні позитивні впливи фізичних навантажень. До них можна віднести: інтерес до нової справи; цікаві форми проведення секцій; бажання самоствердитись в оточенні та у змаганні з іншими; бажання мати красиве тіло, щоб сподобатися особі іншої статі; бажання бути здоровим і зовнішньо привабливим тощо.

Холістичний фітнес підходить до вирішення багатьох, питань щодо мотивації студентів до занять фізичними вправами. До того ж, після проведення анкетування ми з'ясували, що він є найцікавішим видом з усіх запропонованих здобувачам освіти.

Холістичний фітнес – це комплексний підхід до фізичного та психічного здоров'я, який визнає важливість гармонійного розвитку тіла та розуму. Основна мета цього підходу полягає не лише у досягненні фізичної форми, але й у поліпшенні загального стану здоров'я, емоційної стабільності та духовного зростання.

Основні принципи холістичного фітнесу.

1. Баланс. фукціональний фітнес передбачає гармонійний розвиток всіх аспектів людського життя. Фізичні вправи повинні поєднуватися з психічними практиками, такими як медитація, стретчінг, йога.

2. Цілісність. Усі компоненти здоров'я – фізичне, психічне, емоційне та духовне – взаємопов'язані. Проблеми в одній сфері можуть впливати на інші, тому важливо підтримувати баланс у всіх аспектах.

3. Природність. Важливо використовувати природні методи для підтримання здоров'я. Це може включати здорове харчування, заняття на свіжому повітрі та використання природних засобів для зняття стресу.

4. Індивідуальність. Кожна людина унікальна, тому підходи до фітнесу та здоров'я повинні бути індивідуальними. Це включає

врахування особистих потреб, фізичних можливостей та психічних особливостей.

Компоненти холістичного фітнесу. Фізичні практики. Фізичні вправи в холістичному фітнесі включають різноманітні практики, які сприяють не тільки зміцненню тіла, але й розвитку гнучкості, витривалості та балансу. Серед популярних методик:

Йога. Вона поєднує фізичні вправи з медитацією, допомагаючи досягти гармонії тіла та розуму.

Пілатес. Це система вправ, спрямована на зміцнення м'язів кора, покращення постави та розвитку гнучкості.

Функціональний тренінг. Вправи, що імітують природні рухи тіла, спрямовані на розвиток сили, координації та витривалості.

Психічні практики. Психічне здоров'я є невід'ємною частиною холістичного підходу. Для його підтримання використовуються різні техніки:

Медитація. Практика, яка допомагає зосередитися, зменшити рівень стресу та покращити загальне самопочуття.

Звукові ванни. Це терапевтична практика, яка включає прослуховування спеціально підібраних звуків або музики. Звукові ванни допомагають розслабитися, зняти стрес та покращити емоційний стан.

Розумове тренування. Вправи для розвитку концентрації, пам'яті та мислення.

Емоційне здоров'я. Емоційне здоров'я включає здатність управляти своїми емоціями, підтримувати позитивний настрій та встановлювати здорові відносини з іншими людьми. Важливі аспекти: емоційний інтелект. Здатність розуміти і управляти своїми емоціями, а також емпатія до інших.

Стрес-менеджмент. Техніки для зменшення стресу, такі як глибоке дихання, медитація та звукові ванни.

Духовне зростання. Духовний аспект холістичного фітнесу стосується пошуку сенсу життя, встановлення гармонії з оточуючим світом і самим собою. Це може включати: духовні практики, медитацію, молитву, йогу та інші практики, спрямовані на розвиток духовності.

Самопізнання. Робота над розумінням себе, своїх бажань і цілей у житті.

Звукові ванни є важливим елементом холістичного підходу до фітнесу та здоров'я. Вони використовують звукові хвилі для створення глибокого розслаблення та зняття стресу. Цей метод має кілька переваг:

Розслаблення та зниження стресу. Звукові хвилі допомагають розслабитися на глибокому рівні, знижуючи рівень кортизолу – гормону

стресу. Поліпшення сну. Регулярні звукові ванни сприяють покращенню якості сну, допомагаючи організму відновитися. Емоційний баланс. Прослуховування звуків допомагає стабілізувати емоційний стан, зменшити тривожність та покращити настрій. Підвищення концентрації. Звукові ванни сприяють покращенню розумової діяльності, підвищують концентрацію та пам'ять.

Техніки та інструменти. Для проведення звукових ванн використовуються різні інструменти та техніки: Гонги. Глибокі, вібраційні звуки гонгів допомагають зануритися у стан медитації та розслаблення. Співучі чаші. Використовуються для створення резонансних звуків, які впливають на різні частини тіла. Терапевтичні звукові доріжки. Записи спеціально підібраних звуків, які можна слухати вдома або під час медитації.

Холістичний фітнес є цілісним підходом до здоров'я, який включає фізичні, психічні, емоційні та духовні практики. Звукові ванни відіграють важливу роль у цьому підході, допомагаючи зменшити стрес, розслабитися та покращити загальне самопочуття. Впровадження холістичних практик у повсякденне життя сприяє досягненню гармонії та балансу, забезпечуючи комплексне оздоровлення організму та розуму.

Аналізуючи особливості холі стичного фітнесу, ми можемо зробити висновки, що вони є універсальними і підходять для використання під час занять із здобувачами вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Апанасенко Г.Л. Санологія (медичні аспекти валеології): Підручник / Г.Л. Апанасенко, Л.А. Попова, А.В. Магльований. – Львів, ПП —Кварт‖, 2011. – 303 с.

2. Грибан В.Г. Валеологія: підручник/ В.Г. Грибан-2-ге вид.перероб. та доп. – К.: «Центр учбової літератури», 2014.-342 с.

3. Гетман, В. О. Методологічні та організаційні засади оздоровлення людини : навч. посібник / В. О. Гетман, Ю. В. Новицький, О. П. Питомець. – К. : Основа, 2009. – 200 с.

4. Mikheenko O.I. Concretization of essence of the concept «health» as a methodological basis for the practice of healing the human body. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports, 2013, vol.2, pp. 42-46. doi:10.6084/ m9.figshare.639257

5. Шиян О. Державна освітня політика з питань здорового способу життя молоді : монографія / О. І. Шиян. – Львів, 2010. – 296 с. 6. World health statistics 2010 : WHO Library Cataloguing in Publication Data. – Geneva, 2011. – 98 p.

РЕЛІГІЯ І ШКОЛА В НІДЕРЛАНДАХ: СОЦІАЛЬНИЙ ТА ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

Борисова О. В.

Актуальність теми та ступінь її вивченості. Для багатьох людей Нідерланди асоціюються з тюльпанами, сиром, каналами, вітряками, дерев'яними чобітками (кломпами), велосипедами та кварталом червоних ліхтарів. Але ця країна цікавіше і різноманітніше за всі стереотипні уявлення про неї. Однією з найважливіших достоїнств цієї країни є її освіта. Нідерланди відомі своєю прихильністю до освітянських експериментів, що зробило країну однією з найпрогресивніших і ліберальних у плані навчання. Своєрідними є й відносини між державою і церквою в Нідерландах, як також має свою специфіку і релігійна освіта.

У релігійному плані Нідерланди завжди були країною парадоксів. У XX ст. кількість тих, хто відмовлявся від будь-якої релігії, була однією з найвищих у Європі, і це явище існує і нині насамперед через відсутність державної церкви. Водночас суспільне життя в останні два століття характеризувалося потужними релігійними рухами, які сформували – і певною мірою все ще формують – сфери політики, освіти та ЗМІ [4, p. 19]. Ще один парадокс – у тому, що при всій релігійній поліконфесійності, плюралізмі й толерантності, в Нідерландах існує вкрай консервативна спільнота кальвіністських вірян, регіон проживання яких має назву «Біблійного поясу» (De Bijbelgordel). Це – ланцюг містечок, який простягається практично через всю країну з півночі на південь [5]:

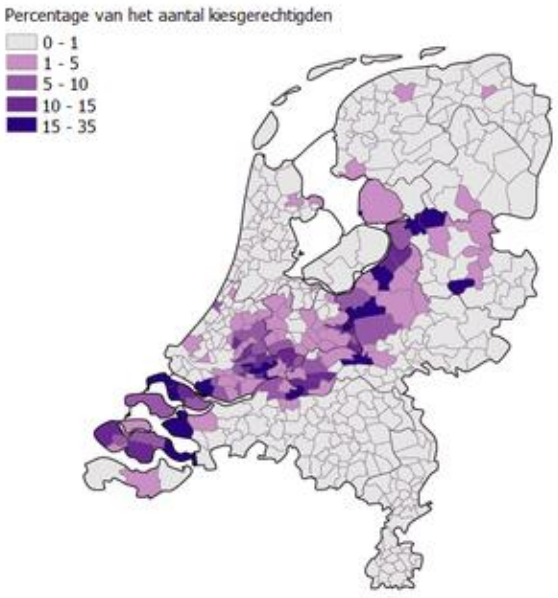

De Bijbelgordel

Біблія в цьому регіоні – єдине, абсолютне і беззаперечне джерело істини. Жінки тут не носять брюк, заборонені лайки; у неділю всі магазини і заклади розваг зачинені, тому що цей день присвячено Богу і всі йдуть до церкви. Відзначимо, що саме цей регіон уже в перші дні повномасштабного вторгнення РФ в Україну прийняв великий потік українських біженців. Це все організовувала церква. Зокрема, в м. Ренсвауде церква разом з хементою (мерією) прийняла відразу більше 100 українців, розселивши їх по приймаючих сім'ях, забезпечивши всім необхідним і організувавши турботу про них. І українці сюди продовжували прибувати весь 2022-й рік.

Така релігійна ситуація не могла не позначитися на сфері освіти Нідерландів. Тож є сенс розглянути як саме співіснують ці важливі для голландців соціальні інституції.

Українські дослідники майже не цікавляться досліджуваною темою. Є матеріали про релігію в Нідерландах у словниках, енциклопедіях, є деякі дослідження, присвячені Реформації, побіжно розглянута релігійна ситуація в Нідерландах у монографії В. Є. Єленського [1; 2; 3]. Нідерландські вчені, природно, активно досліджують релігійні проблеми своєї країни, у тому числі й взаємовідносини школи і релігії, проблеми релігійної освіти. Це такі автори, як С. ван Бійстервельд [18; 18; 20: 21], Дж. С. Кеннеді, Я. Р. Звемер [10], Д. Мартін [14], П. де Рой [6] та інші. Голландські науковці-педагоги уважно досліджують проблеми релігійної освіти, наприклад, М. Фарасат, К. ван дер Штраатен [13], Гердієн Бертрам-Труст [8] та інші. Також ми залучали до вивчення Конституцію Нідерландів, статистичний матеріал, публікації у ЗМІ.

Мета роботи: розкрити специфіку взаємовідносин релігії і освіти в Нідерландах, зосередившись на соціальних і правових аспектах цієї проблеми

Соціальний аспект проблеми. Взаємовідносини між релігією, світською державою та керованою нею освітою в Нідерландах нині є темою гарячих дискусій не лише в наукових колах, а й у політиці, ЗМІ, Інтернеті тощо. Як може здатися на перший погляд, це явище пов'язане з наростаючою присутністю ісламу та з тим, що отримало назву феномена «повернення релігії» (або «повторної появи»). Але справа в тому, що релігія в цій країні ніколи й не зникала. Та й присутність ісламу в ній налічує біля 40 років, тож він не є чимось новим для голландців. Інтерес до релігії та її присутність в освіті – це результат історичного розвитку самих Нідерландів.

У суспільстві й державі також відбуваються зміни. По-перше, віра в те, що нідерландське суспільство з другої половини XX ст. знаходилось на лінійному шляху секуляризації, потерпіла крах. Знов

усвідомлюється, що релігія не є ізольованою сферою життя, а внутрішньо пов'язана з поглядами на людину, державу, суспільство, а отже, з цінностями, освітніми та культурними моделями. Також релігія переплітається із суспільними та політичними проблемами, особливо з такими, як інтеграція, яка торкається насамперед людей іншої віри, і її не можна ігнорувати. Сама класична держава соціального забезпечення, як себе усвідомлюють Нідерланди, перебуває в процесі трансформації, що безпосередньо впливає на відносини між державою та суспільством і, як наслідок, – на релігію та релігійну освіту [19, p. 523].

Протягом майже всього XX ст. нідерландське суспільство було розділене класовими та релігійними розколами на чотири домінуючі групи інтересів або блоки («стовпи») – католиків, протестантів, соціалістів і лібералів. Навколо них утворилися практично всі політично й соціально значимі організації та групи [Докл.: 12]. (Це отримало назву «пілларизації» /pillarization»/) [15]. Традиційно церкви або церковні афілійовані організації були активними в соціальній та культурній сфері, насамперед в освіті, молодіжних організаціях тощо. Але держава пристосувалася до цих явищ і створила систему державних структур: релігійно нейтральних утворень і конфесійних об'єктів. Вимоги до якості та система фінансування висуваються однакові для цих релігійних і нерелігійних інституцій.

У Нідерландах 58% населення вважають себе релігійними, 29% – католиками; 19% приналежні до деномінацій, які з 2004 року об'єднані в Протестантську церкву в Нідерландах; 5% сповідують іслам; і 6% пов'язані з іншими віросповіданнями [7, p. 7, 14]. Навіть зараз, коли занепад релігії змусив одного соціолога назвати голландців «нацією без Бога» [11, p. 103–106], місце релігії в суспільстві залишається джерелом дискусій. І це вказує на ту динамічну роль, яку релігія відіграє в сучасному світі, зокрема, на діапазон відповідей, відкритих для різних акторів – держав, асоціацій, освітніх закладів та окремих осіб [17, p. 356].

Конституційний контекст. Ключовими термінами в будь-якому описі конституційного контексту відносин релігії і освіти в Нідерландах є: відокремлення церкви від держави, нейтралітет держави щодо релігії, свобода совісті та переконань. Останнє прямо гарантується Конституцією (ст. 6). Принцип нейтралітету можна побачити і в поєднанні цієї статті зі статтями 1 і 4 [9, p. 11].

Щодо освіти найважливішою статтею Конституції є ст. 23, яка гарантує свободу освіти і встановлює таке: «…3. Вимоги до освіти, яка надається в державних освітніх закладах, встановлюються Актом парламенту з належним урахуванням релігійної приналежності і релігійних переконань кожного учня. …5. Стандарти освіти у школах,

що фінансуються частково або повністю з державних коштів, установлюються Актом парламенту з належним урахуванням того, що стосується приватних шкіл, гарантій свободи отримання освіти у відповідності з релігійними чи іншими переконаннями» [9, p. 14]. Також ця стаття гарантує свободу освіти і запроваджує дуальну систему освіти – державна школа функціонує поряд із приватною (конфесійною) освітою. Всі вони фінансуються державою на рівних засадах.

Ст. 17 Конституції зазначає, що освіта повинна зосередитись на просуванні активного громадянства, соціальної інтеграції та передачі знань про різні культури [9, p. 13]. А в ст. 42 йдеться про те, що увага державної освіти повинна бути звернена на різні релігії та філософські ідеї інших народів [9, p. 18]. На цих основах розроблено Закон про середню освіту, який зобов'язує школи навчати релігії та філософії життя. Кожна релігія чи філософія життя поважається.

Правова ситуація. Релігія та релігійна свобода враховуються законодавцем. На національному рівні це робиться за допомогою спеціального законодавства. Так, закон про освіту формує ту дуальну систему освіти, яка прописана в Конституції. Законодавство, яке віддає перевагу неділі як тижневому дню відпочинку, а також визначає певні християнські релігійні дні як свята, відтворює в собі суспільну повагу до релігії. Загалом законодавство, що стосується релігії, стало частиною загальної соціальної та культурної моделі нідерландського суспільства.

Прикладом голландського способу роботи з організаціями, заснованими на релігії чи переконаннях є система освіти. Традиційною особливістю нідерландського суспільства є сильна присутність добровільного сектору (волонтерського), часто представленого організаціями, заснованими на релігійній конфесії. У сфері освіти багато добровільних неприбуткових організацій традиційно існують на конфесійній основі.

Цікаво, що в «Біблійному поясі» для багатьох пересічних нідерландців було відкриттям те, що українці є християнами. Але хементи швидко зорієнтувалися і тому після одного року навчання в спеціальних школах для біженців (інтернаціональних) переважна більшість українських дітей молодшого віку (до 12 років) нині навчаються у християнських школах. Наші молодші діти дуже швидко вивчають мову і адаптуються в Нідерландах. Зі свого боку школи роблять усе для цього.

Відповідно до Конституції початкові конфесійні школи фінансуються державою нарівні з іншими школами. Для середньої та вищої освіти, включаючи університети, ця система приймається через звичайне законодавство. На даний час ісламські школи створюються та фінансуються через цю систему, як на початковому, так і на середньому

рівнях. Конфесійні школи досить популярні в Нідерландах; близько двох третин шкіл тут засновані на конфесії. Конфесійне керівництво школи визначає конфесійний характер школи. Це може коливатися від суворого до досить ліберального. Взагалі кажучи, шкільна адміністрація може визначати, чи мають вони політику відкритого прийому для учнів, чи ні, і чи вимагають лояльності до їхньої релігійної конфесії лише у певного персоналу чи у всіх. Однак, визначаючи це, вони повинні дотримуватися закону, зокрема Загального закону про рівне ставлення [16].

У державних школах релігії (скоріш, релігіям) навчають. Це робиться на нейтральній, неконфесійній основі. Державні початкові школи можуть запропонувати на добровільній основі, поза звичайною навчальною програмою, варіант релігійної освіти на конфесійній основі. Якщо вони це роблять, то таке навчання фінансується самими державними органами. Ще одна вимога закону полягає в тому, що вони повинні пропонувати не тільки цю освіту в одній деномінації, але й ставитися до різних конфесій на рівній основі. Сюди ж відноситься і нерелігійна гуманістична освіта. Звичайно, це має практичні обмеження. Шкільна влада не втручається в релігійні доктрини. У державних школах можуть влаштовуватися спеціальні кімнати для вивчення релігії, а також можуть бути розроблені інструкції щодо того, який одяг мають носити в школу учні. Це важливо, адже деякі конфесії (іудаїзм, іслам) мають доволі суворі вимоги щодо одягу дівчаток. Школа має це враховувати, але розробляти свої правила, які вказувати у шкільному порадникy [16],

Суть сучасних дискусій в голландському суспільстві складають такі головні питання: чи не застаріла стаття 23 Конституції, адже вона була введена у 1917 р., суспільство ж за більш, ніж 100 років сильно змінилося? Чи потрібно в державних школах викладати релігію? Чи справедливо, що держава фінансує державні і спеціальні (конфесійні) школи однаково, а спеціальні нав'язують дітям тільки ту конфесію, яку взяла дана школа в свою основу? Є й інші питання (наприклад, що того, що в деяких конфесійних школах хлопці мають приховувати свою гомосексуальність тощо).

На нашу думку, держава Нідерландів, формуючи статтею 23 Конституції дуальну систему освіти і в такий спосіб підтримуючи релігійну освіту в країні, і перш за все у початкових школах, робить дуже мудро. Адже всією світовою педагогікою доведено, що освіта формує стереотипи мислення. Закладаючи з дитинства християнські стереотипи у свідомість нідерландських дітей, і держава, і церква Нідерландів можуть не дуже перейматися ні впливами ісламу, ні розповсюдженням невір'я як такого, що отримало в науці назву «секуляризації» –

стереотипи мислення, закладені в дитинстві, зроблять свою справу, адже той, «хто мав вуха», почув. А хто не почув, то такі люди теж потрібні, але їх не буде аж занадто багато.

Висновки: 1. Українська наукова спільнота слабо цікавиться як релігійною історією Нідерландів, так і взаємовідносинами релігії і освіти в цій країні. Тож виникла необхідність хоча б у загальних рисах висвітлити дану проблему.

2. У Нідерландах діє принцип відділення церкви від держави, але – за виключенням системи освіти, згідно зі ст. 23 Конституції. Дискримінація за ознаками релігії, переконань, політичних поглядів, раси чи статі чи за будь-якою іншою ознакою не допускається.

3. Система освіти не відділена від релігії (за ст. 23 Конституції). Вона є дуальною: існують як державні школи (але релігія в них викладається), так і конфесійні. Держава фінансує обидва види шкіл і ставиться до них однаково. Система освіти Нідерландів є прикладом нідерландського способу роботи держави з релігійними організаціями. І взагалі сильною рисою нідерландського суспільства була і є донині організація на основі релігії.

4. Нідерландське суспільство прагне витримувати баланс між тим місцем, яке посідає релігія і релігійні організації в житті нідерландського суспільства, і «світсько-раціональною» державою, яка визнає важливу роль релігії у формуванні суспільної ідентичності, захищає її права і водночас захищає індивідуальні права людини, у тому числі право не сповідувати ніякої релігії.

Список використаних джерел

1. Єленський В. Велике повернення: релігія у глобальній політиці і міжнародних відносинах кінця XX–початку XXI ст. Львів: Вид-во УКУ, 2013. 496 с.

2. Крамар Ю. Реформація як чинник європейської історії Нового часу (до 500-річчя Реформації в Європі). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Розд. II. Всесвітня історія. 4, 2017. С. 81–88.

3. Хоружий Г. Протестантизм як результат європейської Реформації. *Вісник КНТЕУ*. 2017. № 2. С. 105–118.

4. Bakvis H. Catholic Power in the Netherlands. Montreal: McGill-Queen's Press – MQUP, 1981. 240 p.

5. Bijbelgordel. URL: https://nl.wikipedia.org/wiki/Bijbelgordel

6. De Rooy P. Openbaring en openbaarheid. Amsterdam: Wereldbibliotheek, 2009. 79 p.

7. Centraal Bureau voor de Statistiek, Religie aan het begin van de 21ste euw, Heerlen 2009. 144 p.

8. Gerdien Bertram-Troost. Over religie, onderwijs en een veelkleurige samenleving. NieuWwij. 24 januari 2023. URL: https://www.nieuwwij.nl/opinie/de-rol-van-religie-en-levensbeschouwing-in-onderwijs-in-een-veelkleurige-samenleving/

9. Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden 2023. P. 11. URL: https://www.denederlandsegrondwet.nl/9353000/1/j4nvih7l3kb91rw_j9vvkl1oucfq6v2/vm2qbm2cbng8/f=/grondwet_koninkrijk_nl_v4.pdf

10. Kennedy J. C. & Zwemer J. P. Religion in the Modern Netherlands and the Problems of Pluralism. *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden*, 2010, № 125(2-3). Pp. 237–269.

11. Lechner F. J. The Netherlands: Globalization and National Identity. New York, 2008. 366 p.

12. Lijphart A. The Politics of Accommodation: Pluralism and Democracy in the Netherlands. Berkeley, CA: University of California Press, *1968*. 222 p.

13. Max Farasat, Kim van der Straaten. Is er nog een toekomst voor het vak godsdienst/levensbeschouwing in het voortgezet onderwijs? VOS/ABB. 24 januari 2022. 9 p. URL: https://www.vosabb.nl/wp-content/uploads/2022/02/Artikel-toekomstvisies-godsdienst-levensbeschouwing-VO.pdf

14. Martin D. On Secularization. Towards a Revised General Theory. Lanham, 2005. 216 p.

15. Pillarization. Encyclopedia.com. URL: https://www.encyclopedia.com/social-sciences/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/pillarization

16. Religie op school. OCO - Stel je vraag over onderwijs in Amsterdam. 1 augustus 2022. URL: https://www.onderwijsconsument.nl/religie-op-school/

17. Taylor Ch. A Secular Age. Cambridge: Mass. 2007. 896 p.

18. Van Bijsterveld S. C. Overheid en godsdienst : Herijking van een onderlinge relatie (Tweede druk). Nijmegen : Wolf Legal Publishers (WLP), 2009. 194 p.

19. Van Bijsterveld S. Religion and the Secular State in the Netherland. *National Reports*, 2015. Pp. 523–537.

20. Van Bijsterveld S. C. State and Religion: Re-assessing a Mutual Relationship. Afmetingen, 2018. 198 p.

21. Van Bijsterveld S. C. Scheiding van kerk en staat: terug naar de bron voor een visite op de toekomst, in F.T. Oldenhuis (ed.). *Een neutrale staat: kreet of credo?* Heerenveen: Protestantse Pers (Jongbloed), 2009. P. 13–26.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Василенко О. М.

Актуальність проблеми забезпечення психологічного та професійного здоров'я майбутніх педагогів є беззаперечною, особливо в умовах сучасних викликів. Підготовка кваліфікованих кадрів вимагає не лише надання професійних знань та навичок, але й формування психологічної стійкості, здатності до саморегуляції та ефективного управління стресом. Заклади вищої освіти відіграють ключову роль у цьому процесі, виступаючи осередком формування майбутніх професіоналів та забезпечуючи їх необхідними ресурсами та підтримкою. Роль ЗВО не обмежується лише передачею знань та навичок; важливим аспектом є забезпечення психологічного та професійного здоров'я здобувачів освіти.

Формування стресостійкості, навичок самозбереження, та створення сприятливого психологічного клімату – це невід'ємні компоненти освітнього процесу, спрямовані на підготовку компетентних та психологічно здорових професіоналів.

У сучасному світі підготовка майбутніх педагогів є надзвичайно відповідальним завданням, що вимагає не лише надання ґрунтовних знань з предмету та методики викладання, а й формування психологічної стійкості, здатності до саморегуляції, емпатії та ефективної взаємодії з учнями.

Професія педагога пов'язана з високим рівнем емоційного навантаження, постійною взаємодією з різними особистостями, необхідністю вирішення конфліктних ситуацій та адаптації до змін в освітньому процесі. Тому, проблема забезпечення психологічного та професійного здоров'я майбутніх педагогів є надзвичайно актуальною.

Заклади вищої освіти є не лише місцем здобуття професійних знань, а й простором для формування особистісної зрілості, розвитку психологічної компетентності та оволодіння навичками самозбереження.

Наведемо стратегії та практики, які можуть застосовувати заклади вищої освіти для ефективного забезпечення психологічного та професійного здоров'я майбутніх педагогів?

1. **Адаптація освітніх програм:**

- включення до навчальних планів дисциплін, спрямованих на розвиток психологічної культури, емоційного інтелекту, комунікативних навичок та стратегій управління стресом.;
- інтеграція в освітній процес тренінгів, практикумів, рольових ігор та моделювання педагогічних ситуацій для формування

практичних навичок психологічної саморегуляції та ефективної взаємодії з учнями, батьками та колегами;

- забезпечення міждисциплінарного підходу, що передбачає співпрацю викладачів психології, педагогіки, методики викладання та інших релевантних дисциплін.

2. **Створення системи психологічної підтримки:**

- організація в закладі вищої освіти служби психологічної підтримки, яка надаватиме індивідуальні консультації, проводитиме групові заняття та тренінги;
- забезпечення можливості для студентів отримувати підтримку від досвідчених педагогів-наставників, які можуть поділитися власним досвідом подолання професійних труднощів;
- створення умов для обміну досвідом та взаємної підтримки між студентами-майбутніми педагогами.

3. **Формування навичок самозбереження:**

- навчання студентів ефективним технікам саморегуляції, таким як усвідомленість, медитація, релаксація, когнітивно-поведінкові стратегії тощо;
- розвиток навичок управління часом, встановлення пріоритетів, планування робочого дня та забезпечення балансу між професійним та особистим життям;
- заохочення студентів до здорового способу життя, фізичної активності та творчої діяльності як важливих чинників психологічного благополуччя.

4. **Створення сприятливого психологічного клімату:**

- забезпечення в закладі вищої освіти атмосфери довіри, поваги, відкритості та підтримки, де студенти почуваються в безпеці та мають можливість вільно висловлювати свої думки та почуття;
- заохочення позитивної взаємодії між викладачами та студентами, побудованої на принципах гуманістичної педагогіки;
- проведення заходів, спрямованих на підвищення обізнаності про проблеми психологічного здоров'я та профілактику професійного вигорання.

Отже, заклади вищої освіти відіграють вирішальну роль у формуванні майбутніх педагогів не лише як висококваліфікованих фахівців, а й як психологічно здорових, емоційно зрілих та здатних до ефективної саморегуляції особистостей. Комплексний підхід, що поєднує адаптацію освітніх програм, надання психологічної підтримки, формування навичок самозбереження та створення сприятливого психологічного клімату, є запорукою успішної підготовки педагогів нової генерації.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ТЕРИТОРІАЛЬНО ВІДОКРЕМЛЕНИХ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Васильєв С. В.

Актуальність проблеми. В умовах реорганізації мережі закладів вищої освіти періодично виникають різні законодавчі пропозиції щодо зміни статусу територіально відокремлених підрозділів закладів вищої освіти. За таких умов дослідження правового статусу таких підрозділів виглядає актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми діяльності закладів вищої освіти часто стають предметом досліджень науковців у галузях права, державного управління, педагогіки та інших наук. Зокрема, окремі аспекти створення і діяльності територіально відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти відображені у працях О. К. Пронікова [1], В. В. Сиченко, О. О. Шевченко, С. О. Рибкіна [2]. Отже, існує потреба у проведенні спеціального наукового дослідження стосовно правового статусу територіально відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти.

Метою дослідження є встановлення особливостей правового статусу територіально відокремлених структурних підрозділів закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Правові засади створення і діяльності територіально відокремлених структурних підрозділів закладу вищої освіти встановлені у ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» [3] та підзаконних актах. Згідно із абз. 1 ч. 9 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» територіально відокремленим підрозділом закладу вищої освіти є той структурний підрозділ, який розташований в іншому населеному пункті, ніж сам заклад вищої освіти [3]. Зрозуміло що такі підрозділи створюються з метою наближення освітніх послуг до здобувачів вищої освіти. Необхідність переїзду в інше місто може бути суттєвою перешкодою для здобуття вищої освіти або може створювати суттєві ускладнення. Отримання вищої освіти у рідному місті або найбільш наближеному районному центрі характеризується привабливістю для абітурієнтів, які мешкають у сільській місцевості. Також важливою причиною для створення територіально відокремленого структурного підрозділу закладу освіти є задоволення потреб регіонального ринку праці у фахівцях певних спеціальностей. Мешканець великого міста, який здобув вищу освіту, навряд чи вирушить до маленького містечка для майбутнього працевлаштування. А ось мешканець невеликого містечка, який отримав вищу освіту у відокремленому підрозділі закладу вищої освіти у найбільш

наближеному населеному пункті, буде працювати за місцем проживання.

Варто звернути увагу на те, що згідно із абз. 3 ч. 9 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» територіальний відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти не має статуса юридичної особи та діє на підставі затвердженого закладом вищої освіти положення та ліцензії на провадження освітньої діяльності [3]. Отже, заклад вищої освіти повинен затвердити положення про територіально відокремлений структурний підрозділ. Кабінетом Міністрів України затверджено Положення про особливості утворення, реорганізації та ліквідації територіально відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти (далі – Положення про утворення ТВСП). Згідно із п. 4 Положення про утворення ТВСП пропозицію щодо створення такого підрозділу ректор закладу вищої освіти вносить на розгляд вченої ради закладу вищої освіти. Вчена рада ухвалює рішення про утворення територіально відокремленого структурного підрозділу закладу вищої освіти, яке вводиться в дію наказом керівника закладу вищої освіти [4]. Вважаємо, що і положення про конкретний ТВСП повинно бути затверджено вченою радою закладу вищої освіти. Конкретних рекомендацій до змісту цього положення ані Закон України «Про вищу освіту», ані Положення про утворення ТВСП не містять. Вважаємо, що зміст положення про ТВСП повинен залежати від вибору форми, в якій він утворюється.

О. К. Проніков наголошує на актуальності проблеми управління закладом вищої освіти на рівні факультету, інституту, відокремленого підрозділу [1, с. 18]. В. В. Сиченко відзначає потребу в існуванні територіально відокремлених підрозділів закладів вищої освіти для покращення доступу до вищої освіти населення невеликих містечок. Водночас, на думку дослідниці, існує проблема забезпечення якості освіти у таких відокремлених підрозділах [2, с. 153]. Отже, проблеми діяльності територіально відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти інколи привертають увагу науковців.

Згідно із абз. 2 ч. 9 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» територіально відокремлені структурні підрозділи закладу вищої освіти утворюються у формі інститутів, коледжів, факультетів, відділень тощо [3]. Для розуміння особливостей правового статусу окремих ТВСП важливо з'ясувати сутність вказаних форм організації таких підрозділів.

Зокрема, у п. 2 ч. 1 ст. 28 Закону України «Про вищу освіту» надано визначення інституту як окремого закладу вищої освіти [3]. Але ж один заклад вищої освіти не може існувати у складі іншого закладу вищої освіти.

Одначе, у ч. 7 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» передбачено можливість існування у структурі закладу вищої освіти окремих навчально-наукових, наукових, науково-виробничих, науково-дослідних,

проектних інститутів. При чому саме навчально-науковий інститут надає освітні послуги та здійснює наукову діяльність [3]. Отже, ТВСП закладу вищої освіти може бути створений у формі навчально-наукового інституту.

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 28 Закону України «Про вищу освіту» коледж може бути структурним підрозділом університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям ступеня бакалавра або молодшого бакалавра, проводить прикладні наукові дослідження або творчу мистецьку діяльність [3]. Таким чином, існують достатні правові підстави для створення коледжу як територіально відокремленого структурного підрозділу закладу вищої освіти. Сам заклад вищої освіти може знаходитися у місті, яке є адміністративним центром області, а окремий коледж – у районному центрі.

Як встановлено у ч. 4 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» факультет – це структурний підрозділ закладу вищої освіти, що об'єднує не менш як три кафедри та/або лабораторії, які в державних і комунальних закладах вищої освіти в сукупності забезпечують підготовку не менше 200 здобувачів вищої освіти денної та дуальної форм здобуття освіти [3]. Отже, територіально відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти може бути створений у формі факультету в тому випадку, якщо вдалося набрати хоча б 200 студентів денної форми навчання. Наприклад, факультети Харківського закладу вищої освіти можуть бути створені у таких містах, як Кременчук, Умань, Світловодськ і так далі.

Варто звернути увагу на те, що згідно з абз. 2 ч. 9 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» територіально відокремлений структурний підрозділ може бути створений у формі відділення. Серед переліку структурних підрозділів закладу вищої освіти, вказаних у ч. 7 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» названі підготовчі відділення закладів вищої освіти [3]. Міністерством освіти та науки України ще у 1993 році затверджено Умови прийому слухачів на підготовчі відділення вищих навчальних закладах України (далі – Умови прийому на підготовчі відділення ЗВО). Згідно із п. 1.1. Умов прийому на підготовчі відділення ЗВО ці підготовчі відділення є структурними підрозділами вищих навчальних закладів, які організовуються з метою надання допомоги при вступі до вищих навчальних закладів військовослужбовцям, звільненим у запас, працюючій молоді, у якої з різних обставин утворилася перерва між закінченням середнього загальноосвітнього закладу і часом вступу до вищого навчального закладу, та молоді, яка постійно проживає в сільській місцевості [5]. Таким чином, заклади вищої освіти можуть утворювати підготовчі відділення в інших населених пунктах, які наближені до абітурієнтів, з

метою підготовки вступників до складання зовнішнього незалежного оцінювання або національного мультипредметного тесту.

Важливо звернути увагу на те, що відповідно до абз. 4 ч. 9 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» керівник територіально відокремленого структурного підрозділу закладу вищої освіти діє на підставі доручення ректора закладу вищої освіти [3]. Зміст відповідного доручення повинен містити перелік повноважень керівника ТВСП. Сутність доручення ректора залежить від форми, в якій цей підрозділ створено: або це факультет, або навчально-науковий інститут, або коледж, або підготовче відділення.

Особливо наголосимо, що відповідно до абз. 5 ч. 9 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» не припускається створення та функціонування територіально відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти в містах Києві, Харкові, Львові, Дніпрі та Одесі [3]. Також передбачені особливості розміщення державного замовлення на підготовку фахівців певних спеціальностей за кошти державного бюджету у територіально відокремлених структурних підрозділах закладу вищої освіти.

Висновок. Правовий статус територіально відокремленого структурного підрозділу закладу вищої освіти характеризується такими особливостями:

– має статус відокремленого підрозділу закладу вищої освіти;

– статусу юридичної особи не має;

– розташовується в іншому населеному пункті, ніж сам заклад вищої освіти;

– статус ТВСП визначається положенням, яке затверджується вченою радою закладу вищої освіти;

– може створюватися у формах навчально-наукового інституту, факультету, коледжу або підготовчого відділення закладу вищої освіти. Відповідні особливості статусу факультету або коледжу або іншої форми ТВСП повинні бути враховані у положенні про територіально відокремлений структурний підрозділ.

Для вдосконалення правового статусу територіально відокремлених структурних підрозділів закладу вищої освіти пропонується внести наступні зміни у чинне законодавство:

– уточнити у абз. 2 ч. 9 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту», що територіально відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти може бути створений не просто у формі інститут, а саме у формі навчально-наукового інституту;

– встановити у абз. 2 ч. 9 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту», що територіально відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти може бути створений не просто у формі відділення, а саме у формі підготовчого відділення.

Список використаних джерел:

1. Проніков О. К. Менеджмент закладів вищої освіти та його вплив на якість знань студентів. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2021. № 13 (169). С. 16–20. DOI: 10.5281/zenodo.5069190
2. Сиченко В. В., Шевченко О. О., Рибкіна С. О. Проблеми системи вищої освіти та шляхи їх вирішення в післявоєнний період. *Вчені записки Таврического національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Публічне управління та адміністрування»*. 2022. № 6. С. 149–155. DOI https:// doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/23
3. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : https://zakon.rada.gov. ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення: 02 квітня 2025 року)
4. Про затвердження Положення про особливості утворення, реорганізації та ліквідації територіально відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 304. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/304-2021-п (дата звернення: 02 квітня 2025 року)
5. Про затвердження Умов прийому слухачів на підготовчі відділення вищих навчальних закладах України : наказ Міністерства освіти та науки України від 22 вересня 1993 р. № 353. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0139-93#Text (дата звернення: 02 квітня 2025 року)

ЧАС ВІДПОЧИНКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Лисун М. А., Посохова К. Ю., Саєнко В. І., Васильєв С. В.

Актуальність проблеми полягає в тому, що Україна є демократичною державою, яка встановлює в якості основоположної засади верховенство прав та свобод людини і громадянина. Основний Закон нашої держави регламентує межі дозволеної поведінки усіх суб'єктів права, а також закріплює гарантії дотримання та реалізації їх законних інтересів. Педагоги, на нашу думку, віддаються навчальному процесу на всі 100%, працюючи для розвитку майбутніх поколінь. Однак, на жаль, учні бувають різними, тож і підхід до кожного з них потребує індивідуальності та терпіння. Це виснажує, так як після занять вчитель часто почувається емоційно та фізично спустошеним, всі ці умови також підкріплені війною, освітою онлайн та іншими факторами.

Саме тому розгляд теми про особливості правового регулювання часу відпочинку педагогічних працівників характеризується актуальністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика правового регулювання трудових прав педагогічних працівників в Україні активно досліджується вітчизняними науковцями. Зокрема, проблеми правового регулювання часу відпочинку педагогічних працівників відображені у працях О. А. Гавриленка [1], В. М. Братко [2], К. М. Крічфалушій-Степанової [3], П. П. Лиманського [4], Т. М. Юзько [5] та деяких інших дослідників. Незважаючи на наявність нормативної бази, яка регулює трудові права педагогічних працівників, існує потреба в подальшому уточненні механізмів реалізації цих прав, зокрема щодо організації часу відпочинку. Це особливо актуально в умовах реформування освітньої системи та зростання навантаження на педагогів.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей правового регулювання часу відпочинку педагогічних працівників.

Виклад основного матеріалу. Питання про тривалість часу відпочинку педагогів відображено у дослідженнях науковців та нормативно-правових актах. Наприклад, К. М. Крічфалушій-Степанова наголошує, що право на відпочинок є одним із основоположних трудових прав працівників, гарантованим Конституцією України та деталізованим у чинному трудовому законодавстві. Це право включає систему засобів правового захисту, спрямовану на забезпечення раціонального балансу між робочим навантаженням і періодами відновлення, що має особливе значення для працівників освітньої сфери [3, с. 40]. Однією з форм реалізації цього права є щотижневий відпочинок. Згідно зі ст. 70 КЗпП України тривалість щотижневого відпочинку не може бути меншою за 42 години [6]. Вказана норма поширюється на всіх працівників, включно з педагогічними та науково-педагогічними кадрами.

Норма ст. 73 КЗпП України, яка встановлює перелік святкових днів, також поширюється на педагогічних працівників і здобувачів освіти. Під час святкових днів заняття не проводяться [6]. Однак специфіка професійної діяльності в освіті створює умови, за яких щотижневий відпочинок може реалізовуватись із певними викликами.

Варто звернути увагу на те, що педагог, як правило, поєднує викладацьку, методичну, організаційно-виховну, а іноді і наукову діяльність. Працівники часто виконують значну частину своєї роботи у вільний від занять час, у тому числі на вихідних, що ускладнює забезпечення повноцінного тижневого відновлення. У зв'язку із цим П. П. Лиманський звертає увагу на те, що на відміну від деяких інших категорій працівників, законодавство не містить спеціальної деталізації механізмів організації щотижневого відпочинку саме для педагогів. Адміністрація закладу освіти зобов'язана самостійно враховувати право

на щотижневий відпочинок при складанні розкладу занять, плануванні навантаження та встановленні графіків роботи [4, с. 105]. Підбиваючи підсумки, варто зазначити, що щотижневий відпочинок педагогів має не лише загальноправове, але також і соціальне значення, так як він сприяє збереженню професійного здоров'я, запобіганню емоційному вигоранню та підвищенню ефективності освітнього процесу. Нормативна база у цій сфері потребує подальшого удосконалення з урахуванням сучасних умов праці у сфері освіти.

О. А. Гавриленко стверджує, що право на відпустку гарантується законодавством усім педагогічним працівникам, які перебувають у трудових відносинах із роботодавцем, тобто закладом освіти незалежно від форми власності [2, с. 420]. Відповідно до ст. ст. 73–77, 179–182 КЗпП України встановлено основні категорії відпусток, серед яких основна та додаткова щорічні відпустки, соціальні, навчальні, творчі відпустки, для участі в змаганнях, без збереження зарплати, а також інші, які можуть бути передбачені колективними або трудовими договорами [6]. Відповідно до ст. 54 Закону України «Про освіту» педагогічні та науково-педагогічні працівники мають право на подовжену оплачувану відпустку [7]. Згідно із окремою постановою уряду України їм надається щорічна основна відпустка тривалістю до 56 днів, як правило, в період літніх канікул [12]. Отже, важливою гарантією забезпечення відновлення працездатності педагогів є встановлення тривалої щорічної відпустки.

Т. М. Юзько наголошує, що у колективному договорі закладів освіти може бути передбачено норму про можливість надання відпустки протягом навчального року, наприклад, у зв'язку з необхідністю санаторно-курортного лікування [5, с. 103]. Варто наголосити на тому, що роботодавець має право покращувати правове становище працівники, надаючи додаткові гарантії, які не передбачені у трудовому законодавстві.

Важливо наголосити, що відповідно до ст. 77 КЗпП України науково-педагогічні працівники мають право на творчі відпустки, зокрема, для завершення дисертацій, написання навчальних посібників та інших видів інтелектуальної праці, що сприяють підвищенню наукового рівня [6]. Науково-педагогічні працівники також мають право на інші типи відпусток, передбачені чинним законодавством: соціальні, навчальні, пов'язані з доглядом за дитиною, за станом здоров'я, для учасників бойових дій, осіб, постраждалих від Чорнобильської катастрофи тощо.

Висновок. Таким чином, особливості правового регулювання часу відпочинку педагогічних працівників полягають у встановленні подовжених щорічних відпусток, особливих умов надання творчих відпусток. Інші види відпусток, особливості відпочинку у вихідні та

святкові дні, встановлені для всіх найманих працівників, поширюються також і для педагогічних працівників.

Список використаних джерел:

1. Гавриленко О. А., Васильєв С. В. Особливості правового регулювання трудових відносин педагогічних працівників в Україні під час воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. Спецвипуск № 2 «Держава і право в умовах воєнного стану».* С. 415–421
2. Братко В. М., Васильєв С. В. Особливості правового регулювання трудових відносин працівників закладів дошкільної освіти. *Право і безпека*. 2022. № 1. С. 94–103
3. Крічфалушій-Степанова К. М. Напрями удосконалення часу відпочинку науково-педагогічних працівників. *ColloQuim journal. Jurisprudence*. 2021. № 12 (99). С. 38–42.
4. Лиманський П. П. Правове регулювання часу відпочинку науково-педагогічних працівників: виклики режиму воєнного стану. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія «Право»*. 2023. № 37 .С. 100–106.
5. Юзько Т. М. Робочий час і час відпочинку як невід'ємна категорія права людини на життя. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 6. С. 102–104.
6. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від 10 грудня 1971 року № 322-VIII. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text (дата звернення: 25 квітня 2025 року)
7. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : https://zakon.rada.gov. ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 25 квітня 2025 року)
8. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text (дата звернення: 25 квітня 2025 року)
9. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06 червня 2019 року № 2745-VIII. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text (дата звернення: 25 квітня 2022 року)
10. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL :

https://zakon.rada.gov. ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення: 25 квітня 2025 року)

11. Про професійно-технічну освіту : Закон України від 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр (дата звернення: 25 квітня 2025 року)

12. Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам : постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 року № 346. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : https://zakon.rada.gov. ua/laws/show/346-97-п#Text (дата звернення: 25 квітня 2025 року)

ІННОВАЦІЙНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО ПРОГРЕСУ

Веренич Л. В., Прохватило Г. М.

У сучасному світі освіта відіграє ключову роль у формуванні суспільства, орієнтованого на знання, інновації та сталий розвиток. Тенденції розвитку сучасного освітнього менеджменту в Україні та світі характеризуються соціальним замовленням суспільства щодо пріоритетності гуманних взаємин в освітньому процесі, що зумовлює активне вивчення та впровадження нової управлінської парадигми.

Одним із стратегічних завдань освітнього менеджменту є формування позитивного іміджу закладу. Для створення іміджу необхідно постійно здійснювати моніторинг суспільних, економічних, наукових, законодавчих змін, потреби ринку праці, пріоритетних життєвих і професійних цінностей, відповідності їм власної діяльності. Для ствердження позитивного іміджу вагомими є управлінська діяльність, імідж команди управління, демократичний стиль керівництва, перспективи розвитку, співпраця всіх учасників освітнього процесу, зв'язок із роботодавцями, випускниками, визначення задоволеності запитів й інтересів студентської спільноти, візуалізація діяльності, інноваційні надбання закладу.

Якісна професійна підготовка майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти передбачає формування здобувачів фахової передвищої освіти високої кваліфікації, які здатні критично мислити, застосовувати інноваційну діяльність та науковий пошук, швидко реагувати на зміни у суспільному житті, швидко знаходити рішення для

професійних проблем, прагнуть до самовдосконалення та саморозвитку. Підвищені вимоги до якості підготовки таких фахівців можуть бути запроваджені шляхом оновлення змісту освіти, який є важливою складовою професійної підготовки. Школі потрібен професіонал, здатний без вказівки й примусу освоїти оновлений зміст освіти, впроваджувати освітні технології, форми та методи навчання, виховання й розвитку особистості й свідомо піклуватися про власну управлінську діяльність.

Модернізація системи фахової передвищої освіти орієнтована на компетентнісний підхід, який визначено в освітньо-професійних програмах підготовки майбутніх фахових молодших бакалаврів, підхід, що визначає й нові вимоги до педагога, який у контексті нової реальності має бути не постачальником знань, а модератором, високопрофесійним організатором освітнього процесу.

Відділення є структурним підрозділом коледжу. Робота на відділенні здійснюється відповідно до чинного законодавства, спрямована на всебічну підтримку, розкриття творчого потенціалу, підвищення якості знань здобувачів освіти. Вагоме місце у роботі відділення відведено наданню якісних освітніх послуг, у пріоритеті – плекання обдарувань педагогів та вихованців, лідерів нової генерації. Креативний наставник – джерело пробудження, формування здібностей, нахилів, талантів дітей, що є одним з головних аспектів діяльності усіх ланок освіти.

На виконання вищевказаних цілей у коледжі проводяться різноманітні методичні заходи: декади спеціальностей, психолого-педагогічні семінари, методичні діалоги, гостьові лекції, онлайн зустрічі, засідання мультимедійних майстерень, день науки. Використання технологій і нових методик дозволяє адаптувати навчання під індивідуальні потреби студентів. Це сприяє підвищенню мотивації та результатів навчання, оскільки кожен студент має можливість навчатися у власному темпі і стилі.

Професійний розвиток педагогічних працівників передбачає безперервний процес набуття нових та вдосконалення раніше набутих професійних, загальних компетентностей, необхідних для професійної діяльності, передбачає постійну самоосвіту, опанування та реалізацію різних сучасних методів і форм професійного зростання. З метою набуття сучасного досвіду щодо формування і реалізації змісту навчання, цифрової, управлінської, комунікаційної, медійної компететностей викладачі коледжу постійно підвищують кваліфікацію. На відділенні відбувається розробка навчальних планів для вивчення сучасних, необхідних для розвитку компетенцій, освітніх компонентів, робота спрямована на формування у здобувачів освіти практичних навичок з обраної спеціальності, удосконалення змісту, форми та ефективності

навчальних і виробничих практик, гармонійне поєднання теоретичних знань із практичними вміннями.

З метою створення іміджу закладу значна увага направлена на формування відкритого системного діалогу адміністрації коледжу з усіма учасниками освітнього процесу. Основною складовою ефективної діяльності педагогічних працівників коледжу є структурування, збір, систематизація та узагальнення необхідної інформації, підготовка та удосконалення навчально-методичних комплексів. Прикладом запровадження нових, оригінальних підходів, які є дієвими і дають конкретний результат втілення інноваційних управлінських рішень є успішне використання інформаційно-комунікаційних технологій, які дозволяють створювати інтерактивне та мультимедійне навчальне середовище, що стимулює зацікавленість студентів. Використання електронних підручників, відеоуроків, онлайн-симуляцій та віртуальних лабораторій допомагає пояснити складні концепції зрозуміліше та наочніше.

В умовах конкурентоспроможності і глобалізації заклади фахової передвищої освіти повинні постійно підвищувати якість освіти, щоб бути затребуваними на ринку освітніх послуг. Освітній менеджмент дозволяє ефективно використовувати ресурси закладу освіти та ефективно координувати діяльність всіх учасників освітнього процесу для досягнення спільних цілей.

Освітній простір сьогодення має ряд проблем, труднощів і протиріч. З одного боку – це постійні зміни, пов'язані з вимогами європейського освітнього простору, зміни в законодавчих документах тощо. З іншого боку – це освітні втрати, пов'язані з необхідністю впровадження дистанційного навчання, психологічною напругою. Не менш вагомою є проблема у протиріччі між вагомістю професії, її роллю в суспільстві.

Враховуючи сучасні умови, суспільство вимагає нового педагога, який би не тільки транслював знання, а й орієнтував на вдумливе ставлення до розвитку індивідуальності, здатності до самореалізації, легкої адаптації та вміння навчатися впродовж усього життя. Таку освіту може надавати тільки висококваліфікований, творчий, соціально активний і конкурентоспроможний педагог, орієнтований на національні цінності, здатний генерувати нові ідеї, володіти навичками експериментальної роботи, вміти оперативно та адекватно реагувати на непередбачувані результати пошуку, мати високий рівень внутрішньої мотивації до змін [2].

Висококваліфіковані фахівці є основною рушійною силою у використанні новітніх матеріалів, запровадженні інноваційних технологій та процесів і, як наслідок, подальшого успішного управління закладом освіти. Процес педагогічного менеджменту є результативним,

коли у закладі діє команда однодумців, фахівці, які здатні вчитися упродовж усього життя, критично мислити, досягати цілей, спілкуватися в багатогранному людському середовищі та виявляти формування інших сучасних компетенцій. Одним із завдань успішної діяльності коледжу є «створення формули успіху», що спонукає викладачів до творчого пошуку, посилює мотиваційну сферу, є результатом спільної взаємодії адміністрації, педагогічного колективу, батьків.

Отже, необхідно мати надійний інструментарій, який дав би змогу і виконати вимоги законодавства, і розвивати й задовольняти запити й інтереси студентів, і сприяти професійному розвитку викладачів, стимулювати їх до створення інновацій, і співпрацювати з роботодавцями, і моніторити освітні зміни. Сучасна освіта, спираючись на системний підхід, готує випускників до адаптації в різних умовах і обставинах професійної діяльності, розвиває в них здатність до самонавчання та самовдосконалення,сприяє швидкому освоєнню нових умінь і навичок [4].

Ефективне управління освітньою сферою вимагає гармонійної взаємодії між державою, освітніми установами та громадянським суспільством. Для ефективного подолання викликів освітнього менеджменту в Україні необхідно розробляти і впроваджувати комплексні підходи, які враховуватимуть регіональні особливості, забезпечуватимуть прозорість процесів управління та створюватимуть умови для рівноправного доступу до освіти [3].

Список використаних джерел

1. Даниленко Л. І. Менеджмент інновацій в освіті. Київ: Шкільний світ, 2007. 168 с.

2. Кириленко С. В. Організація та зміст роботи Науково-консультативної ради проведення експерименту та реалізації інноваційного освітнього проєкту. *Менеджеру інноваційної діяльності у сфері освіти* : навчально-методичний посібник. Київ – Чернівці : Букрек, 2024. С.166–167.

3. Мартинець В.В., Білошапка В.А. Менеджмент освіти в Україні: сучасні виклики та роль державного регулювання. *Економічна наука Інвестиції: практика та досвід* / Сумський державний університет. 2025. № 3. С.142–144.

4. Менеджмент якості професійної підготовки майбутніх учителів інформатики: монографія / авт. : Г. Ф. Пономарьова, А. А. Харківська, Л. О. Петриченко, Т. В. Отрошко, А. О. Прокопенко; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2021. 186 с.

ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ УЧНІВ РІЗНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Власенко Є. О.

Актуальність проблеми. Наразі в освіті відбуваються значні трансформації, пов'язані з переходом до дистанційної форми навчання. Цей формат, який став особливо актуальним в умовах пандемії COVID-19, змінив традиційне сприйняття навчального процесу. Одним з найважливіших викликів, з якими зіткнулася освіта, є необхідність адаптації учнів до нових умов взаємодії, самоорганізації та засвоєння знань. Особливу увагу слід приділити тому, як саме відбувається адаптація в залежності від віку учнів, адже адаптаційні механізми значною мірою залежать від рівня розвитку когнітивної, емоційної та соціальної сфер особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці та педагоги активно досліджують вплив дистанційного навчання на психоемоційний стан учнів. Так, у працях Н. Гончаренко, О. Безхутрої, Л. Пєтушкової розглядаються фактори стресу, зниження мотивації та труднощі в налагодженні самостійної діяльності [3; 6; 8]. Зарубіжні дослідники (J. Means, R. Murphy) підкреслюють, що ефективність дистанційного навчання напряму залежить від індивідуальних характеристик учнів, а також від рівня підтримки з боку родини та вчителів [11]. Адаптація молодших школярів потребує значно більшої уваги через нерозвинені навички самоконтролю, тоді як учні старших класів демонструють вищий рівень самостійності, але можуть страждати від зниження соціальної взаємодії.

Мета дослідження. Метою є визначення особливостей адаптації учнів різного віку до дистанційного навчання та виявлення ефективних стратегій підтримки адаптаційних механізмів.

Виклад основного матеріалу. У наявних дослідженнях авторів Терещенко Т. О., Книш Т. В., Семенко Д. Л., С., Кучер А. О. та Божок О. В [10; 7; 4] проведено анкетування серед учнів початкової, середньої та старшої школи. Отримані результати дозволили виокремити вікові особливості адаптації.

Учні молодшого шкільного віку за дослідженням Божок О. В. найгостріше реагують на зміну навчального середовища [4]. У них знижується здатність до концентрації уваги, зростає потреба у зовнішній мотивації, значно ускладнюється сприйняття навчального матеріалу через екрани. Особливе значення має підтримка з боку батьків, адже саме вони часто стають посередниками між дитиною та вчителем.

У середньому шкільному віці, за даними Терещенко Т. О., Книш Т. В., Семенко Д. Л. та Кучер А. О, учні вже частково володіють навичками

самостійної роботи, але втрата звичного соціального оточення викликає емоційний дискомфорт [10; 7]. Частина учнів демонструє зниження інтересу до навчання, підвищену тривожність, а також труднощі з плануванням власного часу.

За аналізом робіт Кучер А. О. та Терещенко Т. О., Книш Т. В., Семенко Д. Л. старшокласники краще адаптуються до онлайн-навчання, оскільки мають більше досвіду користування цифровими технологіями [7; 10]. Водночас, саме вони частіше повідомляють про синдром емоційного вигорання, нестачу живого спілкування та втрату цілей.

Важливим фактором для всіх вікових категорій є якість організації дистанційного процесу з боку педагогів, інформативність платформ, на яких здійснюється навчання, регулярність зворотного зв'язку та чіткість вимог до учнів.

Адаптаційні механізми формуються поступово й включають такі компоненти: когнітивну адаптацію (здатність до сприйняття нових знань), емоційну (здатність регулювати власний стан), поведінкову (організація навчального дня, виконання завдань) та соціальну (взаємодія з учасниками освітнього процесу).

Висновки. Дистанційне навчання по-різному впливає на адаптаційні механізми учнів різного віку. Молодші школярі потребують зовнішньої підтримки, учням середньому віку необхідно розвивати навички самоорганізації, а старшим – підтримку в емоційно-комунікативній сфері. Ефективність адаптації значною мірою залежить від умов організації освітнього процесу, використаних педагогічних підходів та залучення родин до підтримки учнів. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку вікових рекомендацій для педагогів щодо оптимізації адаптаційного процесу в умовах онлайн-освіти.

Список використаних джерел

1. Алексєєва С. В., Арістова Н. О., Малихін О. В. Методологічні та дидактичні засади компенсації освітніх втрат здобувачів повної загальної середньої освіти. 2023. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737635/

2. Безкопильний О. О., Сущенко Л. П. Специфіка підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти Польщі. Репозитарій ЧДТУ. 2022. URL: https://er.chdtu.edu.ua/handle/ChSTU/4088

3. Безхутра О. Психологічні особливості адаптації учнів до дистанційного навчання. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2021. № 10(85). С. 20–24. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi

4. Божок О. В. Шляхи подолання шкільної тривожності молодших школярів в умовах дистанційного навчання. Електронна бібліотека

Криворізького державного педагогічного університету. 2024. URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/11384

5. Бондаренко В. Проблеми соціальної адаптації молодших школярів в умовах воєнного часу. Вересень. 2022. URL: https://september.moippo.mk.ua/index.php/sept/article/view/219

6. Гончаренко Н. Вплив дистанційного навчання на психологічний стан школярів. Психологія і суспільство. 2021. № 2. С. 45–51. URL: https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/19958

7. Кучер А. О. Самооцінка як чинник самоставлення підлітків в умовах дистанційного навчання. Електронна бібліотека КДПУ. 2024. URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/11083

8. Пєтушкова Л. Адаптаційні стратегії школярів в умовах дистанційного навчання. Теоретичні і практичні проблеми психології. 2021. Т. 2. С. 115–120. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726054/1df

9. Слишко А. М. Зміни рівня фізичного стану людей юнацького віку в умовах дистанційного навчання. DSpace Запорізького національного університету.2024. URL: https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/24505

10. Терещенко Т. О., Книш Т. В., Семенко Д. Л. Реактивність організму школярів в умовах дистанційної форми навчання. Репозитарій Національного університету фізичного виховання і спорту України. 2024. URL: https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/handle/787878787/5498

11. Means J., Murphy R. Learning Online: What Research Tells Us about Whether, When and How. Routledge, 2014. URL: https://www.routledge.com/Learning-Online-What-Research-Tells-Us-about-Whether-When-and-How/Means-Murphy/p/book/9781138789897

ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Габрук О. О.

Актуальність проблеми. Цифровізація суспільства змінює підходи до організації освітнього процесу у закладах вищої освіти (ЗВО). Особливого значення набуває формування інформаційно-освітнього середовища (ІОС), яке забезпечує відкритість, доступність і гнучкість навчання. Якісно організоване ІОС сприяє розвитку цифрових компетентностей, самостійності та мобільності здобувачів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато авторів (Т. Колос, Л. Байдак та ін.) підкреслюють ефективність інтерактивних методів (тренінгів, ділових ігор, кейсів, навчальних дискусій) у формуванні фахових компетентностей. За даними досліджень Н. Підласого, С. Іванової, проєктна діяльність є ефективним способом практичного засвоєння знань. Здобувачі вчаться планувати й реалізовувати комплексні завдання, пов'язані з професійною сферою, що формує відповідні компетентності - проєктувальні, комунікативні, аналітичні. Науковці (О. Спірін, А. Гуржій) доводять, що застосування ІКТ-засобів (електронних освітніх платформ, інтерактивних тренажерів, віртуальних лабораторій) активізує пізнавальну діяльність, розвиває цифрову компетентність, самостійність і професійну мобільність. Згідно з дослідженнями І. Романенко, Ю. Мельник та ін. практико-орієнтовані підходи**,** що включають участь у стажуваннях, виробничих практиках, симуляційних заняттях, формують у здобувачів уміння виконувати фахові функції в умовах, максимально наближених до реальної професійної діяльності. У працях Т. Кошман і М. Лещенко зазначено, що поєднання фахової, методичної та психолого-педагогічної підготовки створює умови для формування комплексних фахових компетентностей, а також сприяє глибшому розумінню специфіки професійного навчання. Сучасна педагогіка (С. Сисоєва, Л. Швайка) акцентує увагу на формуванні рефлексивних компетентностей**,** що забезпечують здатність майбутнього педагога до самоспостереження, самокорекції й безперервного професійного розвитку. Застосовуються щоденники спостережень, портфоліо, самооцінні опитування.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз набутого досвіду зі створення інформаційно-освітнього середовища в закладі вищої освіти для визначення ефективних наукових рішень, спрямованих на підвищення рівня підготовки педагогічних кадрів для закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Виклад основного матеріалу. ІОС - це сукупність апаратного, програмного, комунікаційного, педагогічного і організаційного забезпечення, яке створює умови для ефективного освітнього процесу, наукової діяльності, комунікації та управління в ЗВО [1].

Його структура включає: цифрові освітні ресурси (платформи, ЕНК, тести, відеолекції); інструменти комунікації (форум, месенджери, LMS); електронне адміністрування (електронний розклад, е-журнали, аналітика); технічну інфраструктуру (мережі, сервери, захист даних).

Для створення ІОС у ЗВО апелюють до системного, особистісно орієнтованого, технологічного, проєктного, інклюзивного підходів.

Системний підхід передбачає цілісне бачення середовища як взаємопов'язаної системи елементів: контенту, платформи, учасників та

управління. Забезпечує узгодженість технічного і педагогічного компонентів [2]. Особистісно орієнтований підхід зосереджений на потребах здобувачів освіти. ІОС повинне бути гнучким, адаптивним, різнорівневим, забезпечувати індивідуальні траєкторії навчання [3]. Технологічний (цифровий) підхід орієнтований на вибір та впровадження оптимальних ІКТ-засобів (LMS-системи, хмарні сервіси, мобільні додатки), які забезпечують ефективність комунікації, доступ до знань і зворотний зв'язок [4]. Проєктний підхід передбачає створення ІОС через управління проєктами: розробку технічного завдання, поетапне впровадження, моніторинг і коригування результатів. Важливою є участь команди (ІТ-фахівців, педагогів, здобувачів) [5]. Інклюзивний підхід спрямований на забезпечення доступу до навчання для осіб з особливими освітніми потребами. Включає адаптивний дизайн, універсальний доступ, текстові дублювання, навігацію для людей з інвалідністю.

Успішне функціонування ІОС обумовлюється: підвищенням цифрової грамотності викладачів і студентів, підтримкою керівництва ЗВО у цифрових ініціативах, розробкою стандартів якості цифрового навчання, моніторинговими заходами цифрової активності та аналітики навчання, захистом персональних даних і інформаційною безпекою.

Висновки. Отже, інформаційно-освітнє середовище - це не просто набір цифрових інструментів, а складна педагогічна система, що інтегрує сучасні технології, освітні підходи й організаційні практики. Для його створення у ЗВО необхідно поєднувати системний, особистісно орієнтований, технологічний та проєктний підходи, орієнтуючись на потреби сучасного здобувача освіти. Тільки у такому випадку ІОС стане справжнім середовищем розвитку, співпраці та інновацій.

Список використаних джерел

1. Співаковський О. В., Ткачук, В. І.. Цифровізація вищої освіти: теорія і практика. *Інформаційні технології в освіті*. 2021. № 43(1). С.15–22.

2. Олійник І. В. Інформаційно-освітнє середовище ЗВО як складова цифрового простору. *Педагогічний дискурс*. 2020. № 29. С. 88–94.

3. Литвин О. М. Особистісно орієнтовані підходи до створення ІОС. *Інноваційна педагогіка*. 2022, №44(2). С. 35–39.

4. Кравченко Н. М. LMS як інструмент цифрової трансформації вищої освіти. *Освітні технології*. 2023. № 5. С.54–58.

5. Шевченко А. В. Проєктне управління в цифровій освіті. *Вища освіта України*. 2020. № 3. С. 41–45.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЖІНОК В УМОВАХ ВІЙНИ

Герасимова У. В.

Актуальність проблеми. Збройна агресія росії проти України, яка розпочалася у 2014 році та посилилася повномасштабним вторгненням у 2022 році, призвела до глибоких соціальних трансформацій і викликала серйозні психологічні наслідки для всього населення, а особливо для жінок. Саме жінки значною мірою зазнають прямого або опосередкованого впливу воєнних дій: вони втрачають рідних і близьких, вимушено залишають домівки, вивозять дітей у безпечніші регіони чи за кордон, стикаються з економічною нестабільністю, соціальною ізоляцією, а іноді й з гендерно обумовленим насильством.

У таких умовах психоемоційний стан жінок часто виявляється на межі виснаження. На тлі постійного стресу, невизначеності, відчуття небезпеки та відповідальності за дітей і сім'ю, зростає ризик розвитку гострих і хронічних психоемоційних розладів, зокрема тривожності, депресивних станів, посттравматичного стресового розладу (ПТСР), емоційного виснаження, психосоматичних розладів.

Подібні психоемоційні прояви не лише погіршують загальне самопочуття та якість життя жінок, а й істотно впливають на їхню здатність адаптуватися до нових умов, виконувати базові соціальні ролі. Багато жінок втрачають мотивацію до самореалізації, відчувають втрату сенсу життя, демонструють зниження самооцінки, підвищену дратівливість, схильність до уникнення міжособистісних контактів.

У цьому контексті дослідження психоемоційного стану жінок в умовах війни набуває особливої ваги, адже дає змогу не лише діагностувати наявні проблеми, а й своєчасно вжити заходів щодо психологічної підтримки, профілактики глибоких психічних порушень, підвищення рівня адаптаційного ресурсу. Важливо не лише фіксувати симптоми, а й виявляти особистісні ресурси жінок, такі як резильєнтність, емоційна компетентність, соціальна підтримка, що можуть бути основою для формування ефективних програм психосоціальної допомоги.

Таким чином, вивчення психоемоційного стану жінок в умовах війни є не просто науковим інтересом, а соціально значущим завданням, що має практичну цінність для формування системи психоемоційної реабілітації в умовах воєнного часу та в повоєнний період.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз сучасних українських та закордонних публікацій дозволяє зробити висновок, що війна чинить глибокий вплив на психоемоційний стан населення, зокрема жінок. Так, у роботі Хараджи М.В. та Федоренко А.П. наголошується на високому рівні емоційного напруження, тривожності та психологічної вразливості серед вимушено переміщених жінок, які залишили свої домівки через

військові дії. Авторки підкреслюють, що ці жінки особливо вразливі до проявів стресу, що зумовлено втратою соціальних зв'язків, стабільності та почуття безпеки [1].

У межах іншого дослідження, присвяченого впливу стресогенних факторів на психоемоційний стан особистості, психоемоційний стан визначається як інтегративна та цілісна основа психічної діяльності індивіда протягом певного періоду, яка відображає протікання психічних процесів залежно від сприйняття предметів та явищ, попередніх станів та особливостей особистості. Це поняття особливо релевантне для аналізу стану жінок в умовах війни, адже враховує як об'єктивні зовнішні події (військові дії, втрати, міграція), так і внутрішні особливості особистості [2].

Дослідження Жданової І. В., Шахової О. Г. та Роденкової В. А. розкриває динаміку психічних станів цивільного населення у Східному регіоні України впродовж війни. Авторки вказують, що на початковому етапі військового конфлікту домінували страх, паніка, розгубленість і депресія. Згодом ці емоції трансформувалися у хронічну втому, тривожність, емоційне виснаження, що вказує на тривалий дестабілізуючий вплив війни на психіку людей [3].

Окрему увагу варто приділити міжнародному дослідженню, опублікованому в журналі *European Psychiatry*, у якому порівнювався психоемоційний стан жінок з України, Польщі, Словаччини та Румунії. Встановлено, що українки демонстрували найвищий рівень стресу та найнижчі показники резильєнтності й самоефективності серед досліджуваних груп, що є свідченням глибокого психологічного впливу війни на жінок в Україні [4].

Узагальнюючи ці результати, можна стверджувати, що жінки, які перебувають у зоні воєнного конфлікту або змушені були залишити свої домівки, є однією з найбільш вразливих груп. У них спостерігається високий рівень тривожності, депресивних симптомів, ПТСР, а також зниження здатності до подолання стресу, що вимагає системної психологічної підтримки та ефективних програм реабілітації.

Метою запропонованого дослідження є комплексна оцінка психоемоційного стану жінок, які перебувають в умовах війни, задля виявлення специфічних психологічних труднощів, з якими вони стикаються, а також визначення рівня емоційного навантаження, факторів, що зумовлюють психологічну вразливість або стійкість, механізмів адаптації, стратегій подолання стресу та інших чинників, що впливають на їхнє психічне благополуччя.

Завдання дослідження полягає в аналізі сучасних наукових підходів до вивчення психоемоційного стану жінок у надзвичайних ситуаціях, визначенні кола найпоширеніших психоемоційних проблем, з якими стикаються жінки під час воєнного конфлікту. До них можуть належати: тривожність, депресивні розлади, ПТСР, емоційне вигорання, соматизація психологічної травми, втрата сенсу життя тощо. У процесі

дослідження планується врахувати індивідуальні та соціально-культурні фактори, що впливають на глибину та специфіку цих проявів.

Виклад основного матеріалу. Для кількісної та якісної оцінки психоемоційного стану жінок необхідно обґрунтувати вибір та провести апробацію психодіагностичних методик, таких, як стандартизовані тести, проективні методики, що дають змогу виявити глибинні емоційні переживання, внутрішні конфлікти, рівень стресового навантаження та особливості психологічного реагування на травму, а також розробити низку психологічних рекомендацій та практичних заходів, спрямованих на підтримку психічного здоров'я жінок, приділяючи особливу увагу підвищенню рівня резильєнтності, формуванню навичок саморегуляції та мобілізації особистісних ресурсів. Рекомендації можуть включати як індивідуальні форми роботи (психотерапія, кризове консультування, техніки релаксації та стабілізації), так і групові формати (психологічні тренінги, групи підтримки, арттерапія).

Висновки. Отже, проведення досліджень за вищеозначеними методиками можуть стати основою для формування цілісного уявлення про психологічні труднощі, з якими стикаються жінки в умовах війни, а також для розуміння механізмів, що впливають на їхній психоемоційний стан, дозволять глибше усвідомити специфіку емоційного реагування на кризові події, виявити фактори ризику та ресурси, що сприяють подоланню стресу.

Список використаних джерел

1. Хараджи М. В., Федоренко А. П. Дослідження особливостей емоційно-психічного стану вимушено переміщених жінок під час війни. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Психологія*. 2024. № 2. С. 97–101. URL: https://doi.org/10.32782/psyspu/2024.2.18.

2. Вавринів О. С., Христук О. Л. Дослідження психоемоційних станів особистості під впливом стресогенних факторів. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія психологічна)*. 2023. № 2. С. 11–15. URL: https://doi.org/10.32782/2311-8458/2023-2-2.

3. Zhdanova I., Shakhova O., Rodenkova V. Mental states dynamics in civilians during the war in Ukraine. *74*. 2023. № 74. С. 7–12. URL: https://doi.org/10.26565/2225-7756-2023-74-01.

4. Women during the war - stress, resilience and self-efficacy during the Russian-Ukrainian war (May 2022) among women from Ukraine, Poland, Slovakia and Romania // European Psychiatry // Cambridge Core. *Cambridge Core*. URL: https://www.cambridge.org/core/journals/european-psychiatry/article/women-during-the-war-stress-resilience-and-selfefficacy-during-the-russianukrainian-war-may-2022-among-women-from-ukraine-poland-slovakia-and-romania/8F5B97FCD72213571663E616CC14D8FF.

УПРАВЛІННЯ ЦИФРОВОЮ ТРАНСФОРМАЦІЄЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: РОЛЬ ГЕЙМІФІКОВАНИХ YOUTUBE-РЕСУРСІВ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Горбенко Є. О.

Актуальність проблеми. У сучасному цифровому суспільстві формування інформаційної культури здобувачів освіти є одним із ключових завдань освітньої системи. Одночасно з цим, виникає потреба в оновленні управлінських підходів до організації освітнього процесу, що зумовлює актуальність педагогічного менеджменту як складової освітніх трансформацій. Одним із дієвих інструментів цифрової трансформації виступають гейміфіковані YouTube-ресурси, які завдяки інтерактивному, візуальному та змагальному компоненту стимулюють активну пізнавальну діяльність. У межах педагогічного менеджменту важливим стає вміння ефективно інтегрувати такі інноваційні ресурси у навчальний процес, забезпечуючи управління змістом, формами та результатами навчання в цифровому середовищі.

Сучасний інформаційний простір є надзвичайно динамічним, а цифрові технології відіграють ключову роль у розвитку освітніх процесів. Зокрема, YouTube став однією з найпопулярніших платформ для отримання знань, саморозвитку та професійного вдосконалення. Однак, через величезний обсяг контенту та можливі загрози дезінформації, важливо формувати навички інформаційної культури, що підкреслює UNESCO [5] у своїх стратегічних документах. Використання відео з елементами гейміфікації може суттєво підвищити залученість аудиторії, зробити освітній процес інтерактивним і ефективним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження вказують на зростаючу роль відеоконтенту у формуванні навичок критичного мислення, медіаграмотності та інформаційної культури. Роботи зарубіжних та вітчизняних науковців доводять ефективність гейміфікованих підходів у навчанні. Наприклад, дослідження, проведені в рамках ініціативи UNESCO з медіаграмотності, показали, що інтерактивні відео значно покращують рівень засвоєння матеріалу[5]. Роботи зарубіжних та вітчизняних науковців доводять ефективність гейміфікованих підходів у навчанні. Праці Генрі Дженкінса [2] розглядають виклики та можливості культури співучасті в контексті медіаосвіти XXI століття, акцентуючи на необхідності адаптації освітніх підходів до цифрового середовища. Джеймс Пол Джі [4] пропонує погляд на відеоігри як джерело цінних навчальних принципів, що є теоретичним підґрунтям для застосування гейміфікації. Статті Євгена Горбенка [1,2] фокусуються на практичних аспектах

впровадження гейміфікації в українській вищій освіті, аналізуючи її вплив на мотивацію здобувачів освіти та особливості інструментального забезпечення освітнього процесу. У сукупності, ці джерела обґрунтовують актуальність використання гейміфікації як педагогічного інструменту для розвитку інформаційної культури в умовах цифрового навчання, поєднуючи теоретичні засади з практичними дослідженнями та рекомендаціями.

Мета дослідження. Проаналізувати теоретичні аспекти використання YouTube-відео з елементами гейміфікації як інструменту для формування навичок інформаційної культури у цифровому середовищі, а також дослідити механізми та можливості їх інтеграції в освітній процес з метою оптимізації навчання та розвитку критичного мислення у здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу. Гейміфікація, як педагогічний підхід, базується на використанні ігрових механік у неігровому контексті з метою підвищення мотивації, залучення та покращення навчальних результатів. В освітньому процесі, особливо в цифровому середовищі, гейміфікація виступає потужним інструментом для активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти[3]. Вона сприяє глибшому засвоєнню інформації завдяки створенню емоційно забарвленого навчального досвіду, що є особливо важливим для формування навичок інформаційної культури [1].

Інформаційна культура, у контексті цифрового середовища, включає в себе не тільки вміння ефективно шукати, аналізувати та використовувати інформацію, але й критично оцінювати її достовірність, розуміти принципи її поширення та відповідально використовувати цифрові інструменти [5]. Гейміфікація, інтегрована в YouTube-відео, може ефективно сприяти розвитку цих навичок, створюючи інтерактивне та мотивоване навчальне середовище.

YouTube, як провідна відеоплатформа, надає широкі можливості для впровадження гейміфікації в освітній контент. Відеоформат є природним та привабливим для сучасних здобувачів освіти, а інструменти YouTube дозволяють інтегрувати елементи інтерактивності та гейміфікації безпосередньо у освітній процес. Використання YouTube-відео з гейміфікацією для формування навичок інформаційної культури є перспективним підходом, оскільки платформа забезпечує:

Візуалізацію та доступність інформації: Відеоформат дозволяє наочно представляти складні концепції та демонструвати практичні приклади.

Інтерактивні інструменти: Функції «Підказки», «Кінцеві заставки», «Плейлисти» та «Коментарі» створюють простір для інтерактивної взаємодії та гейміфікації.

Широке охоплення аудиторії: YouTube є глобальною платформою, що забезпечує доступність навчальних матеріалів для широкого кола здобувачів освіти.

Для ефективної інтеграції гейміфікації в навчальні YouTube-відео з метою формування навичок інформаційної культури, важливо використовувати різноманітні ігрові механіки, адаптовані до відеоформату. Ключовими механізмами можуть бути:

Інтерактивні тести та опитування: Використання функцій YouTube «Підказки» та інтерактивних платформ (наприклад, Mentimeter, Slido) для вбудовування тестів та опитувань безпосередньо у відео. Це дозволяє перевірити розуміння матеріалу в режимі реального часу та стимулювати активне навчання. Питання можуть бути спрямовані на перевірку розуміння принципів критичної оцінки інформації, розрізнення фейків та перевірених джерел, етичного використання інформації в цифровому середовищі.

Система балів та нагород: Запровадження системи балів за перегляд відео, активну участь у коментарях, виконання інтерактивних завдань та проходження тестів. Нагороди можуть бути віртуальними (значки, рейтинги) або реальними (бонуси, сертифікати). Рейтинги та змагання можуть мотивувати здобувачів освіти до глибшого вивчення матеріалу та активної участі у освітньому процесі.

Гейміфіковані сценарії та квести: Подання навчального матеріалу у формі захопливих історій, квестів або детективних розслідувань. Наприклад, відео може бути побудоване як розслідування фейкової новини, де здобувачі освіти, переглядаючи відео та виконуючи інтерактивні завдання, крок за кроком розкривають правду, розвиваючи навички критичного аналізу інформації.

Соціальна взаємодія та кооперативне навчання: Заохочення до обговорення матеріалу в коментарях, створення навчальних спільнот у соціальних мережах або використання платформ для групової роботи (наприклад, Discord, Slack). Командні завдання та групові проекти, інтегровані з YouTube-відео, сприяють розвитку комунікативних навичок та обміну знаннями в контексті інформаційної культури.

Адаптивний контент та персоналізація навчання: Створення відео, що адаптуються до рівня знань студента. Наприклад, залежно від результатів початкового тестування або відповідей на інтерактивні питання, студенту можуть пропонуватися різні шляхи навчання або додаткові матеріали. Персоналізація навчання сприяє ефективнішому засвоєнню інформації та враховує індивідуальні потреби здобувачів освіти.

Реальні кейси та практичні завдання:

Використання практичних ситуацій, аналіз реальних прикладів з цифрового середовища, розбір кейсів щодо дезінформації та

маніпуляцій. Практичні завдання, такі як пошук та верифікація інформації, створення медіаконтенту з дотриманням етичних норм, допомагають студентам застосувати отримані знання на практиці та розвинути навички інформаційної культури, необхідні для успішної діяльності в цифровому середовищі.

Аналіз успішних прикладів, таких як канали CrashCourse, Ted-Ed, Kurzgesagt – In a Nutshell, а також українських освітніх ініціатив на YouTube, демонструє ефективність поєднання відео-уроків з інтерактивними завданнями та гейміфікованими елементами. Важливо дослідити, які саме ігрові механіки використовуються на цих каналах для формування навичок інформаційної культури, та які результати вони досягають.

Прогрес та досягнення:

- Серії відео як навчальні шляхи (CrashCourse, Ted-Ed, Kurzgesagt): Канали структурують контент у вигляді плейлистів, що представляють собою цілісні курси або серії відео на певну тему. Перегляд відео в плейлисті створює відчуття прогресу у вивченні теми. Наприклад, CrashCourse відомий своїми численними серіями, такими як «Історія», «Біологія», «Хімія» тощо, де кожне відео є «рівнем» у вивченні дисципліни. Ted-Ed також використовує серії для глибшого занурення в теми.
- Нумерація відео та чітка структура курсу (CrashCourse): CrashCourse чітко нумерує відео в межах плейлиста (наприклад, «Biology #1», «Biology #2»), створюючи відчуття структурованого навчального шляху та прогресу від відео до відео.

Візуальна привабливість та залучення:

- Яскрава анімація та інфографіка (Kurzgesagt – In a Nutshell): Kurzgesagt використовує високоякісну, динамічну анімацію, що робить складні теми захопливими та легшими для сприйняття. Візуальна складова сама по собі є елементом залучення, перетворюючи навчання на цікавий досвід

Динамічний монтаж та цікава подача матеріалу (CrashCourse, Ted-Ed): CrashCourse відомий швидким темпом, гумором та енергійною подачею матеріалу ведучими. Ted-Ed використовує різноманітні формати відео, включаючи анімацію, виступи експертів та візуалізації, щоб утримувати увагу глядачів [3].

Розповідь історій (нарратив):

- Створення історій та сценаріїв (Ted-Ed): Ted-Ed часто використовує формат «питання-відповідь» або розповіді історій, щоб зробити освітній матеріал більш персоналізованим та емоційно забарвленим [4]. Відео часто починаються з інтригуючого питання або сценарію, що заохочує глядача до перегляду, щоб знайти відповідь або розв'язання.

Елементи виклику та інтерактивності (меншою мірою, але присутні):

- Питання для роздумів у кінці відео (Ted-Ed): Багато відео Ted-Ed закінчуються відкритими питаннями, що спонукають до подальшого обмірковування теми та дискусії в коментарях. Це заохочує активну участь та критичне мислення, хоча і не є прямою гейміфікацією, але створює елемент інтелектуального виклику [3].
- Використання карток та посилань (всі канали): Канали використовують картки та кінцеві заставки для посилань на інші відео, плейлисти або зовнішні ресурси. Це може бути використано для створення розгалужених навчальних шляхів, де глядачі можуть обирати наступний крок залежно від своїх інтересів або рівня розуміння.

Спільнота та соціальна взаємодія:

- Заохочення до коментарів та обговорень (всі канали): Канали активно заохочують глядачів залишати коментарі, ставити питання та ділитися думками. Хоча це не є прямою ігровою механікою, це створює відчуття спільноти та соціальної взаємодії навколо навчання, що є важливим елементом гейміфікації [3].

З позиції педагогічного менеджменту, застосування гейміфікованих елементів у відеоконтенті YouTube є не лише дидактичним інструментом, а й керованим процесом розвитку ключових компетентностей, зокрема навичок необхідних для високої інформаційної культури:

- Критичне мислення: Формат «питання-відповідь» Ted-Ed, питання для роздумів, та заохочення до дискусій стимулюють критичне мислення та аналіз інформації.
- Навігація в інформаційному просторі: Структуровані плейлисти та серії відео допомагають студентам орієнтуватися у великому обсязі інформації, вивчати теми послідовно та систематично.
- Візуальна грамотність: Високоякісна анімація та інфографіка Kurzgesagt розвивають візуальну грамотність та вміння інтерпретувати візуальну інформацію.
- Залучення та мотивація: Усі перелічені механіки сприяють залученню здобувачів освіти до навчання, роблять процес цікавішим та мотивують до глибшого вивчення матеріалу, що є важливим для формування стійких навичок інформаційної культури [1,2].

Інтеграція гейміфікації в YouTube-відео розглядається як елемент управління освітнім процесом у межах педагогічного менеджменту, що сприяє його оптимізації та розвитку критичного мислення у здобувачів освіти. Забезпечуючи інтерактивність, мотивацію та залучення,

гейміфікований контент стає дієвим інструментом цілеспрямованого управління якістю навчання через:

- Підвищення мотивації до навчання: Ігрові елементи роблять навчання більш цікавим та захопливим, що підвищує внутрішню мотивацію здобувачів освіти до вивчення матеріалу [1].
- Активізацію пізнавальної діяльності: Інтерактивні завдання та тести стимулюють здобувачів освіти до активної участі у освітньому процесі та глибшого засвоєння інформації [2].
- Розвиток критичного мислення: Гейміфіковані сценарії, квести та завдання, спрямовані на аналіз інформації, розв'язання проблем та прийняття рішень, сприяють розвитку критичного мислення [4].
- Формування навичок інформаційної культури: Комплексне використання гейміфікації в YouTube-відео, з акцентом на інтерактивність, практичні завдання та соціальну взаємодію, сприяє формуванню ключових навичок інформаційної культури, необхідних для успішної адаптації та діяльності в цифровому середовищі [6].

Висновки. Гейміфікація та YouTube-відео є потужним поєднанням для навчання, яке допомагає зробити процес більш захопливим, інтерактивним і ефективним, особливо у контексті формування навичок інформаційної культури в цифровому середовищі.

Використання гейміфікованих YouTube-ресурсів як інструменту формування інформаційної культури є ефективним напрямом цифрової трансформації освіти. Успішність такої інтеграції значною мірою залежить від грамотної управлінської стратегії, що реалізується в межах педагогічного менеджменту. Саме педагогічний менеджмент забезпечує цілісність підходів до впровадження цифрових інструментів, підтримку викладачів, оцінювання результатів та розвиток інноваційної культури в закладі освіти. Таким чином, поєднання сучасних цифрових засобів і управлінських підходів створює сприятливе середовище для формування інформаційно грамотного, критично мислячого здобувача освіти.

Список використаних джерел

1. Горбенко Є. Вплив гейміфікації на мотивацію та активність здобувачів освіти у вищій освіті: аналіз педагогічних підходів та практичних результатів. *Перспективи та інновації науки*. 2024. 3 (37) С. 174-186 https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-3(37)-174-188

2. Горбенко Є. Особливості підбору та використання інструментів гейміфікації в освітньому процесІ. *Освіта. Інноватика. Практика.* 2024. 12(7). 29–35. https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i7-004

3. Jenkins, H. Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century. MIT Press. 2009.
4. Gee, J. P. What Video Games Have to Teach Us About Learning and Literacy. St. Martin's Press. 2003.
5. Grizzle A. Media and information literacy: policy and strategy guidelines, 2014. UNESCO. [online]. Available from: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606
6. The Gamification in the Development of Information Literacy from the Perspective of University Students. Rev. Interam. Bibliot [online]. 2021, vol. 44, n. 2, e3. Epub Aug 06, 2021. ISSN 0120-0976. Available from: Rev. Interam. Bibliot. doi: https://doi.org/10.17533/udea.rib.v44n2e342687.

AUTHENTIC ENGLISH-LANGUAGE MATERIALS AS A TOOL FOR CULTURAL IMMERSION AND THEIR IMPACT ON THE EFFECTIVENESS OF THE EDUCATIONAL PROCESS

Horovenko O. A., Tkachenko R. V.

The relevance of the problem. In today's educational environment, where globalization and intercultural communication are gaining increasing importance, the integration of cultural aspects into the process of learning foreign languages is not only desirable but an essential component of effective teaching. As knowledge about the culture of English-speaking countries ceases to be an optional supplement and becomes an integral part of comprehensive language education, there arises an urgent need to use authentic materials. These materials, as products of real life in the target language community, provide much deeper insights not only into the linguistic features of the English language but also into the cultural nuances, historical context, social norms, and values of English-speaking societies.

The use of authentic materials opens a window for students into the world of real communication and cultural diversity. Instead of artificially created texts and dialogues often lacking cultural background, students interact with original articles, literary works, films, music, podcasts, TV programs, online resources, and other products of English-speaking culture. This approach allows them not only to improve their language skills – reading, listening, speaking, and writing – in a natural context but also to develop intercultural competence at the same time.

Analysis of recent research and publications. In modern foreign language teaching methods, the concept of authenticity is at the center of attention for many scholars. Significant contributions to this issue have been made by well-known American and British researchers such as M. Breen, J. Harmer, L. Lier, K. Morrow, D. Nunan, D. Wilkins, and others.

Their works have laid the foundation for understanding the importance of using real, unadapted materials in language learning, promoting not only more effective mastery of linguistic units but also deeper immersion into the cultural context of English-speaking countries.

Among domestic scholars, valuable contributions to the study of authentic materials in teaching English have been made by Yu. Degtiarova, M. Duka, L. Vlasenko, I. Yeremenko, L. Zhygzhytova, as well as other researchers such as O. Bigych, N. Borysko, S. Nikolaieva, O. Tarnopolskyi, and many others. Their works cover a wide range of issues related to the use of original texts, audio and video materials, and online resources in English language teaching at various levels and for different age groups. Scholars examine both the theoretical aspects of using authentic materials and develop practical recommendations for their effective use in the educational process, taking into account linguistic, sociocultural, and methodological features. Their studies highlight the importance of authentic materials in enhancing students' motivation, developing their communicative skills, enriching their vocabulary, and familiarizing them with real-life use of English in various contexts.

The aim of the study. To explore the potential of using authentic materials in English language teaching not only as a tool for improving language skills but also for providing deep cultural immersion for students.

Results. Authentic materials are selected from original sources and are characterized by the natural use of vocabulary and grammatical forms. They reflect the colors and peculiarities of the people whose language is being learned and can be effectively used in English language teaching.

The relevance of using authentic materials lies in their ability to bring the educational process closer to real-language environments. This can be achieved through the use of various sources:

– printed materials (literary works, newspapers, magazines, leaflets, brochures, advertisements, announcements, etc.);

– audio materials (radio broadcasts, announcements, songs);

– video materials (films, cartoons, TV series, interactive videos, TV programs, talk shows, interviews, music videos, commercials, movie trailers).

In order to determine optimal authentic texts for teaching English listening skills, we analyzed scientific and methodological literature [2; 3] and identified the following key criteria:

– situational relevance (alignment with program communicative situations, taking into account age and individual needs);

– cognitive significance (informational value);

– linguistic completeness (communicative-semantic integrity, content and structural unity);

– representation of sociocultural and national features;

– compliance with the standards of literary pronunciation;
– emotional expressiveness;
– possibility of visual support.

Particular attention should be given to video materials that depict everyday life in English-speaking countries, as they allow students to better understand cultural realities. An important aspect is not only language practice but also fostering students' understanding and respect for other cultures, which is an essential component of modern education.

It is worth noting that authentic materials demonstrate the real use of language in various communicative situations and help students acquire vocabulary, grammatical structures, and stylistic features typical of native speakers. They also develop listening, reading, speaking, and writing skills in an authentic context.

In our opinion, it is advisable to consider the use of authentic materials in English lessons [1]:

1) Materials should correspond to the students' language level and interests and be engaging for students of various age groups.

2) The length of the text for study is important. Short texts, brochures or restaurant menus are best suited for elementary-level students.

3) The material should align with the content of the module you want to focus on, such as the topic, vocabulary, or grammar point you aim to cover.

4) Introduce key vocabulary before starting work with the text.

5) In post-reading or post-listening tasks, encourage students to use words from the text to express their own opinions in written or oral tasks.

6) Suggest that students watch a video on the text's topic or conduct independent research. This way, they will learn more and develop their research skills.

7) Next time, conduct a short survey of students about the materials' themes or offer them the opportunity to select authentic materials from suggested sources.

To enable students to effectively apply the acquired knowledge, it is crucial to integrate the suggested teaching methods systematically and with carefully planned tasks that consider each student's individual level. We believe that each of the methods discussed should include a clear sequence of stages to ensure deep understanding and quality acquisition of the material.

The first step is *the pre-task stage*, where the teacher clearly outlines the goal of the upcoming task. Through guiding questions, the teacher activates students' prior knowledge and prepares them for the new material – be it an audio recording, video clip, or printed text. Special attention at this stage should be given to introducing active vocabulary directly related to the topic. Becoming familiar with keywords and phrases in advance will

help avoid misunderstandings and facilitate the analysing authentic information.

Next comes *the stage of direct immersion* in the learning material. Under the guidance of the teacher, students listen carefully to, watch or read the authentic information offered, trying to understand its content and features. This stage is usually the longest, as it is recommended to listen, watch or read the material at least twice to ensure a good understanding of the information. The first reading gives you a general idea, and the second reading allows you to understand the details more deeply, recognise key points and pay attention to linguistic features.

The final stage is *the summative stage*, in which the teacher offers students specially designed tasks aimed at checking their understanding of the material and consolidating their knowledge. Students complete these tasks within the allotted time. After that, the results are checked collectively, with the participation of all class members. In case of disagreements or conflicts, they are resolved through joint discussion and argumentation of one's own position. This approach promotes critical thinking, the ability to justify one's point of view and learn from each other's mistakes, ensuring that students learn more deeply and consciously.

The use of authentic materials allows students to encounter the language in its real, unadulterated context. They get the opportunity not only to learn new words and grammatical structures, but also to observe how the language is used in real-life situations, what cultural nuances and connotations exist, and what values and beliefs are reflected in the language. For example, by analysing a newspaper article, students can learn about current events in the country and the style of expression typical of local journalism. Watching a film or TV series allows you to learn about manners of communication, non-verbal communication, humour and everyday realities. Listening to music helps students to feel the rhythm and melody of the language and to understand the cultural references in the lyrics.

Immersion in authentic materials contributes to the development of students' intercultural competence. They begin to better understand the differences between their own culture and that of native speakers, realise the importance of context in interpreting language expressions, learn to recognise culturally specific idioms, proverbs, jokes, etc. This, in turn, helps them to become more tolerant, empathetic and effective communicators in an intercultural environment.

The impact of authentic materials on the effectiveness of the educational process is significant. They increase students' motivation, making learning more interesting and relevant to their needs. The contact with the "real" language creates a sense of achievement and brings the educational process closer to real-life communication situations. In addition,

working with authentic materials promotes critical thinking, analytical skills and independent learning, as students need to interpret information, understand the context and make conclusions on their own.

Conclusions. The use of authentic materials in English language teaching is an important tool for developing students' intercultural competence. Authentic materials are not just an additional resource in teaching a foreign language, but a powerful tool for cultural immersion that significantly increases the effectiveness of the educational process, contributing not only to better language skills acquisition, but also to a deeper understanding of culture and the development of students' intercultural competence.

References

1. Використання автентичних матеріалів на уроках англійської мови. URL: https://surl.li/xryffx дата звернення: 30.04.2025).

2. Гудима Г. Б., Слодиницька Ю. Р. Використання автентичних матеріалів на заняттях з англійської мови у закладах вищої освіти. Закарпатські філологічні студії. Вип. 27. Т.1. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 106–110.

3. Дука М. Властивості методичного потенціалу автентичних відеоматеріалів для формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології.* Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. № 8 (72). С. 259–270.

ДЕСКРИПТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ Й РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ЗАСОБАМИ КОРПУСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Громко Т. В.

Сучасний освітній простір як полікультурне середовище висуває нові вимоги до адаптивності студентів, викладачів та інших учасників, особливо в умовах глобальної мобільності, пандемії та війни. Важливим дескриптором ефективності академічної комунікації стає резильєнтність – здатність зберігати емоційну стійкість, когнітивну гнучкість і підтримувати продуктивне спілкування в стресових ситуаціях [6]. Вона проявляється в мовленні через лінгвістичні маркери підтримки, оптимізму та відкритості до співпраці. Для об'єктивного аналізу таких маркерів нами використовується корпусна лінгвістика**,** що дозволяє досліджувати структуру академічного дискурсу [7]. Так, у нашому курсі «Комп'ютерна лінгвістика та переклад» магістранти опановують інструменти AntConc, Sketch Engine, WordSmith для аналізу текстів,

виявлення перекладацьких стратегій та адаптації до культурних контекстів. Це допомагає оцінити ефективність академічного мовлення як інструменту підтримки, полікультурної взаємодії та розвитку резильєнтності.

Теоретичною основою таких досліджень є концепція лінгварію, яку представлена нами на міжнародному спікен-клабі, організованому Stephanie Hollings Nasr (Arizona State University). Лінгварій визначає мовну систему як динамічну єдність знань, навичок і практик, що поєднує лінгвістичні, когнітивні та соціокультурні компоненти. Це поняття допомагає ідентифікувати дескриптори ефективності академічної комунікації, включаючи резильєнтність, і сприяє підвищенню якості освітнього процесу в сучасних умовах. Концепція лінгварію становить теоретичну основу для глибшого розуміння природи академічної комунікації [4]. Лінгварій репрезентує мовну систему як динамічний комплекс знань, навичок і практик, що формуються в процесі мовленнєвої діяльності та соціальної взаємодії. Воночас він є багаторівневим явищем, яке поєднує лінгвістичні, когнітивні та соціокультурні компоненти, відображаючи здатність індивідів до ефективної комунікації, у тому числі в кризових або нестандартних умовах, і саме в цьому аспекті лінгварій слугує концептуальною рамкою для визначення дескрипторів ефективності академічного мовлення, зокрема таких, що маркують резильєнтність і сприяють забезпеченню високої якості освітнього процесу в умовах сучасних викликів.

Поняття дескриптора ефективності в академічній комунікації охоплює лінгвістичні, психолінгвістичні та соціокультурні показники, що відображають якість взаємодії в освітньому середовищі [3]. Означувані дескриптори функціонують як індикатори рівня сформованості академічної компетентності, включаючи не лише здатність грамотно будувати висловлювання, але й ефективно комунікувати в багатокультурному середовищі, адаптуючись до нових викликів. Лінгвістичні дескриптори передбачають наявність чіткої структури аргументації, раціональне використання модальних слів, що виражають ступінь упевненості або невизначеності (наприклад, *might*, *could*, *possibly*), а також застосування етикетних формул, які регулюють соціально прийнятні форми висловлювання у певних контекстах. Це можуть бути такі формули як *I would like to suggest*, *It seems appropriate to consider*, що сигналізують про належний рівень академічної ввічливості.

Психолінгвістичні дескриптори ефективності репрезентують більш глибинний рівень мовної взаємодії, відображаючи емоційно-когнітивні стани мовця, його здатність до гнучкості мислення, підтримки та рефлексії. Наприклад, фрази на зразок *Despite the challenges we face,*

there are opportunities for growth демонструють готовність до адаптації та здатність зберігати позитивне налаштування навіть у кризових умовах. Ці дескриптори є особливо значущими в умовах глобалізованого академічного середовища, де резильєнтність мовця – його здатність долати комунікативні труднощі та підтримувати конструктивний діалог – виступає одним із визначальних чинників ефективної взаємодії.

Соціокультурні дескриптори ефективності, натомість, охоплюють прояви толерантності, полікультурності, відкритості до різноманіття та готовності адаптувати власні мовленнєві стратегії відповідно до культурних норм співрозмовників. Приклади таких дескрипторів можна знайти в корпусах академічного дискурсу, де виявляються мовні патерни, що сигналізують повагу до культурних відмінностей, наприклад, використання фраз на зразок *Taking into account diverse perspectives* або *In cross-cultural contexts, it is important to recognize*. Таким чином, дескриптори ефективності виступають не лише індикаторами мовного рівня комунікації, але й відображенням ширших когнітивних і соціокультурних компетенцій, що забезпечують стійкість і якість академічного дискурсу в умовах динамічних змін освітнього середовища.

Резильєнтність як дескриптор ефективності академічної комунікації в сучасному освітньому середовищі набуває особливої ваги, оскільки виступає своєрідним маркером здатності індивіда зберігати продуктивність і взаєморозуміння в умовах змін, стресових ситуацій чи міжкультурних взаємодій. У контексті академічного дискурсу резильєнтність визначається як здатність адаптуватися до стресових обставин, долати виклики, зберігаючи при цьому емоційно стабільне, конструктивне і цілеспрямоване спілкування. Ця здатність виявляється не лише в емоційно-психологічних рисах особистості, але й у специфічних мовних практиках, які сигналізують про готовність до взаємопідтримки, відкритість до змін та пошук конструктивних рішень.

У мовленні прояви резильєнтності фіксуються через низку лінгвістичних стратегій. Зокрема, це вирази оптимізму, що закликають зосереджуватися на можливостях, навіть у складних обставинах. Прикладом таких мовних конструкцій є фрази на зразок *despite challenges, we remain committed* або *although the situation is complex, there are ways forward*. Вони демонструють здатність до позитивного фокусування та мобілізації ресурсів спільноти. Не менш значущими є заклики до співпраці й підтримки, що фіксуються у висловах *let's support each other*, *together we can overcome*, *we can adapt* та інші мовленнєві формули, що підкреслюють важливість колективної взаємодії, синергії та взаємодопомоги, що є фундаментальними засадами академічної етики та комунікації.

Гнучкість мислення як ще один прояв резильєнтності у мовленні відображається через уживання фраз, що пропонують альтернативні підходи, готовність змінювати стратегії відповідно до нових обставин: *explore alternative solutions*, *adjust our approach*, *consider different perspectives*. Вони сигналізують про здатність мовця бути відкритим до нових ідей, гнучко реагувати на ситуації та долати когнітивні ригідності, що особливо важливо у багатокультурних академічних середовищах, де зустрічаються різні підходи, традиції й погляди.

Роль резильєнтності в підтримці полікультурної взаємодії важко переоцінити [2], адже саме через здатність адаптуватися до нових соціокультурних умов, враховувати різні перспективи й зберігати продуктивний діалог учасники академічного дискурсу здатні підтримувати високий рівень взаєморозуміння. Резильєнтність у цьому контексті виступає тим чинником, що дозволяє нівелювати конфліктогенність міжкультурної взаємодії, забезпечуючи сталий розвиток академічної спільноти, яка відкрита до ідей, практик та досвідів різних культур, а відтак вона є не лише внутрішнім ресурсом окремої особистості, а й колективною якістю академічного середовища, що забезпечує його стійкість, ефективність і готовність до змін у глобалізованому світі.

Корпусна лінгвістика як методологічна основа для виявлення дескрипторів ефективності академічної комунікації має важливе значення для об'єктивного аналізу мовних практик, що відображають резильєнтність і адаптивність у різних дискурсах. Корпусна лінгвістика – це галузь мовознавства, що займається збиранням, аналізом і дослідженням великих обсягів автентичних текстів (корпусів) за допомогою комп'ютерних інструментів. Вона дозволяє виявляти закономірності використання мовних одиниць, встановлювати частотність, типові словосполучення, дискурсивні стратегії, що є основою для формування дескрипторів ефективності.

У цьому дослідженні використовуються такі провідні корпуси академічного дискурсу, як BAWE (British Academic Written English), MICUSP (Michigan Corpus of Upper-level Student Papers), SKELL (Sketch Engine for Language Learning), що репрезентують автентичні тексти студентських робіт, академічних статей і письмових есе. Застосування програмного забезпечення AntConc та Sketch Engine дозволяє проводити детальний аналіз ключових слів (keywords), словосполучень (collocations) та дискурсивних стратегій (hedging – обережне висловлювання, boosting – підсилення аргументації, mitigation – пом'якшення) [5].

Ідентифікація мовних патернів резильєнтності в академічному дискурсі передбачає кілька основних етапів. Насамперед здійснюється аналіз ключових слів і фраз, що часто зустрічаються в текстах, де

розглядаються складні соціокультурні чи наукові проблеми. Такі слова, як *challenge*, *adapt*, *collaborate*, *support*, *resilient*, стають маркерами стійкості та взаємодопомоги. Далі за допомогою аналізу словосполучень (collocations) можна виявити сталі фрази, які є індикаторами резильєнтності, наприклад, *despite difficulties*, *we remain committed*, *exploring solutions together*. Особливе значення має виявлення дискурсивних стратегій, які слугують для регулювання тону висловлювання. Наприклад, *hedging* проявляється у вживанні конструкцій на кшталт *it seems that*, *possibly*, *might*, які дозволяють пом'якшити категоричність тверджень. Стратегія *boosting*, навпаки, підсилює аргументи за допомогою фраз *clearly*, *undoubtedly*, *strong evidence shows*, а *mitigation* забезпечує баланс між прямотою та ввічливістю, зокрема в полікультурному спілкуванні.

Наш особистий досвід викладання курсу «Комп'ютерна лінгвістика та переклад» дав змогу ефективно інтегрувати ці методи в навчальний процес [1] магістратури за спеціальністю 035 Філологія (Германські мови та літератури, переклад включно). Студенти працювали з паралельними й багатомовними корпусами, аналізуючи тексти перекладів і виявляючи специфічні стратегії адаптації до цільової культури, що дозволяло їм не лише вдосконалювати перекладацькі навички, але й усвідомлювати, як мовні маркери, зокрема ті, що сигналізують резильєнтність і відкритість до співпраці, формують ефективне академічне середовище.

Практичні результати цих досліджень демонструють, що в академічному дискурсі студенти виражають підтримку, оптимізм та адаптивність через сталі мовні формули, які чітко фіксуються за допомогою корпусного аналізу. Наприклад, у корпусах BAWE та MICUSP серед частотних мовних одиниць, що маркують резильєнтність, простежуються фрази *although there are limitations*, *further research will help overcome*, *it is important to remain open to new approaches*. Ці конструкції підкреслюють готовність до саморефлексії, відкритість до змін і здатність зберігати конструктивний тон навіть у складних академічних обставинах.

Міжнародні кейси у проектах з ініціативи Stephanie Hollings Nasr фіксують мовні практики, що сприяють зміцненню полікультурної взаємодії, підтримці адаптивності та розвитку глобальної компетентності. Теоретичне обґрунтування лінгварію, презентоване нами як метамовознавче поняття, базується на розумінні його як динамічної мовної системи, що поєднує мовні норми, когнітивні механізми та соціокультурні практики. Лінгварій охоплює не лише структурні елементи мови, але й мовленнєві стратегії, які реалізуються в конкретних комунікативних ситуаціях, що забезпечує його універсальність як у лінгвістичних дослідженнях, так і в академічному

навчанні. Як метамовознавчий інструмент, лінгварій є актуальним для філологічних курсів, оскільки дозволяє концептуалізувати мовну діяльність у міждисциплінарному полі сучасної науки.

Особливо знаковим є досвід застосування синхронного перекладу під час нашого виступу на міжнародному спікен-клабі [8], організованому за участю фахівців з освітнього менеджменту, порівняльної освіти та лінгвістики, що відбувався на базі Arizona State University (США). Цей захід став унікальним майданчиком для апробації наукового дискурсу українською мовою в глобальному академічному просторі, оскільки вперше на подібному рівні в США прозвучала саме українська академічна мова, репрезентуючи результати лінгвістичних корпусних досліджень у сфері метамовознавства. Це надало змогу продемонструвати не лише потенціал української наукової думки, а й підкреслити важливість збереження і розвитку академічного мовлення українською мовою в умовах глобалізованого освітнього середовища.

Синхронний переклад, виконаний здобувачкою першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія (Германські мови та літератури, переклад включно), Громко Євгенією, забезпечив повноцінну взаємодію між представниками різних культурних середовищ. Це стало важливим елементом академічної комунікації, що дозволило забезпечити ефективне порозуміння між учасниками заходу.

Варто наголосити, що синхронний переклад не лише передавав зміст доповіді, але й зберігав інтонаційні та дискурсивні стратегії, які формували емоційний фон, підтримували оптимістичний настрій і відкритість до діалогу. Така особливість особливо важлива в умовах полікультурного академічного середовища, де успішна комунікація значною мірою залежить від дотримання мовленнєвих і культурних нюансів.

Здобутий досвід наочно продемонстрував інтеграцію професійних компетентностей, сформованих у процесі філологічної підготовки. Він став прикладом реалізації резильєнтності як індивідуальної, так і колективної якості в академічній комунікації. Здобувачка не лише показала високий рівень володіння іноземною мовою, а й засвідчила сформованість ключових компетентностей – міжкультурної комунікації, емоційної стійкості, здатності до адаптації в реальних академічних ситуаціях.

У цілому, подібна практика підкреслює потенціал української філологічної школи у формуванні здобувачів, здатних долати комунікативні бар'єри, підтримувати міжкультурний діалог і активно включатися в міжнародний академічний обмін. Це набуває особливої

актуальності в контексті сучасних викликів глобалізованого освітнього простору, де академічна комунікація є невід'ємною складовою якісного навчального процесу.

Корпусна лінгвістика в нашому досвіді доповіді на міжнародному рівні постала ефективним інструментом для об'єктивного виявлення дескрипторів ефективності академічної комунікації, зокрема таких важливих маркерів, як резильєнтність. Запровадження корпусних підходів у практику освітнього менеджменту сприяє підвищенню якості освітнього процесу, оскільки дозволяє здійснювати систематичний моніторинг і аналіз мовленнєвих практик в академічному середовищі. Перспективними напрямами розвитку цієї роботи є створення національних корпусів академічного дискурсу в Україні, визначення універсальних і локальних дескрипторів ефективності для різних культурних контекстів, а також інтеграція отриманих результатів у підготовку здобувачів – філологів, перекладачів, освітніх менеджерів, що сприятиме формуванню їхньої глобальної компетентності та адаптивності в умовах сучасного академічного простору.

Список використаних джерел

1. Baker P. Using Corpora in Discourse Analysis. London: Continuum, 2006. 208 p.
2. Dewaele J.-M., Li C. Emotions in Second Language Acquisition: A Critical Review and Research Agenda. *The Modern Language Journal*. 2021. Vol. 105, No. 2. P. 394–408.
3. Hyland K. Academic Discourse: English in a Global Context. London: Continuum, 2009. 208 p.
4. Hyland K. Metadiscourse: Exploring Interaction in Writing. London: Continuum, 2005. 240 p.
5. Kilgarriff A., Baisa V., Bušta J., Jakubíček M., Kovář V., Michelfeit J. The Sketch Engine: ten years on. *Lexicography*. 2014. Vol. 1, No. 1. P. 7–36. URL : https://www.researchgate.net/publication/271848017 (дата звернення: 27.04.2025).
6. Liu Y., Han J. Unveiling student academic resilience in language learning. *BMC Psychology*. 2023. Vol. 11. P. 45. URL: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10976839/ (дата звернення: 27.04.2025).
7. McEnery T., Hardie A. Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 287 p.
8. Pöchhacker F. Introducing Interpreting Studies. London: Routledge, 2004. 304 p.

ПСИХОАНАЛІЗ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ІНСТРУМЕНТ В РОБОТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Даніліч-Скакун А.А., Цяцька Д.І.

Сучасність вимагає від педагога не лише передачі знань, а й глибокого розуміння психологічних особливостей учнів. В умовах зростаючої складності соціальних взаємодій, поширення психологічних проблем серед молоді (тривожність, депресія, соціальна ізоляція), психоаналітичний підхід набуває особливої актуальності. Розуміння глибинних мотивацій, несвідомих конфліктів та захисних механізмів учнів стає необхідною умовою ефективної педагогічної діяльності.

Сучасні діти потребують особливого підходу в сфері навчання. Проблеми з концентрацією через стрес, постійний контакт з гаджетами є такими особливостями, що актуалізують вимоги психологічно-екологічного виховання як з боку батьків, так і зі сторони педагогів. Особистісний підхід лежить в основі нової української школи, тому базові навички психоаналізу наразі є необхідним інструментом педагога сучасності.

Важливість психології та особистісного підходу в педагогіці висвітлювали в своїх працях як вітчизняні так і закордонні науковці: Ян Амос Коменський, Жан-Жак Руссо, Йоганн Генріх Песталоцці, Йоганн Фрідріх Гербарт, Адольф Дістервег, Костянтин Дмитрович Ушинський, Лев Семенович Виготський, Жан Піаже, Бенджамін Блум. Сучасні напрямки такі як нейропсихологія, позитивна психологія освіти, індивідуалізація навчання, соціально-емоційне навчання (SEL) досліджували наступні науковці: Мері Хелен Іммордіно-Янг, Курт В. Фішер, Ута Фріт, Майкл С. Газзанига, Мартін Селігман, Барбара Фредріксон, Анжела Дакворт, Керол Двек та інші.

Мета дослідження: обґрунтування необхідності використання навичок психоаналізу як невід'ємного інструменту в роботі сучасного педагога.

Першочергово педагог має побудувати емпатійні відносини з учнями, зважаючи на те, що ефективне навчання неможливе без встановлення міцних та довірливих відносин між педагогом та учнем. Психоаналітична чутливість допомагає педагогу розвивати емпатію – здатність співпереживати та розуміти емоційний стан іншої людини. Уміння слухати та чути, приймати почуття учнів без осуду, створювати атмосферу безпеки та підтримки є ключовими для формування позитивного емоційного клімату в класі. У такій атмосфері учні почуваються більш вільно, не бояться висловлювати свої думки та почуття, звертатися за допомогою, що є важливим для їхнього психологічного благополуччя та успішного навчання.

Кожна дитина є унікальною особистістю зі своїм власним набором психологічних особливостей, емоційним досвідом та стилем навчання. Психоаналітичні знання допомагають педагогу краще розуміти ці індивідуальні відмінності. Усвідомлення рівня тривожності учня, його домінуючих захисних механізмів, особливостей його емоційної сфери дозволяє адаптувати навчальний процес, методи викладання та форми оцінювання до потреб кожного учня. Такий індивідуалізований підхід сприяє підвищенню мотивації, залученості та успішності навчання.

Важливого значення набуває розуміння глибинних структур мотиваційної сфери учнів, поведінка учня в класі часто є лише верхівкою айсберга. За нею можуть ховатися складні емоційні переживання, невирішені конфлікти, страхи, тривоги та несвідомі потреби. Педагог, який володіє елементами психоаналітичного мислення, має можливість не лише фіксувати зовнішні прояви поведінки, але й заглиблюватися в їхні можливі причини. Наприклад, агресивність учня може бути проявом почуття безпорадності або наслідком пережитої травми. Замкнутість та відмова від спілкування можуть свідчити про страх бути відкинутим або про внутрішній конфлікт. Розуміння цих глибинних мотивацій дозволяє педагогу обрати більш ефективні стратегії взаємодії та підтримки.

Важливим аспектом також є профілактика та корекція деструктивної поведінки. Розуміння психологічних механізмів виникнення агресії, тривожності, залежностей та інших форм деструктивної поведінки дозволяє педагогу не лише реагувати на вже існуючі проблеми, але й здійснювати ефективну профілактику. Знання про роль несвідомих конфліктів, незадоволених потреб, травматичного досвіду допомагає педагогу розробляти стратегії, спрямовані на формування здорових копінг-механізмів, розвиток емоційної регуляції та соціальних навичок учнів. У випадках серйозних поведінкових проблем педагог, який володіє елементами психоаналітичного розуміння, може більш ефективно співпрацювати з шкільними психологами та іншими спеціалістами.

Необхідною складовою педагогічного мислення є розуміння того, що наш світ починається з нас, саме тому слід застосовувати психоаналітичні знання в першу чергу для саморефлексії та професійного зростання. Психоаналітичний підхід спонукає педагога до самопізнання та рефлексії над власними емоційними реакціями, переконаннями та упередженнями. Розуміння власних несвідомих процесів, механізмів перенесення та контрперенесення у взаємодії з учнями допомагає педагогу уникнути суб'єктивності в оцінках, запобігти емоційному вигоранню чи неконтрольованій агресії та підвищити ефективність своєї роботи. Постійна саморефлексія є не лише важливим

елементом професійного зростання та розвитку педагогічної майстерності, а й безпекою від нервових зривів чи неконтрольованих емоцій. Особливо це стосується педагогів дошкільної освіти та молодших класів, так як малі діти часто бувають гіперемоційними. Дорослим, котрі перебувають в постійному емоційно наповненому просторі необхідна емоційна стійкість і розуміння власних емоційних процесів, щоб своєю реакцією не нашкодити малечі, адже діти у віці до 10 років сприймають емоційний стан краще, ніж інформацію надану їм у цьому стані, через низьку розвиненість критичного та абстрактного мислення.

Сучасна освіта все більше усвідомлює важливість емоційного інтелекту учнів, що висуває вимоги до створення умов його розвитку. Психоаналітичні принципи є засобами сприяння розвитку емоційного інтелекту та психологічного благополуччя учнів. Усвідомлення власних емоцій, розуміння емоцій інших, емпатія та саморегуляція є ключовими компонентами емоційного інтелекту. Педагог, який розуміє ці процеси, може свідомо сприяти їхньому розвитку в учнів, створюючи умови для формування їхньої психологічної стійкості, адаптивності та здатності до побудови здорових міжособистісних відносин.

Також психологічна робота з учнями не буде ефективною без залучення до психологічної роботи батьків, тому робота з батьками та налагодження ефективної комунікації мають велике значення. Психоаналітичні знання можуть бути корисними у взаємодії з батьками учнів. Розуміння динаміки сімейних відносин, можливих труднощів у вихованні, несвідомих проекцій батьків на дитину допомагає педагогу будувати більш ефективну комунікацію, знаходити спільні рішення щодо проблем навчання та поведінки дитини, а також надавати батькам необхідну підтримку.

У складному та швидкозмінному світі, де емоційні та психологічні виклики стають все більш поширеними, психоаналіз перестає бути виключно інструментом психотерапії та набуває статусу необхідної навички сучасного педагога. Володіння елементами психоаналітичного мислення дозволяє педагогу глибше розуміти учнів, індивідуалізувати навчальний процес, будувати емпатійні відносини, ефективно запобігати та коригувати деструктивну поведінку, а також сприяти їхньому емоційному та особистісному розвитку. Інтеграція психоаналітичних знань у педагогічну практику є інвестицією в майбутнє нашого суспільства, адже сприяє вихованню не лише освічених, але й психологічно здорових та гармонійно розвинених особистостей. Для цього необхідно впроваджувати відповідні навчальні програми для майбутніх педагогів та забезпечувати можливості для підвищення кваліфікації діючих вчителів у сфері практичної психології та психоаналізу.

Список використаних джерел

1. Фройд З. Вступ до психоаналізу: Київ: Основи, 2002. 624 с.
2. Чепелєва Н.В. Психологія життєвих сенсів: теорія і практика: Харків: ХНУ, 2019. 180 с.
3. Immordino-Yang M. Emotions, Learning, and the Brain: Exploring the Educational Implications of Affective Neuroscience: New York: W.W. Norton, 2015. 208 p.
4. Gazzaniga M. S. The Ethical Brain: New York : Dana Press, 2005. 200 p.

ВЗАЄМОДІЯ ОСВІТИ ТА НАУКИ У БОРОТЬБІ З ГЕНОЦИДОМ

Дмитренко К. А.

Геноцид, як найвища форма ненависті та організованого насильства, є не просто трагічною сторінкою історії, але й постійним нагадуванням про вразливість людського суспільства та катастрофічні наслідки ідеологій нетерпимості. Історичні приклади, починаючи від Голодомору в Україні, Голокосту, геноциду вірмен, трагедії в Руанді та багатьох інших злочинів, демонструють систематичне знищення цілих груп населення за їхньою національною, етнічною, расовою чи релігійною приналежністю [1]. У протистоянні цьому злу вирішальну роль відіграють освітня та наукова сфери.

Освітні установи, від початкової школи до вищих навчальних закладів, є ключовими у формуванні світогляду майбутніх поколінь. Вивчення історичних подій, аналіз першоджерел та ознайомлення зі свідченнями очевидців дозволяють молоді отримати знання про геноциди, зрозуміти механізми їх виникнення та усвідомити їхні руйнівні наслідки [2]. Розвиток критичного мислення, здатності до співчуття та толерантності стає фундаментом для стійкості суспільства до ксенофобії та дискримінації.

Наукові дослідження, зі свого боку, сприяють глибокому розумінню причин, передумов та динаміки геноцидних процесів. Історики, соціологи, політологи, психологи та юристи проводять ретельний аналіз архівних даних, виявляють закономірності та фактори ризику, а також розробляють правові інструменти для запобігання цим злочинам та притягнення винних до відповідальності. Результати їхніх досліджень є основою для створення освітніх програм, формування державної політики та розвитку міжнародної співпраці у сфері запобігання геноциду [3].

Таким чином, освітній та науковий фронти, працюючи в тісній взаємодії, є потужним інструментом для розкриття правди про геноцид,

збереження пам'яті про жертв та виховання суспільства, здатного протистояти ненависті та насильству. Їхня місія виходить за рамки суто академічних чи просвітницьких завдань, маючи глибоко гуманістичний вимір, спрямований на захист людської гідності та недопущення повторення подібних трагедій у майбутньому.

Актуальність теми взаємодії освітнього та наукового фронтів у висвітленні та протидії геноциду є надзвичайно високою в сучасному світі з огляду на низку чинників:

1. Зростання кількості конфліктів та проявів насильства. На жаль, початок XXI століття характеризується численними регіональними конфліктами, етнічними чистками та випадками масового насильства, що створюють ризик геноциду. Розуміння механізмів, що призводять до таких злочинів, та розробка ефективних стратегій запобігання є критично важливими.

2. Поляризація суспільства та поширення ненависті. У багатьох країнах спостерігається посилення соціальної та політичної поляризації, що підживлюється популізмом, ксенофобією та мовою ворожнечі, зокрема в онлайн-просторі. Освіта та наукові дослідження можуть допомогти виявити та нейтралізувати ці деструктивні тенденції.

3. Заперечення та спотворення історії. Спроби заперечити або спотворити факти геноцидів, применшити їхні масштаби чи виправдати винних є небезпечною тенденцією, яка руйнує пам'ять про жертв та створює ґрунт для майбутніх злочинів. Освітні та наукові ініціативи відіграють ключову роль у протидії цим спробам та збереженні історичної правди.

4. Недостатній рівень обізнаності. На жаль, у багатьох суспільствах рівень поінформованості про геноциди та їхні наслідки залишається недостатнім. Освітні програми можуть заповнити ці прогалини у знаннях та сприяти формуванню свідомого громадянства.

5. Роль освіти у вихованні толерантності та емпатії. В умовах глобалізації та зростання культурного різноманіття, виховання толерантності, взаєморозуміння та емпатії є надзвичайно важливим для мирного співіснування. Освітні програми, що висвітлюють історії різних культур та наслідки нетерпимості, відіграють у цьому ключову роль.

*6. Розвиток міжнародного права та інститутів***.** Міжнародне право та інституції, що займаються питаннями запобігання геноциду та покарання винних, потребують постійної підтримки наукових досліджень та експертної оцінки для підвищення своєї ефективності.

7. Український контекст. Для України тема геноциду має особливу актуальність у зв'язку з трагічним досвідом Голодомору та триваючою російською агресією, яка має ознаки геноцидних дій [5]. Висвітлення цих злочинів, їхнє наукове осмислення та донесення правди до світової

спільноти є критично важливим для відновлення справедливості та запобігання майбутнім злочинам.

Отже, в умовах нестабільного та взаємопов'язаного світу, де ризики насильства та нетерпимості залишаються високими, роль освітніх та наукових фронтів у висвітленні та протидії геноциду є не просто важливими, а життєво необхідними для забезпечення миру, справедливості та людської гідності. Їхні зусилля є інвестицією у майбутнє, в якому жахи геноциду ніколи не повторяться.

Дослідження правових аспектів геноциду знайшло відображення у працях низки науковців, зокрема О.В. Дерманської, В.В. Євдокимова, Р.А. Калюжного, І.П. Прокопенка, В.І. Тимчика, Г.С. Чуєнка, К.В. Шиманської, О. Павлюка, М.М. Герасименка, К.А. Важної, М.Г. Хаустової та інших.

Метою цієї розвідки є проведення теоретичного аналізу синергії освітнього та наукового фронтів у протидії геноциду.

Звісно, освітній та науковий фронт відіграють надзвичайно важливу роль у висвітленні та протидії геноциду. Їхні зусилля є критично важливими для розуміння причин, механізмів та наслідків цього жахливого злочину, а також для запобігання його повторенню. Ось основні аспекти їхньої роботи для зручності подамо у таблиці.

Основні аспекти синергії освітнього та наукового фронтів у протидії геноциду

№ з/п	Освітній фронт	Науковий фронт	Синергія (взаємодія)
1.	Надання знань про геноциди. Історичні факти, причини, наслідки. Вивчення конкретних прикладів (Голодомор, Голокост тощо).	Дослідження причин та механізмів геноциду. Аналіз соціальних, політичних, економічних факторів. Виявлення закономірностей.	Наукові дослідження надають емпіричну базу та теоретичні знання для розробки змісту освітніх програм.
2.	Формування критичного мислення. Навчання аналізувати інформацію, розпізнавати пропаганду та маніпуляції.	Критичний аналіз джерел та наративів. Виявлення спроб заперечення чи спотворення історії геноцидів.	Спільні проєкти з медіаграмотності та критичного мислення, засновані на наукових даних про пропаганду.
3.	Виховання емпатії та толерантності. Ознайомлення з історіями жертв, розвиток співчуття до постраждалих груп.	Психологічні та соціологічні дослідження впливу геноциду на жертв та суспільство. Вивчення травми та шляхів її подолання.	Розробка освітніх методик, що використовують результати психологічних досліджень для формування емпатії.
4.	Формування громадянської позиції. Стимулювання активної участі у житті суспільства, захисту прав людини, протидії дискримінації.	Політологічні та правові дослідження. Аналіз законодавства, міжнародних конвенцій, розробка механізмів запобігання та покарання за геноцид.	Інтеграція правових знань та розуміння громадянських прав в освітні програми. Залучення студентів до правозахисних ініціатив на основі наукових даних.

5.	Збереження історичної пам'яті. Організація заходів пам'яті, відвідування меморіалів, робота з архівами та свідченнями.	Дослідження політики пам'яті. Аналіз способів збереження та передачі пам'яті про геноциди у суспільстві.	Спільні проєкти зі створення музеїв, архівів, документальних фільмів, що поєднують історичні дослідження та освітні підходи.
6.	Підготовка педагогічних кадрів. Навчання майбутніх вчителів методикам викладання теми геноциду, роботі з чутливими темами.	Педагогічні дослідження. Розробка ефективних методик викладання складних історичних тем, оцінка ефективності освітніх програм.	Спільна розробка навчальних програм та методичних посібників для вчителів, що базуються на останніх наукових дослідженнях.
7.	Міжнародна співпраця. Участь у міжнародних освітніх програмах, обмін досвідом.	Міжнародні наукові проєкти. Спільні дослідження з вченими інших країн, участь у міжнародних конференціях.	Спільні міжнародні освітньо-наукові проєкти, що сприяють глобальному поширенню знань про геноцид та формуванню міжнародної солідарності.

Висновки та перспективи. Синергія освітнього та наукового фронтів є незамінною у висвітленні правди про геноцид, формуванні критичного мислення та толерантності, а також у розробці ефективних стратегій запобігання цим жахливим злочинам у майбутньому. Їхня робота є важливим внеском у побудову справедливого та гуманного світу.

Список використаних джерел:

1. Геноцид. ЕНЦИКЛОПЕДІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ / ENCYCLOPEDIA OF MODERN UKRAINE. URL: https://esu.com.ua/article-29090 (дата звернення 01.05.2025)
2. ООН оновила дані про жертви російського вторгнення в Україні. 2022. URL: https:// www.slovoidilo.ua/2022/06/01/novyna/suspilstvo/oon-onovyla-dani-pro-zhertvy-rosijskohovtorhnennya-ukrayini (дата звернення: 03.11.2025)
3. Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні»: Постанова від 14.04.2022 року № 2188-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text (дата звернення 01.05.2025)
4. Статут Міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення 01.05.2025)
5. Чому дії путіна в Україні – це геноцид. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3458144-comu-dii-putina-v-ukraini-ce-genocid.html (дата звернення 01.05.2025)

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Довгаль Р. Г.

У сучасних умовах розвитку освіти одним із ключових чинників є використання інформаційних технологій у професійній діяльності педагога професійного навчання. На ринку праці нині потрібні висококваліфіковані педагоги, які володіють інноваційними технологіями, методами та засобами викладання. Відтак, актуалізується підготовка майбутніх фахівців з акцентом на розвиток їхньої інформаційної компетентності, що є невід'ємною складовою освітнього процесу [2].

Проблематику використання інформаційних технологій досліджували В. Биков [1], Ю. Жук [2], М. Жалдаков [3], Н. Морзе, С. Семеріков [4], О. Спірін [5] та інші. Дослідники виділяють два підходи до трактування поняття «інформаційна технологія» у професійній діяльності. У першому випадку її розглядають як дидактичний процес із застосуванням новітніх методів навчання, орієнтованих на закономірності пізнавальної діяльності студентів і спрямованих на ефективну роботу з інформаційними продуктами. Другий підхід трактує інформаційну технологію як створення спеціалізованого середовища для підготовки фахівців, де значну роль відіграють саме інформаційні технології.

У зв'язку з науково-технічним прогресом значно зросли обсяги інформації, що стала важливим чинником розвитку науки, культури та освіти. Освітній процес потребує нових підходів до структуризації, обробки, подання та передачі інформації. Традиційні методи організації навчання вже не забезпечують необхідного рівня якості, тому застосування сучасних інформаційних технологій стає необхідністю. Ефективність освіти сьогодні визначається використанням електронних платформ, онлайновим доступом до ресурсів та цифровими базами даних.

Мета дослідження полягає в аналізі потенціалу інформаційних технологій у професійній діяльності педагога професійного навчання для оптимізації освітнього процесу.

Впровадження інформаційних технологій у навчальний процес створює нові умови для учасників освітньої взаємодії, зокрема, забезпечується відкритий доступ до великих обсягів навчальної інформації, представленої в електронних ресурсах, посібниках, енциклопедіях, архівах [3].

Інформаційні технології у професійній діяльності педагога передбачають інтеграцію електронних засобів та методів їх реалізації,

спрямованих на підготовку майбутніх викладачів. Це включає інструменти збору, збереження, передавання та обробки інформації, що дозволяє отримати нові знання про об'єкти чи явища. Інформаційна технологія виступає засобом навчання, що активізує пізнавальну діяльність студентів.

Інформатизація освіти створює нове покоління технологій, які підвищують якість навчання через розширення можливостей електронної взаємодії. Застосування ІТ сприяє створенню відкритої системи освіти. Серед їхніх переваг: ефективна організація пізнавальної діяльності, робота з різноманітними джерелами, розвиток творчого потенціалу, інтелекту, професійних навичок та мотивації до самоосвіти.

Використання ІТ дозволяє відмовитись від традиційного перенавантаження теоретичним матеріалом, створюючи умови для індивідуалізації навчання, де кожен студент може працювати у своєму ритмі й відповідно до рівня підготовки. Також забезпечується можливість для дистанційного навчання через освітні портали, сайти закладів освіти, платформи з електронними курсами, тестами та методичними матеріалами [4].

Інформаційні технології широко використовуються у професійній діяльності викладача: у викладанні профільних дисциплін, створенні навчальної документації, веденні вебресурсів, позанавчальній роботі, підготовці наукових, творчих проєктів. До найбільш ефективних інтерактивних засобів належать електронні підручники, інтерактивні дошки, презентації, мультимедійні програми, тренажери.

Таким чином, інформаційні технології сприяють розвитку професійних компетентностей, творчих здібностей та зростанню мотивації студентів, а також підвищують результативність педагогічної діяльності, зокрема шляхом оптимізації підготовки та проведення занять.

У ході дослідження проаналізовано потенціал застосування інформаційних технологій у підготовці педагогів професійного навчання як одного з ефективних інструментів сучасного освітнього процесу. Використання ІТ сприяє підготовці конкурентоспроможних фахівців, що відповідають викликам постіндустріального суспільства. Інформаційна компетентність майбутніх педагогів формується завдяки постійному пошуку, аналізу, відбору та опрацюванню освітньої інформації за допомогою сучасних цифрових інструментів.

Список використаних джерел

1. Биков В.Ю. Інформаційне освітнє середовище: теоретико-методологічні засади проектування/ *Теоретичні і методичні проблеми навчання та виховання*. 2012. № 13. С. 23–38.

2. Жук Ю.О. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті : виклики цифровізації. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. № 3 (77). С. 1–12.

3. Жалдаков М.І. Сутність і структура інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів. *Педагогічна освіта : теорія і практика*. 2012. Вип. 8. С. 124–128.

4. Семеріков С.О. Хмаро орієнтоване середовище навчання вищої школи : монографія. Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ», 2016. 254 с.

5. Спірін О.М. Теоретико-методологічні засади формування і розвитку ІКТ-компетентності педагогічних працівників : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 368 с.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ В СОЦІАЛЬНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ, ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Долгіх О. В.

Молодь потребує реалізації себе як індивідуальності, бажає нових відкриттів, має наміри заявити світові про себе. Їм необхідне взаємне спілкування, взаємодії з метою вирішення спільних завдань. Якщо збігаються інтереси, можна обмінятися досвідом чи просто можна відчути себе в оточенні однодумців, тоді утворюються соціальні об'єднання.

На сьогодні в Україні є соціальні об'єднання, які мають різну мету свого створення. Причиною такого розмаїття є різні інтереси, прагнення й уподобання молодого покоління. Вони створюються для того, щоб сприяти соціалізації особистості, входженню її в активне суспільне життя, реалізувати свої таланти, потенціал, розкритися, захистити й відстояти свої права. Громадська організація надає можливість молоді відчути свою корисність, вагомість, вчить бути відповідальною, креативно ставитись до виконання своїх обов'язків, працювати в команді, тобто набувати суспільного досвіду, навчатися долати труднощі, загартовуватись, самореалізовуватись.

Молодіжні соціальні об'єднання створюються і діють в освітніх закладах різних рівнів.

Пріоритетним напрямом сучасної освіти є підготовка підлітків до самостійного життя, формування у них громадянської позиції. Одним із соціальних інститутів виховання підлітків України є соціальні об'єднання.

Сьогодні по-новому осмислюється їхня сутність, формулюються основні принципи діяльності в соціальному просторі. Соціальна

ініціативність підлітків – це форма добровільної діяльності в інтересах і на благо особистості, громади, держави, що спрямована на досягнення конкретного соціально значущого результату.

У діяльності різноманітних соціальних об'єднань підлітків закладається фундамент громадянського суспільства, створюються унікальні умови для виховання активного громадянина-патріота, який повною мірою зможе реалізувати, розвинути і вдосконалити природні, соціальні, суспільні та особистісні якості.[1]

Головна мета соціальної роботи з підлітками – створення умов що сприяють соціальній адаптації та самореалізації підлітків в інтересах кожної особистості й суспільства. Соціальна робота передбачає соціальну опіку, надання різних видів допомоги підліткам і спрямована на розкриття творчого потенціалу молоді.

Зміст соціальної роботи з підлітками полягає:

- у роз'ясненні правових норм соціально значущої діяльності та поведінки;
- ознайомленні з нормативними міжнародними і державними документами, які забезпечують розвиток особистості, рівень освіти, вибір професії;
- наданні підліткам інформації про можливі наслідки асоціальних дій, нехтування здоровим способом життя,
- організації заходів щодо забезпечення програми позитивної життєдіяльності особистості;
- здійсненні системи соціального захисту підлітків(навчання);
- формуванні відповідальності за можливі наслідки протиправних дій.[2]

Соціальна робота з підлітками базуються на таких напрямках і технологіях, як соціальна профілактика, соціальне обслуговування, соціальна реабілітація і соціальна допомога обумовлені своєрідністю підлітків як особливої демографічної групи населення.

Соціальна профілактика спрямована на попередження асоціальної і протиправної поведінки підлітків, виявлення будь-якого негативного впливу на життя і здоров´я підлітків та запобігання такому впливу. Соціальна профілактика ґрунтується на виявленні несприятливих психолого-педагогічних, соціальних умов, що обумовлюють відхилення у психічному та соціальному розвитку підлітків, в їх поведінці, стані здоров´я, а також в організації життєдіяльності й дозвілля.

Соціальне обслуговування - робота, спрямована на задоволення потреб, які виникають у процесі життєдіяльності, що забезпечує гармонійний та різнобічний розвиток підлітків шляхом надання соціальної допомоги і різноманітних соціальних послуг.

Соціальна реабілітація - робота, спрямована на відновлення морального, психічного та фізичного стану підлітків, їх соціальних функцій, приведення індивідуальної чи колективної поведінки у відповідність до загальновизнаних суспільних правил і норм.

Соціальна допомога (підтримка) підліткам - соціальна діяльність соціальних інституцій щодо забезпечення рівня освіти, культури, умов організації дозвілля та відпочинку.

Соціальний супровід - сучасний напрям соціальної роботи з підлітками який передбачає здійснення системного обліку та догляду підлітків, які опинилися в складних життєвих ситуаціях; заходів, спрямованих на подолання життєвих труднощів; збереження та підвищення соціального статусу підлітків; низки заходів, спрямованих на подолання різних видів залежностей, які перешкоджають психічному й фізичному здоров´ю підлітків.

Соціальне інспектування у сфері соціальної роботи з підлітками здійснюється з метою контролю за додержанням вимог законодавства щодо захисту прав і свобод підлітків у сфері соціальної роботи з ними.[3]

Отже, змістом технологічного процесу соціальної роботи є виявлення соціальної чи особистісної проблеми підлітка і за допомогою інструментарію й засобів, що є у розпорядженні соціальних служб, своєчасне їх вирішення.

За часом життя потребує інноваційних соціальних технологій - нових методів і прийомів діяльності, як реакції на зміни у суспільстві. Це інноваційна діяльність, завдяки якій розвиваються суспільні ініціативи, які приводять до якісних змін в різних сферах життя. Особливого значення набувають інноваційні соціальні технології в кризовий період, такий, як теперішня війна в Україні, коли практично повністю змінюються технології соціальних процесів та виникає гостра потреба в удосконаленні політичної та духовної сфери суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Соціально-педагогічна підтримка дітей та учнівської молоді : монографія / [Алексеєнко Т. Ф., Жданович Ю. М., Малиношевський Р. В. та ін.] / за заг. ред. Т. Ф. Алексеєнко. К. : ТОВ "Задруга", 2017. 168 с.

2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

3. Архипова С.П. Методи та технології роботи соціального педагога: навч. посіб. / С.П. Архипова, Г.Я. Майборода, О.В. Тютюнник. К. : Слово, 2011.

3D-МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ STEM-ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Дрокіна А. С.

Сучасна початкова освіта перебуває в умовах активного реформування та модернізації, що зумовлює необхідність упровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу. Одним із провідних напрямів, який відповідає вимогам часу, є STEM-освіта, що ґрунтується на інтеграції наукових, технічних, інженерних та математичних знань та їх практичному застосуванні.

Сьогодні 3D-моделювання виступає одним із інноваційних інструментів, що сприяють ефективній реалізації STEM-підходу. Його застосування відкриває нові можливості для вивчення природничих явищ, математичних структур і технічних конструкцій, активізує пізнавальну діяльність учнів, розвиває просторове та критичне мислення тощо.

Проведений аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави свідчити, що вченими вже розглянуто деякі аспекти, пов'язані із проблематикою нашого дослідження. Так, науковці В. Андрієвська, М. Бондаренко [1] цікавилися онлайн 3D редакторами для побудови тривимірних об'єктів. Педагоги О. Романюк, С. Пойда [3] вивчали проблематику 3D моделювання в контексті STEM. Вчені А. Вельгач, В. Габрусєв [2] розглядали 3D-моделювання як один з методів розвитку просторового мислення учнів початкової школи.

Метою даної роботи є аналіз можливостей 3D-моделювання як інструменту реалізації STEM-освіти в початковій школі.

Реалізація STEM-освіти в початковій школі передбачає впровадження таких форм і методів навчання, які сприяють розвитку міждисциплінарного мислення, формуванню ключових компетентностей і забезпеченню практичного застосування знань. У цьому контексті розглянемо 3D-моделювання.

Загалом, «3D-моделювання – це процес створення тривимірних об'єктів та сцен, які можуть бути візуалізовані та використані в різних галузях. Воно знаходить широке застосування в архітектурі, ігровій індустрії, анімації, рекламі, медіа, медицині та багатьох інших сферах, де важливим є створення реалістичних і деталізованих візуальних образів» [4].

О. Романюк, С. Пойда справедливо зазначають, що «розробка моделей, їх аналіз, пошук альтернатив та удосконалення сприяє розвитку навичок мислення високого рівня школярів, формує навики критичного мислення, дає можливість виділяти основні риси та характеристики об'єкта моделювання» [3]. Вчені А. Вельгач, В. Габрусєв наголошують, що використання 3D-технологій на уроках у початковій

школі сприяє розвитку у дітей просторового мислення. У цьому аспекті дослідники висвітлюють переваги інструменту TinkerCAD: створювані школярами моделі можна зберігати на сайті або на локальному диску користувача в форматі файлів STL; ця програма працює з різними сервісами тривимірного друку; програма має велику палітру інструментів і графічних образів, є заготовки для створення тривимірних букв, цифр та інших затребуваних символів, існує зручний спосіб зміни размірів моделей і видалення окремих їх елементів; програма грунтується на технології WebGL, яка робить можливим відображення тривимірної графіки в браузері, тому для роботи з програмою не вимагаєся встановлювати ніяких додаткових додатків, достатньо лише браузера, що підтримує WebGL (Chrome, Firefox або Opera) [2, с. 35].

Ще одним цікавим інструментом для створення 3D моделей може буди використання сервісу Doodle3D, що пропонує простий і зрозумілий інтерфейс. Учні початкової школи можуть використовувати Doodle3D для вивчення базових принципів 3D-моделювання. Наприклад, вони можуть створювати прості об'єкти, такі як куби, піраміди чи кулі, а потім експериментувати з їх формами та розмірами. Це допоможе їм зрозуміти, як двовимірні малюнки перетворюються на тривимірні об'єкти [5].

Також ефективними та інтуітивно зрозумілими для учнів початкової школи вважаємо редактори Paint 3D та сервіс 3D Slash. Так, Paint 3D дозволяє створювати прості тривимірні форми, розміщувати їх в певному порядку та розфарбовувати. У свою чергу, інструментарій 3D Slash місить можливості гравіювання об’єктів, створення фігурних отворів тощо [1, с.169]. Акцентуючи на цьому сервісі, зазначимо, що його відмінність від TinkerCAd полягає в наявності більш розвиненого функціоналу [1, с.169].

У початковій школі 3D-моделювання можна ефективно використовувати в різноманітних навчальних ситуаціях, інтегруючи його в межах STEM-завдань («Створи 3D-модель будинку своєї мрії», «Змоделюй геометричну фігуру і поясни її властивості», «Створи 3D-макет екологічного міста майбутнього» тощо). Акцентуємо і на тому, що 3D-моделювання можна ефективно інтегрувати у STEM-навчання через проєктну діяльність. Наприклад, можна запропонувати учням у групах створити 3D-моделі архітектурних споруд рідного краю або 3D-моделі планет Сонячної системи. Безумовно, такі проєкти сприятимуть міжпредметній інтеграції, розвитку дослідницьких навичок і формуванню командної взаємодії.

Таким чином, 3D-моделювання є потужним інструментом реалізації STEM-освіти в початковій школі, оскільки дозволяє не лише наочно вивчати складні поняття природничо-математичного циклу, а й

формувати просторове, логічне та критичне мислення, розвивати технічну та інженерну грамотність учнів. 3D-моделювання створює умови для проєктно-орієнтованого навчання, в якому учні виступають активними дослідниками і творцями. Реалізація навчальних завдань, спрямованих на моделювання об'єктів реального світу, дозволяє залучити дітей до аналізу, планування, експериментування, а також розвиває навички командної роботи, комунікації та презентації результатів.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська В. М., Бондаренко М. С. Онлайн 3D редактори для побудови тривимірних об'єктів. *Наумовські читання : збірник тез доповідей XIX науково-методичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Харків, 23-24 листопада 2021 року)*. Харків, 2022. С. 168–171.

2. Вельгач А. В., Габрусєв В. Ю. 3D-моделювання, як один з методів розвитку просторового мислення учнів початкової школи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної Інтернет конференції (м. Тернопіль, 7–8 листопада, 2019). С. 34–36.*

3. Романюк О. Н., Пойда С. А. 3D моделювання в контексті STEM. URL : https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/25979/110-112.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення : 05.04.2025).

4. У світі тривимірної творчості: путівник для початківців у 3D моделюванні. URL : https://cloud.itstep.org/blog/into-the-world-of-3d-creativity-a-beginners-guide-to-3d-modeling (дата звернення : 05.04.2025).

5. Doodle3D: безкоштовний вебінструмент для створення 3D-моделей. URL : https://znayshov.com/News/Details/doodle3d_bezkoshtovnyi_vebinstrument_dlia_stvorennia_3dmodelei (дата звернення : 05.04.2025).

ВРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІСТІВ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВІДПОВІДНОЇ ОСВІТИ

Дурдас К. Г.

Актуальність проблеми. Сучасна економіка потребує фахівців, здатних не лише виконувати професійні функції в бізнес-середовищі, а й здійснювати просвітницьку, консультаційну, навчальну діяльність. Зокрема, це актуально для тих здобувачів економічної освіти, які готуються до викладацької або наставницької ролі в закладах освіти або на виробництві. Це зумовлює потребу в педагогічній підготовці економістів, яка має враховувати особливості їх професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки майбутніх економістів, які одночасно опановують педагогічні компетентності, є актуальною у контексті підвищення якості фахової освіти та її відповідності потребам ринку праці. Аналіз наукової літератури свідчить, що дослідники приділяють значну увагу інтеграції фахової та педагогічної підготовки. Зокрема, у працях О. Овчарук, С. Сисоєвої, Л. Товажнянської та інших науковців обґрунтовується необхідність формування професійної компетентності фахівців економічного профілю, що охоплює не лише знання у сфері економіки, фінансів, бухгалтерського обліку, а й володіння методикою викладання відповідних дисциплін, вмінням організовувати навчально-пізнавальну діяльність, застосовувати інноваційні педагогічні технології.

Мета дослідження. Визначення особливостей професійної діяльності економістів і способів їхнього врахування у процесі педагогічної підготовки здобувачів відповідної освіти становить мету дослідження.

Виклад основного матеріалу. Економіст виконує багатопрофільні завдання, серед яких: аналітика й прогнозування економічних процесів; управління фінансами, бюджетами, витратами; консультування та супровід економічних рішень; застосування нормативно-правової бази; використання цифрових інструментів (Excel, ERP-системи, CRM, BI-аналітика); комунікація з бізнес-партнерами, клієнтами, управлінцями. Усе це вимагає високого рівня аналітичного мислення, точності, володіння професійною термінологією, а також здатності до донесення складної інформації в доступній формі, що є однією з педагогічних навичок [1-3].

Формування педагогічної компетентності у фахівця економічного профілю доцільне в таких випадках:

- якщо планується викладацька діяльність у ЗП(ПТ)О чи ЗВО;
- для проведення внутрішньофірмового навчання, тренінгів, підготовки молодших спеціалістів;
- для участі в проєктній, консалтинговій, методичній діяльності;
- при розробці інформаційних матеріалів для клієнтів або колег.

Приклади педагогічних компетентностей, необхідних економісту-викладачу:

1. Здатність навчати економічних дисциплін на різних рівнях освіти.
2. Уміння проєктувати навчальні програми, модулі, методичні кейси.
3. Володіння цифровими освітніми технологіями (Moodle, Kahoot, Zoom, Teams тощо).
4. Оцінювання результатів навчання за критеріями компетентнісного підходу.

Отже, педагогічна складова навчання економістів має відповідати наступним принципам:

- практикоорієнтованість - навчальні модулі повинні базуватись на кейсах економічного змісту;
- інтеграція ІКТ - вивчення цифрових платформ, які можуть використовуватись як у бізнесі, так і в навчанні;
- профільна термінологія в методиці викладання - особлива увага до мови викладання економічних дисциплін;
- розвиток комунікативних і презентаційних навичок - підготовка до пояснення складних економічних понять;
- проектна діяльність - створення методичних розробок або тренінгових програм для внутрішнього навчання.

Педагогічна підготовка здобувачів економічної освіти має будуватися з урахуванням специфіки професійної діяльності економіста - її аналітичної, прикладної та комунікативної складових. Інтеграція педагогічного і професійного компонентів дозволяє формувати універсального фахівця, здатного не лише працювати за фахом, а й навчати, консультувати, модерувати освітні процеси у професійному середовищі.

Список використаних джерел

1. Козубовська І. В. Професійна підготовка економістів в умовах освітньої реформи. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2021. № 1. С. 42–47.

2. Балакірєва О. М. Педагогічна складова в системі підготовки економіста: сучасні підходи. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. С. 96–102.

3. Савченко О. Я. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх фахівців економічного профілю. *Вища освіта України*. 2020. № 4. С. 77–83.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ МАТЕРИНСЬКОЇ ТРИВОЖНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Душина В. А.

Актуальність проблеми. Повномасштабна війна стала серйозним випробуванням для українського суспільства у XXI столітті. Події війни змінили звичні уявлення про безпеку та стабільність: те, що донедавна вважалося нормою, сьогодні сприймається як ризик і невизначеність У сучасних соціально–політичних умовах зростає кількість жінок, які перебувають у стані тривожності. Системні зміни, війна, нестабільність, втрата звичного способу життя, економічний тиск – усе це сприяє формуванню стресового стану, на тлі якого відбувається виховання дітей.

Найбільший вплив на емоційний розвиток дитини раннього та дошкільного віку має мати. Її емоційний стан, стиль виховання, наявність чи відсутність психологічної стабільності прямо впливають на формування емоційної безпеки, довіри до світу, рівня тривожності, впевненості в собі дитини [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тема тривожності залишається надзвичайно актуальною. Вона досліджується в працях класиків психології З. Фройда, К. Хорні, Е. Фромма, Г. Саллівана, А. Адлера, Р. Мея, Дж. Тейлора. та інших [6]. Так, З. Фройд асоціював тривогу з емоційною відповіддю на стрес і виділив три основні моделі її розуміння: як токсичну реакцію, наслідок пригнічення та як сигнал небезпеки. К.Хорні трактувала тривожність як наслідок міжособистісних конфліктів і ввела поняття «основної тривоги» [3].

Е. Фромм пов'язував формування тривожності з втратою зв'язку людини з природними соціальними зв'язками. А. Адлер інтерпретував тривожність як прояв комплексу неповноцінності. Дж. Тейлор розглядав тривожність як стійку особистісну властивість з когнітивними та соматичними проявами. С. Салліван вважав джерелом тривожності порушення у взаємодії з матір'ю в ранньому дитинстві [6]. Р. Мей та І. Ялом трактували тривогу як несвідоме переживання, пов'язане з сенсом життя [3].

У науковій літературі розмежовується поняття «тривога» та «тривожність». Перша є ситуативним емоційним станом, друга – стабільною рисою особистості, що ускладнює емоційну регуляцію [2]. За Г. М. Прихожан, тривожність є емоційним дискомфортом, пов'язаним із передчуттям неблагополуччя [5]. С.К'єркегор розмежував страх (конкретна загроза) і тривогу (невизначене почуття) [3].

Американський психолог Ч. Спілбергер запропонував розділення на «тривожність як стан» і «тривожність як рису особистості». Дж. Роттер описав концепцію локусу контролю, яка відіграє роль у схильності до тривожних реакцій [3].

Отже, сучасна психологічна наука розглядає тривожність як інтегральне психічне утворення з як зовнішніми (соціальними, середовищними), так і внутрішніми (особистісними, біологічними) детермінантами, яке виконує і захисну, і мотиваційну функції.

Феномен тривожності тісно пов'язаний із поняттями страху. К. Ясперс розрізняв страх як реакцію на конкретну загрозу, і тривогу – як «вільно плаваюче», безпредметне почуття [6]. С. Л. Рубінштейн описував тривожність як реакцію на невизначену небезпеку, В. Вілюнас – як індивідуальну особливість із низьким порогом чутливості [1].

На думку О. Волошок, багатозначність і семантична невизначеність терміна зумовлені широким спектром підходів до його

тлумачення: як емоційного стану, як особистісної властивості, як прояву внутрішнього конфлікту, як наслідку соціальних фрустрацій тощо [1].

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування психологічних особливостей тривожності у матерів в умовах воєнного стану та визначення можливих напрямів її психологічної корекції.

Виклад основного матеріалу. Воєнні дії, вимушене переміщення, втрата домівки, фізична небезпека та невизначене майбутнє – всі ці чинники виступають сильними психотравмуючими обставинами, які значно підвищують рівень тривожності серед матерів. Жінки, які є опорою для своїх дітей, у таких умовах не тільки переживають за власну безпеку, а й беруть на себе відповідальність за життя, емоційний стан і майбутнє своїх дітей.

Психологічні прояви тривожності матерів у воєнний період часто мають змішану структуру. З одного боку, спостерігаються ознаки ситуативної тривожності – реакції на безпосередню загрозу (обстріли, евакуація, втрата зв'язку з рідними), з іншого – формується стійка особистісна тривожність, що закріплюється як постійний емоційний фон [1]. Ці фактори призводять до хронічного дистресу, який без належної допомоги може перерости у генералізований тривожний розлад або ПТСР [2].

Взаємозв'язок між тривожністю матері та психологічним станом дитини був багаторазово підтверджений у різних дослідженнях. Дані також підтверджують наявність феномену «міжпоколінної передачі тривожності», згідно з яким тривожна мати не тільки транслює дитині власні страхи, а й несвідомо формує гіперзалежну або уникаючу модель поведінки дитини [4].

Останні дослідження зарубіжних науковців підтверджують, що хронічна тривожність матерів, які перебувають в умовах війни або змушені тікати від збройного конфлікту, має глибокий негативний вплив як на самих жінок, так і на розвиток їхніх дітей. Зокрема, у дослідженні А. Сім (2018), проведеному серед сирійських матерів–біженок (n = 291), встановлено, що пережита матір'ю воєнна травма підвищує ризик розвитку в неї посттравматичних симптомів і загального дистресу. Це, своєю чергою, пов'язано з негативними виховними практиками, що погіршують психоемоційний стан дітей [10].

У роботі С. Монка зазначено, що ще під час вагітності психічний стан жінки впливає на розвиток мозку плода: високий рівень тривожності та депресії у матері може бути чинником ризику майбутніх психічних розладів у дитини. [9]

У 2019 р. опубліковано 10–річне спостереження в Ізраїлі, яке продемонструвало, що тривалий вплив воєнного стресу знижує рівень емпатії в матерів, що негативно позначається на їхній здатності до

емоційного взаємозв'язку з дітьми. Внаслідок цього у дітей гальмується розвиток просоціальної поведінки: здатності до співпраці, допомоги й довіри [8].

Усі ці результати вказують на необхідність психологічної підтримки матерів у кризових умовах як ключового чинника запобігання міжпоколінній передачі травми.

Одним із головних напрямів підтримки матерів у кризових умовах є психосоціальна допомога, що включає індивідуальні консультації, групи підтримки, арттерапію, психоедукацію [4].

Ефективність таких програм підтверджена не лише українськими, а й міжнародними дослідженнями. Наприклад, у дослідженні Dybdahl , проведеному серед боснійських жінок після війни, показано, що участь у програмі психосоціальної підтримки призвела до зменшення симптомів тривожності у матерів та покращення адаптивної поведінки у дітей [7].

Інтеграція індивідуальних, сімейних та соціальних інтервенцій дозволяє посилити внутрішні ресурси матері, зменшити симптоми тривоги та забезпечити емоційно безпечне середовище для дитини. Психологічна корекція тривожності матерів має бути спрямована як на зниження рівня ситуативної тривоги, так і на формування нових копінг–стратегій для тривалого функціонування у стані невизначеності [5].

Отже, ефективна корекція тривожності матерів в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу, що поєднує діагностичну, психоосвітню, терапевтичну та соціальну складові.

Висновки. У ході теоретичного аналізу встановлено, що материнство в умовах постійної загрози життю, невизначеності й втрати соціальної опори супроводжується високим рівнем емоційної напруги. Матері змушені не лише дбати про себе, а й гарантувати безпеку, добробут і психологічну стабільність своїм дітям, що значно підвищує загальне навантаження.

Тривожність матерів в умовах воєнного стану має як ситуативний, так і особистісний характер, зумовлений поєднанням зовнішніх (соціальних, безпекових) та внутрішніх (особистісних, психофізіологічних) чинників.

Високий рівень материнської тривожності негативно впливає на психологічний стан дитини, її емоційний розвиток і соціалізацію.

Ефективна корекція тривожності потребує цілісного підходу, який включає психоедукацію, техніки саморегуляції, емоційну підтримку та створення безпечного середовища.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на емпіричну перевірку ефективності запропонованих інтервенцій та розробку адаптованих програм підтримки для матерів у кризових умовах.

Список використаних джерел

1. Волошок О. В. Психологічний аналіз проблеми тривожності особистості. *Проблеми сучасної психології :* зб. наук. пр. К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2010. Вип. 10. С. 120–128.
2. Заєць С. Особливості переживання тривожності дорослими в період війни. *Актуальні проблеми психічного здоров'я* : зб. наук. пр. Житомир : Вид–во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 285 с.
3. Іванова Т. Тривога як психологічний феномен. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. Львів. 2020. Вип. 6. С. 72–78
4. Моравська І. Тривожність у дітей молодшого шкільного віку в умовах війни: роль життєстійкості матері : магістерська робота. *Український католицький університет*. Львів: УКУ, 2023. 96 с.
5. Родіна Н. В. Копінг–поведінка як психічна діяльність суб'єкта. *Вісник Одеського університету*, 2009. Т. 14, вип. 6. С. 80–88.
6. Яремко Р. Я., Гродська В. М., Дзюбак А. В., Ільків Х. В. Теоретичне дослідження проблеми тривожності особистості у психологічній літературі *Молодий вчений*. Львів, 2022. № 5. С. 83–87.
7. Dybdahl R. Children and mothers in war: An outcome study of a psychosocial intervention program. *Child Development*. 2001. Vol. 72(4). P. 1214–1230. DOI: 10.1111/1467–8624.00343.
8. Feldman R., Vengrober A. Posttraumatic stress disorder in children exposed to war: The role of maternal trauma and parenting. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 2011. Vol. 50(7). P. 645–658.
9. Monk C., Lugo–Candelas C., Trumpff C. Prenatal developmental origins of future psychopathology. *Annual Review of Clinical Psychology*. 2019. Vol. 15. P. 317–344. DOI: 10.1146/annurev–clinpsy–050718–095539.
10. Sim A., Bowes L., Gardner F. Modeling the effects of war exposure and daily stressors on maternal mental health, parenting, and child psychosocial adjustment: a cross–sectional study with Syrian refugees in Lebanon // Global Mental Health (Cambridge). 2018. Vol. 5. Article e40. DOI: 10.1017/gmh.2018.33.

Роль педагогічного менеджменту в освіті

Дьомін Я. О.

Сьогодні зміст управлінської діяльності розвивається і змінюється залежно від соціально – економічних умов в Україні, які стають дедалі більш диференційованими, змінюючи зміст управлінської діяльності. На зміну концепціям приходять нові тренди та вимоги. У цих умовах від керівників вимагається не тільки старанність, а більше ініціативи, творчого підходу, лідерства, креативності в досягненні стратегічних цілей [1].

Умова, що формує концепцію у педагогічній системі є управління, а майстерність управління цим процесом – освітній менеджмент. Який спрямований на ефективність та якість, включаючи комплекс різних принципів та методів, організаційних форм та способів управління освітнім процесом. Особливість освітнього менеджменту включає здатність орієнтуватися на задоволення потреб ринку, щоб управлінець постійно підвищував ефективність своєї діяльності, умів приймати правильні рішення, правильно розробляти стратегічні плани та їх досягати, і гнучко реагувати на запити споживачів.

Нинішня соціально-економічна ситуація змушує керівника закладу бути підготовленим до різних ситуацій та змін, тому за сучасних умовах роль освітнього менеджменту найбільш значуща у системі дошкільної освіти.

Сучасна дошкільна освіта є складною розвиваючою системою з багатофакторним процесом управління та вимагає грамотного керівництва, що включає управлінську майстерність, маркетинг освітньої діяльності, освітній моніторинг та планування.

Освітній менеджмент у системі дошкільної освіти спрямовано на вивчення розвитку через нові підходи управління та створення умов ефективного функціонування. Зростає самостійність та відповідальність керівників за результат.

Здобуття кваліфікації керівника у сфері дошкільної освіти стало актуальним і бажаючі мають можливість набути компетентності з освітнього менеджменту. У цей процес дошкільні освітні заклади мають активно впроваджуватись, має бути організована спільнота із завідувачів нового покоління, які мають керувати по-новому, використовуючи набуті компетентності з управління. І вважаємо за необхідне забезпечити сферу дошкільної освіти підготовленими кадрами в галузі управління, інноваційного менеджменту, які мають відповідати запитам суспільства, відповідати всім сучасним вимогам та тенденціям, ефективно впроваджувати свою майстерність, втілювати свої ідеї у практику.

Освітній менеджмент у системі дошкільної освіти також впливає на сумісну діяльність з різними культурно-освітніми закладами, на забезпечення повноцінного розвитку дітей, роботу з батьками в освітньому процесі, метою якого є створення сприятливого середовища для реалізації цілей та завдань, щодо формування молодого покоління.

Можна виділити кілька основних принципів освітнього менеджменту, на яких має вдосконалюватись система управління дошкільної освіти:

- мета (планування, організація, контроль);
- вміння ставити та досягати перспективних планів;

- системне управління, вміння працювати в команді, креативність у роботі з колективом;

- удосконалення освітнього менеджменту;

- раціональне поєднання прав та обов'язків колег, розподіл відповідальності та управління контролем, колегіальність в управлінні;

- поєднувати гнучкість і динамічність управління в колективі.

Маркетинг та моніторинг є невід'ємною частиною освітнього менеджменту.[2]

Сучасний та креативний керівник прийматиме ефективні рішення в управлінських питаннях, підтримуватиме свій колектив та команду у підвищенні педагогічної майстерності, створюючи оптимальні сприятливі умови в освітньому процесі, також дотримуватиметься спільної мети з педагогічним колективом, забезпечувати зв'язок та спадкоємність закладів дошкільної освіти з початковою школою, сім'єю тощо.

Таким чином, освітній менеджмент у системі дошкільної освіти – соціально-значуща задача, від якої залежить якість освітньої системи та ефективність управління освітнім процесом. Тому необхідно впроваджувати різні моделі, що враховують соціально-економічні умови розвитку міста, регіону.[3]

Список використаних джерел

1. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. К.: Університет «Україна», 2014.

2. Доманюк О. Онищук І. Основи освітнього менеджменту в галузі дошкільної освіти. Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта. ВЦ : КОГПАім. Тараса Шевченка, Кременець, 2023 р

3. Лунячек В. Е. Педагогічний менеджмент : навчальний посібник. 2-евид., випр. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015.

Етичні аспекти застосування психологічної діагностики в освітньому менеджменті

Дьоміна О. В.

Процеси суспільно-економічних та соціокультурних перетворень, які відбуваються в українському суспільстві, вимагають від керівників і працівників освітніх організацій бути готовими до змін, що супроводжують суб'єктів освітнього процесу.

Освітній менеджмент у системі освіти здійснює процес реалізації основних функцій та процесів управління освітою в конкретному закладі відповідно до цілей суспільства щодо свого майбутнього [1].

Розгляд психологічних основ освітнього менеджменту передбачає передусім розкриття поняття «психологія освітнього менеджменту».

Психологія освітнього менеджменту вивчає факти і закономірності процесу керівництва різними видами спільної діяльності й міжособистісного спілкування в закладах освіти.

Розробки вчених мають безпосередній вплив на розвиток вітчизняної психодіагностики на сучасному етапі.

До таких можна віднести:

- генетико-моделюючий метод;
- психодіагностика інтелекту та мислення;
- психодіагностика творчої особистості;
- професійна психодіагностика;
- психодіагностичне забезпечення духовно-морального виховання особистості; проблеми вікової та педагогічної психодіагностики;
- соціально-психологічна діагностика;
- психодіагностика в організаціях;
- психодіагностика в консультативно-корекційному процесі;
- психодіагностика емоційної сфери особистості.

Психодіагностика в освітньому процесі займає одне з провідних місць.

Експериментальні дослідження надають можливість керівникам і педагогічним працівникам освітніх закладів розв'язати практичні завдання прикладної психології в таких основних формах:

· самостійне дослідження з розробленням практичних рекомендацій щодо їх застосування в освітньому процесі;

· запровадження психодіагностичних методів в освітній процес;

· проєктування особистісного розвитку особистості.

У системі освіти серед основних психодіагностичних завдань можна виділити такі:

· діагностика психологічної готовності до отримання освіти;

· контроль за інтелектуальним та особистісним розвитком здобувачів освіти;

· виявлення причин дезадаптації особи до умов навчання, неуспішності та труднощів у навчанні;

· діагностика порушень розвитку;

· оцінка програм та методів навчання, ступеня та характеру їхнього впливу на розвиток здобувачів освіти;

· оцінка ефективності роботи закладів освіти та здобувачів освіти;

· вирішення проблеми у здобувачів освіти (з делінквентною або девіантною поведінкою, підвищеною агресивністю або конфліктністю тощо);

· вибір профілю освіти, профорієнтація;

· вирішення різноманітних проблем міжособистісної взаємодії (порушення соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі, конфліктні взаємини між здобувачами освіти та викладачами, відсутність нормальної взаємодії серед здобувачів освіти тощо) [2].

Підвищення рівня професійної підготовки викладачів щодо теорії та практики використання сучасних методів експериментального дослідження та розпізнавання індивідуальнопсихологічних особливостей учасників освітнього процесу – необхідна умова якісної освіти майбутніх фахівців та підготовці їх до професійної діяльності і продуктивної співпраці у сфері освіти.

Етичні проблеми психологічної діагностики обумовлені значимістю їх наслідків для викладачів, здобувачів освіти, їх батьків. Мова йде про тестування інтелекту, здібностей, моральних якостей - у всіх цих та багатьох інших ситуаціях від психолога залежать майбутнє і доля людей. Тому відповідальність психолога визначається необхідністю забезпечення максимальної об'єктивності діагностичних процедур, виключення різного роду перешкод валідності методик, які визначаються умовами їх проведення, моральними наслідками недостатності рівня кваліфікації (некомпетентності) психолога, етичної правочинністю інтерпретації і повідомлення підсумків діагностики за формою і змістом [3].

Важко переоцінити роль особистості викладача у здійсненні завдань освітнього процесу, тому принципово важливо зосередити увагу на захисті і збереженні психічного здоров'я педагогів, профілактиці їх емоційного чи професійного вигорання, вдосконаленні навичок міжособистісного спілкування та соціальних компетенцій.

Основні завдання психологічної служби у роботі з педагогічними працівниками:

- підвищення психологічної культури шляхом проведення консультацій, навчальних семінарів і тренінгів;
- консультування педагогів щодо особливостей реалізації особистісно-орієнтованого підходу у вихованні здобувачів освіти;
- здійснення моніторингів і психодіагностичних обстежень;
- корекційна робота зі здобувачами освіти;
- участь у спільній роботі з батьками та найближчим соціальним оточенням.

Психологічна діагностика рівнів психічного і особистісного розвитку викладацького складу та здобувачів освіти посідає чільне місце серед актуальних проблем психології освітнього менеджменту.

Список використаних джерел

1. Психологія управлінської діяльності лідера: навчальний посібник / Романовський О.Г., Пономарьов О.С., Гура Т.В. та ін. Харків, 2017.
2. Москалець В. П. Психологія особистості: Підручник. Вид. 2-ге, перероблене, доповнене. Київ-Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2020.
3. Психологія управління : навч. посіб. / Р. А. Калениченко та ін.; за заг. ред. Р. А. Калениченка, О. Г. Льовкіної ; Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т держ. фіск. служби України, 2019.

ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ЯК ЗАПОРУКА ЖИТТЄВОГО УСПІХУ В ОСВІТІ

Єна А.С., Надточий М.В., Кантемир І.М.

Умови воєнного стану накладають серйозні виклики на освітній процес та на його учасників освітнього процесу. Військові конфлікти, загроза безпеки та нестабільність в суспільстві створюють надзвичайно напружену та стресову обстановку, яка може серйозно вплинути на психологічний стан здобувачів освіти, педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу. У таких умовах розвиток стресостійкості стає критично важливим фактором для забезпечення життєвого успіху. Проте, недостатня увага до цього аспекту та відсутність належних стратегій та практик можуть призвести до збільшення рівня стресу, зниження навчальних досягнень та загострення соціальних проблем серед учасників освітнього процесу. Таким чином, ця проблема потребує уваги та належного вирішення з метою забезпечення стабільності, розвитку та життєвого успіху учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Останні дослідження вказують на те, що розвиток стресостійкості може мати значний вплив на ефективність освітнього процесу. Здобувачі освіти та педагогічні працівники зі стресостійкістю мають більші шанси досягти високих результатів, краще впоратися з викликами та труднощами, що виникають в освітньому процесі. Метою цієї роботи є аналіз значення розвитку стресостійкості в учасників освітнього процесу та вивчення його впливу на життєвий успіх.

В сучасному світі, з його високими вимогами та нестабільністю, стрес стає невід'ємною частиною нашого життя. Освітній процес не є винятком і може стати особливою сферою, де стрес може суттєво вплинути на навчання та загальний успіх учасників освітнього процесу.

Роль стресостійкості в освітньому середовищі має значне значення. Освітній процес часто зберігає в собі низку викликів та ситуацій, які

можуть викликати стрес у студентів, викладачів та інших педагогічних працівників. Вміння ефективно управляти стресом та пристосовуватися до змін в освітньому середовищі є ключовим для досягнення успіху.

Стрес може впливати на когнітивні функції та освітні досягнення. Здобувачі освіти з високим рівнем стресостійкості здатні краще концентруватися на навчанні та ефективніше вирішувати завдання, навіть у складних ситуаціях. Стрес може призводити до погіршення психічного здоров'я та підвищення ризику розвитку різних психічних захворювань. Розвинена стресостійкість допомагає учасникам освітнього процесу краще впоратися з негативними емоціями та стресовими ситуаціями.

Освітнє середовище постійно змінюється, і учасники повинні бути готові до адаптації до нових умов. Стресостійкість допомагає їм легше пристосовуватися до змін, уникати страху перед невідомим та швидше знаходити шляхи вирішення проблем. Висока стресостійкість сприяє покращенню взаємин з оточуючими та здатність швидко адаптуватися до соціальних ситуацій. Це сприяє формуванню позитивних міжособистісних відносин та сприяє успішній соціальній інтеграції. Отже, стресостійкість відіграє важливу роль у забезпеченні успіху та психологічного благополуччя учасників освітнього процесу [2, с. 34].

Розвиток стресостійкості в учасників освітнього процесу залежить від різноманітних факторів, які впливають на їхню психологічну стійкість та здатність ефективно впоратися зі стресом. Ось деякі з найважливіших факторів:

- соціальне середовище – взаємодія з однолітками, викладачами, сім'єю та іншими членами соціального оточення може впливати на розвиток стресостійкості. Підтримка та розуміння з боку соціального оточення може зменшити рівень стресу та сприяти формуванню стресостійкості;
- стиль мислення та переконання – оптимізм, позитивний погляд на життя та віра в свої можливості можуть сприяти розвитку стресостійкості. Люди з такими характеристиками частіше знаходять способи подолати стресові ситуації та відновлюються швидше;
- емоційна інтелігенція – здатність розпізнавати, розуміти та керувати своїми емоціями грає важливу роль у розвитку стресостійкості. Люди з високим рівнем емоційної інтелігенції можуть краще керувати своїм стресом та швидше адаптуватися до нових ситуацій;
- досвід подібних ситуацій – попередні досвіди стресових ситуацій можуть сприяти розвитку стресостійкості, оскільки вони дозволяють людині вчитися з власних помилок та знаходити ефективніші способи подолання стресу;
- фізичне здоров'я – загальний стан здоров'я, включаючи відпочинок, здорове харчування та фізичну активність, може впливати

на стресостійкість. Фізично здорова людина зазвичай краще справляється зі стресом;

• тренування та практика – активна практика стресових ситуацій та тренування стресостійкості може допомогти людині зміцнити свою психологічну стійкість та розвинути ефективні стратегії управління стресом [1, с. 245].

Розвиток стресостійкості в освітньому середовищі вимагає комплексного підходу та урахування різноманітних факторів, які можуть впливати на психологічну стійкість учасників освітнього процесу.

Високий рівень стресостійкості відіграє ключову роль як в освітньому процесі, так і в загальному життєвому успіху учасників освітнього середовища. Ось деякі переваги високого рівня стресостійкості:

1. краще реагування на освітні виклики (учасники з високим рівнем стресостійкості зазвичай краще пристосовуються до освітніх викликів та швидше знаходять способи подолати труднощі, що може призвести до покращення їхніх академічних результатів);

2. ефективне керування емоціями (люди з високим рівнем стресостійкості мають здатність краще керувати своїми емоціями, що дозволяє їм зберігати спокій та концентруватися на навчанні навіть у стресових ситуаціях);

3. більш ефективна комунікація та співпраця (люди з високим рівнем стресостійкості зазвичай краще впорядковують свої думки та вміють ефективно спілкуватися з іншими, що сприяє покращенню комунікаційних навичок та співпраці в освітньому середовищі);

4. стійкість до впливу зовнішніх факторів (висока стресостійкість допомагає уникати впливу зовнішніх стресових факторів, таких як критика, негативна оцінка або конфліктні ситуації, що сприяє збереженню психологічного комфорту та продуктивності);

5. загальне благополуччя (висока стресостійкість сприяє загальному психологічному та емоційному благополуччю, що може позитивно позначитися на якості життя та загальному життєвому задоволенні) [2, с. 36].

Отже, високий рівень стресостійкості має низку переваг як в освітньому процесі, так і в загальному житті учасників освітнього середовища, сприяючи їхньому успіху та благополуччю.

Розвиток стресостійкості в освітньому середовищі вимагає системного підходу та впровадження різноманітних стратегій та практик, наприклад:

- навчання технікам релаксації – включення в освітню програму техніки релаксації, таких як дихальні вправи, медитація, йога або прогресивна м'язова релаксація, допомагає студентам відчувати більшу емоційну стабільність та зняти стрес;

- формування позитивного середовища – створення позитивного та підтримуючого середовища в закладі вищої освіти сприяє зниженню рівня стресу. Важливо, щоб учасники відчували підтримку та взаєморозуміння від викладачів та одногрупників;
- використання психологічних тренінгів – проведення тренінгів з психологічної стійкості допомагає учасникам освітнього процесу розвивати навички управління стресом, позитивне мислення та вирішення проблем;
- розвиток самосвідомості – сприяння розвитку самосвідомості допомагає учасникам освітнього процесу краще розуміти свої емоції та реакції на стресові ситуації, що є важливим кроком до їхнього подолання;
- практика позитивного мислення – посилення позитивних мислей та думок може допомогти учасникам перетворити стресові ситуації на виклики, з якими вони можуть успішно впоратися;
- стимулювання фізичної активності – фізична активність відома своїми позитивними ефектами на психічне здоров'я. Регулярні заняття спортом або проста фізична активність можуть допомогти знизити рівень стресу та підвищити загальний рівень стресостійкості [3, с. 115].

Ці стратегії та практики спрямовані на створення оптимального середовища для розвитку стресостійкості учасників освітнього процесу та підвищення їхнього загального життєвого успіху.

З розвитком стресостійкості в учасників освітнього процесу пов'язана їхня здатність ефективно впоратися з викликами, які виникають в освітньому середовищі, що сприяє не лише досягненню навчальних цілей, а й загальному життєвому успіху. Вони ефективніше пристосовуються до змін, мають кращі комунікативні навички та здатні краще управляти емоціями навіть у складних ситуаціях. Таким чином, інвестування у розвиток стресостійкості в освітньому середовищі може виявитися вирішальним чинником для формування майбутнього успішного та задоволеного життя учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Аршава І. Ф. Емоційна стійкість людини та її діагностика: монографія. Дніпро: ДНУ, 2016. 336 с.

2. Ващенко І. В., Іваненко Б. Б. Психологічні ресурси особистості в подоланні складних життєвих ситуацій. *Проблеми сучасної психології*: зб.наук.праць. Камянець-Подільськ: КПНУ, 2018. № 40. 33–49 с.

3. Крайнюк В. М. Психологія стресостійкості особистості: монографія Київ: Ніка-Центр, 2007. 432 с.

ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Єрьоменко О. А.

Важливим пріоритетом європейського вектору розвитку освіти в Україні є запровадження експертизи як громадсько-державного інституту управління освітою, що стає дієвим механізмом забезпечення якості та ефективності освітньої галузі. Експертиза стає демократичним інструментом управління освітою, забезпечення її якості, прозорості та відповідності потребам сучасного суспільства, робить управлінські рішення більш обґрунтованими та легітимними [4].

У контексті наукового забезпечення розвитку та якості освіти нагальною потребою стає підготовка сучасного фахівця освітньої галузі, здатного здійснювати фаховий аналіз та оцінку освітніх процесів. Зокрема, гнучка діяльність експерта, що базується на таких основоположних засадах, як: стратегічна узгодженість управління закладом освіти із національною освітньою політикою; чітке визначення генеральної мети розвитку закладу, тактичних задач, проміжних та кінцевих результатів; розробка критеріально-орієнтованих контрольно-аналітичних програм діяльності закладу освіти з точним визначенням критеріїв якості та ефективності управління; систематичне використання інструментів самоаналізу, самодіагностики та відповідного інструментарію в практиці внутрішнього управління.

Дослідженню експертизи в освіті та проблемам підготовки експертів освітньої галузі присвячено роботи О. Боднар (2015), В. Огнев'юк, С. Сисоєва (2015), І. Тригуб (2019), О. Івасів (2020), І. Стражнікова (2021), С. Толочко (2021), Г. Калінічева (2021), С. Швець (2023) та інші. Аналіз досліджень показав необхідність залучення фахівців високого рівня кваліфікації до здійснення експертної діяльності в освіті, що передбачає наявність комплексу необхідних компетентностей, як-от: розуміння ролі експертизи як регуляторного та контрольного механізму в освітній системі, розвинені аналітичні здібності, здатність до професійного діалогу та надання консультацій. Окрім того, важливими є знання в галузі регіональної та державної освітньої політики, розуміння інноваційного змісту та стратегічних цілей професійної діяльності, а також практичне володіння сучасними інструментами експертної оцінки [3].

У зв'язку з вищезазначеним маємо на меті дослідити роль, функції та спеціалізовані компетентності експерта в галузі освіти.

Експерт включений у процес дослідження і прийняття рішення. Він висловлює судження щодо поставленого перед ним питання, має права, обов'язки та приймає на себе відповідальність за зроблені ним експертні висновки. Під час здійснення експертизи експерт може

відігравати безліч ролей, що дозволяють виокремити загальні стратегії різних моделей поведінки експерта, які він реалізує у певній ситуації. До прикладу, Д. Гопкінзом виокремлено шість таких ролей: описова (опис ситуації та події); комунікативна (передача інформації на кожному етапі експертизи); аналітична (аналітичного судження потребує вибір даних для повідомлення та спосіб їх представлення); ухвалювання (дослідження загальних цілей й очікування висновків членів експертної групи); сприяння (активізація групового процесу оцінювання); провокативна (розкриття прихованих мотивів або пошук інформації стосовно успішності програми чи освітньої діяльності) [2]. Отже, з широкого спектру рольових моделей поведінки експерт обирає найдоцільнішу, регулює відповідно до умов, в яких здійснюється експертне дослідження, пристосовується до ситуації, додає щось із власного досвіду і сприяє вибору кращого способу експертних дій.

Відповідно до рольових моделей поведінки, виділяють основні функції освітнього експерта: аналітичну, навчальну, експертну, узагальнювальну, прогностичну та фасилітативну. На думку Т. Бурлаки, «дані функції визначають зміст спеціалізованих компетентностей освітнього експерта, що визначають його здатність до:

1) оцінювання (самооцінювання) результатів діяльності, ефективності запроваджених інновацій та нововведень;

2) проведення моніторингу педагогічної діяльності, визначення професійних потреб;

3) здійснення критичного аналізу інформації, її систематизації та узагальнення, прийняття рішень;

4) розроблення стратегії співпраці на засадах педагогічного партнерства, урахування психологічних особливостей контактерів, запобігання та конструктивне вирішення конфліктів;

5) здійснення супроводу та підтримки педагогічних працівників (консалтинг, наставництво, супервізія, інтервізія);

6) використання відкритих ресурсів, інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій;

7) орієнтації в інформаційному просторі, пошук і здатність критично оцінювати інформацію (медіаграмотність), оперувати нею у професійній діяльності);

8) прогнозування результатів діяльності;

9) пошуку шляхів підвищення якості освіти» [1, с. 68].

До цього списку вважаємо за необхідне додати ще одну компетентність «здатність до здійснення кваліметричних досліджень», оскільки кваліметрична компетентність є важливою складовою експертної, аналітичної та управлінської діяльності, забезпечує чітке розуміння фахівцем експертних методів оцінки, вміння використовувати різні типи оцінювальних шкал, розрізняючи при цьому достатньо велику

кількість їхніх градацій, визначати критерії та показники оцінювання якості.

Таким чином, компетентність освітнього експерта визначається його теоретичними та методологічними знаннями принципів, методів та інструментів проведення експертизи; обізнаністю нормативно-правової бази, державних стандартів; наявністю досвіду аналітичної та консультативної роботи; дотриманням високих етичних стандартів. Завдяки професійному аналізу та обробці експертної інформації, можна виявити сильні сторони та недоліки в управлінні закладами освіти, надати обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення освітніх систем, адаптувати освіту до актуальних вимог ринку праці, суспільних потреб та технологічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Бурлака Т. Яким має бути освітній експерт: компетентності, етичні норми. *Школа управління*. 2020. № 1 (84). С. 62-74.

2. Гопкінз Д. Оцінювання для розвитку школи. Серія освіта. Літопис, 2003. 256 с.

3 Калінічева Г.І. Експертна діяльність у сфері вищої освіти: компетентнісний вимір. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика.* 2022. (2). С. 17-28. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/41556/1/H_Kalinihceva_NPO_2_2022_NDLO.pdf (дата звернення 30.04.2025)

4. Огнев'юк, В. Сисоєва С. Підготовка експертів у галузі освіти в Україні. *Освітологія*. 2015. № 4. С. 54-60.

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОТЕСТ У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Жиденко Т. О., Берлізєва К. Д.

Сучасний український фемінізм –це дуже цікава та різноманітна соціальна течія, яка безумовно нарощує свою силу та популярність в суспільстві. Вона має багато прихильників і противників, але на жаль, як одна сторона, так і інша доволі часто фальсифікують основні положення та засади. Адекватна репрезентація фемінізму у медіа-просторі –це ключ до успіху даної течії, адже соціальні мережі зараз присутні в житті більшості людей молодого та середнього віку. Важливим фактором для вивчення сучасного українського фемінізму є знання головних позицій та життєпису його попередниць, їхніх успіхів і помилок. Для повного розуміння проблематики питання та його витоків в Україні доречно розглянути діяльність низки видатних жіночих постатей другої половини XIX початку XX ст. Представниці образу

«нових» українських жінок Наталія Кобринська, Уляна Кравченко, Леся Українка, Ольга Кобилянська, Мілена Рудницька та Ірина Вільде зіграли неабияку роль на ниві становлення гендерної рівності в Україні.

Леся Українка була не просто письменницею, а справжнім борцем за національну ідентичність. У своїх творах вона відстоювала право українського народу на самобутність, незалежність та культуру. Вона свідомо писала українською мовою, хоча жила в умовах русифікації, і це вже саме по собі було формою протесту.

У багатьох її творах помітна тема боротьби за свободу. Наприклад, у драмі «Бояриня» вона показала, як втрата національної ідентичності в чужому середовищі призводить до особистої трагедії. А у «Лісовій пісні» протиставила духовне життя, яке символізує Мавка, і матеріальний світ, що поступово знищує красу і гармонію.

Її поезія також сповнена мотивів боротьби та незламності. У вірші «Contra spem spero!» вона закликає не втрачати надії, навіть у найважчі часи.

Леся Українка також виступала проти колоніального впливу на Україну. Вона писала не тільки про зовнішнє поневолення, а й про внутрішню залежність – коли люди самі відмовляються від своєї культури. У «Боярині» вона піднімає питання, як асиміляція може знищити національну свідомість.

Цікаво, що у багатьох її творах головними героями є жінки, які уособлюють силу, незалежність і боротьбу за правду. Це Мавка, Мирослава – всі вони борються за свої переконання, що можна порівняти із боротьбою України за незалежність.

Леся Українка була частиною українського національного відродження, її творчість перегукується з ідеями Шевченка і Франка, але водночас вона вводила українську культуру у світовий контекст, порівнюючи її з європейськими літературними традиціями.

Її творчість залишається актуальною й сьогодні. Вона нагадує нам про важливість збереження своєї культури, мови та історії, про те, що боротьба за національну ідентичність триває, і кожен з нас є її частиною.

Кожен ювілей видатних особистостей відкриває нові грані їх життя і творчості, особливо такої особистості, якою є Леся Українка. Вона виокремлюється в українському мистецькому житті стрімким злетом на вершини Високої Поезії, рішучим розривом з українофільством і побутовізмом та зверненням до нової школи, школи модернізму. Йдеться про оцінку творчого надбання поетеси, про те, як особистість письменника, плин його життя пов'язані з його творчістю і епохою, в якій він формується. Слушною є думка М. Ігнатенка щодо розбіжностей оцінки творчого надбання Лесі Українки, який пропонує «аби впізнати витоки українського літературномистецького життя ХХ ст. слід гаразд би збагнути взаємини між Лесиним інтелектуальним і художнім світом та

сучасними не просто новаціями, а справжніми революціями в галузі художньої наукової думки на тогочасному Заході»

М. Павлик пише М. Драгоманову у 1891 році: «Леся так просто ошеломила мене своїм образованієм та тонким розумом. Я думав, що вона тілько в крузі своїх поезій, аж воно далеко не так. На свій вік це геніальна жінка. Ми говорити з нею дуже довго і в кожнім її слові я бачив розум та глибоке розуміння поезії, освіти і людського життя». Однією з ключових тем її творчості є боротьба – особиста, національна, екзистенційна. Її вірші та драми часто розповідають про людей, які не здаються, навіть коли доля проти них.

Наприклад «Contra spem spero!». Вона писала його у 19 років, уже знаючи, що її життя буде постійною боротьбою з хворобою. Але її відповідь – не відчай, а виклик: Ці рядки – ніби мотиваційний маніфест. Їх можна написати на стіні чи повторювати собі, коли здається, що весь світ проти тебе. Вони про силу духу, яка не підкоряється навіть найтемнішим обставинам.

Чи доводилося вам колись обирати між мрією та буденністю? Між тим, що любите, і тим, що «треба»?

Саме про це «Лісова пісня». Це не просто казка про Мавку й Лукаша – це філософія життя. Лукаш отримує шанс на справжню, високу любов, але зрештою зраджує її, обираючи зручність і побут.

Мавка ж залишається вірною собі. Навіть після зради вона каже: «Я душу тобі дала, а ти взяв тільки тіло».

Це про будь-який вибір між високим і приземленим. І про ціну, яку ми платимо за компроміси із собою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/35009/2/VNPK_INA_2021_Onufriienko_O-Tvorchist_Lesi_Ukrainky_380-388.pdf
2. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B5%D1%81%D1%8F_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%BA%D0%B0
3. URL: https://lektorium.in.ua/aktualnist-tvorchosti-lesi-ukrayinki-v-suchasnomu-sviti/?utm_source=chatgpt.com

СИМВОЛИ В ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА ШЕВЧЕНКА

Жиденко Т. О., Крупська Л. С.

Актуальність теми даного дослідження полягає в узагальненні вже існуючих концепцій, які стосуються символіки у творчості Тараса Григоровича Шевченка. Оскільки його поезія та художні твори мають величезний вплив на українську культуру, історію та самосвідомість. Через символічну мову своїх творів Шевченко створював унікальні

образи, які віддзеркалюють боротьбу українського народу за свободу, відродження національної ідентичності та духовні ідеали.

Символи в його творчості, такі як «Жінка-Матір», «Кобзар», «Українська хата», різні поняття символіки криниці і води, астральна, антропологічна і зооморфна символіки, а також символіка трійці в творчості Шевченка є надзвичайно багатогранними й часто інтегрують історичні, етичні та духовні аспекти. Їхнє дослідження допомагає глибше зрозуміти культурно-історичний контекст, у якому працював Шевченко, а також усвідомити його внесок у формування національної свідомості.

В реаліях сучасних подій, тема символіки також набуває нового значення, оскільки вона відображає прагнення українців до боротьби за незалежність у нашому часі, збереження культурної спадщини й консолідації українського суспільства. Це дослідження дозволяє не тільки шанувати спадок великого митця, а й знаходити в його творчості актуальні паралелі, які могли б надихнути нас у протистоянні зовнішнім ворогам.

Сама біографія Шевченка вже містить багато відомостей, які можуть бути корисними для з'ясування прототипів жіночих образів, потрактування символіки.

На думку М. Рильського, «великі поети – завжди сучасники для нових поколінь, які щоразу відкривають у них нове, суголосне своїй добі». Дослідження мови творів Тараса Шевченка належать Л. Плющу, С. Балею, І. Огієнку, Т. Бовсуніській, М. Т. Рильському, Гр. Грабовичу.

У книзі дослідника С. Балея про вживання символіки трійці зауважено так: «Не один, певно, читач Шевченкових творів завважав, що в них подивується доволі часто слово «три», за часто, як на те, щоб річ ся могла бути тільки припадкова». [1, с. 125].

Отже, проаналізуємо в хронологічному порядку їхньої появи символіку трійці із «Кобзаря» виданню Доманнцького.

«Ще треті півні не співали» (Причинна) [2, с. 37].

У творі символічне сполучення «треті півні» означає не лише часовий проміжок (після півночі перед ранком), а й допомагає осмислити стан природи (особлива тиша, чути рипіння старого ясена) і людини.

А як стане
Місяць серед неба,
Випий ще раз; не приїде —
Втрете винить треба.
За перший раз. як за той рік,
Будеш ти такою;
А за другий - серед степу
Гупне кінь ногою.
А за третій - моя доню

Не питай. — що буде [2, с. 69]

У даному випадку символіка трійці пов'язана з трикратною дією, яку мусить виконати героїня за велінням ворожки.

«Вже не три дні, не три ночі

Б'ється пан Трясило...» [2, с. 69]

Заперечення «не три дні» вказує на те, що бій триває значно довше, він є важкий і кривавий.

У творі «Черниця Мар'яна» символіка трійці стосується кількості струн на музичному інструменті:

А струни?

Тільки три осталось

Та на трьох яку небудь!

На трьох ох, дівчата! [2, с. 156].

Проте Шевченко не лише скаржився на нещасливу долю. Він умів і повеселитися і помолитися Богу, а також розказати про славні походи українських лицарів і про справжнє незрадливе дівоче кохання, але неодмінним є використання символіки трійці:

Ой гоп, чики-чики!

Та червоні черевики.

Та троїсті музики... [2, с. 581]

Цей огляд місць із трійцею не зайвий, може, й тому, що про частоту появи переконає й тих, хто на неї не звертав уваги, а також такий перелік дозволяє зорієнтуватися в різнобічності ролі, яку відіграє число три в поодиноких випадках.

Коли, наприклад, поет говорить про «треті півні», змальовуючи тло, на якім має нам показати лунатичну дівчину або, коли вустами ворожки наказує дівчині випити три рази ліки, що перетворюють її на тополю, то трійця перестає тут бути лише арифметичною орнаментацією, а набирає характеру чогось незвичайного, таємничого, магічного. Вона стає неначе ключем, що відчиняє ворога до світу чарів, чудес та взагалі надприродних явищ. Те, що поет свідомо послуговується трійцею в цьому розумінні, доводить та роль, яку вона відіграє в поемі «Великий льох», цей твір був названий самим поетом містерією, що підкреслює його надприродний характер.

Ще раз переглядаючи наведені з «Кобзаря» місця з трійцею, побачимо, що в деяких із них число три виступає, так би мовити, відразу дане, а в інших воно є результатом процесу числення, що, починаючи від одиниці, затримується на трьох. До цього другого типу належить, наприклад, місце, де поет говорить про думи, що «роєм вилітають» з його душі:

Одна давить серце, друга – роздирає.

А третяя тихо-тихесенько плаче [2.246]

Мова йде не лише про просте рахування. Трійця починає виступати тут як внутрішній принцип порядку, як засада, на якій ґрунтується міркування і зображення поета. Таку трійцю, у значенні тричленності, ми часто знаходимо у Шевченка і там, де саме слово "три" не з'являється у тексті, проте увага акцентується на трійці як основі культури. Участь трійці у творчості поета через це ще більше поширюється й поглиблюється.

Схильність Шевченка до символіки трійці бере свій початок з його власного життя і має подекуди особистий характер, переплітаючись з центральним образом-символом його творчості – дівчини-матері-покритки. Постать зганьбленої дівчини, що з байстрям тиняється жебрачкою по світу, це не лише поетичний витвір, а щось, що особисто торкається митця.

Якщо розглядати Шевченкові жіночі образи, можна помітити, як в них злилися воєдино сердечні, щирі, теплі та лагідні почуття українців. Основу цих почуттів складає святість материнства взагалі й глибокопроникливі, найтонші відчуття, які невидимими нитками поєднують кожну матір з її дитиною.

На основі узагальнення літератури з цієї проблеми в Шевченкових творах можна умовно виділити такі сюжетно-тематичні схеми жіночих образів:

- гармонійна краса жінки-матері («Слепая», «Сова», «Відьма», «Княгиня»);
- нещастя дівчини-сироти («Думка», «Марина», «Якби мені черевики», «Утоплена»);
- тема долі селянської дівчини («Причина», «Катерина», «Наймичка», «Утоплена»);
- образ Божої Матері як втілення вищої справедливості («Марія», «Неофіти»).

Дослідники творчої спадщини Шевченка стверджують, що слово «мати» в його поезії вживається найчастіше, а тема жінки-матері є провідною в його творчості.

Образ жінки-матарі також поєднується із символом хати та відображає найважливіші цінності народу: сім'ю, рід, батьківщину.

А зараз давайте розберемо символіку води й криниці в творчості. Шевченка. Автор книги «Екзод Тараса Шевченка» Леонід Плющ дуже детально проаналізував поему поета «Москалева криниця». Вчений зауважив, що «Символ криниці, як і кожен глибокий символ, багатозначний» [3, с. 24]. Особливу увагу привертають ті значення цього символа, які безпосередньо пов'язані з центральною ідеєю, образами стражденного праведника і «гріховних» людей, що йдуть шляхами активного чи пасивного зла. Серед цих значень особлива увага приділена «криниці часу», «криниці пам'яті минулого», «криниці

культури», що символізує колективний досвід нації, культурного типу, людства, з якого виростає особиста творчість поета, звідки б'є джерело натхнення, відоме під назвами «генія», «Музи», «кастальських джерел», «Божого дару». У багатьох поезіях поета постає образ Аральського моря. Його Шевченко називає «нікчемним».

Часто Тарас Шевченко згадує у своїх творах астральні символи (зорі, сонце, місяць). Особливе місце у творах поета посідає символіка імені. На ній так само докладно спиняється у книзі «Екзод Тараса Шевченка» Леонід Плющ. Велику увагу приділяв Шевченко і зооморфній символіці. Так серед постійних символів цього плану в його творчості варто виділити ворона. Грабович твердить, що ворони в містерії «Великий льох» символізують темні сили народу (перевертнів, зрадників, доносщиків) [4, с. 85].

Величезну роль в осмисленні Шевченком світу відігравала, як ми це намагалися довести, символіка. Особливе місце серед символів, якими послуговувався поет, посідає символіка числа (С. Балей). Тому ми розглянули її на першому місці, виділивши певні ключові моменти в інтерпретації образу трійці. Усією своєю багатогранною творчістю Шевченко дбав про наш етнічний дух і нашу державність, намагався уберегти нас від повного національного розтління, ставши апостолом «правди і науки» для кожного українця. Символи Шевченка – це зрозумілі для кожного українця духовні знаки, сигнали у свідомість, що акумулювали в собі багатоетнічній морально-етичний досвід нації. «Україна народила найвеличнішого, найвидатнішого Українця» [5, с. 129], – писав про Шевченка харків'янин Іван Белебеха, зараховуючи поета до «лицарів українського духу», «супер-еліти» української нації. У лабіринтах світової літератури «Шевченко ходив як майстер, що вдосконалює себе» [6, с. 24]. Він свідомими й інтуїтивними зусиллями свого генія формував свій стиль, величезну роль у цьому формуванні належало символіці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балей С. В. Трійця в творчости Шевченка. *Збірник математично-природописно-лікарської секції НТШ*. Львів: Наукове товариство ім. Шевченка, 1925. Том XXIII-XXIV. С. 105–133.

2. Шевченко Т. Г. Кобзар. Вид. худ. Літератури «Дніпро». 1969. 698 с.

3. Екзод Тараса Шевченка: навколо «Москалевої криниці» : дванадцять статтів / Л. Плющ; Канадський інститут українських студій. Едмонтон, 1986. 330 с.

4. Грабович Г. Шевченко як міфотворець. К., 1991

5. Белебеха І. Українська еліта. Харків, «Березіль», 1999. 345 с.

6. Антонович Д. Шевченко-маляр. Київ. 2004. 274 с.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗЗСО У ПРИФРОНТОВИХ ГРОМАДАХ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Задніпровська В. В.

Актуальність. Патріотичне виховання в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) прифронтових громад України набуває особливої уваги та складності в умовах триваючої російської агресії. Формування національної свідомості, громадянської відповідальності та готовності до захисту Батьківщини серед учнів, які щодня відчувають близькість війни, є надзвичайно важливим завданням.

Мета тез полягає у розкритті особливостей упровадження патріотичного виховання серед учнів ЗЗСО та шляхах його реалізації з учнями у прифронтових громадах.

Аналіз останніх досліджень з теми показує, що різноманітні аспекти патріотичного виховання учнів досліджено В. Вербицькою (патріотизм як активна громадська позицію в суспільстві, здатність відповідно реалізовувати свої права та обов'язки, налагоджувати соціальне партнерство у процесі розв'язання суспільних проблем) [1], соціально-педагогічна, психологічна й реабілітаційна робота з учнями у прифронтових громадах Г. Гуренок, А. Кияновський (система психологічної та педагогічної реабілітації комплексного підходу до реабілітації дітей у прифронтових громадах [2], І. Шульга (створення безпечного освітнього середовища в умовах воєнного часу інклюзивний і здоров'язберігаючий аспекти) [3].

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що нині патріотичне виховання учнів ЗЗСО у прифронтових громадах представляє собою цілеспрямований процес систематичного формування у дітей та молоді почуття патріотизму, духовної та психологічної готовності до виконання громадянського та конституційного обов'язку щодо захисту держави.

За сучасних умов з'являються нові виклики щодо патріотичного виховання здобувачів освіти ЗЗСО у прифронтових громадах, до яких можна віднести постійну загрозу життю та здоров'ю, що виникають. Обстріли, мінна небезпека, руйнування інфраструктури створюють атмосферу страху та невизначеності, що ускладнює зосередження на навчанні та вихованні. Діти, які пережили або стали свідками воєнних дій, можуть мати посттравматичні стресові розлади, що впливають на їх емоційний стан, поведінку та здатність до сприйняття інформації. Слід зауважити, що вимушене переміщення здобувачів освіти та педагогів, втрата зв'язку з рідними та друзями також можуть призвести до почуття ізоляції та втрати ідентичності.

На сьогоднішній день прифронтові громади зіткнулися з інтенсивністю інформаційної війни, що в свою чергу спотворює

сприйняття патріотизму та національної ідеї. Зруйновані заклади освіти, брак навчальних матеріалів, обмежені можливості для проведення позакласних заходів ускладнюють організацію повноцінного виховного процесу. Зауважимо, що вчителі, які сьогодні працюють в екстремальних умовах, під обстрілами та сиренами самі потребують психологічної підтримки, що може впливати на їх здатність ефективно здійснювати патріотичне виховання.

У нинішніх умовах можна виділити наступні шляхи реалізації патріотичного виховання здобувачів освіти ЗЗСО у прифронтових громадах. Першочерговим завданням є створення безпечного та підтримуючого освітнього середовища, що забезпечить фізичну та психологічну безпеку. Важливо створити атмосферу довіри, взаємопідтримки та емпатії в класі чи ЗЗСО. Важливим фактором є залучення психологів та соціальних педагогів для надання індивідуальної чи групової допомоги учням або педагогам, які постраждали від війни. На теперішній час інтеграція патріотичного виховання в освітній процес включає в себе теми пов'язані з історією України, її боротьбою за незалежність, подвигами героїв, національною культурою та символікою в різні навчальні предмети.

Збереження та популяризація української мови, культури, традицій, виховання поваги до національних символів. Організація екскурсій до історичних місць (за можливості та з урахуванням безпекової ситуації), зустрічей з ветеранами, волонтерами, митцями, проведення тематичних заходів, квестів, проєктів. Залучення вихованців до волонтерської діяльності, участі в місцевих ініціативах, органах учнівського самоврядування формує у дитини активну громадянську позицію.

Важливим аспектом є формування критичного мислення та медіаграмотності. Розвиток критичного мислення здобувачів освіти є невід'ємною частиною медіаграмотності, у межах якої здобувачі освіти узагальнюють власний неформальний досвід взаємодії із сучасними медіа. Важливо навчити дітей розрізняти правдиву та фейкову інформацію, протистояти пропаганді, аналізувати події з різних точок зору.

Підвищення кваліфікації педагогів з питань патріотичного виховання у сучасному світі відіграє не менш важливу роль. До цього аспекту можемо віднести проведення тренінгів та семінарів для вчителів з питань патріотичного виховання в умовах війни, надання необхідних методичних та психологічних інструментів для застосування в онлайн-платформах, віртуальних екскурсіях, інтерактивних вправах для урізноманітнення виховного процесу здобувачів освіти.

Сьогодні важливо пам'ятати, що патріотичне виховання має бути ненав'язливим, позитивним та базуватися на цінностях гідності, свободи, демократії та поваги до прав людини. В умовах війни особливо важливо

зосереджуватися на вихованні співчуття, емпатії, толерантності та миролюбності. Також необхідно враховувати індивідуальні особливості та потреби дітей, які пережили певний травматичний досвід.

Висновки. Реалізація ефективного патріотичного виховання у прифронтових громадах є складним, але надзвичайно важливим завданням, яке потребує скоординованих зусиль педагогів, психологів, батьків, громади та держави. Це інвестиція в майбутнє України, виховання свідомих, відповідальних та патріотично налаштованих громадян, здатних захищати свою Батьківщину та розбудовувати її після перемоги.

Перспективними для реалізації на практиці стануть питання запровадження різноманітних аспектів патріотичного виховання з учнями, які з прифронтових територій виїхали в інші регіони України, або перебувають за кордоном.

Список використаних джерел

1. Вербицька П. В. Виховання громадянина і патріота України як суспільно-політичний виклик. *Педагогіка і психологія*. 2015. № 3. С. 58-63

2. Гуренок Г., Кияновський А. Система психологічної та педагогічної реабілітації дітей у прифронтових громадах (за досвідом роботи КЗ «НВК «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради). Доступ до ресурсу : https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/download/735/848?inline=

3. Шульга, І. (2023). Безпечне освітнє середовище в умовах воєнного часу: інклюзивний і здоров'язберігаючий аспекти. У А.А. Криськов, Н.В. Габрусєва (Упоряд.) Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки (с. 41–43). Тернопільський національний технічний університет імені І. Пулюя, ФОП Паляниця В.А. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/29903

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ТА ПІДТРИМКИ ЗДОРОВИХ ЗВИЧОК УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Здебська Т. М., Купіна О. В., Борзик О. Б.

Актуальність проблеми формування здорових звичок учнів початкових класів зумовлена тим, що саме в молодшому шкільному віці закладаються основи ставлення до власного здоров'я, формуються поведінкові моделі та навички, які впливатимуть на спосіб життя у майбутньому.

Сучасні учні часто стикаються з гіподинамією, порушенням режиму дня, нераціональним харчуванням, надмірним використанням гаджетів,

що потребує цілеспрямованої педагогічної роботи з виховання культури здоров'я. Успішне формування здорових звичок саме в початковій школі сприяє не лише фізичному розвитку, а й поліпшенню емоційного стану, підвищенню працездатності та формуванню відповідального ставлення до себе.

Наукові розвідки свідчать, що чимало наукових праць присвячено досліджуваній темі. Зокрема, Ю. Зубцова й В. Сьомик [3], К. Левченко й Ю. Носко [2], І. Камалетдінова [1] й інші у своїх працях розкривають актуальні проблеми формування та підтримки здорових звичок учнів початкових класів.

У контексті шкільної освіти «здорові звички» розглядаються як стійкі моделі поведінки, спрямовані на збереження й зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я учнів. У межах концепції Нової української школи формування здоров'язбережувальної компетентності передбачає оволодіння здобувачами освіти знаннями, уміннями й цінностями для ведення здорового способу життя.

Цифрові інструменти, завдяки інтерактивності та персоналізованому підходу, мають значний потенціал у формуванні позитивних поведінкових моделей, сприяючи засвоєнню корисних звичок у доступній і мотивувальній формі.

Цифрові інструменти, що сприяють формуванню здорових звичок у здобувачів освіти початкової школи, можна умовно поділити на кілька категорій, зокрема:

- освітні онлайн-платформи – ресурси для поглиблення знань про здоров'я. Наприклад, Prometheus, Human та Mozaik Education пропонують інтерактивні курси, відеоуроки та візуалізовані матеріали з тем здоров'я, гігієни, емоційного благополуччя.
- мобільні застосунки для формування здорових звичок – інструменти, що допомагають учням стежити за режимом дня, водним балансом, харчуванням, сном тощо. Серед популярних застосунків – Water Reminder (нагадування про вживання води), MyFitnessPal (харчування та активність), Plant Nanny (гейміфіковане споживання води), Headspace (медитації, дихальні практики), Welltory (моніторинг стресу та продуктивності).
- інтерактивні сервіси для навчання – платформи Kahoot!, Wordwall, LearningApps сприяють закріпленню знань про здоров'я через ігрові форми, вікторини та квести.
- трекери активності – фітнес-браслети та пов'язані з ними застосунки (наприклад, Mi Fit, Fitbit, Google Fit) дозволяють школярам контролювати фізичну активність, пульс, кількість кроків, формуючи самоконтроль та мотивацію до руху.
- Google Workspace – середовище для створення інтерактивних проєктів, презентацій, анкет та опитувальників на теми здоров'я,

що залучає учнів до дослідження та критичного мислення щодо власного способу життя.

Використання цифрових інструментів у формуванні здорових звичок школярів має низку переваг: інтерактивність підвищує залученість здобувачів початкової освіти, індивідуалізація дозволяє враховувати їхні потреби та рівень розвитку, доступність цифрових ресурсів забезпечує широкий спектр можливостей для навчання, а елемент гри й новизни підтримує мотивацію.

Водночас існують і певні обмеження: надмірне використання гаджетів може призводити до цифрової залежності, інформаційного перевантаження, а також виникає проблема нерівного доступу до технічних засобів серед учнів з різних соціальних умов.

Таким чином, формування здорових звичок у здобувачів початкової освіти є важливим чинником гармонійного розвитку особистості та запорукою здорового способу життя в майбутньому. Цифрові інструменти, за умови педагогічно доцільного використання, відкривають нові можливості для інтеграції здоров'язбережувального змісту в освітній процес, підвищуючи його ефективність і привабливість для здобувачів початкової освіти. Вони сприяють формуванню мотивації, усвідомленості, самоконтролю та відповідальності учнів у питаннях збереження здоров'я. Однак важливо враховувати потенційні ризики цифрового перевантаження й забезпечити рівний доступ до цифрових ресурсів, поєднуючи онлайн-активності з традиційними формами роботи, що відповідають віковим та індивідуальним потребам школярів.

Список використаних джерел

1. Камалетдінова І. Ю. Формування у школярів молодших класів навичок здорового способу життя. *Біологічні, медичні та науково-педагогічні аспекти здоров'я людини* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції. Полтава, 2023. С. 64-65. URL : http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/23301

2. Левченко К. П., Носко Ю. М. Роль вчителя початкових класів у формуванні здоров'язбережувальної компетентності. *Теорія і практика сучасної освіти та науки в Україні у світлі ідей К. Д. Ушинського* : матеріали всеукр. наук.-практ. студ. конф., 29 березн. 2024 р., Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2024. С. 20-22. URL : https://tinyurl.com/27balkqx

3. Сьомик В. І., Зубцова Ю. Є. Педагогічні умови формування здорового способу життя учнів початкової школи. *Спеціальна освіта та соціальна інклюзія: виклики XXI століття* : матеріали III Всеукр. наук.о-практ. конф. з міжнародною участю, 21 лист. 2024 р., Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2024. С. 95-97. URL : https://tinyurl.com/25fe6ymx

МИСТЕЦТВО СПРЯМУВАННЯ: РОЗКРИТТЯ ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИНАМІЦІ КЕРІВНИЦТВА ЇХ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ

Зозуля О. В.

Ефективність знання – це головний ресурс економіки знань
П. Дукер

Сучасний світ стрімко змінюється, висуваючи нові вимоги до фахівців у всіх галузях, і освіта не є винятком. Майбутні педагоги, випускники педагогічних фахових коледжів, повинні не лише володіти глибокими знаннями свого предмету, а й бути здатними до самостійного навчання, критичного мислення та творчого підходу до розв'язання педагогічних завдань. Саме тому проблема забезпечення їхнього успіху через ефективне керівництво самостійною роботою набуває особливої актуальності. Педагогічний менеджмент у цьому контексті виступає не просто як набір інструментів, а як справжнє мистецтво спрямування, що допомагає розкрити потенціал кожного із здобувачів/здобувачок освіти, значно розширити їх комунікаційний простір. Відповідно у змісті педагогічної підготовки провідне значення має формування управлінської компетентності майбутніх педагогів у процесі їх самостійної художньо-практичної діяльності на основі використання організаційних інструментів інформаційного простору.

Поняття педагогічного менеджменту у публікаціях використовується для описів різноманітних прийомів та методів навчання та виховання та за змістовим наповненням близьке до «описів конкретних прийомів, способів, технік педагогічної діяльності у окремих освітніх процесах», тобто методики навчання [2]. Педагогічний менеджмент – це специфічний вид інтелектуальної діяльності, що реалізується через систему дій особистості та впливу на об'єкт управління шляхом науково обґрунтованого аналізу, прогнозування, планування, організації, контролю та оцінки якості їх функціонування з метою досягнення високої ефективності соціально-значимих освітніх результатів [1]. Як зазначає один з провідних теоретиків проблем управління П. Друкер: «ефективність менеджменту визначається досягненими результатами» [5].

Культурологічний підхід (В. Андрущенко, Л. Масол, І. Зязюн) педагогічного менеджменту забезпечує досвід творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до оточуючого світу та забезпечує єдність загальнолюдського, національного та особистісно-культурного компонентів. Вагомим аспектом забезпечення ключових та загальнопредметних компетентностей фахових молодших бакалаврів є формування таких особистісних якостей майбутніх вчителів, як

креативність, здатність швидко та зважено приймати рішення і діяти у непередбачуваних ситуаціях, відкритість до інновацій, здатність до педагогічної рефлексії та самовдосконалення, а також сформованість ціннісних орієнтирів, високої внутрішньої мотивації особистості.

Традиційні методи навчання часто зводяться до пасивного сприйняття інформації, що не завжди сприяє розвитку самостійності та ініціативи студентів. У цьому контексті педагогічний менеджмент пропонує якісно новий підхід. Він передбачає активну взаємодію викладача та здобувача освіти, де педагог виступає не лише як транслятор знань, а й як ментор, фасилітатор та організатор навчального процесу. Ключовим елементом тут є керівництво самостійною роботою студентів, яке перестає бути формальним завданням і перетворюється на діяльність, спрямовану на формування ключових компетентностей майбутнього вчителя.

Мета публікації – окреслити шляхи практичного застосування освітнього потенціалу мистецтва педагогічного менеджменту у процесі професіоналізації освітнього простору. Зокрема, розкрити діяльнісний аспект таких доцільних засобів інтегративного характеру як інфографіка, онлайн-платформа та освітній блог викладача для організації самостійної роботи здобувачів освіти в умовах воєнного стану (цілеспрямованість, планування, організація, контроль, мотивація).

Інфографіка дозволяє візуалізувати складну інформацію, зробити її більш доступною та запам'ятовуваною, стимулюючи студентів до самостійного дослідження та аналізу. Онлайн-платформи відкривають безмежні можливості для організації індивідуальної та групової роботи, забезпечуючи зворотний зв'язок, обмін думками та доступ до різноманітних навчальних матеріалів у будь-який час. Блог викладача «Composition: ART and technology» http://olgazozulia.blogspot.com стає майданчиком для неформального спілкування, обміну досвідом та натхнення студентів до саморозвитку. На наше переконання, інфографіка, онлайн-платформа та блог викладача все частіше стають потужними інструментами дидактичного менеджменту.

Динаміка керівництва самостійною роботою є ще одним важливим аспектом педагогічного менеджменту. На різних етапах навчання студенти потребують різного рівня підтримки та спрямування. На початкових етапах викладач може надавати більш детальну інструкцію та контроль, поступово передаючи студентам відповідальність за власний навчальний процес. Така динамічна модель дозволяє враховувати індивідуальні особливості кожного студента, його темп навчання та рівень готовності до самостійної роботи.

Викладачу, плануючи вплив на здобувачів освіти з дидактичною метою, важливо враховувати такі елементи педагогічного менеджменту, як проєктування методичної системи (інфографіка – онлайн-

платформа - блог викладача), організація управління у освітньому просторі (онлайн-платформа), моделювання дидактичної взаємодії, діагностування ефективності реалізації методичної системи, формування соціально-культурної сфери особистоті майбутніх освітян (блог).

Ефективній навчальній роботі на заняттях з технічної естетики та дизайну у Берестинському педагогічному фаховому коледжі Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» харківської обласної ради сприяє врахування чотирьох рівнів самостійної продуктивної діяльності, що відповідають навчальним можливостям кожного здобувача освіти. Копіювання за заданим зразком: ідентифікація об'єктів і явищ, їх розпізнавання шляхом порівняння з відомим образом. Репродуктивна діяльність по відтворенню інформації про різноманітні властивості досліджуваного об'єкту, що в основному не виходить за межі рівня пам'яті: на цьому рівні вже починається узагальнення прийомів і методів пізнавальної діяльності, їх перенесення на рішення більш складних задач. Продуктивна діяльність самостійного застосування отриманих знань для рішення задач, що виходять за межі відомого зразка. Самостійна діяльність по переносу знань при виконанні завдань у зовсім нових ситуаціях, умовах, по створенню нових програм прийняття рішень.

Щоб довести як можна більше майбутніх педагогів до четвертого рівня самостійності, обов'язково пам'ятаємо, що шлях до нього лежить тільки через три попередніх рівня, а їм відповідають стільки ж типів самостійної індивідуальної роботи на заняттях з технічної естетики та дизайну за освітньо-професійною програмою підготовки фахового молодшого бакалавра «Середня освіта (Технології)».

1. Відтворювальна самостійна робота. У її основі копіювання зразків викладача, особливо тих, що розкривають технічні прийоми роботи, що має на меті підготовку студентів до самостійної творчої діяльності шляхом удосконалення навичок роботи у певній художній техніці.

2. Реконструктивно-варіативна самостійна робота. Відтворення інформації про різноманітні властивості досліджуваного об'єкту, робота з натури в аудиторії та на пленері, вправляння у виконанні начерків, нескладних короткочасних етюдів; узагальнення прийомів роботи, їх перенесення на рішення більш складних, але типових завдань.

3. Евристична самостійна робота. Це створення власних ескізів до роботи, які, спираючись на отримані вміння та знання, розкривають виражальні можливості графіки, живопису, формотворення як засоби передачі художньої інформації, розв'язування різноманітних композиційних задач, моделювання і конструювання, рецензування відповідей одногрупників та оцінка їх практичної художньої діяльності.

4. Творча самостійна робота. Передбачає застосування набутих знань у нових ситуаціях і має на меті розкриття особистості майбутніх вчителів технологій, їх творчої манери, характеру, світогляду, професійної художньої майстерності. Цьому сприяють: робота з науково-популярною та спеціальною літературою, виконання творчих робіт, захист проєктів, підготовка виставок власних робіт.

Зосередження на організації самостійної художньо-практичної діяльності здобувачів освіти у діалоговій взаємодії розвиває їх саморефлексію, самооцінку, самоконтроль, самодіагностику, самотворення, самореалізацію, пізнавальний інтерес до науки, мистецтва, творчості, виховує ініціативу, організованість, наполегливість, упевненість у своїх вольових якостях.

Ефективний педагогічний менеджмент самостійної роботи не лише сприяє кращому засвоєнню знань та формуванню практичних навичок, а й розвиває у здобувачів важливі особистісні якості, такі як відповідальність, ініціативність, критичне мислення та вміння працювати в команді. Ці якості є визначальними для успішної професійної діяльності майбутнього педагога, який повинен бути не лише кваліфікованим фахівцем, а й лідером, наставником та прикладом для учнів.

Педагогічний працівник нині стає менеджером навчально-пізнавального процесу: система активних методів організації самостійної діяльності студентів у оптимальному поєднанні традиційних та інноваційних методів на аудиторних заняттях формує здібність проєктувати й організовувати процес позааудиторної самостійної роботи з освітніх компонентів.

Отже, мистецтво забезпечення успіху здобувачів освіти педагогічного фахового коледжу засобами педагогічного менеджменту у динаміці керівництва їх самостійною роботою є складним, але надзвичайно важливим завданням. Використання сучасних інструментів, таких як інфографіка, онлайн-платформи та блоги викладачів, у поєднанні з гнучким та динамічним підходом до керівництва самостійною роботою, відкриває нові горизонти для розвитку майбутніх педагогів, допомагаючи їм стати компетентними, творчими та успішними професіоналами, посилює позитивне ставлення до обраного фаху. Ствоюється позитивний імідж закладу освіти та педагогічної спільноти. Це інвестиція в майбутнє освіти, адже саме від якості підготовки педагогічних кадрів залежить рівень освіченості та розвитку українського суспільства.

Перспективою подальшого дослідження вбачаємо у використанні принципів педагогічного менеджменту в процесі організації виробничо-практичного навчання майбутніх освітян.

Список використаних джерел

1. Немець Л. М. Педагогічний менеджмент : навчально-методичний посібник. URL : http://soc-econom-region.univer.kharkov.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82_2019.pdf. (дата звернення: 26.04.2025).
2. Опачко М. В. Дидактичний менеджмент у методичній підготовці сучасного вчителя фізики. URL : https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/21494/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80_%D0%9E%D0%BF%D0%B0%D1%87%D0%BA%D0%BE.pdf (дата звернення: 26.04.2025).
3. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. І. Даниленко, Л. М. Карамушки. Київ : Шкільний світ, 2003. 400 с.
4. Peter F. Drucker The Practice of Management. URL: https://books.google.com.ua/books/about/The_Practice_of_Management.html?id=b_jJyfjmDUMC&redir_esc=y (дата звернення: 26.04.2025).
5. The Practice of Management by Peter Drucker. URL : https://www.scribd.com/document/337615663/Cem-112-Project (дата звернення: 26.04.2025).

МЕНЕДЖМЕНТ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Іванова М. Ш, Ніколаєнко І. В., Купіна О. В.

Актуальність теми інклюзивної освіти зумовлена сучасними суспільними трансформаціями, орієнтованими на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб. Інклюзія в дошкільній освіті сприяє соціалізації, формуванню толерантності та розвитку потенціалу кожної дитини в умовах підтримувального середовища. У контексті реформування освітньої системи України та зростання кількості дітей з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної освіти, питання ефективного управління інклюзивним процесом набуває особливого значення.

Сидоренко С., Акімова О., Стеченко О., Станіченко О., Ієвлієв О. наголошують, що успішна реалізація інклюзивної освіти в Україні потребує не лише наявності відповідної стратегії, але й системного підходу до її впровадження, що охоплює законодавче забезпечення, професійну підготовку кадрів, ресурсну підтримку та формування позитивного суспільного ставлення до інклюзії. Дослідження підкреслює, що, попри значні досягнення, такі як збільшення кількості інклюзивних класів і педагогічного персоналу, залишаються вагомі виклики, зокрема архітектурна недоступність закладів, брак кваліфікованих спеціалістів та обмеженість інклюзивних програм для дошкільної та вищої освіти [1].

Наукові розвідки дозволяють узагальнити основні принципи інклюзивної освіти. Зокрема до них відносимо: рівність доступу, оскільки кожна дитина має право на освіту незалежно від особливостей розвитку, здоров'я чи соціального статусу; індивідуалізацію навчання через врахування освітніх потреб, темпу розвитку та можливостей кожного вихованця; недискримінацію як запобігання будь-яким формам упередженого ставлення до дітей з особливими освітніми потребами; участь і включення задля забезпечення повноцінної участі дітей в житті закладу освіти; співпрацю через взаємодію педагогів, батьків, фахівців і громади для створення підтримувального середовища; системність і комплексність шляхом поєднання педагогічної, психологічної, соціальної та медичної підтримки; повагу людської гідності – визнання цінності кожної дитини та сприяння її самореалізації.

Як показує досвід та практика, сучасні виклики інклюзивного менеджменту в закладах дошкільної освіти (ЗДО) пов'язані з низкою системних проблем. Передусім, це недостатня підготовка кадрів, зокрема брак знань і практичних навичок у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП). Відсутність ресурсного забезпечення – як кадрового (асистенти вихователя, фахівці супроводу), так і матеріального (спеціальне обладнання, адаптовані ігри) та методичного (відповідні програми й посібники) – ускладнює ефективне впровадження інклюзії. Також на заваді стають складнощі у комунікації з батьками і нестача злагодженої міждисциплінарної взаємодії (вихователь, психолог, логопед, дефектолог). Важливим викликом є і недостатньо налагоджена система психолого-педагогічної діагностики й супроводу дітей з ООП, що впливає на якість освітнього процесу та розвиток дитини.

Отже, вирішення проблем менеджменту інклюзивної освіти в закладі дошкільної освіти потребує комплексного підходу, що охоплює підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розвиток міждисциплінарної співпраці, удосконалення методичного й матеріально-технічного забезпечення, а також зміцнення управлінської компетентності керівників ЗДО. Важливими напрямами є розширення доступу до інклюзивно-ресурсних центрів, активна просвітницька робота з батьками та впровадження сучасних освітніх стратегій. Удосконалення цих аспектів сприятиме ефективному функціонуванню інклюзивного середовища, забезпеченню рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей та реалізації цінностей гуманізму й рівноправ'я в дошкільній ланці освіти.

Список використаних джерел

1. Сидоренко С., Акімова О., Стеченко О., Станіченко О., Іевлієв О. Розробка стратегій та підходів до успішного впровадження інклюзивної освіти. *Багатопрофільний науковий журнал*. Т. 6. 2024.

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Ігнатенко П. М.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти зростає потреба у підготовці висококваліфікованих кадрів, здатних відповідати запитам динамічного ринку праці. У цьому контексті соціальне партнерство стає важливим інструментом забезпечення ефективної діяльності педагогів професійного навчання та вдосконалення освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях Н. Ничкало, І. Зязюна, С. Сисоєвої та ін. соціальне партнерство визначається як система цілеспрямованої взаємодії між суб'єктами освітнього процесу та соціальними структурами (підприємствами, установами, професійними об'єднаннями) з метою підвищення якості підготовки кадрів. Виділяються основні форми соціального партнерства: договірна співпраця між закладами П(ПТ)О та підприємствами; участь роботодавців у розробці навчальних програм; спільне проведення практик, стажувань; співорганізація освітніх заходів (ярмарки професій, дуальне навчання тощо). У роботах І. Унтілової, Л. Паламарчук, А. Семенової та ін. підкреслюється, що участь у соціальному партнерстві: сприяє оновленню змісту освіти, відповідно до реального виробництва; стимулює педагогів до постійного професійного розвитку; змінює їх роль з виконавця на посередника між освітою та виробництвом; розширює компетентнісний простір педагога включаючи управлінські, комунікаційні та координаційні навички.

Мета дослідження. Метою дослідження є встановлення напрямів, проблем, а також перспектив розвитку соціального партнерства як складової діяльності педагогів професійного навчання.

Виклад основного матеріалу. Для реалізації поставленої мети спираємося на праці науковців [1-3].

Напрями реалізації соціального партнерства в професійній освіті**:**

- розробка освітніх програм у співпраці з підприємствами;
- участь фахівців-практиків у навчальному процесі (гостьові лекції, майстер-класи);
- спільне проведення кваліфікаційних іспитів та атестації;
- підтримка матеріально-технічної бази освітніх установ з боку бізнесу;
- участь педагогів у проєктах, конкурсах, що реалізуються за підтримки партнерів.

Серед проблем соціального партнерства можна виділити наступні:

- недостатня нормативна база для гнучкої взаємодії;
- формальність участі роботодавців у освітньому процесі;
- обмеженість ресурсів на розвиток партнерських програм;
- низький рівень ініціативи з боку окремих закладів або підприємств.

Для підвищення ефективності соціального партнерства необхідно:

- формувати мотивацію партнерів до довгострокової співпраці;
- створювати інституційні платформи взаємодії (освітні кластери, ради роботодавців);
- розробити локальні механізми координації (меморандуми, договори, дорожні карти);
- впроваджувати моделі дуальної освіти, де роботодавець є активним учасником освітнього процесу.

Висновки. Соціальне партнерство є визначальним фактором підвищення якості підготовки кадрів та професійного зростання педагогів професійного навчання. В умовах інтеграції освіти і виробництва важливо забезпечити сталу, ефективну співпрацю між усіма зацікавленими сторонами. Такий підхід дозволяє не лише адаптувати зміст навчання до потреб економіки, а й підвищити конкурентоспроможність закладів професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Іванова Н. М. Соціальне партнерство у професійній освіті: теорія та практика. *Професійна освіта і ринок праці.* 2020. № 2(8). С. 32–39.

2. Коваленко І. В. Формування партнерської моделі взаємодії закладів П(ПТ)О з роботодавцями. *Освіта та суспільство.* 2021. № 3(27). С. 45–51.

3. Савчук О. Л. Роль соціального партнерства в удосконаленні професійної підготовки. *Наукові записки. Педагогічні науки.* 2022. № 204. С. 88–93.

АЛГОРИТМ ПРОЄКТУВАННЯ ДУАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИКЛАДАЧАМИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Іодковський П. Ю.

Актуальність проблеми. Дуальна освіта є одним із ключових компонентів професійно-технічної освіти, що дозволяє поєднати теоретичне навчання із реальними виробничими умовами. В умовах сучасних змін на ринку праці та технологічного прогресу необхідно

формувати освітнє середовище, яке б відповідав вимогам виробничих підприємств і потребам здобувачів. Процес проєктування такого середовища є складним і багатогранним, вимагаючи чіткого алгоритму, що забезпечує інтеграцію навчальних, виробничих та інформаційних компонентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенню та ознакам дуального освітнього середовища (ДОС) присвячено праці Н. Ничкало, С. Сисоєвої та ін. Сучасні підходи до проєктування ДОС розглядаються у працях Т. Бачинської, О. Буряченка, М. Мандрика та ін. Проблеми та виклики впровадження алгоритмів ДОС розкриваються у працях О. Ляшенка, Н. Дем'янець, С. Прокопенка.

Мета дослідження. Визначення складових процесу проєктування дуального освітнього середовища і послідовності його реалізації викладачами закладів професійно-технічної освіти саме й становить мету даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Проєктування дуального освітнього середовища передбачає виконання низки етапів, кожен з яких має своє значення та роль у досягненні загальної мети [1-3]. Розглянемо основні етапи цього процесу:

1. Аналіз потреб ринку праці. Цей етап передбачає вивчення актуальних вимог підприємств, виробничих компаній і організацій до професійних компетентностей, яких має набути випускник закладу професійно-технічної освіти. Викладачі повинні тісно співпрацювати з підприємствами для виявлення ключових навичок і знань, що потребують навчальні програми, що включає: проведення опитувань серед роботодавців, збір даних про інноваційні технології і нові вимоги до робочих спеціальностей, аналіз тенденцій на ринку праці.

2. Формулювання навчальних завдань та цілей. Цей етап включає розробку навчальних завдань, які б відповіли вимогам ринку праці. Для цього потрібно чітко визначити, які навички та компетентності здобувач має набути, і як ці навички будуть інтегровані у виробничий процес. Здійснюється опис мети дуального навчання, формулювання завдань, які покликані забезпечити усвідомлену практичну підготовку, визначення кінцевих результатів навчання (результатів навчальної і виробничої практики).

3. Інтеграція теоретичного та практичного навчання. Для досягнення результату необхідно здійснити інтеграцію теоретичних знань, отриманих у закладі освіти, з реальними практичними умовами, що існують на підприємствах. Техніко-педагогічний процес має забезпечувати максимальне наближення умов навчання до умов реального виробництва. Актуалізується використання кейсів і реальних

виробничих ситуацій у навчальному процесі, впровадження практичних завдань, пов'язаних з реальними виробничими процесами, спільна робота викладачів та майстрів виробничого навчання.

4. Розробка навчальних програм і ресурсів. На цьому етапі викладачі розробляють програми та навчальні матеріали, що включають сучасні методики та інструменти, які будуть використовуватися під час навчання здобувачів. Особлива увага приділяється електронним ресурсам та онлайн-платформам, які дозволяють організувати гнучке та інтерактивне навчання. Необхідним є створення програмних засобів для вивчення теоретичних дисциплін, використання відеоуроків, онлайн-курсів та віртуальних симуляцій для практичної підготовки, інтеграція з платформами для проведення тестувань та перевірки знань.

5. Оцінювання ефективності. Після впровадження дуального освітнього середовища важливим етапом є оцінка його ефективності. Це включає не тільки оцінку знань та навичок хдобувачів, але й зворотний зв'язок від роботодавців щодо рівня підготовки випускників. Має відбуватися використання різноманітних форм контролю за результатами навчання (екзамени, проєкти, стажування), аналіз відгуків від підприємств-партнерів, оцінка рівня задоволеності студентів від навчального процесу.

Висновки. Алгоритм проєктування дуального освітнього середовища викладачами закладів професійно-технічної освіти є важливим інструментом для забезпечення якісної підготовки фахівців, здатних відповідати вимогам сучасного ринку праці. Використання цього алгоритму дозволяє інтегрувати теоретичні знання з практичним досвідом, що є необхідним для успішної адаптації випускників до реальних виробничих умов.

Список використаних джерел

1. Іванова Т. В. Дуальна система освіти як чинник розвитку професійно-технічної освіти. *Наукові записки Університету*. 2020. № 45(1). С. 58-63.

2. Кузьміна О. С. Інноваційні підходи до організації дуального навчання в закладах професійно-технічної освіти. *Сучасна педагогіка та інновації*. 2019. № 10(4). С. 88-92.

3. Ткаченко Л. М. Технології проєктування дуальної освіти: від теорії до практики. *Педагогічний процес у цифрову епоху*. 2021. № 22. С.11-16.

МОДЕЛЬ РОБЕРТА ДІЛТСА ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЯ В СИСТЕМУ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Камардаш Н. В.

Вдосконалення системи освіти неможлива без вдосконалення її менеджменту. Сучасні системні трансформації, що зачіпають освітню галузь, не тільки висвітлюють застарілість традиційних підходів в керуванні колективами та їх неспроможність адекватно реагувати на зміни й ефективно виконувати управлінські функції, а й мотивують до активних змін. Однією з проблем сучасного освітнього менеджменту залишається проблема якості освітнього процесу: як ефективно поєднувати теорію і практику, які методи обрати, щоб сприяти максимальному засвоєнню навчального матеріалу і формуванню основних компетенцій, як найкраще підготувати випускника до впевненого професійного старту в обраній галузі? Такі питання актуалізовані і вирішуються на різних ланках менеджменту, виходячи із ключових завдань та функціональних обов'язків, але максимальний успіх спостерігається там, де гармонійно поєднані і оптимізовані зусилля всіх учасників освітнього процесу. Отже, виходячи з того, що спосіб управління впливає на успішну діяльність закладу освіти, головною основою управлінських рішень повинен залишатися науковий підхід та гнучкість в процесі їх реалізації. Однією із складових такої філософії управління може стати модель логічних рівнів Роберта Ділтса.

Модель Ділтса використовується для аналізу та зміцнення особистісної і професійної активності, її адаптація до вирішення проблем якості освітнього процесу може стати перспективним аспектом освітнього менеджменту, зокрема в системі підготовки майбутніх педагогів. В основі цієї моделі лежить ідея про те, що будь-яка діяльність – це вбудовані одна в одну системи і підсистеми, і такий вид взаємозв'язку між ними створює різні рівні процесів відносно системи, в якій вони діють [1]. Розуміння того, як ця ієрархія впливів працює, допомагає керувати всією системою в цілому. Концепція логічних рівнів бере свій початок з розробок антрополога Грегорі Бейтсона, який презентував її як певний механізм у поведінкових науках, спираючись на основі роботи з логіки і математики Бертрана Рассела. Бейтсон виділив чотири основні рівні навчання та змін [2]; Роберт Ділтс розширив роботу Бейтсона, інтегрувавши її в нейролінгвістичне програмування та розробивши практичні моделі для змін як на рівні особистості, так і на рівні професійної діяльності.

Отже, модель «Логічні рівні Ділтса» (Dilts Logical Levels) (або її ще називають піраміда Ділтса) - це структура, яка описує шість рівнів людського досвіду:

1. Оточення (Environment) – базовий рівень, зовнішні фактори, що впливають на поведінку (умови, час, люди і т.д.).
2. Поведінка (Behavior) – конкретні дії та реакції, які ми зазвичай проявляємо в певних ситуаціях.
3. Здібності та навички (Capabilities) – цей рівень відповідає на питання «Як ви це робите?» та включає набуті компетенції, що впливають на ефективність діяльності.
4. Переконання та цінності (Beliefs and Values) – на цьому рівні актуалізоване питання: «Чому ви це робите?», що пов'язане з усвідомленням цілей і мотивацією.
5. Ідентичність (Identity) – стосується того, як ми себе сприймаємо і на які соціальні ролі налаштовані.
6. Місія або духовність (Mission or Spirituality) – вищий рівень, який орієнтує на те, що виходить за рамки індивідуальних цілей.

Дотримання ієрархічної структури є критично важливим, оскільки згідно з підходом Ділтса, зміни, внесені на вищих рівнях, суттєво вплинуть на нижчі рівні, а ось зміни на нижчих рівнях не обов'язково провокують трансформації вищих [3]. В контексті проблеми якості освіти це означає, що увага лише на базові рівні піраміди матиме тимчасовий ефект, в той час як пропрацювання рівнів переконання та ідентичності здатне дати стійкий позитивний результат.

Таким чином, навчання можна вважати успішним, коли нормативна база і освітня програма, що регламентують освітній процес, враховують і передбачають відповідні аспекти підготовки майбутніх фахівців:

- комфортні умови навчання, в яких можна вільно обмінюватися ідеями (в тому числі і режимі дистанційного та онлайн-навчання),
- чітко визначені та узгоджені цілі і норми щодо різних видів діяльності,
- професіоналізм в педагогічних підходах і технологіях,
- збалансованість курікулумів,
- створення і підтримка загальної атмосфери взаємоповаги, співпраці та усвідомлення важливості обраного фаху, спеціальності, професійної місії тощо.

Усі ці складові утворюють позитивний фон, що сприяє входженню в майбутню професію, підвищують мотивацію до навчання, сприяють формуванню важливих особистісних і громадянських якостей. Але при цьому саме аспекти вищого рівня, які реалізуються лише за умов ретельно спланованої та послідовно реалізованої політики формування відповідної професійної і особистісної ідентичності, що підтримується на всіх ланках в системі освітнього процесу, здатні стати міцною основою для досягнення очікуваних результатів і перетворень. Безперечно, підтримка належного рівня відповідної корпоративної культури,

стратегія розбудови ефективної організаційної структури вимагає високого управлінського професіоналізму та відданості справі. Саме тому актуалізація питань освітнього менеджменту і пошуку релевантних методів і підходів в його здійсненні є важливим кроком, зокрема на сучасному етапі функціонування вітчизняної освітньої галузі.

Список використаних джерел

1. A Brief History of Logical Levels by Robert B. Dilts. URL : https://www.nlpu.com/Articles/LevelsSummary.htm
2. Meier J. D. The Power of Logical Levels: A Leader's Guide to Deep and Lasting Change. URL : https://jdmeier.com/logical-levels-leadership-change/
3. Understanding Robert Dilts' Logical Levels Model for personal and organizational development. URL : https://4transition.nl/en/understanding-robert-dilts-logical-levels-model-for-personal-and-organizational-development/

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ТА ВИХОВНА РОБОТА ЗІ СТУДЕНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ТРАВМИ: НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Кантемир І. М., Надточий М .В., Єна А. С.

Війна в Україні стала потужним травматичним фактором, що глибоко вплинув на психічне здоров'я та емоційний стан усіх громадян, зокрема студентської молоді закладів вищої та фахової передвищої освіти. В умовах постійної загрози, втрат, невизначеності та необхідності адаптації до нових реалій, психологічна підтримка та виховна робота набувають особливої значущості. Науково-методичний аспект цієї діяльності є ключовим для забезпечення її ефективності та відповідності потребам студентів.

Повномасштабна військова агресія росії проти України призвела до безпрецедентного рівня психологічної травматизації населення, включаючи студентську молодь. Студенти закладів вищої та фахової передвищої освіти зіткнулися з необхідністю адаптації до дистанційного навчання, швидких переїздів по території України та за кордон, втрати близьких, переживання обстрілів та невизначеності майбутнього. Ці обставини зумовлюють високий рівень стресу, тривожності, депресивних станів та зростання ризику розвитку посттравматичних стресових розладів (ПТСР). Ефективна система психологічної підтримки та виховної роботи є критично важливою для збереження психічного

здоров'я студентів, забезпечення їхньої академічної успішності та формування стійкої громадянської позиції в умовах воєнної травми.

Метою даної доповіді є аналіз науково-методичних аспектів психологічної підтримки та виховної роботи зі студентами закладів вищої та фахової передвищої освіти в умовах воєнної травми на основі досліджень українських науковців. Досягнення цієї мети передбачає вирішення наступних завдань:

- Виокремити ключові напрями психологічної підтримки студентів, які переживають воєнну травму.
- Проаналізувати науково обґрунтовані методи та техніки психологічної допомоги, адаптовані до умов воєнного стану.
- Розглянути особливості організації виховної роботи зі студентською молоддю в контексті формування національної свідомості, стійкості та емпатії.
- Оцінити роль та можливості використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у психологічній підтримці та виховній роботі.
- Узагальнити наукові рекомендації українських дослідників щодо науково-методичного забезпечення психологічної підтримки та виховної роботи зі студентами в умовах воєнної травми.

Ефективна психологічна допомога в умовах воєнної травми потребує адаптації науково обґрунтованих методів та технік. До таких належать:

1. Травма-інформований підхід: Цей підхід передбачає розуміння впливу травми на психічне та фізичне здоров'я людини та врахування цього у всіх аспектах надання допомоги. Він акцентує на створенні безпеки, довіри та контролю для особи, яка пережила травму.
2. Когнітивно-поведінкова терапія (КПТ): Методи КПТ можуть бути адаптовані для роботи з тривожністю, страхами та іншими негативними емоційними реакціями, пов'язаними з травматичним досвідом. Особливо корисними можуть бути техніки когнітивної реструктуризації та експозиційної терапії (за умови обережного та етичного застосування).
3. Терапія прийняття та відповідальності (ACT): Цей підхід допомагає студентам приймати свої складні емоції та думки, пов'язані з травмою, і водночас спрямовувати свою поведінку на досягнення важливих для них цінностей.
4. Методи емоційної стабілізації: Техніки саморегуляції, такі як дихальні вправи, методи заземлення, сенсорна мобілізація, допомагають студентам опановувати сильні емоційні стани.
5. Групова терапія та групи підтримки: Забезпечують простір для обміну досвідом, отримання взаємної підтримки та відчуття

спільності серед студентів, які пережили схожі травматичні події. В умовах війни особливого значення набувають онлайн-формати таких груп.

Важливою умовою ефективності є адаптація цих методів до культурного контексту та індивідуальних потреб студентів, а також постійний моніторинг їхнього стану та коригування підходу.

Виховна робота в умовах воєнної травми має бути спрямована на формування національної свідомості, стійкості та емпатії у здобувачів освіти:

1. Патріотичне виховання: Підтримка національної ідентичності, гордості за свою країну, розуміння історії та сучасної боротьби України. Це може включати проведення тематичних заходів, лекцій, дискусій, перегляд документальних фільмів, підтримку волонтерських ініціатив.
2. Формування стійкості: Розвиток психологічної стійкості, здатності адаптуватися до складних обставин, долати стрес та зберігати оптимізм. Це може здійснюватися через тренінги з розвитку копінг-стратегій, емоційної регуляції, майндфулнес.
3. Розвиток емпатії та толерантності: Виховання співчуття до постраждалих від війни, розуміння різних досвідів та перспектив, формування толерантного ставлення до представників різних культур та соціальних груп. Важливим є обговорення питань гуманізму, прав людини та цінності людського життя.
4. Інформаційна гігієна та критичне мислення: Навчання студентів розрізняти правдиву інформацію від дезінформації, протистояти пропаганді та розвивати критичне мислення щодо подій, що відбуваються.

Організація виховної роботи має бути гнучкою, враховувати емоційний стан студентів та використовувати різноманітні формати: лекції, семінари, тренінги, дискусії, кіноклуби, мистецькі проєкти, волонтерські акції. Важливим є створення безпечного та відкритого простору для обговорення складних питань та обміну думками.

Останні дослідження українських науковців зосереджуються на вивченні специфіки психологічних наслідків війни для різних категорій населення. Наталія Максименко у своїй статті «Психологічна підтримка студентів в умовах воєнної травми» [6] наголошує на необхідності комплексного підходу до психологічної підтримки, що включає індивідуальне консультування, групові заходи та психоедукацію. Вона підкреслює важливість створення безпечного та підтримуючого освітнього середовища, де студенти можуть відкрито ділитися своїми переживаннями та отримувати емоційну підтримку.

Дослідження Сергія Болтівець у монографії «Посттравматичний стресовий розлад: клініко-психологічні особливості та діагностика» [1]

присвячені проблемам посттравматичного стресового розладу (ПТСР) та його проявам у різних вікових групах, включаючи студентську молодь. Його роботи акцентують на необхідності ранньої діагностики та впровадження травма-фокусованих підходів у психологічній допомозі. У контексті вищої та фахової передвищої освіти це передбачає підготовку фахівців, здатних розпізнавати симптоми ПТСР та надавати первинну психологічну допомогу.

Важливість розвитку стресостійкості та копінг-стратегій у студентів в умовах війни підкреслюється у статті Людмили Гридковець та співавторів «Формування психологічної стійкості студентської молоді в умовах воєнних дій» [3]. Їхні дослідження показують, що формування ефективних механізмів подолання стресу є важливим чинником збереження психічного здоров'я та академічної успішності. Науково-методична робота в цьому напрямі має включати розробку та впровадження тренінгів, спрямованих на навчання технік саморегуляції, емоційної стабілізації та позитивного мислення.

Питання виховної роботи в умовах воєнної травми розглядаються у статті Ірини Журавльової «Патріотичне виховання студентської молоді в умовах російсько-української війни: психологічний аспект».[4]. Вона наголошує на необхідності переосмислення традиційних виховних підходів та інтеграції в них елементів патріотичного виховання, формування національної ідентичності, а також розвитку емпатії та толерантності до різних досвідів, пов'язаних з війною. Науково-методичне забезпечення виховного процесу має включати розробку відповідних навчально-методичних матеріалів, сценаріїв заходів та рекомендацій для кураторів та наставників груп.

Особливої уваги потребує використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у психологічній підтримці та виховній роботі. Олена Лазаренко у своїй публікації «Дистанційні форми психологічної підтримки студентів в умовах воєнного стану» [5] досліджує можливості онлайн-платформ та мобільних додатків для надання дистанційної психологічної допомоги та організації виховних заходів. В умовах нестабільної безпекової ситуації та необхідності дистанційного навчання, ці інструменти можуть забезпечити безперервність підтримки та охоплення більшої кількості студентів.

Науково-методичний аспект також передбачає розробку діагностичного інструментарію для оцінки психологічного стану студентів та виявлення їхніх потреб у психологічній допомозі. Українська науковиця Вікторія Горностай у своїй статті «Адаптація та валідизація методик оцінки посттравматичних стресових розладів для студентської молоді» [2] зосередила увагу над процесом адаптації та стандартизації міжнародних методик для їх використання в українському контексті.

Отже, психологічна підтримка та виховна робота зі студентами закладів вищої та фахової передвищої освіти в умовах воєнної травми є складним та багатогранним процесом, що потребує науково обґрунтованого підходу. Посилання на праці українських науковців, таких як Н. Максименко, С. Болтівець, Л. Гридковець, І. Журавльова, О. Лазаренко та В. Горностай, є важливим для розробки ефективних науково-методичних рекомендацій, програм та інструментів, спрямованих на збереження психічного здоров'я, формування стійкості та ціннісних орієнтацій студентської молоді в цей складний час. Подальші дослідження у цій сфері є необхідними для адаптації існуючих та розробки нових підходів, що відповідають унікальним викликам воєнної травми.

Список використаних джерел

1. Болтівець, С. І. Посттравматичний стресовий розлад: клініко-психологічні особливості та діагностика (2022).
2. Горностай, В. П. Адаптація та валідизація методик оцінки посттравматичних стресових розладів для студентської молоді.
3. Гридковець, Л. М. Формування психологічної стійкості студентської молоді в умовах воєнних дій (2024).
4. Журавльова, І. М. Патріотичне виховання студентської молоді в умовах російсько-української війни: психологічний аспект (2023).
5. Лазаренко, О. В. Дистанційні форми психологічної підтримки студентів в умовах воєнного стану (2022).
6. Максименко Н. В. Психологічна підтримка студентів в умовах воєнної травми (2023).

СЦЕНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Катречко А. С., Кобзар Ю. В.

У сучасній системі мистецької освіти важливою передумовою формування конкурентоспроможного фахівця є інтеграція теоретичних знань у практичні навички. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва є багатогранним процесом, який охоплює не лише опанування фахових дисциплін, а й розвиток особистісних якостей, необхідних для педагогічної діяльності. Одним із важливих чинників у цьому процесі є сценічна діяльність, яка формує не лише професійну компетентність, а й психологічну готовність до публічного спілкування, творчості, самореалізації.

Мета роботи – розглянути сценічну діяльність як важливий складник професійного становлення майбутніх учителів музичного мистецтва, схарактеризувати її значення для розвитку музично-виконавських, комунікативних і педагогічних компетентностей, обґрунтувати роль у формуванні творчої індивідуальності майбутнього педагога-музиканта.

Проблематику сценічної діяльності як компонента професійної підготовки вивчали такі науковці, як Л. Масол, О. Рудницька, Н. Гоменюк, які наголошували на значущості сценічного досвіду для формування естетичної та художньо-творчої компетентності майбутнього педагога.

Українська дослідниця В. Орлова підкреслює важливість концертної практики для формування виконавської культури [5].

Учені І. Зязюн та В. Кузь вказують на педагогічну цінність публічного виступу як способу активізації емоційного інтелекту та формування професійної ідентичності [2, 3].

У працях С. Миропольської та Н. Шестакової увагу зосереджено на впливі сценічного досвіду на розвиток педагогічної рефлексії та комунікативної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва [4, 6].

Ми згодні з думкою Н. Гоменюк, яка наголошує, що сценічна діяльність – це особлива форма художньо-творчої активності, яка здійснюється в умовах публічного виступу і передбачає інтеграцію виконавських, комунікативних та емоційно-виразних умінь особистості [1].

Під час сценічної діяльності здобувач освіти практично закріплює знання і навички, здобуті у процесі навчання. Вона сприяє розвитку музично-виконавських умінь, емоційної виразності, артистизму, впевненості у собі, відповідальності, здатності до імпровізації, забезпечує становлення емоційної культури й артистизму, формує не лише технічну вправність, а й психоемоційну готовність до публічного виступу, що є невід'ємною, важливою частиною діяльності вчителя-музиканта.

Важливо інтегрувати сценічну практику в систему професійної підготовки здобувачів освіти мистецьких спеціальностей.

Сценічна діяльність охоплює різноманітні форми: участь у творчих гуртках, сольних та ансамблевих виступах, концертних програмах, конкурсно-фестивальній діяльності, педагогічних майстер-класах, мистецьких акціях тощо.

Активне залучення здобувачів освіти до участі у вищезазначених заходах дозволяє їм адаптуватися до сценічного середовища, набути впевненості у своїх силах, розвинути навички професійної самопрезентації.

В умовах вищої педагогічно-мистецької освіти важливо створити сприятливе середовище для розвитку сценічної компетентності, що

включає як систематичну практику, аналіз, рефлексію виступів, самооцінку, корекцію виконавських помилок, фідбек про їхній виступ.

Також особливу роль відіграє педагогічний супровід. Педагоги повинні не лише організовувати умови для виступів, а й надавати психолого-педагогічну підтримку, враховуючи індивідуальні особливості здобувача освіти, його рівень сценічної готовності, здатність до імпровізації, контроль над емоціями. Це допомагає уникнути сценічного хвилювання та тривожності, сприяє формуванню позитивного ставлення до сценічного досвіду. Адже успішний виступ вимагає від здобувача освіти не лише технічної вправності, сценічної культури, співацької постави, а й глибокого емоційного переживання твору, здатності впливати на аудиторію – що є однією з ключових якостей педагога-музиканта

Таким чином, сценічна діяльність є не просто формою художньо-творчої самореалізації здобувачів освіти, а важливим складником професійного становлення майбутніх учителів музичного мистецтва. Вона формує фахові навички, емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва, творчу активність.

Інтеграція сценічної майстерності в освітній процес позитивно сприяє всебічному розвитку особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва, підвищенню якості педагогічної освіти, підготовці конкурентоспроможного, артистичного та впевненого у собі фахівця.

Список використаних джерел

1. Гоменюк Н. М. Сценічна діяльність як засіб професійного самовдосконалення майбутніх учителів музики. *Мистецтво та освіта.* 2017. № 2. С. 23–27.

2. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність – технологія педагогічної дії. К.: Вища школа, 2001. 220 с.

3. Кузь В. Г. Публічний виступ як засіб формування професійної ідентичності майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогічний альманах.* 2020. № 45. С. 112–117.

4. Миропольська С. В. Вплив сценічного досвіду на розвиток педагогічної рефлексії майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогічна освіта: теорія і практика.* 2021. № 1(33). С. 78–83.

5. Орлова В. В. Формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва. *Мистецтво та освіта.* 2019. № 3. С. 45–50.

6. Шестакова Н. О. Розвиток комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі сценічної діяльності. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* 2022. № 2. С. 59–64.

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Квасенко О. В.

В умовах інтенсивного розвитку інформаційних технологій та медіа, що трансформують усі сфери життя, зокрема освіту, актуалізується завдання формування медіакультури у майбутніх педагогів. Саме на них покладається відповідальність за навчання дітей критичному сприйняттю інформації, ефективному використанню медіаресурсів для навчання та особистісного розвитку [3].

У сучасному світі, де інформаційні технології та медіа відіграють центральну роль, медіакультура стає необхідною умовою для успішної самореалізації особистості. Особливо це стосується майбутніх учителів, які мають підготувати молоде покоління до життя та діяльності в умовах насиченого медіапростору [2].

Медіакультура визначається як сукупність знань, навичок та ціннісних установок, що дозволяють особистості вільно орієнтуватися в медіасередовищі, критично оцінювати інформацію, створювати власний медіаконтент та ефективно використовувати медіа для досягнення особистих і суспільних цілей [1].

Розвиток медіакультури майбутніх педагогів є багатогранним процесом, що вимагає системного підходу. Він охоплює засвоєння теоретичних знань, набуття практичних умінь та формування ціннісного ставлення до медіа.

Для реалізації цієї мети необхідно створити цілісну систему культурно-освітнього простору, яка б сприяла ефективному формуванню медіакультури у майбутніх педагогів. Така система має об'єднувати різноманітні компоненти, що забезпечують комплексний розвиток медіакомпетентностей.

Ключові складові системи:

- Навчальні програми та курси: Включення до освітніх планів дисциплін, присвячених медіакультурі, медіаграмотності, аналізу інформації, етиці медіа. Розробка інтерактивних курсів, що передбачають активну участь студентів у створенні та оцінці медіапродуктів. Надання можливостей для здобуття практичного досвіду роботи з різними медіаформатами.
- Медіатека та інформаційний центр: Створення сучасної медіатеки з доступом до різноманітних медіаресурсів (відео, аудіо, інтерактивні програми, онлайн-платформи) та спеціалізованої літератури. Забезпечення умов для самостійного навчання та досліджень у сфері медіа.
- Культурно-просвітницькі заходи: Організація майстер-класів, семінарів, тренінгів, зустрічей з експертами медіасфери.

Створення дискусійних клубів, медіалабораторій для обговорення актуальних питань та обміну досвідом. Проведення конкурсів та виставок студентських медіапроєктів.

- Партнерство та співпраця: Встановлення зв'язків з медіаорганізаціями, культурними установами, громадськими об'єднаннями, що працюють у сфері медіакультури. Залучення студентів до спільних проєктів, програм та досліджень. Організація стажувань у медіакомпаніях.
- Викладачі-фасилітатори: Підготовка викладачів, які володіють сучасними методами медіаосвіти та здатні ефективно сприяти розвитку медіакультури студентів. Забезпечення умов для підвищення їхньої кваліфікації та надання необхідних методичних матеріалів.

Значення системи:

Створення та ефективне функціонування такої організованої системи має велике значення для:

- Підвищення рівня медіакомпетентності майбутніх педагогів.
- Формування критичного мислення та аналітичних здібностей студентів.
- Розвитку творчого потенціалу та вміння ефективно використовувати медіа в освітньому процесі та для самовираження.
- Підготовки педагогів, здатних навчати дітей медіаграмотності та медіакультури.
- Забезпечення інформаційної безпеки дітей та молоді.

Висновки. Створення організованого культурно-освітнього простору є важливим кроком на шляху до формування медіакультури майбутніх педагогів та забезпечення якісної медіаосвіти для підростаючого покоління.

Список використаних джерел:

1. Вознесенська О.Л. Медіа-активність як фактор становлення особистості сучасного студента. II Міжнародна науково-практична конференція «Генеза буття особистості» (19-20 грудня 2011 року). Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2011. Том II. 4 С. 18-25.

2. Баришполець О. Т., Найдьонова Л. А., Мироненко Г. В. та ін. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навч. посібн.; за ред. Л. А. Найдьонової, О. Т. Баришпольця. Київ : Міленіум, 2009. С. 19-23.

3. Череповська Н.І. Медіатворчість як соціально-психологічний ресурс особистості. Типологія відео сприймання. Збірник наукових праць Інституту психології АПН України «Актуальні проблеми психології» у 12 томах ; [за ред. В.О. Моляко]. Т.12. Вип. 8. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. В. Франка, 2009. С. 318-325.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОСВІТІ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Квітко Н. М.

Сучасний розвиток освітніх систем вимагає комплексного підходу до управління усіма аспектами освітнього процесу, зокрема, управління людськими ресурсами. Стратегічне управління персоналом в освіті є ключовим елементом, який забезпечує не лише ефективність освітнього процесу, але й здатність навчальних закладів адаптуватися до змін у глобалізованому світі. Успішне управління педагогічними кадрами є важливим чинником досягнення високої якості навчання та підвищення рівня підготовки здобувачів вищої освіти до реальних умов професійного життя [6, 45–53].

Сьогодні в умовах стрімкого розвитку технологій, глобальних змін на ринку праці та нових соціально-економічних викликів, освітні установи повинні шукати ефективні стратегії управління своїми працівниками, щоб забезпечити не тільки стабільність, а й інноваційний розвиток. Стратегічне управління персоналом в освіті включає не лише традиційні методи організації роботи викладачів та інших співробітників, але й забезпечення їхнього професійного розвитку, мотивацію до постійного вдосконалення, а також створення умов для адаптації до нових технологічних і соціальних змін [4].

Завдяки стратегічному управлінню можна ефективно вирішувати такі питання, як підвищення кваліфікації педагогів, їх інтеграція у міжнародні освітні програми, впровадження інноваційних методів навчання та створення мотивуючого робочого середовища [7, 29–34]. Залучення сучасних технологій у освітній процес, сприяння розвитку кар'єри викладачів, а також організація гнучкої й адаптивної структури навчального закладу є необхідними умовами для того, щоб освіта відповідала вимогам сучасного світу [5].

Даний підхід до управління персоналом в освіті дозволяє навчальним закладам не тільки підвищити свою конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг, але й зробити значний внесок у підготовку фахівців, здатних ефективно працювати в умовах постійно змінюваного світу. Тому стратегічне управління персоналом в освіті є необхідною складовою частиною реалізації будь-якої стратегії розвитку навчальних установ [2, 2004]. Обрана тема є надзвичайно актуальною, оскільки вона торкається важливих питань удосконалення освітніх процесів через оптимізацію ресурсів і людських потенціалів.

Стратегічне управління персоналом в освіті є одним із основних елементів, що забезпечує ефективність освітнього процесу. Воно передбачає комплексний підхід до управління людськими ресурсами з

урахуванням довгострокових цілей та потреб навчального закладу, а також швидких змін в освітній галузі [3, 308]. Розглянемо детальніше, які аспекти включає стратегічне управління персоналом в освіті і як це впливає на успішність освітнього процесу.

Однією з основних задач стратегічного управління персоналом є забезпечення постійного професійного розвитку викладачів та інших працівників освітніх установ (підвищення кваліфікації: організація курсів, тренінгів, семінарів, що дозволяє педагогічним працівникам опановувати нові методи викладання, сучасні технології та інтерактивні підходи до навчання; інновації у викладанні: включення нових педагогічних підходів та методик, таких як використання цифрових технологій, проєктного навчання, активних форм взаємодії; міжнародні програми: залучення викладачів до обміну досвідом на міжнародному рівні, участь у науково-освітніх конференціях і проєктах [8, 12–19].

Для забезпечення ефективності освітнього процесу важливо створити умови, які б заохочували педагогічних працівників до високих результатів:

- гнучкість та автономія: надання можливості викладачам самостійно планувати свої заняття, обирати методи та підходи, що найбільше відповідають специфіці їх здобувачів;
- підтримка кар'єрного зростання: створення чіткої системи кар'єрного росту для педагогічного складу, що включає можливості для професійного зростання та відповідні стимули (фінансові, соціальні);
- забезпечення матеріально-технічних умов: забезпечення новітнім обладнанням, яке дозволяє здійснювати сучасний освітній процес [1].

Сучасна система освіти зазнає постійних змін, що викликано швидким розвитком технологій, вимогами ринку праці, а також соціально-політичними змінами. Стратегічне управління персоналом включає:

- гнучкість організаційної структури: забезпечення здатності навчальних закладів адаптувати свою структуру до нових вимог. Це може включати створення нових ролей або відділів, відповідальних за інновації;
- мобільність кадрів: підтримка мобільності викладачів, що дозволяє розвивати інтеграцію з іншими освітніми установами і ринками праці;
- реагування на нові освітні тренди: постійний моніторинг та інтеграція сучасних трендів в освітній процес, таких як використання штучного інтелекту, великих даних, дистанційного навчання [6, 45–53].

Ефективність освітнього процесу залежить не лише від викладачів, але й від взаємодії з іншими учасниками навчання: адміністрацією,

здобувачами, батьками, роботодавцями. Співпраця з іншими установами: стратегічне управління передбачає активну співпрацю з іншими навчальними закладами, державними органами, підприємствами та громадськими організаціями для покращення якості освіти та підготовки здобувачів до реального світу. Зворотний зв'язок від здобувачів та роботодавців: систематичний збір відгуків від здобувачів і роботодавців для коригування програм навчання та підвищення якості підготовки кадрів [7, 29–34].

Для забезпечення результативності стратегічного управління персоналом необхідно регулярно оцінювати його вплив на освітній процес
(аналіз результатів: оцінка досягнень здобувачів, рівня їх підготовленості до професійної діяльності, ефективності використання методів навчання;
коригування стратегій: за потреби проводиться коригування стратегічних планів для забезпечення кращих результатів у освітньому процесі [5].

Стратегічне управління персоналом в освіті є важливим інструментом для досягнення високої якості навчання та ефективності освітнього процесу. Забезпечення розвитку педагогічного складу, адаптація до нових умов, створення мотиваційних умов для працівників і тісна співпраця з іншими учасниками освітнього процесу дозволяють навчальним закладам підвищувати свої конкурентні переваги та успішно виконувати свою місію у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Дьомін, О. М. Інноваційне управління закладом вищої освіти: теорія і практика. – Харків: ФОП Панов, 2019.

2. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – №37–38. – С.2004.

3. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – №38–39. – С.380.

4. Карамушка, Л. М. Психологія управління персоналом в закладах освіти. – К.: Науковий світ, 2018.

5. Концепція розвитку педагогічної освіти (2021). Затверджена МОН України.

6. Лозовий, В. М. Стратегічне управління людськими ресурсами у сфері освіти // Освітологічний дискурс. – 2021. – №4. – С. 45–53.

7. Мартинюк, О. В. Управління розвитком персоналу в системі вищої освіти України // Управління освітою. – 2022. – №2. – С. 29–34.

8. Савченко, О. Я. Управління розвитком педагогічного персоналу в сучасному закладі освіти // Педагогіка і психологія. – 2020. – №1. – С. 12–19.

РОЗВИТОК АРХЕОЛОГІЧНОЇ НАУКИ В КОМУНАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

Квітковський В. І., Свистун Г. Є.

Актуальність проблеми. У цьому році Комунальному закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (далі Академія) виповнюється 105 років. За цей час в навчальному закладі склалися потужні наукові школи з педагогічних наук. На сучасному етапі свого розвитку Академія перестала бути суто педагогічним навчальним закладом, перетворюючись на багатопрофільний ЗВО. Серед нових напрямків досліджень виокремлюються археологічні студії, які набувають особливої актуальності в умовах сучасних, європейських підходів до вивчення та збереження культурної спадщини України та Харківського регіону зокрема.

Мета дослідження полягає у висвітленні становлення та розвитку археологічної науки в стінах Академії.

Виклад основного матеріалу. З 2017 року в Академії була відкрита освітня програма «Історія та археологія» бакалаврського, а пізніше й магістерського рівнів, де студенти вивчають археологічні дисципліни та проходять польову археологічну практику.

Однак, археологічні дослідження в стінах Академії розпочалися раніше. Ще в 2009 році викладачами кафедри суспільно-економічних дисциплін (зараз кафедра історії, археології та гуманітарних наук) та студентами Академії, на волонтерських засадах, була створена Слобожанська ранньосередньовічна археологічна експедиція під керівництвом авторів доповіді. З 2009 по 2016 роки експедиція досліджувала унікальні пам'ятки Харківського регіону – багатошарове поселення П'ятницьке-І [1-3] та Кочетокський кремаційний могильник [4] Чугуївського району Харківської області. Ці дослідження дозволили пролити світло на історію нашого краю від бронзової доби до епохи середньовіччя. До участі в роботі експедиції долучалися науковці з усієї України, студенти різних спеціальностей професійного коледжу та Академії, а також учні ЗЗСО регіону. Деякі з цих учнів, стали нашими студентами й, сподіваємося, продовжать традиції Академії у вивченні нашої історії.

З 2017 року експедиція стає базою для проведення археологічної польової практики, під час якої формуються фахові археологічні та загальноісторичні компетентності, повага до культурної спадщини, відчуття патріотизму й soft skills студентів. В цей же час розпочалися

дослідження Київського археологічного комплексу в Чугуївському районі, які тривали до повномасштабного вторгнення росії [5-7]. За цей час було досліджено багатошарове селище, укріплене городище та оглянутий кремаційний могильник. Крім традиційних для регіону старожитностей салтівсько-маяцької культурно-історичної спільності та часів колонізації Слобожанщини були відкриті і вивчалися різними методами та методиками культурно-хронологічні горизонти епохи великого переселення народів та золотоординського часу, які мало відомі на теренах нашого регіону.

Варто відзначити, що Академія, в особі ректора Г.Ф. Пономарьової, проректорів та декана факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Х.А. Шапаренко, активно сприяли розвитку археологічних досліджень. У 2020 році в ЗВО був створений та обладнаний навчально-методичний кабінет з археології, де студенти можуть долучитися до виконання практичних завдань з археологічних курсів; постійно оновлюється та поповнюється матеріально-технічна база експедиції.

Завдяки зусиллям колективу та здобувачам освіти наразі КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР є одним із небагатьох ЗВО Харківщини, де проводяться археологічні дослідження та працюють профільні спеціалісти (наряду із ХНУ ім. В.Н. Каразіна та ХНПУ ім Г.С. Сковороди).

Не припинилися археологічні студії і з початком широкомасштабного вторгнення у 2022 році. Хоча археологічна практика в Академії наразі відбувається в дистанційному форматі, студенти та викладачі долучились до роботи українсько-німецької експедиції (Інститут археології НАН України та ZBSA (Центр балтійської та скандинавської археології) «Острів» на Київщині та превентивних досліджень посаду літописного Юр'єва у м. Біла Церква.

Результатами багаторічних археологічних досліджень в стінах Академії стали численні публікації викладачів [1-9] та студентів [10-13] в наукових виданнях, участь у конференціях різного рівня, кваліфікаційні роботи бакалаврів та магістрів з археологічної тематики, захисти дисертацій. Студенти, а також випускники Академії, які стали науковими співробітниками музеїв регіону, долучені до обробки археологічних колекцій.

Висновки. Майже 20 років тому в академії розпочалися перші археологічні дослідження. З тих пір викладачами та студентами, за підтримки адміністрації, були проведені дослідження не тільки на різних пам'ятках Харківщини, а й в інших регіонах України, тим самим підтвердивши набутий професіоналізм, а Академія увійшла до числа небагатьох ЗВО регіону де проводяться такі студії.

Список використаних джерел

1. Квітковський В.І. Дослідження селища П'ятницьке-І у 2012 році. *Археологічні дослідження в Україні 2012*. Київ, 2013. С. 173–175.
2. Квітковський В.І. Дослідження селища П'ятницьке-І у 2014 р. *Археологічні дослідження в Україні 2014*. Київ, 2015. С. 227–228.
3. Квітковський В. І. Багатошарове селище П'ятницьке-І на Харківщині. *Археологічні дослідження в Україні 2016*. Київ, 2018. С. 245–247.
4. Свистун Г.Є. Квітковський В.І. Розкопки Кочетокського могильника. *Археологічні дослідження в Україні 2012*. Київ, 2013. С. 343–344.
5. Квітковський В.І. Свистун Г.Є. Розвідки в Зміївському та Печенізькому районах. *Археологічні дослідження в Україні 2017*. Київ, 2017. С. 247–250.
6. Квітковский В.І., Свистун Г.Є. Дослідження Київського археологічного комплексу в 2018 р. *Археологічні дослідження в Україні 2018*. Київ: ІА НАНУ, 2020. С. 201–203.
7. Квітковский В.І., Свистун Г.Є. Дослідження Київського археологічного комплексу. *Археологічні дослідження в Україні 2019*. Київ: ІА НАНУ, 2020. С. 292–293.
8. Svistun G. Kvitkovskiy V. Nature of the Bolshaya Babka River Valley Usage in the Middle Ages. *Stratum plus. Nr. 5. Archaeology and Cultural Anthropology. Laws of Nature and Whims of the Middle Ages*. Saint Petersburg. Kishinev. Odessa. Bucharest. 2021. P. 47–64.
9. Квітковський В.І, Свистун Г.Є. Матеріали з ординського часу багатошарового поселення Київка 1. *Археологія і давня історія України*, 2023, Вип. 3(48). С. 104–111
10. Аксьонова Ю.О. Матеріали епохи бронзи на селищі П'ятницьке-1. *«АРХЕОЛОГІУМ»; Матеріали археологічної конференції для дітей шкільного віку та студентів перших курсів вищих навчальних закладів*. Том. ІІ. Харків: Майдан, 2020. С. 7–9.
11. Ващенко Я.П. Відносини у трикутнику Русь-Візантія-Хозарія у ІХ – першій половині Х ст. *Старожитності, пам'ятки, археологічні знахідки України – погляд молодих вчених*: матеріали І всеукраїнської археологічної наукової конференції (м. Хмельницький, 20 листопада 2024 р.). Хмельницький: ХГПА, 2024. С. 28–32.
12. Панасюк В.В. До питання щодо первинної обробки археологічного матеріалу. *Старожитності, пам'ятки, археологічні знахідки України – погляд молодих вчених*: матеріали І всеукраїнської археологічної наукової конференції (м. Хмельницький, 20 листопада 2024 р.). Хмельницький: ХГПА, 2024. С. 49–58.
13. Панасюк В.В. Історія формування, культурно-хронологічна характеристика і стан археологічної частини музейного фонду Зміївського краєзнавчого музею. *Археологія & Фортифікація*: наук. збірник. Кам'янець-Подільський: ФОП Панькова А.С., 2025. Випуск 2.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Кекало В. Б.

Актуальність проблеми. На зламі століть, у період динамічних змін у суспільстві, проблема збереження здоров'я молодого покоління набула особливої значущості. Швидкий ритм соціально-економічних трансформацій, високий рівень стресових навантажень спричиняє труднощі адаптації організму людини до нових умов. Це породжує суперечність між потребою суспільства у здоровому поколінні та неспроможністю індивіда самостійно пристосовуватися до сучасних викликів. У такому контексті освіта повинна виконувати важливу функцію – сприяти збереженню та зміцненню здоров'я учнів, формуванню у них здорового способу життя, культури здоров'я як ціннісної орієнтації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях І. Бех, В. Гуменюк [1], М. Євтух, О. Мальцева [3], І. Омельченко, М. Савчин акцентується увага на важливості формування мотивації до здорового способу життя здобувачів. Водночас дослідження В. Воронова, О. Киричук, М. Козяр [2]; Л. Мітіна, О. Савченко, М. Чепіль [4] свідчать, що багато педагогів не розглядають збереження здоров'я як пріоритет, не володіють відповідною системою знань, навичок і технологій. У зв'язку з цим надзвичайно важливо формувати позитивне ставлення до здоров'я серед усіх учасників освітнього процесу, оскільки освітній заклад виступає базовим середовищем соціалізації.

Метою дослідження є обґрунтування педагогічних умов створення здоров'язбережувального середовища в закладі вищої освіти, спрямовані на гармонійний розвиток особистості майбутнього педагога професійного навчання.

Виклад основного матеріалу. Спираючись на роботи вчених у галузі педагогіки, валеології, фізіології (І. Бех, Т. Бойченко, О. Дьяків, А. Нагорна, К. Платонов, В. Пономаренко, М. Скрипник, І. Шапошникова та ін.), визначено поняття здоров'я як цілісний фізичний, інтелектуальний, духовно-моральний стан особистості, сформований на основі ціннісно-мотиваційних орієнтацій.

Ключовим чинником розвитку такої особистості є створення здоров'язбережувального середовища у закладах освіти, яке забезпечує гармонійний розвиток студента, сприяє формуванню в нього відповідального ставлення до власного та чужого здоров'я.

Запропонована модель здоров'язбережувального середовища передбачає цільовий компонент (розвиток емоційної, інтелектуальної та когнітивної сфер), змістовий (формування знань, цінностей, відносин,

індивідуалізованих траєкторій здоров'язбереження), а також методичне забезпечення — використання варіативних форм навчання і виховання з урахуванням потреб студентів.

Виділемо етапи реалізації здоров'язбереження: мотиваційно-цільовий – формування позитивної мотивації до збереження здоров'я; когнітивний – засвоєння знань про здоров'я, саморегуляцію, ефективну взаємодію з соціумом і природою; операційно-діяльнісний – закріплення навичок здорової поведінки; творчий – формування власних підходів до збереження здоров'я на основі індивідуальної активності.

Фізичне виховання відіграє визначальну роль у структурі підготовки педагогів професійного навчання до здоров'язбережувальної діяльності. Важливими педагогічними умовами є:

- інтеграція аудиторної, позааудиторної та самостійної діяльності;
- впровадження фізичної культури як базового компонента формування фізичного та психоемоційного здоров'я;
- постійний моніторинг психофізичного стану студентів з метою корекції та підтримки здорового способу життя.

Висновки. Таким чином, ефективна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання до здоров'язбережувальної діяльності потребує удосконалення змісту фізичного виховання з урахуванням професійних особливостей підготовки педагогів. Основними напрямами мають стати: професійна орієнтація фізичного виховання; збагачення процесу здоров'язбереження елементами народних традицій, національних ігор, танців, видів спорту; формування цілісного ставлення до здоров'я як складової педагогічної культури.

Список використаних джерел

1. Гуменюк В. В. Методика формування мотивації до здорового способу життя учнів основної школи засобами фізичного виховання : дис. … канд. пед. Наук : 13.00.07 – Теорія і методика виховання. Луцьк, 2014. – 226 с.

2. Козяр М. М. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів. *Вісник ЛНУ ім. І. Франка. Серія : Педагогіка*. 2014. –Вип. 29. – С. 119–124.

3. Мальцева О. С. Формування мотивації студентів до здорового способу життя у процесі професійної підготовки. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2015. № 10. – С. 75–80.

4. Чепіль М. М. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувального середовища: монографія. Тернопіль : ТНПУ, 2016. 312 с.

ГУМАННА ПЕДАГОГІКА ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ТА ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Кіріна-Радчук В. М.

Актуальність проблеми. Модернізація освіти вимагає як оновлення змісту, так і переосмислення управлінських підходів до організації освітнього процесу. У центрі цих змін – ЛЮДИНА як головна цінність. У такому контексті гуманна педагогіка постає філософсько-методологічною основою освітнього менеджменту, що забезпечує якісну трансформацію системи науково-методичної та виховної роботи. Особливої актуальності набуває впровадження гуманістичних принципів, студентоцентризму, педагогіки партнерства та суб'єкт-суб'єктної взаємодії у діяльність закладів фахової передвищої освіти, які мають не лише навчити, а й виховати морально зрілу особистість, готову до життя в демократичному суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепція освіти, представлена в Маніфесті гуманної педагогіки, базується на понятті духовного гуманізму. Саме її в контексті особистісно орієнтованого підходу розкривають Іван Бех, Тамара Пироженко, Вікторія Бак, Світлана Гаряча та.ін. Зокрема, І. Бех наголошує, що лише у разі дотримання духовно-моральних основ виховання можна говорити про формування гармонійної особистості [2, с. 18]. У сучасному контексті ідеї гуманної педагогіки інтегруються в управлінську парадигму, формуючи нові підходи до педагогічного менеджменту (Л. Карамушка, О. Пометун, Н. Гузій).

Мета дослідження. Проаналізувати потенціал гуманної педагогіки як основи для побудови ефективної системи педагогічного менеджменту у закладі фахової передвищої освіти, зокрема в контексті організації науково-методичної та виховної роботи.

Виклад основного матеріалу. Сутність гуманного педагогічного менеджменту полягає у створенні такого середовища, де панують взаємоповага, довіра, співтворчість і любов до дитини. Менеджмент набуває функцій морального лідерства, фасилітації розвитку, координації рефлексивних і творчих процесів у колективі. Зокрема, як свідчить досвід Лебединського педагогічного фахового коледжу, реалізація ідей гуманної педагогіки може охоплювати такі напрямки:

– формування партнерських відносин між педагогами та здобувачами освіти;

– впровадження елементів наставництва, колегіального супроводу в методичну роботу;

– рефлексивний підхід до планування й аналізу професійної діяльності;

– розвиток емоційного інтелекту й моральної стійкості через виховні ініціативи;

– підтримка студентського самоврядування та участі в соціальних проєктах тощо.

Співпраця за принципами гуманної педагогіки є важливим фактором, який сприяє значному покращенню морально-психологічного клімату в колективі, стимулюючи активну участь усіх учасників освітнього процесу в спільній діяльності. Це допомагає створити більш сприятливу атмосферу для взаєморозуміння та співпраці, що відображається на зростанні зацікавленості здобувачів освіти у навчанні та активній участі в освітньому-виховному процесі. Це, у свою чергу, мотивує педагогічних працівників до постійного професійного зростання, що включає активну самоосвіту, пошук інноваційних методик та розвиток дослідницьких навичок.

Висновки. Гуманна педагогіка є ефективним інструментом сучасного педагогічного менеджменту. Її інтеграція в управлінську та методичну діяльність забезпечує сталий розвиток освітнього середовища, сприяє формуванню професійної і моральної культури викладача, розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти та підвищенню якості освітніх результатів.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1. Особистісно орієнтована парадигма. Київ : Либідь, 2003. 278 с.

2. Савченко О. Я. Реалізація принципів гуманної педагогіки в сучасному освітньому середовищі. Педагогіка і психологія. 2021. № 3. С. 5–12.

3. Пометун О. І. Сучасні педагогічні технології: науково-методичний аспект. Київ : А.С.К., 2010. 192 с.

4. Карамушка Л. М. Психологія управління в освіті: теорія і практика. Київ : Наук. світ, 2019. 236 с.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ І ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ

Колесник Л. Д.

Інформаційні технології в сучасному світі визначають подальший розвиток людства, забезпечують необхідні умови для революційних змін в системі навчання, оскільки якісне викладання освітніх компонентів не може здійснюватися без використання засобів, які надають комп'ютерні технології та Інтернет [6]. Глобальні процеси переходу до цифрової

економіки, цифрового суспільства актуалізують проблематику діджиталізації освіти. Питаннями ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі в Україні займаються такі вітчизняні дослідники, як В. Ю. Биков, Ю. О. Жук, Н. В. Морзе, О. В. Співаковський, М. І. Жалдак, М. І. Шут, С. Г. Литвинова та ін.

Зміни які відбуваються у цифровому середовищі – це процес, який відбувається в усьому світі [1]. Під цифровою трансформацією розуміємо процес діджиталізації, що сприяє покращенню доступу до інформації. Це поняття науковці Гуревич Р. С., Гордійчук Г. Б., Кадемія М. Ю., Овчарук О. І. тлумачать як способи перетворення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму з використанням цифрових технологій [2].

Успішне застосування цифрових технологій – надважливе завдання освіти XXI століття, з яким сьогодні пов'язане навчання, розвиток, побудова успішної життєвої траєкторії майбутнього фахівця. Зважаючи на це, важливим напрямом освітньої політики є процеси інформатизації навчання [4].

Сучасні технології є невід'ємною частиною нашого повсякденного життя. Головним завданням в навчальному процесі є перехід на якісно новий рівень побудови міжособистісної взаємодії між учасниками освітнього процесу з використанням цифрових технологій [4].

Цифрова трансформація системи освіти, насамперед, передбачає оснащення закладів освіти сучасними цифровими технологіями, що покликані підвищувати доступність навчання та навчальних матеріалів для всіх здобувачів освіти [2].

Діяльність викладача базується на переосмисленні власного педагогічного досвіду для підвищення якості навчального процесу, впровадження нового змісту педагогічної діяльності. Інноваційна діяльність пов'язана з творчим процесом планування, реалізації педагогічного процесу, спрямованого на підвищення якості освіти. Інноваційна діяльність викладача розкриває зміст його творчого потенціалу [5]. Готовність до інноваційної діяльності залежить від сукупності особистих якостей викладача, які визначають спрямованість на підвищення якості власної педагогічної діяльності: працездатність, готовність до творчої діяльності, знання нових технологій, володіння сучасними формами і методами навчання, вміти аналізувати проблеми освітньої діяльності та знаходити оптимальні способи їх подолання [4].

Інноваційна діяльність викладача передбачає: використання проєктних технологій, що дає можливість здобувачам освіти виконувати роботу над творчими проєктами; застосування особистісно орієнтованих технологій (диференціація, індивідуалізація навчання); інформаційно-комунікативні технології; використання методу «навчання через навчання» (підготовка за допомогою викладача здобувачів освіти, які

готують і проводять заняття, презентації, майстер-класи); застосування технологій парного навчання (здобувачі освіти навчають один одного) [1].

Організація комунікації двох здобувачів освіти відбувається: шляхом побудови діалогу під час роботи в малих групах, створюючи можливість практикувати навички співпраці, роботи в команді; за допомогою використання комп'ютерних навчальних програм, створюються умови для вивчення та закріплення навчального матеріалу. В основі методичних інноваційних процесів розглядається реалізація освітніх технологій з методикою застосування, тобто через реалізацію сучасних інформаційних технологій, розвивального навчання, проектного навчання, програмового навчання, проблемного навчання, диференціального навчання.

Використовуючи інноваційні технології викладач засвідчує, що володіє необхідним рівнем професійної майстерності, здатний творчо і нестандартно розглядати та розв'язувати проблеми в організації освітнього процесу. Це вказує на достатньо високий рівень особистого розвитку, на здатність аналізувати та самовдосконалюватись [7].

Сучасний освітній процес неможливий без застосування цифрових технологій та спеціалізованих програм. Використовуються різні інструменти для підвищення якості ефективного засвоєння навчального матеріалу, розвитку практичних навичок здобувачів освіти для використання теоретичних знань у практичній діяльності. На етапі підготовки до занять використовуються програми: для розробки методичних матеріалів, тестів та презентацій (MS Office (Word, PowerPoint, Excel); візуалізації математичних понять і створення динамічних моделей (GeoGebra); для спільного редагування навчальних матеріалів (Google Docs, Google Drive). Під час проведення занять застосовуються технології: для унаочнення програмого навчального матеріалу мультимедійні технології (інтерактивна дошка CleverMaths); для побудови графіків функцій та аналізу математичних моделей (Desmos).

Окремим питанням у рамках діджиталізації освіти є реалізація дистанційного навчання з новими можливостями використання цифрових технологій: для розміщення навчальних матеріалів, завдань і тестів використовується (Google Classroom); для проведення онлайн-занять та консультацій (Zoom); для додаткового пояснення окремих тем, перегляд відеороків вчителів під час лабораторних робіт з методики навчання математики (YouTube). Для перевірки контролю знань здобувачів освіти застосовуються Google Forms – для створення онлайн-тестів, MS Excel – для обробки результатів тестування

Використання сучасних програм та технологій дозволяє викладачеві математики значно підвищити якість освітнього процесу, зробити його інтерактивним, доступним і цікавим для здобувачів освіти.

Постійне оновлення методик викладання та впровадження нових технологій є ключем до ефективної освіти у педагогічному фаховому коледжі. Одне з головних переваг використання цифрових технологій в освітньому процесі є те, що педагог не тільки контролює ефективність навчального процесу, а й швидкість його засвоєння здобувачами освіти, кількість витраченого часу на виконання завдань.

У результаті аналізу особливостей цифрових технологій та процесу цифровізації освітнього процесу можна зробити висновок, що цифрові технології роблять процес навчання математичних дисциплін мобільним, диференційованим та індивідуальним. При цьому вони не замінюють викладача, а гармонійно доповнюють його діяльність. Заняттям, побудованим на основі використання цифрових технологій, властиві адаптивність, керованість, інтерактивність, поєднання індивідуальної та групової роботи, а також тимчасова неординарність навчання [1].

У процесі діджиталізації здобувачі освіти і викладачі можуть отримувати доступ до цифрової інформації та використовувати спільні платформи для вдосконалення методики викладання та навчання. Світова педагогічна спільнота стоїть на порозі великих змін, які будуть обумовлені подальшою інтеграцією нових технологій в освітній процес.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю, Спірін О. М., Пінчук О. П. Проблеми та завдання сучасного етапу інформатизації освіти. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/709026 (дата звернення: 10.03.2025).

2. Освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів засобами ІКТ: /монографія/ за ред. проф. Р. С. Гуревича. Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2011. 348 с.

3. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Опушко Н. Р., Роль цифрових технологій навчання в епоху цивілізаційних змін. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: збірник наукових праць. 2021. Вип. 62. С. 28-38. URL: https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-62-28-38 (дата звернення 31.03.25)

4. Гуревич Р., Коношевський Л., Опушко Н. Цифровізація освіти сучасного суспільства: проблеми, досвід, перспективи. *Освітологічний дискурс*. 2022. № 3-4 (38-39). С. 22-46. URL: https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.342 (дата звернення 15.03.2025).

5. Овчарук О. Цифрова компетентність учителя: міжнародні тенденції та рамки. *Нова педагогічна думка*. 2019. Т. 100, № 4. С.52-55.

URL: https://doi.org/10.37026/2520-6427-2019-100-4-52-55 (дата звернення 30.03.25).

6. Про затвердження Положення про Національну освітню електронну платформу: наказ № 523 від 22 травня 2018 р. / Міністерство освіти і науки України. URL: https://ips.ligazakon.net/document/RE32154?an=103/ (дата звернення 20.03.2025).

7. Семеніхіна О. В., Друшляк М. Г., Хворостіна Ю. В. Використання хмарного сервісу GeoGebra у навчанні майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т. 73, № 5. С. 48-66. URL: http://dx.doi.org/10.33407/itlt.v73i5.2500 (дата звернення 30.03.2025).

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Колпачова Д. Ю., Куцовол Я. О., Четаєва Л. П.

Актуальність проблеми. Сучасні освітні процеси активно інтегрують цифрові технології, що особливо важливо в умовах дистанційного навчання в Новій українській школі (НУШ). Використання онлайн-ресурсів сприяє не лише підтримці навчального процесу, а й підвищенню його ефективності, гнучкості та доступності. Це питання стало особливо актуальним у зв'язку з викликами пандемії COVID-19, воєнними подіями в Україні та необхідністю забезпечення безперервного навчання дітей у різних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Онлайн-ресурси у дистанційному навчанні початкової школи досліджують Л. Даниленко, О. Савченко, Т. Крутій, Л. Шелестова та інші, підкреслюючи їхній вплив на мотивацію, індивідуалізацію та розвиток компетентностей учнів. О. Пометун акцентує увагу на інтерактивному навчанні, О. Грищенко та В. Биков – на значенні хмарних технологій. Популярні платформи – Google Classroom, Zoom, Microsoft Teams, LearningApps, Kahoot, Classtime, ефективність яких залежить від технічних можливостей і цифрової компетентності вчителів (С. Литвинова).

Мета дослідження. Основна увага дослідження зосереджена на аналізі впливу онлайн-ресурсів на організацію дистанційного навчання в умовах Нової української школи. Особливий акцент зроблено на вивченні ролі цифрових платформ у навчальному процесі, а також на виявленні ключових викликів і можливостей, які виникають у зв'язку з їх використанням.

Виклад основного матеріалу. Світ змінюється, і цифрові навички стали частиною базової грамотності, що визнано в європейських

рекомендаціях та концепції НУШ. Дистанційне навчання – це форма освіти, що відбувається за допомогою онлайн-ресурсів, забезпечуючи безперервність освітнього процесу. Хоча воно не замінює очного навчання, сучасні педагоги мають володіти методикою дистанційного викладання, створювати та ефективно використовувати цифрові ресурси, а також надавати учням чіткі інструкції щодо їх застосування.

В. Биков розглядає дистанційне навчання як особливу форму організації навчального процесу, в якій взаємодія між учасниками відбувається екстериторіально, тобто на відстані. Він наголошує, що така форма навчання базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій і дозволяє реалізовувати повноцінну навчальну діяльність.

Науковець виділяє два основні різновиди дистанційного навчання: традиційне – з асинхронною взаємодією через пошту, телефон чи інші засоби зв'язку, та електронне – із застосуванням комп'ютерних мереж, ІКТ і можливістю синхронної й асинхронної комунікації. Такий поділ підкреслює гнучкість дистанційного навчання та його здатність адаптуватися до сучасних умов. [2, с. 98- 99].

У сучасних умовах дистанційне та змішане навчання стало важливою складовою освітнього процесу. Онлайн-ресурси забезпечують зручний доступ до занять, сприяють взаємодії між учнями та вчителями, а також дозволяють організовувати навчання в інтерактивній формі. Згідно з оновленими нормами МОН України (з 2021 року), тривалість безперервної роботи з технікою обмежується: до 10 хвилин для 1 класу та до 15 хвилин для 2-4 класів. Загальна тривалість уроків лишається сталою – 35-40 хвилин. Обов'язковими є перерви з простими вправами для очей і тіла. Такий підхід дозволяє ефективно поєднувати цифрові можливості з дотриманням норм безпеки для здоров'я учнів [1].

Онлайн-застосунки стали невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу, особливо в умовах дистанційного навчання, адже вони забезпечують безперешкодний доступ до занять незалежно від місця перебування учнів і вчителів. Насамперед, для проведення відеоуроків активно використовуються Zoom і Google Meet – платформи, які дають змогу організовувати живе спілкування, бачити викладача й однокласників, ставити запитання й отримувати відповіді в реальному часі. Авжеж, це сприяє збереженню навчальної взаємодії навіть за відсутності фізичного контакту. Також важливу роль відіграють сервіси Google Classroom і Moodle – системи для організації освітнього процесу, де педагоги можуть розміщувати навчальні матеріали, надавати завдання, перевіряти роботи та виставляти оцінки, що, безумовно, допомагає формувати у школярів відповідальність і планування навчального часу. Наступний застосунок – Kahoot і Quizizz – дає змогу

проводити тестування у формі гри, де учні відповідають на запитання, змагаються за бали й водночас закріплюють вивчене. Такий підхід підвищує мотивацію та інтерес до предмету. Також особливо корисними є Padlet, Jamboard і Miro – інтерактивні дошки, на яких можна спільно працювати, створювати ментальні карти, обговорювати ідеї, малювати чи прикріплювати зображення, що розвиває творче мислення та сприяє командній роботі. Наступний застосунок – LearningApps і Wordwall – пропонують інтерактивні вправи, кросворди, вікторини, пазли та інші ігрові форми, які допомагають учням краще засвоювати матеріал у доступній і захопливій формі. Авжеж, усі ці цифрові інструменти сприяють індивідуалізації навчання, дозволяють учням працювати у власному темпі, підвищують рівень залучення та роблять освітній процес динамічним, гнучким і ефективним [3].

В умовах війни початкова школа стикається з багатьма викликами: не всі учні мають доступ до техніки й Інтернету, вчителям доводиться змінювати підходи, діти потребують емоційної підтримки. Водночас важливо оновлювати програму та активно залучати батьків до навчального процесу.

Попри труднощі, ІКТ відкривають великі можливості: роблять навчання цікавішим, допомагають враховувати особливості кожної дитини, розвивають критичне мислення та вміння співпрацювати. Завдяки технологіям можна зберегти безперервність освіти й зробити її ще якіснішою навіть у складний час [4].

Висновок. Отже, онлайн-застосунки стали важливим інструментом у дистанційному навчанні, сприяючи безперервності освіти навіть у складних умовах. Їх активне використання дозволяє підвищити мотивацію учнів, забезпечити індивідуальний підхід до навчання та розвивати ключові компетентності школярів.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти» URL: https://surl.lu/vknsij (дата звернення: 07.04.2025)

2. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.

3. Іванова Л.І. Використання різноманітності форм організації дистанційного навчання в початковій школі. Інформаційно-методичний посібник.URL: https://surl.li/ztdpsf (дата звернення: 10.04.2025)

4. Кравченко Т.В. Сучасні виклики в українській освіті початкової школи та способи їх подолання URL : https://surl.li/aovihp (дата звернення: 14.04.2025)

ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНЯ ТРИВОЖНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Комісова Т. Є., Скрипкіна Ю. А.

Актуальність проблеми. Вже четвертий рік триває активна фаза військової агресії російської федерації в Україні, жертвами якої стали мільйони українців, у тому числі і діти. Країна щодня зазнає неймовірних руйнувань житла, інфраструктури, величезних економічних збитків. Здобування освіти під час війни стає справжнім випробуванням: на прифронтових територіях навчання проводиться під прямою загрозою життю та здоров'ю всіх учасників освітнього процесу; вимушено переміщені стискаються з втратою рідного дому, друзів, ускладненням комунікації. За даними ЮНІСЕФ, руйнівні наслідки російсько-української війни для дітей відбуваються у таких масштабах і темпах, яких людство не знало з часів Другої світової війни [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі проводяться дослідження вивчення впливу війни на психологічний, емоційний, фізичний стан учасників освітнього процесу з метою подальшої корекції, надання найбільш вразливим психологічної підтримки [2, 3, 4].

На тлі подій, пов'язаних з війною, у більшості учасників освітнього процесу відмічається погіршення психічного та психологічного стану, ознаками якого є тривожні очікування майбутнього, депресивність, дратівливість, розгубленість, втомлюваність, тощо.

Психологи відмічають й спільні психологічні реакції: тривога, страх, напруга, що викликає гостру реакцію на стрес, посттравматичний стресовий розлад, депресію та й інші емоційні розлади.

Проблема тривожності й страхів викладена у наукових дослідженнях представників психоаналітичного, екзистенційного, когнітивно-поведінкового підходів. Ч. Спілбергер зауважував на тому, що потрібно розмежовувати поняття тривоги як стану та тривоги як особистісної властивості. Як зазначається тривожність є індивідуально психологічною особливістю і проявляється у людини схильністю до частих та інтенсивних переживань стану тривоги, а також низьким порогом його виникнення [5 с.76-77, 6]. Х. Хекхаузен зауважував, що висока особистісна тривожність значно розширює ситуації, що пов'язані із ситуативною тривожністю [5, с.76-77].

Також доведено про зв'язок тривожності з психологічним станом – надто висока тривожність негативно впливає на життєздатність особистості, ускладнює процес конструктивного ставлення до себе, свого майбутнього, погіршує міжособистісні стосунки, надмірна стурбованість щодо майбутнього виснажує організм, знижує його захисні сили [7].

Метою нашого дослідження постало з'ясувати рівень тривожності здобувачів освіти під час війни.

Виклад основного матеріалу. Дослідження по виявленню рівня тривожності за тестом «Шкала реактивної і особистісної тривожності» Ч. Спілбергера, Ю. Ханіна проведено в онлайн-форматі анонімно і добровільно з використанням сервісу «Google Forms» серед 57 учнів 10-11 класів харківських ліцеїв та 61 студента 1-2 курсів ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Шкала тривоги Спілбергера (State-Trait Anxiety Inventory, STAI) - це інформативний спосіб самооцінки рівня тривожності в конкретний момент (реактивна тривожність як стан) та особистісної тривожності (як стійка характеристика людини).

Отримані результати проведеного дослідження по виявленню тривожності свідчать, що значна частина опитуваних респондентів, й учнів, й студентів, мають високі показники як особистісної, так і ситуативної тривожності (рис. 1). Серед учнів з високим рівнем особистісної тривожності виявилося 35% , з високим рівнем ситуативної тривожності – 51% (рис.1).

Рис. 1. Рівні особистісної та ситуативної тривожності за методикою Ч. Спілбергера, Ю. Ханіна.

Серед опитуваних студентів виявилося 31% з високим рівнем особистісної тривожності, і 39% з високим рівнем ситуативної тривожності (див. рис. 1). Також слід зазначити що, серед досліджуваних учнів з високим рівнем ситуативної тривожності було на 12% більше ніж серед студентів. Можливо це обумовлено меншим адаптаційними ресурсами учнів.

Отримані результати обумовлені багатьма чинниками, це й стресова ситуація війни, в якій перебувають учасники освітнього

процесу, постійні зриви у навчанні – повітряні тривоги, тривалий період дистанційного навчання, низька комунікативна активність, та ін.

Висновки. Досліджуючи проблемні аспекти психічного стану в умовах війни серед здобувачів освіти, ми виявили зростання рівня тривожності. Не виключаємо, що тривожність опитуваних зумовлена не лише стурбованістю за власний стан, а також за благополуччя своїх рідних і близьких. Високий рівень тривожності обумовлює необхідність в умовах воєнного стану застосовувати різноманітні комплексні корекційні психологічні й фізичні засоби та методи для покращення психологічного стану учасників освітнього процесу, спрямовані на зниження тривожності та підвищення їх життєздатності.

Список використаних джерел

1. 100 днів війни в Україні призвели до того, що 5,2 мільйона дітей потребують гуманітарної допомоги / ЮНІСЕФ. – URL: https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/one-hundred-days-war-ukraine-have-left-52-million-children-needhumanitarian.
2. Бельська Н. А., Мельник М. Ю., Ресурси та чинники психологічного благополуччя учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану *Освіта та розвиток обдарованої особистості* 4.91 (2023): 17-27. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741904/
3. Комісова, Т.Є., Мамотенко А.В., Коваленко Л.П., Федяй І. О., Осинський М.І. Комплексне дослідження психофізіологічних показників уча-сників освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Наукові записки. Біологічні науки* (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя), № 1-2, Жовтень 2024, С. 94-102, doi:10.31654/2786-8478-2024-BN-1-2-94-102.
4. Комісова, Т.Є., Харченко, Л.П., Осинський, М.І., Коваль А.А. Адаптаційні можливості дітей різних вікових груп при дистанційному навчанні в умовах воєнного стану. Біологія та екологія, 2024, 10(2), С. 109–116. URL:https://doi.org/10.33989/2024.10.2.323768.
5. Максименко, С.Д., Руденко, Я.В. Кушнерьова, А.М., Невмержицький, В. М. Психічне здоров'я особистості: підручник для вищих навчальних закладів . «Видавництво Людмила», м. Київ, Україна. ISBN 978-617-7974-37-5 URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733985/
6. Потапчук Є., Пасічник А. (2023). Взаємозв'язок тривожності та психічного здоров'я особистості. *Psychology Travelogs*, (2), 184–193. URL: https://doi.org/10.31891/PT-2023-2-19.
7. Чабан О., Хаустова О. Психічне здоров'я в період пандемії COVID-19 (особливості психологічної кризи, тривоги, страху та тривожних розладів). НейроNews. *Психоневрологія та нейропсихіатрія*. 2020. № 3 (114). С. 26–36. URL: https://doctorthinking.org/wp-content/uploads/2020/07/Psycho-COVID19.pdf

КЛЮЧОВІ «SOFT SKILLS» У РАКУРСІ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Корсіков Д. О.

Сучасний ринок праці висуває дедалі вищі вимоги до випускників закладів освіти. Окрім глибоких професійних знань та технічних навичок (hard skills), ключову роль у їхній успішній кар'єрі та адаптації до динамічних умов відіграють так звані «м'які навички» («soft skills» або «гнучкі навички»). Це особистісні якості, соціальні та комунікативні здібності, які дозволяють ефективно взаємодіяти з іншими людьми, вирішувати проблеми, адаптуватися до змін та демонструвати високу продуктивність. У контексті підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, розвиток soft skills стає невід'ємним завданням освітнього процесу, а ефективне управління цим процесом – ключовим аспектом педагогічного менеджменту.

Хоча перелік актуальних soft skills може варіюватися залежно від конкретної професії та галузі, можна виділити універсальний набір навичок, критично важливих для більшості випускників ЗВО та ЗФПО у XXI столітті: комунікативні навички, навички командної роботи та співпраці, вирішення проблем та критичне мислення, адаптивність та гнучкість, відповідальність та самоорганізація, емоційний інтелект [2].

Комунікативні навички умовно можна поділити на вербальні, невербальні, письмову комунікацію [3]. Вербальна комунікація передбачає уміння чітко, ясно та лаконічно висловлювати свої думки, інструкції, пояснення як колегам, так і керівництву чи клієнтам. Це включає активне слухання – здатність уважно сприймати інформацію, ставити уточнюючі запитання та розуміти точку зору співрозмовника. Невербальна комунікація являє собою розуміння та адекватне використання мови тіла, жестів, інтонації для підсилення вербальних повідомлень та побудови довірливих стосунків. Письмова комунікація у еру активного електронного листування та месенджерів є необхідною здатністю грамотно складати звіти, службові записки, інструкції, вести ділове листування.

Навички командної роботи та співпраці умішують у собі уміння ефективно працювати в колективі для досягнення спільних цілей, здатність до конструктивного діалогу, пошуку компромісів та вирішення конфліктів у групі, передбачають повагу до думок інших, готовність ділитися знаннями та досвідом, надавати та приймати допомогу.

Навички, пов’язані з умінням вирішувати проблеми та критично мислити передбачають здатності аналізувати ситуації, виявляти проблеми та їхні першопричини, уміти генерувати альтернативні

рішення, оцінювати їхні переваги та недоліки, приймати обґрунтовані рішення, часто в умовах обмеженого часу чи інформації, критично оцінювати достовірність інформації, уникати упереджень та робити логічні висновки.

Адаптивність та гнучкість – це універсальні здібності, що зумовлюються готовністю до змін у технологіях, робочих процесах, вимогах замовників, здатність швидко навчатися та опановувати нові навички та інструменти, уміння зберігати спокій та продуктивність у невизначених або стресових ситуаціях [3].

Відповідальність та самоорганізація передбачають розуміння важливості дотримання термінів, стандартів якості та правил безпеки, вміння ефективно планувати свій робочий час, розставляти пріоритети та керувати завданнями, проактивність, ініціативність та прагнення до якісного виконання роботи. І хоча саме проактивність та ініціативність інколи виділяють в окремі «софт скіли», вони безперечно є основною відповідального відношення до будь-якої діяльності.

Емоційний інтелект є важливою здатністю розпізнавати, розуміти та керувати власними емоціями, а також розпізнавати та адекватно реагувати на емоції інших людей [3].

Розвиток означених «soft skills» у контексті педагогічного менеджменту передбачає системний підхід, що охоплює всі аспекти освітнього процесу підготовки спеціалістів певного напряму.

Педагогічний менеджмент як цілеспрямована діяльність з організації, координації та контролю освітнього процесу для досягнення визначених цілей, зокрема, формування необхідних компетенцій у майбутніх фахівців у контексті розвитку «soft skills», може включати системну інтеграцію «м'яких навичок» в освітні компоненти.

Розглянемо деякі можливості. Педагогічний менеджмент має забезпечити перегляд та оновлення силабусів освітніх компонентів, де чітко прописані завдання з розвитку конкретних «soft skills» під час вивчення тієї чи іншої теми або виконання практичного завдання.

Під час безпосереднього відточувати «soft skills» у реальних або модельованих ситуаціях здобувачі освіти можуть залучатися до проєктного навчання, оскільки робота над комплексними проєктами вимагає планування, командної взаємодії, вирішення проблем та презентації результатів, рольових та ділових ігор, оскільки імітація професійних сценаріїв допомагає відпрацьовувати комунікативні навички, емпатію, вміння вести переговори та вирішувати конфлікти, групової роботи та дискусій, що сприяє розвитку навичок співпраці, активного слухання, аргументації своєї позиції тощо [1].

Важливо формувати атмосферу довіри, взаємоповаги та відкритості, де здобувачі освіти не бояться висловлювати свою думку, робити помилки та вчитися на них. З цією метою педагогічний менеджмент повинен дбати про культуру закладу, підтримувати ініціативи, спрямовані на командоутворення, розвиток корпоративної етики, наставництво.

Слід зазначити, що готовність викладачів до цілеспрямованого розвитку «soft skills» у здобувачів освіти є необхідною умовою для системного впровадження. Тому слід організовувати тренінги, семінари, майстер-класи для педагогів з питань важливості «soft skills», методів їхнього формування та оцінювання.

Таким чином, розвиток ключових «soft skills» – комунікації, командної роботи, вирішення проблем, адаптивності, відповідальності та емоційного інтелекту – є критично важливим для підготовки конкурентоспроможних випускників закладів освіти. Педагогічний менеджмент відіграє центральну роль у цьому процесі, створюючи необхідні умови через інтеграцію «soft skills» в освітні компоненти, впровадження активних методів навчання, формування сприятливого середовища та постійний розвиток педагогічних кадрів. Лише комплексний та цілеспрямований підхід, керований на рівні освітнього закладу, дозволить ефективно сформувати у майбутніх фахівців ті «м'які навички», які забезпечать їхній професійний успіх та особистісний розвиток у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Коваль К. О. Розвиток «Soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2015. № 2. С. 162-167. URL: https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/827 (дата звернення: 06.04.2025).

2. Які soft skills розвивати у 2024 році, щоб мати попит у роботодавців. URL: https://happymonday.ua/yaki-soft-skills-rozvyvaty-u-2024-rotsi (дата звернення: 09.04.2025).

3. Deepa S., Seth M. Do Soft Skills Matter? - Implications for Educators Based on Recruiters' Perspective. *IUP Journal of Soft Skills*. 2013. Vol. 7, No. 1, pp. 7-20. URL: http://connection.ebscohost.com/c/articles/87710984/dosoftskillsmatterimplications-educators-based-recruiters-perspective (дата звернення: 06.04.2025).

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІННЯ

ЗАКЛАДОМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Костенко Н. Л., Азаренко Н. О.

У сучасних умовах реформування освіти в Україні особливої актуальності набуває впровадження педагогічного менеджменту в управління закладами дошкільної освіти. Цей підхід спрямований на підвищення ефективності освітнього процесу, розвиток професійної компетентності педагогів та забезпечення якісної дошкільної освіти.

Сучасна система дошкільної освіти потребує інноваційних підходів до управління, оскільки зростають вимоги до якості освіти з боку батьків та держави. А традиційні моделі управління часто неефективні у вирішенні таких проблем.

Педагогічний менеджмент – це інструмент, що поєднує педагогіку, психологію та управління для досягнення освітніх цілей. Вивчення і освоєння проблеми педагогічного менеджменту є необхідною умовою для оптимального функціонування сучасного закладу дошкільної освіти.

Інноваційний менеджмент у закладі дошкільної освіти спрямований на вирішення проблем самого закладу та адаптації його до нових умов діяльності. Це передбачає врахування змін, що відбуваються в оточуючому середовищі, та забезпечення ефективного розвитку закладу дошкільної освіти. Основними законодавчими та нормативно-правовими документами, які регламентують здійснення інноваційної діяльності в закладі дошкільної освіти, є: Закон України «Про інноваційну діяльність»; Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»; Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» та ін.

Проблематика педагогічного менеджменту в закладах дошкільної освіти набуває дедалі більшої уваги в науковому дискурсі. Загальні аспекти управління висвітлили К. Ушаков, І. Бех, Ю. Конаржевский, В. Бондар, Л. Даниленко, Г. Дмитренко, Г. Ялинників, О. Мармазов, М. Поташник, В Олійник, Г. Тимошко, Т. Шамова, Е. Березняк, Т. Дем'янчук.

На необхідності привнесення інновацій в управління зазначає В.Зелюк. Вчений стверджує, що теоретично керівники підготовлені до інновацій в управлінні, втім прийняття доктрин і низки заходів не гарантують вирішення всіх освітянських питань. На думку автора, проблема залишається складною, суперечливою і потребує уваги [4].

Інші вчені інноваційний менеджмент в освіті відносять до процесів, що динамічно розвиваються, потребують активного впровадження в умовах сучасних змін, проте залишаються не досить дослідженими компонентами управлінської системи, особливо в дошкільній освіті (І.

Кіндрат, О. Янко, С. Ніколаєнко, Н. Падун, Л. Коробович, В. Корнещук, С. Бочко, С. Литовченко та інші).

Крім того, науковці, такі як Грищенко І.М., Мартинюк О.В. та Ващенко Л.С., підкреслюють важливість впровадження стратегічного управління та педагогічного консалтингу як ключових інструментів розвитку ефективного менеджменту в дошкільній сфері [2,3,7].

Згідно з дослідженнями Карнаухової Т.О. та Кононенко О.Л. (2024), інноваційні форми керування закладом підвищують ефективність організації процесу дошкільної освіти [5].

Основною метою було визначити особливості використання інноваційних технологій в управлінській діяльності закладу дошкільної освіти

Технологічні процеси, які відбуваються сьогодні стрімко проникають у життя сучасних людей. Теж саме відбувається і в освіті, зокрема і в дошкільній. Закладам дошкільної освіти дедалі частіше доводитиметься стикатися із інноваціями і впроваджувати їх в освітній процес. Саме для цього і призначений інноваційний педагогічний менеджмент, який передбачає використання новітніх технологій, відкриття нових педагогічних технологій, створення нових програм, методик і форм освітньої взаємодії, що спрямований на реалізацію стратегічних та тактичних завдань, які дозволяють підвищити ефективність освітнього процесу і забезпечити якісний розвиток дітей дошкільного віку відповідно до сучасних вимог.

Методичний аспект інноваційного педагогічного менеджменту є важливим елементом діяльності закладу дошкільної освіти. Він включає набір педагогічних методик, стратегій, інструментів та рекомендацій, які сприяють впровадженню інноваційних підходів у освітній процес закладу дошкільної освіти. Цей інструментарій допомагає керівникам і педагогам (вихователям) здійснювати ефективне планування, організацію та контроль за інноваційними проєктами, розвивати креативність та саморозвиток, а також покращувати якість освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Актуальні тенденції впровадження педагогічного менеджменту в діяльність закладу дошкільної освіти ґрунтуються на децентралізації, автономізації закладів освіти, цифровізації управлінських процесів, а також розвитку стратегічного та ситуаційного підходів в управлінні. Практика доводить, що найефективнішими є ті управлінські дії, які орієнтуються на партнерство, командну взаємодію, постійне підвищення кваліфікації кадрів і використання аналітичних інструментів у прийнятті рішень.

В управлінні інноваційними процесами велике значення мають механізми управління, зокрема:

Забезпечення умов для інноваційної діяльності:

- Нормативно-правове регулювання, що визначає правила та умови для впровадження інновацій.

- Організаційно-управлінські заходи для створення сприятливого середовища для інновацій.

- Соціально-психологічні заходи для підтримки позитивного ставлення до інновацій серед персоналу.

З досвіду управлінської роботи можна виокремити такі практичні підходи:

- автоматизація адміністративних процесів (впровадження цифрових сервісів для документообігу, оцінювання якості роботи педагогів, зворотного зв'язку з батьками);
- використання цифрових освітніх ресурсів для розвитку дітей (інтерактивні ігри, навчальні програми);
- регулярне проведення стратегічних сесій з колективом, що дозволяє залучати педагогів до формування місії, бачення і цілей розвитку закладу;
- створення внутрішніх мікрогруп (творчих команд), які відповідають за інноваційні напрями роботи (інклюзія, STEAM, екологічне виховання тощо);
- щорічний моніторинг професійного зростання працівників з подальшим складанням індивідуальних траєкторій розвитку;
- активне залучення батьківської громади до ухвалення рішень та реалізації освітніх ініціатив через батьківські ради або опитування.

Отже, можемо зробити такі висновки: упровадження педагогічного менеджменту в управлінні закладом дошкільної освіти є стратегічно важливим напрямком розвитку сучасної освіти. Оптимізація управлінських процесів через стратегічне планування, ефективне управління персоналом, використання інноваційних технологій та раціональне фінансове забезпечення сприяє підвищенню якості освітніх послуг. Інноваційні підходи в педагогічному менеджменті — зокрема, впровадження цифрових технологій, партнерських форм взаємодії, проектного та командного менеджменту — дозволяють забезпечити якісні зміни у функціонуванні закладу. Саме поєднання теоретичних напрацювань і практичного досвіду створює основу для сталого розвитку дошкільної освіти в умовах реформування та суспільних трансформацій.

Список використаних джерел

1. Аніщук А. М. Управлінська діяльність в системі дошкільної освіти: навчальний посібник для магістрів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 319 с.

2. Ващенко Л.С. Інноваційні технології в управлінні дошкільними закладами. – Вісник освітнього менеджменту, 2020.

3. Грищенко І.М. Стратегічне управління в закладах дошкільної освіти. – Київ: Науково-методичний центр, 2021.
4. Інновації в управлінні ЗНЗ. Освіта Полтавщини: Часопис / [ред. С.В.Королюк] – Полтава: ПОІППО, 2008. – № 16. – 116 с.
5. Карнаухова Т.О., Кононенко О.Л. (2024). Використання інновацій педагогічного менеджменту в діяльності ЗДО. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50033/
6. Мармаза О.І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. Х.: Основа, 2004. – 240 с.
7. Мартинюк О.В. Педагогічний консалтинг як інструмент модернізації освітнього менеджменту. *Освітні студії*, 2022.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Кузнецова О. В.

Актуальність проблеми. Сучасні трансформаційні процеси, що охоплюють усі сфери суспільного життя України, зумовлюють необхідність глибокого реформування національної освітньої системи, з особливим акцентом на педагогічну освіту. В умовах європейського вибору нашої держави освіта набуває нових змістовних орієнтирів, спрямованих на формування висококваліфікованого, соціально відповідального та культурно обізнаного вчителя нового покоління.

У сучасному освітньому дискурсі провідного значення набувають гуманістичні цінності, демократичні принципи організації освітнього середовища, визнання права кожного на повноцінну участь в освітньому процесі, розвиток міжкультурного діалогу, виховання толерантності, соціальної відповідальності та відкритості до культурного різноманіття. У цьому контексті полікультурне виховання майбутніх учителів виступає важливою складовою професійної підготовки, спрямованої на забезпечення їх готовності до ефективної педагогічної діяльності в умовах культурно різнорідного суспільства.

Відповідно до Концепції Нової української школи, ключовим завданням сучасної початкової освіти є не лише формування предметних компетентностей, а й виховання громадянської відповідальності, культурної свідомості, здатності до діалогу в поліетнічному суспільстві [3].

Оновлення змісту загальної середньої освіти відображається у впровадженні нових державних стандартів, модельних навчальних програм і навчальних планів, а також сучасних методичних рекомендацій та критеріїв оцінювання результатів навчання, що ґрунтуються на компетентнісному підході та враховують особливості

освітнього процесу в умовах Нової української школи. Важливою складовою цих змін є активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес. Особлива увага приділяється виховному аспекту освіти, зокрема формуванню в учнів ціннісних орієнтацій, культури міжнаціонального спілкування, толерантності та поваги до культурного розмаїття. У цьому контексті полікультурне виховання виступає як невід'ємна частина освітнього процесу, спрямованого на гармонійний розвиток особистості, здатної до мирного співіснування в багатокультурному суспільстві.

Паралельно із трансформацією загальної середньої освіти відбуваються суттєві зміни в системі педагогічної освіти. Зокрема, розробляються та впроваджуються нові професійні стандарти, які ґрунтуються на компетентнісному підході, забезпечується міждисциплінарна інтеграція змісту підготовки, посилюється увага до особистісного зростання майбутніх педагогів, їхньої культурної самосвідомості та відкритості до різноманіття. У цьому контексті важливим компонентом фахової підготовки стає полікультурне виховання, яке спрямоване не лише на формування професійних і загальнокультурних компетентностей, а й на розвиток у майбутніх учителів здатності виховувати учнів у дусі толерантності, поваги до інших культур, національних і духовних традицій, що є ключовим у сучасному багатокультурному суспільстві.

Як зазначає Г.Пономарьова: «головним завданням вищого педагогічного навчального закладу є формування, перш за все, педагога-вихователя, суб'єкта професійної діяльності, який здатний до творчого розв'язання проблеми педагогічного процесу, має бажання сприяти вихованню громадянсько свідомої, патріотично налаштованої, професійно компетентної, духовно розвиненої особистості дитини [5, с. 88].

У такому контексті особливого значення набуває полікультурне виховання як складова професійної підготовки педагогів, зокрема — вчителів початкових класів, які першими закладають основи світогляду молодших школярів, формують у них ціннісне ставлення до культурного розмаїття та навички мирного співіснування в полікультурному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність проблематики полікультурного виховання сучасної молоді та його концептуальних основ знаходить своє відображення в сучасних наукових дослідженнях, що охоплюють різні напрями педагогічної теорії та практики. Проблематика полікультурного виховання майбутніх фахівців була предметом наукового аналізу у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників, які акцентували увагу на його значущості в умовах глобалізації, міжкультурної взаємодії та зростання ролі толерантності в педагогічній діяльності. Серед них О. Дубасенюк, І.

Лощенова, О. Сухомлинська, Н. Якса, П. Вебер, О. Джуринський, В. Міттер та інші. Сучасні психолого-педагогічні концепції та ідеї реформування освіти спрямовані на адаптацію освітнього процесу до новітніх вимог і викликів суспільства, а також на забезпечення гармонійного розвитку особистості обґрунтували: Ю. Атаманчук, О. Баніт, І. Бех, М. Білоцерковець, М. Гриньова, М. Євтух Я. Малихіна, Л. Петриченко, О. Пінська, Г. Пономарьова, В. Серікова, А. Харківська та інші.

Метою дослідження є аналіз актуальних аспектів та теоретичне обґрунтування концептуальних засад полікультурного виховання майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Полікультурне виховання майбутніх вчителів початкових класів є важливою складовою їхньої професійно-педагогічної підготовки, оскільки саме ці педагоги першими стикаються з формуванням у дітей основ світогляду, ціннісного ставлення до культурного розмаїття, а також навичок мирного співіснування в багатокультурному середовищі. У контексті сучасних освітніх реформацій та прагнення до інтеграції української освіти в європейський освітній простір, особливої уваги заслуговує розуміння концептуальних засад полікультурного виховання як процесу, що забезпечує гармонійний розвиток особистості через усвідомлення важливості культурного різноманіття.

Вихідні концептуальні положення щодо розвитку педагогічної освіти ґрунтуються на засадах Закону України «Про загальну середню освіту», Закону «Про вищу освіту», «Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті», державної програми «Вчитель», Концепції педагогічної освіти. Відомо, що професійна діяльність учителя – це складний, динамічний і неперервний процес, відповідно й підготовка до цього виду діяльності вимагає врахування сучасних вимог [1].

Розробка педагогічної концепції полікультурного виховання майбутніх учителів початкових класів, на нашу думку, сприятиме її розгляду з точки зору цілісної, логічно структурованої і завершеної науково-педагогічної теорії з визначеними межами застосування та можливістю отримання ефективного практико-орієнтованого результату через його верифікацію. У контексті полікультурного виховання майбутніх учителів ця концепція має враховувати необхідність формування у педагогів компетентностей для роботи в мультикультурному середовищі, що включає розвиток вміння взаємодіяти з дітьми різних культур, сприяти формуванню толерантності та пошани до культурного різноманіття, що сприятиме ефективному вихованню в учнів здатності до мирного співіснування та культурної відкритості.

Концептуальні засади полікультурного виховання для вчителів початкових класів передбачають інтеграцію знань про різні культури в освітній процес, сприяння розвитку толерантності та взаємоповаги серед учнів. Майбутні вчителі повинні не тільки мати знання з цієї теми, але й бути готовими до практичного впровадження інноваційних методик, які сприяють взаємодії дітей з різних етнічних та соціальних груп, а також сприяти розвитку у них позитивного ставлення до різноманіття.

Полікультурне виховання має на меті створення умов для формування в учнів культури взаєморозуміння, готовності до діалогу з іншими народами та культурами, розвитку гуманістичних цінностей, що є важливою частиною виховного процесу в умовах глобалізованого світу. Система освіти повинна враховувати багатокультурність сучасного суспільства і сприяти формуванню в учителів початкових класів відповідальних компетенцій для роботи в полікультурному середовищі. Це включає в себе знання і розуміння різних культур, навички ефективного спілкування з учнями з різним соціокультурним фоном, а також здатність створювати інклюзивне середовище в класі.

Висновки. Отже, у сучасному соціокультурному контексті особливого значення набуває формування цілісної особистості майбутнього вчителя початкових класів, здатного не лише ефективно передавати знання, а й виступати носієм високих морально-етичних і культурних цінностей. Концептуальні засади полікультурного виховання орієнтують підготовку майбутніх педагогів на поєднання глибоких фахових знань, міждисциплінарної обізнаності, володіння сучасними освітніми технологіями та комунікативною компетентністю з умінням формувати у здобувачів освіти повагу до культурного різноманіття, толерантність і соціальну відповідальність.

Полікультурне виховання майбутніх учителів передбачає розвиток їхньої здатності до розуміння й прийняття інших культур, усвідомлення національної ідентичності, інтеграцію національно-патріотичного та загальнолюдського виміру у виховний процес. Таким чином, сучасний педагог має бути не лише професіоналом своєї справи, але й провідником культурного діалогу, активним учасником виховання нової генерації громадян, відкритих до співпраці, гуманістичних цінностей і мирного співіснування в полікультурному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтована освіта: теоретико-технологічні засади. Київ : Либідь, 2012. 280 с.

2. Кремень В. Г. Філософія людського центру в системі освіти України. Київ : Гнозис, 2011. 384 с.

3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2016. URL: https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola (дата звернення: 27.04.2025).

4. Ничкало Н. Г. Полікультурна освіта як складова професійної підготовки майбутніх учителів. Професійна педагогіка. 2019. № 1(20). С. 45–52.

5. Пономарьова Пономарьова Г.Ф. Система виховної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах : дис. … д-ра пед. наук : 13.00.07. Сєвєродонецьк, 2016. 462 с.

6. Сухомлинська О. В. Інноваційні підходи до формування професійної компетентності вчителя початкових класів у контексті полікультурного виховання. Педагогічний дискурс. 2020. № 28. С. 88–93.

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Курач М. С.

Актуальність проблеми. В умовах зростання конкуренції серед освітніх установ та зміни запитів абітурієнтів і суспільства в цілому, заклади вищої освіти (ЗВО) повинні впроваджувати інноваційні підходи до формування власного позитивного іміджу та просування своїх освітніх послуг.

Зростання конкуренції серед освітніх установ є однією з найбільших проблем, з якими стикаються заклади вищої освіти на сучасному етапі. В умовах глобалізації та постійних змін на ринку праці, абітурієнти шукають не тільки високий рівень освітніх послуг, але й можливості для розвитку своїх кар'єрних перспектив, здобуття практичних навичок, а також доступу до міжнародних освітніх стандартів. Традиційна концепція освіти вже не задовольняє сучасні потреби молоді, яка орієнтується на гнучкість навчальних програм, інтеграцію з технологіями, а також можливості для професійного розвитку. Це зумовлює необхідність комплексного підходу до позиціонування університетів, який включає формування потужних конкурентних переваг відповідно до запитів абітурієнтів та суспільства загалом, що вимагає від ЗВО не лише підтримання високої академічної репутації, але й активного створення та просування свого бренду, що дозволяє йому виокремитися серед інших закладів освіти та стати привабливим [1,3].

Саме тому формування позитивного іміджу та впровадження інноваційних підходів до брендингу та іміджевих стратегій є важливим етапом у забезпеченні конкурентоздатності ЗВО.

Відмова від традиційних підходів до маркетингу, таких як лише реклама освітніх програм або інфраструктури, вимагає створення цілісного образу закладу, що базується на інноваціях, соціальній відповідальності та результатах навчальної і наукової діяльності. Просування освітніх послуг повинно враховувати не лише успіхи в академічній діяльності, але й підвищення рівня задоволеності студентів та випускників освітнім середовищем та отриманими послугами, розвиток науково-дослідної діяльності, міжнародне співробітництво та практичну орієнтацію освітніх програм.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що в останні роки маркетинг в управлінні закладами вищої освіти став важливим інструментом для підвищення конкурентоспроможності університетів, що активно відображається у наукових публікаціях як на міжнародному рівні, так і в Україні. В дослідженнях українських науковців відзначається нагальна потреба в адаптації університетів до сучасних умов, що вимагають інноваційних управлінських стратегій, та вказують на важливість інтеграції маркетингу в управління ЗВО. Їх роботи вказують на необхідність застосування маркетингових інструментів для покращення управління університетами, зокрема через розвиток стратегічного брендингу, підвищення іміджу закладів вищої освіти на національному та міжнародному рівнях.

Останні дослідження українських учених, зокрема роботи Н. Василькової, Г. П'ятницької розглядають інноваційні підходи до брендингу вищих навчальних закладів, акцентуючи увагу на впровадженні технологій, що дозволяють змінити класичний підхід до формування бренду навчального закладу[5,6]. Л. Безносюк досліджує вплив брендингу на конкурентні переваги ЗВО та підкреслює важливість створення впізнаваного брендбуку [3].

О. Антонова у статті «Реклама як інструмент формування бренду закладів вищої освіти в сучасних умовах» розглядає роль реклами та комунікаційних стратегій у зміцненні бренду університету [2].

І. Буднікевич та Д. Бастраков наголошують на важливості цифрових технологій у позиціонуванні ЗВО, використанні соціальних мереж для залучення студентів та наукових партнерів, аналізують використання EdTech та MarTech для просування освітніх послуг через цифрові канали [4].

Окрему увагу приділено дослідженню взаємозв'язку між маркетингом та якістю освітніх послуг. Так Т. Ящук у статті «Особливості маркетингу освітніх послуг закладу вищої освіти» досліджує вплив маркетингу на якість освітніх послуг та задоволення потреб студентів, акцентує увагу на використанні маркетингових стратегій для підвищення рівня задоволеності студентів та випускників

освітніми програмами, що є важливим критерієм для підвищення конкурентоспроможності університету [7].

Г. Александрова та Н. Рула у роботі «Цінності ЗВО як елемент бренд-стратегії: досвід Бердянського державного педагогічного університету» підкреслюють значення цінностей та місії університету у формуванні його бренду [1].

Ці дослідження підкріплюють необхідність інтеграції маркетингу в стратегію управління університетами, що дозволяє ефективно реагувати на зміни в освітньому середовищі та забезпечувати конкурентоспроможність на ринку вищої освіти.

Саме тому *метою* нашої публікації є визначення на основі аналізу досліджень науковців і управлінців-практиків ключових аспектів використання маркетингових стратегій в управлінні закладом вищої освіти, а також підібрати оптимальні маркетингові інструменти і технологій з метою їх інтеграції в управлінську діяльність комунальним закладом вищої освіти Кременецькою обласною гуманітарно-педагогічною академією ім. Тараса Шевченка.

Серед основних маркетингових стратегій, актуальних для ЗВО, можна виокремити:

• стратегію диференціації, що дозволяє виділити унікальні освітні програми або особливості підготовки фахівців;

• стратегію орієнтації на споживача, яка передбачає врахування потреб студентів, роботодавців та інших зацікавлених сторін;

• цифровий маркетинг, як інструмент комунікації зі вступниками через соціальні мережі, сайт, платформи зворотного зв'язку;

• брендинг та репутаційний менеджмент, що впливають на довіру та лояльність до ЗВО.

На основі узагальнення маркетингових стратегій, актуальних для ЗВО, а також за результатами використання маркетингової технології SWOT-аналіз нами було виокремлено окремі маркетингові підходи, які можна інтегрувати в управлінські стратегії Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, з огляду на її профіль, навчально-матеріальну базу, кадровий потенціал, керунки і зміст освітніх програм, елементи інтернаціоналізації та академічної мобільності, місцезнаходження та історичну основу.

До виокремлених стратегій і технологій брендингу увійшли:

1. *Маркетингові технології, що підкреслюють унікальність і спадковість*:

• Стратегія історичного брендингу (акцент на давні освітні та культурні традиції, на знаних випускниках, зв'язок з іменем Тараса Шевченка)

• Сторітелінг (публікації історій про академію, її внесок у розвиток педагогічної освіти регіону, розповіді випускників тощо).

2. Маркетингові технології орієнтовані на локальну і регіональну цільову аудиторію

• Геомаркетинг (реклама та активність у межах Тернопільської, Волинської, Львівської, Рівненської, Хмельницької областей).

• Партнерства із ЗЗСО: укладання угод про співпрацю, спільні заходи з школами, практичні заняття студентів у школах.

3. Цифровий маркетинг:

• Активне ведення соцмереж: сторінки в Instagram, Facebook, TikTok (популярні серед абітурієнтів). Розміщення студентських ініціатив, дописів викладачів-менторів; кадрів із навчання, гуртожитку, дозвілля

• Сайт академії, який повинен стати мобільним, інформативним, з інтерактивними розділами типу «Поставити запитання» / «Запис на консультацію» тощо.

4. Стратегія наближення до абітурієнта:

• Освітні амбасадори (залучення активних студентів до популяризації академії в школах та фахових коледжах у ролі «молодих викладачів» чи менторів).

• Онлайн-дні відкритих дверей, вебінари з викладачами та студентами, інтегровані з соціальними мережами.

5. Стратегія ціннісної комунікації:

• Акцент на таких цінностях: доступність, близькість до дому, затишна атмосфера, можливість вступу спочатку до коледжу та продовження навчання в академії, якісна підготовка до роботи в школі, працевлаштування, індивідуальні графіки навчання, тощо.

Висновки. Проведене нами дослідження та впровадження в практику його результатів підтверджує, що застосування маркетингових стратегій в діяльності ЗВО та в управлінні нею сприяє підвищенню конкурентоспроможності ЗВО, ширшому залученню абітурієнтів, розвитку партнерств та вдосконаленню управлінських процесів. Застосування цих стратегій має базуватися на аналітиці, чітко сформульованих цілях та гнучкості управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Александрова Г., Рула Н. Цінності ЗВО як елемент бренд-стратегії: досвід Бердянського державного педагогічного університету. *Педагогіка та психологія. 2023. № 58.* С. 67–72. URL: https://journals.bdpu.in.ua/index.php/ped/article/view/265 (дата звернення: 28.03.2025)

2. Антонова О. О. Реклама як інструмент формування бренду закладів вищої освіти в сучасних умовах. *Часопис «Право і суспільство». 2022. № 3.* С. 143–147. URL:

https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/865 (дата звернення: 28.03.2025)

3. Безносюк Л. А. Брендинг як засіб впливу на конкурентоспроможність закладу вищої освіти. *Журнал політичних наук та державного управління. 2022. № 2.* С. 55–60. URL: https://jpvs.donnu.edu.ua/article/view/10434 (дата звернення: 25.03.2025).

4. Буднікевич І., Бастраков Д. Маркетингові технології формування іміджу та укріплення бренду закладів вищої освіти. *Наукові записки Чернівецького національного університету. 2022. Вип. 929.* – С. 36–40. URL: https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/10740 (дата звернення: 25.03.2025)

5. Василькова Н. Управління брендом вищого навчального закладу в умовах глобальної конкуренції. *Наукові записки КНЕУ. 2020. № 12.* С. 45–50. – URL : https://ir.kneu.edu.ua/items/4c379baa-1a63-42f5-9c03-6ece35a3fc05 (дата звернення: 27.03.2025)

6. П'ятницька Г. Брендинг вищої освіти *Scientia fructuosa. 2021. № 1(9).* С. 92–97. URL:: https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/112 (дата звернення: 02.04.2025)

7. Ящук Т. Особливості маркетингу освітніх послуг закладу вищої освіти. *Економіка та управління національним господарством. 2023. № 2(16).* С. 101–107. – Режим доступу: https://ema.ztu.edu.ua/article/view/192497 (дата звернення: 01.04.2025)

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ VR ТА AR У ПЕДАГОГІЧНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ: ІННОВАЦІЇ, ІНКЛЮЗІЯ ТА УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Кучай О. В.

В сучасному світі цифрові технології активно інтегруються в усі сфери життя, включаючи освіту. Педагогічний менеджмент як сфера управління освітніми процесами не є винятком. Впровадження VR та AR технологій відкриває нові можливості для підвищення якості освіти, ефективності навчання, мотивації студентів та персоналізації освітнього процесу.

Віртуальна реальність (VR) дозволяє користувачам зануритися в повністю штучне тривимірне середовище, яке може імітувати реальні або уявні світи. Доповнена реальність (AR), зі свого боку, інтегрує цифрові елементи у реальне оточення, доповнюючи його інформацією та інтерактивними об'єктами [3].

Перспективність VR та AR у педагогічному менеджменті зумовлена рядом їхніх переваг, серед яких особливе значення мають

інтерактивність, реалістичність та можливість створювати освітні сценарії, що неможливі у традиційних форматах.

Перша перевага – це значне підвищення залученості та концентрації студентів. Згідно з дослідженнями, використання VR та AR у навчанні допомагає утримувати увагу студентів на матеріалі довше та ефективніше, ніж при традиційному навчанні. Технології дозволяють студентам активно взаємодіяти з інформацією, а не пасивно сприймати її.

Друга перевага – персоналізація освітнього процесу. За допомогою AR та VR можна створювати індивідуалізовані освітні сценарії, адаптовані до рівня знань і навичок кожного учня, що особливо важливо для інклюзивної освіти та роботи зі студентами з особливими освітніми потребами.

Третя перевага – можливість подолати просторові й часові обмеження традиційної освіти. Завдяки VR та AR учні можуть віртуально подорожувати, відвідувати історичні місця, досліджувати важкодоступні або небезпечні території, що значно розширює межі освітнього процесу [5].

Інклюзивна освіта орієнтована на забезпечення рівного доступу до знань для всіх здобувачів освіти, незалежно від фізичних, когнітивних чи соціальних особливостей. VR та AR дають педагогічним менеджерам унікальний інструментарій для реалізації принципів Universal Design for Learning (UDL), коли контент подається у різних форматах і з різними рівнями складності. Розглянемо ключові напрями впливу.

1. Підтримка здобувачів із сенсорними порушеннями: студенти з порушеннями слуху можуть використовувати AR-додатки, що виводять субтитри в реальному часі або візуалізують звукові сигнали, наприклад, коливання звукових хвиль у курсі фізики; студенти з порушеннями зору отримують користь від аудіоописових VR-турів, тактильного зворотного зв'язку (haptic feedback) та контрастних AR-оверлеїв, що допомагають орієнтуватися у складних діаграмах.

2. Підтримка учнів із розладами спектра аутизму (ASD): VR-середовища із контрольованими параметрами (рівень шуму, кількість стимулів) дозволяють поступово тренувати соціальні навички: від репетицій діалогів у віртуальному магазині до моделювання ситуації співбесіди. AR-картки з 3D-анімацією емоцій допомагають розпізнавати та інтерпретувати невербальні сигнали.

3. Підтримка мобільно обмежених студентів: для студентів, які не можуть відвідувати лабораторії або виїзні практики, VR стає «віртуальною колясою», що відкриває доступ до польових досліджень геології або анатомічних препарувань без фізичної присутності. AR-навігація кампусом із голосовими підказками полегшує орієнтацію новачкам на візках.

4. Індивідуальний темп та стиль навчання: у VR-симуляції розв'язування хімічних рівнянь студент може повторювати експеримент стільки разів, скільки потрібно, без витрат реагентів чи ризику вибуху. AR-квести з адаптивним складом завдань реагують на швидкість та успішність виконання, підтримуючи оптимальний рівень виклику.

5. Соціальна інтеграція та колаборація: багатокористувацькі VR-платформи (AltspaceVR, ENGAGE) дають змогу студентам створювати аватари й працювати в проєктних командах, де фізичні бар'єри нівелюються. Це формує відчуття приналежності до спільноти та знижує соціальну ізоляцію [4].

Менеджерські стратегії впровадження інклюзивних VR/AR:

1. аудит доступності: перед закупівлею обладнання керівництво проводить оцінку потреб студентів, залучаючи фахівців зі спеціальної педагогіки.
2. пілотні проєкти: запуск малого курсу з чіткими KPI (наприклад, підвищення успішності студентів з дислексією на 15 %).
3. партнерства з EdTech-стартапами: співпраця дозволяє отримати кастомізовані рішення й грантове фінансування.
4. підготовка персоналу: тренінги з користування VR/AR-пристроями та принципів інклюзивного дизайну для викладачів і технічних спеціалістів.
5. моніторинг та зворотний зв'язок: регулярне опитування студентів із різними потребами щодо зручності, симптомів кіберхвороби, ефективності матеріалу.

Нещодавнє meta-аналіз (Journal of Computer Assisted Learning, 2024) показав, що VR-інструменти збільшують академічну успішність студентів з порушеннями читання на 22 % порівняно з контрольними групами. У проєкті *AR4All* (ЄС, 2023-2025) 78 % учасників з моторними обмеженнями повідомили про зростання мотивації до навчання й відчуття автономії.

Практичні рекомендації:

- включення представників груп з ООП у процес розробки VR/AR-курсів – принцип *co-creation* підвищує релевантність контенту.
- забезпечення альтернативних форматів (текст, аудіо, відео з описовим текстом) для будь-якого VR/AR-матеріалу.
- використання аналітики навчальних даних (Learning Analytics) для виявлення бар'єрів і своєчасної підтримки студентів.

Воєнні конфлікти й надзвичайні ситуації ставлять перед системою освіти нові виклики – збереження безперервності навчального процесу, підтримка психологічного стану здобувачів освіти, адаптація методик до умов переміщення чи обмеженого доступу до ресурсів. VR та AR у цьому контексті стають не просто інструментами інновацій, а критично важливими засобами забезпечення освітньої стабільності [1].

За умов евакуації чи пошкодження освітньої інфраструктури VR-контент дозволяє продовжувати навчання з будь-якої безпечної локації. Достатньо мобільного пристрою й недорогого гарнітуру – і учень зможе відвідати віртуальну лабораторію або пройти урок географії в інтерактивному форматі.

В Україні VR використовується як терапевтичний інструмент: занурення у спокійні природні або культурні середовища сприяє зниженню рівня тривоги, формуванню відчуття нормальності та відновленню внутрішнього балансу. AR-додатки, що візуалізують мотиваційні повідомлення чи проводять короткі дихальні практики, допомагають керівникам закладів освіти реалізовувати цілі психоемоційної підтримки.

Для педагогічного менеджменту важливо забезпечити доступність освітнього контенту незалежно від геолокації. Використання VR-платформ, таких як Mozilla Hubs чи ENGAGE, дозволяє формувати віртуальні класи, де учні з різних регіонів можуть взаємодіяти, зберігаючи спільність навчального середовища. AR-інструменти адаптують навчальний процес до нових мовних і культурних контекстів – зокрема через інтерактивні перекладачі та мультимовні навчальні матеріали [7].

Імітаційні VR-сценарії (наприклад, евакуація під час обстрілу чи правила поведінки при виявленні вибухонебезпечних предметів) дають можливість безпечно відпрацьовувати алгоритми дій у надзвичайних ситуаціях. Такі моделі дозволяють керівникам освітніх установ впроваджувати політики безпеки в інтерактивному та залучаючому форматі.

Керівники освітніх установ у період воєнного стану часто працюють у непередбачуваному середовищі. Інструменти доповненої аналітики (AR dashboards) дозволяють у реальному часі відстежувати стан мережі, присутність учнів, технічну доступність контенту, що дає змогу швидко приймати управлінські рішення навіть у розгалужених або віддалених закладах [6].

Усе це свідчить про стратегічне значення VR/AR не лише як технологічних новинок, а як важливого компонента освітньої безпеки, психосоціального благополуччя та стійкості системи освіти у кризові періоди.

Інтеграція VR та AR технологій у педагогічний менеджмент відкриває нові горизонти для інноваційного розвитку освіти. Вони забезпечують гнучкість, персоналізацію, інклюзивність та стійкість навчального процесу – особливо актуальні у періоди нестабільності, таких як воєнний стан. Завдяки VR і AR освітні установи можуть не лише адаптуватися до нових умов, а й формувати проактивне, сучасне та чутливе до потреб студентів освітнє середовище. Педагогічні менеджери,

які використовують ці технології стратегічно, здатні трансформувати освітній досвід, підвищити мотивацію учнів, покращити результати та зробити освіту по-справжньому доступною для кожного. Саме тому інвестиції в ці інструменти – це вклад у майбутнє української та глобальної освіти [2].

Інтеграція VR та AR у педагогічний менеджмент не лише модернізує освітній процес, а й робить його справді інклюзивним. Технології стирають бар'єри, дозволяючи кожному здобувачу освіти розкривати потенціал у комфортному та безпечному середовищі. Завдання менеджерів – сформувати стратегію, яка поєднає технічні інновації з гуманістичними цінностями, гарантуючи, що *жоден студент не залишиться осторонь цифрової революції*.

Список використаних джерел

1. Біда О.А., Шевченко О., Кучай О.В. Інноваційні технології у фізичному вихованні і спорті/ *Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського*. Педагогічні науки: зб. наук. пр. / за ред. проф. Тетяни Степанової. № 3(62). Том 2, жовтень 2018. – Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. – С. 19-23. http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/ped-visnik-62-2018-2-5.pdf
2. Кучай О.В. Особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів засобами мультимедійних технологій / О. В. Кучай // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск № 34(247). – 2012. – С. 137-140.
3. Kuchai, O., Hrechanyk, N., Pluhina, A., Chychuk, A., Biriuk, L., & Shevchuk I. (2022). World Experience in the Use of Multimedia Technologies and the Formation of Information Culture of the Future Primary School Teacher. *International Journal of Computer Science and Network Security, 22*(3), 760-768. https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.3.100
4. Kuzminskyi, A. I., Kuchai O. V., & Bida, O. A. (2018). Use of polish experience in training computer science specialists in the pedagogical education system of Ukraine. Information Technologies and Learning Tools, 68(6), 206–217. https://doi.org/10.33407/itlt.v68i6.2636
5. Oseredchuk O., Mykhailichenko M., Rokosovyk N., Komar O., Bielikova V., Plakhotnik O., Kuchai O. Ensuring the Quality of Higher Education in Ukraine // International Journal of Computer Science and Network Security. 2022. Vol. 22, No. 12. P. 146–152. DOI: https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.12.19
6. Polishchuk, G., Khlystun, I., Zarudniak, N., Mukoviz, O., Motsyk, R., Havrylenko, O., & Kuchai, O. (2022). Providing the Practical Component of the Future Specialist with Multimedia Technologies in the Educational Process of Higher Education. *International Journal of Computer Science and Network Security, 22*(9), 714-720. DOI: https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.9.93

7. Puhach S., Avramenko K., Michalchenko N., Chychuk A., Kuchai O., Demchenko I. Formation of Specialists' Legal Competence in the System of Life Long Education // Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala. 2021. Vol. 13, No. 4. P. 91–112. DOI: https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/472

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Кучеренко С. М.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах реформування української освіти та зростання викликів, пов'язаних із війною, цифровізацією та інклюзивністю, значно зростає роль психологічної діагностики як інструменту педагогічного менеджменту. Ефективне управління навчальним закладом вимагає не лише адміністративної компетентності, а й глибокого розуміння психологічних процесів, що відбуваються у колективі. Застосування психологічної діагностики в педагогічному менеджменті має велике значення як для ефективного управління освітнім процесом і розвитку персоналу так і для створення сприятливого психологічного клімату в навчальному закладі.

Актуальність обумовлюється наступними факторами:

- зростанням рівня психоемоційного навантаження на учасників освітнього процесу у зв'язку з війною, блекаутами, переїздами та втратою домівок;
- необхідністю підтримки педагогів, які стикаються з синдромом професійного вигорання, втратою мотивації, конфліктами в колективі;
- поширенням інклюзивної освіти, яка вимагає індивідуального підходу до учнів із різними потребами;
- викликами дистанційного та змішаного навчання, які суттєво змінюють комунікацію, контроль і мотивацію в освітньому середовищі.

Усе це потребує діагностичного підходу до управлінських рішень і вимагає підвищеної уваги до психологічного клімату в закладі освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проведене ГО «Про.Світ» серед шкільних психологів з 17 регіонів України показало, що використовують застарілі або спрощені методики. наявний дефіцит практичних інструментів для аналізу професійного вигорання та взаємодії в колективах, відсутність управлінської інтеграції результатів у рішення директорів тощо. Це

свідчить про потребу в оновленні та розширенні діагностичного інструментарію для більш ефективного управління освітнім процесом.

Н основі проведених досліджень інституту педагогіки і психології професійної освіти НАПН України розроблені методичні рекомендації в яких запропоновано структуровану модель аналізу взаємодії: «учень — учитель», «учитель — керівник», «учень — батьки», використано поєднання соціометрії, аналізу ціннісних орієнтацій та емоційного фону, визначено типи взаємодії (конструктивна, конфліктна, пасивна) як основи для управлінських рішень. Вказана на те, що діагностика взаємодії в колективі має стратегічне значення для формування здорового психологічного клімату та попередження конфліктів.

Державна служба якості освіти презентувала результати моніторингового дослідження, яке підкреслює необхідність психологічної діагностики для подолання освітніх втрат та підвищення стійкості шкіл у сучасних умовах.

МОН України запропонувало використовувати методичні рекомендації щодо застосування діагностичних мінімумів у роботі практичних психологів та соціальних педагогів систематизують основні методики, які мають бути використані для забезпечення ефективної психологічної підтримки в освітніх закладах.

Мета нашої роботи дослідити особливості застосування психологічної діагностики у сфері педагогічного менеджменту та обґрунтувати її значення для покращення управлінської діяльності.

Завданнями є:

- визначення ролі психодіагностики в управлінні освітнім процесом;
- опис основніх методів та принципів психологічної діагностики;
- проаналізувати можливості інтеграції результатів діагностики в управлінські рішення;
- висвітлити етичні аспекти використання діагностичних методів.

Виклад основного матеріалу. У педагогічному менеджменті суб'єктами є як учні, так і педагоги. Психологічна діагностика дозволяє виявити індивідуальні особливості педагогів і здобувачів освіти (мотивацію, тип темпераменту, рівень тривожності, лідерські якості тощо), оцінити емоційний стан колективу, визначити потенціал розвитку та ризики, адаптувати управлінські рішення до потреб конкретних осіб.

Оцінювання повинно здійснюватися комплексно тому діагностика охоплює:

- професійні якості вчителя (рефлексивність, емоційна стійкість, комунікативні навички тощо),
- психологічний клімат у колективі,
- освітню мотивацію та психоемоційний стан учнів тощо.

Найпоширенішими методами що застосовуються психологічною діагностикою в педагогічному менеджменті є:

- опитувальники (Кеттелла, Люшера, Дембо-Рубінштейна)
- соціометрія (оцінка комунікативної структури колективу)
- спостереження, інтерв'ю, аналіз кейсів
- цифрові діагностичні платформи (Google Forms, MentiMeter, Classtime), систем моніторингу психологічного клімату;
- педагогічні кейс-методи та аналіз портфоліо.

Результати діагностики використовуються для вирішення управлінських завдань таких, як:

- прийняття кадрових рішень;
- планування навчання та підвищення кваліфікаці;
- підбору методів мотивації персоналу;
- побудови командної взаємодії;
- профілактики професійного вигорання тощо.

При цьому, дуже важливо дотримуватися принципів добровільності участі, забезпечити анонімність результатів (особливо при оцінці педагогів), використовувати результати лише в інтересах розвитку особистості.

Оскільки ситуація в освітньому закладі постійно змінюється, діагностика має проводитися періодично — це дозволяє відстежити, динаміку емоційного стану колективу, ефективність управлінських змін, своєчасно реагувати на конфлікти чи ризики.

Висновок: Психологічна діагностика — це не лише інструмент оцінювання, а потужний інструмент управління. Вона сприяє:

- підвищенню ефективності освітнього процесу,
- здійснювати обґрунтовані управлінські дії
- підтримувати здорову психологічну атмосферу
- гармонізації відносин у колективі,
- збереженню психологічного здоров'я учасників освітнього середовища. реагувати на соціально-психологічні виклики часу.

Список використаних джерел

1. Москальова А. С. Методи психодіагностики в навчально-виховному процесі: Навч. посіб. Київ, 360 с.

2. Психологічна безпека освітнього середовища: методи, технології, шляхи формування: практичний посібник / за наук. ред. Н. В. Лунченко. Київ, 2024. 134 с.

МЕНЕДЖМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЯК СИСТЕМНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ПРОЦЕС

Лабунець С. В.

Актуальність проблеми. На даний час розвиток українського суспільства характеризується глибокими соціальними трансформаціями, зумовленими як внутрішніми реформами, так і зовнішніми викликами, зокрема війною, економічною нестабільністю, міграційними процесами. У таких умовах менеджмент соціальної роботи стає не лише інструментом організації допомоги, а й системним процесом, що забезпечує якість, адресність та сталість соціальних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика менеджменту соціальної роботи активно досліджується вітчизняними науковцями в контексті реформування соціальної сфери, впровадження новітніх управлінських технологій, підвищення якості соціальних послуг та реалізації Цілей сталого розвитку. В роботах дослідників, зокрема, Н. Левченко, М Лукашевича, Н. Коляди, М. Туленкова, тощо, розкриваються ідеї до переосмислення ролі менеджера у соціальній сфері як координатора змін, інноватора та аналітика. Науковиці М. Лехолетова, Г. Тимошко розкривають значення менеджменту як сучасного напрямку соціального управління.

Мета дослідження. Провести аналіз наукової літератури та надати власне визначення поняття «менеджмент соціальної роботи».

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах розвитку українського суспільства, зокрема на тлі воєнних дій, децентралізації, соціально-економічних викликів та реформування системи соціального захисту, питання ефективного управління соціальною сферою набуває особливої значущості. Соціальна робота як інструмент підтримки вразливих категорій населення потребує системного, науково обґрунтованого менеджменту, здатного забезпечити результативне реагування на швидкі зміни в суспільстві.

Як зазначають М. Лукашевич, М. Туленков менеджмент соціальної роботи є не лише набором адміністративних дій, а цілою системою управління, яка повинна враховувати як соціальні потреби, так і організаційні ресурси для їхнього задоволення [1]. Саме системний підхід дозволяє гармонізувати діяльність соціальних установ, сприяє досягненню сталого розвитку громад.

Колектив науковців Н. Коляда, Н. Левченко визначається, що особливу актуальність менеджменту соціальної роботи надає необхідність реалізації Цілей сталого розвитку, зокрема таких, як подолання бідності, забезпечення гендерної рівності, зменшення нерівності та розвиток інклюзивного суспільства [2]. У цьому контексті управління соціальною сферою має бути стратегічним, міжсекторальним та адаптивним до викликів часу.

Важливою складовою сучасного менеджменту соціальної роботи є використання технологій соціального управління, що забезпечують

інтеграцію процесів прийняття рішень, контролю та комунікації в соціальних службах [5]. Застосування таких технологій дозволяє створити ефективні моделі надання допомоги на локальному рівні, що особливо важливо в умовах децентралізації.

Крім того, управління людськими ресурсами в соціальній сфері потребує особливої уваги, адже саме кадри визначають якість соціальних послуг. Як зазначають дослідники Л. Ведута, Л. Довгань, Г. Мохонько, необхідно впроваджувати нові підходи до підготовки та мотивації персоналу, зокрема в умовах цифровізації та зростання вимог до професійних компетентностей [6].

В рамках свого дослідження Л. Колбіна підкреслює, що менеджмент у соціальній роботі має охоплювати не лише організаційний, а й аналітичний та прогностичний рівні управління. Це дозволяє передбачати соціальні ризики, формувати ефективні програми підтримки та посилювати соціальну інтеграцію [1].

На думку М. Лехолетової менеджмент соціальної роботи – це «… процес, спрямований на планування та ухвалення оптимальних управлінських рішень щодо соціальної допомоги та соціального захисту отримувачів соціальних послуг» [3, с.54]. Авторка акцентує увагу на процесуальній природі менеджменту, в якому головну роль відіграє прийняття рішень, орієнтованих на задоволення потреб клієнтів у рамках національної системи соціального захисту. Такий підхід відображає прагматичний аспект управління соціальною роботою, в якому ефективне планування є ключем до досягнення результатів.

В роботах науковиці Г. Тимошко термін «менеджмент соціальної роботи» тлумачиться як «свідомий системний вплив на процес і результат організації соціальної служби: розвиток соціальної допомоги, обслуговування, профілактики, патронажу, інспектування, консультування, інформування шляхом оптимального використання ресурсів клієнта та соціальної служби різних форм власності, прийняття конкретного рішення щодо мети, завдань соціальної роботи з окремими випадками або нормами факторів соціальної проблеми» [7, с.14]. Дослідниця підкреслює системний і багатовекторний характер управлінського впливу в соціальній сфері, що охоплює не лише організацію процесів, а й глибоке розуміння соціального контексту, індивідуальних випадків і нормативних основ.

Таким чином, на основі аналізу наукової літератури в рамках нашого дослідження визначаємо менеджмент соціальної роботи як цілісний, системний управлінський процес, спрямований на організацію, координацію, контроль та оптимізацію діяльності соціальних служб із урахуванням потреб різних категорій населення, ресурсних можливостей та соціального контексту. Цей процес включає: стратегічне планування соціальних програм і послуг; оперативне управління ресурсами (людськими, матеріальними, фінансовими);

інноваційні технології соціального управління для забезпечення ефективної взаємодії суб'єктів соціальної роботи; аналіз і прогнозування соціальних ризиків і потреб громади; реалізацію управлінських рішень, орієнтованих на досягнення соціального ефекту та сталого розвитку.

Менеджмент соціальної роботи виходить за межі суто адміністративної діяльності – він є інструментом соціальних змін, що поєднує наукове обґрунтування, нормативно-правову базу, етичні принципи та інституційні механізми впливу. Його ефективність визначається не лише якістю управлінських рішень, а й здатністю адаптуватися до динаміки суспільних трансформацій, зокрема в умовах кризи та реформ.

Список використаних джерел

1. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2017. 406 с. URL : https://surli.cc/uwadxc (дата звернення : 27.04.2025).
2. Коляда Н.М., Левченко Н.В. Менеджмент соціальної роботи: теоретичний аспект. *Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри* : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 5-6 квітня 2017р.). Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2017. С.117-120. URL : https://surl.li/wxxbmq (дата звернення : 27.04.2025).
3. Лехолетова М. Методи менеджменту соціальної роботи у діяльності соціального працівника. *Соціальна робота та соціальна освіта* : журнал. 2021. Вип. 2(7). С. 51-60. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39011/1/Lekholetova_2021.pdf (дата звернення : 27.04.2025).
4. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Менеджмент соціальної роботи: теорія і практика : навч. посіб. Київ : вид-во Каравела, 2023. 2-е вид. 296 с.
5. Технології соціального управління. *Studies by Magistr.ua*: веб-сайт. URL : https://studies.in.ua/polit-men-shpora/2568-tehnologyi-socalnogo-upravlnnya.html (дата звернення : 27.04.2025).
6. Технології управління людськими ресурсами [Електронний ресурс] : навч. посібник для здобув. ступ-ня маг-ра за ОП «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / Л. Є. Довгань, Л. Л. Ведута, Г.А. Мохонько; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 512 с. URL : http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/4341/1/2018-TULR_navch_posibn.pdf (дата звернення : 27.04.2025).
7. Тимошко Г. М. Менеджмент соціальної роботи: навчальний посібник. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2011. 308 с. URL : https://surl.li/jjmiau (дата звернення : 27.04.2025).

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ У ЗЗСО

Лавріненко Т.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти в Україні у рамках інтеграції нашої країни до стандартів навчання у Європейському союзі (ЄС) інклюзивна освіта стала невід'ємною частиною загальної середньої освіти, відповідно до міжнародних стандартів і принципів рівності прав кожної дитини на здобуття якісної освіти. Згідно з Концепцією розвитку інклюзивної освіти та положень Закону України «Про освіту», всі заклади загальної середньої освіти (ЗЗСО) зобов'язані створити відповідні умови для навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП), де освітня галузь фізичної культури не є виключенням [6]. Фізична культура виступає важливим інструментом щодо розвитку особистості здобувача освіти, його фізичного, психоемоційного та соціального становлення. Однак слід зазначити, що ефективне викладання фізичної культури у ЗЗСО в інклюзивному освітньому середовищі вимагає від вчителів певних знань, умінь, компетенцій, та емоційно-етичної готовності працювати в умовах різноманіття фізичних та психологічних можливостей учнів.

Більшість чинних освітніх програм щодо підготовки вчителів фізичної культури традиційно орієнтовані на стандартний розвиток дітей і недостатньо враховують потреби учнів із різними формами порушень у розвитку за нозологіями (порушення фізичні, психічні, інтелектуальні або сенсорні, розлади аутистичного спектра тощо). Практика свідчить, що через відсутність спеціальної, особливої підготовки та/ або перепідготовки вчителів призводить до зниження ефективності від занять фізичною культурою у ЗЗСО дітей які мають особливі освітні потреби, як наслідок обмеження участі учнів з ООП у спортивних заходах та на уроках фізичної культури мають ризики щодо їх соціальної ізоляції в класі, погіршення психоемоційного та фізичного стану.

Таким чином, виникає нагальна потреба у розробці та впровадженні організаційно-управлінських підходів щодо якісної підготовки та/або перепідготовки педагогічних фахівців, які викладатимуть фізичну культуру в умовах інклюзивного освітнього середовища у ЗЗСО. Актуальність дослідження також зумовлена необхідністю реалізації забезпечення права кожної дитини на всебічний фізичний розвиток і залучення до активного способу життя враховуючи її індивідуальні можливості та особливості, що відповідає принципам інклюзії, гуманізму та соціальної справедливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість розвитку ефективних стратегій та підходів у роботі із різними категоріями здобувачів освіти під час занять фізичною культурою та методів взаємодії, що позитивним чином впливають на забезпечення

сприятливого середовища для навчання учнів з ООП у своїй праці розглядали Є. І. Мосьпан, О. М. Применко, В. П. Семененко та В. В. Теліус [3]. Сучасні дослідження вчених В. А. Візавер, А. Д. Візавер та М. О. Медве підкреслюють важливість формування у майбутніх вчителів фізичної культури емоційно-етичних компетентностей, що є вкрай важливим у рамках інклюзивного освітнього простору [1]. Окремі праці також наголошують на потребі розробки спеціалізованих програм підвищення кваліфікації для діючих педагогів. Аналіз науково-методичної літератури показав, що в Україні майже відсутні наукові дослідження та методичні розробки щодо організаційно-управлінських підходів щодо підготовки та/або перепідготовки педагогічних фахівців з фізичної культури для роботи в інклюзивному освітньому середовищі у ЗЗСО.

Мета дослідження. Визначити організаційно-управлінські підходи до підготовки педагогічних фахівців з фізичної культури для роботи в інклюзивному освітньому середовищі у ЗЗСО.

Виклад основного матеріалу. Обравши шлях євроінтеграції українського освітнього простору до міжнародних стандартів навчання у європейських країнах світу Україна приєдналась до числа сторін ключових міжнародних договорів у сфері прав людини — таких як Загальна декларація прав людини, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю та Конвенція про права дитини — Україна взяла на себе зобов'язання гарантувати дотримання загальновизнаних прав, зокрема права на освіту для дітей з особливими освітніми потребами [2; 5; 4]. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» передбачено адаптацію змісту навчального предмету та його модифікація з урахуванням індивідуальних потреб учнів з ООП [7]. З огляду на вищезазначене постає необхідність у підготовки та/або перепідготовки педагогічних фахівців ЗЗСО для роботи в інклюзивному освітньому середовищі у галузі фізичної культури включно. Якісна та успішна підготовка та/або перепідготовка педагогічних кадрів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі у освітній галузі фізична культура у ЗЗСО потребує впровадження цілісного організаційно-управлінського підходу, який охоплює низку основних напрямів діяльності:

- ***По-перше розробка адаптованих освітніх програм у закладах вищої освіти,*** визначає створення спеціальних програм підготовки фахівців фізичної культури у рамках педагогічної освіти, які передбачають обов'язкове включення навчальних дисциплін, що охоплюють питання інклюзивної освіти, адаптивної фізичної культури, спеціальної психології та методик фізичного виховання щодо навчання учнів із різними порушеннями розвитку. Програми мають містити теоретичні курси,

практичні тренінги та практики в закладах, що безпосередньо мають досвід впровадження інклюзивної освіти.

- ***По-друге організація системи підвищення кваліфікації для діючих учителів фізичної культури,*** забезпечення можливості перепідготовки та оновлення знань і навичок педагогів, щодо роботи в інклюзивному освітньому середовищі (короткострокові курси, модульні програми, семінари-практикуми, тренінги, вебінари, присвячені роботі з учнями, що мають різні типи особливих освітніх потреб), де надзвичайна увага має приділятися питанням створення безпечного фізкультурного середовища, адаптації вправ і оцінювання результатів діяльності здобувачів освіти.
- ***По-третє формування мультидисциплінарних команд підтримки,***
управлінська політика має організувати в закладах загальної середньої освіти команд фахівців — учителів фізичної культури, асистентів вчителів, практичних психологів, корекційних педагогів, медичних працівників, які разом планують та реалізують освітні стратегії для кожної дитини з ООП, така співпраця забезпечує цілісний супровід учня та диференційний підхід на всіх етапах навчання.
- ***По-четверте використання цифрових технологій для адаптації та моніторингу,*** інформаційно-комунікаційні технології відкривають нові можливості для індивідуалізації навчання (спеціальні мобільні застосунки щодо контролю самопочуття; додатки які відслідковують рухову активність, дотримання розпорядку дня, здорового харчування; електронні щоденники фізичної активності; інтерактивні завдання), що сприяють мотивації учнів і дозволяють вчителям та мультидисциплінарній команді більш ефективно відстежувати прогрес учнів та за потреби корелювати навчання.
- ***По-п'яте управлінська підтримка та наставництво,*** адміністрація ЗЗСО повинна створити умови для наставництва молодих учителів, які тільки починають працювати в інклюзивному середовищі та їх адаптацію (організацію супервізії, обміну досвідом між учителями, проведення відкритих уроків, методичних об'єднань),також важливим є впровадження системи самооцінювання та внутрішнього моніторингу якості викладання вчителів.
- ***По-шосте розробка індикаторів оцінювання професійної компетентності,*** якість підготовки вчителя фізичної культури щодо роботи у інклюзивному освітньому середовищі слід оцінювати за чіткими критеріями (знання методик адаптивного фізичного виховання, здатність до комунікації в команді, психологічна

стійкість, навички ефективної адаптації навчального матеріалу, уміння формувати індивідуальні освітні траєкторії для дітей з ООП).

Враховуючи вищезазначене можемо дійти висновку, що якісна підготовка та/або перепідготовка педагогічних фахівців для роботи в інклюзивному середовищі у ЗЗСО у освітній галузі фізична культура має будуватися на комплексному підході, який охоплює модернізацію вже існуючих навчальних програм, активне підвищення кваліфікації та організацію ефективної управлінської підтримки. Це забезпечить не лише якість освітнього процесу, а й успішну соціалізацію всіх учнів у ЗЗСО.

Список використаних джерел

1. Візавер В., Медве М., Візавер А. Емоційно-етична компетентність вчителя фізичної культури як проблема вітчизняних наукових студій. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Т. 1, № 78. С. 87–90. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/78/part_1/78-1_2024.pdf (дата звернення: 01.05.2025).
2. Загальна декларація прав людини. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_015 (дата звернення: 01.05.2025).
3. Інклюзивна освіта у фізичній культурі в умовах нової української школи / В. Теліус та ін. *Olympicus*. 2024. С. 192–198. URL: https://olympicus.pdpu.edu.ua/index.php/olympicus/article/view/108/101 (дата звернення: 01.05.2025).
4. Конвенція про права дитини. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 01.05.2025).
5. КОНВЕНЦІЯ про права осіб з інвалідністю. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення: 01.05.2025).
6. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання. *Міністерство освіти і науки України*. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya (дата звернення: 01.05.2025).
7. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : Постанова Квбінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 : станом на 6 верес. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-п#Text (дата звернення: 01.05.2025).

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Лєдок М. В.

Актуальність проблеми. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій зумовлює необхідність інтеграції інноваційних засобів в освітній процес закладів вищої освіти, що є важливою складовою формування компетентного фахівця. Упровадження дистанційного навчання у вищій освіті виступає актуальним викликом сучасності, що потребує адаптації та вдосконалення методів, прийомів і технологічних засобів організації освітнього процесу. Серед таких засобів особливу роль відіграють інструменти зворотного зв'язку, які сприяють підвищенню ефективності взаємодії між учасниками освітнього процесу та забезпечують якість професійної підготовки здобувачів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дистанційного навчання є об'єктом активного наукового осмислення вітчизняних дослідників. Загальні теоретико-методологічні аспекти організації дистанційного освітнього процесу ґрунтовно розглядалися у працях таких науковців, як В. Ю. Бикова, М. В. Колдовського, В. М. Кухаренко, О. П. Муковіз, О. В. Рибалко, В. М. Толочко та інших. Окремі аспекти реалізації зворотного зв'язку в умовах дистанційного навчання розглядалися у дослідженнях А. О. Гіна, М. В. Колдовського, Т. І. Коваль, Н. Ю. Олійник та інших науковців.

Мета дослідження. Проаналізувати засоби зворотного зв'язку під час дистанційного навчання в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. У контексті педагогічної взаємодії зворотний зв'язок є необхідною умовою для ефективної комунікації як з боку здобувачів освіти, так і з боку викладача. Розвинені комунікативні здібності студентів сприяють оперативному налагодженню зворотного зв'язку, що забезпечує своєчасне отримання відповідей на запитання, індивідуалізовану допомогу в навчанні, а також виявлення та подолання навчальних труднощів. Чим більш інтенсивним та інформативно насиченим є обмін повідомленнями між учасниками освітнього процесу, тим ефективніше викладач може здійснювати управлінський вплив на організацію навчання. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню динаміки, якості та результативності освітнього процесу.

Ефективність організації зворотного зв'язку в умовах дистанційного навчання значною мірою зумовлена рівнем сформованості професійно-особистісних характеристик викладача. До ключових з них належать: усвідомлення значущості зворотного зв'язку як невід'ємного елементу освітньої взаємодії; здатність до аналітичного осмислення навчальних ситуацій; емоційна саморегуляція та вміння впливати на емоційний стан здобувачів освіти; розвинені комунікативні та організаційні компетентності [2].

Зворотний зв'язок у процесі дистанційного навчання відіграє ключову роль у підвищенні якості освітнього процесу. Він сприяє

оптимізації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, забезпечуючи умови для досягнення ними навчальних цілей та сталого прогресу. Регулярне надання зворотного зв'язку виконує мотиваційну функцію, стимулюючи здобувачів до вдосконалення поточних та майбутніх результатів навчання, одночасно акцентуючи увагу на їхніх сильних і слабких сторонах. Крім того, зворотний зв'язок створює основу для конструктивної комунікації між викладачем і здобувачем, що формує простір для взаємодії, порозуміння й корекції освітньої траєкторії. Важливою є також роль зворотного зв'язку у розвитку рефлексивних умінь і навичок саморегуляції, що, у свою чергу, сприяє формуванню автономії здобувачів освіти [1].

У сучасних умовах цифрової трансформації освіти зворотний зв'язок у процесі дистанційного навчання набуває особливого значення як засіб підтримки ефективної педагогічної взаємодії. Одним із ключових чинників забезпечення якості такого зворотного зв'язку є використання цифрових інструментів, які відрізняються за функціональним призначенням, можливостями реалізації зворотного зв'язку та ступенем ефективності.

З метою систематизації цифрових засобів, що використовуються в дистанційному навчанні, здійснено їх класифікацію за функціональним призначенням. Такий підхід дозволяє визначити переваги та обмеження кожного інструменту в контексті організації педагогічної взаємодії.

1. Платформи для організації онлайн-заняття (Google Meet, Skype, Zoom, Microsoft Teams). Ці засоби забезпечують зворотний зв'язок у режимі реального часу, як вербальний, так і невербальний. Основною перевагою таких платформ є можливість безпосередньої синхронної комунікації між учасниками освітнього процесу. Проте існують і певні недоліки, серед яких: зниження мотивації окремих здобувачів до активної участі, формальна присутність без реального залучення до навчальної діяльності.
2. Онлайн-класи (Moodle, Google Classroom, ClassDojo). Ці платформи переважно орієнтовані на асинхронний зворотний зв'язок, що реалізується через коментарі до завдань, форуми, обговорення у віртуальному середовищі. Їх перевагою є зручність у використанні та можливість індивідуалізованого зворотного зв'язку у зручний час. Водночас затримка у відповіді може знижувати ефективність взаємодії.
3. Онлайн-форми (Google Forms, Jotform). Інструменти цього типу забезпечують отримання структурованого відгуку шляхом відкритих і закритих запитань. Можливість анонімності сприяє більшій відвертості респондентів. Однак існують труднощі з ідентифікацією учасників, що ускладнює об'єктивне оцінювання та аналіз зібраних даних.

4. Інструменти миттєвого зворотного зв'язку (Slido, Mentimeter). Забезпечують швидке отримання реакції в реальному часі, включаючи анонімні відповіді. Позитивним є залучення великої кількості учасників одночасно. Водночас існують технічні складнощі щодо аналізу індивідуальних відповідей і зниження зацікавленості через поверхневий характер взаємодії.
5. Онлайн-тести (тестові завдання на платформах Moodle, Всеосвіта). Онлайн-тестування реалізує автоматизований зворотний зв'язок, що дає змогу оперативно оцінювати рівень засвоєння знань. Проте порушення принципів академічної доброчесності та складність об'єктивного оцінювання відкритих відповідей можуть знижувати достовірність отриманих результатів.
6. Онлайн-вікторини (Kahoot, Quizizz, Quizalize, Quizlet). Ці платформи створюють умови для проведення інтерактивних змагань у реальному часі, що підвищує залучення здобувачів. Вони стимулюють активне мислення та швидке прийняття рішень. Проте функціональні обмеження безкоштовних версій програм зменшують доступність повного потенціалу цих інструментів.
7. Інтерактивні дошки (Padlet, Classroomscreen, Popplet). Ці інструменти дають змогу візуалізувати результати спільної діяльності, організовувати групову роботу. Формат сприяє розвитку творчого мислення, проте за великої кількості учасників знижується ефективність взаємодії. Також спостерігаються труднощі у координації спільної роботи.
8. Ментальні карти (MindMeister, Mindomo, Miro). Використання ментальних карт дозволяє структурувати знання, виявити логіку мислення здобувачів, а також сприяти розвитку асоціативного мислення. До недоліків можна віднести пасивність окремих учасників у процесі групової розробки карт.
9. Звуковий онлайн-зв'язок (Kaizena, FlipGrid). Ці інструменти дозволяють надавати зворотний зв'язок у форматі аудіо або відео повідомлень, що забезпечує емоційно насичену та персоніфіковану взаємодію. Така форма підвищує мотивацію здобувачів, але потребує додаткового часу на створення та перегляд повідомлень, що може сповільнювати зворотний зв'язок.

Ефективність зворотного зв'язку в дистанційному навчанні залежить від вдалого вибору цифрових інструментів з урахуванням їх функцій, технічних можливостей та освітніх цілей. Класифікація таких засобів сприяє обґрунтованому добору відповідно до педагогічного контексту та рівня підготовки здобувачів освіти.

Висновки. Зворотний зв'язок виступає невід'ємним компонентом будь-якого навчального заняття, а в умовах дистанційного формату його значущість суттєво зростає. Особливості опосередкованої комунікації між

викладачем і здобувачами освіти потребують застосування різноманітних цифрових технологій, що забезпечують зворотний зв'язок. Використання сучасних інтернет-платформ та інтерактивних інструментів із широким функціональним потенціалом створює передумови для організації ефективної педагогічної взаємодії та підвищення якості освітнього процесу в дистанційному середовищі.

Список використаних джерел

1. Jurs P., Spehte E. The Role of Feedback in the Distance Learning Process. *Journal of Teacher Education for Sustainability*. 2021. 23(2). p. 91–105. URL: https://doi.org/10.2478/jtes-2021-0019. 3.

2. Leibold N., Schwarz L. The Art of Giving Online Feedback. *The Journal of Effective Teaching*. 2015. Vol. 15, №1. p. 34–46. 4.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОМУ СУПРОВОДІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ломакін Г. І.

Актуальність проблеми.У поточний період історії Україна переживає складні часи, спричинені російською агресією та розпочатою в лютому 2022 році повномасштабною війною. Українське суспільство, знаходячись в умовах соціально-політичних трансформацій, економічних криз, демографічних проблем та пандемії COVID-19, а також в контексті війни з Росією, стикається з серйозними психологічними викликами, які впливають на формування особистості молодого покоління. Ця складна соціально-психологічна ситуація може мати значний вплив на ментальне здоров'я населення в майбутньому. Стреси, депресія, занепокоєння, підвищення тривожності, сумнів у майбутньому і т.д. можуть сприяти виникненню різноманітних психологічних розладів особистості та привести до зниження рівня функціонування та адаптації в соціальному середовищі. У цих складних умовах важливо звернути увагу на особливості соціально-психологічної підтримки здобувачів вищої освіти, оскільки вони є майбутньою елітою країни, що призведе до розвитку та будівництва майбутнього співтовариства. Стрес, тривога, постійний страх можуть стати перешкодою для нормального навчального процесу та самовдосконалення особистості студентів [1,2].

Отже, актуальність обраної теми полягає в необхідності розв'язання соціально-психологічних проблем молоді під час воєнного стану в Україні та випробувань, що супроводжують цю війну, які негативно впливають на психічний стан людей, особливо на молоде

покоління, яке займається отриманням вищої освіти. Вже багато університетів та вищих навчальних закладів України запроваджують у своїй діяльності програми з соціально-психологічної підтримки для забезпечення психологічного благополуччя своїх студентів. Ці програми допомагають студентам подолати стрес, тривогу та депресію, які можуть виникнути в умовах війни. Соціально-психологічний супровід студентів в умовах воєнного стану в Україні є важливий для допомоги молодому поколінню подолати виклики та труднощі, з якими вони зіткнуться під час збройного конфлікту. Надання психологічної та соціальної підтримки під час навчального процесу може допомогти здобувачам вищої освіти подолати цей важкий шлях з відчуттям підтримки та розуміння [3].

Також слід зазначити, що серед здобувачів вищої освіти у навчальних закладах перебувають студенти, які були вимушені виїхати із зони ведення бойових дій (вимушені переселенці, біженці), студенти, які проживають на прифронтових територіях, а також ті хто перебуває у Лавах Збройних Сил України і навчаючись дистанційно підвищує свою професійну кваліфікацію. В умовах війни всі вони потребують особливого до себе ставлення і виникає надзвичайна необхідність вирішення соціально-психологічних проблем, поліпшення психічного здоров'я. Пошук ефективних шляхів та методів психосоціальної, психологічної, корекційної та психопрофілактичної роботи з уразливими верствами населення визначив актуальність обраної теми. Означені психологічні розлади, як ПТСР, депресія, тривожні розлади та інші психологічні проблеми стають серйозним викликом для всієї системи охорони здоров'я в Україні. У цьому контексті штучний інтелект (ШІ) пропонує нові можливості в соціально-психологічному супроводі здобувачів вищої освіти для проведення профілактичної, психокорекційної роботи та психотерапії, дозволяючи покращити доступність, ефективність та персоналізацію допомоги [1,2]. Отже, використання штучного інтелекту (ШІ) у соціально-психологічному супроводі, психокорекції психологічного стану студентів є актуальним і перспективним напрямком, що поєднує у собі теоретичні і практичні аспекти. Його застосування також активно входить і у сферу психологічної практики, пропонуючи нові інструменти для діагностики та лікування психічних розладів. Ці технології здатні аналізувати дані пацієнтів, допомагати у моніторингу симптомів і навіть виступати у ролі віртуальних психотерапевтів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зауважимо, що використання Інтернету на сьогоднішній день є надзвичайно поширеним і необхідним явищем для сучасного суспільства. Люди звертаються до цієї всесвітньої мережі для вирішення своїх потреб, незалежно від цього, чи йдеться про роботу, навчання або просто

спілкування. Молодь не уявляє свого життя без Інтернету, оскільки це дозволяє долучатися до найновіших технологій та інформації. Із зростанням досліджень у галузі наукових технологій, штучний інтелект стає все більш важливим. Штучний інтелект може успішно виконувати різноманітні завдання, починаючи від пошуку інформації та вирішення логічних чи математичних задач до розпізнавання образів та мов. Навіть складні випробування, як змагання в іграх, водіння автомобіля, контроль розумного дому та інше, можуть бути виконані за допомогою штучного інтелекту [3]. Науковці, такі як Вовк О.Б., Гудкова К.Ю. Коцовський В.М., Нікольський Ю.В., Павлюк О.М., Пасічник В.В., Ткаченко Р.О. та інші, досліджували розвиток штучного інтелекту як явище. Багато з них вважають, що це сучасний процес, що постійно прогресує. Проте, дослідження штучного інтелекту в університетському та освітньому середовищі залишається недостатнім.

Мета дослідження. Дослідження особливостей застосування штучного інтелекту в системі соціально-психологічного супроводу здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу. На відміну від людського інтелекту, штучний інтелект не обмежений еволюційним процесом. Його важлива характеристика полягає в можливості постійного вдосконалення та навчання. За деякий час саме штучний інтелект може допомогти людству у розв'язанні різних важливих проблем, у тому числі і соціально-психологічних та застосовуватись в соціально-психологічному супроводі здобувачів вищої освіти.

Зв'язуючи штучний інтелект з соціально-психологічною роботою, можна сказати, що це може значно покращити практику у цій галузі. Це проявляється у наданні професіоналам допомоги у визначенні потреб своїх клієнтів та їх пріоритетів. Завдяки своїм алгоритмам, штучний інтелект може ідентифікувати закономірності та тенденції, вказуючи на проблемні сфери та визначаючи потенційні фактори ризику. До функцій штучного інтелекту в соціально-психологічній роботі зі студентами можливо віднести:

- аналіз даних і виявлення потенційних загроз (такі як складнощі у навчанні, психологічні проблеми, потреба у соціальній підтримці),
- індивідуалізована підтримка (система штучного інтелекту надає студентам підтримку та рекомендації відповідно до їх потреб і ситуацій),
- покращення комунікації (забезпечення зв'язку між студентом і соціальним працівником, психологом або психотерапевтом де можна задати питання у будь-який момент і одразу отримати відповідь),
- моніторинг стану студентів (система штучного інтелекту допомагає відстежувати стан і поведінку студентів, попереджаючи про можливі проблеми),

- автоматизація адміністративних завдань (зменшення тягаря на соціальних працівників (адміністраторів), викладачів завдяки автоматизації рутинних завдань, таких як заповнення документів і підтримка розкладу),

- підтримка при адаптації (допомога системи штучного інтелекту у процесі адаптації до нового закладу навчання, надаючи інформацію про навчальний заклад та його послуги),

- навчання навичкам самодопомоги (система штучного інтелекту може надавати матеріали та поради, які допоможуть студентам розвивати власні навички самодопомоги) [1,3].

Завдяки оптимізації процесу підключення клієнтів до необхідних послуг і ресурсів за допомогою штучного інтелекту можна значно покращити діяльність у сфері соціальної роботи. Наприклад, у сфері вищої освіти застосування штучного інтелекту допомагатиме автоматизувати рутинні завдання, полегшуючи роботу не лише соціальним працівникам, але й студентам та викладачам. Використовуючи штучний інтелект соціальний працівник може без особливих зусиль проводити моніторинг студентів, задля подальшої роботи з ними, виявляти потреби задля того, щоб задовільнити їх та надати вчасно необхідну допомогу [3]. В університетському оточенні використання ШІ стало буденним явищем, бо на будь-яке питання можна знайти відповідь за кілька кліків. ШІ сприяє вивченню матеріалів, пропонує онлайн-курси та навчальні програми, перевіряє завдання та есе, створює графіки та аналізує дані, надає підтримку під час проведення дослідження, працює з іноземними мовами, допомагає організувати час та планування задач, а також створює презентації та документи [3].

Також, однією із ключових можливостей штучного інтелекту є здатність аналізувати великі обсяги даних і виявляти індивідуальні патерни поведінки, емоційні реакції та когнітивні особливості. ШІ може бути використаний в системі соціально-психологічного супроводу для створення індивідуалізованих програм терапії, які враховують унікальні потреби кожного студента. Так, штучний інтелект здатний адаптувати психокорекційні програми під індивідуальні особливості студента (персоналізація терапії), враховуючи його історію, травми, особистісні характеристики, результати психологічних тестів та поточний стан. На основі отриманих даних про пацієнта штучний інтелект може рекомендувати найефективніші методи терапії (наприклад, когнітивно-поведінкову терапію (КПТ), експозиційну терапію або медитативні практики) [2, 3].

Одним із ключових завдань у системі соціально-психологічного супроводу є своєчасна та точна діагностика психічних розладів. За допомогою ШІ фахівці (психологи, психотерапевти, медики) можуть

прогнозувати (рання діагностика та прогнозування) ризики розвитку психічних розладів з урахуванням аналізу поведінки, фізіологічних показників та інших даних. Це в свою чергу дозволяє вчасно втручатися та запобігати погіршенню психологічного стану. Алгоритми ШІ можуть аналізувати мовні патерни, міміку, поведінку у соціальних мережах та інші дані, щоб виявити тривожні сигнали. ШІ дозволяє проводити скринінг в анонімному режимі, що підвищує ймовірність раннього виявлення проблем. Наприклад, зміни в тоні голосу або частоті використання певних слів можуть вказувати на розвиток депресії або ПТСР. Це дозволяє своєчасно втрутитися та запобігти погіршенню стану [2]. Отже, можемо відзначити значущі перспективи у використанні ШІ при діагностиці психічних розладів.

Одним із найперспективніших напрямів використання ШІ в соціально-психологічній роботі та психотерапії є розробка віртуальних терапевтів та чат-ботів, які можуть надавати психологічну підтримку. Наприклад, система Woebot, заснована на когнітивно-поведінковій терапії (КПТ), демонструє високу ефективність зниження симптомів тривоги і депресії. Такі системи можуть надавати підтримку в режимі реального часу, особливо у ситуаціях, коли доступ до фахівців обмежений. Їх відносять до практичних аспектів застосування ШІ. Віртуальні терапевти можуть працювати 24/7, надаючи психологічну підтримку в реальному часі [2, 3].

Також, до віртуальних помічників та чат-ботів відносяться ШІ-асистенти, які можуть надавати студентам цілодобову підтримку, відповідаючи на запитання, пропонуючи вправи для релаксації або нагадуючи про прийоми ліків, або чат-боти, які використовують методи когнітивно-поведінкової терапії для роботи із тривожністю. При психокорекції психологічних станів ШІ може використовуватися для створення персоналізованих програм, що базуються на даних про стан пацієнта.

До переваг використання ШІ в системі соціально-психологічного супроводу можливо віднести його доступність (ШІ може надавати допомогу у віддаленому режимі); швидкість обробки даних (ШІ швидко аналізує інформацію, що дає змогу оперативно реагувати на зміни стану пацієнта); анонімність (пацієнти можуть отримувати допомогу без страху стигматизації). Тобто зниження стигми (деякі студенти можуть почуватися комфортніше, взаємодіючи з ШІ, ніж із людиною); персоналізація (ШІ здатний адаптувати терапію до індивідуальних потреб пацієнта), а також економічна ефективність (використання ШІ знижує витрати на надання психологічної допомоги) [2]. Незважаючи на переваги, використання ШІ в системі соціально-психологічного супроводу, в психотерапії та психокорекції має низку обмежень, а саме - етичні питання (використання ШІ потребує чіткого регулювання, щоб

уникнути зловживань та порушень конфіденційності); обмежена емпатія (ШІ не здатний повністю замінити людського терапевта, особливо у випадках, які потребують глибокої емоційної підтримки. Тобто ШІ не здатний повністю замінити людське співчуття та емпатію, які критично важливі у психотерапії); помилки алгоритмів (алгоритми ШІ можуть бути схильні до помилок, особливо при роботі з неоднозначними даними, неточність у діагностиці або рекомендаціях може призвести до погіршення стану пацієнта), а також технічні обмеження (не всі студенти мають доступ до необхідних технологій (наприклад, VR-обладнання або стабільного Інтернету)) [2, 3].

Висновки. Отже, штучний інтелект є потужним інструментом в системі соціально-психологічного супроводу здобувачів вищої освіти, для психопрофілактики, психокорекції та психотерапії, пропонуючи нові можливості для діагностики, лікування та підтримки. Однак його використання має бути ретельно регульованим та має доповнювати, а не замінювати традиційні методи терапії. ШІ має розглядатися як інструмент, який доповнює роботу фахівців-психологів, соціальних працівників, а не такий що замінює їх.

Подальші дослідження та розробки в цій галузі допоможуть максимально ефективно використати потенціал ШІ для покращення психічного здоров'я не тільки здобувачів вищої освіти, але всього населення України взагалі. Тому важливо відзначити, що ефективне використання штучного інтелекту в соціальній роботі передбачає збалансований підхід між автоматизацією та персоналізованим підходом людини. Головна ідея полягає в тому, що рішення, прийняті штучним інтелектом, мають підтримувати та поповнювати висновки соціальних працівників, а не заміщувати їх. Застосування штучного інтелекту у соціально-психологічній роботі зі студентами допоможе значно прискорити процес отримання результатів та покращить дослідження у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Ломакін Г. Система соціально-психологічного супроводу людей, що зазнали наслідків травм війни. PMGP [інтернет]. 30, Червень 2024. : https://uk.e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/508

2. Ломакін Г.І. Особливості використання штучного інтелекту (ШІ) у психокорекції та психотерапії психологічних проблем комбатантів // Інтеграція штучного інтелекту в освіту – виклики та можливості : збірник тез науково-методичних доповідей Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації (Київ, 10 грудня 2024 р. – 20 січня 2025 р.) / Частина 1. Київ Львів – Торунь : Національний університет фізичного виховання і спорту України, Liha-Pres, 2025. 514 с. С. 496 – 501. DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-477-4-127

3. ШІ в соціальній роботі: розробка інтелектуальних систем для роботи з громадськістю та підтримки [Електронний ресурс] Режим доступу: https://ts2.space/uk/%D1%88

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ЯК ШЛЯХ ДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Лунячек В .Е., Лунячек Н. А.

Актуальність проблеми. Вступ в дію Постанови КМУ «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21.08.2019 р. № 800 принципово змінило ситуацію на ринку освітніх послуг з підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, що неодноразово було висвітлено у наших попередніх роботах [1]. Разом із тим реалізація у цілому ефективної реформи висвітлила низку викликів, що потребують свого вирішення. Додатково проблема загострилася в умовах тотального переходу на дистанційне і змішане навчання спочатку в умовах епідемії COVID-19, а згодом і воєнного стану в Україні одним із результатів чого було виникнення освітніх втрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений нами аналіз наукових джерел пов'язаних із подоланням освітніх втрат свідчить, що більшість авторів роблять акцент на певному сегменті освітнього процесу та розглядають дії вчителя у відповідних ситуаціях. Так, наприклад, Н. Яременко розглядає шляхи подолання освітніх втрат у молодших школярів, рекомендуючи використовувати проєктні форми навчання, інтенсивне залучення батьківської громади і громадських організацій тощо [10]. С.Довгий та К. Терлецька аналізують шляхи подолання освітніх втрат в системі математичної освіти через використання інструментів Малаї академії наук України [2]. С.Трубачева, Т.Мішеніна та О. Коник пропонують методику подолання освітніх втрат шляхом використання в цьому процесі електронного портфоліо учителя [9].

Разом із тим, у науковій літературі недостатньо висвітлені питання управління процесом подолання освітніх втрат учнів, у тому числі через систему підвищення кваліфікації педагогічних кадрів з акцентом на специфіку освітнього процесу в умовах воєнного стану. Зазначену проблематику ми частково розглянули у наших попередніх роботах, пов'язаних із змінами у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників і керівників освіти у новітній період [3-8].

Мета дослідження. Визначити ключові організаційно-управлінські рішення, що сприятимуть подоланню освітніх втрат у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Виклад основного матеріалу. Освітні втрати ми розглядаємо, як недоотримані або частково втрачені знання, уміння й навички та інші диспозиції учнями, які виникають у результаті порушення або неефективності освітнього процесу в ЗЗСО. Їх подолання потребує значних зусиль не тільки з боку всіх учасників освітнього процесу, а й ґрунтовних управлінських рішень, що створять певну дорожню карту для отримання позитивного результату. Розглянемо деякі аспекти цього процесу.

У першу чергу, це створення системи діагностики освітніх втрат у кожному окремому ЗЗСО на основі розроблених алгоритмів. Зазначені алгоритми повинні визначити ключові предмети і компетентності у межах яких суттєво накопичились освітні втрати. Важливою частиною цього процесу є розробка критеріїв оцінювання наявних освітніх втрат та проведення відповідних вимірювань для наступного оцінювання та прийняття виважених управлінських рішень, які дозволять реально змінити ситуацію у позитивному напрямі та подолати діагностовані прогалини. Особливий акцент потрібно зробити на розробці стандартизованих діагностичних інструментів, які допоможуть учителю у цій складній роботі.

Разом із тим, стандартизовані алгоритми подолання освітніх втрат повинні бути адаптовані до умов кожного конкретного закладу освіти, що потребує професійних рішень саме з боку керівника закладу освіти щодо проведення відповідної роботи з педагогічним колективом. Слід констатувати той факт, що не всі педагоги готові сьогодні використовувати відповідну систему діагностики, що потребує підвищення їх кваліфікації відповідно до конкретних умов. Важливим є також мотивування учнів на подолання освітніх втрат, що сприятиме загальному позитивному результату роботи ЗЗСО.

Відповідні діагностичні заходи не повинні мати хаотичний характер, а передбачати наявність розподіленого у часі алгоритму та відповідних управлінських рішень на їх основі. Одним із важливих результатів діагностики є визначення типових і індивідуальних освітніх втрат. Щодо індивідуальних освітніх втрат, то ця робота повинна проводитись у межах формування індивідуальної освітньої траєкторії учня.

Важливим аспектом є створення системи дистанційної підтримки подолання освітніх втрат, мета якої є надання учням доступного каналу дистанційної допомоги, що дозволить їм індивідуально надолужувати освітні втрати згідно з потребами. З нашої точки зору це передбачає створення у межах основних дистанційних платформ (Google Classroom,

Moodle та ін.) спеціальних курсів чи розділів у стандартних курсах присвячених подоланню освітніх втрат. Ці розділи повинні передбачати чіткі інструкції та відповідні навчальні матеріали бажано на різних рівнях засвоєння, систему тестового контролю та ін. Слід наголосити, що відповідна дистанційна підтримка буде ефективною при наявності певного управлінського поштовху та систематичного контролю з боку адміністрації на рівні закладу освіти. Бажано також влаштовувати індивідуальні та групові консультації за спеціально розробленим графіком. Подолання освітніх втрат в умовах сьогодення є неможливим без залучення батьківської громади, як активного учасника освітнього процесу.

Виходячи з вкладеного вище наголосимо, що поліпшення процесу подолання освітніх втрат ми вбачаємо через його систематизацію. У першу чергу шляхом проведення спеціалізованих семінарів і курсів підвищення кваліфікації для керівників освіти, де, зокрема, вони можуть створити за допомогою фахівців персональний проєкт подолання освітніх втрат у підпорядкованому закладі освіти та згодом його реалізувати. Зазначені проєкти повинні виходити з методології системного й ситуаційного підходів, що посилить їх наукове підгрунття. Бажано проводити підвищувати кваліфікацію за цим напрямом не окремим представникам адміністрації закладів освіти, а комплексно для директора та його заступників, тоді створений проєкт буде реально реалізований у реальних умовах освітнього процесу. Координаторам цієї роботи повинні стати керівники відділів освіти ОТГ. Разом із тим, створення відповідних проєктів потребує залучення експертів-консультантів, які представляють наукову спільноту, зважаючи на складність питання, що розглядається.

В умовах диверсифікації освітніх послуг з підвищення кваліфікації зростає роль незалежних провайдерів у процесі підвищення кваліфікації педагогічних і керівних кадрів освіти щодо їх підготовки до викликів, що існують. Автори цього матеріалу представляють один з таких проєктів «Professional Development» (https://www.profdevelopment.com.ua) у межах якого проводяться відповідні семінари та курси для всіх учасників освітнього процесу. Зокрема це семінари: «Освітні втрати: причини та шляхи подолання»; «Комунікації в трикутнику «Батьки - учні - вчителі» тощо. Відповідні питання розглядаються під час проведення курсів для керівників закладів освіти.

Висновки. Підбиваючи підсумки наголосимо, що низка заходів щодо подолання освітніх втрат потребує термінових рішень саме управлінського характеру. Зокрема змін у нормативно-правових актах, пов'язаних з фінансуванням діяльності закладів освіту у царині подолання освітніх втрат (наприклад, оплата вчителю годин витрачених на консультування). Цю проблему частково можна вирішити

використовуючи фінансові ресурси відповідної територіальної громади. Зазначене суттєво підсилить мотивацію вчителів і керівників освіти. Важливим є також розгляд роботи вчителя з подолання освітніх втрат, як складової його професійної діяльності, врахування під час проведення атестації та сертифікації. Сприятиме подоланню освітніх втрат також незалежна і державна грантова підтримка для створення відповідних цільових проєктів тощо.

Список використаних джерел

1. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова КМ України від 21.08.2019 № 800. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF (дата звернення: 03.05.2024).
2. Довгий, С.О та ін. Система математичної освіти в Національному центрі «Мала академія наук України» як інструмент подолання втрат у навчанні / С.О.Довгий, К.В. Терлецька // *Наукові записки Малої академії наук України* , №2 (30), с.4–12. URL: https://doi.org/10.51707/2618-0529-2024-30-01
3. Лунячек В.Е. Диверсифікація освітніх послуг з підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Україні: п'ять років реалізації //Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Теорія та методика навчання та виховання». Харків, 2023. Вип. 55. 146 с, С.97-113.
4. Лунячек В.Е. Освітній менеджмент: виклики в умовах трансформацій / Тенденції розвитку педагогіки та освіти в умовах цифрових трансформацій (ByteEd-2024) : матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 17–19 квітня 2024 року) / за заг. ред. І. В. Таможської; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. 554 с., С.228-232. URL:*https://drive.google.com/drive/folders/1VuRAlj-9DVgWcBQovijBwVg6ilIGMN?usp=share_link*
5. Лунячек В.Е. Освітній процес у закладах загальної середньої освіти в період війни / В.Е.Лунячек // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки фахівців в умовах сучасного освітнього простору: матеріали VIII Науково-практичної конференції, присвяченої Дню науки та пам'яті доктора педагогічних наук, професора Павла Андрійовича Ярмоленка. 27 травня 2022 р. Харків: ХДАФК, 2022. 57 с., С.5–6.
6. Лунячек В.Е. Оцінювання результатів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в умовах диверсифікації освітніх послуг / В.Лунячек// Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал. Рівне: РОІППО, 2023. №1 (113), с.9–17. DOI: 10.37026/2520-6427-2023-113-1-9-17

7. Лунячек В.Е. Підвищення кваліфікації вчителя в умовах воєнного стану: виклики та перспективи / В.Е.Лунячек // Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал. Рівне: РОІППО, 2023. №4 (116), с.9–15. DOI: https://doi.org/10.37026/2520-6427-2023-116-4-9-14

8. Лунячек В.Е.та ін. Підвищення кваліфікації вчителів географії в умовах диверсифікації освітніх послуг / В.Е.Лунячек, Н.О.Лунячек // Стратегічні пріоритети розвитку науки, освіти, технологій і суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 9 листопада 2023 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. 55 с., С.30-33. URL: http://www.economics.in.ua/2023/11/9-1.html

9.Трубачева С. Та ін. Роль електронного портфоліо вчителя як освітнього ресурсу в навчально-методичному забезпеченні процесу подолання освітніх втрат учнів / С.Трубачева, Т.Мішеніна, О. Коник // Проблеми сучасного підручника, №32, с.299–305. https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-32-299-305

10. Яременко Н. Шляхи подолання освітніх втрат у молодших школярів / Н.Яременко //Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2023, № 8-9 (132-133), с.32-42 . DOI: 10.24139/2312-5993/2023.08-09/032-042

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ

Макарова С. В.

Актуальність проблеми. У контексті сучасної педагогічної науки особливої актуальності набуває проблема розв'язання існуючих суперечностей у сфері педагогічного менеджменту. Однією з найважливіших проблем сучасної освіти є те, що знання та кваліфікація багатьох педагогів не відповідають актуальним потребам щодо змісту навчання, новітніх освітніх технологій та управління освітніми установами. Ефективність педагогічного менеджменту в освіті може бути значно підвищена за умови забезпечення високого рівня компетентності та професіоналізму кожного педагогічного працівника, який є ключовою фігурою в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові дослідження визначають теорію педагогічного менеджменту як один із перспективних шляхів формування культури управління. Педагогічний менеджмент – це багатогранна система управління підготовкою фахівців, що базується на певних принципах, методах, організаційних формах і технологічних прийомах, і має на меті підвищення ефективності їхньої професійної діяльності та всебічний розвиток особистості. Особливої значущості в контексті педагогічного

менеджменту набувають комунікативна компетентність, управлінські навички та організаційні здібності керівників.

У сучасній науковій парадигмі поняття "педагогічний менеджмент" набуває інтерпретації як новітнє соціальне явище, що охоплює організацію процесів виховання, розвитку, навчання та формування управлінської компетентності керівного складу закладів освіти.

Проблематика співвідношення понять "педагогічний менеджмент" та "управління" в контексті сучасних освітніх закладів стала об'єктом аналізу в наукових працях О. Боднар, В. Бондаря, Л. Каращук, Н. Коломінського, В. Крижка, А. Ньомова, М. Поташника, Н. Шапошнікової та інших дослідників. Слід звернути увагу на те, що цей аналіз ґрунтувався на застосуванні різних методологічних стратегій, а саме функціональної та соціально-психологічної.

Мета дослідження полягає в тому, щоб визначити ключові характеристики педагогічного менеджменту та розкрити його зміст, враховуючи теоретичні основи та практичний досвід в галузі управління освітнім процесом.

Виклад основного матеріалу. Актуальні потреби суспільного розвитку зумовлюють необхідність пошуку інноваційних форм діяльності та нових напрямів роботи, серед яких особливе значення набувають педагогічний менеджмент професійної діяльності та педагогічний менеджмент у контексті управління освітньою сферою.

У педагогіці термін "менеджмент" використовується нещодавно. Менеджмент визначається як ефективне досягнення цілей через використання людських ресурсів. Український термін "управління" не повністю передає значення "менеджменту", який включає не лише керівництво, а й галузь знань, стилі комунікації, міжособистісні відносини та адміністративні навички.

У широкому розумінні педагогічний менеджмент визначається як процес цілеспрямованого налагодження людських, матеріальних та фінансових ресурсів для досягнення освітніх цілей. У педагогічному аспекті він включає управління (планування, регулювання, контроль) та керівництво педагогічною діяльністю, а також її впорядкування. До того ж, це набір управлінських методів, форм і засобів, що застосовуються для досягнення поставлених освітніх завдань.

Педагогічний менеджмент – окрема галузь педагогіки, що вивчає організацію управління в освіті. Його теоретична база включає сучасні управлінські досягнення, законодавство, практичний та історичний досвід в освітній сфері. Інтегруючись з педагогічною наукою та спираючись на її здобутки, педагогічний менеджмент як теоретична концепція та практична діяльність перебуває у тісному взаємозв'язку з низкою інших наукових дисциплін, включаючи загальну теорію

управління, економіку, соціальну психологію, фізіологію, шкільну гігієну та інші суміжні галузі знань.

Процес управління в педагогічному менеджменті має свої особливості, зумовлені специфікою освітньої галузі. Основними об'єктами управління є учні, педагогічні працівники, навчально-виховний процес, ресурси освітнього закладу та комунікації між усіма учасниками освітнього процесу. Управлінська діяльність у педагогічному менеджменті спрямована на досягнення якісних освітніх результатів, створення сприятливого освітнього середовища, оптимізацію використання ресурсів та розвиток педагогічного колективу.

Педагогічний менеджмент здійснюється на трьох рівнях: управління роботою всього педагогічного складу, управління професійною діяльністю кожного педагога та управління навчальним процесом кожного учня.

Педагогічна сфера складається з ієрархічно взаємопов'язаних систем, що простягаються як вертикально, так і горизонтально. Вертикально виділяються: державна система освіти (державний менеджмент), регіональні освітні системи (регіональний менеджмент), обласні/районні освітні мережі (обласний/регіональний менеджмент), окремі заклади освіти (менеджмент закладу) та їхні підрозділи (менеджмент підрозділу). Горизонтально кваліфіковане управління проявляється на рівнях навчальних занять, самостійної роботи та професіоналізму педагога.

Спеціальна увага приділяється керуванню педагогічними проєктами. Під педагогічними проєктами розуміються самостійні напрямки роботи, що мають чітко визначену ціль. У школі/ЗВО це можуть бути: наукові дослідження (викладачів/студентів), навчальні заняття, виховні заходи, видавничі, будівельні проєкти, обміни, екзамени, канікули, розваги.

Ключовими елементами, що визначають педагогічні системи, є: мета – виховання творчої людини; навчальний матеріал; організація навчального процесу (методи та форми); стимулювання навчальної діяльності; та кінцеві результати навчання з їх кількісною та якісною оцінкою.

Дослідники виокремлюють такі складові педагогічного менеджменту: освітню (організація навчання та виховання), мотиваційну (визначення цілей учасників), когнітивну (розвиток корпоративного мислення через педагогічні знання), діяльнісну (застосування наукових підходів та концепцій), творчу (креативний характер роботи та цілепокладання), інформаційну (інформація як об'єкт діяльності) та інтегративну (реалізація управлінських функцій через цілепокладання).

У сучасній науковій літературі педагогічний менеджмент трактується як всеосяжний набір керівних засад, методологічних підходів, організаційних структур та технологічних інновацій, застосування яких в управлінні освітнім процесом має на меті якісне покращення його результатів та ефективності.

Управління в сфері освіти має специфіку через особливий характер навчально-виховного процесу, результатом якого є розвиток особистості. Серед ключових особливостей педагогічного менеджменту виділяють: інтенсивну міжособистісну взаємодію, орієнтацію на індивідуальні потреби учнів, залежність від поведінки споживачів освітніх послуг, складність кількісної оцінки результатів, високі вимоги до комунікативної компетентності персоналу, труднощі у визначенні продуктивності праці та значний вплив зовнішніх регуляторних чинників

В умовах сьогодення розвиток освітньої установи неможливий без перегляду управлінських функцій, що визначає нові підходи до змісту й орієнтирів управління.

Традиційний підхід до управління освітнім закладом характеризується аналізом, що зосереджується на конкретних каналах інформації та вивченні роботи педагогів, плануванням, яке передбачає розробку перспективних планів, часто одноосібних, та контролем, який акцентує на кількісних аспектах перевірки.

Інноваційний підхід до управління освітнім закладом, на відміну від традиційного, передбачає системний аналіз через створення інформаційних систем, вивчення мотивації вчителів та прогнозування розвитку, стратегічне планування шляхом розробки програм, залучення колективу та використання наукових методів, а також контроль, орієнтований на якісні результати, постійне вдосконалення, мотивацію та прозорість.

Провідна функція в адміністративно-педагогічній сфері належить очільнику навчального закладу, а саме його управлінським поглядам та спонуканням, на яких ґрунтується налагодження його роботи. Директор освітньої установи мусить бути провідником у своєму колективі. Можна констатувати наявність п'яти різновидів лідерства: технічне, комунікаційне, освітнє, символічне та культурне, котрі забезпечують плідну діяльність керівника навчального закладу.

Для ефективного забезпечення цілісного освітнього процесу керівнику необхідно майстерно комбінувати різні стилі лідерства у своїй діяльності, створюючи багатий досвід організації освітнього середовища, яке сприяє всебічному розвитку учнів та дієздатності педагогічного колективу.

Висновки. Отже, аналіз теорії та практики освітнього процесу свідчить, що поширенню концептуальних засад педагогічного

менеджменту заважають недостатня нормативно-правова база, низький рівень управлінської підготовки керівників через відсутність відповідної підготовки до призначення, неадекватне дидактичне забезпечення підготовки та перепідготовки управлінських кадрів, а також дефіцит теоретичних і науково-методичних розробок з управління закладами освіти та узагальненого передового досвіду.

Педагогічний менеджмент ґрунтується на формуванні нової ролі педагога як організатора, наставника та "тренера" розвитку особистості учня, а не лише ментора. Предметом його діяльності стає управлінська функція, спрямована на навчально-пізнавальний процес та реалізацію навчання. Застосування педагогічного менеджменту передбачає вміння педагога керувати педагогічними ситуаціями, соціалізацією, навчанням і поведінкою учнів, що є ключовим аспектом роботи сучасного вчителя.

З часом головним викликом для освітнього менеджменту стане інтеграція невизначеності в прогнозування, прийняття рішень та організацію, що потребуватиме від менеджерів високого професіоналізму, адаптивності та інноваційності.

Список використаних джерел

1. Бондар В.І. Повний цикл педагогічного аналізу. URL: http://www.pld.org.ua/index.php?go=Page&in=view&id=1426

2. Боднар О.С. Посадові сертифікати педагогічних працівників загальноосвітнього навчального закладу. Тернопіль: СМП «Тайп», 2011. 276 с.

3. Бабенко Т. Формування особистості менеджера освіти / Т. Бабенко // Директор школи. – 2007. – № 21 – 22. – С. 3–56.

4. Бульба В.Г. Соціальні функції держави в умовах глобалізаційних трендів сучасності: державно-управлінський аспект: дис. … д-ра наук з держ. упр.: 25.00.01. Харків, 2012. 399 с.

5. Васильченко В. Фактори формування управлінської культури керівника сучасної школи / В. Васильченко // Управління школою. – 2005. – № 28–29. С. 16–20

6. Даниленко Л. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. К.: Шкільний світ, 2003. 400 с.

7. Лукіна Т.О. Управління якістю. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 4: Галузеве управління / наук.-ред. колегія: М.М. Їжа (співголова), В.Г. Бодров (співголова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. С. 620–622.

8. Лунячек В.Е. Педагогічний менеджмент: навчальний посібник. 2-е вид., випр. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015. 512 с.

9. Калініна Л. Управління загальноосвітнім навчальним закладом із використанням інформаційних технологій / Л. Калініна // Рідна школа. – 2009– № 11. – С. 18–26.

10. Маслов В.І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами: навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2007. 134 с.

11. Мартинець Л.А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навчальний посібник. Вінниця, 2018. 196 с.

12. Тягур Р.С. Вимоги, які ставляться до сучасного менеджера у сфері фізичного виховання і спорту. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія: Фізична культура. 2014. Вип. 20. С. 46–52.

13. Хміль Ф.І. Основи менеджменту /Федір Іванович Хміль. – К.: Академвидав, 2007. – 576с

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ СЕРЕДОВИЩА ЗДОРОВ'Я В ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Малєєв В. М.

Актуальність проблеми формування здорового способу життя підтверджується як результатами наукових досліджень О.Балакірєва, О.Вакуленко, М. Гончаренко, О. Яременко [1,3] та ін. так і реаліями сьогодення.

Проаналізувавши зміст наукових праць з проблеми, матеріали науково-практичних конференцій, що відбулися в різні роки (з 2016 по 2024) у Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, Житомирському державному університету ім. Івана Франка, Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександру Довженка та результати власних спостережень, бесід зі здобувачами освіти і колегами, ми дійшли висновку, що серед чинників зниження рівня здоров'я і здорового способу життя слід виокремити такі:

1) соціально-економічна криза підсилена війною на території України – 67,4%;

2) недостатня матеріальна-технічна база ЗФПО – 63,2%;

3) низький рівень сформованості мотивації до здорового способу життя як особистого пріоритету – 59%;

4) недостатньо сформована чи малоефективна система підтримки ментального здоров'я здобувачів освіти – 56,8%.

Усього було опитано 48 педагогічних працівників і 62 здобувачі освіти Харківського, Берестинського і Балаклійського педагогічних фахових коледжів Комунального закладу «Харківська-гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради впродовж 2024-2025 навчального року.

Респондентам пропонувалось відповісти на одне запитання: «Назвіть об'єктивні чи суб'єктивні причини недотримання Вами норм і правил здорового способу життя». Усього назвати 2-3 причини.

Узагальнення результатів наукової розвідки переконало нас, що проблема дотримання здорового способу життя молоді в Україні набула особливої актуальності, а її вирішення потребує формування сприятливого освітнього середовища та безпосереднього управління цим процесом.

У вітчизняні психолого-педагогічній науці здоров'я людини розглядається як багатокомпонентна модель, що включає такі складові здоров'я за компонентами: духовний, фізичний, психологічний, соціальний.

Враховуючи названі компоненти й, особливо, духовний та психологічний, вважаємо, що у справі формування середовища здорового способу життя слід, перш за все, звернути увагу на мотиваційний аспект.

Спираючись на праці М.Гончаренко, Ю.Бойчука, О.Вакуленко, О.Кабацької, О.Яременко [1-3], зазначимо, що означену проблему мотивації до ЗСЖ ми отримуємо ще у дошкільному та молодшому шкільному віці. Науковці однозначно вказують на відсутність необхідної мотивації у дітей цього віку та недосконалість їх знань про ЗСЖ, що не призводять до стійких переконань.

Разом з тим, констатуємо, що у цьому сенсі недопрацьовують і сім'ї дітей, вплив яких на формування ставлення до свого здоров'я і його збереження та підтримку є найбільш високим (35-40%). Тоді як поради і настанови педагогів дієві на рівні 20-25%, ЗМІ – 15-20%, друзі, знайомі, однолітки – 10-15% (О. Кабацька).

Мотивація до здорового способу життя у ЗФПО це:

- включення здобувачів освіти в активне пізнання себе і світу в контексті здоров'я;
- формування якісних знань і стійких поглядів та переконань щодо значення і ролі здоров'я в житті;
- сприяння вибору студентами змісту і форми їх залучення до активної участі у фізкультурно-оздоровчій та спортивно-масовій роботі.

Очевидно, що така робота має ретельно плануватись, не бути стихійною, спиратись на результати діагностичних досліджень щодо бажань, потреб, уподобань, ставлення здобувачів освіти до ЗСЖ.

Забезпечення реалізацій компонентів здоров'я визначає систему заходів, що мають організовуватись у ЗВО. Ці заходи мають бути різноманітними і комплексними за цілями, змістом, структурою тощо. Починаючи з організації навчальних занять і занять упродовж навчального дня, зокрема і для студентів різних медичних груп. Нажаль, втратили свою привабливість такі форми як рухова гімнастика,

рухливі та помірно рухливі ігри на перервах, що потребує пошуку нових шляхів і засобів та форматів їх проведення.

Фізкультурно-масові і спортивні заходи в позааудиторний час завжди приваблювали значну частку здобувачів освіти і тому така робота має обов'язково проводитись.

Крім того, заклад освіти має сприяти і допомагати студентам у самовизначенні щодо самостійних занять фізичною культурою на фоні просвітницьких та агітаційно-рекламних заходів з розкриттям кращих зразків вітчизняного і закордонного досвіду залучення молоді до рухової і здоров'язбережувальної діяльності.

Як переконують науковці і досвід, важливою складовою роботи ЗФПО з підтримки ментального здоров'я, фізичного виховання, здоров'язбереження та залучення до спорту є контрольні заходи, що передбачають як медичні обстеження і контроль за здоров'ям студентів, так і заходи з перевірки рівня фізичної підготовленості здобувачів освіти. Результати такого контролю служать як для запобіганню розладам здоров'я, так і для стимулювання подальших занять фізичною культурою і спортом.

Таким чином, вирішуючи проблему управління формуванням середовища здоров'я, зокрема у ЗФПО, ми маємо забезпечувати питання планування, організації, мотивації і контролю цього процесу.

Література

1. Гончаренко М.С., Бойчук Ю.Д. Екологія людини: навч. посібник /За ред. Н.В. Кочубей. Суми: ВТД «Університетська книга. Київ: Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. 394 с.

2. Кабацька О.В. Формування спеціальних знань і рухових навичок підлітків у процесі навчання основам здорового способу життя. Вісник Харківський нац. ун-ту імені Каразіна, 2008. Вип. 5. С. 79-88.

3. Яременко О, Балакірєва О., Вакуленко О. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи. Київ, 2000. 207 с.

СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ СЕРЕД МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Маміна Д., Чернецька Ю. І.

Актуальність дослідження. Соціально-педагогічна профілактика залежності від психоактивних речовин серед молодших підлітків, учнів 5-7 класів, в закладах загальної середньої освіти має ряд особливостей,

які відрізняють її від профілактики в інших умовах, що актуалізує вивчення даного питання. В основі адиктивної поведінки лежить патологічний розвиток окремих біологічних і соціальних потреб, формуються вони, як правило, саме в молодшому підлітковому і ранньому юнацькому віці і надалі приймають стійкий характер, який важко піддається корекції, тож порушена проблема заслуговує на подальшу науково-теоретичну і практичну розробку.

Метою дослідження є виокремлення суті та особливостей соціально-педагогічної профілактики наркотичної залежності серед молодших підлітків в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Аналіз теоретичного доробку вчених показує, що окремим аспектам порушеного питання, зокрема соціально-педагогічній профілактиці наркозалежності, присвятили науковий інтерес такі дослідники як Р.Вайнола, Т. Журавель, Р. Козубовська, Н. Литвинова, В. Оржеховська, О. Тютюник, Л. Штефан, Ю.Чернецька та ін.

Виклад основного матеріалу. Звернемося до аналізу суті молодшого шкільного віку, на який припадає період розвитку дітей 10-13 років, який нами досліджується. Молодший підлітковий вік характеризується «перехідним етапом», що є періодом фізичного, психічного, соціального дозрівання людини, підготовки до життя та сповнений пов'язаних із цим проблем і протиріч, що примушує розглядати його як кризовий становлення особистості. На фізіологічному рівні відбувається статеве дозрівання, на психологічному – особистісне дозрівання, формування самосвідомості, індивідуальності; на соціальному – розвиток соціальної свідомості, соціальної активності, становлення індивіда як соціальної одиниці [3].

На думку О. Тютюник, потяг школяра до вживання наркотиків є результатом особистісного психологічного неблагополуччя: а) нездатність підлітка до прийнятного виходу із проблемних ситуацій; б) не сформованість та ефективність засобів психологічного захисту. Одним із завдань профілактичної роботи є психокорекція, щоб навчати підлітка нейтралізації психічної напруги, яка виникає у процесі його розвитку, переведенню психічної енергії, що складає зміст напруги, на особистий розвиток, розкриття нових можливостей [3].

Автори Н. Краснова та Л. Харченко детально розглядають різні аспекти соціально-педагогічної діяльності, включаючи профілактику наркоманії серед молоді, аналіз публікацій авторів дозволяє окреслити основні підходи до соціально-педагогічної профілактики наркоманії, які вони пропонують. Профілактичні технології: застосування методів, спрямованих на попередження вживання наркотичних речовин серед молоді через освітні та виховні заходи. Реабілітаційні технології: надання підтримки та допомоги особам, які вже зіткнулися з проблемою наркозалежності, для їхньої соціальної адаптації та повернення до

здорового способу життя. Посередницькі технології: встановлення співпраці між різними соціальними інститутами, такими як сім'я, школа, медичні установи та громадські організації, для комплексного підходу до профілактики та вирішення проблем, пов'язаних з наркоманією. Технології соціально-педагогічної експертизи: оцінка та аналіз соціальних ситуацій, що можуть сприяти поширенню наркоманії, з метою розробки ефективних стратегій втручання. Робота з громадськістю: залучення спільноти до профілактичної діяльності, організація інформаційних кампаній та заходів, спрямованих на підвищення обізнаності про проблему наркоманії та способи її запобігання. Ці підходи спрямовані на створення комплексної системи профілактики наркоманії, яка враховує різні аспекти соціального та особистісного розвитку молоді [4].

Тож, на основні аналізу наукових джерел ми визначили, що провідна дефініція "соціально-педагогічна профілактика наркотичної залежності серед підлітків молодшого шкільного віку" розглядається нами як цілеспрямована діяльність педагогів, соціальних працівників, психологів та інших фахівців, з метою формування у молодших підлітків базових життєвих компетентностей, що дозволяють усвідомлено відмовлятися від ризикованої поведінки, включно з вживанням психоактивних речовин, зокрема наркотиків.

Перейдемо до характеристики особливостей соціально-педагогічної профілактики наркотичної залежності серед підлітків молодшого шкільного віку.

Перша особливість соціально-педагогічної профілактики, на думку учених (Р.Вайнола, Т.Журавель, І. Козубовська, Н.Литвинова, О.Тютюник), полягає в тому, що при розробці та впровадженні засобів, форм і методів соціально-педагогічної профілактики варто спиратися на системний підхід як основний інструмент наукового пізнання. Розроблена система спрямована на органічне коригування, оновлення процесу виховання й навчання для якісних змін.

Друга особливість, на думку сучасних дослідників, зокрема, В.Оржеховської [1], полягає в тому, що в основі соціально-педагогічної профілактики наркотичної залежності підлітків закладено концепцію толерантної та гуманної особистісної позиції по відношенню до неповнолітніх, схильних до ризикованої поведінки. Успіх та якість профілактичної діяльності залежить від організації допомоги в подоланні їхніх проблем та життєвих труднощів, способу існування, що призвели до вживання наркотичних речовин. Не слід ігнорувати необхідність створення сприятливого психологічного клімату в навчальному закладі, за умов відсутності дискримінації щодо тих підлітків, які вже мають досвід споживання наркотиків.

Третя особливість полягає у впливі шкільного середовища на недопущення формування наркозалежності у молодших

підлітків, спирається на обов'язкову спеціальну підготовку адміністрації й педагогічних кадрів загальноосвітнього закладу, спеціальну освіту батьків. Основним осередком раннього входження особистості в соціум є родина. На думку Н.Сьомкіної, вплив батьків та інших близьких родичів накладає на дитину глибокий соціальний відбиток, оскільки саме в ранньому віці засвоюються норми та уявлення про світ. Діти з родин, що перебувають у складних життєвих обставинах, часто переймають спосіб життя, який спостерігають удома, що може стати передумовою девіантної поведінки [2].

Висновки. Таким чином, суть соціально-педагогічної профілактики полягає у цілеспрямованій діяльності педагогів, соціальних працівників, психологів та інших фахівців, з метою формування у молодших підлітків базових життєвих компетентностей, що дозволяють усвідомлено відмовлятися від ризикованої поведінки, включно з вживанням психоактивних речовин, зокрема наркотиків;

Особливостями соціально-педагогічної профілактики наркотичної залежності серед підлітків в ЗЗСО є: необхідність врахування вікових та особистісних особливостей об'єктів впливу, що ґрунтуються на концепції толерантної та гуманної особистісної позиції по відношенню до неповнолітніх, схильних до ризикованої поведінки; соціально-педагогічну профілактику наркотичної поведінки підлітків групи ризику слід розглядати як системну діяльність, впроваджувати педагогічно інформаційно наповнені, доцільні, методично збалансовані форми й методи, що діють тільки в комплексній єдності; суть профілактичної діяльності полягає у впливі шкільного середовища на недопущення формування наркозалежності у молодших підлітків, спирається на обов'язкову спеціальну підготовку адміністрації й педагогічних кадрів загальноосвітнього закладу, спеціальну освіту батьків, залучення громадськості.

Перспективними для вивчення питаннями стануть проблеми залучення найближчого оточення молодших підлітків в профілактичну онлайн-діяльність.

Список використаних джерел

1. Оржеховська В.М. Система роботи школи з профілактики вживання учнями психоактивних речовин: стратегії, технології, перспективи: навч. метод. Черкаси, 2014. 368 с.

2. Сьомкіна І. С. Особливості впливу неблагополучної сім'ї на соціалізацію дитини Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки, 2011. № 4. Ч. ІІ. 74–85с.

3. Тютюник О. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників: Монографія. Черкаси, 2014. 82с.

4. Харченко С. Я, Краснова Н. П., Харченко Л. П. Соціально-педагогічні технології: навч.-метод. посіб. для студ. вищих навч. закл. Луганськ: Альма-матер, 2005. 552 с.

ЗАПИТИ СУСПІЛЬСТВА ДО ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ Й ОРІЄНТИРИ СЬОГОДЕННЯ

Микитюк С. О., Микитюк В .О.

Актуальність проблеми. У сучасному світі вища освіта постає не лише як сфера знань і досліджень, але й як відповідь на запити суспільства, яке стрімко змінюється. Соціум дедалі виразніше формулює свої очікування до університетів, коледжів та інститутів, вимагаючи не лише академічних знань, а й гнучких компетентностей, що відповідають викликам глобалізованого, технологічного та нестабільного світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика місця і ролі вищої освіти у розвитку суспільства та житті сучасної людини привертала увагу таких сучасних дослідників, як Лєсовець Н.М.[1], Жидкова О.О., Турута О.В. [2] та інших.

Мета дослідження. Проаналізувати сучасні запити суспільства до системи вищої освіти, визначити основні виклики, що постають перед нею в умовах технологічних і соціально-економічних трансформацій, а також окреслити стратегічні орієнтири її розвитку відповідно до потреб особистості, ринку праці та глобальних тенденцій.

Виклад основного матеріалу. Можна виокремити декілька ключових суспільних запитів до вищої освіти. По-перше, це практична орієнтованість освіти. Так, суспільство очікує, що вища освіта готуватиме фахівців, здатних швидко адаптуватися до змін на ринку праці. Теоретичні знання мають бути доповнені практичними навичками, міждисциплінарністю та вмінням вирішувати реальні проблеми. Дослідники практично орієнтованого підходу до навчання в закладах вищої освіти наголошують на доцільності його впровадження з перших днів навчання, що сприяє поетапному формуванню професійних компетентностей здобувача. На етапі адаптації до освітнього середовища у здобувачів вищої освіти формуються культурні запити, освітні потреби, а також усвідомлення соціальної значущості обраної професії. Подальший етап навчання передбачає спеціалізацію, а також поглиблення й зміцнення професійних інтересів. Обов'язковим компонентом професійної підготовки є проходження навчальної, виробничої та переддипломної практики, що забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичного досвіду [1, с. 578].

Для практичної орієнтованості освіти важливим є впровадження сучасних методів навчання, зокрема, як кейс-стаді. Його суть полягає в тому, що здобувачі вищої освіти, індивідуально або в групах, аналізують конкретні ситуації, виявляють проблеми, пропонують можливі варіанти їх вирішення, обирають найоптимальніший та обговорюють його. Відмінною рисою кейсів є наявність багатьох можливих рішень та альтернативних підходів до вирішення проблемної ситуації.

Дослідницькі проєктні технології в освіті передбачають активне залучення здобувачів освіти до самостійного пошуку, аналізу та осмислення інформації для розв'язання практично зорієнтованих або теоретичних проблем. У процесі реалізації дослідницьких проєктів здобувачі навчаються формулювати проблему, обирати методи дослідження, збирати та інтерпретувати дані, робити висновки і презентувати результати. Застосування цієї технології сприяє інтеграції знань з різних галузей, формуванню міждисциплінарної компетентності та підвищенню мотивації до навчання. Особливо ефективними є такі проєкти у контексті компетентнісного підходу до освіти, що орієнтований на практичну підготовку особистості до життя в сучасному інформаційному суспільстві.

По-друге, формування громадянської свідомості. Особливо актуальним в умовах воєнної загрози, інформаційної боротьби й боротьби за демократичні цінності є запит на виховання громадян, які усвідомлюють свою відповідальність перед суспільством, державою та світом. Громадянська свідомість - це система знань, цінностей, переконань і установок, що визначають активну життєву позицію особи як члена громадянського суспільства, її готовність брати участь у демократичному управлінні, захищати права, дотримуватись обов’язків, поважати інтереси інших. Її формування охоплює цілий комплекс освітніх, виховних, соціокультурних і політичних аспектів. Зв’язок громадянської свідомості із змістовими аспектами громадянського виховання є надзвичайно важливим з точки зору соціалізації особистості і пов’язаний з формування уявлень про права людини і громадянина; участь у державному управлінні; застосування судової системи для захисту громадянських прав; залучення громадян і громадських інституцій до формування та реалізації державної й регіональної політики, вирішення питань місцевого значення тощо [3, с. 96].

Вищі навчальні заклади, інтегруючи в освітній процес відповідний зміст, створюють умови для гармонійного поєднання знань, умінь, цінностей і установок, необхідних сучасному громадянину. Орієнтація вищої освіти на розвиток ключових компетентностей передбачає звернення до положень Концепції громадянської освіти, яка визначає перелік основних громадянських компетентностей, важливих для активного та відповідального життя в суспільстві. Серед яких,

усвідомлення власної громадянської (державної), національної та культурної ідентичності; повага до культурного й етнічного різноманіття; здатність зберігати українські традиції та духовні цінності; наявність знань, умінь і навичок для самореалізації; обізнаність з європейськими цінностями, зокрема принципами демократії, та вміння застосовувати їх у повсякденному житті [4, додаток 1]. Тож, вища освіта стає важливим інструментом формування відповідального громадянина, здатного ефективно діяти в умовах демократичного суспільства.

Наступним, не менш важливим елементом суспільного запиту до вищої освіти є цифровізація освіти. Онлайн-курси, інтерактивні платформи, штучний інтелект у навчанні - усе це стало необхідністю. Суспільство чекає, що університети йтимуть в ногу з технологічним прогресом і забезпечать сучасні формати навчання.

Так, на думку науковців, цифровізація освіти істотно трансформує традиційну систему навчання. Зокрема, спостерігається зростання кількості цифрових платформ, широке використання електронних ресурсів, які можуть бути багаторазово застосовані, а також активне впровадження перспективних освітніх технологій.

Цифровізація створює передумови для формування нових стратегій організації освітнього простору, заснованих на цифрових технологіях. Вона позитивно впливає на розвиток освіти загалом, забезпечуючи можливість навчатися в будь-якому місці та в будь-який час; доступ до різноманітних інструментів для автономного навчання; неперервний доступ до технологічних засобів; можливість користуватися науковими публікаціями; загальний доступ до електронних освітніх ресурсів [5, с.158].

Основними складовими цифровізації освіти є використання цифрових освітніх платформ (наприклад, *Moodle*, *Google Classroom*), які забезпечують доступ до навчальних матеріалів, організацію комунікації між учасниками освітнього процесу та проведення оцінювання. До важливих елементів також належать електронні освітні ресурси - електронні підручники, інтерактивні посібники, відеолекції, презентації, тестові завдання, віртуальні лабораторії тощо.

Необхідною умовою цифровізації є технічне забезпечення освітнього процесу, яке включає використання комп'ютерів, планшетів, інтерактивних дошок, мережевого обладнання, спеціалізованого програмного забезпечення та наявність швидкісного інтернет-з'єднання.

Важливою складовою є формування цифрової компетентності педагогічних працівників і здобувачів освіти, що передбачає розвиток навичок роботи з цифровими технологіями, уміння ефективно опрацьовувати інформацію, дотримання принципів цифрової етики та інформаційної безпеки.

Окрему роль у цифровізації відіграють системи дистанційного та змішаного навчання, що передбачають організацію освітнього процесу із застосуванням дистанційних технологій або поєднанням онлайн- і традиційних форм навчання.

Необхідним для сучасної вищої освіти є Міжнародна конкурентоспроможність випускників. Глобальний ринок вимагає від вищої освіти не лише локального контексту, а й здатності готувати фахівців, які можуть працювати в мультикультурному середовищі, володіють іноземними мовами й міжнародними стандартами.

До структурних елементів міжнародної конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів належать такі ключові складові: професійна компетентність, що включає глибокі знання зі спеціальності та практичні навички, здобуті в процесі стажування, проєктної діяльності, участі у кейсах тощо; знання іноземних мов, насамперед англійської як мови міжнародної комунікації, а також здатність вести ділове листування, спілкуватися та презентувати проєкти; глобальні та міжкультурні компетентності, які передбачають розуміння світових процесів і тенденцій, здатність працювати в мультикультурному середовищі, толерантність, відкритість до нових ідей, культур та підходів; ініціативність і підприємливість, що проявляється в умінні генерувати нові ідеї, брати на себе відповідальність, працювати в команді та самостійно приймати рішення; мобільність і адаптивність як готовність до навчання або працевлаштування за кордоном, здатність адаптуватися до нових умов, вимог і стандартів праці; а також наявність міжнародного досвіду, зокрема участь у програмах академічної мобільності, міжнародних конференціях, стажуваннях тощо.

Академічна мобільність у закладах вищої освіти є важливим інструментом підвищення якості освіти та інтеграції у світовий освітній простір. Вона передбачає тимчасове навчання, стажування або проведення досліджень в іншому закладі вищої освіти, у тому числі за кордоном. Така мобільність сприяє обміну досвідом, формуванню міжкультурної компетентності, розширенню професійного світогляду здобувачів освіти. Кабінет Міністрів України ухвалив постанову № 579, якою затвердив Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність, 2015 [6]. Документ гарантує право на участь у програмах академічної мобільності всім учасникам освітнього процесу. У ньому визначено види та форми академічної мобільності, а також закріплено принцип перезарахування отриманих кредитів відповідно до Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) на основі змісту, а не назв курсів. Постанова також передбачає збереження місця навчання і стипендії для здобувачів, а також робочого місця для працівників закладів вищої освіти, які беруть участь у таких програмах.

Підтримка міжнародного співробітництва є одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері освіти. Згідно з положеннями Закону України «Про освіту», заклади освіти, наукові та науково-виробничі установи, а також органи державного управління в галузі освіти мають право укладати договори про співпрацю та встановлювати прямі зв'язки з іноземними освітніми закладами, підприємствами, установами, організаціями, науковими установами, міжнародними компаніями, фондами та іншими структурами.

Держава підтримує міжнародне співробітництво в галузі освіти через розвиток і зміцнення міжнародних зв'язків; створення необхідних правових та фінансово-економічних умов, зокрема передбачення коштів у державному бюджеті для фінансування членських внесків у міжнародні організації та відряджень за кордон у рамках міжнародних програм і проектів; сприяння залученню фінансування від міжнародних фондів, організацій та громадських об'єднань для реалізації наукових і освітніх ініціатив; популяризацію та координацію діяльності в сфері міжнародного співробітництва, зокрема через створення інформаційних центрів, у тому числі за кордоном; надання консультаційної підтримки щодо міжнародного партнерства в освіті та науці [7].

Висновки. Отже, сучасне суспільство висуває до вищої освіти нові запити, зумовлені трансформацією ринку праці, цифровізацією та глобалізаційними процесами. Освіта має бути більш гнучкою, практично орієнтованою та здатною оперативно реагувати на виклики часу. Важливими орієнтирами стають формування критичного мислення, розвиток цифрових компетентностей, громадянська активність і відповідальність. Вища школа покликана не лише передавати знання, а й формувати здатність до самонавчання та адаптації в умовах змін. Зростає попит на міждисциплінарний підхід, академічну доброчесність, інклюзивність та сталий розвиток. Тож оновлення змісту та методів навчання, а також налагодження партнерства між освітою, бізнесом і громадянським суспільством є ключовими напрямами модернізації вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Лєсовець Н.М. Практико-орієнтоване навчання як засіб професіоналізації майбутніх фахівців інформаційно-документознавчої галузі. Міжнародний науковий журнал "Грааль науки". № 24. 2023. С. 576-581. URL: https://www.researchgate.net/publication/369015877_PRAKTIKO-ORIENTOVANE_NAVCANNA_AK_ZASIB_PROFESIONALIZACII_MAJBUTNIH_FAHIVCIV_INFORMACIJNO-DOKUMENTOZNAVCOI_GALUZI

2. Жидкова О.О., Турута О.В. Місце та роль освіти у розвитку суспільства та житті сучасної людини. Міжнародний науковий журнал

“Освіта і наука”. Випуск 2 (35). 2023. С. 162-172. URL: https://msu.edu.ua/educationandscience/wp-content/uploads/2024/04/%D0%9B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8.pdf

3. Микитюк С.О., Микитюк В.О. Змістові аспекти і наскрізні лінії у вихованні сучасного громадянина. Науковий часопис НПУ імені Н.П.Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 97. 2024. С. 94-98. URL: https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9cfe5d09-d3ae-4e3a-b36e-9a4b2db41411/content

4. Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України. Концепція від 03.10. 2018 № 710 - р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text

5. Корнят В.С., Романишин Ю.Л., Голярдік Н.А. Цифровізація освіти України: перспективи та ризики сьогодення. Теорія і методика професійної освіти. Випуск 53. Том 1. 2022. С. 155-159. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/53/part_1/30.pdf

6. Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 № 579. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text

7. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145 - VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n7

МІЖПРЕДМЕТНА ІНТЕГРАЦІЯ У ФАХОВІЙ ПЕРЕДВИЩІЙ ОСВІТІ ЯК ІННОВАЦІЙНЕ ЯВИЩЕ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

Михайленко Н. В.

Сучасні реалії системи освіти в Україні вимагають від майбутнього фахівця початкової ланки освіти нових компетенцій, підвищуються вимоги до його особистісних і професійних якостей, соціальної та професійної позиції.

Тому перед закладами фахової передвищої освіти постає проблема підготовки нової генерації фахівців, які повинні мати не лише ґрунтовні знання, сформовані вміння й навички, а, щонайголовніше, застосовувати їх у професійній діяльності, а також швидко реагувати на зміни в науці, технологіях, стати працівником відповідної кваліфікації.

Перспективним завданням в даному напрямі є розробка та впровадження інтеграції як інноваційного явища в освітній процес коледжу.

У Великому тлумачному словнику інтеграція – це «доцільне об’єднання та координація дій різних частин цілісної системи»□4□.

Американський педагог Дж. Гіббоне висловлював думку, що інтегрувати – це поєднувати частини систем таким чином, щоб результат об'єднання в сумі перевершував їхнє значення до взаємодії □6□. На думку Н. Костюка, «інтеграція – це процес взаємодії елементів із заданими властивостями, що супроводжується встановленням, ускладненням і зміцненням істотних зв'язків між цими елементами на основі достатньої підстави, в результаті якої формується інтегрований об'єкт (цілісна система) з якісно новими властивостями, у структурі якого зберігаються індивідуальні властивості вихідних елементів» □3□. Інтеграцію у фаховій передвищій освіті розглядають як складний цілісний процес, що позитивно впливає на підвищення рівня узагальненості й комплексності знань студентів, формування в них професійної компетентності □2□.

Зміна структури початкової освіти в Новій українській школі та аспектів організації освітнього процесу в початкових класах зумовлюють внесення певних коректив у вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу. Виникає потреба в оволодінні майбутніми вчителями початкової школи комплексом відповідних професійних цінностей, знань і вмінь в ході вивчення відповідного навчального змісту з «Педагогіки» та «Психології». Для її розв'язання пропонуємо здійснювати внутрішньо предметну та міжпредметну інтеграцію.

Звернемося до досвіду реалізації внутрішньо предметних та міжпредметних зв'язків дисциплін «Педагогіка» та «Психологія», що сприятимуть формуванню у студентів комплексу професійних цінностей, знань і вмінь, спрямованих на успішне оволодіння майбутньою професією. У процесі професійно-педагогічної підготовки фахівців галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 013 «Початкова освіта» освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» КЗ СОР «Лебединський педагогічний фаховий коледж» навчальні дисципліни «Педагогіка» та «Психологія» - це освітні компоненти, що формують спеціальні компетентності. Ґрунтовний психолого-педагогічний зміст цих навчальних курсів є теоретичною основою організації та здійснення освітнього процесу у школі першого ступеня.

Спочатку проаналізуємо зміст відповідних курсів «Педагогіки» та «Психології», який відображено в робочих програмах, навчально-методичних картках до занять. З метою забезпечення інтегративного характеру викладання вищезазначених освітніх компонентів, що передбачає формування в студентів цілісного бачення своєї майбутньої діяльності з урахуванням вікової специфіки особистості учня початкової освіти, нами доповнено зміст робочої програми з дисципліни «Психологія». Наприклад, тема «Психологічна готовність дитини до навчання в школі» доопрацьована такими питаннями: «Початок навчання в школі: вплив на емоційний стан і поведінку дитини», «Особливості адаптаційно-ігрового циклу початкової освіти» тощо.

Тема «Психологія молодшого школяра» доопрацьована такими питаннями: «Особливості психічних і пізнавальних процесів», «Інтерес до навчання», «Особливості розвитку дитини під час організації навчання», «Емоційно-вольова сфера».

У ході розробки робочої програми курсу «Педагогіка» нами перероблено й доповнено зміст розділу «Дидактика». Зокрема, до теми «Зміст освіти в сучасній школі» додано питання «Зміст початкової освіти у вимірі сьогодення», «Характеристика адаптаційно-ігрового циклу початкової освіти», «Організація освітнього середовища початкової школи»; до теми «Контроль навчальної діяльності учнів» включено питання «Формувальне оцінювання», до теми «Типи навчання» включено питання «Інтегроване навчання в НУШ» тощо.

Реалізація змісту робочих програм з вищезазначених освітніх компонентів та формування у майбутніх фахівців цілісного бачення особливостей освітнього процесу початкової школи передбачає проведення лекційних, семінарських, практичних занять, спланованої самостійної роботи студентів. Під час проведення лекцій із психології студенти оволодівають фундаментальними знаннями про особливості психічного розвитку дитини молодшого шкільного віку. Унаслідок цього в студентів формуються цілісні уявлення щодо таких понять, як «адаптація», «дезадаптація», «криза 6–7 років», «особливості психічних і пізнавальних процесів молодшого школяра», «етапи й умови розвитку пізнавальних інтересів», «особливості розвитку дитини під час організації навчання», «емоції та почуття дитини молодшого шкільного віку», «Я-концепція особистості» тощо. На лекційних заняттях із педагогіки студенти знайомляться з поняттями: «адаптаційно-ігровий цикл початкової освіти», «компетентнісний підхід», «освітнє середовище», «критичне мислення», «інтеграція», «ранкова зустріч», «освітній потенціал LEGO», «формувальне оцінювання», «портфоліо» тощо. На семінарських заняттях поглиблено вивчалися теоретичні питання, які розглядалися на лекційних заняттях. Майбутні вчителі опановували інтегрований зміст навчання під час підготовки повідомлень і презентацій на теми: «Психологічний портрет сучасного першокласника», «Психолого-педагогічні аспекти навчальної діяльності молодших школярів», «Характеристика початкового періоду шкільного життя дитини», «Формування в молодших школярів самоповаги до себе», «Проблеми у спілкуванні з ровесниками та вчителями», «Формування вольових якостей у дітей молодшого шкільного віку у контексті сучасної української школи», «Особливості взаємодії в системі «вчитель і шестирічна дитина» тощо. Так, в ході підготовки до семінарського заняття з розділу «Вікова психологія» «Розвиток пізнавальних процесів молодших школярів» студентам рекомендовано підготовку до нього розпочати з повторення відповідних тем загальної психології (кожний

студент здійснює повторення відповідно власних потреб). Теоретична підготовка повинна завершитись складанням своєрідної пам'ятки. Наприклад, «Особливості сприймання молодшого школяра»:

Сприймання молодших школярів характеризується:

- гостротою і свіжістю сприймання;
- мала диференційованість, сприймання, що виявляється в змішуванні схожих об'єктів: ш і щ, З і з і т.п.;
- слабість глибокого, організованого і цілеспрямованого аналізу при сприйманні; (можуть виділити неістотне, не бачачи істотного)
- тісний зв'язок з діями, практичною діяльністю дитини;
- емоційність.

Навчальна діяльність веде до того, що:

- сприймання набуває характеру цілеспрямованої і спеціально керованої діяльності;
- сприймання стає особливо цілеспрямованою діяльністю, ускладнюється і поглиблюється, стає більш аналітичним, диференційованим, набуває характеру спостереження; зростає роль слова у сприйманні.

Робота вчителя:

- Розвивати уміння не просто дивитися, а і розглядати, не просто слухати, а і прислухатися, чути;
- Використовувати різні форми роботи з дітьми: екскурсії, практичні роботи, трудова діяльність і т.п.
- Збагачувати життєвий досвід учнів.

Виходячи з того, що майбутній учитель повинен готувати себе і до роботи з батьками своїх вихованців, рекомендовано поповнити своє портфоліо матеріалами, що можуть бути використані для педагогічного просвітництва батьків. Оскільки батьки молодших школярів часто бувають у школі, прагнуть виконувати вимоги учителя щодо організації життєдіяльності дітей, розібратися в їх індивідуальних особливостях.

Під час лекційних, семінарських і практичних занять із дисципліни «Педагогіка» забезпечено внутрішньо предметну та міжпредметну інтеграцію. Так при вивченні змістового модуля «Методи виховання» студентам запропоновано дібрати та оптимально поєднати методи формування свідомості та організації діяльності для формування вольових якостей молодших школярів. Даний вид роботи передбачав актуалізацію знань про волю, вольові якості, особливості формування вольових якостей молодших школярів, врахування їхньої природної схильності до наслідування та навіювання. Звернено увагу майбутніх вчителів на те, що у формуванні вольових якостей молодших школярів необхідно враховувати і тип нервової системи дитини, що є основою її темпераменту. Майбутні вчителі були залучені до створення й використання особливих освітніх продуктів, у яких відображено

інноваційний характер педагогічної діяльності в умовах Нової української школи та сучасні методи навчання (складання опорної схеми «Вчителю про НУШ», написання синквейну «Дитина – найвища цінність», складання «Професійного портрету вчителя Нової української школи», створення лепбуку «Формувальне оцінювання», створення презентацій «Інклюзивне навчання», «Інтерактивне навчання», «Все про інтеграцію», створення оригінальних «педагогічних документів» (Закон «Про дитяче щастя», «Клятва педагога»; складання термінологічного словника «Інтегроване навчання в початковій школі» тощо).

Вище зазначене дає підстави стверджувати, що інтеграція на заняттях психолого-педагогічного циклу позитивно впливає на підвищення рівня узагальненості й комплексності знань студентів, формування в них професійної компетентності відповідно до сучасних вимог. Перспективним, на наш погляд, є питання більш ширшого впровадження в освітній процес коледжу інтегрованих лекцій, семінарів та практичних занять у викладанні психолого-педагогічних дисциплін в ході професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Н.М. Бібік. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с. / URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf

2. Збірник тез та доповідей VII НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «Роль закладів фахової передвищої та професійної освіти в системі безперервної освіти» Одеса 2020 / URL: https://otfk.od.ua/conference/files/science_conference_2019.pdf

3. Наталія Довгопола, Ірина Глінка Інтеграція — шлях до нової української школи / URL: https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams /47bea57d-358a-4b7e-b1c7-d5aa7895b088/content

4. Падун Н., Падун А. Інтегроване навчання як між-дисциплінарна проблема. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Ніжин, 2017. № 2 С. 26–30.

5. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. Київ: Грамота, 2012. 504 с.

6. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи/ URL: https://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Мірошко О. І.

Актуальність проблеми. Освіта – це суспільний процес розвитку й саморозвитку особистості. Вона у значній мірі пов'язана з оволодінням соціально значущим досвідом, який втілюється у знання, вміння, навички творчої діяльності та форми духовно-практичного освоєння світу.

У сучасному світі педагогічна діяльність виходить за межі закладів освіти. Вона набуває активного соціального статусу й цілеспрямовано реалізує завдання підвищення освітнього рівня управлінців та керівників, що спрямовані на вдосконалення результативності роботи менеджерів різних рангів різноманітних освітніх установ. Постійно зростаючі актуальні потреби суспільства диктують нові умови якісних характеристик управлінської діяльності, основною метою якої є реалізація високих гуманітарних стандартів життя та досягнення соціально значущих результатів. Освіта істотно визначає майбутній формат суспільства і, особливо, його змістові параметри, обумовлюючи особистісні якості індивідів, їхні знання, вміння, навички. Ефективність освітнього процесу в значній мірі залежить від особливостей управління (менеджменту).

Актуальність досліджень у галузі педагогічного менеджменту підтверджується дослідженнями І. Волкова, Н. Коломінського, Г. Серікова, В. Симонова, Ф. Хміля та інших. Із зарубіжних досліджень, присвячених вивченню особливостей управління освітніми організаціями відомі праці Н. Адамса, Р. Блетчфорда, Т. Буша, М. Джонсона, Дж. Діна, Дж. Купмана, П. Сілвера та інших. Незважаючи на порівняно велику кількість праць із загальної теорії управління, проблеми педагогічного менеджменту досліджені ще недостатньо.

Метою дослідження є з'ясувати сутність поняття педагогічного менеджменту, охарактеризувати його структуру, принципи в умовах розвитку нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Сучасними дослідниками одним із шляхів формування культури управління визнана теорія педагогічного менеджменту, який об'єднує весь комплекс принципів, методів, організаційних форм і технологічних прийомів управління педагогічними системами підготовки службовців, спрямованих на підвищення ефективності їх професійної діяльності і розвиток особистісних якостей. Особливу увагу треба звернути на мистецтво спілкування з людьми, управлінські вміння та здатність до організації. Сьогодні поняття «педагогічний менеджмент» уявляє собою організацію виховання, розвитку, навчання і формування управлінської компетенції керівництва закладами освіти. Зіставлення понять «педагогічний менеджмент» і «управління» щодо проблем сучасних закладів освіти

стало предметом аналізу у працях О. Боднар, В. Бондаря, Л. Каращук, Н. Коломінського, В. Крижка, А. Ньомова, М. Поташника, Н. Шапошнікової та інших. Були використані наступні методологічні підходи:

– функціональний, проблемним аспектом якого було визначення компонентної структури і кількості функцій в управлінні школою як соціально-педагогічною системою (О. Боднар, Ю. Конаржевський, В. Лазарев, В. Пікельна, М. Поташник, М. Приходько та інші);

– соціально-психологічний, який вказує на визначення ролі особистості в управлінні педагогічною системою, її мотиваційного, когнітивного і рефлексивного «Я» (Н. Коломінський, А. Ньомов, Т. Шамова).

Поняття «педагогічний менеджмент» є відносно новою категорією для сучасної педагогічної літератури. Лише наприкінці XX ст. поняття «педагогічний менеджмент» почали використовувати як інноваційну категорію визначаючи як «керівництво», «управління», «адміністрування», які на сьогодні не є синонімічними до поняття «педагогічний менеджмент».

Зіставлення понять «педагогічний менеджмент» і «управління» щодо проблем сучасних закладів освіти стало предметом аналізу у працях О. Боднар, В. Бондаря, Л. Каращук, Н. Коломінського, В. Крижка, А. Ньомова, М. Поташника, Н. Шапошнікової та інших.

Менеджмент – це вміння реалізовувати визначені завдання, використовуючи працю, інтелект та мотиви поведінки людей. Водночас це також і функція, вид діяльності, змістом якої є керівництво підлеглими в межах організації; і галузь знань, які допомагають здійснювати функцію управління; менеджмент – це стилі спілкування з людьми, майстерність вибудовування стосунків, особливі уміння та адміністративні навички [3]

Дослідники визначають такі компоненти педагогічного менеджменту: – освітній компонент, що передбачає організацію процесу навчання і виховання в їх взаємозв'язку з принципами, методами, засобами і формами управління навчальним процесом; – мотиваційний компонент, що забезпечує постановку мети окремих учасників спільного освітнього процесу; – когнітивний компонент, що відображає інтерпретацію педагогічного знання як методів розвитку корпоративного мислення; – діяльнісний компонент, який застосовується в рамках використання наукових педагогічних підходів, освітніх концепцій і людського фактора; – творчий компонент, згідно якого педагогічна діяльність ґрунтується на творчому характері роботи, постановці цілей і розробці способів їх досягнення; – інформаційний компонент, який визначає інформацію як предмет педагогічної діяльності; – інтегративний компонент, за допомогою якого здійснюється реалізація

функцій управління навчальною діяльністю шляхом постановки мети їх досягнення [5, с. 81].

З позицій педагогічного менеджменту Л. Мартинець відокремила наступні управлінські принципи: принцип поваги і довіри до людини; принцип цілісного погляду людини; принцип співробітництва; принцип соціальної справедливості; принцип індивідуального підходу в управлінні; принцип особистого стимулювання; принцип консенсусу; принцип колективного прийняття рішення; принцип цільової гармонізації; принцип автономізації управління; принцип постійного оновлення [6, с. 56].

Характером і змістом освітньої діяльності обумовлена особливість сфери педагогічного менеджменту Структуру педагогічного менеджменту визначають наступні рівні: 1) управління діяльністю педагогічного колективу; 2) управління діяльністю педагога; 3) управління діяльністю учня.

З позицій педагогічного менеджменту Л. Мартинець виокремила наступні управлінські принципи: принцип поваги і довіри до людини; принцип цілісного погляду людини; принцип співробітництва; принцип соціальної справедливості; принцип індивідуального підходу в управлінні; принцип особистого стимулювання; принцип консенсусу; принцип колективного прийняття рішення; принцип цільової гармонізації; принцип автономізації управління; принцип постійного оновлення [11, с. 56].

Функції менеджера, який забезпечує освітній процес закладу освіти полягають у тому, щоб: 1) визначити і знайти тих, хто потребує навчання (в більшості розвинених країн немає закону про обов'язкову освіту); 2) підібрати персонал необхідної кваліфікації, фахівців, які володіють високопрофесійним досвідом; 3) сконцентрувати в одному місці (університетах, школах, аудиторіях, класах) суб'єктів навчання; 4) запровадити процес і забезпечити його всіма необхідними засобами; 5) стимулювати, контролювати і коригувати впродовж процесу, домагаючись необхідної якості. Визначені функції допомагають визначити основні завдання

Висновки.. Ефективність освітньої діяльності в значній мірі залежить від особливостей управлінні (менеджменту). Демократизація освіти передбачає демократизацію управлінської діяльності, формування демократичного стилю управління, продуктивного співробітництва. Менеджмент є практичною професійною діяльністю і, водночас, специфічною наукою, яка відокремилася в самостійну галузь в кінці XIX-го на початку XX-го століття.

Педагогічний менеджмент, як окремий вид менеджменту, розкриває особливості управління в галузі освіти. Провідна роль в

педагогічному менеджменті належить керівнику закладу освіти, включаючи мотивацію управління, на основі якої він організовує свою діяльність. Керівник освітнього закладу повинен бути лідером у своїй установі.

Наукове управління, яке за мету має ефективність, вимагає від керівника необхідності самовдосконалюватися на основі теорій і передової практики у менеджменті. Це особливо важливо у сучасному суспільстві, де механізм управління вдосконалюється на всіх рівнях, щоб забезпечити досягнення цілей освіти.

Список використаних джерел

1. Бондар В.І. Повний цикл педагогічного аналізу. URL : http://www.pld.org.ua/index.php?go=Page&in=view&id=

2. Даниленко Л. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. К.: Шкільний світ, 2003. 400 с.

3. Лукіна Т.О. Управління якістю. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 4: Галузеве управління / наук.-ред. колегія: М.М. Їжа (співголова), В.Г. Бодров (співголова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. С. 620–622.

4. Лунячек В.Е. Педагогічний менеджмент: навчальний посібник. 2-е вид., випр. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015. 512 с.

5. Мармаза О.І. Менеджмент в освіті : дорожня карта керівника. Харків: Основа, 2007. 448 с. 10. Маслов В.І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами: навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2007. 134 с.

6. Мартинець Л.А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навчальний посібник. Вінниця, 2018. 196 с.

7. Хміль Ф.І. Основи менеджменту. К.: Академвидав, 2007. 576 с.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РОБОТА ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Монастирська О. В., Гніда О. В.

У сучасних умовах розвитку фахової передвищої освіти саме від особистісного потенціалу педагога, високого рівня його фахової компетентності, наявності розвинених професійних здібностей, залежить вирішення проблем навчання та виховання майбутнього фахівця відповідно до нових освітніх стандартів. Система фахової передвищої освіти вимагає постійного оновлення підходів до управління освітнім процесом. Одним із ключових факторів підвищення якості освіти є «науково-

методична робота», яка виступає основою для ефективного «педагогічного менеджменту». Вона спрямована на вдосконалення професійної діяльності педагогів, розвиток освітніх технологій та формування оптимальної системи роботи закладу освіти, є інструментом управління педагогічною діяльністю у закладах фахової передвищої освіти.

Розглянемо сутність науково-методичної роботи та визначимо основні завдання, які постають перед структурними підрозділами закладів фахової передвищої освіти.

Нинішнє суспільство потребує педагога, який володіє високою фаховою кваліфікацією та професійною культурою, здатний об'єктивно осмислювати педагогічні явища та факти, критично оцінювати й творчо перетворювати педагогічну дійсність □3□. Науково-методична робота педагогічних працівників закладу фахової передвищої освіти є невід'ємною складовою організації освітнього процесу, майданчик спільного пошуку нового і взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Консолідована робота в цьому напрямку адміністрації, науково-методичної ради, циклових комісій, навчального відділу, методичної служби, орієнтована на ефективне використання ресурсів коледжу для підвищення якості надання освітніх послуг для здобувачів освіти.

Науково-методична робота як основа ефективного педагогічного менеджменту у закладі фахової передвищої освіти базується на кількох ключових принципах, що визначають її ефективність та відповідність сучасним освітнім вимогам. Принцип науковості та інноваційності передбачає застосування новітніх досліджень у педагогіці, психології та освітньому менеджменті для удосконалення змісту освітнього процесу, впровадження сучасних освітніх технологій, методик навчання та цифрових ресурсів. Взаємопов'язаність усіх елементів науково-методичної роботи, а саме планування, реалізація, контроль та коригування містить принцип системності. Розробка довгострокової та короткострокової стратегії методичної роботи; визначення ключових напрямів розвитку відповідно до стандартів освіти та потреб педагогів; встановлення чітких критеріїв оцінювання ефективності методичної діяльності. Значущим елементом планування є інтеграція теоретичних і практичних аспектів педагогічної діяльності для досягнення високої ефективності навчання та безперервність – систематичне підвищення кваліфікації викладачів через семінари, тренінги, курси підвищення кваліфікації тощо [1].

Науково-методична діяльність у закладі фахової передвищої освіти охоплює широкий спектр завдань, зокрема:

1. Методичне забезпечення освітнього процесу – розробка навчальних програм, методичних рекомендацій, електронних ресурсів тощо.
2. Аналіз і вдосконалення освітніх програм – відповідність змісту навчання сучасним вимогам ринку праці та інноваційним підходам у викладанні.

3. Формування та підтримка професійної компетентності педагогів – проведення тренінгів, семінарів, вебінарів, майстер-класів для викладачів.
4. Розвиток внутрішньої системи якості освіти. Проведення моніторингу навчальних досягнень здобувачів освіти та ефективності методичної роботи циклових комісій, викладачів.
5. Впровадження педагогічних інновацій – використання активних методів навчання, цифрових технологій, дистанційної освіти.
6. Розвиток науково-дослідницької діяльності – залучення педагогів та здобувачів освіти до наукових проєктів, професійних конкурсів, конференцій, публікацій у фахових журналах, освітніх вебпорталах.
7. Методичний супровід педагогічного менеджменту – розробка інструментів управління освітнім процесом, здійснення експертної оцінки діяльності учасників освітнього процесу.

Організація методичних об'єднань, циклових комісій та творчих груп педагогів сприяє обміну досвідом, розробці спільних навчальних проєктів, наскрізних програм, обговоренню актуальних проблем освіти, інтеграції освітньої діяльності у межах закладів вищої освіти, фахової передвищої та загальної середньої освіти. Розширення партнерських зв'язків із закладами вищої освіти, науковими центрами та роботодавцями допомагає адаптувати освітній процес до сучасних вимог ринку праці.

Сучасні цифрові технології дозволяють підвищити ефективність методичної роботи, шляхом опанування та широкого застосування в освітньому процесі можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, розширення мережі інформаційних ресурсів для формування єдиного інформаційно-навчального середовища коледжу, провадження змісту освіти за освітньо-професійними програмами, підтримку педагогічних мережевих спільнот. Використання онлайн-платформ для професійного розвитку викладачів (Coursera, Prometheus, EdEra), застосування LMS-систем (Moodle, Google Classroom) для організації освітнього процесу, проведення вебінарів, віртуальних семінарів, онлайн-конференцій тощо.

Моніторинг та оцінювання ефективності методичної роботи передбачає: опитування педагогів щодо якості методичного забезпечення; аналіз навчальних досягнень здобувачів освіти для оцінки ефективності педагогічних методик; оцінювання впливу нових методик на якість освіти; проведення внутрішніх аудитів освітнього процесу.

Підвищення кваліфікації педагогів – важлива складова самоосвітньої діяльності. Організація курсів, майстер-класів, стажувань сприяє професійному розвитку педагогів та підвищенню рівня їхньої методичної підготовки, професійної відповідальності шляхом

удосконалення цифрової, проєктувальної, інформаційної, медійної, психологічної компетентностей.

Популяризація науково-методичних напрацювань шляхом організації наукових конференцій, друкування методичних матеріалів, створення професійної спільноти для обміну досвідом. Публікація методичних розробок у фахових журналах, електронних бібліотеках**.** Використання соціальних мереж та професійних платформ для обміну досвідом.

Науково-методична робота є невід'ємною складовою ефективного педагогічного менеджменту у закладах фахової передвищої освіти. Вона забезпечує якісне методичне супроводження освітнього процесу, сприяє підвищенню кваліфікації педагогічних працівників та впровадженню інноваційних підходів у навчанні. Науково-методична робота має бути системною, інтегрованою, технологічною та практично орієнтованою, за таких умов можливо досягти високої якості освіти та ефективного управління закладом фахової передвищої освіти.

Список використаних джерел

1. Саух І. В. Педагогічний менеджмент як діяльнісна система управління освітнім процесом. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730695/1/%D0%A1%D0%B0%D1%83%D1%85_%D0%86%D0%92.pdf (дата звернення: 18.03.2025).

2. Товканець О. С. Методи стимулювання і мотивації інноваційної діяльності педагогічного персоналу закладу освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»* 2024. № 1(54). С. 211–215. URL: https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.211-215 (дата звернення: 18.03.2025).

3. Харківська А. А., Молчанюк О. В. Диверсифікація професійної підготовки педагогів початкової освіти із принципами Нової української школи. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фах. журнал. 2023. № 2 (209). С. 12–19. DOI: https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2(209)-12-18 (дата звернення: 18.03.2025).

GOOGLE COLAB ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Моргун А. В.

Цифрові технології суттєво змінюють сучасну освіту, надаючи нові можливості для організації освітнього процесу. Такі інтернет-сервіси та застосунки такі як Google, Zoom, Learning Apps, Padlet, Kahoot та інші стали невід'ємною частиною освітніх практик в школі, сприяючи переосмисленню традиційних підходів до навчання. Зважаючи на

сучасні тенденції цифровізації освітнього процесу перед вчителями гостро постало питання організації освітнього простору для належного проведення занять у режимі онлайн, технічна підтримка та забезпечення комунікації між вчителями та учнями у нових умовах сьогодення.

Питання цифровізації, діджиталізації та особливостей використання цифрових інструментів на онлайн-уроках описано в роботах Литвинова С.Г., Прокопенко А.О., Іванюк І.В., Овчарук В.О., Барни О.В. [1; 2].

Особливе місце питанням цифровізації та діджиталізації відводиться на уроках інформатики. Одним із важливих напрямів для вивчення інформатики є програмування. У цьому контексті особливе місце займає Google Colab – хмарна платформа, яка завдяки своїй онлайн доступності та простоті використання, стає потужним допоміжним інструментом для вчителя інформатики. В умовах війни та вимушеного дистанційного навчання Google Colab набуває особливої важливості, адже він дозволяє викладачам і учням працювати над проєктами в режимі реального часу в будь-якому веб-переглядачі (браузері) без потреби встановлення на комп'ютер додаткового програмного забезпечення. Завдяки можливості створювати код, ділитися ним через посилання та миттєво переглядати, запускати або модифікувати його, Colab забезпечує ефективність навчання. Отже це сприяє підтримці активної взаємодії навіть у складних обставинах, коли фізична присутність у класі є неможливою.

Метою даного дослідження є аналіз можливостей та оцінка ефективності використання Google Colab як інструменту для викладання інформатики в школах, особливо, в умовах дистанційного навчання.

Для досягнення мети тези визначено наступні задачі:

- Оцінити функціональні можливості Google Colab як інструменту для навчання інформатики в школах.
- Дослідити ефективність використання Google Colab під час дистанційного навчання для забезпечення взаємодії між вчителями та учнями.
- Визначити основні переваги використання Google Colab в навчальному процесі.

Ці задачі дозволяють комплексно оцінити роль Google Colab у навчанні інформатики та формуванні необхідних цифрових навичок у школярів.

Google Colab або Google Colaboratory – це онлайн-платформа розроблена для задач машинного навчання та аналізу даних. Але завдяки її простоті та функціоналу вона також підходить для навчання програмування в школах. Важливими аргументами щодо використання

Colab у школах є те, що вона дозволяє: запускати Python-код без попередньої інсталяції програмного забезпечення; використовувати графічні процесори (GPU) для обробки даних; працювати в інтерактивному середовищі з можливістю спільного доступу [3].

Серед головних переваг Google Colab для навчання інформатики у школі можна виділити:

1. Доступність і простота. Платформа працює у будь-якому веб-браузері без необхідності інсталяції додаткового програмного забезпечення. Всі проєкти зберігаються у хмарі (Google Drive), що гарантує їх доступність із будь-якого пристрою.

2. Інтерактивне навчання. Вчитель може демонструвати приклади коду в реальному часі, а учні одразу запускати його і отримувати результати. З іншого боку, вчитель негайно помічає помилки учнів і може коментувати чи виправляти їх.

3. Спільна робота. Учні та вчителі можуть одночасно працювати над проектами через спільний доступ до документів.

4. Безкоштовний доступ. Платформа безкоштовна для базового використання. Цього цілком достатньо для освітніх потреб в шкільній програмі.

5. Актуальність для сучасного ринку праці. Навички роботи з Google Colab додадуть майбутнім шукачам роботи нададуть додаткові переваги на ринку праці, де хмарні технології стають все більш популярними.

У сучасних умовах зростання нового покоління учнів діджиталізованого суспільства основне завдання вчителя та школи полягає не тільки в передачі базових теоретичних знань, формуванні ключових компетентностей, а й у створенні сприятливого навчально-комунікативного простору, що допоможе школярам критично оцінювати цифрові ресурси і використовувати для професійного розвитку.

Підсумовуючи зазначу, що інтеграція Google Colab у викладання інформатики в школі значно покращить якість навчання в засвоюванні шкільного матеріалу. Платформа проста у використанні, працює через будь-який веб-переглядач і не потребує спеціальних навичок. Її простий інтерактивний формат і можливість співпраці в реальному часі значно економить час, підвищить інтерес учнів до предмету, створюючи сучасне середовище навчання між вчителем та учнями, яке повинно відповідати сучасним вимогам цифрового суспільства.

Список використаних джерел:

1. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття», 2020. Вип.1. С. 27–36.

2. Прокопенко А. О. Сучасні проблеми едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти в теорії та практиці педагогічної науки. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Сер. : Педагогічні науки. 2021. № 3. С. 68–73.

3. Хмарне середовище розробки програмного забезпечення Google Colab URL:https://colab.research.google.com/ (дата звернення: 11.12.2024).

ІНТЕГРАЦІЯ ГУМАНІТАРНИХ КУРСІВ У ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ТА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО ВИКЛАДАННЯ В УМОВАХ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ

Муслієнко О. В.

Динамізація змін та трансформацій в українській освіті зумовлена об'єктивними вимогами та запитами глобалізованого суспільства. Зокрема, посутня корекція стратегії навчання предметам гуманітарного циклу визначена оприлюдненими результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022. У Національному звіті зафіксована низка втрат якості освіти [3], зокрема компетентностей, пов'язаних із читанням та розумінням. Це стало дієвим сигналом для корекції шкільних курсів мови та літератур (літератури) та відповідних змін у смисловому та формальному наповненні університетських курсів методики викладання української мови, української, зарубіжної літератур та інтегрованих курсів літератур.

Звісно, що для більш впевненого і стабільного результату – формування компетентного читача – має бути організована взаємодія державних інституцій, відповідальних за зміст навчальних програм із ключових предметів, вчителів, батьків та учнів. Передусім, необхідно розвантажити та реорганізувати програми, зменшити кількість запропонованих до вивчення у школі художніх творів. Філологи знають: щоб пропрацювати текст, потрібно витрати достатню кількість часу на те, щоб учені могли дослідити проблематику тексту, унікальний авторський стиль, збагнули універсальні істини, які він транслює, повно відрефлексували текст. Не секрет, що досить часто у шкільній практиці на уроках літератури вчитель дає формульне визначення теми, ідеї, художніх засобів у тексті, який вивчається за програмою, готові висновки замість індивідуальних чи групових спостережень і досліджень, які б забезпечували формування критичного мислення вихованців [3]. Це відбувається часто не через брак фахової компетентності вчителя. Колега стає заручником нереальної кількості творів, передбаченої програмою для вивчення у класі. Звісно, що у цій ситуації кількість «пройденого» не тотожна якості набутих навичок,

позитивному читацькому досвіду, задоволенню від читання тощо. Одним із ресурсів вирівнювання виявленої дослідженням PISA-2022 ситуації, на думку експертів, є більш інтенсивне запровадження інтегрованих курсів у практику шкільної освіти. Якщо говорити про інтегровані курси мови та літератур (української та зарубіжної), то така організація навчального матеріалу дозволяє фокусувати увагу на формуванні компетентностей на основі текстоцентричного підходу до вивчення гуманітарних предметів. Вони покликані не лише поглибити знання в певній сфері, а й навчити школяра формувати власну освітню траєкторію. Для вчителя це своєрідний виклик,бо передбачає створення авторських курсів, залучення цифрових платформ, інтеграцію медіаосвітніх практик (створення подкастів, блогів, аналітичних сторітелінгів).

Експерти однією із причин зниження індексу читацької грамотності вважають відмову учнів читання довгих, об'ємних розповідей, повістей тощо. Це діагностична проблема не тільки українського суспільства, одна з причин відмови підлітків і молоді від читання – особливі психо-ментальні матриці і програми цього покоління, неспроможність довго утримувати увагу, кліпове мислення тощо. Водночас критично важливо навчити учнів аналітично працювати з текстами різних типів – інструкціями, рекламними буклетами, повідомленнями, коміксами, мемами, таблицями, схемами, діаграмами – адже ці тексти за інтенсивністю впливу та маніпуляцій домінують у сучасному інформаційному просторі. Тексти подібного типу – невербальні, візуальні продукти, кіно, архітектура, реклама – передбачають оволодіння спеціальними/інакшими методиками їх коментування та аналізу. Варто також враховувати, що методиці роботи з текстами такого типу, технологіям їх аналізу та коментування варто приділяти окрему увагу у підготовці майбутніх вчителів та консультуванні вчителів-практиків. Серед обов'язкових видів завдань (окремих курсів чи форм занять) результативними можуть бути письмові роботи (есе, дослідницькі роботи), публічні виступи; конверсаторій (читання й обговорення «великих» книг; формування вміння критично сприймати, інтерпретувати, робити припущення, дискутувати, моделювати висновки; групові проєкти, результатом яких є реальний продукт, але в якому оцінюється і кінцевий результат, і вміння працювати у команді) [2]. Така програма підготовки фахівців нової генерації може бути реалізована шляхом реконструкції університетських курсів методики навчання літературі та організації спеціальних методичних майстерок для студентів та вчителів.

Відповідно до навчальних програм УМЛФ ім. Г.Ф. Квітки-Основ'яненка, у 2022 році у програму підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти за спеціальністю «014 Середня освіта. Українська

мова і література в закладах освіти» був започаткований навчальний курс «Методика викладання інтегрованого курсу мови та літератури». Детальний аналіз затверджених МОН України програм інтегрованих курсів мови та літератур (української та зарубіжної) для середньої ланки освіти дозволив здобувачам другого рівня вищої освіти простежити логіку й методологію формування навчальних курсів подібного типу. Робота з підручниками, опрацювання методичного комплексу-супроводу до чинних програм, долучення до онлайн конференцій укладачів програми, методичних семінарів, виконання проєктних завдань (програмування\планування уроків, прогнозування й оцінка результатів навчання) стали важливими компонентами формування професійних кластерів майбутніх вчителів.

У Курикулумі реформи старшої школи, яка стартує вже у 2025 році, для молодого українця заявлені широкі можливості організації індивідуальної освітньої траєкторії [1]. Крім вибору базового напряму подальшої освіти – чи то вільні науки (Liberal Arts), чи медицина та біотехнології, екологія, чи інформаційні технології, або ж інженерія, конструювання, матеріалознавство – є пропозиції курсів за вибором для всіх напрямів. З-поміж запропонованих – «Мова сучасних українських пісень», «Мова коміксів», «Мова перекладів «Гаррі Поттера», «Українське літературне бароко», «Мови, яких не існує», «Література в кадрі», «Вигадані світи в літературі» тощо. Майже всі ці пропозиції й багато інших фігурують у реєстрі запропонованих викладачами кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова курсів за вибором в університеті. Зокрема, курс «Екранізація літературної класики» у 2023-2024 навчальному році був обраний групою студентів із різних факультетів та успішно реалізований в онлайн-проєкті. У планах кафедри – проведення циклу лекцій у ХАБі ХНПУ ім. Г.С. Сковороди на теми курсів за вибором, запропоновані у курикулумі. Перший із них –«Література в кадрі» планується реалізувати у програмі занять ХАБу.

Результативна робота за подібними Програмами можлива за умови бажання і готовності вчителя працювати інакше, по-новому, його готовності до експериментування та взаємодії у системі суб'єкт-суб'єктних стосунків учитель-учень. Саме цей сегмент індивідуальної відповідальності поки що є слабкою ланкою у реформі освіти. Багатьох вчителів лякає об'єм нової для них роботи, напружує необхідність постійно вчитися, інвестувати час і ресурс в індивідуальний розвиток. Партнерські проєкти зі школами міста та області є тим майданчиком, де реалізуються спільні наукові та методичні ідеї, увиразнюються форми і способи реалізації завдань НУШ, зокрема, запровадження та реалізації програм інтегрованих курсів мови та літератур (української та зарубіжної). Форми партнерської взаємодії, які вже успішно реалізовані

колегіально, – консультації, круглі столи, спільні засідання шкільних та університетської кафедр вже дають підстави сподіватися на стабільний прогресивний поступ у формуванні компетентного читача, впевненого й переконливого у комунікативній діяльності молодого українця.

Список використаних джерел

1. Курикулум профільної середньої освіти (на прикладі 10-12 класів Житомирського ліцею) . URL: https://drive.google.com/file/d/1IxGxh-WctoI86JuPeeR4OYtZWbp0Q0ue/view?fbclid=IwAR2hJoCd6Ns9TW2E-LIMoXdhWUCWuN3y8XeBxfHbC92MDMvHn2fzrSkghu8

2. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти [Ел. ресурс]. – МОН України, 2019. – Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf

3. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022 / кол. авт. : Г. Бичко (осн. автор), Т. Вакуленко, Т. Лісова, М. Мазорчук, В. Терещенко, С. Раков, В. Горох та ін. ; за ред. В. Терещенка та І. Клименко ; Український центр оцінювання якості освіти. Київ, 2023. 395 с.

МОДЕЛЮВАННЯ ОСВІТНІХ СИТУАЦІЙ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

Мухін О. Є.

Актуальність проблеми. Формування проєктувальної компетентності є важливим аспектом підготовки майбутніх інженерів-педагогів, оскільки воно дозволяє здобувачам оволодіти методами, техніками та інструментами проєктування освітнього процесу. У цьому контексті моделювання освітніх ситуацій виступає ефективним засобом, що сприяє розвитку таких навичок, як планування, організація та реалізація навчальних проєктів у реальних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах Т. Кобзар, О. Губаревої, С. Сисоєвої проєктувальна компетентність трактується як здатність майбутнього педагога створювати, планувати та впроваджувати освітні моделі, технології, дидактичні засоби з урахуванням потреб здобувачів освіти та особливостей професійної галузі. Формування такої компетентності неможливе без залучення здобувачів до конструктивно-проєктної діяльності, що моделює освітній процес. У працях Н. Ничкало, І. Кузьмінової, І. Шарлай підкреслюється роль моделювання як педагогічного прийому та методу навчання. Вчені вважають, що освітні ситуації (імітаційні, проблемні, виробничо-

орієнтовані) дозволяють студентам застосовувати отримані знання у змодельованому, але максимально наближеному до реального, професійному контексті. Л. Паламарчук, О. Сидоренко наголошують на важливості використання різноманітного дидактичного інструментарію для моделювання освітніх ситуацій: кейс-методів, тренінгів, рольових ігор, проєктної методики, цифрових симуляцій. Це дозволяє формувати аналітичне мислення, навички розроблення варіативних освітніх рішень, критичну оцінку ризиків. У статтях Т. Кошман, І. Унтілова доводиться, що участь здобувачів у моделюванні освітніх ситуацій активізує не лише пізнавальну діяльність, а й формує стійку внутрішню позицію суб'єкта освітнього проєктування, розвиває здатність до самооцінки, командної взаємодії, стратегічного планування.

Мета дослідження. Метою дослідження є встановлення структурних, класифікаційних і процесуальних складових діяльності з моделювання освітніх ситуацій як предмету і засобу підготовки інженерно-педагогічних кадрів.

Виклад основного матеріалу.

Моделювання освітніх ситуацій можна визначити як створення умов, що імітують реальні педагогічні ситуації, для того, щоб здобувачі могли активно долати проблеми, приймати рішення та адаптувати свої знання до нових умов. Це процес створення сценаріїв навчальних процесів, в яких враховуються різні аспекти педагогічної діяльності - від вибору методів навчання до використання технологій і взаємодії з учнями [1].

Основні види освітніх ситуацій:

- педагогічні ситуації - спрямовані на розвиток навичок управління навчальним процесом;
- ситуації конфлікту - орієнтовані на вміння вирішувати педагогічні конфлікти;
- технологічні ситуації - які залучають студентів до використання новітніх технологій у навчанні.

Для ефективного моделювання освітніх ситуацій використовуються різні методи, що дають змогу здобувачам набути реального досвіду проєктування: рішення кейсів (аналіз конкретних ситуацій з реальної практики та розробка варіантів вирішення проблем); рольові ігри (відтворення педагогічних ситуацій через ігрову діяльність, що дозволяє «вживатися» в роль педагога чи учня); симуляції (моделювання технологічних чи організаційних аспектів навчального процесу з використанням комп'ютерних програм або інших інтерактивних засобів) [2].

Моделювання освітніх ситуацій дозволяє розвивати професійні педагогічні компетентності, оскільки здобувачі опановують різноманітні методи проєктування навчальних ситуацій, беруть участь у створенні

реальних освітніх проєктів, працюють із сучасними педагогічними технологіями.

Висновки. Моделювання освітніх ситуацій є важливим елементом у формуванні проєктувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. Це не лише допомагає здобувачам розвивати навички планування і реалізації освітніх проєктів, а й дає змогу адаптувати педагогічний процес до змінюваних умов і вимог. Впровадження даного підходу в педагогічну практику сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців, готових до ефективної роботи в інноваційних та цифрових освітніх середовищах.

Список використаних джерел

1. Бенашвілі С. В. Моделювання освітніх ситуацій у контексті педагогічної практики. *Вища освіта України*. 2021. № 1. С. 44–50.

2. Соловйова І. В. Методи та стратегії моделювання в освітньому процесі. *Наукові записки*. 2020. № 5. С. 56–63.

ПЕДАГОГІЧНА І ПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКИ ЯК СКЛАДОВІ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Надточий М. В., Єна А. С., Кантемир І. М.

Педагогічний менеджмент покликаний продуктивно управляти освітнім процесом з метою підвищення його ефективності. Для визначення проблемних зон потрібно використовувати відповідні психологічні методики, щоб своєчасно коригувати виявлені недоліки. Педагогічна та психологічна діагностики є важливим інструментарієм пролонгованої дії педагогічного менеджменту, оскільки вони забезпечують інформацію, необхідну для планування освітнього процесу, організації навчально-виховної роботи, контролю та оцінювання результатів освітнього процесу, корекції навчально-виховного процесу.

Забезпечують інформаційну основу для прийняття обгрунтованих управлінських рішень та підвищення ефективності освітнього процесу. Для усвідомленого використання методологічного інструментарію потрібно розуміння їх сутності, мети та спрямування.

Педагогічна діагностика. Сутність: це процес вивчення та оцінювання ефективності навчально-виховного процесу пролонгованої дії; вона спрямована на виявлення результатів навчання, виховання та розвитку особистості, а також на аналіз педагогічних умов, які сприяють досягненню цих результатів.

Мета полягає в отриманні об'єктивної інформації про стан навчально-виховного процесу; виявленні сильних і слабких сторін

педагогічної діяльності; визначенні шляхів підвищення ефективності освітнього процесу.

Завданнями є: оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів освіти, аналіз якості педагогічної діяльності викладачів, виявлення та аналіз факторів, що впливають на ефективність навчально-виховного процесу, виявлення і врахування особистісних і групових характеристик суб'єктів навчально-виховної взаємодії, психологічна діагностика.

Сутність: це процес вивчення та оцінювання психологічних особливостей особистості; вона спрямована на виявлення індивідуальних відмінностей здобувачів освіти, їхніх здібностей, інтересів, потреб та проблем.

Мета полягає в отриманні інформації про психологічні особливості здобувачів освіти; виявленні психологічних причин труднощів у навчанні та вихованні; розробці індивідуальних програм психологічного супроводу суб'єктів навчально-виховної взаємодії.

Завдання:

- Виявлення рівня розвитку інтелектуальних здібностей здобувачів освіти.
- Оцінювання рівня розвитку їх особистісних якостей.
- Виявлення психологічних проблем здобувачів освіти.
- Діагностика мотивації до успіху у професійній діяльності.

Взаємозв'язок педагогічної та психологічної діагностик

- Педагогічна та психологічна діагностики тісно пов'язані між собою.
- Результати психологічної діагностики використовуються для пояснення причин педагогічних явищ та для розробки індивідуальних програм навчання та виховання.
- Результати педагогічної діагностики використовуються для оцінювання ефективності психологічного супроводу здобувачів освіти.

Сучасний педагогічний менеджмент перебуває під впливом численних викликів, що потребують оперативних рішень і впровадження інноваційних стратегій. Одним із найважливіших напрямів є цифрова трансформація освіти, що передбачає інтеграцію цифрових технологій у навчальний процес. Це вимагає не лише впевненого володіння цифровими інструментами, а й забезпечення цифрової грамотності як педагогів, так і здобувачів освіти. Особливу увагу слід приділяти розвитку якісного онлайн-навчання та рівному доступу до освітніх ресурсів, а також гарантуванню інформаційної безпеки в умовах цифрового середовища — захисту персональних даних, протидії кібербулінгу та дезінформації.

Іншим важливим викликом є зміна освітніх потреб, яка зумовлює необхідність індивідуалізації навчання. Це включає врахування особистих освітніх траєкторій та розвиток ключових компетентностей, таких як критичне мислення, креативність, комунікація та співпраця.

Значну роль відіграє й розвиток інклюзивної освіти, що має забезпечити рівні можливості для всіх учнів, створюючи сприятливе середовище, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей.

Управління людськими ресурсами також є критично важливою сферою. Професійний розвиток педагогів, безперервне підвищення кваліфікації, створення сприятливих умов для зростання та підтримка талановитих фахівців – усе це визначає ефективність освітнього процесу. Важливими залишаються питання престижу професії та конструктивного вирішення конфліктних ситуацій у закладах освіти.

Глобалізаційні процеси зумовлюють потребу в інтернаціоналізації освіти. Вона проявляється у розширенні міжнародної співпраці, обміні досвідом, а також підготовці учнів і студентів до життя в умовах багатокультурного світу. У цьому контексті крос-культурна комунікація стає важливою компетентністю як для педагогів, так і для здобувачів освіти. Усі ці виклики вимагають від педагогічного менеджменту високої гнучкості, адаптивності та здатності до стратегічного й інноваційного мислення.Для успішного забезпечення якісної та ефективної освіти в сучасному світі потрібно використовувати сучасні підходи.

Удосконалення психолого-педагогічного інструментарію в педагогічному менеджменті спрямовані на підвищення ефективності освітнього процесу через використання новітніх технологій, методів та принципів. Це дозволяє зробити психолого-педагогічний інструментарій більш гнучким, ефективним та адаптованим до індивідуальних потреб здобувачів освіти, що сприяє підвищенню якості освіти та розвитку особистості

Ключові напрямки: цифровізація та використання інформаційних технологій. Онлайн-тестування та діагностика: використання платформ для проведення стандартизованих тестів, опитувальників та інших діагностичних інструментів; автоматизована обробка результатів та формування звітів, що дозволяє швидко отримувати об'єктивну інформацію про стан навчального процесу та психологічні особливості здобувачів освіти.

Використання програмного забезпечення для аналізу даних: аналіз великих обсягів даних про навчальні досягнення, поведінку та психологічний стан здобувачів освіти; виявлення тенденцій та закономірностей, що дозволяє прогнозувати потенційні проблеми та розробляти ефективні стратегії їх вирішення.

Використання інтерактивних технологій: розробка інтерактивних навчальних матеріалів, що враховують індивідуальні особливості здобувачів освіти; використання віртуальної та доповненої реальності для створення імерсивних навчальних середовищ; індивідуалізація та диференціація:

Розробка індивідуальних освітніх траєкторій: використання діагностичних даних для визначення індивідуальних потреб та можливостей здобувачів освіти; створення персоналізованих навчальних планів та програм, що враховують індивідуальний темп навчання та стиль сприйняття інформації.

Використання диференційованих методів навчання: застосування різноманітних методів та форм організації навчальної діяльності, що відповідають індивідуальним особливостям здобувачів освіти; створення навчальних груп з урахуванням рівня навчальних досягнень та психологічних особливостей здобувачів освіти; розвиток емоційного інтелекту та соціально-емоційного навчання:

Використання методик розвитку емоційного інтелекту: проведення тренінгів та занять, спрямованих на розвиток навичок самоусвідомлення, саморегуляції, емпатії та соціальної взаємодії; використання ігрових методів та рольових ігор для моделювання соціальних ситуацій та формування навичок ефективної комунікації.

Створення психологічно комфортного навчального середовища: забезпечення підтримки та емпатії з боку викладачів та психологів; створення умов для розвитку позитивних міжособистісних відносин в колективі.

Використання міждисциплінарного підходу – співпраця педагогів, психологів, соціальних працівників та інших фахівців: комплексний підхід до вирішення проблем учнів, що враховує їхні навчальні, психологічні та соціальні потреби; розробка спільних програм та проектів, спрямованих на підвищення ефективності освітнього процесу.

Орієнтація на компетентнісний підхід – оцінювання не лише знань, але й навичок та ставлень: використання методів оцінювання, що дозволяють виявити рівень розвитку ключових компетентностей здобувачів освіти, таких як критичне мислення, творчість, комунікативні навички та вміння працювати в команді; використання портфоліо здобувачів освіти, проектної діяльності, кейс-методів та інших форм оцінювання, що дозволяють оцінити практичне застосування знань та навичок.

Арт-терапевтичні методики: застосування арт-терапевтичних технік для діагностики та корекції психоемоційного стану здобувачів освіти; використання творчості як засобу самовираження та розвитку емоційного інтелекту; успішне подолання цих викликів є ключовим для забезпечення якісної та ефективної освіти в сучасному світі.

Педагогічний менеджмент у сучасних умовах потребує використання психолого-педагогічного інструментарію, зокрема педагогічної та психологічної діагностики, що дозволяє своєчасно виявляти та коригувати проблеми освітнього процесу.

Виклики сьогодення — цифровізація, інклюзія, зміна освітніх потреб вимагають гнучкості, інновацій та міждисциплінарного підходу. Інтеграція сучасних технологій, індивідуалізація навчання та розвиток емоційного інтелекту сприяють підвищенню якості освіти та ефективності управління.

Отже, успішний педагогічний менеджмент базується на поєднанні психологічних і педагогічних методів, інноваційних підходів і орієнтації на потреби кожного здобувача освіти.

Список використаних джерел

1. Ігнатович О. М., Татаурова-Осика Г. П., Шевченко А. М. Психологія професійної діагностики та професійного консультування: практичний посібник. — Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. — 225 с.

2. Козубовська І. В., Розлуцька Г. М., Бабинець М. М. Психологія і педагогіка вищої школи: освітній менеджмент (методичні рекомендації для аспірантів і магістрів). — Ужгород: Ужгородський національний університет, 2021.

3. Мафтин Л. Психологія освітнього менеджменту: навчально-методичний посібник. — Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2021. — 296 с.

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Несмянович А. В.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах реформування системи інженерно-педагогічної освіти України особливого значення набуває підготовка конкурентоспроможного педагога, здатного забезпечити якісне професійне навчання. Одним із ключових аспектів цього процесу є формування фахових компетентностей, які забезпечують готовність майбутнього педагога до ефективної професійної діяльності, творчого пошуку та застосування інноваційних технологій в навчанні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних публікацій свідчить про багатовекторність підходів до формування фахових компетентностей майбутніх педагогів професійного навчання. Найбільш продуктивними є: компетентнісний (О. Коваленко, І. Зязюн, С. Гончаренко), особистісно орієнтований і діяльнісний (В. Луговий, Н. Морзе, С. Сисоєва, Л. Товажнянська, О. Олексюк), проєктний (І. Шарлай, Т. Кошман), інтегрований (Т. Семенова, І. Кривонос) та цифровий (О. Пінчук, А. Гуржій, Н. Трушкіна) підходи. Комплексне використання цих підходів у процесі фахової підготовки дозволяє

досягти високого рівня професійної готовності випускників до викладання фахових дисциплін у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Мета дослідження. Аналіз відомих підходів до формування у майбутніх педагогів професійного навчання фахових компетентностей для визначення ефективних способів навчання їх, зокрема, інформаційного дизайну становить тему дослідження.

Виклад основного матеріалу. Формування фахових компетентностей у майбутніх педагогів професійного навчання обумовлює ефективність підготовки кваліфікованих робітників, здатних працювати в умовах ринку праці та технологічних змін. Аналіз сучасних наукових джерел дозволяє виокремити кілька основних підходів, які забезпечують комплексний вплив на професійне становлення майбутніх педагогів. Це, по-перше, компетентнісний підхід, орієнтований на кінцевий результат освіти у вигляді здатності майбутнього педагога ефективно вирішувати професійні завдання. Він охоплює не лише знання і вміння, а й ціннісні установки, мотивацію, досвід діяльності. По-друге, - це діяльнісний підхід, який передбачає активне включення здобувачів освіти у практичну діяльність, що імітує або відображає реальні професійно-педагогічні ситуації. Тоді йдеться про застосування методів кейс-аналізу, проєктної діяльності, практико-орієнтованих завдань. По-третє, - особистісно орієнтований підхід, спрямований на розвиток індивідуального потенціалу студента, врахування його здібностей, навчальних стилів, інтересів та професійних намірів. Створюються умови для самостійного вибору траєкторії професійного зростання. По-четверте, - інтегративний підхід, який забезпечує взаємозв'язок між фаховою, психолого-педагогічною та методичною підготовкою. Такий підхід дає змогу формувати цілісне уявлення про майбутню професійну діяльність. По-п'яте, цифровий (інформаційно-комунікаційний) підхід, обумовлений потребою формування у педагогів цифрової грамотності, здатності використовувати інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі. І обов'язково – це проєктно-технологічний підхід, який сприяє формуванню здатності проєктувати та впроваджувати освітні технології, адаптовані до конкретних умов закладів професійної освіти.

Висновки. Ефективне формування фахових компетентностей можливе лише за умови системного впровадження поєднаних підходів. Кожен з них доповнює інший, утворюючи багатовимірну модель професійної підготовки. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку інтегративних моделей формування компетентностей з урахуванням реалій цифрового середовища та потреб ринку праці.

СУПЕРВІЗІЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Одарченко А. А.

Актуальність проблеми Соціальна робота як професійна діяльність передбачає не лише надання допомоги, а й глибоку етичну, емоційну та організаційну відповідальність. В умовах високого навантаження, емоційного вигорання та потреби в постійному підвищенні кваліфікації, супервізія виступає необхідною управлінською технологією, яка забезпечує якість соціальних послуг, підтримує професійний розвиток кадрів і сприяє стабільності соціальних інституцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковому дискурсі останніх років все більше уваги приділяється проблематиці супервізії як ключового елементу менеджменту в соціальній роботі. Вагоме значення для теоретичного обґрунтування та практичного впровадження супервізії мають дослідження вітчизняних науковців, зокрема І. Астремської, І. Бирчак, Н. Кривоконь, Т. Коленіченко, Г. Тимошко та інших. У своїх роботах науковці підкреслюють, що супервізія є не просто додатковим компонентом професійної діяльності, а невід'ємною умовою забезпечення якості соціальних послуг, професійного зростання спеціалістів та дотримання етичних стандартів у соціальній роботі.

Зокрема, І. Астремська акцентує на ролі супервізії у формуванні рефлексивної практики соціального працівника, що дозволяє критично оцінювати власні дії та приймати більш обґрунтовані рішення [1]. І. Бирчак досліджує супервізію як інструмент професійної підтримки у складних соціальних випадках, де важливим є колективний аналіз ситуацій та пошук оптимальних стратегій втручання [2]. Н. Кривоконь наголошує на важливості впровадження супервізійних практик у державних установах соціального захисту, особливо в контексті трансформацій соціальної політики [4].

Публікації Т. Коленіченко [3] та Г. Тимошко [7] розкривають зв'язок між супервізією та профілактикою емоційного вигорання працівників, підвищенням рівня міжпрофесійної комунікації та зміцненням інституційної стійкості соціальних служб.

Тож, аналіз наукових джерел підтверджує зростаюче розуміння супервізії як ключової управлінської технології, що забезпечує якісне функціонування соціальної сфери в умовах постійних змін і зростаючого попиту на соціальні послуги.

Мета дослідження. Теоретично обґрунтувати поняття «супервізія» як технології менеджменту соціальної роботи.

Виклад основного матеріалу. Соціальна робота охоплює широкий спектр змісту, професійних функцій, ролей, напрямів діяльності та результатів, що формує складну систему. Така багатогранність, з одного боку, вимагає комплексного й системного підходу до управління цією сферою, а з іншого – потребує врахування специфіки окремих завдань, професійної спеціалізації, конкретного соціального контексту та спрямованості надання послуг [6].

Менеджмент у соціальній роботі передбачає гнучке управління ресурсами, завданнями та змістом роботи в умовах обмежених ресурсів і динамічних соціальних змін, а супервізія (лат. *supervidere* – оглядати зверху) постає як «інструмент підвищення ефективності діяльності соціальної служби, як одна з необхідних складових управлінського процесу» [5, с. 156].

У контексті менеджменту соціальної роботи супервізія може виконувати як управлінські, так і підтримувальні функції, зокрема:

- організаційну функцію (дозволяє контролювати якість виконання завдань, координувати командну роботу, виявляти проблеми в структурі організації);
- освітню функцію (забезпечує професійне навчання працівників через практичні кейси, обговорення ситуацій, зворотний зв'язок);
- підтримувальну функцію (сприяє емоційному розвантаженню, підвищенню мотивації та впевненості у власних силах).

В рамках дослідження розглядаємо супервізію як багатоаспектну управлінську технологію, що адаптується до різних умов функціонування соціальних служб та специфіки діяльності соціальних працівників. Успішне впровадження супервізії залежить від її відповідності конкретним організаційним моделям та потребам клієнтів соціальних послуг.

Одним із важливих аспектів є типологія супервізії, яка дає змогу адаптувати процес до потреб працівників табл.1.

Таблиця1

Типологія супервізії

№з/п	Назва	Характеристика
1	Індивідуальна супервізія	Забезпечує персоналізований підхід до вирішення професійних труднощів, дозволяє глибоко аналізувати конкретні ситуації соціального втручання, фокусуючись на компетентностях і діях окремого спеціаліста. Вона є ефективною у випадках етичних дилем, емоційного вигорання або необхідності підвищення впевненості в прийнятті рішень.

2	Групова супервізія	Орієнтована на обмін досвідом, спільний аналіз складних кейсів, розвиток командної взаємодії. Такий формат створює безпечне середовище для дискусій, сприяє формуванню колективної відповідальності за якість надання послуг і водночас підвищує рівень рефлексії всієї групи.
3	Адміністративна (організаційна) супервізія	Передбачає координацію роботи працівників у межах організації, контроль за дотриманням стандартів, моніторинг виконання професійних завдань. У цьому контексті супервізор виступає не лише наставником, а й представником управлінської ланки, відповідальним за стратегічне планування розвитку персоналу.

Тож, типологія супервізії дозволяє забезпечити гнучкий підхід до організації підтримки соціальних працівників з урахуванням їхніх професійних запитів, контексту діяльності та особистісних особливостей. Вибір відповідної форми супервізії сприяє не лише підвищенню індивідуальної ефективності фахівців, а й зміцненню командної злагодженості, вдосконаленню управлінських процесів у соціальних установах та загальному зростанню якості соціальних послуг.

Отже, супервізія, залежно від її типу, виконує функції (навчальну, підтримувальну, управлінську й етичну), є незамінним елементом ефективного менеджменту соціальної роботи в умовах складного соціального середовища.

Висновки. Супервізія в соціальній роботі є багаторівневою управлінською технологією, що поєднує в собі функції контролю, підтримки, розвитку та етичного наставництва. Її впровадження значно посилює управлінський потенціал соціальних установ і сприяє сталому розвитку як окремих фахівців, так і всієї системи соціального захисту.

Список використаних джерел

1. Астремська І. В. Основні форми супервізії в соціальній роботі. *Perspective innovations in science, education, production and transport '2014* : Сборник научных трудов SWorld, 14(4), С. 52-60. URL : https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/formy-supervizii.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

2. Бирчак І. М. Значення супервізії в менеджменті соціальної роботи. *Проблеми соціальної роботи.* 2013. № 1(2). С. 192-198. URL : https://ir.stu.cn.ua/jspui/bitstream/123456789/11515/1/AIE1_2-192-198.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

3. Коленіченко Т. І. Управлінський аспект професійної діяльності фахівців соціальної сфери. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова/ Серія №.11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка* : зб. наук. праць. Київ-Івано-Франківськ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 17. Част. II С. 188-193. URL : https://surl.li/iupvxi (дата звернення: 01.05.2025).

4. Кривоконь Н. І. Супервізія як чинник вдосконалення соціальної роботи. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Психологія*. Харків, 2016. Вип. 61. С.64-68.

5. Слозанська Г. І. Супервізія в соціальній роботі: основні підходи та принципи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»* : зб. наук. пр. 2014. Вип.30. С. 155-158. URL : https://surli.cc/gkbizx (дата звернення: 01.05.2025).

6. Супервізія та менеджмент соціальної роботи [Електронний ресурс]. URL : https://studentam.net.ua/content/view/4272/114/ (дата звернення: 01.05.2025).

7. Тимошко Г. М. Менеджмент соціальної роботи: навчальний посібник. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2011. 308с. URL : https://surl.li/vknryy (дата звернення: 01.05.2025).

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО БРЕНДУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одарченко В. І.

Актуальність проблеми. У реаліях сучасного суспільства заклади вищої освіти виступають не лише провайдерами освітніх послуг, але й активними гравцями на ринку праці, де йде конкуренція не лише за абітурієнтів, а й за висококваліфікованих науково-педагогічних, педагогічних працівників та управлінський персонал. З огляду на це, корпоративна культура набуває особливого значення, бо перетворюється на стратегічний ресурс формування сталого та привабливого бренду закладу як роботодавця. Сучасний працівник дедалі частіше обирає не просто місце роботи, а й професійне середовище, в якому панують поділювані цінності та спільне бачення розвитку. Ці елементи є невід'ємною частиною корпоративної культури, яка формує імідж установи та визначає її конкурентоспроможність у галузі освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміст та сутність корпоративної культури детально охарактеризовані в роботах науковців, як: А. Барбінова, Ю. Бугаєвська, Передало, К. Скрипник, Х. Стамбульської тощо. Корпоративна культура як складник управління установами розглядається в працях Н. Гриценко, Д. Панчук, І. Потапюк,

З. Пушкар тощо. Ролі корпоративної культури в управлінні людськими ресурсами присвячені роботи Н. Кривицької, Н. Ніколаєнко,Т. Олійник, М. Семикіна тощо.

Визнаючи вагомість проведених досліджень у сфері управління, варто підкреслити визначальний вплив корпоративної культури на ефективність діяльності організації. Розвиваючи цю думку, доцільно зосередитися на тому, що саме корпоративна культура є фундаментальною основою для формування сильного та позитивного бренду закладу вищої освіти.

Мета дослідження. Теоретично обґрунтувати поняття «корпоративна культура» як основи формування позитивного бренду закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу.

Поняття «корпоративна культура» широко використовується в науковій, управлінській та освітній практиці, однак на даний час не має єдиного усталеного його визначення. Це пов'язано з багатогранністю самого явища, що включає в себе цінності, норми, традиції, стиль комунікації, поведінкові установки, що панують в організації. Як влучно зазначили в своєму дослідженні науковці Х. Стамбульська, Х. Передало «корпоративна культура є одним із вагомих управлінських ресурсів, адже створює свого роду соціальний фундамент, який впливає та регулює діяльність і взаємодію працівників в межах підприємства, з окремими цільовими групами, створює сприятливі умови для розвитку організації тощо» [5, с. 2].

Термін «корпоративна культура» вперше з'явився в роботах Хельмуту Карл Бернхард фон Мольтке, який використав його для визначення відносин в офіцерському середовищі [1, с. 127].

На даний час існують різні підходи до розуміння корпоративної культури – з точки зору економіки, менеджменту, соціології та психології управління тощо, кожен з яких висвітлює окремі аспекти цього феномену, підкреслюючи або цінності, або поведінкові норми, або систему внутрішніх взаємин, притаманних певній організації.

На думку К. Скрипник, А. Барбінової корпоративна культура є «система цінностей, переконань, вірувань, уявлень, очікувань, символів, дійових принципів, норм поведінки, традицій, ритуалів, які складаються в організації та приймаються її більшістю» [4, с. 200].

В своїй монографії «Корпоративна культура: міжнародний та трансформаційний аспекти» І. Отенко, М. Чепелюк наголошують, що «своє власне обличчя корпоративна культура набуває не скільки як система цінностей, стільки як управлінське середовище, причому це середовище створене цілеспрямовано певними особами, з набором певних і зрозумілих для них цінностей» [3, с. 16].

Тож, корпоративна культура – це комплекс нормативних, етичних та поведінкових настанов, що регулюють взаємодію всередині колективу

та визначають стиль управління, характер міжособистісних стосунків, підходи до прийняття рішень і способи реагування на зміни. Вона охоплює не лише формальні регламенти, але й ті цінності, традиції та неформальні норми, які щоденно проявляються у практиці організаційного життя.

В освітньому контексті корпоративна культура набуває особливого значення. Вона не лише визначає внутрішній клімат закладу освіти, а й суттєво впливає на формування академічного середовища, стилю управління, взаємодії між викладачами, студентами та адміністрацією. Саме через корпоративну культуру реалізуються ключові цінності та місія освітньої установи: академічна доброчесність, відкритість до інновацій, повага до особистості, сприяння розвитку критичного мислення та самостійності.

Н. Ніколаєнко зазначає, що «реалізація корпоративної культури на практиці – це погодження норм і цінностей кожного учасника освітньої процесу з принципами функціонування ЗВО, координація внутрішніх і зовнішніх процесів, внутрішньо університетське і міжнародне співробітництво, почуття єдиної команди, де університет – це простір стабільності, визначеності та безпеки, корпоративне управління» [2, с. 108]. Тож, погоджуючись з науковцем, вважаємо, що корпоративна культура у закладах вищої освіти виступає не лише як набір формальних правил чи символів, а як жива система взаємодії, що забезпечує ефективність, згуртованість і стабільність усіх ланок академічної спільноти. Вона формує спільну ідентичність, сприяє адаптації нових учасників освітнього процесу, створює сприятливе середовище для професійного розвитку.

Завдяки погодженню особистих і колективних цінностей корпоративна культура стає чинником зміцнення авторитету закладу, розвитку відносин партнерства, залучення інвестицій та інновацій; дозволяє вибудовувати чітку комунікацію між адміністрацією, студентами, викладачами та зовнішніми стейкхолдерами.

У цьому формулюванні важливими є такі аспекти: виховання відчуття причетності до академічної спільноти; підтримка відкритості до змін та інновацій; створення атмосфери довіри та взаємоповаги; послідовне впровадження принципів академічної доброчесності.

Отже, корпоративна культура в ЗВО виконує стратегічну функцію: вона інтегрує різні групи в єдиний освітній простір, формує позитивний імідж та підвищує конкурентоспроможність закладу на національному та міжнародному рівнях. У сфері освіти корпоративна культура реалізується через лідерський стиль керівництва, рівень відкритості внутрішньої комунікації, ступінь участі працівників у стратегічному плануванні, систему мотивації та підтримку особистісного й професійного розвитку персоналу.

Корпоративна культура є фундаментом для формування сильного та впізнаваного бренду закладу вищої освіти. Завдяки чітко визначеним цінностям – таким як: академічна доброчесність, інноваційність та відкритість до співпраці – ЗВО формує власну ідентичність, що вирізняє його серед інших; культура – сприяє зростанню лояльності та залученості студентів і персоналу, підтримує позитивний імідж серед випускників, роботодавців та партнерів; комунікаційна прозорість і дотримання етичних норм – зміцнюють довіру до закладу; злагоджене внутрішнє середовище – підсилює репутаційний капітал. У результаті бренд закладу освіти набуває не лише зовнішніх атрибутів, а й глибокого змісту, що відображає реальні щоденні практики, цінності та атмосферу освітнього простору.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради системно працює над створенням позитивного мікроклімату в колективі, формуванням відчуття належності до спільноти, а також розвитком культури взаємоповаги та академічної доброчесності.

Серед практичних кроків, які реалізує академія:

- підтримка педагогів-початківців через систему менторства та адаптаційні заходи;
- проведення корпоративних заходів, зокрема творчих зустрічей, конкурсів, спортивних змагань, що зміцнюють міжособистісні зв'язки в колективі тощо;
- розвиток педагогічного бренду академії через активну участь у міжнародних та всеукраїнських проєктах, що сприяє зростанню престижу установи як роботодавця, ініціативи не лише підвищують професійний рівень персоналу, але й зміцнюють внутрішні цінності, командну взаємодію та відкритість до інновацій;
- формування внутрішньої комунікаційної платформи, що забезпечує оперативний обмін інформацією та залучення персоналу до управлінських процесів.

Усе це дозволяє академії не лише зберігати кадровий потенціал, але й приваблювати нових фахівців, які шукають стабільне, прогресивне та особистісно орієнтоване професійне середовище.

Висновки. Корпоративна культура є не просто внутрішнім механізмом управління, а стратегічним ресурсом для побудови стійкого та позитивного бренду закладу вищої освіти. Вона визначає те, як ЗВО сприймають зовні та як його члени відчувають себе всередині. Саме через культуру реалізуються довгострокові цілі, забезпечується стійкий розвиток і підвищується конкурентоспроможність в умовах глобалізованого освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Красненко О. Сутність корпоративної культури в системі вищої освіти. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами* : зб. наук. праць. Київ, 2014. №11(13) С. 125-137. URL : https://ap.uu.edu.ua/upload/publicationpdf/87a30207c240ee1bc1cdf58866c1970a.pdf (дата звернення 25.04.2025).

2. Ніколаєнко Н.М. Корпоративна культура закладу вищої освіти і комунікація. *Studia slobozhanica*: вісник виставково-музейного центру, вип 5. Харків: ХНТУСГ, 2019. С.103-112. URL : https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/8223/1/SLOBOZHANICA_5_14.pdf (дата звернення 25.04.2025).

3. Отенко І. П., Чепелюк М. І..Корпоративна культура: міжнародний та трансформаційний аспекти : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 243 с. URL : https://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/20079/1/2018-%20%d0%9e%d1%82%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%86%20%d0%9f%2c%20%d0%a7%d0%b5%d0%bf%d0%b5%d0%bb%d1%8e%d0%ba%20%d0%9c%20%d0%86.pdf (дата звернення 25.04.2025).

4. Скрипник К.І., Барбінова А.В. Сутність та структура корпоративної культури. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (XXX Каришинські читання) (м. Полтава, 25-26 травня 2023 р.). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2023. С.200-202. URL : http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/22121/1/92.pdf (дата звернення 25.04.2025).

5. Стамбульська Х., Передало Х. Корпоративна культура: сутність, типи та роль у розвитку організації. *Ефективна економіка* : електронне фахове видання. 2022. № 1. 9с. DOI: 10.32702/2307-2105-2022.1.204 (дата звернення 25.04.2025).

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Олешко В. Л., Олешко Т. Є., Салогуб Є. І.

Проблеми здійснення психолого-педагогічної діагностики музичних здібностей здобувачів освіти з урахуванням їх довузівської підготовки в контексті реалізації сучасних концепцій музичної педагогіки набувають особливої актуальності. Навколишнє музичне інформаційне середовище може впливати на формування музичних здібностей здобувачів як позитивно, так і негативно. Тому, відповідаючи національним вимогам гуманізації та гуманітаризації освіти, необхідно акцентувати увагу на формуванні духовності людини, як одному з пріоритетних завдань у процесі навчання засобами мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій демонструє, що творчий процес органічно пов'язаний з розвитком естетичної свідомості і самосвідомості особистості. Основною рушійною силою творчості є прагнення особистості до самоактуалізації, до реалізації свого творчого потенціалу, прагнення виражати і активізувати свої здібності. Розвиток обдарованої особистості, її творчої індивідуальності та забезпечення реалізації самобутності здобувача стає пріоритетним завданням у системі музичної освіти. Тому набуває великого значення механізм діагностики музичних здібностей. Метою дослідження є систематизація існуючих у сучасній педагогіці основних методичних наробок з цього питання.

Розглядаючи проблему діагностики музичних здібностей, необхідно дати визначення «музичні здібності». Музичні здібності – це індивідуальні психологічні властивості людини, що зумовлюють сприйняття, виконання, написання музики, здатність до навчання в галузі музики. Тією чи іншою мірою музичні здібності виявляються у багатьох людей. Яскраво виражені музичні здібності, що проявляються індивідуально, називають музичною обдарованістю. Іноді сукупність музичних здібностей позначають загальним поняттям «музичності». За визначенням більшості дослідників, музичність є комплексом індивідуально-психологічних особливостей, необхідних для занять музичною діяльністю і, в той же час, пов'язаних з будь-яким видом музичної діяльності. Однак таке визначення музичності не враховує деяких більш тонких якісних характеристик цього явища.

З психологічної точки зору музична обдарованість ширше музичності, оскільки включає не тільки музичні, а й інші властивості особистості, наприклад: активність уяви, багатство зорових образів і їх тісний зв'язок зі слуховою сферою, тонкість аудіо-рухової реакції, емоційну реактивність тощо. Виходячи з цього, розробляються та використовуються певні методи діагностування та розвитку музичних здібностей.

Спеціальні музичні здібності вимагають спеціальних тестових процедур перевірки. Так, проводиться діагностування когнітивного, операційного та мотиваційного компонентів музично-естетичних смаків здобувачів. Діагностика проводиться з метою вивчення практико-орієнтованих переваг, реального вибору музичних орієнтацій, що характеризують музичні смаки особистості; виявлення рівня когнітивного компоненту музично-естетичних орієнтацій здобувача.

Діагностика почуття темпу і метроритму проводиться з метою виявлення рівня розвитку почуття темпу і метричної моторної регуляції, а також виявлення рівня сформованості метроритмічної здібності. Сприйняття ритму викликає рухову реакцію. Якщо у здобувача музично-ритмічне почуття розвинене достатньою мірою, його рухи будуть збігатися з імпульсами музики.

Діагностика звуковисотного почуття (мелодійного і гармонійного слуху) передбачає виявлення ступеня розвитку гармонійного слуху, тобто здатності визначати кількість звуків в інтервалах і акордах, а також характер звучання в ладових співзвуччях.

Діагностика почуття тембру проводиться з метою виявлення рівня розвитку тембрового слуху за показником адекватно диференційованого визначення інструментального або вокального звучання однієї і тієї ж мелодії. Оцінюється вміння здобувача визначати темброве звучання музики. Варіантом тестування може бути прослуховування аудіозаписів музичних творів у виконанні різних інструментів, оркестрів, хорів, сольних вокальних творів тощо з подальшою оцінкою визначення здобувачем різних тембрових співвідношень.

Діагностика динамічного почуття здійснюється для визначення здатності адекватної аудіо-моторної реакції на динамічні зміни (силу вираження) інструментального та вокально-інструментального стимулу. В ансамблевому музикуванні (викладач – фортепіано, здобувач – бубон або барабан) оцінюється реакція здобувача на виконання контрастної динаміки *forte-piano*, а також динамічних градацій *crecshendo-diminuendo*.

Діагностика почуття музичної форми проводиться з метою виявити рівень розвитку почуття завершеності (цілісності) музичної думки. Здобувачу пропонується прослухати кілька мелодій і визначити, які з них прозвучали повністю, а які залишилися незавершеними. Серед виконуваних фрагментів можливі варіанти, де не дограється останній такт, не дограється остання фраза мелодії, переривається на середині другої фрази (з чотирьох); один або більше варіантів повинні бути виконаними до кінця.

Підсумовуючи вищезазначене, необхідно підкреслити, що в процесі психолого-педагогічної діагностики музичних здібностей здобувачів вищої та фахової передвищої освіти виробляється основа для конкретизації педагогічних завдань подальшого навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Злотник О. Й. Комунікативна функція музики як засіб художнього спілкування. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2018. № 4. С. 112–116.
2. Коменда О. І. Універсальна творча особистість в українській музичній культурі: дис. ... д-ра мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2020. 519 с.
3. Порівняльна педагогіка: методологічні орієнтири українських компаративістів: хрестоматія. авторський колектив. Київ : Педагогічна думка, 2015.176 с.

4. Ракітянська Л. М. Формування емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва: теорія та практика: монографія. Кривий Ріг: ФОП Чернявський Д. О., 2020. 487 с.
5. Шульгіна В. Д., Рябінко С. М. Творча діяльність особистості у системі мистецької освіти України: Європейський контекст. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2017. № 1. С. 80-85.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Олянич В. В.

Актуальність проблеми. У сучасному інформаційному суспільстві, яке характеризується стрімким зростанням обсягів цифрових даних і глобальною цифровізацією всіх сфер людської діяльності, гуманітарні науки опинилися на межі суттєвих трансформацій. Методи дослідження, що історично базувалися на ручному аналізі текстових і візуальних джерел, більше не здатні повністю охопити, опрацювати й осмислити величезні обсяги доступної інформації, яка з кожним роком примножується у вигляді електронних архівів, цифрових бібліотек, мультимедійних ресурсів та відкритих баз даних. Гуманітарії сьогодні змушені працювати в умовах інформаційного перенасичення, коли вартісні знання можуть залишитися непоміченими або недоступними через їхній великий обсяг, фрагментованість чи відсутність систематизації. Відповідно, виникає потреба в опануванні сучасних цифрових технологій, серед яких: Big Data-аналітика — для обробки та осмислення масивів даних, що містять тексти, зображення, аудіо- та відеоматеріали;

Інструменти штучного інтелекту та машинного навчання — для автоматизованого аналізу мовних, стилістичних, семантичних характеристик текстів та візуальних матеріалів;

Геоінформаційні системи (GIS) — для вивчення просторових і часових аспектів культурних та історичних процесів;

Мультимедійні платформи та 3D-моделювання — для реконструкції культурної спадщини, візуалізації наукових даних і створення інтерактивних навчальних середовищ.

Цифрові технології відкривають нові горизонти для міждисциплінарної співпраці між гуманітарними, технічними та природничими науками, сприяючи формуванню нового напряму — цифрової гуманітаристики (digital humanities). Це поле знань дозволяє не лише зберігати й вивчати культурну спадщину, а й робити її

доступною для широкого загалу завдяки інтерактивним проєктам, віртуальним музеям, онлайн-платформам.

Разом із тим, широке впровадження цифрових технологій ставить перед науковою спільнотою низку нових викликів: технічна підготовка гуманітарних дослідників, які мають не лише володіти спеціальними знаннями, а й уміти працювати з цифровими інструментами; етичні проблеми обробки персональних і культурно чутливих даних; довготривале збереження цифрової інформації, яка часто піддається ризику втрати через примітивність форматів, технологій чи платформ.

Таким чином, актуальність вивчення впливу цифрових технологій на розвиток гуманітарних наук зумовлена як глобальними інформаційними процесами, так і практичною потребою переосмислення методів і підходів до гуманітарних досліджень в умовах цифрової епохи. Це робить дослідження даної проблематики не лише своєчасним, а й стратегічно важливим для збереження та розвитку національної і світової гуманітарної спадщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел засвідчує, що проблема цифровізації гуманітарних наук є предметом активного обговорення в сучасній науковій спільноті. Проаналізовані джерела можна умовно поділити на кілька тематичних груп. 1. Загальні питання цифрової трансформації науки

У дослідженнях Андрущенка В. П. та Грішнової О. А. (2021)[1] розглянуто стратегічні напрями цифрової трансформації освіти і науки як у світовому, так і в українському контексті. Автори підкреслюють необхідність міждисциплінарного підходу та інтеграції цифрових інструментів у всі галузі знань, зокрема гуманітарні науки. Окремі автори, зокрема Барабаш О. В. (2020) та Маркова О. М. (2021)[2,5], аналізують поняття «цифрова гуманітаристика», наголошуючи на її міждисциплінарному характері. Ці праці демонструють, що цифрова гуманітаристика поєднує методи інформатики, лінгвістики, історії, культурології та інших дисциплін. Методологічні аспекти роботи з великими обсягами даних досліджені у працях Кітчина Р. (2014) та Боргмана К. Л. (2015)[3,4], які присвячені аналізу викликів і можливостей роботи з великими масивами даних (Big Data). Автори розглядають, як нові підходи до збору й аналізу даних змінюють характер наукових досліджень у всіх галузях, включно з гуманітарними. Практичні інструменти та цифрові методи ми спостерігаємо у дослідженнях Schreibman S., Siemens R. та Unsworth J. (2004), а також Berry D. M. (2017)[6,7,9] надають огляд конкретних цифрових інструментів і методів, які використовуються в гуманітарних дослідженнях: аналіз текстів, візуалізація, моделювання, створення цифрових архівів. Проблеми збереження культурної спадщини

розглядає Базилевич В. Д. (2020)[10] та акцентує увагу на цифрових технологіях як засобах збереження культурної спадщини. Автор наголошує на важливості створення довготривалих цифрових архівів і платформ для збереження національної і світової культурної спадщини. Оліфіренко Г. Л. (2019)[8] порушує питання етики використання цифрових даних і підготовки фахівців, здатних працювати з новими цифровими інструментами. Таким чином, проаналізовані джерела свідчать про глибоку теоретичну та практичну зацікавленість науковців у розвитку цифрової гуманітаристики. Проте дослідження вказують і на наявність певних викликів, що потребують подальшого вивчення, зокрема в питаннях методології, етики та збереження цифрової спадщини.

Мета даного дослідження полягає у всебічному аналізі теоретичних і практичних аспектів використання цифрових технологій у сучасних гуманітарних науках, визначенні їхнього потенціалу для розширення наукових можливостей, збереження культурної спадщини, розвитку міждисциплінарних підходів і подолання сучасних викликів, пов'язаних із цифровізацією наукової діяльності.

Виклад матеріалу. На початку XXI століття гуманітарні науки переживають період стрімких змін під впливом цифрових технологій. Розвиток інформаційного суспільства зумовив появу нових підходів до збирання, збереження та аналізу гуманітарного знання. Сучасні дослідники стикаються з необхідністю працювати з величезними масивами даних, які представлені у вигляді текстів, зображень, аудіо- та відеоматеріалів. Це робить традиційні методи досліджень недостатніми і стимулює використання новітніх цифрових інструментів.

Важливою складовою сучасної наукової роботи є оцифрування історичних документів, пам'яток культури, мистецтва і літератури. Це не лише забезпечує їх збереження для майбутніх поколінь, а й робить доступними для широкого загалу через онлайн-архіви та електронні бібліотеки. Завдяки цьому гуманітарні дослідження виходять за межі локальних архівів і музеїв, отримуючи глобальний характер. Вагоме значення для гуманітарних наук має застосування технологій обробки великих даних. Використання алгоритмів машинного навчання та штучного інтелекту дозволяє дослідникам аналізувати великі текстові масиви, виявляти мовні та стилістичні закономірності, простежувати еволюцію понять і ідей у різних культурах та історичних періодах. Такі можливості відкривають нові перспективи для вивчення літератури, історії, мистецтва, мовознавства та інших галузей.

Серед важливих напрямів цифровізації гуманітарних наук є створення віртуальних і доповнених реальностей. Віртуальні музеї, 3D-моделі архітектурних споруд та історичних подій, інтерактивні освітні

платформи надають новий досвід взаємодії з культурною спадщиною. Це значно підвищує інтерес до історії та культури з боку суспільства, особливо молоді. Віртуальні музеї — це цифрові платформи, які відтворюють експозиційний простір реальних музеїв або створюють цілком нові, інтерактивні культурні простори. Вони поєднують у собі інформаційні технології, візуальні мистецтва, тривимірне моделювання та мультимедіа для створення унікального користувацького досвіду. Віртуальні музеї відіграють важливу роль у розвитку цифрової гуманітаристики, забезпечуючи доступ до культурної спадщини без географічних та часових обмежень.

Водночас широке впровадження цифрових технологій супроводжується низкою викликів. Одним із них є недостатній рівень технічної підготовки частини наукової спільноти. Іншим викликом є збереження цифрової спадщини, оскільки швидкий розвиток технологій призводить до застарівання форматів і програмного забезпечення. Крім того, постають етичні питання щодо використання персональних і культурно чутливих даних, зокрема щодо авторського права та доступу до інформації.

Таким чином, цифровізація гуманітарних наук відкриває нові можливості для збереження, поширення та аналізу знань. Вона сприяє розвитку міждисциплінарних досліджень, інтеграції гуманітарного знання в глобальний науковий простір та формуванню нової культури наукової діяльності в цифрову епоху.

Висновки. Передусім, стрімкий розвиток цифрових технологій суттєво трансформував підходи до збирання, обробки, аналізу та збереження гуманітарного знання. Традиційні методи дослідження сьогодні активно доповнюються новітніми цифровими інструментами — від Big Data-аналітики до віртуальних музеїв і платформ для онлайн-освіти. Цифрові ресурси, такі як Google Arts & Culture або віртуальні платформи українських музеїв, відкривають широкі можливості для збереження і популяризації культурної спадщини, підвищення доступності мистецтва та історичних знань для різних аудиторій. Віртуальні тури, 3D-моделі, мультимедійні виставки та освітні проєкти дозволяють долати географічні бар'єри, роблячи культурний контент доступним для всіх. Водночас цифровізація ставить перед дослідниками нові виклики: технічні обмеження, необхідність спеціальних цифрових компетентностей, етичні та правові питання щодо збереження й використання цифрових даних.

Таким чином, успішне поєднання традиційних і цифрових методів у гуманітарних науках є ключем до збереження культурної спадщини, розвитку міждисциплінарних досліджень та формування нової культури наукової діяльності в умовах цифрової епохи.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П., Грішнова О. А., Ничкало Н. Г. *Цифрова трансформація освіти і науки: світовий та національний виміри.* Київ: Знання України, 2021. 256 с.
2. Барабаш О. В. Цифрова гуманітаристика як новий напрям наукових досліджень. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціальні комунікації.* 2020. № 20. С. 5–12.
3. Borgman C. L. Big Data, *Little Data, No Data: Scholarship in the Networked World.* Cambridge, MA: MIT Press, 2015. 376 p.
4. Kitchin R. *The Data Revolution: Big Data, Open Data, Data Infrastructures and Their Consequences.* London: Sage, 2014. 256 p.
5. Маркова О. М. Цифрові технології в гуманітарних науках: міждисциплінарні підходи та перспективи. *Гуманітарний часопис.* 2021. № 2. С. 45–51.
6. Berry D. M. *Digital Humanities: Knowledge and Critique in a Digital Age.* Polity Press, 2017. 240 p.
7. Unsworth J. *What is Humanities Computing and What is Not?* URL: https://www.researchgate.net/publication/32954915_What_is_Humanities_Computing_and_What_is_Not
8. Оліфіренко Г. Л. Сучасні інформаційні технології в гуманітарних науках. *Вісник Житомирського державного університету.* 2019. № 3(48). С. 120–125.
9. Schreibman S., Siemens R., Unsworth J. (Eds.). *A Companion to Digital Humanities.* Oxford: Blackwell, 2004. 640 p.
10. Базилевич В. Д. *Технології збереження культурної спадщини в цифровому середовищі.* Київ: НАН України, 2020. 198 с.

МЕТОДИЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, СПОСОБИ ФОРМУВАННЯ

Онищенко О. О.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі модернізації професійної освіти, який супроводжується оновленням законодавчої бази, впровадженням Стандартів вищої освіти та розробленням професійних стандартів («Викладач закладу вищої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти»), значно зростають вимоги до рівня професійно-педагогічної та методичної культури педагогічних працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методична культура розглядається як важлива складова професійної культури викладача, що знайшло відображення у працях таких українських науковців, як Н. Бордюг, І. Зязюн, О. Сухомлинська, Г. Балл, Л. Хомич та ін. Водночас

аналіз наукових підходів засвідчує відсутність єдності у визначенні сутності методичної культури та її структурних компонентів.

Загалом дослідники трактують методичну культуру як складову професійно-педагогічної культури, що забезпечує ефективне викладання конкретної дисципліни відповідно до вимог методики (Н. Бібік, С. Сисоєва [4], Г. Єльникова [5], О. Онищенко[3], О. Козлова [1]). Інші вчені (І. Зязюн, Н. Бордюг, Л. Даниленко, Т. Левчук [2]) підкреслюють зв'язок методичної культури з загальною ефективністю професійно-педагогічної діяльності. У працях С.О. Сисоєвої, О.В. Мельник, Л.М. Шаповал методична культура визначається як інтегративна характеристика викладача, що виявляє його здатність до організації й здійснення методичної діяльності.

Більшість досліджень зосереджена на формуванні методичної культури в межах базової педагогічної освіти. У той час питання розвитку методичної культури викладача правових дисциплін у системі безперервної професійної освіти вивчене недостатньо. Наявні дослідження переважно стосуються окремих аспектів методичної компетентності, не враховуючи повною мірою вплив безперервної освіти на професійне становлення педагога.

Це зумовлює наукову та практичну потребу у глибшому аналізі умов формування методичної культури викладачів правових дисциплін у процесі безперервної професійної освіти, що відповідає сучасним тенденціям оновлення професійної підготовки.

Отже, *метою дослідження* є теоретичне обґрунтування сутності, структури та основних шляхів формування методичної культури викладача правових дисциплін в умовах модернізації професійної освіти, зокрема у системі безперервної професійної підготовки, з урахуванням специфіки правової галузі та сучасних вимог до педагогічної діяльності у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Методична культура викладача правових дисциплін визначає його здатність ефективно організовувати навчальний процес, застосовувати інноваційні методи і техніки викладання, а також забезпечувати досягнення високих результатів у процесі навчання. Важливою характеристикою є взаємодія теоретичних знань і практичних навичок, що дозволяє викладачеві розробляти навчальні програми, методичні матеріали та використовувати сучасні інформаційно-методичні технології.

Враховуючи специфіку правової освіти, методична культура викладача правових дисциплін повинна включати глибоке розуміння предметної області, адаптацію методичних підходів до особливостей навчального процесу та здатність до самоосвіти і постійного професійного вдосконалення. Оскільки правові дисципліни вимагають не лише передачі знань, але й формування у студентів навичок аналізу, критичного мислення та застосування норм права в реальних життєвих

ситуаціях, викладач має мати високий рівень педагогічної майстерності та методичних компетентностей.

На основі наукових позицій І. Зязюна, С. Сисоєвої, Н. Бордюг, Л. Шаповал та О. Мельник виокремлено структуру методичної культури викладача правових дисциплін, яка включає:

- мотиваційно-ціннісний компонент — виявляється в усвідомленні значущості методичної діяльності та прийнятті цінностей педагогічної спільноти;
- компетентнісний компонент — охоплює знання, уміння, способи й норми здійснення методичної діяльності;
- особистісно-творчий компонент — характеризує здатність до творчої самореалізації у процесі методичної роботи.

Формування методичної культури розглядається як процес активної участі викладача у різних видах методичної діяльності в умовах спеціально організованого інформаційно-методичного середовища. Таке середовище включає сукупність ресурсів, інструментів, заходів і їх носіїв, які сприяють становленню професійної методичної свідомості, розвитку компетентностей і творчого потенціалу педагога.

Іншими словами, формування методичної культури викладача правових дисциплін передбачає різноманітні шляхи та форми, що включають не лише традиційні педагогічні методи, а й новітні технології. Серед основних способів варто виділити:

1. Активна участь у професійних освітніх спільнотах. Участь у наукових конференціях, методичних семінарах, майстер-класах дозволяє викладачам правових дисциплін обмінюватися досвідом та поглиблювати свої знання у методиці викладання.
2. Інтеграція інноваційних технологій у навчальний процес. Використання електронних ресурсів, онлайн-платформ для проведення інтерактивних лекцій, відеоуроків, тестів та інших цифрових інструментів дозволяє покращити якість навчання та забезпечити доступ до сучасних методичних матеріалів.
3. Методична самоосвіта та саморозвиток. Викладач правових дисциплін повинен постійно вдосконалювати свою методичну культуру через самостійне вивчення новітніх наукових підходів у галузі правознавства та педагогіки, освоєння нових методик викладання та аналіз актуальних змін у галузі права.
4. Колективна методична робота. Важливим аспектом є робота у складі методичних об'єднань, де викладачі можуть обговорювати методичні труднощі, шукати нові підходи до навчання та брати участь у спільних розробках навчальних програм і методичних рекомендацій.

Велике значення у формуванні метдичної культури викладача правових Безперервна професійна освіта, зокрема програми підвищення кваліфікації та перепідготовки викладачів, стає важливим елементом розвитку методичної культури. Завдяки цим програмам

викладачі правових дисциплін можуть отримати нові знання, освоїти інноваційні підходи до викладання, а також покращити рівень власної методичної компетентності. Така освіта є необхідною умовою для того, щоб викладачі відповідали високим вимогам сучасної освіти, зокрема у правовій сфері.

Враховуючи важливість методичної культури для успішного виконання професійних обов'язків, її формування повинно здійснюватися через комплексний підхід, що включає як теоретичне навчання, так і практичні аспекти методичної діяльності. Педагогічні працівники, особливо викладачі правових дисциплін, повинні бути готовими адаптуватися до змін, підтримувати високий рівень методичних навичок та впроваджувати інновації у свою професійну діяльність.

Висновки. Отже, методична культура є невід'ємною складовою професійної культури викладача правових дисциплін і визначає рівень його готовності до ефективного викладання, використання сучасних методичних підходів, впровадження інновацій у навчальний процес та формування правової компетентності здобувачів освіти. Структурними компонентами методичної культури викладача правових дисциплін ємотиваційно-ціннісний, компетентнісний і особистісно-творчий компоненти, які взаємодіють між собою та забезпечують всебічний розвиток професійної методичної діяльності. Формування методичної культури потребує створення спеціального інформаційно-методичного середовища та реалізації комплексного підходу, що включає: участь у професійних освітніх спільнотах, інтеграцію інноваційних технологій, методичну самоосвіту, колективну методичну діяльність і активне залучення до програм безперервної професійної освіти. Дієвим інструментом підвищення методичної культури виступає безперервна професійна освіта, оскільки сприяє оновленню знань, розвитку методичних компетентностей, опануванню сучасних підходів до організації навчального процесу, а також стимулює безперервний професійний розвиток викладача.

Таким чином, в умовах динамічних змін у сфері освіти й права формування методичної культури викладача правових дисциплін є не лише актуальним, а й необхідним чинником забезпечення якості правничої освіти, що вимагає системного науково-методичного супроводу і підтримки на всіх етапах професійної підготовки та діяльності.

Список використаних джерел

1. Козлова О.М. Формування методичної компетентності викладача в умовах цифровізації освіти // Вища освіта України, 2021. С. 51-56.

2. Левчук Т.В. Методична культура викладача: сутність та особливості формування // Педагогічна освіта: теорія і практика. Вип. №31 (2-2021), 2021. С. 18-25.

3. Онищенко О.І. Сучасні підходи до організації правничої освіти в ЗВО // Юридична освіта і наука, 2020. С. 29-36.

4. Рябова З.В., Єльникова Є.В. Професійне зростання педагогів в умовах цифрової освіти // Інформаційні технології і засоби навчання, № 80, 2020. С. 10-20.

5. Сисоєва С.О. Сучасні підходи до підвищення кваліфікації педагогів у контексті безперервної освіти // Професійна освіта: проблеми і перспективи, 2019. С. 43-52.

МОВЛЕННЯ ВИХОВАТЕЛЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ

Островська М. Я.

Актуальність проблеми. При аналізі мовлення педагога часто вживають термін «комунікативна поведінка». Вона оцінюється на основі того, що і як говорить вихователь, які вживає жести, рухи та вирази обличчя, а також який підтекст містять його слова і на яку реакцію дітей вони спрямовані.

Мовленнєва складова спілкування являє собою складну поліфонію реплік, розповідей, запитань, оцінок, відповідей, зауважень та емоційних реакцій. Ця унікальна атмосфера є результатом комунікативної поведінки як вихователя, так і дітей. Кожна така взаємодія є неповторною і, в цьому сенсі, миттєвою. Діти несуть у собі настрій, враження від зустрічі з педагогом, пам'ять про його погляд, інтонацію, тональність мовлення та спосіб реагування на їхню поведінку.

Тому важливо, плануючи зустріч із дітьми, врахувати не лише зміст спілкування, а й особливості мовлення та комунікативної поведінки. Слід продумати, як я говоритиму, які вербальні та невербальні засоби допоможуть мені бути виразним, переконливим і коректним, а також яку емоційну атмосферу спілкування я хотів би створити.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мовлення є важливим інструментом у професійній діяльності педагога, який дозволяє вирішувати різноманітні педагогічні завдання. Дослідження проблеми педагогічного мовлення проводили такі вчені, як І.А. Зязюн, І. Томан, П.І. Білоусенко, Ю.С. Василенко та І. Синиця [7, с. 42].

Мета дослідження. Термін «*мовлення педагога*» зазвичай вживається в контексті усного мовлення, яке охоплює як сам процес говоріння, так і результати цього процесу — усні висловлювання. Мовлення вихователя адаптоване для вирішення специфічних завдань, що виникають у процесі педагогічної діяльності та спілкування.

Виклад основного матеріалу.

Професійні особливості мовленнєвої діяльності педагога

Ефективність мовлення вихователя значною мірою залежить від його рівня володіння мовою та здатності правильно обирати мовні засоби. Комунікативна поведінка вихователя визначається, насамперед, його стилем спілкування з дітьми, установками на взаємодію з ними та здатністю враховувати психологічні особливості ситуації [2, с. 14].

Наприклад, можна спостерігати різницю в комунікативній поведінці вихователя, який дотримується навчально-дисциплінарної моделі спілкування, у порівнянні з тим, хто використовує особистісно-орієнтований підхід.

Перша мета полягає в наданні дітям знань, умінь та навичок. Спосіб спілкування включає повчання, роз'яснення, заборони, вимоги, погрози, нотації, покарання та окрики. Тактика в цьому випадку базується на диктаті та опіці. Результатом є взаємне відчуження між дорослими та дітьми, переважання реактивності над активністю, а також невротизація і психопатизація дітей, що призводить до негативізму.

Друга мета полягає в сприянні розвитку дитини як особистості [4, с. 40].

Основні завдання полягають у забезпеченні психологічного захисту, формуванні довіри дитини до навколишнього світу та створенні радості від життя. Важливо також сприяти розвитку особистості та індивідуальності дитини. Тактика спілкування вихователя з дитиною базується на співпраці. Це дозволяє подолати можливий егоцентризм дитини, формувати колектив, а також розвивати уяву і мислення дітей, які не бояться невдач або насмішок. В результаті діти стають більш вільними, а їхні пізнавальні та творчі здібності отримують новий імпульс для розвитку.

Згідно з дослідженнями І.К. Фрідмана, підвищена гучність голосу викликає у дошкільнят напругу всього тіла та змушує їх стискатися. Різкий дотик призводить до здригання і згортування тіла, тоді як спокійне погладжування допомагає дитині розслабитися. Коли дорослий звертається суворим тоном, дитина опускає голову і зсутулює плечі. Натомість ласкавий голос спонукає дитину тягнутися до нього всім своїм єством.

І.К. Фрідман зазначає, що дитина є точним дзеркалом, в якому відображаються ставлення, погляди та інтонації оточуючих. У ній можна побачити манеру рухів, вирази обличчя, інтонацію та звучання голосу дорослих. Строгі обличчя та голоси, що оточують дитину, формують у неї почуття провини, а окрики призводять до замкнутості та напруженості.

Посмішка, адресована малюкові, та лагідний тон голосу навчають дитину відповідати усмішкою на інших людей. Зауваження, несподівані дотики та перебивання можуть викликати у дитини готовність до подразнення, а також неорганізованість у рухах і мовленні. У стосунках вихователя з дітьми важливо, як педагог звертається до кожної дитини [6].

Серед вимог до мовлення вихователя дошкільного закладу можна виділити такі:

Невербальні засоби спілкування включають вміння не лише говорити з дитиною, а й слухати її. Знання педагогом дошкільного закладу цих вимог, їх дотримання та постійне вдосконалення власного мовлення є запорукою успішної роботи з мовленнєвим розвитком дітей. При розвитку мовлення дошкільників важливо правильно організувати мовленнєво-ігрову діяльність, яка базується на системі мовленнєвих технологій, що допомагають дитині перейти від репродуктивних до креативних мовленнєво-ігрових дій.

Розвиток мовлення — це не лише збагачення словникового запасу, формування звукової та граматичної культури, а й удосконалення зв'язного мовлення. Головним чином, це вміння ефективно спілкуватися. Тому ми навчаємо дітей створювати повідомлення, пояснювати свої думки, переконувати, доповнювати, домовлятися, хвалити, надихати, дискутувати, вітати, слухати інших, а також використовувати вербальні та невербальні засоби виразності, такі як міміка, жести та рухи [5, с. 19].

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні визначив для педагогів ключове завдання — виховати особистість, здатну успішно діяти в різних життєвих ситуаціях. Здатність швидко адаптуватися до нових соціальних умов безпосередньо залежить від рівня комунікативних умінь та навичок. Високий рівень цих навичок дозволяє дитині самореалізуватися та адекватно взаємодіяти з соціальним оточенням.

Щоб навчити дитину ефективно використовувати свої мовні знання та виховати ініціативну особистість з високим рівнем мовленнєвої творчості, важливо застосовувати різноманітні методи та прийоми мовленнєвого розвитку. Серед них можна виділити:

- лексичні та мовленнєві вправи;
- мовленнєві логічні задачі;
- інтерактивні методи, такі як «*дерево рішень*», «*мікрофон*» та метод *багатоканальної діяльності [7, с. 142].*

Лексичні та мовленнєві вправи

Одним із ефективних методів розвитку мовлення у дошкільників є застосування лексичних та мовленнєвих вправ. Ці завдання практичного характеру сприяють активному використанню слів-означень, антонімів та створенню синонімічних рядів.

Основною метою таких вправ є збагачення словникового запасу дітей, що включає: використання образних слів, таких як «*золоте листячко*», «*сонне дерево*», «*шовкова травиця*»; розкриття метафоричних образів, наприклад, «*вітер гладив ниви*», «*море заснуло*», «*струмок гомонить*», «*небо цвіте хмарами*», «*небо обтрушує зорі в озерце*».

Безсумнівно, знання вихователем дошкільного закладу вказаних вимог, їх дотримання та постійне вдосконалення власного мовлення є

запорукою успішної роботи з мовленнєвим розвитком дітей у дошкільному закладі. Володіння зразковою мовою є важливим показником професійної підготовленості вихователів. Тому вдосконалення мовних навичок є моральним і суспільним обов'язком кожного педагога. Кожен вихователь повинен прагнути до досконалості у своїй мові, адже ці навички передаються дітям. Культура мови вихователя безпосередньо впливає на культуру мови дітей.

Список використаних джерел

1. Білоусова Я.В. Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Ярослава Володимирівна Білоусова; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2004. 20 с.

2. Білоусенко П.І. Учіться висловлюватися / П.І. Білоусенко, Ю.О. Арешенков, Г.М. Віняр та ін. К. : Рад. шк. 1990. 188 с.

3. Боринштейн Є. Соціокультурні особливості мовної особистості [електронний ресурс]. Режим доступу до статті: http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=6&n=31&c=486.

4. Корніяка О.М. Педагогічна діяльність і культура педагогічного спілкування. *Практична психологія і соціальна робота.* 2003. № 1. С. 38–43.

5. Коць Т.А. Культура мови сучасника // Колега. 2002. № 1. С. 18–21.

6. Пасинок В.Г. Мовна підготовка студентів як загальнопедагогічна проблема : монографія / Пасинок В.Г. Харків : Лівий берег, 1999.

7. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та 722019 р., № 65, Т. 1. ін.; за ред. І.А. Зязюна. К. : Вища шк., 1997. 349 с.

8. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. К. : Т-во «Знання», КОО. 2008. 291 с.

9. Рудницька О.П. Педагогіка загальна і мистецька : Навчальний посібник / О.П. Рудницька. Тернопіль.

МЕНЕДЖМЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ: ШЛЯХИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ

Отрошко Т. Ф., Купіна О. В., Борзик О. Б.

Актуальність дослідження проблеми менеджменту педагогічної майстерності в контексті професійного розвитку вчителя зумовлена сучасними вимогами до якості освіти, необхідністю впровадження інноваційних методів навчання та постійним оновленням знань.

У швидкозмінному освітньому середовищі зростає потреба у педагогові, здатному до саморозвитку, гнучкого мислення, ефективної комунікації й управління власною професійною траєкторією. Ефективний менеджмент педагогічної майстерності забезпечує не лише зростання фахового рівня вчителя, а й підвищення результативності освітнього процесу в цілому.

Як відомо, педагогічна майстерність – це цілісна система професійних якостей і вмінь, що забезпечує високу результативність

освітнього процесу та ефективну взаємодію з учнями чи студентами та охоплює не лише методичну чи комунікативну компетентність, а й широкий спектр видів діяльності, серед яких провідне місце займають управлінська, організаторська, виховна, трудова, ігрова та громадська активність педагога.

Гончарук С. та Малімон Л. підкреслюють, що наукові пошуки дали змогу з'ясувати: педагогічна майстерність включає управлінську, організаторську, виховну, трудову, ігрову та громадську діяльність викладача [1].

Вбачаємо суть даних аспектів в наступному: управлінська діяльність виявляється в умінні планувати, приймати рішення, організовувати навчальний процес та керувати ним; організаторська діяльність передбачає здатність створювати умови для ефективного навчання, згуртовувати колектив, формувати позитивне середовище; виховна функція реалізується через моральний авторитет викладача, його вміння формувати в учнів систему цінностей, громадянську позицію, патріотизм; трудова діяльність включає самодисципліну, професійну відповідальність, здатність до самоконтролю і вдосконалення; ігрова діяльність, особливо важлива у роботі з дітьми, допомагає зробити навчання цікавим, креативним і мотивувальним; громадська активність вчителя проявляється у його залученості до життя освітньої установи, участі в педагогічних спільнотах, реалізації проєктів, спрямованих на розвиток освіти. Констатуємо, що це вимагає від педагога не лише фахових знань, а й здатності до самоменеджменту, інноваційного мислення та постійного професійного зростання.

Менеджмент професійного розвитку вчителя передбачає цілеспрямовану організацію освітньої діяльності, що сприяє постійному вдосконаленню педагогічної майстерності. Сучасні стратегії професійного зростання включають моделі безперервного навчання, індивідуальні траєкторії розвитку, формальну й неформальну освіту. Особливу роль відіграють самоосвіта, наставництво, участь у професійних спільнотах, обміни досвідом та коучинг як інструменти підтримки і зростання компетентностей. Ефективний менеджмент допомагає вчителю адаптуватися до змін, формувати нові підходи до викладання та підвищувати якість освітнього процесу.

Інноваційні підходи у формуванні педагогічної майстерності зосереджені на впровадженні цифрових технологій, інтерактивних освітніх платформ та інструментів дистанційного навчання. Важливими чинниками розвитку є залучення до проєктної діяльності, участь у грантах, конкурсах педагогічної майстерності, науково-методичних семінарах та експериментах. Такі активності стимулюють професійне самоствердження педагога, розширюють коло його компетенцій, формують лідерські якості та відкривають нові можливості для самореалізації в освітньому середовищі.

Досвід переконує, що підвищення ефективності менеджменту педагогічної майстерності потребує злагодженої взаємодії між учителем, адміністрацією та освітнім середовищем загалом. Важливою складовою є внутрішній менеджмент закладу освіти, який включає цілеспрямовану підтримку професійного розвитку з боку адміністрації: організацію методичних заходів, стимулювання участі у тренінгах і семінарах, створення умов для творчої ініціативи вчителя.

Ще одним ефективним напрямом є впровадження індивідуальних траєкторій розвитку, що передбачає персоналізацію освітніх потреб і можливостей кожного педагога. Такий підхід дозволяє враховувати рівень підготовки, професійні інтереси та темпи зростання вчителя, а також використовувати адаптивні програми підвищення кваліфікації. Персоналізоване навчання мотивує до саморозвитку, забезпечує гнучкість у виборі форм і тем навчання, та сприяє більш глибокому засвоєнню нових знань і практик.

У такий спосіб, можемо стверджувати, що менеджмент педагогічної майстерності є ключовим чинником успішного професійного розвитку вчителя в умовах сучасної освіти. Ефективне поєднання інституційної підтримки, самоосвіти, наставництва та інноваційних підходів сприяє формуванню компетентного, гнучкого й ініціативного педагога. Важливим, також, є впровадження індивідуальних траєкторій розвитку та створення сприятливого середовища для творчої та професійної самореалізації вчителя, а безперервне вдосконалення педагогічної майстерності підвищує якість навчального процесу та забезпечує позитивні зміни в системі освіти.

Список використаних джерел

1. Гончарук С., Малімон Л. Особливості педагогічної майстерності у менеджменті освітнього середовища: закордонний досвід. *Інноватика у вихованні*. № 14 (2021).

SOCIAL-EMOTIONAL LEARNING IN ENGLISH TEACHER EDUCATION: A PATH TO ENHANCING METHODOLOGICAL AND EDUCATIONAL WORK

Panchenko V. V.

Topicality of the problem. In the context of global transformation, armed conflict, and shifting pedagogical paradigms, Ukrainian institutions of higher and pre-tertiary education face the urgent challenge of revisiting both methodological and educational priorities. For pre-service English as a Foreign Language (EFL) teachers, acquiring social-emotional competencies is essential for addressing the academic, psychological, and ethical demands of contemporary classrooms. The integration of social-emotional learning (SEL) into teacher education offers a multidimensional response to these

needs, reinforcing the scientific-methodological foundation of professional training while simultaneously advancing the goals of educational and civic formation. According to the OECD [2], SEL contributes to improved academic outcomes, stronger interpersonal relationships, and increased resilience – traits especially critical in the Ukrainian wartime context.

Review of recent studies and publications. An expanding body of international and Ukrainian research affirms the transformative potential of SEL in teacher education. Schonert-Reichl [6] underscores that SEL-informed instruction promotes emotionally supportive learning environments, while Bergin et al. [1] advocate for teacher well-being as a cornerstone of educational quality. A meta-analysis by Taylor et al. [8] demonstrated that SEL programs positively impact both teachers' and students' social behavior and academic outcomes.

In Ukraine, researchers have increasingly focused on the integration of SEL techniques into language pedagogy during crisis times. Dmitrenko et al. [3] examined how SEL-based formative assessment strategies enhance communication competence in Ukrainian pre-service teachers. The study highlighted the importance of reflective feedback, emotional vocabulary development, and stress regulation as part of language training. In a follow-up investigation, the same team [4] identified SEL as a foundational element for ethical, empathetic, and student-centered assessment practices. These contributions demonstrate the relevance of SEL not only as a tool for student engagement, but as a pillar of educational resilience and pedagogical renewal.

Research by Yang and Duan [8] also emphasizes the role of empathy and emotional regulation in language learning, particularly in relation to communicative success and learner motivation. Moreover, the framework of SEE Learning by Emory University [7], already piloted in Ukrainian settings, has been proven effective in nurturing compassionate, ethically aware educators.

Aim of the study. The present study aims to substantiate the relevance and efficacy of integrating SEL into the professional preparation of future EFL teachers as a strategic means of improving the scientific-methodological and educational work in pedagogical institutions. The study seeks to illustrate viable approaches to embedding SEL into curricula and teacher development programs, especially in the context of crisis and remote instruction.

Main findings. SEL integration into EFL teacher education should be approached systemically, targeting curriculum development, instructional design, assessment practices, and institutional culture. Embedding the five core SEL competencies outlined by CASEL [5] – self-awareness, self-

management, social awareness, relationship skills, and responsible decision-making – into core disciplines such as language teaching methodology and pedagogical practicum offers significant potential for teacher growth.

Effective strategies for SEL integration include:

- reflective tasks and journaling during microteaching;
- case-based discussions on empathy and inclusion in multilingual classrooms;
- digital SEL tools like ClassDojo or Smiling Mind for facilitating emotional check-ins;
- incorporating trauma-informed pedagogies and self-care strategies.

At Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy, a pilot implementation of the discipline *Social Emotional and Ethical Learning in EFL* demonstrated that students developed greater emotional literacy, increased communicative awareness, and enhanced capacity to respond to learner needs.

Moreover, SEL offers a lens through which formative assessment can become more humane, transparent, and developmentally appropriate. Dmitrenko et al. [3; 4] emphasize the use of peer dialogue, emotional scaling, and non-verbal feedback as tools that transform evaluation into a supportive learning experience is particularly essential for Ukrainian students affected by the psychological toll of war.

Conclusions. Social-emotional learning is not a peripheral addition but a fundamental element of quality teacher education. Its integration into English language teacher training contributes to a more holistic, ethical, and effective pedagogical process, particularly in times of crisis. SEL enhances methodological rigor, enriches educational content, and aligns with national priorities for resilient, values-based education.

In the Ukrainian context, where institutions are simultaneously navigating digitalization, trauma, and reform, SEL offers a pathway to sustain both academic standards and emotional well-being. Future research should further explore SEL integration in subject-specific training, longitudinal outcomes on teacher practice, and culturally responsive assessment of emotional competencies.

References

1. Bergin C., Cipriano C., Wanless S. B., Barnes T. N. Five key questions educators ask about SEL. *The Phi Delta Kappan*. 2023. Vol. 104, № 7. P. 47–53. https://www.jstor.org/stable/27243133.

2. Beyond Academic Learning: First Results from the Survey of Social and Emotional Skills :OECD. Paris: OECD Publishing, 2021. 173 p. https://doi.org/10.1787/92a11084-en.

3. Dmitrenko N., Panchenko V., Hladka O., Shkola I., Devitska A. Cultivating communication skills in times of crisis : the perceived impact of SEL techniques in formative assessment on the communication competence of pre-service teachers in Ukraine. *International Journal of Emotional Education*. 2024. Vol. 16, № 2. P. 1–5. https://doi.org/10.56300/MAIN4950.

4. Dmitrenko N., Panchenko V., Hladka O., Shkola I., Devitska A. Social emotional learning in pre-service EFL teachers' formative assessment in crisis times. *LLT Journal: A Journal on Language and Language Teaching*. 2025. Vol. 28, № 1. P. 37–57. https://doi.org/10.24071/llt.v28i1.9837.

5. Fundamentals of SEL. *CASEL* : web-site. URL: https://casel.org (access date: 30.04.2025).

6. Schonert-Reichl K. A. Social and Emotional Learning and Teachers. *The Future of Children*. 2017. Vol. 27, № 1. P. 137–155. http://dx.doi.org/10.1353/foc.2017.0007.

7. SEE Learning: A Framework for Compassion-Based Ethics and SEL. Emory University : web-site. URL : https://seelearning.emory.edu (access date: 30.04.2025).

8. Taylor R. D., Oberle E., Durlak J. A., Weissberg, R. P. Promoting Positive Youth Development Through School-Based SEL Interventions: A Meta-Analysis of Follow-Up Effects. *Child Development*. 2017. Vol. 88, № 4. P. 1156–1171. https://doi.org/10.1111/cdev.12864.

9. Yang L, Duan M. The role of emotional intelligence in EFL learners' academic literacy development. *Heliyon*. 2023. Vol. 9, № 1. P. e13110. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13110.

ВПЛИВ СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ НА МОТИВАЦІЙНУ ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Пархоменко Ю. О., Даніліч-Скакун А.А.

Актуальність проблеми. Актуальність дослідження визначається сучасними соціально-економічними умовами, що створюють високі вимоги до професійної підготовки психологів. Підготовка фахівця-психолога передбачає формування не лише професійних знань і навичок, але й особистісних якостей, серед яких важливе місце посідають сенсожиттєві орієнтації, які впливають на мотивацію до професійної діяльності та ефективність професійної адаптації [1], [6].

Мета дослідження. Мета полягає в теоретичному обґрунтуванні та перевірці впливу впливу сенсожиттєвих орієнтацій на формування

мотиваційної готовності до професійної діяльності студентів майбутніх психологів.

Аналіз останніх досліджень. У сучасній психологічній науці питання сенсожиттєвих орієнтацій та їхнього впливу на професійну мотивацію привертає все більше уваги дослідників. Зокрема, В. Франкл у своїй логотерапевтичній концепції розглядає сенс життя як фундаментальний мотив людської поведінки, підкреслюючи, що чітке усвідомлення особистісного сенсу сприяє професійній реалізації та життєвій стійкості [6]. К. Обуховська зосередила увагу на тому, що сенсожиттєві орієнтації відіграють вирішальну роль у формуванні самоідентичності особистості, що особливо актуально в студентський період професійного самовизначення. В дослідженні акцентовано, що процес формування сенсу життя пов'язаний із активною рефлексією та соціальною взаємодією, що, у свою чергу, впливає на мотиваційну складову особистості [3].

Отже, узагальнення результатів сучасних досліджень дає підстави стверджувати, що сенсожиттєві орієнтації не лише визначають загальну спрямованість професійного розвитку студентів майбутніх психологів, а й є суттєвим чинником формування їхньої мотиваційної стійкості, адаптивності та здатності до самореалізації у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сенсожиттєві орієнтації є системою переконань, цінностей та життєвих цілей людини, що визначають її поведінку та ставлення до світу. Вони відіграють ключову роль у формуванні професійної самоідентифікації та мотивації, виступаючи основою для досягнення професійної ефективності, адаптації до складних умов діяльності та запобігання професійному вигоранню [3] [6]. Особливе значення має життєва рефлексія, що дозволяє особистості переосмислювати життєві події та адаптувати свої цілі відповідно до зовнішніх і внутрішніх змін [1].

Н. Чепелєва дослідила структуру сенсожиттєвих орієнтацій і показала, що основними компонентами сенсожиттєвих орієнтацій є ціннісний, цільовий, мотиваційний, когнітивний та емоційний компоненти, що забезпечують цілісність і стійкість особистості. Такі компоненти як когнітивний, мотиваційний та емоційний мають безпосередній вплив на професійну адаптацію молоді. Підкреслено, що висока сформованість життєвих сенсів знижує ризик професійних криз і підвищує рівень професійної відповідальності [5]. Дослідження М. Савчин і О. Кікінчук довели, що наявність чітко сформованих сенсожиттєвих орієнтацій тісно пов'язана з розвитком внутрішньої професійної мотивації у студентів-психологів. Зокрема встановлено, що студенти з вираженими життєвими цілями і цінностями демонструють вищий рівень самоактуалізації, кращу психологічну стійкість та меншу схильність до професійного вигорання [4]. Аналіз робіт А. Маслоу

дозволяє стверджувати, що розвиток сенсожиттєвих орієнтацій є ключовим чинником переходу особистості на рівень самоактуалізації, що, у свою чергу, є найвищим проявом мотиваційної готовності до професійної діяльності. [2].

Мотиваційна готовність є сукупністю внутрішніх чинників, що стимулюють активність особистості у професійному середовищі. Вона включає позитивне ставлення до професії, усвідомлення її важливості, прагнення до самоактуалізації та досягнення високих стандартів діяльності [1] [2]. Самоактуалізація та професійна самоідентифікація визначають високий рівень мотиваційної готовності, забезпечуючи стійкість до професійних криз і підтримку ефективності діяльності [4].

Висновки. Таким чином, сенсожиттєві орієнтації суттєво впливають на формування мотиваційної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності. Розвиток цих орієнтацій є необхідною умовою професійної ефективності, стабільності та особистісної гармонії, що підтверджує необхідність їх активного формування під час професійної підготовки.

Список використаних джерел

1. Максименко С. Д. Загальна психологія: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 200 с
2. Маслоу А. Мотивація і особистість. Харків: КСД, 2014. 360 с.
3. Обуховська К. Психологія сенсу життя: Київ: Наукова думка, 2013. 320 с.
4. Савчин М. В., Кікінчук О. В. Професійна мотивація майбутніх психологів. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 160 с.
5. Чепелєва Н.В. Психологія життєвих сенсів: теорія і практика. Харків: ХНУ, 2019. 180 с.
6. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу: психолог у концтаборі. Харків: КСД, 2016. 160 с

УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ У ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА АДАПТАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ

Петриченко Л. О.

Актуальність проблеми. Повномасштабна війна в Україні зумовила суттєві зміни у функціонуванні системи вищої освіти, особливо – у закладах педагогічного профілю. Забезпечення безперервного освітнього процесу, збереження академічної цілісності, підтримка здобувачів освіти і науково-педагогічних працівників у психологічному, соціальному та професійному аспектах стали пріоритетними завданнями управлінської діяльності в умовах нестабільного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі останніх років порушується тема кризового управління в освіті, зокрема у наукових працях вітчизняних дослідників В. Антонової, А. Антонюк, О. Боднар, Н. Волянюк, Л. Даниленко, М. Коляди, В. Олійника, Н. Островерхової, О. Самойленко, Т. Сорочан, Г. Шевченко та ін.

Однак воєнний контекст вимагає нових підходів, з урахуванням мобільності освітнього процесу, втрат ресурсів, психологічного тиску та потреби у гнучкому плануванні. Педагогічні заклади вищої освіти опинилися серед перших, хто був змушений перебудувати систему управління освітою в режимі надзвичайної ситуації.

Мета дослідження. Проаналізувати основні управлінські рішення, що були реалізовані в закладах вищої педагогічної освіти України у відповідь на виклики воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Управління освітнім процесом у закладах вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану набуло якісно нового змісту. Зміни безпекової ситуації, мобільність здобувачів і викладачів, психологічна напруга та втрати інфраструктури висунули перед освітніми установами завдання не лише збереження освітнього процесу, а й трансформації самої управлінської філософії.

Слушною є думка О. Самойленко, А. Антонюк, О. Патлайчук, що «управління освітнім процесом повинно відбуватися на засадах педагогічного партнерства й зумовлено зміною освітньої парадигми, пошуками нових підходів до організації співпраці викладачів і студентів». Цей принцип партнерства виявився надзвичайно продуктивним у кризових умовах: неформальна комунікація, діалогове планування, залучення студентів до прийняття рішень стали основою освітньої стійкості» [2].

У досліджених педагогічних ЗВО управлінські рішення зосереджувалися на адаптації, підтримці, децентралізації та мобільності. Розробка індивідуальних освітніх маршрутів, адаптивних форм практики, спрощення звітності та відкритість адміністрації сприяли збереженню цілісності освітнього процесу. В умовах, коли здобувачі освіти знаходяться в різних куточках країни та за її межами, критичним стало забезпечення не стільки контролю, скільки доступності, розуміння й підтримки.

У цьому контексті нам імпонує узагальнення В. Антонової, яка чітко окреслює «способи подолання проблем у сфері освіти: діяти відповідно до ситуації, адаптуватися до подій, що виникають; керуватися принципом безпеки як на державному, так і на інституційному рівні; враховувати локальний досвід і реальні умови регіонів; переміщувати здобувачів освіти у безпечні місця з подальшим зарахуванням до навчання; забезпечувати доступ навіть до мінімального за ресурсами,

але ефективного дистанційного або гібридного навчання. Такі підходи реалізовувалися через змінний графік занять, роботу у вечірній та літній час, функціонування тимчасових навчальних центрів. Окремо акцентується важливість психосоціальної підтримки як частини управлінського процесу. Неформальне, дружнє до здобувача освіти середовище, доступ до фахової психологічної допомоги, навчання педагогів та кураторів з питань психосоціального супроводу — усе це стало елементами нової моделі освітнього управління. Університети, що змогли включити в освітню логіку простір для взаємопідтримки, гнучкості та співпраці, демонстрували кращі показники стабільності та залучення студентів» [1, С. 31].

У центрі цієї моделі — людина: викладач, здобувач освіти, адміністратор, науковець, волонтер. Усі вони потребують не лише професійної реалізації, а й елементарної турботи: регулярних компенсацій, можливості навчання на робочому місці, гуманітарної та психологічної підтримки. Саме тому управлінські рішення в умовах війни мають інтегрувати соціальну чутливість, локальну гнучкість і стратегічну відповідальність за майбутнє освіти.

Висновки. Заклади вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану демонструють здатність до самовідновлення, швидкої адаптації та сталого розвитку завдяки гнучкому управлінню, тісному зв'язку з громадами та переосмисленню ролі всіх учасників освітнього процесу.

Таким чином, в умовах війни педагогічні ЗВО України перетворюються з інституцій класичного типу на адаптивні освітні спільноти, де управління — це не лише регулювання, а й солідарність, не лише структура, а й живий, людяний процес. Адаптивні управлінські рішення, побудовані на довірі, автономії й емпатії, мають потенціал стати основою нової освітньої парадигми для післявоєнної України.

Список використаних джерел

1. Антонова В. Отримання освіти під час війни: проблеми та перспективи. *Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року ЛьвівТорунь : Liha-Pres, 2024. С. 29-32.

2. Самойленко О., Антонюк А., Патлайчук О. Управління освітнім процесом на засадах педагогічного партнерства. *Вісник освіти і науки. Вип*. № 8 (26). 2024. С. 1159-1170.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАГІСТРАНТІВ З ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ

Пєлих А. А.

Актуальність проблеми. Розвиток соціально-економічних трансформацій, а також моральне та духовне зростання суспільства значною мірою зумовлюються рівнем освіти та культурного потенціалу представників усіх професійних спільнот. У цьому контексті підготовка фахівців педагогічного профілю є не лише об'єктом навчання, але й важливим засобом професійного й особистісного становлення. Актуальність проблеми посилюється необхідністю інтеграції феномену культури в процес професійної освіти.

Враховуючи позиції дослідників, які розглядають взаємозв'язок професіоналізму та культури (О. Савченко, І. Зязюн [1], Н. Ничкало [2], Л. Пуховська та ін.), культура розглядається як наслідок освіти і виховання особистості. У цьому контексті доцільним є застосування синергетичного підходу для виявлення ключових компонентів складної системи педагогічної освіти, спрямованої на формування педагогічної та професійної культури.

Прикладом конкретизації таких компонентів є удосконалення змісту й діяльнісних аспектів підготовки магістрантів спеціальності «Професійна освіта» з використанням цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій навчання.

Аналіз останніх досліджень. Методична підготовка визнається ключовим елементом професійного становлення педагогів. Низка досліджень (Г. Скуратівська [5], О. Пометун [3], Т. Федун [6], О. Пасічник [3] та ін.) визначають концептуальний апарат та компоненти методичної культури, її інноваційні моделі, складові ІКТ-компетентності та рівні сформованості.

У дослідженнях також виокремлено: підходи до трактування поняття «методична культура»; компоненти традиційної та інноваційної методичної культури; фактори, що впливають на її формування; критерії, рівні й діяльні характеристики рівня сформованості методичної культури.

Мета дослідження – обґрунтувати методичні підходи до формування методичної культури у магістрантів спеціальності «Професійна освіта» засобами ІТ-технологій.

Виклад основного матеріалу. Методична культура трактується як інтегральна особистісно-професійна якість, що охоплює здатність творчо організовувати педагогічний процес, застосовувати різноманітні методи й засоби навчання, здійснювати рефлексію та саморозвиток у межах методичної діяльності.

Формування методичної культури, відповідно до позиції Е. А. Павленко, розглядається як процес індивідуального засвоєння знань,

навичок та способів діяльності, що сприяє розвитку професійних якостей і ціннісних орієнтацій.

На основі аналізу літератури автори виокремлюють оновлені компоненти методичної системи в межах «тривимірної» моделі:

1. Спільне з магістрантами проектування методики навчання.
2. Спільне оцінювання результатів та процесу навчання.
3. Рефлексія досвіду використання навчальної методики.

Таку модель доцільно розглядати як механізм збагачення методичної підготовки майбутніх педагогів. Розглянемо структурні компоненти моделі методичної системи підготовки магістрів з професійної освіти:

- цільовий компонент: передбачає визначення навчальних цілей студентами у відповідності до освітніх стандартів.
- мотиваційно-ціннісний компонент: актуалізує значущість методичних знань і досвіду для професійного розвитку.
- когнітивний компонент: охоплює методологічну, психолого-педагогічну та фахову підготовку.
- операційно-діяльнісний компонент: передбачає опанування сучасними формами навчання, включаючи ІТ-технології, проєктну діяльність, кейси та ін.
- рефлексивно-оцінний компонент: спрямований на розвиток здатності до аналізу, самооцінювання та корекції власної діяльності відповідно до професійних норм.

Висновки. Запропонована модель дозволяє виокремити такі особливості формування методичної культури у магістрантів: методика навчання набуває властивостей автометодики, поєднуючи в собі мету, засіб і результат діяльності; інтерактивні форми навчання виступають ключовими у підготовці до методичної діяльності; реалізація індивідуальних освітніх маршрутів сприяє індивідуалізації навчання; створення навчальних ситуацій і завдань забезпечує розвиток особистісних характеристик та рефлексивних умінь майбутніх педагогів.

Список використаних джерел

1. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії. – Київ : Либідь, 2008. 276 с.

2. Ничкало Н. Г. Професійна освіта і освіта дорослих : єдність цілей і завдань у контексті сталого розвитку. *Професійна освіта : педагогіка і психологія*. 2018. № 1(12). С. 5-11.

3. Пасічник О. В. Методична культура викладача вищого навчального закладу як складова його професійної культури. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2011. № 108. С. 30-34.

4. Пометун О. І. Методична культура вчителя як чинник інноваційного розвитку освіти. *Педагогічний дискурс*. 2012. № 13.С. 46-52.

5. Скуратівська Г. І. Методична культура майбутнього вчителя : теоретико-методологічні засади формування. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. 268 с.

6. Федун Т. А. Формування методичної культури майбутнього вчителя у процесі професійної підготовки. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2015. № 3. С. 142-149.

ІНКЛЮЗИВНА ПОЛІТИКА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Пєхарєва А. С., Пєхарєва С. В.

Актуальність проблеми Інклюзивна освіта в контексті закладів вищої освіти стає дедалі актуальнішою в умовах гуманізації та демократизації освітнього простору. Створення рівного доступу до освіти для студентів з особливими освітніми потребами (ООП) є не лише соціальним зобов'язанням, а й викликом для системи управління вищою освітою. Педагогічний менеджмент має забезпечувати не лише організацію навчального процесу, але й вчасну педагогічну та психологічну діагностику потреб таких студентів, що є основою для побудови ефективної інклюзивної стратегії.

З огляду на зростаючу кількість студентів з ООП у закладах вищої освіти, особливо важливим стає впровадження механізмів оцінювання рівня готовності викладачів, адміністрацій та самих освітніх програм до роботи в інклюзивному середовищі. Актуальність цієї проблеми посилюється сучасними реформами в освіті, зокрема прагненням до Європейського освітнього простору, де інклюзія розглядається як одна з базових цінностей. В умовах триваючої збройної агресії проти України особливу увагу слід приділяти питанню реінтеграції у навчальне середовище студентів, які зазнали фізичних чи психологічних травм внаслідок війни, а також ветеранів, які повертаються до здобуття освіти після проходження служби. Забезпечення безбар'єрного освітнього простору для цих категорій потребує розробки спеціалізованих підходів у межах інклюзивної політики ЗВО, зокрема у сфері психолого-педагогічного супроводу, гнучких освітніх траєкторій і соціальної підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні українські дослідники, зокрема Г. Пономарьова, Г.Шевчук, Г.Соколова, С. Когут, Г. Давиденко, Л. Ніколенко, В. Кондратенко, Н. Квітко, О. Єрьоменко, зосереджують увагу на різних аспектах інклюзії у вищій освіті. У своїх працях вони аналізують теоретико-методологічні та правові засади інклюзивної освіти, рівень безбар'єрності ЗВО, філософсько-суспільні виміри інклюзії, досліджують практики закордонних та вітчизняних

університетів, вивчають дистанційні формати навчання та психологічну підтримку студентів з ООП.

Окрема увага в сучасній літературі приділяється питанням діагностики освітніх потреб студентів, побудови індивідуальних освітніх траєкторій та розробки адаптивних методик навчання. Так, роботи О. Єрьоменко та К. Чупіної вказують на необхідність інтеграції психолого-педагогічного супроводу в структуру освітнього процесу ЗВО [1].

Мета дослідження. Метою є вивчення практик педагогічного менеджменту в контексті впровадження інклюзивної політики у ЗВО, зокрема механізмів діагностики та супроводу студентів з ООП, оцінки ефективності управлінських рішень та рівня інституційної готовності до інклюзії.

Виклад основного матеріалу: Українське законодавство, що регулює інклюзивну освіту, охоплює низку основних нормативних документів, серед яких Конституція України, закони «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту» та «Про вищу освіту». До того ж, діють урядові постанови, зокрема постанова Кабінету Міністрів від 10 липня 2019 року, яка визначає порядок організації інклюзивного навчання у закладах вищої та професійної освіти. Міністерство освіти і науки також видає відповідні нормативні акти. Соколова Г. та Пеньковська Н. наголошують, що важливим кроком стало впровадження у 2018 році закону про інклюзивну освіту, який передбачає створення індивідуальної програми розвитку для кожної дитини з особливими освітніми потребами, можливість продовження терміну навчання на два роки за бажанням батьків, а також введення до штату навчального закладу посади асистента в інклюзивній групі або класі. [7]

Однак інклюзивне освітнє середовище все ще є недосконалим, зокрема через недостатню готовність закладів вищої освіти до впровадження інклюзивних практик.

Сойчук Р. у зазначає, що у міжнародній практиці розрізняють три основні підходи до фінансування інклюзивної освіти:

1. Модель, орієнтована на результати — передбачає надання коштів закладам вищої освіти залежно від досягнутих освітніх результатів, що зазвичай оцінюються через стандартизоване тестування.
2. Модель, заснована на кількісних показниках — передбачає розподіл фінансових ресурсів між регіонами або місцевими громадами пропорційно до кількості осіб з особливими освітніми потребами. Такий розподіл може ґрунтуватися на даних перепису або заздалегідь визначеній кількості освітніх грантів.
3. Модель, побудована на обліку ресурсів — фінансування відбувається залежно від обсягу наданих послуг, незалежно від кількості осіб, які їх отримують.

Ці моделі демонструють різні підходи до забезпечення ефективного функціонування інклюзивної освіти залежно від національних пріоритетів і систем управління. [6]

Інклюзивна освіта у ЗВО передбачає цілісну систему заходів, серед яких ключову роль відіграє діагностика освітніх потреб студентів з ООП. Це включає як первинну психологічну оцінку, так і моніторинг динаміки навчального успіху впродовж усього періоду навчання. Згідно з дослідженнями, ефективний інклюзивний менеджмент має ґрунтуватися на таких принципах:

- виявлення бар'єрів до навчання на ранньому етапі;
- міждисциплінарний підхід до розробки індивідуального плану супроводу;
- постійна комунікація між студентом, викладачем та адміністрацією;
- готовність системи до адаптації змісту, форм і методів навчання.

Важливим завданням педагогічного менеджменту є також підвищення компетентності персоналу ЗВО у сфері інклюзії через тренінги, семінари та супервізії. Запровадження інституційного аудиту інклюзивності дозволяє виявити слабкі ланки в організації процесу та покращити якість освітнього середовища.

У наш час вища освіта дедалі більше орієнтується на відкритість та інклюзію, охоплюючи всі верстви населення, зокрема осіб із особливими освітніми потребами. У країнах Європи та Північної Америки особлива увага приділяється створенню спеціалізованих структур — центрів підтримки студентів, які забезпечують необхідні ресурси та послуги для сприяння навчальному процесу. Вони спрямовані на забезпечення рівного доступу до освітніх можливостей, а також створення сприятливого навчального середовища для кожного студента. У спектрі послуг таких центрів — персоналізована підтримка, адаптація навчальних матеріалів, використання спеціального обладнання для студентів із фізичними обмеженнями, а також психологічний супровід для тих, хто потребує емоційної допомоги. [2]

Ініціатива зі створення центрів підтримки студентів реалізується у руслі впровадження державної політики безбар'єрності. Вона ґрунтується на ключових положеннях, що стосуються покращення доступу до цифрових сервісів та освіти, удосконалення системи забезпечення осіб допоміжними реабілітаційними засобами, розбудови мережі реабілітаційної підтримки, а також забезпечення рівного доступу до освіти. Усі ці напрямки визначені в Положенні про Раду безбар'єрності, яке було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 443 [5].

Ефективний менеджмент інклюзивної освіти у ЗВО є ключовою умовою для забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх

студентів, незалежно від їхніх освітніх потреб, фізичних можливостей чи життєвих обставин. Управлінська діяльність у сфері інклюзії повинна охоплювати не лише адміністративні процеси, а й організацію освітнього середовища, підготовку персоналу, налагодження комунікації між усіма учасниками освітнього процесу та впровадження системи моніторингу якості інклюзивних практик. Такий комплексний підхід дозволяє створити відкритий, безпечний, доступний простір, у якому кожен здобувач освіти може реалізувати свій потенціал.

Наведемо приклад ефективного управління інклюзивним освітнім середовищем на базі Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, де системна управлінська політика у сфері інклюзії демонструє позитивні результати на рівні освітніх програм, організації простору та міжособистісної взаємодії.

В Академії функціонує налагоджена система підтримки та супроводу осіб з особливими освітніми потребами (ООП), розроблена відповідно до внутрішнього нормативного документу — ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОРГАНІЗАЦПО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В АКАДЕМІЇ ТА ХАРКІВСЬКОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ [4].

Для забезпечення доступності навчального процесу створено безбар'єрний простір: будівлі обладнані пандусами, кнопками виклику на входах, широкими дверними прорізами для зручного переміщення осіб на інвалідних візках, а також санітарними приміщеннями, пристосованими до потреб людей з інвалідністю.

Індивідуальну та групову підтримку забезпечує психологічна служба, яка супроводжує студентів з ООП, а також представників інших соціально вразливих груп. Соціальні, медичні, юридичні фахівці разом із науково-педагогічними працівниками організовують консультативні заходи, тренінги, зустрічі, спрямовані на адаптацію студентів до освітнього середовища.

На базі кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти функціонує навчально-практична лабораторія спеціальної та інклюзивної освіти, котра виконує координаційну та консультативну функцію: надає допомогу структурним підрозділам Академії у створенні умов для навчання студентів з ООП та сприяє організації ефективної навчально-виховної роботи відповідно до положень, викладених у нормативних документах [3].

Висновки: Інклюзивна політика в ЗВО має бути інтегрованою частиною педагогічного менеджменту. Вчасна психолого-педагогічна діагностика дозволяє не лише задовольнити потреби окремого студента з особливими освітніми потребами, а й підвищити загальну якість освітнього процесу. Розвиток системи інклюзивного супроводу вимагає

скоординованих дій усіх ланок управління, а також наукового супроводу та постійного вдосконалення освітнього менеджменту.

Список використаних джерел

1. Єрьоменко О. Психолого-педагогічний супровід студентів з особливими потребами у вищих навчальних закладах. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2016, 15: с.313-320

2. Кожура Л. О. Порівняльний аналіз реалізації інклюзивної освіти у ЗВО: Україна та світ [Електронний ресурс] / Кожура Л. О. // Забезпечення гендерної рівності та інклюзії в академічному середовищі : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (30 квіт. 2024 р.) / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, Навч.-наук. ін-т «Юрид. ін-т» ; [редкол.: Кожура Л. О. та ін.]. – Електрон. текст. дані. – Київ : КНЕУ, 2024. С. 244 –249.

3. Положення про навчально-практичну лабораторію спеціального та інклюзивного навчання кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії https://drive.google.com/file/d/1uMXEYt8Xf_u3hoKRtW78MrkglXgl8qOB/view

4. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОРГАНІЗАЦПО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В АКАДЕМІЇ ТА ХАРКІВСЬКОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ http://www.hgpa.kharkov.com/wp-content/uploads/2019/normatyvni/pologennya_suprovid.pdf.

5. Постанова КМУ від 14 квітня 2021 р. № 443 Про утворення Ради безбар'єрностіhttps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-2021-%D0%BF#Text

6. Сойчук Р. Організація інклюзивного навчання у зво: закордонний досвід. *Актуальні проблеми спеціальної освіти та інклюзивного навчання: підготовка фахівців. Збірник матеріалів І науково-методичного семінару / Упор. С. В. Чупахіна, Т. Б. Качак. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023.* С. 36

7. Соколова Г., Пеньковська Н.. Правові аспекти створення інклюзивного освітнього середовища закладів фахової передвищої освіти та закладів вищої освіти. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали V міжнародної науково-практичної конференції.* Кам'янець-Подільський: Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціальноекономічний коледж. 2021. С 339.

РОЛЬ ДИРЕКТОРА ШКОЛИ У СВІТОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ: КЛЮЧОВА ФІГУРА ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ

Подшивалова Н. М.

У контексті світових тенденцій розвитку освіти та менеджменту, роль директора української школи набуває особливого значення, стаючи центральною у процесах освітніх трансформацій. В умовах реформування української освітньої системи, зокрема з впровадженням концепції "Нова українська школа" та розширенням автономії навчальних закладів, директор перетворюється з переважно адміністратора на ефективного менеджера та лідера змін.

На нашу думку, роль директора української школи сьогодні є надзвичайно комплексною і вимагає поєднання педагогічної майстерності з сучасними управлінськими компетенціями.

Ключові аспекти ролі директора школи в Україні

Таблиця 1

Аспект ролі	**Опис**
Стратегічне Лідерство	Визначає стратегічний напрямок розвитку школи, формуючи її унікальне освітнє середовище. Включає розробку та реалізацію стратегії розвитку закладу, що відповідає державним освітнім стандартам, потребам громади та індивідуальним запитам учнів.
Управління Змінами та Інноваціями	В умовах постійних реформ, директор є рушієм інноваційних процесів у школі. Впроваджує новітні методики викладання, цифрові технології, сприяє професійному розвитку вчителів та персоналу, створює умови для педагогічних експериментів.
Кадровий Менеджмент	Ефективне управління педагогічним колективом. Директор відповідає за підбір, адаптацію, мотивацію та професійне зростання вчителів, створення сприятливого мікроклімату та формування команди однодумців, здатної реалізувати освітні цілі.
Фінансово-Господарська Діяльність	З розширенням автономії, значно зростає відповідальність директора за ефективне управління фінансовими та матеріальними ресурсами школи, їх раціональне використання та залучення додаткового фінансування для розвитку закладу.
Взаємодія з Громадою та Стейкхолдерами	Виступає ключовим комунікатором, налагоджуючи ефективну взаємодію з батьками, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та бізнесом. Сприяє інтеграції школи у місцеву громаду та залученню ресурсів для її підтримки.
Забезпечення Якості Освіти	Несе персональну відповідальність за якість освітнього процесу, результати навчання учнів та створення безпечного і комфортного освітнього середовища. Впроваджує системи внутрішнього моніторингу та контролю якості освіти.
Лідер Розвитку	Окрім академічних результатів, фокусується на всебічному

Учнів	розвитку особистості учнів, формуванні їх ключових компетентностей, життєвих навичок та громадянської позиції.

Українські директори шкіл стикаються з низкою специфічних викликів, пов'язаних з перехідним етапом реформ. Серед них: необхідність адаптації до швидких змін у законодавстві та нормативно-правовій базі освіти; обмеженість фінансових та матеріальних ресурсів у багатьох закладах; подолання інерції та консервативних підходів у педагогічних колективах; забезпечення інклюзивності та створення умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами; підвищення власної управлінської компетентності відповідно до нових вимог.

Вивчення світового досвіду у сфері шкільного менеджменту, зокрема моделей, що базуються на широкій автономії закладів (як School-Based Management), є важливим для українських директорів. Адаптація кращих світових практик управління персоналом, фінансами, стратегічного планування та оцінювання якості освіти може значно підвищити ефективність їхньої діяльності.

Як висновок зазначимо, що директор української школи в умовах сучасного світового менеджменту – це не просто керівник, а ключова фігура освітніх трансформацій. Його успішність залежить від здатності поєднувати педагогічне лідерство з ефективними управлінськими навичками, готовності до змін, інновацій та побудови партнерських відносин з усіма учасниками освітнього процесу та громадою. Від професіоналізму та візіонерства директора значною мірою залежить якість освіти, яку отримують українські діти, та успішність реформування всієї освітньої системи країни.

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Полякова І. В., Борзик О. Б., Купіна О. В.

У сучасних умовах цифровізації освіти нагальною є потреба у діджиталізації навчально-методичних комплексів освітніх компонентів, які, як відомо, є ключовим інструментом забезпечення якості освітнього процесу. Слід також відзначити, що спостерігається тенденція до пошуку нестандартних підходів щодо візуалізації, організації та представлення навчального матеріалу з освітнього компонента.

Саме тому, надзвичайної актуальності набуває проблема створення якісного цифрового інформаційного інтерактивного освітнього середовища, що спрямоване на стимулювання та активізацію, мобілізацію внутрішніх ресурсів здобувачів освіти; індивідуалізацію, гейміфікацію та персоніфікацію навчання; забезпечення доступності і мобільності інформаційного освітнього контенту задля ефективного оволодіння здобувачами фахової передвищої освіти змістом освітніх компонентів відповідно до освітньо-професійної програми.

За останні роки чимало наукових праць присвячено різноаспектним питанням розробки й упровадження електронних навчально-методичних комплексів у закладах фахової передвищої освіти. Зокрема, С. Бобир, Т. Деркач, А. Дмитренко, Т. Дмитренко у своїх працях розкривають структуру електронних навчально-методичних комплексів, принципи розробки та забезпечення їх інтерактивності. Н. Кондратенко, О. Литвин, І. Пономаренко, Л. Потапюк висвітлюють питання візуалізації та гейміфікації освітнього контенту. При цьому, всі науковці наголошують на використанні електронного навчально-методичного комплексу як засобу модернізації освітнього процесу та підвищення його якості.

Метою дослідження є обґрунтування ефективності створення електронного навчально-методичного комплексу на платформі Genially як інструменту формування гнучкого, візуально-насиченого, інтерактивного освітнього середовища, що сприяє підвищенню якості фахової передвищої освіти.

Як відомо, навчально-методичний комплекс освітнього компонента (НМК) – це сукупність нормативних та навчально-методичних матеріалів в електронній формі (за потреби – паперовій), необхідних і достатніх для ефективного виконання здобувачами освіти робочої програми освітнього компонента, передбаченого навчальним планом підготовки здобувачів освіти відповідного освітнього рівня за спеціальністю. Навчально-методичний комплекс розробляється для всіх освітніх компонентів відповідно до навчального плану спеціальності [1].

Розробка навчально-методичного комплексу на платформі Genially, дозволяє реалізувати мультимодальний та інтерактивний підхід до представлення освітнього матеріалу з навчальної дисципліни, зробити освітній контент стає не лише візуально привабливим для здобувачів фахової передвищої освіти, а й динамічним. Це сприяє індивідуалізації навчання, активізації пізнавальної діяльності студентів та ефективній організації самостійної роботи здобувачів освіти.

Ураховуючи вимоги сучасної освіти та послуговуючись власним педагогічним досвідом, було розроблено електронний навчально-методичний комплекс з освітнього компонента «Теорія і методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для здобувачів фахової

передвищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта відповідно до освітньо-професійної програми Початкова освіта освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр») (2022р.), Положення про організацію освітнього процесу в Харківському педагогічному фаховому коледжі Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (2023 р.), Положення про навчально-методичний комплекс (2023 р.) і робочої програми навчальної дисципліни (2024 р.).

Навчально-методичний комплекс розміщено у вільному доступі на онлайн-платформі Genially, що дозволяє викладачеві ефективно організовувати освітній процес, а здобувачам фахової передвищої освіти якісно засвоювати зміст ОК за умов дистанційного, змішаного чи очного форматів навчання у синхронному та асинхронному режимах [2].

Електронний навчально-методичний комплекс з освітнього компонента «Теорія і методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» включає (рис. 1):

- методичні рекомендації щодо користування НМК;
- відомості про викладача;
- анотацію до ОК (інформацію про ОК; структуру ОК відповідно до навчального плану та робочої програми; мету та завдання ОК; програмні компетентності; програмні результати навчання; календарно-тематичний план на поточний семестр; політику курсу);
- робочу програму ОК;
- перелік рекомендованих джерел (перелік рекомендованих джерел до ОК (нормативні та допоміжні документи, основні й допоміжні літературні джерела, електронні інформаційні ресурси); навчальну літературу та програми до інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в початковій школі);
- контроль та оцінювання здобутих компетентностей з ОК (загальні положення; розподіл балів і критерії поточного оцінювання; особливості проведення модульної контрольної роботи; розподіл балів і критерії підсумкового оцінювання; орієнтовні питання до екзамену; орієнтовні питання до атестаційного екзамену);
- методичні настанови здобувачам освіти до вивчення ОК (загальні вимоги до технічного оформлення матеріалів у текстовому редакторі; загальні вимоги до оформлення презентації; рекомендації щодо роботи з літературними джерелами; методичні настанови до опрацювання лекційного матеріалу; методичні настанови до виконання практичних робіт; методичні настанови щодо підготовки та участі у семінарських

заняттях; методичні настанови до виконання завдань для самостійної підготовки);

- навчальні матеріали з тем першого модуля навчальної дисципліни «Теорія і методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (лекції; мультимедійні презентації до лекцій (рис. 2); робочі аркуші практичних робіт; інструкційно-методичні матеріали до семінарських занять; інструкційно-методичні матеріали до завдань для самостійної підготовки; модульні контрольні роботи).

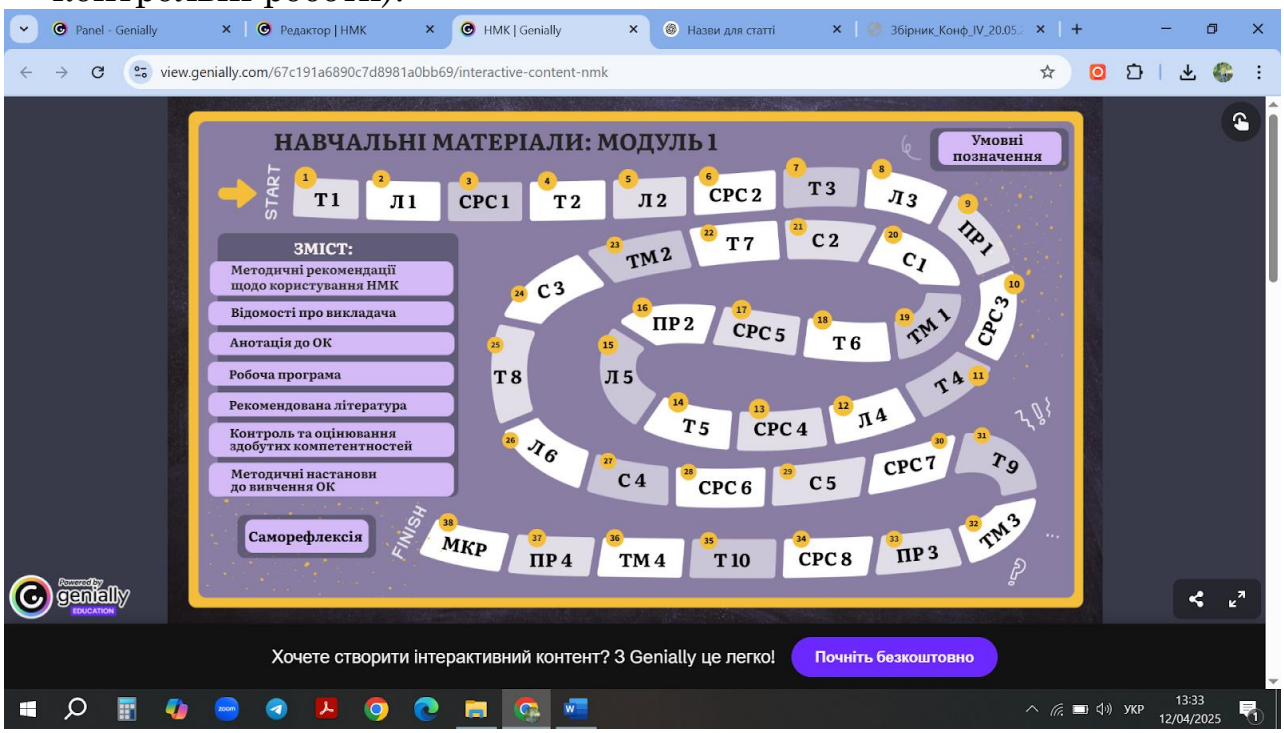

Рис. 1. Електронна копія екрану змісту електронного навчально-методичного комплексу з освітнього компонента «Теорія і методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для здобувачів 3 курсу фахового молодшого бакалавру

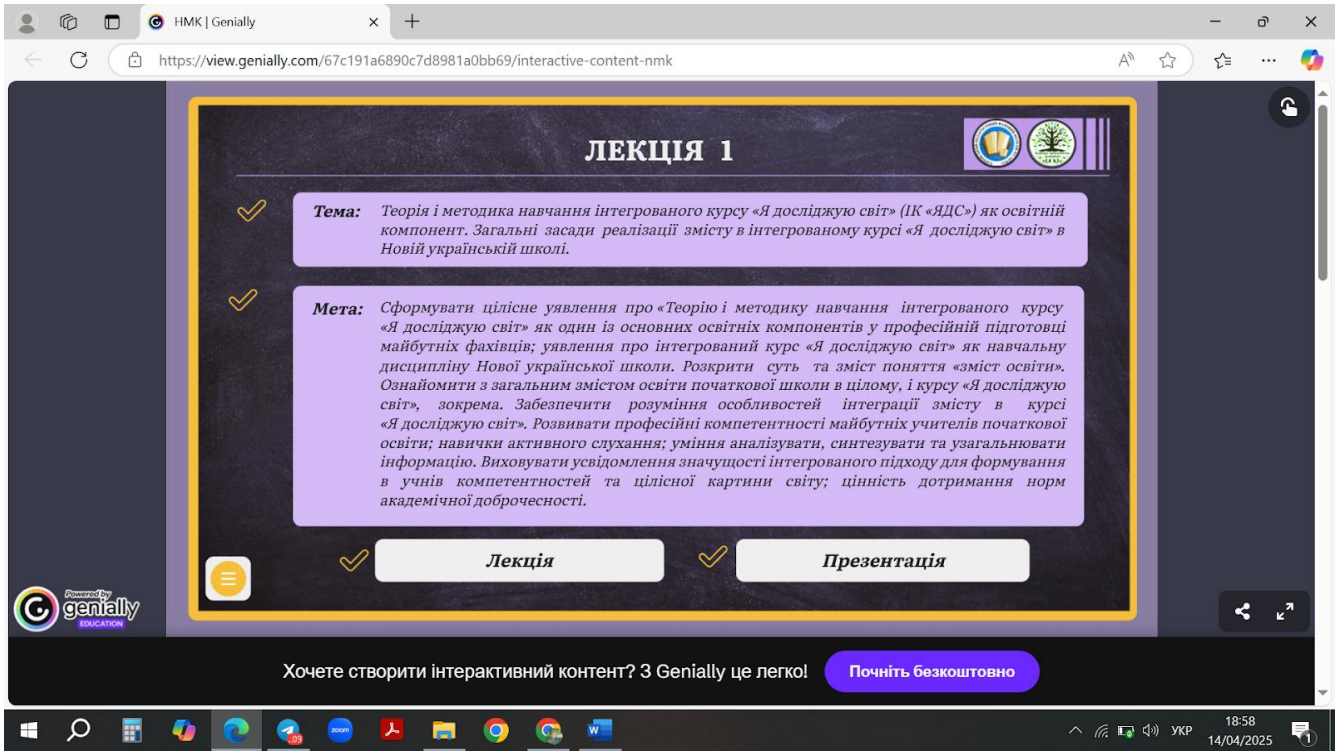

Рис. 2. Електронна копія екрану змісту веб-сторінки «Лекція 1» електронного навчально-методичного комплексу з освітнього компонента «Теорія і методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для здобувачів 3 курсу фахового молодшого бакалавру

Електронний навчально-методичний комплекс містить зручну інтерактивну систему навігації, гіперпосилання, за допомогою яких здобувачі освіти можуть швидко знаходити необхідну інформацію, переходити до будь-якого розділу, переглядати зовнішні веб-сторінки та/або файли. Також, розроблено зручну систему умовних позначень, що дозволяє швидко та ефективно орієнтуватись в освітньому контенті (рис. 1).

Слід зазначити, що платформа Genially є одним із потужних онлайн-інструментів, що надає можливість створення інтерактивного електронного навчально-методичного комплексу у візуально привабливому та функціонально гнучкому форматі. Своєю чергою, такий формат представлення освітнього контенту сприяє суттєвому підвищити мотивацію здобувачів фахової передвищої освіти до взаємодії з навчальним контентом та зменшенню когнітивного навантаження завдяки структурованій подачі інформації. При цьому, відзначимо зручність та гнучкість системи оновлення та редагування матеріалів викладачем.

Переконані, що діджиталізація інформаційного контенту з освітнього компонента у представленому форматі дозволяє:

- систематизувати навчальний матеріал;
- сприяти індивідуалізації навчання (здобувачі можуть працювати
  в зручному для себе темпі, повторювати складні теми або поглиблювати знання);

- реалізувати мультисенсорне навчання (інтеграція тексту, графіки, відео, аудіо та інтерактивних елементів впливає на різні канали сприйняття інформації);
- підвищити у здобувачів фахової передвищої освіти мотивацію до навчання через додавання інтерактивного контенту, гейміфікацію освітнього середовища;
- активізувати увагу та залучити до активної участі в оволодінні матеріалом освітнього компонента (замість пасивного споживання інформації, студенти активно взаємодіють із матеріалом);
- забезпечити гнучкість і доступність навчання (можливість доступу
  до матеріалів у будь-який час з різних куточків країни і світу);
- підвищити якість засвоєння навчального матеріалу з ОК в цілому;
- організувати та посилити самостійну діяльність здобувачів фахової передвищої освіти;
- створити сприятливі умови для формування інтегральної, загальних і предметних компетентностей майбутніх фахівців відповідно до освітньо-професійної програми.

Отже, електронний навчально-методичний комплекс є ефективним засобом підвищення якості фахової передвищої освіти в сучасних умовах. Його впровадження сприяє. Електронний НМК у форматі інтерактивного продукту на платформі Genially відкриває нові можливості для модернізації освітнього процесу завдяки поєднанню візуальної привабливості, функціональної насиченості. Такий підхід дозволяє вийти за межі шаблонного електронного курсу, забезпечуючи доступність і гнучкість навчання, а також відповідність потребам сучасного цифрового покоління студентів.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у вдосконаленні структури електронних НМК, розширенні його функціональних можливостей та адаптації до потреб різних категорій студентів.

Список використаних джерел

1. Про навчально-методичний комплекс освітніх компонентів : Положення КЗ «ХГПА» (схвалено на засіданні Вченої ради від 07.06.2023 № 12). 2023. 14 с. URL : https://surl.li/ikjuka

2. Теорія і методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (модуль 1) : електронний навч.-метод. комплекс з освітнього компонента для здобувачів фахової передвищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2024. URL : https://surl.li/bzgvak

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ І ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Пономарьова Г.Ф., Степанець І.О.

Актуальною проблемою для українських закладів вищої освіти є підвищення ефективності їх діяльності, зокрема шляхом пошуку більш оптимальної і продуктивної організації управління освітнім процесом.

Спираючись на результати аналізу поняття педагогічного менеджмента у науковій літературі, визначимо його як науку про управління, організацію, що описує і пояснює перспективне та щоденне планування, прогнозування й організацію праці людей (працівників, фахівців тощо), конкретного процесу в освіті щодо забезпечення отримання максимального, найбільш ефективного і якісного результату (інтелектуального, духовного матеріального).

На думку провідних американських фахівців (М. Мескон, П. Дракер, Ф. Тейлор та ін.) , менеджмент - це не стільки управління певними об'єктами, предметами, скільки організація праці вільних у своєму виборі людей, які керуються усвідомленням доцільності, переваги, вигоди і відповідально приймають власні рішення щодо подальших дій.

Метою дослідження є узагальнення напрацювань учених і практиків щодо сутності й організації управлінського процесу у сучасному ЗВО, а також визначення тенденцій його трансформації.

Метою менеджменту в освіті є створення сучасного ефективного освітнього середовища, що приваблює як сьогоднішнього так і завтрашнього споживача освітніх послуг.

Управляти таким освітнім середовищем, по-суті, означає:

- управління всіма ресурсами освіти, як-то: матеріально-технічні, інформаційні, науково-методологічні, фінансові, людські;
- управління конкретними освітніми технологіями, методиками, засобами навчання, розвитку та виховання, що визначають реальний (безпосередній) освітній процес.

Специфіка педагогічного менеджменту полягає в ефективно і раціонально організованому особистісному впливі суб'єкта управління на освітній процес і його результативність. При цьому, менеджмент це менше діагностика і фіксація актуальних характеристик (положень, станів тощо) процесів в освіті, а переважно створення оптимальних умов як для створення, так і для розвитку керованого суб'єктами управління освітнього середовища вцілому ц освітнього процесу зокрема.

До особливостей педагогічного менеджменту вважаємо за доцільне віднести такі:

- педагогічний менеджмент освіти характеризується:

- безпосередньою особистісно опрацьованою взаємодією учасників освітнього процесу;
- залежністю організації і змісту роботи як закладу освіти вцілому так і освітнього процесу в ньому зокрема від потреб поведінки споживачів освітніх послуг;
- необхідністю чіткої диференціації освітніх послуг;
- важливістю забезпечення індивідуального підходу у наданні освітніх послуг;
- складністю та відносністю визначення показників якості педагогічного менеджменту;
- абсолютною значимістю рівня володіння навичками взаємодії (співпраці) зі споживачами освітніх послуг;
- впливом низки чинників, що суттєво але не завжди однозначно, впливають на процес і результати.

Узагальнення наукових досліджень О. Винничук, Г. Єльникової, Л. Даниленко, В. Лунячека, О. Мармази, Л. Мартинець, А. Харківської, Ф.Хміль, дали можливість виокремити такі компоненти педагогічного менеджменту:

- мотиваційний компонент, що актуалізує й акумулює цілі спільної діяльності суб'єктів освітньою процесу;
- освітній компонент, що визначає співвідношення і взаємозв'язок організації освітнього процесу з принципами, формами, методами і засобами управління данним процесом;
- когнітивний компонент, що передбачає корпоративне навчання щодо формування дизайн-мислення як методу створення інновацій у педагогічній діяльності й управління нею;
- інформаційний компонент, що містить відповідну інформацію пов'язану з предметом і об'єктом педагогічної діяльності;
- інтерактивний компонент, що містить потенціал для реалізації функцій управління освітнім процесом відповідно до поставлених цілей:
- діяльнісний компонент який забезпечується шляхом реалізації наукових підходів, освітніх концепцій в освітньому процесі та використання кадрового складу;
- творчий компонент, що визначає творчий характер педагогічної діяльності, розробку способів та засобів досягнення її інноваційних результатів.

Зазначимо і рівні педагогічного менеджменту, які, по-суті, визначають його макроструктуру:

1. Управління педагогічною діяльністю всіх учасників освітнього процесу.

2. Управління діяльністю окремих суб'єктів освітнього процесу: викладача, здобувача освіти та ін.

Мікроструктуру педагогічного менеджменту, на наш погляд, визначає саме творча педагогічна діяльність керівника, викладача та інших суб'єктів стосовно конкретних об'єктів менеджменту.

Розвиток системи освіти й окремих закладів вищої освіти в сучасних умовах визначає доцільність переосмислення підходів до управління ними. Підґрунтям для такої роботи , на наше переконання, є визначення ключових тенденцій у трансформації власне управлінської діяльності закладів освіти, освітнього процесу тощо.

Аналіз наукових праць та узагальнення висновків дослідників теорії і практики управління [1-8] уможливили формулювання низки таких тенденцій, серед яких:

1. Наукове обґрунтування, розробка й упровадження цілісних систем щодо збору, обробки і збереження інформації за результатами педагогічного менеджменту.

2. Запровадження систематичного та системного аналізу й оцінки стану управлінської діяльності, прогнозування її розвитку.

3. Обовязковість визначення місії закладу освіти, що включає прогнозування та програму його розвитку.

4. Розробка цільових проєктів ефективного оптимального розвитку закладу освіти і його структурних підрозділів.

5. Складання планів і створення системи професійного зростання та саморозвитку керівників і науково-педагогічних(педагогічних) працівників закладу освіти.

6. Моделювання, реалізація і вдосконалення системи внутрішнього контролю та забезпечення його випереджувального характеру.

Результати дослідження В. Бондаря, О. Винничук, Л. Даниленко, М. Дарманського, О. Зайченко, Г. Єльнікової, Л. Мартинець, Л. Петриченко, Т. Сорочан та інших, разом з тим, переконують у вирішальній ролі ректора, директора, тобто саме керівника, в управлінні закладом освіти.

Зміст діяльності керівника ЗВО, як засвідчує досвід, зумовлений власне основними завданнями внутрішнього управління, які дослідники розділяють:

- за напрямами (соціально-педагогічні, психолого-педагогічні, організаційно-педагогічні);
- за змістом (освітні, методичні, виховні);
- за рівнями (викладачі, навчально-методичне управління, структурні підрозділи і їх керівники, ректор (директор), зовнішня діяльність).

Окремо слід назвати співпрацю з колективними органами управління внутрі ЗО.

Висвітлюючи значення суб'єктів управління у сфері освіти, В.Кремінь ще 2005 року зазначав, що системо утворюючими чинниками

забезпечення якості освіти у сфері вищої освіти і професійної стратифікації у суспільстві слід розглядати:

- здатність суб'єкта управлінської діяльності приймати професійні рішення і нести відповідальність за їх наслідки;
- рівень інтелектуального розвитку, психофізичних властивостей і медико-біохімічних характеристики.

У контексті розгляду зазначеної проблеми та з урахуванням досвіду роботи колективу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради зазначимо, що при проєктуванні оновленої системи управлінням освітнім процесом у сучасному ЗВО слід ураховувати такі основні її компоненти:

1. Місію, цілі та зміст управління.
2. Реалізацію головних принципів організаційної культури сучасного

закладу вищої освіти як соціальної організації.

3. Чітке визначення функцій управління педагогічним процесом згідно

з головними стратегічними цілями та завданнями діяльності закладу освіти як соціального об'єкта.

4. Визначення системи інформаційного забезпечення з управління педагогічним процесом
5. Ефективність організаційної структури.
6. Утвердження особистісного статусу ректора (директора) як лідера колективу, здійснення ним управлінської діяльності, що включає взаємопов'язані елементи: конструктивні організаторські, комунікативні, інформаційні, гностичні тощо.

Розглянуті компоненти реалізуються у наступній схемі ухвалення управлінських рішень.

№	Етапи	Питання, які необхідно вирішити для увалення управлінських рішень
1	Збір інформації	1. Як часто проводити вимірювання? 2. За допомогою яких методик здійснювати моніторинг?
2	Аналіз інформації	1. Якщо ми досягли успіхів у досягненні мети та завдяки чому? 2. Якщо ми не достатньо наблизилися до поставленої мети, то чому? 3. Як підвищити якість вищої освіти? 4. Як підвищити рівень інформованості, професійної компетентності майбутніх фахівців?

3	Планування	1. Яка наша мета? 2. Якими мають бути наші завдання? 3. Які зміни відбуваються у зовнішньому середовищі і як вони можуть вплинути на майбутнє ЗВО? 4. Яку стратегію й тактику слід обрати для досягнення поставленої мети?
4	Організація	1. Яким чином слід організувати роботу ЗВО? 2. Як скоординувати функціонування підрозділів, щоб воно протікало гармонійно й не було суперечливим? 3. Ухвалення яких рішень на кожному рівні організації слід доручити керівникам підрозділів? 4. Що можна зробити для підвищення відповідальності кожного члена колективу за якість освітнього процесу?
5	Контроль	1. Чи виконані освітні програми й державні стандарти? 2. Які кінцеві результати діяльності ЗВО? 3. Який рівень сформованості професійної компетентності студентів, як майбутніх педагогів?
6	Корекція	1. Наскільки ефективними виявились управлінські рішення? 2. Що ще потрібно зробити, щоб підвищити якість освіти у ЗВО?

Список використаних джерел

1. Байбакова О.О. Сучасні погляди на педагогічний менеджмент. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Вип. 23. С. 13-16.

2. Винничук О.Т. Педагогічний менеджмент як теорія і практика управління освітнім процесом. Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі: колективна монографія. Тернопіль: ТИПУ ім. В. Гнатюка, 2020, 310 с. С. 19-30.

3. Петриченко Л.О. Теоретико-методичні засади управління якістю освіти у вищому педагогічному навчальному закладі: монографія. Харків: компанія СМІТ, 2022, 528 с.

4. Сорока О.В. Педагогічний менеджмент: до питання наукової дефініції. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 2 (116). С. 57-68.

5. Лунячек В.Е. Педагогічний менеджмент: навчальний посібник. 2-е вид., випр.. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015. 512с. С. 4.

6. Немець Л.М. Педагогічний менеджмент: навчально-методичний посібник. Харків, 2019. 86 с.

7. Харківська А.А. Теоретика та методичні засади управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ: монографія, Харків: ХГПА, 2011. 350с.

8. Хміль Ф.І. Основи менеджменту. Київ: Академ-видав, 2007. 576с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Потапова Н. В.

Актуальність проблеми. Важливим питанням ефективності освітнього процесу є грамотна система керівництва закладом освіти. У реаліях сьогодення управлінська діяльність закладів освіти потребує розв'язання низки суперечностей, пов'язаних з освітніми реформами, викликами у соціально-економічній сфері нашої держави тощо. Управління освітньою сферою вимагає врахування різних ланок діяльності закладу освіти, що є складною системою, тому важливо не тільки контролювати дотримання всіх державних стандартів і вимог зовнішнього характеру, а й забезпечувати умови для внутрішнього керівництва та самоуправління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема управління освітнім процесом та іншими напрямами діяльності у закладі загальної середньої освіти розглядалася багатьма науковцями. Серед них слід зазначити І. Беха, П. Атаманчук, В. Воропаєва, О. Винничук, І. Найдьонова, Є. Хрикова, Т. Шамову тощо. Зокрема шляхи і способи інноваційного менеджменту в освіті досліджували В. Андрущенко, І. Зязюн, І. Дичківська, Л. Даниленко, В. Кремень, Н. Черненко та інші.

Мета дослідження – визначити й проаналізувати принципи й критерії ефективної управлінської діяльності у закладах загальної середньої освіти з урахуванням викликів сучасності, виокремити ефективні шляхи педагогічного менеджменту, спрямованих на подолання наявних суперечностей.

Виклад основного матеріалу. Керівництво закладом освіти тісно пов'язують з поняттям педагогічного менеджменту. Це – складна концепція керування освітніми установами з різноманітними процесами і системами, що має на меті забезпечення відповідної якості освіти та досягнення поставлених цілей. Освітній менеджмент – доволі широке поняття, що демонструє складну багаторівневу структуру взаємовідносин та видів діяльності, охоплює різні ланки управління закладом освіти:

планування, організацію, контроль, аналіз, прийняття рішень, ресурсне забезпечення.

Аналіз наукової літератури дає змогу виокремити наступні змістовні аспекти, які охоплюють управлінську діяльність закладу освіти:

- стратегічне планування освітнього процесу на навчальний рік з урахуванням цілей та задач, тактичних підходів до їх реалізації;
- керування фінансовою діяльністю закладу освіти;
- управління діяльністю учасників освітнього процесу, включаючи педагогічний колектив, здобувачів освіти та їхніх батьків або опікунів, представників громадськості, які співпрацюють із закладом освіти;
- систематичний моніторинг та оцінка якості освіти для забезпечення відповідності стандартам і вимогам, що вимагає постійного контролю якості педагогічної діяльності, аналіз робочих програм та результатів навчання;
- залучення інноваційних технологій для підвищення ефективності управлінської та освітньої діяльності, для оптимізації роботи закладу освіти;
- постійний гнучкий зворотний зв'язок, що передбачає контроль усіх процесів в освітній установі, виявлення недоліків та слабких місць, вироблення шляхів для їх усунення [6, с. 166].

Ефективна організація освітнього процесу – одна з ключових задач ефективного керівництва освітньої установи. Організовуючи освітній процес у закладах освіти, важливо пам'ятати про концептуальні засади ефективного функціонування всіх його ланок. О.А. Дичаківський та Н.А. Сівак називають такі принципи організації освітнього процесу:

- Принцип системності, що полягає у створенні кожним педагогом цілісної системи реалізації змісту освітнього компонента з урахуванням специфіки навчального закладу.
- Принцип індивідуальності, що розглядається з двох боків. По-перше, він вимагає від кожного педагога врахування у своїй професійній діяльності індивідуальних особливостей кожного здобувача освіти; по-друге, він передбачає вироблення власного стилю педагогічної діяльності, створення власної освітньої політики з унікальним досвідом.
- Принцип відкритості та єдності, що має на меті створення комфортних умов в освітньому процесі, за яких всі його учасники були б відкритими у спілкуванні та власних очікуваннях, забезпечували б взаємодопомогу та суб'єкт-суб'єктне спілкування, співпрацювали б, як єдина команда. Одна з важливих умов для цього – наявність єдиної системи цілей усього колективу навчального закладу та злагоджена їх реалізація.

• Принцип відповідальності, за якого кожен педагогічний працівник має бути відповідальним за власний рівень професіоналізму та результат своєї професійної діяльності.

• Принцип гуманізму, що робить акцент на утвердженні гуманних цінностей серед учасників освітнього процесу, забезпеченні довірливих стосунків, створенні сприятливої атмосфери для максимального розвитку кожного здобувача освіти.

• Принцип інноваційності, що має охоплювати всі сфери освітнього процесу та забезпечувати регулярний зворотний зв'язок та взаємне збагачення інноваційним досвідом через організацію різноманітних заходів – конференцій, симпозіумів, нарад, вебінарів тощо.

• Принцип демократизації, що передбачає створення атмосфери співробітництва та спілкування на основі психологічної рівності позицій усіх учасників освітнього процесу. Важливими при цьому є свобода слова, гласність, можливість самовираження кожної особистості, відкритість до порад, рекомендацій, пропозицій тощо [4, с. 137-141].

Аналізуючи критерії ефективного управління закладом освіти, слід зупинитися на шляхах і способах діяльності, що визначаються з урахуванням сучасних вимог педагогічного менеджменту. Серед них виокремлюємо такі [7]:

• Системний підхід до управління навчальним закладом. Заклад освіти – це багаторівнева система із взаємопов'язаними елементами, що зумовлюють її цілісність, стійкість та інтегративність, тому системний підхід підпорядковує весь зміст управлінської діяльності.

• Демократизація та гуманізація управління закладом освіти. Є. Хриков називає основою демократизації управління синергетичний підхід, що розглядає людину як складну, відкриту систему з можливостями самоорганізації та саморозвитку. Ці ідеї суперечать авторитарному управлінню з нав'язуванням підлеглим інших думок, рішень, способів діяльності тощо. Варто пам'ятати, що ефективна реалізація демократичного стилю керівництва можлива за умови високого рівня інтелектуальних, організаторських, комунікативних, конструктивних здібностей керівника.

• Інформатизація управлінської діяльності, що передбачає активне залучення інформаційно-комунікаційних технологій та інтернет-сервісів для оптимізації керівництва різних ланок діяльності закладу освіти. Вони дають змогу впровадити в освітній процес ефективні інструменти методично-викладацької, управлінської, моніторингової діяльності. До них можна віднести: доступ до електронних бібліотек з методичними та навчальними матеріалами, до інформаційних і довідкових систем; автоматизація документообігу; моніторинг якості освіти з ефективною системою збору, зберігання та обробки інформації; залучення учнів до інноваційних і перспективних видів і методів роботи, пов'язаних з

проєктною діяльністю; створення умов для гнучкого зворотного зв'язку та індивідуалізація освітнього процесу.

- Розробка ефективної стратегії ризик-менеджменту, що характеризує наявний стан управлінської діяльності з урахуванням можливих ризиків та розробку комплексу методів та засобів, спрямованих на усунення перешкод у плануванні та організації освітнього процесу й функціонуванні закладу освіти. Ризики можуть бути пов'язані з різними ланками діяльності освітньої установи: з якістю освітнього процесу, з господарською, фінансовою адміністративною діяльністю тощо.
- Урахування специфіки управлінської діяльності в закладах загальної середньої освіти. Виходячи з цього, необхідно враховувати усіх учасників освітнього процесу у школі як в освітній установі: діяльність директора, його заступників, керівників методичних об'єднань, психологів, соціальних педагогів, організаторів виховної роботи, учителів, здобувачів освіти. Для демократизації управління важливо забезпечити прозору діяльність колегіальних органів – педагогічної ради, науково-методичної ради, піклувальної ради, атестаційної комісії, батьківського комітету тощо.

Висновки. Таким чином, аналіз актуальних питань освітнього менеджменту дає змогу виокремити шляхи підвищення ефективності управлінської діяльності закладу загальної середньої освіти. Аналіз літератури з проблеми дослідження демонструє певні суперечності та перешкоди ефективному управлінню в освітній сфері, зокрема недостатню обізнаність у нормативно-правовій базі, низький рівень управлінської підготовки та компетентності керівників закладів освіти, недостатню демократизацію всіх ланок діяльності освітнього закладу, консерватизм в управлінській діяльності та небажання планувати подальшу роботу з урахуванням інноваційних підходів та ризик-менеджменту. З метою подолання негативних факторів важливо ґрунтовно досліджувати принципи, критерії, умови ефективного керівництва закладом освіти, розвивати лідерські якості та управлінську компетентність, створити ефективну систему прийняття управлінських рішень на різних ланках діяльності закладу з урахуванням перспективних можливостей його розвитку.

Список використаних джерел:

1. Большая О. Інноваційний менеджмент у сучасній освіті. Витоки педагогічної майстерності: збірник наукових праць. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2018. Випуск 22. С. 31–34. URL: https://surl.li/hwtbxc (дата звернення: 02.05.2025).

2. Винничук О.Т. Педагогічний менеджмент як теорія і практика управління освітнім процесом // Актуальні проблеми управління

закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі: колективна монографія. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 19–30. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17173/1/2_Vynnychuk.pdf (дата звернення: 02.05.2025).

3. Коберник О.М. Менеджмент в освіті: навчальний посібник. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. 242 с.

4. Освітній менеджмент: навчальний посібник / І.М. Дарманська та ін. Хмельницький: ХГПА, 2021. 200 с.

5. Черненко Н.М. Ризик-менеджмент у закладах освіти: навчальний посібник. Одеса: ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 2020. 116 с.

6. Черненко О.В. Принципи та функції педагогічного менеджменту у закладах вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах:* збірник наукових праць. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 89. С. 165–169. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2023/89/31.pdf (дата звернення: 01.05.2025).

7. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: навчальний посібник. Київ: Знання, 2016. 359 с.

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ЖІНОК З ЧИСЛА ВПО В УМОВАХ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Проценко О. О.

Актуальність дослідження проблеми соціальної адаптації жінок з числа внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в умовах територіальних громад України набуває особливої актуальності в сучасних умовах розвитку держави. Внаслідок збройного конфлікту та окупації територій України, що триває 10 років, та пов'язані з ними супутні соціально-економічні кризи змусили значну частину населення залишити свої домівки. За статистикою станом на 12 листопада 2024 року в Україні офіційно зареєстровано 4 646 735 внутрішньо переміщених осіб. Серед них 59,9% – це жінки (2 779 877), 40,1% – чоловіки (1 864 034 осіб). Тобто жінки різного віку становлять переважну частку ВПО в Україні, що підкреслює гостру потребу в дослідженні і аналізі їхніх специфічних потреб та викликів, з якими вони стикаються під час пошуку безпеки для себе і своїх родин та адаптації до нових соціальних умов в територіальних громадах.

Метою тез є висвітлення проблеми і суті соціальної адаптації саме категорії «жінки з числа ВПО в територіальній громаді».

Аналіз останніх досліджень показує, що проблемам соціальної адаптації приділяють увагу зарубіжні і українські науковці різних галузей науки. Такі вчені, як Н. Бочкор, Н. Гусак, Є. Дубровська,

А. Конончук, Т. Семигіна в своїх роботах розглядають соціальний аспект роботи з ВПО. Психологічну підтримку допомоги ВПО і її проблеми висвітили О. Блиновська, Ю. Гундертайло, О. Залеська, С. Максименко, Д. Романовська та ін. Проблеми соціальної адаптації особистості досліджували К. Андросович, О. Безпалько та інші вчені.

Адаптація ВПО розглядається як процес пристосування до втрат значної частини ресурсів – соціальних, ментальних, матеріальних, і отримання до тих же ресурсів але вже в умовах нового місця перебування. Першою, адаптацію, як процес, розглянула у своїй книзі Imposing Aid: Emergency Assistance to Refugees дослідниця і адвокат Б. Харрелл-Бонд, в якій вона проаналізувала складнощі допомоги і її вплив на біженців. Особливу увагу було приділено проблемам надання допомоги жінкам. Теоретичну значущість соціальної адаптації ВПО у своїх працях дослідили такі вчені, як О. Блінова, І. Звєрєва, А. Капська, О. Лішик, В. Панок та ін. Дослідження соціальної адаптації та інтеграції, як важливих процесів у структурі суспільства можна побачити у таких авторів, як П. Сорокін та Т. Парсонс.

ВПО у територіальні громади вивчали Л.В. Грішина та М.О. Стеценко. В їх роботах проведений аналіз особливостей інтеграції ВПО у соціально-економічні процеси громади і досліджені соціально-психологічні аспекти адаптації. Увагу гендерним аспектам адаптації жінок з числа ВПО у своїх працях приділили такі автори, як О.В. Данилова та О.І. Михайлова. А Джудіт Батлер у своїх роботах досліджує гендерну ідентичність і соціальні ролі жінок в умовах кризових ситуацій.

З огляду на соціальні, економічні та психологічні аспекти цієї проблеми, дослідження адаптації жінок з числа ВПО стає важливим елементом загальнодержавної політики інтеграції переміщених осіб, а також є ключовим чинником соціальної стабільності і миру в українському суспільстві й потребує подальшої розробки.

Нормативно-правова база, яка регулює захист прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні, включає низку законів (Конституція України, Кодекс цивільного захисту України, Закон України Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб №1706-VII від 20.10.2014 року, Закон України Про зайнятість населення), постанов (Постанова Кабінету Міністрів України №509 від 1.10.2014 «Про облік внутрішньо переміщених осіб», Постанова Кабінету Міністрів України №505 від 1.10.2014 року «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам», Постанова Кабінету Міністрів України №937 від 16.12.2020 року «Про затвердження Порядку відшкодування витрат на тимчасове проживання внутрішньо переміщених осіб»), стратегій (Національна стратегія з прав людини №119/2021 від 24.03.2021 року) та міжнародних угод (Конвенція ООН

Про захист прав людини та основоположних свобод, Декларація ООН Про права людини, Керівні принципи ООН щодо переміщених осіб всередині країни).

Ці документи передбачають забезпечення соціального захисту ВПО, зокрема їхньої адаптації до нових соціальних умов, проте на практиці реалізація цих прав зустрічає значні труднощі.

Перейдемо до розкриття ключової дефініції і суті провідного поняття «соціальна адаптація жінок з числа ВПО у територіальних громадах», і акцентуємо увагу на узагальненні різних наукових тлумачень поняття «соціальна адаптація». Для цього посилаємося на розуміння похідного поняття «соціальна адаптація» Ю. Жданович, що це «обопільний процес, в основу якого покладено пристосування особистості до змінених умов соціального середовища, з одного боку, водночас відбувається вплив людини на це середовище, з іншого боку» [1, с. 204-214]. Також нам імпонує думка авторки про тісний зв'язок між соціальною адаптацією та інтеграцією в суспільство: соціальна інтеграція є результатом успішної соціальної адаптації людини. Тож, скористуючись раніше розробленим нами поняттям щодо соціальної адаптації жінок [2, с. 92-98] надамо власне бачення дефініції «соціальна адаптація жінок з числа ВПО у територіальних громадах» – це процес пристосування переміщених жінок до нових соціально-культурних умов територіальної громади, що забезпечать їм активну взаємодію у всіх сферах суспільства (фізичний простір, сімейно-родинне середовище, соціально-побутові умови, культурно-дозвіллєва діяльність і доступність до неї, працевлаштування, бізнес, самореалізація) вимагає одночасного пристосування цього середовища до потреб і можливостей жінок з числа ВПО.

Деталізуючи тлумачення ключової дефініції, варто відзначити, що соціальна адаптація жінок з числа ВПО у територіальних громадах, на нашу думку, складний і багатогранний процес. Він включає не лише фізичну інтеграцію в нове середовище, але й психологічну, економічну та культурну адаптацію. До адаптації жінок з числа ВПО відносяться: питання психологічної адаптації (робота з травмами і стресом у тих, хто пережив втрату близьких, дому або інші різкі зміни в житті); питання економічної адаптації (пошук роботи, підвищення рівня доходів, доступ до ресурсів у нових громадах); питання соціальної ізоляції (подолання соціальних бар'єрів до адаптації і інтеграції, робота над новими соціальними мережами в громаді). Особливо важливою проблемою для жінок з числа ВПО стає гендерна нерівність, яка відображається у подоланні труднощів, пов'язаних із гендерними стереотипами, що обмежують можливість жінок в участі в економічному і соціальному житті.

Проблема соціальної адаптації ВПО в територіальних громадах носить комплексний характер і є надзвичайно актуальною, особливо для соціальної адаптації жінок з числа ВПО. Стандартні труднощі, з якими стикаються жінки, крім забезпечення основних базових потреб, потребують вирішення питань «кризи ідентичності» (коли жінка по-новому повинна переосмислити власну ідентичність через втрату свого «Я»); обмеженості внутрішніх ресурсів (через відсутність психологічної підтримки та адаптації до життя в новому суспільстві, відсутність готовності нового суспільства до прийняття нових громадян з числа ВПО); економічних проблем, особливо, пов'язаних із стереотипами гендерної нерівності (обмеження до ресурсів, роботи або соціальної захищеності через гендерну дискримінацію); інтеграції дітей різного віку в дошкільні і шкільні установи і в саме суспільство. Важливими проблемами залишаються питання культурної, мовної і соціальної адаптації в новій громаді.

Висновки. Таким чином, проблема соціальної адаптації жінок з числа ВПО в територіальних громадах полягає у необхідності здійснити допомогу цій соціальній категорії осіб у пристосуванні до нових соціально-культурних умов територіальної громади. Ефективність цього процесу є не лише особистим викликом для кожної жінки, а й важливим фактором стабільності та розвитку громад. Успішна робота над цією проблемою буде сприяти зміцненню соціальних зв'язків, економічному зростанню громад, створенню нових соціально-культурних ініціатив.

Список літератури

1. Жданович Ю.М. Особливості адаптації дітей вимушених переселенців. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2017. Вип. 21 (1). С. 204-214.
2. Чернецька Ю.І., Проценко О.О. Гендерні особливості соціальної адаптації та інтеграції жінок-ветеранок в суспільстві // Соціальна педагогіка: теорія та практика. №4. 2024. С. 92-98.

ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ФАХОВОГО МОЛОДШОГО БАКАЛАВРА ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Прудник В. В.

Актуальність проблеми. Сучасна фахова передвища освіта все більше орієнтується на потреби та можливості кожного здобувача освіти: його сильні та слабкі сторони, інтереси та здібності майбутніх фахових молодших бакалаврів, зокрема із соціальної роботи. Кваліфікована

педагогічна діагностика створює умови для адаптації освітнього процесу, форм, методів та змістового наповнення до індивідуальних потреб здобувачів освіти, що значно підвищує ефективність навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження в галузі педагогічної діагностики індивідуальної освітньої траєкторії фахових молодших бакалаврів із соціальної роботи акцентують на переході до більш персоналізованих та практично орієнтованих підходів в освіті. Серед вітчизняних науковців, які займалися дослідженням індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема С. Алєксєєва, В. Багрій, С. Березенська, Т. Коростіянець, І. Краснощок, О. Нещерет, Н. Олійник, О. Пенчук, Т. Руденко, П. Сисоєва, Я. Сухенко та ін. Вивченню цього питання присвячено також дослідження І. Каньковського, який визначив способи діяльності під час конструювання індивідуальних траєкторій та запропонував алгоритм дій, що гарантує евристичність освітньої діяльності та здійснення процесу підготовки фахівців [2]. Проте, проблема педагогічної діагностики індивідуальної освітньої траєкторії саме фахових молодших бакалаврів із соціальної роботи, на нашу думку, не набула достатнього висвітлення.

Мета дослідження – проаналізувати ключові елементи педагогічної діагностики індивідуальної освітньої траєкторії фахових молодших бакалаврів із соціальної роботи.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна діагностика індивідуальної освітньої траєкторії фахового молодшого бакалавра із соціальної роботи є важливим інструментом для забезпечення якісної підготовки фахівців, які відповідають вимогам сучасного ринку праці та потребам суспільства. Вона спрямована на виявлення сильних і слабких сторін здобувача освіти, його освітніх потреб, інтересів і можливостей для побудови найбільш ефективного шляху навчання [1].

Організація та проведення педагогічної діагностики, на нашу думку, включає кілька етапів:

1. Визначення мети та завдань діагностики:

Мета – оптимізація індивідуальної освітньої траєкторії студента спеціальності «Соціальна робота» для досягнення ним освітніх результатів, визначених стандартом фахової передвищої освіти та освітньо-професійної програми.

Завдання:

- виявлення рівня сформованості ключових компетентностей (загальних та фахових) на різних етапах навчання;
- оцінка навчальних досягнень здобувача освіти з різних освітніх компонентів;
- виявлення індивідуальних особливостей навчання (темп, стиль, набуті навички);

- виявлення загальних та спеціальних здібностей, важливих для успішної професійної діяльності в соціальній сфері та мотивації до навчання (аналітичні, організаторські, прогностичні тощо);
- визначення потреб у додатковій педагогічній підтримці та корекції освітнього процесу;
- моніторинг прогресу здобувача освіти у розвитку професійних навичок та особистісних якостей;
- надання рекомендацій щодо подальшого розвитку та самовдосконалення.

2. Вибір методів та інструментів комплексної оцінки індивідуальної освітньої траєкторії:

1. Систематичне спостереження за навчальною діяльністю здобувача освіти на лекціях, практичних, семінарських заняттях, під час виконання самостійної роботи, проходження практики.
2. Індивідуальні бесіди з метою з'ясування мотивації, інтересів, труднощів у навчанні, планів на майбутнє. Можуть бути структурованими, напівструктурованими або вільними.
3. Проведення анкетувань для збору інформації про рівень задоволеності освітнім процесом, виявлення потреб та інтересів.
4. Використання стандартизованих та адаптованих тестів для оцінки рівня знань, умінь та навичок з окремих освітніх компонент, а також для діагностики когнітивних здібностей.
5. Розгляд результатів поточного та підсумкового контролю (тематичні оцінки, оцінки за курсові роботи, екзамени, заліки).
6. Оцінка зібраних здобувачем освіти робіт, що демонструють його прогрес, досягнення та рефлексію власного навчання (есе, звіти про практику, проєкти, сертифікати).
7. Залучення здобувача освіти до самостійної оцінки власного рівня компетентності, прогресу та навчальних потреб.
8. Отримання зворотного зв'язку від викладачів щодо активності здобувача освіти, його ставлення до навчання, рівня засвоєння матеріалу.
9. Оцінка професійних навичок та особистісних якостей здобувача освіти під час проходження практики у закладах соціального спрямування.

3. Організація проведення діагностики:

- визначення граничних термінів та етапів навчання коли повинна здійснюватися діагностика (вхідна, поточна, підсумкова);

- формування діагностичної групи, членами якої можуть бути викладачі спеціальних освітніх компонент, завідувачі відділень, заступник директора з навчальної роботи, психологи, соціальні педагоги закладу фахової перед вищої освіти;
- розробка діагностичних матеріалів: необхідних анкет, опитувальників, завдань для тестування, критеріїв оцінювання науково-дослідної діяльності тощо;
- організація та проведення запланованих діагностичних процедур;
- систематизація та аналіз отриманої інформації.

4. Аналіз та інтерпретація результатів:
- аналіз отриманих даних для виявлення сильних і слабких сторін здобувача освіти, його прогресу та проблемних зон;
- співвіднесення результатів діагностики з вимогами освітнього стандарту фахової перед вищої освіти та ОПП;
- інтерпретація результатів з урахуванням індивідуальних характеристик здобувача освіти (темп навчання, стиль сприйняття інформації, мотивація).

5. Розробка індивідуальної освітньої траєкторії:
- спільно зі здобувачем освіти формулюються конкретні, вимірювані, досяжні, релевантні та обмежені в часі освітні цілі;
- на основі результатів діагностики та визначених цілей здійснюється вибір освітніх компонент (у тому числі вибіркових), видів навчальної діяльності, форм контролю;
- розробляється індивідуальний навчальний план, що відображає послідовність та взаємозв'язок освітніх компонентів;
- плануються заходи педагогічної підтримки (консультації, індивідуальні завдання, додаткові заняття, менторство).

6. Моніторинг та корекція індивідуальної освітньої траєкторії:
- здійснюється систематичний моніторинг успішності студента, його прогресу у досягненні поставлених цілей;
- надання студенту регулярного та конструктивного зворотного зв'язку щодо його навчальних досягнень та розвитку;
- за необхідності, на основі результатів моніторингу та самооцінки здобувача освіти, до індивідуальної освітньої траєкторії вносяться корективи.
- Наголосимо, що педагогічна діагностика індивідуальної освітньої траєкторії фахового молодшого бакалавра із соціальної роботи має здійснюватися з дотриманням наступних принципів:
- системності - діагностика має бути не разовим заходом, а постійним процесом, інтегрованим в освітній процес;

- комплексності використання різноманітних методів та інструментів для отримання об'єктивної та всебічної інформації;
- індивідуалізації, тобто врахування індивідуальних особливостей кожного студента;
- активності та діалогічності - активна участь здобувача освіти у процесі діагностики та розробці власної освітньої траєкторії у урахуванням потреб соціальної сфери;
- орієнтації на розвиток, що передбачає не констатацію рівня знань, а сприяння подальшому розвитку та самовдосконаленню здобувача освіти.

Результати педагогічної діагностики надають цінну інформацію для викладачів щодо ефективності їхніх методів навчання, потреб здобувачів освіти та необхідності внесення змін до навчального плану та освітньо-професійної програми «Соціальна робота».

Висновки. Таким чином, в умовах динамічних змін у соціальній сфері та зростаючих вимог до професійної компетентності соціальних працівників, педагогічна діагностика індивідуальної освітньої траєкторії фахового молодшого бакалавра із соціальної роботи стає не просто бажаною, а необхідною умовою для підготовки висококваліфікованих та конкурентоздатних фахівців, здатних ефективно розв'язувати складні соціальні проблеми.

Впровадження ефективної педагогічної діагностики індивідуальної освітньої траєкторії фахового молодшого бакалавра із соціальної роботи сприяє підвищенню якості освітнього процесу, забезпечує індивідуальний підхід до навчання, допомагає здобувачам освіти розкрити свій потенціал та успішно оволодіти професійними компетентностями.

Список використаних джерел

1. Габенко І.М., Дослідження перспектив реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти // Теорія і методика професійної освіти. Інноваційна педагогіка. Випуск 34. Т. 2. 2021 file:///C:/Users/Admin/Desktop/9.pdf

2. Каньковський І. Є. Індивідуальні освітні траєкторії як необхідність сучасного процесу професійної підготовки фахівця / І. Є. Каньковський // Професійна освіта: проблеми і перспективи. - 2013. - Вип. 4. - С. 62-65. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2013_4_16

ВИХОВНА РОБОТА ЗІ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Пятницька Д. В., Шестерова Л. Є., Аджаметова Л. І.

Актуальність проблеми. У сучасній педагогічній науці зростає розуміння інтегративного характеру навчального та виховного процесів. Представлене твердження акцентує увагу на пріоритетній ролі виховання у формуванні внутрішньої готовності здобувачів освіти до засвоєння знань, умінь та навичок. Впливаючи на мотиваційну та ціннісну сфери особистості, виховна діяльність створює сприятливий психологічний фундамент для ефективного навчання [1].

У контексті підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури виховна робота набуває першочергового значення. Це зумовлено тим, що в процесі навчальних занять вона безпосередньо впливатиме на формування ціннісного ставлення здобувачів освіти до здоров'я та фізичної активності, а також сприятиме розвитку вольових якостей, наполегливості й здатності до командної взаємодії. Крім того, виховна діяльність є вагомим мотиваційним чинником, що прямо корелює з успішністю засвоєння рухових умінь і навичок, а також теоретичних знань у сфері фізичної культури. На підставі цього можна обґрунтовано стверджувати, що виховна робота здатна детермінувати ефективність усього освітнього процесу, особливо в галузі фізичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вихованні стійкого інтересу школярів до уроків фізичної культури та систематичних занять фізичними вправами ключова роль належить вчителю. Для ефективного формування особистої зацікавленості учнів необхідна його тривала та цілеспрямована педагогічна діяльність. Б. М. Шиян стверджує, що важливим фактором є позитивне сприйняття особистості вчителя учнями, його здатність викликати позитивні емоції та переживання, що асоціюються з радістю від навчального процесу. [4] Очевидно, що педагог повинен володіти арсеналом виховних засобів та розвивати відповідні особистісні якості, які можуть бути ефективно інтегровані в процес виховної роботи з учнями. Це підкреслює значущість якісної підготовки майбутніх фахівців до виконання зазначених педагогічних завдань.

Мета дослідження. Визначити сутність, значення та основні напрями виховної роботи зі студентською молоддю в процесі професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Виховна робота на кафедрі теорії та методики фізичного виховання повністю відповідає меті, яка зазначена в Концепції виховної роботи КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ "ХАРКІВСЬКА

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ" ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ та структурних підрозділів, а саме: «Головною метою виховної роботи в академії є створення комплексної цілеспрямованої системи щодо формування висококваліфікованих фахівців з високорозвиненими професійними якостями, творчим, новаторським ставленням до справи, фаховими компетентностями, комунікабельністю, креативним мисленням, умінням приймати рішення в умовах невизначеності, здатні генерувати нові ідеї, використовувати інноваційні технології в освітньому процесі. Становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків» [2].

Реалізація мети якісної професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури передбачає інтеграцію виховного компонента на етапах планування та проведення усіх освітніх дисциплін. Викладачі прагнуть не лише транслювати навчальний матеріал, а й застосовувати різноманітні інтерактивні форми та методи, спрямовані на розв'язання виховних завдань як серед студентів, так і з метою формування у них педагогічних компетенцій, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Особливого значення набувають завдання для самостійної роботи, що стимулюють творчий підхід, використовуючи не лише засвоєні теоретичні знання, але й особисту ініціативу здобувачів освіти. В процесі практичних занять акцент робиться на розвиток комунікативних навичок та формування здатності самостійно проводити навчальні заняття й ефективно розв'язувати педагогічні ситуації.

В процесі вивчення дисципліни «Теорія та методика фізичного виховання» акцентується вагома роль майбутнього вчителя фізичної культури у формуванні ціннісного ставлення учнів до фізичної активності. Педагог розглядається як ключова фігура, здатна ініціювати та підтримувати стійку мотивацію до занять фізичними вправами не лише серед учнів, а й через налагодження ефективної комунікації з їхніми батьками. Підкреслюється значний вплив учителя фізичної культури на майбутнє здоров'я та загальний розвиток учнів, що визначає його особливу відповідальність у системі освіти.

Зміст педагогічної практики передбачає обов'язкове покрокове обговорення розроблених конспектів уроків зі здобувачами освіти. Особлива увага приділяється аналізу кожної структурної частини уроку в контексті реалізації виховних завдань. Після проведення практичних занять здійснюється рефлексія, спрямована на виявлення труднощів, що виникали у комунікації з учнями, аналіз досягнутих результатів та виявлення невдач. На підставі отриманого досвіду проводиться колективний пошук шляхів подолання педагогічних проблем у майбутній професійній діяльності. [3]

Необхідно пам’ятати, що уроки фізичної культури служать платформою для реалізації національно-патріотичного, трудового та інших аспектів виховання. Це зумовлює необхідність формування у здобувачів освіти відповідних теоретичних знань та практичних навичок, спрямованих на організацію та проведення виховних заходів. Для цього необхідна активна участь здобувачів освіти в організації позанавчальних спортивних заходів: змагань, свят, виступів тощо. Це сприяє не лише засвоєнню теоретичного матеріалу, отриманого в рамках різних освітніх компонентів, а й його практичній апробації та закріпленню.

Висновки. Результати проведеного аналізу підтверджують ключову роль майбутнього вчителя фізичної культури у формуванні стійкого інтересу школярів до фізичної активності, що вимагає від нього не лише глибоких фахових знань, але й розвинених особистісних якостей та володіння ефективними виховними засобами. Особливу увагу варто приділяти формуванню у здобувачів освіти розуміння їхньої відповідальності за здоров'я та всебічний розвиток учнів, а також розвитку практичних навичок організації виховної роботи під час педагогічної практики.

Список використаний джерел

1. Каплінський В. В., Асаулюк І. О. Основи виховної діяльності вчителя фізичної культури : навч. посіб. Вінниця : ПП «ТД «Едельвейс і К», 2014. 294 с.

2. Концепція виховної роботи КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ "ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ" ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ та структурних підрозділів. Харківська гуманітарно-педагогічна академія. URL: http://www.hgpa.kharkov.com/wp-content/uploads/2019/normatyvni/vyhovna/pologennya_vyhovna.pdf (дата звернення: 04.05.2025).

3. Шестерова Л. Є., Журавльова І. М., Помпа О. В. Педагогічна практика: недоліки та шляхи їх подолання. *Формування професійної компетентності сучасного педагога засобами освіти: історично-методичний аспект* : мат-ли Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Харків, 15 грудня 2023 р.). Харків, 2023. С. 373-376.

4. Шиян Б. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2006. 248 с.

ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Репко І.П., Домніч Т.В.

Актуальність проблеми. Майбутній учитель є реалізатором державної політики щодо розвитку і формування нового покоління. Від рівня його підготовки залежить професіоналізм і якість педагогічної діяльності. Покращення якості підготовки фахівців стає першочерговим завданням закладу вищої освіти, для розв'язання якого необхідно вдосконалення форм, технологій і методів організації освітнього процесу, зокрема, впровадження інтерактивних технологій навчання.

Успішне оволодіння майбутніми педагогами інтерактивними технологіями допоможе їм органічно включитися в професійну діяльність і одразу розпочати практичне застосування набутих знань під час інтерактивної взаємодії з учнями в освітньому просторі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Суттєве значення розв'язання складної проблеми підготовки вчителів до професійної діяльності мають фундаментальні дослідження В. Андрущенка, Н. Бібік, Г. Васяновича, Т. Вороніної, П. Гальперіна, Б. Гершунского, І. Зязюна, Н. Кузьміної, В. Коваль, Н. Ничкало, О. Пометун, Дж. Равена, А. Хуторського та ін.

Мета дослідження – окреслити процес професійної підготовки майбутніх учителів до інтерактивного навчання в освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна енциклопедія визначає сутність змісту поняття професійної підготовки як «сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії; процес повідомлення учням відповідних знань й умінь» [6, с. 157].

Готовність до педагогічної діяльності являє собою комплексну особистісну рису, що виражається у безперервному прагненні до особистісного та професійного зростання. Вона включає в себе активне накопичення педагогічного досвіду, вивчення та осмислення сучасних підходів до навчання та виховання, а також самостійне впровадження нових знань у практичну роботу.

Сталою є думка, що основними напрямами підготовки майбутнього вчителя є комплекс методологічних, педагогічних, методичних проблем, які ставляться і розв'язуються через залучення здобувачів освіти до практичної педагогічної діяльності, спрямованої на підвищення рівня їхнього професіоналізму [8].

Наукові дослідження [5] вказують на кілька ключових факторів, які стимулюють пошук інноваційних методів у професійній підготовці майбутніх педагогів. Серед них:

- Соціально-економічні фактори: зміни у суспільній свідомості та формування нових освітніх цінностей.
- Практичні фактори: потреби, що виникли в результаті соціально-економічних трансформацій в Україні та появи різноманітних типів навчальних закладів.
- Теоретичні фактори**:** зміни у розвитку професійної освіти, які є наслідком як соціально-економічних, так і практичних змін.

Ефективність і високу якість підготовки здобувачів освіти забезпечать оволодіння майбутніми педагогами інтерактивними технологіями роботи з учнями, що потребує як ретельної підготовки професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти до процесу становлення молодого фахівця так і цілеспрямованої та систематичної роботи протягом тривалого часу самого студента.

Інтерактивні технології навчання передбачають певну систему дій і взаємодій усіх учасників освітнього процесу, є сукупністю способів педагогічної взаємодії, послідовна реалізація яких гарантує студенту повноправну участь у процесі його професійного становлення.

З. Курлянд розуміє інтерактивне навчання як навчання, побудоване на засадах гуманізму та демократії, з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, є соціально орієнтованим партнерством. У такому партнерстві ключовим є не стільки викладання як процес, скільки налагодження творчої взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу на рівноправних засадах [4].

На думку О. Антонової одним із напрямів підготовки майбутніх учителів до інтерактивного навчання є підвищення ефективності діяльності викладача, що спрямоване на виконання декількох функцій – гносеологічну (навчальну), проектувальну, конструктивна, конструювальну (дослідницьку), організаційну, комунікативну (організуючу), виховну (виховну). Якщо в традиційній педагогічній діяльності ці функції досить часто реалізуються окремо, то використання інтерактивних технологій спонукає викладачів до їх синкретичної, органічної єдності [1].

Безперечно, успішне впровадження інновацій у вищій освіті значною мірою залежить від ефективного індивідуально-орієнтованого спілкування між викладачем і студентом. Лише партнерська взаємодія, що відрізняється від авторитарного підходу, здатна забезпечити індивідуалізацію професійного становлення майбутнього педагога [7].

У закладі вищої освіти, де підготовка майбутніх фахівців ґрунтується на співробітництві, у педагогів розвивається інтерактивна мобільність – вміння налагоджувати ефективну взаємодію з іншими учасниками освітнього процесу. Такий педагог добре розуміє соціальні

ситуації, розпізнає індивідуальні риси та емоційний стан учнів і колег, а також вміє вибирати та застосовувати позитивні підходи до спілкування у своїй роботі.

Процес підготовки вчителя до інноваційної діяльності в освітньому просторі закладів освіти слід зорієнтувати як на засвоєння майбутніми педагогами теоретичних положень, системи знань так і набуття практичних умінь і навичок щодо особливостей організації уроку з використанням інтерактивних технологій, формування творчої особистості та колективу школярів ,а також, що особливо важливо, спрямувати на творчий розвиток самого майбутнього вчителя, який стане міцною основою у процесі впровадження інтерактивних технологій у майбутній педагогічній діяльності.

У своїй праці «Навчання за принципами. Інтерактивний підхід» Дуглас Браун виділяє ключові ролі, які повинен виконувати вчитель/викладач для ефективного впровадження інтерактивного навчання. Серед них він називає такі: контролер, режисер, менеджер, фасилітатор і порадник [2].

У колективній монографії «Освітні комунікації в інноваційному освітньому процесі» Джейсон С. Ренч, Вірджинія Річмонд та Джоан Горен пропонують оновлений перелік ролей учителя/викладача в інтерактивному навчанні, включаючи такі позиції: спікер (промовець), модератор, тренер, менеджер, координатор та новатор [3].

Впровадження інтерактивних ролей учителя тісно пов'язане з використанням інтерактивних режимів викладання, які визначають головні ролі як для вчителя, так і для учнів. О. Пометун виокремлює чотири таких режими: "вчитель-група", "вчитель-учень", "учень-учень" та "учень-група". Залежно від чисельності учнів/студентів, особливостей їхньої роботи, змісту навчального матеріалу, а також цілей і завдань навчання, ці режими можуть комбінуватися між собою [7]. Інтерактивна педагогічна взаємодія характеризується інтенсивним спілкуванням між учасниками, різноманітністю видів, форм і методів діяльності, а також свідомим осмисленням процесу всіма його учасниками.

Висновок. Процес підготовки майбутніх учителів до інтерактивного навчання в освітньому просторі слід розглядати як діяльність, що забезпечується сукупністю цілеспрямованих впливів на процес професійного розвитку майбутнього фахівця-професіонала.

Колективи педагогічних закладів вищої освіти мають спрямувати роботу на розвиток здатності майбутнього вчителя до міжособистісної комунікації, спроможність активізувати діяльність у процесі міжсуб'єктної взаємодії, яка передбачає готовність вчителя до здійснення безперервного індивідуального розвитку учня. Така здатність ґрунтується на сукупності знань, умінь та досвіду майбутнього спеціаліста, виявляється в умінні створювати комфортні та творчі умови інтерактивного навчання та взаємодії в освітньому просторі.

Список використаних джерел

1. Антонова О. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності : монографія. Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. 193 с.
2. Браун Д. Навчання за принципами. Інтерактивний підхід. URL : http:// http://www.europa.eu.int/comm/dgs/education_culture (дата звернення: 05.04.2025).
3. Джейсон С., Річмонд В., Горен Д. Освітні комунікації в інноваційному освітньому процесі». URL : http://www.prometeo.us.es/doct/BancoMundia (дата звернення: 03.04.2025).
4. Курлянд З. та ін. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / за ред. З. Курлянд. 3-є вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 495 с.
5. Ничкало Н., Лук'янова Л., Хомич Л. Професійна підготовка вчителя: українські реалії,зарубіжний досвід: наук. аналіт. доп. / Нац. акд. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зазюна НАПН України; За ред. В. Кременя – Київ : Вид-во ТОВ «Юрка Любенка». 2021. 54 с. : рис. табл.
6. Педагогічна енциклопедія / гол. редактор А. Каіров. 1998. Т.3. 880 с.
7. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К. : А.С.К., 2004. 192 с.
8. Сучасні шкільні технології / упорядники І. Рожнятовська, В. Зоц. К.: Редакція загальнопедагогічних газет, 2004. С. 5–30.

ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Репко І. П., Задорожня Я. І.

Актуальність проблеми. Закон розвитку цивілізації наголошує, що кожне наступне покоління стає більш прилаштованим до змін та нових умов життя. Однак саме вчитель є тією фігурою у суспільстві, яка визначає шлях розвитку цивілізації, отже, вимоги до професійної діяльності педагога постійно ускладнюються, доповнюються новими.

Молоді люди, які навчаються, щоб у подальшому стати вчителем, повинні вміти діяти у просторі сучасних досягнень, здатні до прогнозування та проєктної діяльності, бути обізнаними у прогресивних педагогічних технологіях та мати власну авторську позицію.

Період навчання в педагогічному закладі вищої освіти має стати періодом самовизначення майбутніх педагогів та активним періодом створення фундаменту для їх професійного становлення, формування

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження плеяди науковців: М. Ахметова, Н. Запесоцька, І. Колєснікова, А. Кравцов

А. Маркова, В. Сидоренко, Н. Топіліна, Л. Філимонюк, Н. Яковлева розкривають поняття проектної культури педагогів та методи її формування.

Мета дослідження – формування проектної культури майбутніх вчителів під час професійної підготовки у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Процес професійної підготовки майбутніх педагогів має бути зорієнтований на задоволення потреб суспільства в компетентних, високоосвічених фахівцях, спроможних проектувати та створювати для цього позитивні відносини між суб'єктами освітнього процесу [3].

Проєктна культура вчителя – це складова його професійно-педагогічної культури, здатність до інноваційного перетворення педагогічної діяльності за допомогою прогнозування, планування, конструювання та моделювання освітніх процесів.

Вчитель, який має розвинену проектну культуру, відрізняється творчим мисленням, здатністю до пошуку нових, нестандартних підходів адаптації освітнього процесу до потреб та інтересів учнів, робить їх активними учасниками процесу навчання, стимулює їх ініціативу та креативність. Саме наявність у вчителя проектно-діяльнісної компетентності визначає його професіоналізм.

Отже, слід звернути увагу на необхідність формувати проектну культуру у майбутніх вчителів ще під час їхньої професійної підготовки.

Погоджуємося з думкою Л. Бережної про те, що створення інноваційного середовища в закладі вищої освіти, умов для постійного пошуку, систематичне оновлення професорсько-викладацьким складом форм, засобів професійної діяльності сприятиме формуванню проектної культури в усіх учасників освітнього процесу [1].

Розвиток проектної культури у майбутніх вчителів забезпечує осучаснення освіти на усіх її рівнях, адже саме сформована проектна культура молодих вчителів сприяє переходу від сталого традиційного навчання до активного, практико-орієнтованого, де здобувачі освіти вчаться використовувати теоретичні знання для вирішення реальних життєвих та професійних проблем, що безумовно формує позитивну мотивацію до педагогічної практики і бажання швидше приступити до безпосередньої педагогічної діяльності.

Націленість проектної культури на розвиток критичного мислення та творчості у молодих педагогів, комунікативних умінь та навичок, уміння працювати у команді є важливою умовою формування важливих навичок для майбутніх учителів.

Проектна культура допомагає молодим вчителям підготуватися до вирішення неординарних завдань, неупереджених ситуацій, непередбачуваних викликів мінливого світу. Вона стимулює їх до науково-дослідницької діяльності, пошуку раціональних способів, форм

організації освітнього процесу, ефективної взаємодії з колегами та учнями, що дає відчуття причетності та задоволеності від власної роботи.

Для створення сприятливих умов формування проектної культури у майбутніх вчителів професорсько-викладацькому складу слід побудувати інноваційний освітній процес у закладі вищої освіти на засадах студентоцентризму, взаємодії та співпраці, для спільної реалізації різноманітних освітніх, наукових, соціокультурних, мистецьких, спортивних, волонтерських проектів. Також слід зорієнтувати здобувачів освіти на активну участь у навчальних проектах, тренінгах, майстер-класах тощо, сприяє розвитку креативності, стимулює їх ініціативність та самостійність у процесі оволодіння професійними компетентностями.

Викладач, який зацікавлений у формування проектної культури у майбутніх учителів, ретельно планує, організовує, акцентує увагу на досягненні конкретних результатів у проектній діяльності, контролює роботу своїх студентів над проектами, забезпечує своєчасність та успішність їх виконання.

Процес формування проектної культури у майбутніх вчителів буде успішним за певних умови:

- переорієнтації освітнього процесу на суб'єктно-суб'єктні відносини, підтримка та наставництво;
- стимулювання неформальної освіти;
- упровадження в освітній процес ігрових методів (ділових та рольових ігор, імітаційних вправ);
- систематичного проведення тренінгів із формування проектної культури;
- створення у закладі освіти позитивного, розвивального середовища;
- пошук інноваційних методів навчання;
- активне використання колективних форм роботи;
- запровадження дискусійних форм роботи;
- забезпечення якісної практичної складової професійної підготовки;
- формування культури ділової відповідальності;
- стимулювання у здобувачів освіти пошуково-дослідницької діяльності, участі у проектній, грантовій діяльності;
- залучення практиків, які здійснюють успішну проектну діяльність на робочому місці до проведення майстер-класів, вебінарів, воркшопів тощо;
- активне залучення здобувачів освіти до дозвілєвої діяльності, соціальної активності;
- власний приклад професорсько-викладацього складу закладу активної поєктної діяльності [2].

Висновки. Отже, орієнтація освітнього процесу на формування і розвиток проектної культури у майбутнього вчителя є важливим елементом фахової підготовки в закладах вищої освіти, що допомагає підготувати молодих педагогів до реальних викликів сучасної освіти.

Список використаних джерел

1. Бережна Л. Проектна культура як основний спосіб реалізації інноваційної педагогічної діяльності. Теорія та методика управління освітою. 2010. № 3. С. 2-4. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_3/2.pdf (дата звернення: 04.04.2025).

2. Кучай Т., Мукан Н., Опачко М., Кучай О., Чичук А. Проєктна компетентність – один із найважливіших орієнтирів у системі підготовки фахівців. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2021, № 10 (114). С. 140–147.

3. Федь І. Проектна компетентність у професійному становленні майбутнього вчителя початкової школи в курсі «технології». Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, 2022. С. 248-273.

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ У КЛАСАХ НУШ

Руднік Д. Г., Єрьомін І. О., Караман О. В.

Практика впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес в межах НУШ є не тільки вимогою нормативних актів, але й продиктовано вимогами підготовки учня до повсякденного життя. Викладання історії та громадянської освіти уже не може зводитися до механічного запам'ятовування дат, понять, історичних діячів тощо. Щоденне збільшення інформації в Інтернеті дозволяє здобувачу освіти моментально знайти одним натисканням клавіши або «тапом» у смартфоні потрібний факт. Проте, це не дозволяє скласти загальну картину історичного процесу та причинно-наслідкові зв'язки, адже просте накопичення фактів, понять, змістів поглиблює так зване «кліпове мислення». У таких умовах навіть якісний підручник з історії може не встигати оновлювати інформацію та зацікавлювати аудиторію. Учитель має сформувати особистість, здатну до самостійного пошуку інформації, її критичного осмислення та практичного використання, хоча ми стикаємося з певними викликами: «методи оцінювання, розвиток компетентностей, організації групової роботи, забезпечення комфортного середовища для учнів та діяльнісний підхід» [1, с. 877].

Велику роль в освітньому процесі з використанням підходів НУШ відіграють педагогічні працівники, які «мають здійснити значну трансформацію, перш за все, всередині себе, та навчитися створювати,

осмислювати й адаптуватися до нового освітнього середовища, змінити характер взаємин між суб'єктами освітнього процесу» [2, с. 22]. Це означає, що до професійного саморозвитку вчителя (підвищення кваліфікації) додається опанування інформаційними технологіями. Так, зокрема в рамках підвищення кваліфікації вчителів у 2025 році за рахунок освітньої субвенції вчителі Комунального закладу «Пономаренківський ліцей Роганської селищної ради Харківського району Харківської області» пройшли навчання з підготовки до роботи у 8 класі НУШ, одним з аспектів якого було володіння новітніми інструментами в роботі вчителя, включно з елементами штучного інтелекту. Відповідно до навчальних планів здобувачів вищої освіти потрібно вносити відповідні теми до тематичного плану освітніх компонентів педагогічного блоку. Проходження здобувачами освіти третього курсу спеціальності 032 Історія та археологія Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти м. Харкова та області свідчить про те, що перед початком викладання історичних дисциплін у здобувача доречно перевірити ІКТ-компетентності. Це може бути однією зі складових вхідної діагностики готовності до професійної діяльності [4].

Надійним помічником на руках історії можуть виступати інформаційно-комунікаційні технології, передусім для організації проєктного навчання. Досвід викладання історії та громадянської освіти у здобувачів загальної середньої та вищої освіти свідчить про те, що інформаційні засоби можуть бути однаковими: генерація зображень та ілюстративного матеріалу, колективна робота на дошках, підготовка презентацій, тестування та інтелектуальні ігри. У 6–7 класах НУШ під час вивчення історії були використані такі інструменти: Kahoot, Padlet, ChatGPT, Google Gemini. Відзначимо, що наразі перші три інструмента мають обмеження за кількістю безкоштовного використання та запитів.

Kahoot – інструмент для створення тестування у формі змагання-гри. Викликає найбільше зацікавлення учнів 6 класу, адже дозволяє учням показати вміння швидкісного читання, пошуку правильної відповіді та свої конкурентні переваги, що неможливо під час механічного виконання тестів офлайн або на папері. Тестування проводиться на початку уроку після вивчення 3–4 параграфів базового підручника. В умовах дистанційного навчання, проте, виникає проблема дотримання академічної доброчесності учнями за час, відведений на відповідь (як правило – 20 секунд). Перед початком кожного тестування та протягом навчального року учитель має сформувати поняття академічної доброчесності через недопущення та нетолерування списування. Проте, під час проходження тестів це перевірити неможливо.

Padlet – інструмент для створення колективної роботи з елементами штучного інтелекту для генерування завдань. Безкоштовно наразі дозволяє створення 3 дошок. Використані інструменти побудови хронологічної лінії та створення посту про повсякденне життя (Рис. 1–2.).

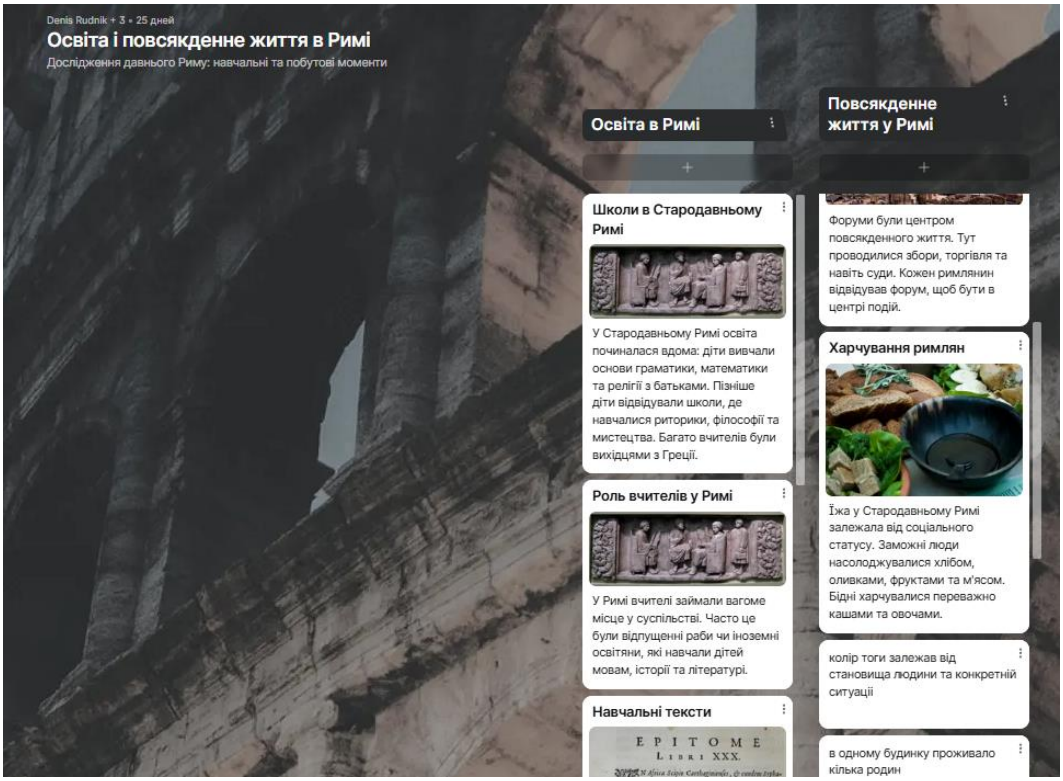

Рисунок 1. Padlet. Освіта і повсякденне життя в Римі. 6 клас.

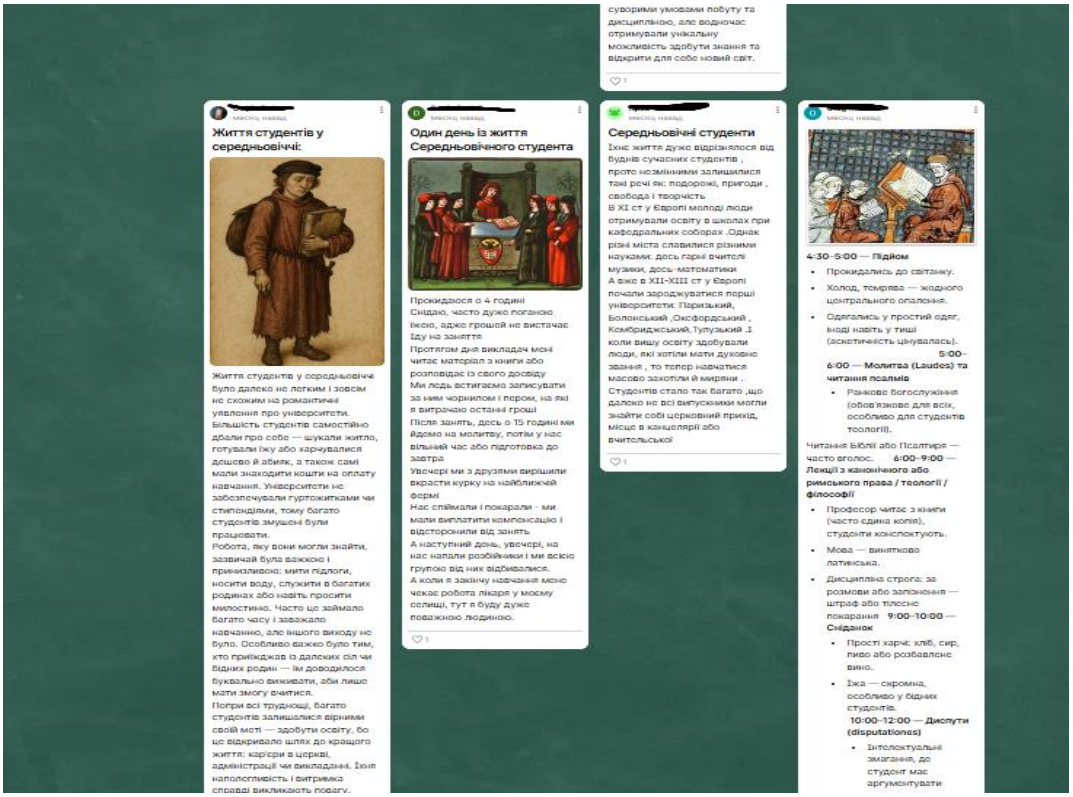

Рисунок 2. Padlet. Розклад дня середньовічного студента. 7 клас. Всесвітня історія.

Під час укладання свого поста (хронологічної лінії) учні можуть завантажувати зображення, згенеровані штучним інтелектом, зокрема ChatGPT або віднайдені у пошуковій системі Google Gemini. Генерування зображення викликає найбільше труднощів через обмеженість самого ШІ ChatGPT – платна підписка та скорочений безкоштовний функціонал, невідповідність ілюстрацій запиту: додавання зайвих деталей, елементів, які не відповідають часу/епосі/регіону (Рис. 3).

Рисунок 3. Карта Переяславського князівства, згенерована за запитом до ChatGPT у січні 2025 року. Наявна невідповідність кордонів, водних шляхів, нечитабельні написи.

У такій ситуації вчитель має пояснювати невідповідність ілюстрації завданню або взагалі не приймати її до розгляду. Погодимося з дослідниками, що «хоча ШІ може оптимізувати багато аспектів навчання, він повністю не може замінити викладача. Важливо, щоб ШІ використовувався як інструмент підтримки, допомагаючи викладачам у рутинних завданнях, а не замінюючи їх» [3, с. 46]. Однак, постійний розвиток технологій ШІ, сподіваємося, буде покращувати якість генерованих зображень. Однак, для цього потрібна кропітка робота істориків-дослідників з публікації джерел. На жаль, можемо припустити, що створення портретів історичних діячів доби Середньовіччя справа відносно далекого минулого через стан джерельної бази.

Таким чином, використання інструментів ІКТ на уроках історії стає рутинною, повсякденною задачею вчителя, яка дає можливість якомога більше проявити креативність учнів та здатність використовувати свої знання на практиці. Компетентності вчителя у цій галузі є невід'ємною частиною його професійної майстерності та конкурентоздатності на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Дікова-Фаворська О. М. Реформа НУШ у базовій середній школі: індикатори готовності та актуальність підтримки. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 5(23). С. 874–886.
2. Лук'янчук Г. Формування свідомого ставлення до професійного саморозвитку педагога НУШ. *Педагогічний пошук*. 2024. № 1. С. 21–23.
3. Лущинська О., Деленко В., Антонишин Н.-М., Лишак М. Використання технологій штучного інтелекту в освітньому середовищі НУШ. *Молодь і ринок*. 2024. № 6 (226). С. 42–47.
4. Руднік Д. Г., Караман О. В. Діагностика готовності здобувачів-практикантів спеціальності 032 «Історія та археологія» до роботи у 7–9 класах. *Формування і розвиток професійної культури фахівців у галузі освіти: виклики, наукові підходи, досвід* : матеріали Усеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Харків, 21 листоп. 2024 р.). Харків, 2024. С. 457–458.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ ТА ОСВІТІ

Рябенька М. О., Саган А. І.

Актуальність проблеми. У добу цифровізації та відкритого доступу до інформації академічна доброчесність виступає ключовою умовою довіри до результатів навчання та наукових досліджень. Недоброчесні практики знижують якість освіти, дискредитують наукові здобутки та формують негативні суспільні тенденції. Тому забезпечення академічної доброчесності стає важливою складовою для підтримки ефективного освітнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти академічної доброчесності досліджуються в роботах українських та зарубіжних науковців. Зокрема, розглядаються механізми запобігання плагіату, етичні кодекси у закладах вищої освіти, стандарти доброчесності в наукових дослідженнях (ENAI, EUA). Міжнародні моделі (США, Канада, Німеччина, Фінляндія) демонструють ефективність

поєднання превентивних освітніх програм із жорстким контролем порушень.

Мета дослідження. Метою цього дослідження є визначення сутності академічної доброчесності, характеристика основних принципів та порушень, аналіз чинного законодавства України і його впровадження на практиці, а також пропонування ефективних шляхів формування культури доброчесності в сучасному освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Отже, ми можемо стверджувати, що академічна доброчесність є основою для розвитку академічного середовища [1].

Академічна доброчесність ґрунтується на низці фундаментальних принципів, які визначають етичні стандарти поведінки учасників освітнього процесу: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, мужність.

Принципи академічної доброчесності формують основу для створення етичного та справедливого освітнього середовища. Вони забезпечують чесність, довіру та повагу між учасниками навчального процесу, що, у свою чергу, сприяє високій якості освіти та наукових досліджень [5].

Основними нормативно-правовими актами України, якими регулюються питання академічної доброчесності є: Закон України «Про освіту» (Ст. 6 – академічна доброчесність є однією із засад державної політики у сфері освіти та принципом освітньої діяльності, питання академічної доброчесності регулюються в Ст. 42 Закону України «Про освіту»; Закон України «Про вищу освіту» (ст. 6 якого містить визначення змісту поняття «академічна доброчесність»); Положення про Національний репозитарій академічних текстів: постанова Кабінету Міністрів України № 541 від 19.07.2017 р.; Лист Міністерства освіти і науки України «Запобігання окремих проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності: Аналітична записка» (від 20.05.2020 р. № 1/9-263); Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» (від 23 жовтня 2018 року №1/9-650) тощо.

06 червня 2024 року Верховна Рада України за результатами розгляду в першому читанні прийняла за основу проект Закону про академічну доброчесність (реєстр. №10392 від 08.01.2024). Прийняття Закону України «Про академічну доброчесність» стане історичним кроком, оскільки аналогів йому не існує в жодній державі європейського простору. Закон забезпечуватиме можливість підняти на більш високий, відповідний європейським стандартам, рівень культури в усіх закладах

освіти і наукових установах, утвердити цінності академічної доброчесності, як в академічному середовищі, так і в суспільстві загалом.

Формування культури академічної доброчесності в закладах освіти має призвести до:

1) підвищення довіри до результатів навчання здобувачів освіти;

2) підвищення якості здобутої освіти (здобувачі освіти мають навчитися писати САМІ, дотримуючись авторських прав і поважаючи працю інших, і надавати для оцінювання власні результати навчання, а не результати навчання та інтелектуальної праці однокласників/одногрупників);

3) підвищення якості і чесності в наукових дослідженнях (ті, хто здатні писати і пишуть наукові праці, мають писати їх під своїм ім'ям, а ті, хто не здатен і не пише, мають займатися іншою суспільно корисною справою);

4) підвищення доброчесності громадян (випускників шкіл і університетів) в суспільному житті: на державній службі, в судах, правоохоронних органах, в бізнесі тощо [3].

Отже, що нового має дати Закон України «Про академічну доброчесність»:

1) забезпечити правову визначеність у питанні змісту академічної доброчесності, розкривши його через конкретні, визначені світовою академічною спільнотою, базові цінності: чесність, довіра, повага, справедливість, відповідальність, стійкість, рішучість;

2) визначити основні принципи і основні правила академічної доброчесності, яких мають дотримуватися усі учасники освітнього процесу на всіх рівнях освіти, усі вчені під час провадження наукової діяльності, а також вступники;

3) окреслити основні шляхи забезпечення академічної доброчесності;

4) визначити зміст та основні види порушень академічної доброчесності, зміст та основні питання академічної відповідальності, у тому числі основні види санкцій за такі порушення;

5) врегулювати основні процедури реагування на порушення академічної доброчесності, визначивши особливості реагування на порушення академічної доброчесності здобувачем освіти, особливості притягнення до академічної відповідальності керівників закладів освіти, наукових установ та особливості та наслідки позбавлення присудженого наукового ступеня, ступеня вищої освіти чи присвоєного вченого звання;

6) передбачити у прикінцевих і перехідних положеннях проекту Закону зміни до інших законів України для системного і збалансованого впровадження академічної доброчесності на всіх рівнях освіти, в науковій діяльності тощо;

7) чітко розвести питання захисту академічної доброчесності і питання захисту авторських прав і суміжних прав (у них різні об'єкти захисту і це різні суспільні відносини);

8) припинити ганебну на весь світ практику написання навчальних і наукових робіт на замовлення, включно з відповідною рекламою тощо [3].

Ефективне впровадження культури доброчесності вимагає системного підходу: поєднання правових механізмів із освітніми стратегіями — запровадження курсів з академічного письма, розробка чітких внутрішніх регламентів, активне інформування студентів і підвищення кваліфікації викладачів.

Причини порушень академічної доброчесності в Україні є багатогранними, включаючи соціально-економічні фактори, недостатнє фінансування освіти та науки, а також іноді толерантне ставлення до недоброчесних практик. Наслідки таких порушень є руйнівними для якості освіти, знецінюючи дипломи та підриваючи довіру до наукових досліджень. Формування стійкої культури академічної доброчесності вимагає комплексного підходу, включаючи розробку та впровадження ефективних внутрішніх політик і процедур в освітніх установах, інтеграцію принципів доброчесності в навчальні програми та підвищення відповідальності викладачів і наукових керівників.

Міжнародні практики, такі як система університетських кодексів честі у США та Канаді або система етичних комісій у Німеччині та Фінляндії, демонструють ефективність поєднання превентивних заходів з внутрішнім контролем. Вони активно використовують програми для перевірки плагіату, навчання студентів етики та академічного письма на всіх етапах навчання. Спільна мережа, як ENAI, надає цінні рекомендації щодо впровадження та підтримки академічної доброчесності в університетах.

Сучасні технології, зокрема штучний інтелект, значно ускладнюють виявлення академічних порушень. З одного боку, ШІ може бути корисним інструментом для автоматичного виявлення плагіату, з іншого — несанкціоноване використання таких технологій без належного зазначення авторства створює нові виклики. Ці нові форми порушень стають актуальними, і необхідно розробити чіткі механізми їх регулювання на рівні законодавства та внутрішніх процедур в ЗВО.

Висновки. Забезпечення академічної доброчесності є не лише правовим обов'язком, а й показником зрілості освітнього та наукового середовища. Сучасні виклики вимагають системного підходу до формування нової етичної культури, де пріоритетами стають прозорість, критичне мислення та особиста відповідальність кожного учасника освітнього процесу. Отже, довгостроковий ефект можливий лише за умови поєднання нормативного регулювання з просвітницькою діяльністю, яка закладає основи доброчесної поведінки ще на етапі підготовки фахівців.

Список використаних джерел

1. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту URL: https://surl.li/dkyith (дата звернення: 25.04.2025).
2. Академічна доброчесність: як боротися з плагіатом в Україні. URL: https://surl.lu/lyxumj (дата звернення: 27.04.25).
3. Верховна Рада України прийняла за основу законопроект про академічну доброчесність. URL: https://surl.li/tjusrx (дата звернення: 26.04.25)
4. Кодекс доброчесності. URL: https://surl.lt/ansgjs (дата звернення: 26.04.25).
5. Принципи академічної доброчесності. URL: https://surl.li/nkdcpr (дата звернення: 25.04.25).

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Рябенька М. О., Собко А. К.

Актуальність проблеми. Сучасне освітнє середовище України переживає глибокі трансформації, зумовлені як внутрішніми реформами, так і зовнішніми викликами. Реалізація концепції Нової української школи передбачає переосмислення ролі управлінських рішень у забезпеченні якісної освіти, орієнтованої на компетентнісний підхід, особистісний розвиток і соціальну відповідальність. Водночас цифровізація освітнього процесу, широке впровадження електронного документообігу, систем моніторингу та аналітики даних створюють нові можливості для підвищення ефективності управлінських практик, проте й вимагають від керівників освіти володіння сучасними методами оцінювання результативності своєї діяльності.

Особливого значення набуває проблема верифікації управлінських рішень в умовах військового стану, коли ресурси обмежені, а ризики та невизначеність істотно зростають. У таких умовах обґрунтоване оцінювання результативності рішень стає не лише інструментом підвищення якості освіти, але й засобом забезпечення стійкості закладу та адаптації до нових обставин. На міжнародному рівні контроль якості освітнього менеджменту вже давно є нормою професійної діяльності керівника: у країнах Європейського Союзу, США, Канаді та Австралії оцінювання управлінських рішень інтегрується у стратегії розвитку закладів, системи професійного зростання та внутрішнього моніторингу якості. Відповідність українських практик цим тенденціям потребує активного пошуку ефективних, доказових і гнучких методів оцінювання.

Таким чином, проблема визначення оптимальних методів оцінювання результативності управлінських рішень в освітньому середовищі є актуальною, науково значущою та практично важливою у контексті модернізації системи освіти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питання оцінювання результативності управлінських рішень в освіті розглядається з різних позицій. Л. Калініна зі співавторами акцентують увагу на необхідності комплексного підходу до аналізу управлінської діяльності, що включає оцінку як процесу прийняття рішень, так і їхніх наслідків для освітнього середовища [3]. Е. Соколова пропонує розглядати оцінювання не лише як контроль результату, а як постійний рефлексивний процес удосконалення управлінських стратегій [4]. О. Большая наголошує на ціннісному вимірі управлінських рішень, підкреслюючи, що ефективність слід оцінювати не тільки за показниками успішності, але й за внеском у розвиток особистості учня та формування середовища, орієнтованого на моральні цінності [1].

У зарубіжній практиці велику увагу цьому питанню приділяють такі дослідники, як Ю. Ченг, який розробив концепцію «керування змінами» в освіті, де оцінювання розглядається як ключовий елемент адаптивного управління [5], та М. Кочча, який у межах своїх теорій менеджменту описує важливість аналізу процесів прийняття рішень і їх подальшої корекції на основі емпіричних даних [6].

Метою даної роботи є обґрунтування та систематизація методів оцінювання результативності управлінських рішень в освітньому середовищі з урахуванням сучасних трансформаційних процесів в освіті.

Виклад основного матеріалу. Традиційно моделі оцінювання результативності будуються за класичною схемою «результати – процес – вплив». Такий підхід передбачає вимірювання досягнутих результатів (наприклад, успішність учнів, кількість інноваційних проектів), аналіз процесів, які призвели до цих результатів (організація роботи педагогічного колективу, управління ресурсами), та оцінку довготривалого впливу управлінських рішень на розвиток закладу та освітньої спільноти в цілому. У сучасних умовах набуває популярності модель адаптивного оцінювання та управління на основі даних (data-driven management), що передбачає регулярний збір, обробку та аналіз кількісних і якісних даних для оперативного коригування стратегічних і тактичних управлінських рішень. Незалежно від обраної моделі, ефективне оцінювання базується на низці фундаментальних принципів: об'єктивність (неупередженість оцінки, використання верифікованих даних), системність (аналіз у взаємозв’язку всіх етапів і факторів управління), прозорість (відкритість критеріїв та процедур оцінювання для всіх учасників освітнього процесу), своєчасність (оперативність отримання результатів для прийняття коригувальних рішень) [6].

У контексті розвитку педагогічного менеджменту оцінювання результативності управлінських рішень розглядається як системний процес, що поєднує різноманітні підходи й інструменти. Основними критеріями класифікації методів виступають характер отримуваних даних (кількісні або якісні показники), джерела інформації (внутрішні чи зовнішні), а також рівень формалізації процедури оцінювання.

Кількісні методи оцінювання результативності передбачають використання числових показників для об'єктивного вимірювання досягнутих результатів. Одним із найбільш розповсюджених підходів є застосування ключових показників ефективності (Key Performance Indicators, KPI). У закладах загальної середньої освіти такими KPI можуть бути рівень успішності учнів за підсумками року, охоплення позакласною діяльністю, результати участі у зовнішньому незалежному оцінюванні, рівень відвідуваності занять, чисельність педагогів, які пройшли підвищення кваліфікації [2]. Зокрема, у практиці гімназії міста Львова було впроваджено систему KPI для оцінювання діяльності адміністративного персоналу, що дозволило впродовж трьох років збільшити частку учнів із високим рівнем навчальних досягнень на 18%, а кількість реалізованих внутрішніх проєктів зросла на 25%.

Ще одним ефективним кількісним інструментом є статистичний моніторинг динаміки освітніх процесів, який базується на аналізі даних електронних журналів, систем управління навчанням (LMS) і звітності [2]. Наприклад, в одній із шкіл Київської області регулярне порівняння щомісячних звітів про відвідуваність та успішність дозволило своєчасно виявляти негативні тенденції в окремих класах і оперативно приймати рішення щодо їх подолання.

Разом із тим, важливу роль відіграють якісні методи оцінювання, які спрямовані на глибоке осмислення причин і механізмів впливу управлінських рішень на розвиток закладу. Одним із таких методів є експертне оцінювання, що передбачає залучення незалежних фахівців для комплексного аналізу управлінських практик [5]. Так, у Мукачівському державному університеті було запроваджено експертну оцінку стратегічних ініціатив адміністрації шляхом проведення зовнішніх аудитів якості внутрішнього середовища університету. Результати показали важливість регулярного перегляду управлінських пріоритетів відповідно до змін у нормативно-правовому полі освіти.

Значного поширення набуває також метод самооцінювання управлінських рішень [4]. У цьому випадку адміністрація закладу освіти самостійно аналізує ефективність реалізованих стратегій, базуючись на чітко визначених критеріях. Наприклад, у Харківській гуманітарно-педагогічній академії було впроваджено систему щорічного самооцінювання кафедр за такими показниками, як участь у міжнародних грантах, інноваційна активність, публікаційна продуктивність. Це дозволило не тільки виявити сильні сторони та

резерви розвитку, а й мотивувати академічну спільноту до саморефлексії.

Особливу цінність має SWOT-аналіз управлінських рішень, що допомагає ідентифікувати сильні та слабкі сторони обраних стратегій, а також передбачити можливості і загрози в зовнішньому середовищі [5, с. 50]. Як приклад, у процесі розробки профільної освітньої програми в одному з ліцеїв Черкаської області SWOT-аналіз виявив недостатню підготовку педагогічного колективу до використання інтегрованих курсів, що стало підставою для цільового підвищення кваліфікації.

Серед інтегрованих підходів особливу увагу привертає застосування концепції Balanced Scorecard (BSC) в освітніх закладах, що дозволяє поєднати фінансові, освітні, організаційні та соціальні показники в єдину систему стратегічного контролю [6]. У коледжі міста Дніпра впровадження BSC допомогло узгодити індивідуальні цілі педагогічних працівників із загальними завданнями розвитку закладу, що сприяло зростанню мотивації та покращенню результатів внутрішнього моніторингу якості освіти.

Практика також демонструє ефективність методу peer review — взаємного оцінювання управлінських рішень між закладами освіти. Зокрема, в рамках міжрегіонального проєкту співпраці шкіл Львівської та Одеської областей було організовано обмін управлінськими командами для аналізу та вдосконалення процесів стратегічного планування.

Таким чином, оптимальна модель оцінювання результативності управлінських рішень в освітньому середовищі передбачає комбінацію кількісних і якісних методів, адаптацію інструментів до особливостей конкретного закладу, а також інтеграцію процесу оцінювання у щоденну управлінську практику.

Висновки. Оцінювання результативності управлінських рішень у закладах освіти є необхідною умовою ефективного функціонування системи освітнього менеджменту. В умовах впровадження реформ, цифрових трансформацій та викликів воєнного часу зростає потреба у використанні системних, науково обґрунтованих підходів до аналізу якості управлінських дій. Дослідження засвідчило, що поєднання кількісних (KPI, статистичний моніторинг) та якісних (експертне оцінювання, самоаналіз, SWOT-аналіз) методів дозволяє забезпечити цілісне бачення впливу управлінських рішень на освітній процес. Практичні кейси впровадження інструментів оцінювання в українських закладах доводять, що системна рефлексія та адаптація управлінських стратегій сприяють не лише підвищенню якості освіти, а й посиленню автономії та відповідальності керівних команд. Крім того, залучення педагогічної спільноти до процесу оцінювання посилює прозорість і мотивацію до змін, що відповідає принципам сучасного освітнього управління.

Список використаних джерел

1. Большая О. Інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень у закладах освіти України. *Витоки педагогічної майстерності*. 2020. № 25. С. 20-24.
2. Вознюк Л., Доброгорський О. Особливості освітнього менеджменту в умовах воєнного стану. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти*. Серія: Державне управління та адміністрування. 2022. Т. 1(1). С. 48-54.
3. Калініна Л. М., Топузов О. М., Лапінський В. В. Факторна модель оцінювання ефективності управління закладом загальної середньої освіти та її практичне застосування. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 6(80). С. 346-368.
4. Соколова Е. Т. Теоретико-методологічні засади дослідження інноваційних управлінських форм у системі вищої освіти України. *Modern Economics*. 2021. № 29(2021). С. 176-181.
5. Cheng Y. C. *School effectiveness and school-based management: a mechanism for development*. 2nd ed. London: Routledge, 2022. 312 p. https://doi.org/10.4324/9781003267980 (дата звернення: 28.04.2025).
6. Coccia M. Comparative critical decisions in management. *Global encyclopedia of public administration, public policy, and governance*. Cham : Springer, 2020. 320 p. https://doi.org/10.1007/978-3-319-31816-5_3969-1 (дата звернення: 28.04.2025).

КОМПЕТЕНТНІСНО-ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХОВОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Савінова Н. В., Карпенко К. М.

Актуальність проблеми. Одним із ключових критеріїв якості освіти виступає професіоналізм педагогічних працівників. Сучасні соціальні та технологічні зміни підвищують вимоги до їх особистісних та професійних рис, зумовлюючи потребу у фахівцях, які здатні ефективно реалізувати професійні обов'язки, адаптуватися до нових професійних викликів, проявляти готовність до інновацій тощо. В контексті професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів, враховуючи специфіку їх подальшої професійної діяльності, дані якості набувають особливої значущості, що й зумовило актуальність обраної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вдосконалення якості професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів привертає науково-дослідницьку увагу багатьох українських вчених (М. Берегова, О. Боряк, О. Мартинчук, Н. Пахомова, Т. Потапчук, Н. Савінова,

С. Чупахіна, М. Шеремет та ін.). Закон України «Про вищу освіту» (2014) зазначає, що основна мета вищої освіти полягає у підготовці «конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях» [7]. Науковці (В. Синьов, Д. Супрун, М. Шеремет та ін.) підкреслюють що сучасним закладам вищої освіти слід приділяти особливу увагу підготовці фахівців «відповідного рівня і профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, відповідального … » [6, с.35].

Мета дослідження полягає в аналізі та обґрунтуванні необхідності підготовки конкурентоспроможних вчителів-логопедів, які здатні відповідати сучасним вимогам суспільства та освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. У Великому тлумачному словнику поняття «конкурентоспроможний» позначається як прикметник до «конкурентоспроможність», яка визначається в ньому як «здатність до конкуренції» [1, с.565]. В свою чергу, поняття «конкуренція» за Словником української мови, тлумачиться як «суперництво в якій-небудь галузі, боротьба за досягнення кращих результатів; змагання» [3].

Тобто конкурентоспроможний фахівець – це той, хто володіє необхідними знаннями, уміннями та навичками, які дозволяють йому ефективно виконувати професійні обов'язки та досягати високих результатів у своїй діяльності, пристосовуючись до змін на ринку праці та вимог сучасного суспільства.

Вчена Л. Стахова, розглядаючи вимоги до рівня професійної компетентності учителя-логопеда, згруповує їх наступним чином: вимоги, які висуває суспільство; вимоги, які висуває система освіти; вимоги, які висуває особистість педагога; вимоги, які висувають споживачі освітніх послуг [4].

Враховуючи специфіку професійної діяльності вчителя-логопеда, вимоги до його особистісних рис та професійних якостей, конкурентоспроможним можна вважати фахівця, який на високому рівні володіє сучасними методами діагностики та корекції мовленнєвих порушень, який здатний ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу в умовах офлайн та онлайн-навчання, який дотримується деонтологічних принципів та моральних норм у професійної взаємодії, проявляє готовність до творчої та інноваційної діяльності, прагне до постійного самовдосконалення та швидкого реагування на потреби освітнього середовища тощо. Такі фахівці, як зазначає Н. Савінова та К. Карпенко, готові до генерування та освоєння нових інноваційних підходів, здатні проявляти гнучкість та мобільність, прагнуть до постійного професійного та особистісного розвитку [2, с.201].

Українська дослідниця Н. Федорова, зазначає, що «в сучасних умовах конкурентоздатним ресурсом майбутнього логопеда є не лише спеціальні знання та сучасні освітні технології, а й загальна і професійна педагогічна культура» [5, с.135].

Під загальною культурою ми розуміємо сукупність знань, вмінь, цінностей, переконань, принципів, норм тощо, які формуються у людини протягом її життя і які власне й визначають її світосприйняття, характер взаємодії в суспільстві, дотримання загальнолюдських цінностей, морально-етичних засад тощо.

Професійно-педагогічна культура спирається на загальнокультурний фундамент, але при цьому має свою спрямованість. Вона включає в себе високий рівень володіння професійними знаннями, вміннями та навичками; охоплює систему професійних цінностей, орієнтацій, переконань, норм тощо; розкривається у культурі професійного спілкування, комунікативних якостях, дотриманні педагогічної етики; передбачає прагнення до професійного зростання, розвитку професійної майстерності тощо.

Варто наголосити, що обидва компоненти взаємодоповнюють один одного, при цьому загальна культура характеризує особистісний вимір фахівця, а професійна педагогічна культура – його професійно-діяльнісний аспект. Їх органічне поєднання формує підґрунтя конкурентоспроможності фахівця, забезпечуючи його здатність ефективно реалізовувати власну професійну діяльність, відповідати сучасним вимогам суспільства та бути затребуваним на ринку праці.

Висновки. В загальному значенні конкурентоспроможність вчителя-логопеда – це його переваги, які дозволяють йому конкурувати на ринку праці, бути кращим серед інших фахівців. Сьогодні роботодавці зацікавлені у спеціалістах, які володіють сучасними знаннями та вміннями, швидко адаптуються до нових змін, прагнуть розвиватись та вдосконалюватись у професії. Дане дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми, потребує подальшого дослідження характеристика структурних компонентів конкурентоспроможності вчителя-логопеда.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

2. Савінова Н. В., Карпенко К. М. Професійна ідентичність у контексті становлення особистості вчителя-логопеда. Спеціальна освіта: проблеми та перспективи. Тези за матеріалами 16 Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. О. Гаврилова. Кам'янець-Подільський. Видавець Ковальчук О.В. 2024. С.201-204.

3. Словник української мови: в 11 тт., за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка. Том 4.

4. Стахова Л. Л. Розвиток професійної компетентності учителя-логопеда закладу дошкільної освіти як умова ефективної організації корекційно-розвивального процесу. Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки, 2017. Вип. 10. С. 341-351.

5. Федорова Н. В. Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2019

6. Синьов В., Супрун Д., Шеремет М. Тенденції професійної підготовки фахівців спеціальної освіти в системі вищої школи. Вища освіта України, 2020. № 1. С. 34-42

7. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII URL: https: //zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення: 10.04.2025).

НАРОДНА ПІСНЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОДІАГНОСТИКИ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ І КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Савченко В. Е.

У мистецькому освітньому середовищі зростає інтерес до застосування засобів національної культури у педагогічній та психологічній діагностиці. Українська народна пісня як носій глибокого змісту, емоційної виразності та етнічної приналежності має вагомий потенціал у виявленні емоційного стану та формуванні культурної ідентичності здобувачів освіти.

Пісенна творчість надає змогу вчителю неформально спостерігати за внутрішнім світом дитини. Через інтонацію, темп виконання, артикуляцію та зміст вибраної пісні можна виявити ознаки тривожності, пригнічення чи емоційного підйому. Наприклад, тяжіння до мінорних, сумних мотивів часто сигналізує про потребу у підтримці, тоді як активне виконання коломийок чи веснянок може свідчити про енергійність, відкритість до спілкування.

Крім того, народна пісня виявляє глибокий зв'язок учня з родинним і національним культурним середовищем. Вибір пісень, пов'язаних із традиціями певного регіону чи родинною пам'яттю, свідчить про закорінення у власну етнокультурну спільноту. Це особливо важливо у період ідентифікаційного становлення підлітків, коли музичні вподобання відображають ціннісні орієнтири.

Застосування діагностичних прийомів – таких як ведення пісенного щоденника, рефлексивна бесіда після виконання твору, або

спостереження за невербальними реакціями під час співу – дає можливість не лише глибше зрозуміти особистість учня, а й побудувати індивідуалізований підхід до його навчання. Такі підходи стають актуальними в сучасних умовах, коли зростає потреба у психоемоційній підтримці дітей і молоді внаслідок соціальних потрясінь.

Народна пісня, завдяки своїй багатофункціональності, може бути ефективним інструментом педагогічного менеджменту: водночас засобом навчання, виховання, підтримки та діагностики. Її інтеграція в освітній процес дає змогу зберігати культурну спадщину і формувати стійку, емоційно збалансовану особистість.

Список використаних джерел:

1. Рудницька О. П. Теорія і методика музичного виховання : навч. посіб. Київ : Академія, 2002. 232 с.
2. Павленко О. В. Емоційна сфера особистості в умовах навчання мистецтва. *Педагогіка і психологія*. 2021. №2. С. 47–52.
3. Кузьміна Н. В. Педагогічна діагностика в системі управління якістю освіти. Харків : Основа, 2015. 144 с.
4. Стельмахович М. Г. Українська етнопедагогіка. Київ : Либідь, 1997. 256 с.

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ: ІНТЕГРАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ТА ПРАКТИК

Самойленко О. В.

Актуальність проблеми. Освітнє середовище закладу вищої освіти (далі ЗВО) є важливим чинником, який впливає на процес навчання, розвиток особистості та формування професійних компетентностей. У широкому сенсі поняття «освітнє середовище» включає всі елементи, що оточують здобувача в процесі навчання: навчальні приміщення, науково-дослідницькі лабораторії, цифрові технології, навчальні та виробничі практики та інші аспекти, важливими з яких є:

- фізичний аспект – приміщення, технічне забезпечення, зручність та безпека освітнього простору.
- соціальний аспект – взаємодія здобувачів між собою, з викладачами, а також культурне та соціальне середовище, яке сприяє розвитку комунікативних навичок і колективної роботи.

- цифровий аспект – сучасні технології, що дозволяють створювати онлайн-курси, симуляційні середовища, забезпечують доступ до глобальних знань та професійних спільнот.

Отже поняття «освітнє середовище ЗВО» слід розуміти, як багатогранний фактор, що включає вказані аспекти, які взаємодіють для формування активного, ініціативного та професійно компетентного фахівця і в сукупності визначають ефективність освітнього процесу. Для майбутніх керівників освітнє середовище ЗВО має бути сприятливим для розвитку таких якостей, як інноваційність, креативність, адаптивність та стратегічне мислення [4].

Мета дослідження. Дослідити процес формування сприятливого освітнього середовища в закладі вищої освіти як умови для професійного саморозвитку майбутніх керівників, з урахуванням інтеграції інноваційних підходів, методів і практик управлінської підготовки.

Виклад основного матеріалу. Професійний саморозвиток майбутніх керівників закладів освіти, як неперервний, цілісний, тривалий процес формування професіоналізму особистості починається під час навчання в закладі вищої освіти і продовжується впродовж подальшої професійної діяльності. Рушійною силою та суспільними вимогами до якості роботи, які водночас мають відповідати як рівню професійної компетентності, так і особистісним потребам та інтересам, виступає професійний саморозвиток майбутнього управлінця. В умовах швидких змін на ринку праці та реформування сфери освіти, акцент на професійному саморозвитку стає основною вимогою до вищої освіти.

Професійний саморозвиток майбутнього менеджера – це процес цілеспрямованого розвитку та вдосконалення особистісних і професійних якостей, який сприяє підвищенню ефективності управлінської діяльності, що включає набуття нових знань, умінь, навичок і компетенцій, які дозволяють менеджеру ефективно організовувати роботу в команді, ухвалювати управлінські рішення, вирішувати складні задачі та адаптуватися до змін, як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищі організації.

Професійний саморозвиток майбутнього керівника закладу освіти – це процес формування та вдосконалення особистих і професійних якостей, необхідних для ефективного управління освітнім закладом, що передбачає набуття знань, навичок і досвіду, які допомагають не лише керувати організацією, але й забезпечувати якість освітнього процесу [4].

Слід наголосити на основних аспектах професійного саморозвитку майбутнього керівника закладу освіти: знання педагогіки, психології та комунікаційні навички, що дозволяють забезпечувати ефективну взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу; управлінські та лідерські навички, як здатність організовувати роботу колективу, приймати стратегічні та оперативні рішення, керувати процесами

реформування та впровадження інновацій у закладі освіти; організаційні та аналітичні здібності, що допомагають планувати, аналізувати та оцінювати діяльність закладу освіти, розробляти стратегію розвитку, оптимізувати ресурси; уміння адаптуватися до нових вимог і тенденцій в освітній сфері, впроваджувати сучасні технології, методи викладання та управлінські практики, а також підтримувати культуру інновацій у закладі освіти; емоційний інтелект, що дозволяє створювати позитивну атмосферу у колективі та ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу; постійне навчання та саморефлексія.

Зауважимо, що для майбутніх менеджерів сфери освіти надзвичайно важливо мати комплексне розуміння не лише теорії управління, а й знань в інших сферах, таких як економіка, маркетинг освітніх послуг, фінанси, інформаційні технології та комунікації, що допомагає здобувачам розвивати аналітичне мислення і вміння вирішувати комплексні завдання, що є невід'ємною частиною їхнього професійного саморозвитку. Отже, заклади вищої освіти мають забезпечувати надання здобувачам не лише теоретичних знань, а й сприяти розвитку практичних навичок, лідерських якостей і здатності до самовдосконалення. Важливу роль в цьому відіграє не лише традиційне навчання в аудиторіях, але й реальна можливість здобувачів брати участь у наукових конференціях, вебінарах, стажуваннях, тренінгах, проєктах, що реалізуються на базі закладу вищої освіти. Інтеграція міждисциплінарних курсів, інноваційних підходів і практик в освітній процес ЗВО також створюють сприятливе освітнє середовище для професійного саморозвитку майбутніх управлінців [5, с. 113-124].

Сучасні технології та методи навчання в ЗВО відкривають нові можливості для розвитку професійних компетентностей майбутніх керівників закладів освіти. Одним із найбільш ефективних підходів є використання проектного навчання, яке дозволяє здобувачам працювати над реальними завданнями, взаємодіяти з потенційними роботодавцями, розвивати навички командної роботи та лідерства. Цей підхід допомагає здобувачам з усіх спеціальностей, зокрема з управлінських, застосовувати набуті теоретичні знання на практиці та працювати в умовах реальних управлінських викликів [3, с. 156-162].

У сучасному світі, де швидко змінюються бізнес-процеси, технології та вимоги до управлінських компетенцій, коучинг і менторинг допомагають майбутнім менеджерам не лише адаптуватися до змін, але й стати ефективними лідерами. Інтеграція коучингових та менторських програм в освітній процес ЗВО дозволяє не тільки вдосконалювати професійні навички, але й сприяє формуванню особистісних якостей, необхідних для успішної кар'єри в управлінській сфері. Ці програми є

важливими складовими освітнього середовища ЗВО, оскільки вони дозволяють створити умови для індивідуального розвитку здобувачів.

Коучинг – це процес індивідуальної роботи з фахівцем, спрямований на розкриття потенціалу особистості, розвиток її лідерських якостей і вдосконалення професійних навичок. У контексті підготовки майбутніх керівників закладів освіти коучинг допомагає здобувачам розвивати важливі лідерські якості, такі як здатність до прийняття рішень, управління командою, комунікація та вплив. Коучі допомагають здобувачам визначати свої сильні сторони та сфери для вдосконалення, допомагають ставити чіткі професійні цілі та працювати над їх досягненням. Коучингові програми допомагають здобувачам краще розуміти свої внутрішні мотивації, визначати цінності та пріоритети, а також працювати над розвитком емоційного інтелекту, що є важливим для управлінця. Це також сприяє розвитку самоконтролю та здатності до прийняття ефективних рішень у стресових ситуаціях, розвитку гнучкості та адаптивності до змін і саморефлексії, критичного мислення та навичок прийняття рішень, що є важливими для майбутніх менеджерів сфери освіти [2].

Коучинг навчає здобувачів підходити до вирішення складних ситуацій через рефлексію та пошук оптимальних шляхів, що є важливим для управлінця, який має брати відповідальність за рішення на різних рівнях організації.

Також важливим елементом підготовки майбутніх менеджерів сфери освіти є менторинг. Менторинг – це своєрідна форма підтримки, коли досвідчений професіонал (ментор) допомагає менш досвідченому колезі (менті) розвиватися в професійній сфері. У процесі практичної підготовки менеджерів сфери освіти менторинг є надзвичайно важливим інструментом, який не лише допомагає розвивати практичні навички, але й сприяє особистісному розвитку, емоційному зростанню та формуванню лідерських якостей. Він створює можливості для більш глибокого розуміння специфіки управлінської діяльності в освіті та підтримує молодих менеджерів на шляху до професійної зрілості. Отже, менторинг виконує важливу роль у розвитку професійних компетентностей майбутніх менеджерів освіти через можливість отримати не лише теоретичні знання, але й практичний досвід управлінської діяльності під наглядом досвідченого наставника. Таким чином, інтеграція коучингових і менторських програм в освітній процес ЗВО дозволяє створити умови для більш глибокого, індивідуалізованого розвитку здобувачів, що позитивно впливає на їхню професійну підготовку та готовність до викликів сучасного середовища[2, с. 63-66].

Також використання сучасних інформаційних технологій, таких як онлайн-курси, віртуальні симулятори, цифрові платформи для управління проектами та аналізу діяльності закладів освіти, дозволяє

здобувачам опановувати новітні інструменти управління, які необхідні для успішної професійної діяльності. Ці технології також сприяють формуванню індивідуальної освітньої траєкторії та дають можливість здобувачам перебувати в інтернаціональному середовищі, що розширює їхнє розуміння глобальних тенденцій і викликів.

Висновок. Освітнє середовище є важливим фактором, що впливає на професійний саморозвиток майбутніх керівників. В умовах сучасних змін в освіті, зокрема в контексті інтернаціоналізації та цифровізації, інтеграція інноваційних підходів та практик в освітній процес, запровадження проектного навчання та міждисциплінарного підходу, коучинг і менторинг дозволяють створити умови для формування всебічно розвинених фахівців, здатних ефективно діяти в умовах швидкоплинних змін і відкривають нові горизонти для розвитку майбутніх лідерів, що є важливою умовою для розвитку професійної ідентичності та успіху в управлінській кар'єрі.

Список використаних джерел

1. Іваницька, О. Академічне менторство у закладах вищої освіти україни. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2024 (1(54), С. 63-66. URL: https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.63-66 (дата звернення: 14.04.2025).

2. Нежинська, О.О. Основи коучингу : навчальний посібник / О.О. Нежинська, В. М. Тименко. Київ ; Харків : ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2017. 220 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/ (дата звернення: 14.04.2025).

3. Олешко П. С. Формування професійної компетентності керівника закладу освіти в умовах інноваційного освітнього середовища. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць.* Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2018. Вип. 64. С. 156-162. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/24014?show=full (дата звернення: 10.04.2025).

4. Професійний саморозвиток майбутнього фахівця: Монографія / За ред. В.А.Ковальчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 204 с. URL: http://eprints.zu.edu.ua/12996/1/Konovalchuk_monografiya.pdf (дата звернення: 10.04.2025).

5. Ребуха Л. Професійна підготовка майбутніх фахівців управління закладами освіти на засадах міждисциплінарної інтеграції. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*. Тернопіль: Вид-во ЗУНУ. 2021. Вип. 1(1). С. 113-124. URL: http://gsip.wunu.edu.ua/index.php/gsipua/issue/view/1 (дата звернення: 14.04.2025).

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ І ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ ДО МИСТЕЦТВА УПРАВЛІННЯ

Силадій І. М., Маринець Н. В.

Сучасне управління потребує професійної активності менеджерів для швидкої реалізації завдань на професіональному рівні, що передбачає отримання знань в застосуванні інформаційно-комунікаційної, цифрової технології в управлінні, набуття компетентнісної парадигми майбутнього менеджера, його розвиток, формування майстерності до мистецтва управління та організаційної діяльності європейського рівня з міжкультурною компетентністю.

Освіта становиться одним із основ впровадження культурного потенціалу особистості, яка вміє мислити та професійно діяти відповідно до цивілізаційних потребах демократизації.

Основні напрямами професійної майстерності менеджерів у період глобалізації мають запроваджуватися з інноваційними технологіями на основі нових підходів і стратегій (1.33 с.).

Якісна підготовка і рівень сформованості майбутніх менеджерів до професійної майстерності управління зумовлюють можливість запровадження у провідних вузах регіону «Технологічного центру мистецтва управління».

На теоретичному і практичному рівнях зусилля зосереджуються на системі автономно-демократичного управління організаціями, який потребує прогресивного перетворення застарілих механізмів управління на сучасні, адже без розвиненої системи інноваційних, науково обґрунтованих підходів у процесі трансформації та глобалізації, що реально відбуватиметься в освіті потрібно мати суб'єктів ефективного впровадження змін для професійної активності менеджерів.

Технологію управління розглядають як визначену сукупність оптимальних способів, засобів і етапів реалізації управлінського процесу, які неодмінно забезпечують запрограмований результат; науковий опис способів управлінської діяльності, зокрема, формування управлінських рішень для досягнення загальних і конкретних цілей організації; мистецтво організації й розподілу ресурсів, яке гарантує досягнення результату поставленої цілі оптимальними економічними методами, заснованими на алгоритмах дій і можливостях повторення (2. 213с.).

Організації у регіоні «Технологічного центру мистецтва управління», який здійснюватиме організаційне об'єднання менеджерів, науково-педагогічних, громадських, духовних та культурних діячів, здобувачів навколо управлінських проблем та професійну підготовку менеджерів на різних рівнях управління.

До якісного кадрового складу «Технологічного центру мистецтва управління» входитимуть професійно обізнані науковці, менеджери з практичною управлінською діяльністю та лідерськими здібностями управління, а саме:

Керівники (ректори, проректори, директори, декани).

Завідуючі, координатори, професіонали з управління.

Менеджери громадських організацій, роботодавці, духовні і культурні діячі.

Голови студентського самоврядування, лідери студентських груп (3. 42 с.).

У «Технологічному центрі мистецтва управління» підвищуватимуть професійну майстерність та рівень компетентностей менеджери, які здатні до управлінської діяльності з професійною підготовкою сучасних теорій та практик управління з таких, як:

Воєнно-політична складова управління; державне та корпоративне управління; цифрові технології управління; управління проєктами; лідерство в управлінні; управління в адаптивних умовах діяльності, управління внутрішніми і зовнішніми факторами впливу; управління організаційними процесами; управління інформаційно-комунікаційними потоками; управління фінансово-економічною та матеріальною діяльністю; управління конкурентоспроможністю; моніторингу управлінської діяльності, та інших теорій і практик сумісних з управлінням.

Підготовлені до управлінської діяльності суб'єкти менеджменту повинні забезпечувати функціонування і розвиток організації в сучасному конкурентному середовищі у період глобалізації. За допомогою різноманітних заходів організувати середовища навчання професійної майстерності із застосуванням новітніх технологій управління та самовдосконалення менеджерів різних рівнів управління, адже саме вони є тими суб'єктами управління, на яких сходяться всі комунікативно-управлінські між суб'єктні зв'язки, що в умовах автономного управління є надзвичайно необхідні.

Результат діяльності у даній організації підготовки професійної майстерності безпосередньо залежить від рівня орієнтації на пріоритетні цілі, від якості діяльності менеджменту, якості взаємодії системи органів управління на різних рівнях управління.

Список використаних джерел

1. Глобалізація системи освіти: механізми демократичної модернізації : монографія. Ужгород : РІК -У, 2020. 376 с.
2. Управління закладом освіти: Підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, О. С. Боднар, В. В. Радул, О. М. Старокожко, Ю. І. Кондратенко. 2-е вид. перероб. і допов. Бердянськ: БДПУ, 2022. 506 с.
3. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, Випуск 12/Ред. кол.: В.Ф. Черкасов та ін. Ужгород-Кропивницький: Видавництво», 2025, 177с. https://sites.google.com/uica.education/nayka/

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ТЕЙПУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПРОФІЛАКТИКИ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ ПОШКОДЖЕННЯХ НИЖНІХ КІНЦІВОК В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ СПОРТИВНОЮ АЕРОБІКОЮ

Сорочинська М. В.

Актуальність проблеми. Спортивна аеробіка є видом спорту, що поєднує інтенсивні фізичні навантаження з високими координаційними та акробатичними вимогами [1]. Через динамічний характер вправ, активну роботу м'язів ніг, часті стрибки [2], оберти й приземлення спортсмени часто зазнають навантажень на нижні кінцівки. Найбільш вразливими зонами є гомілковостопний та колінний суглоби, а також м'язи стегон. Часті мікротравми або перенавантаження можуть призводити до хронічних порушень опорно-рухового апарату.

З огляду на це, застосування сучасних методів профілактики й реабілітації, зокрема тейпування, є вкрай важливим для збереження здоров'я спортсменів і підтримки їх спортивної форми. Метод тейпування дозволяє зменшити ризик травм, стабілізувати суглоби й м'язи, знизити больовий синдром, а також пришвидшити відновлення після ушкоджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі представлено значну кількість досліджень щодо ефективності тейпування у спорті.

Зокрема, роботи [3] підкреслюють позитивний вплив еластичних тейпів на м'язову активацію, циркуляцію та зменшення болю. У своїх дослідженнях [4] довели, що застосування тейпів у спортсменів сприяє підвищенню пропріоцепції та зниженню ризику повторного травмування.

Вітчизняні автори, такі як [5] у своїх публікаціях також зазначають, що тейпування сприяє не лише профілактиці, а й ефективній реабілітації у дитячо-юнацькому та дорослому спорті.

Проте, досліджень, які б комплексно розглядали тейпування саме в контексті спортивної аеробіки, досі обмаль, що свідчить про необхідність подальшого наукового аналізу.

Мета дослідження – дослідити та обґрунтувати ефективність застосування методики тейпування як засобу профілактики та реабілітації при пошкодженнях нижніх кінцівок у спортсменів, що займаються спортивною аеробікою.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення мети було проведено аналіз специфіки навантажень у спортивній аеробіці, які призводять до типових ушкоджень нижніх кінцівок. зокрема, були виділені наступні проблеми:

- розтягнення зв'язок гомілковостопного суглоба;
- запальні процеси в області коліна;
- перевантаження м'язів передньої та задньої поверхні стегна.

На основі аналізу була розроблена методика тейпування, що включає:

- використання еластичних тейпів (кінезіотейпів) для стабілізації суглобів та м'язів;
- попередню підготовку шкіри (очищення, знежирення);
- дотримання напрямку наклеювання згідно з анатомією м'язів;
- урахування стадії травми – профілактичне, лікувальне або підтримувальне тейпування.

Під час практичного впровадження методики серед спортсменів спортивної аеробіки віком 14–20 років було виявлено позитивну динаміку:

- зниження кількості мікротравм на 40%;
- покращення рухливості та зменшення болю у 75% випадків;
- підвищення впевненості спортсменів під час виконання складних елементів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження було досягнуто поставленої мети, а саме обґрунтовано ефективність застосування методики тейпування як засобу профілактики та реабілітації при пошкодженнях нижніх кінцівок у спортсменів, що займаються спортивною аеробікою.

Розроблена та апробована методика продемонструвала позитивний вплив на стабілізацію суглобів, зменшення больового синдрому, зниження частоти травм та пришвидшення процесу відновлення. Отримані результати підтверджують доцільність включення тейпування до комплексної системи профілактики та реабілітації в умовах спортивних тренувань з аеробіки.

Список використаних джерел

1. Сорочинська М. В. Методика кінезіотейпування в процесі занять фітнесом. *Збірник наукових праць студентів. Науковий пошук молодих дослідників*. ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 2024. №3. С. 104-112.

2. Zhamardiy, V., Griban, G., Shkola, O., Fomenko, O., Khrystenko, D., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Lytvynenko, A., Terentieva, N., Otravenko, O., Samokish, I., Husarevych, O., Bloshchynskyi, I. (2020). Methodical System of Using Fitness Technologies in Physical Education of Students. International Journal of Applied Exercise Physiology. VOL. 9 (5). pp. 27-34. ISSN 2322-3537. URL: http://ijaep.com/Journal/vol.9.5.pdf.

3. Kase, K., Wallis, J., Kase, T. (2013). Clinical Therapeutic Applications of the Kinesio Taping Method. 3rd ed. Albuquerque, NM: Kinesio Taping Association International.

4. Schneider, S., Askew, C.D., Abel, T., Mierau, A., Strüder, H.K. (2013). Kinesio taping and sensorimotor performance in young soccer players. Athletic Training & Sports Health Care, 5(1), 21–27.

5. Бур'ян, Т.Ю. (2020). Використання кінезіотейпування у фізичній реабілітації спортсменів з ушкодженнями нижніх кінцівок. Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології, №2(12), С. 53–59.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЧАСУ ВІДПУСТКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ

Степанова К., Васильєв С. В.

Актуальність проблеми. У рамках освітніх перетворень в Україні, значну увагу привертає юридичне забезпечення відпочинку для педагогічного персоналу. Робота вчителя супроводжується значним емоційним навантаженням, необхідністю постійного професійного вдосконалення та відповідальністю за освітній процес. Збільшення обсягу роботи, впровадження сучасних форм навчання, наприклад, дистанційної освіти шляхом проведення занять онлайн, збільшення обсягу паперів та адміністративної роботи суттєво впливають на працездатність вчителів, негативно позначаючись на їхньому психологічному та фізичному здоров'ї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання трудового регулювання праці педагогів ретельно вивчалися українськими дослідниками, зокрема М. В. Братко. С. В. Васильєвим [1], В. А. Кононенком [2], К. Ю. Чередниченко [3]. У наукових розвідках проаналізовано специфіку нормативного оформлення трудових прав педагогічних працівників, їхнього права на відпочинок; досліджено тривалість та умови надання щорічних і додаткових відпусток. Окремо підкреслюється

проблематика неузгодженостей між загальним трудовим законодавством та специфічними нормами, що регулюють освітню сферу.

Метою дослідження є всебічний аналіз правового регулювання часу відпочинку працівників освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Право на відпочинок є основоположним соціальним правом, гарантованим Конституцією України. Згідно зі ст. 45 Конституції України кожен, хто працює, має право на відпочинок. Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час [4]. Відповідно до ст. 3 Конвенції Міжнародної організації праці «Про оплачувані відпустки» № 132 кожна особа має право на щорічну оплачувану відпустку встановленої мінімальної тривалості [5]. Вказані норми є загальними правовими засадами для встановлення і забезпечення права на відпустку працівників.

Правове регулювання відпочинку вчителів ґрунтується як на загальних засадах трудового права, так і на спеціальних актах, що стосуються безпосередньо освітньої сфери. Для вчителів, які належать до особливої категорії працівників з великим навчальним навантаженням, передбачено специфічні гарантії, включаючи збільшену тривалість щорічної відпустки. Але, як показує практика, ці гарантії не завжди повністю реалізуються, що підкреслює потребу в системному аналізі правового регулювання та розробці пропозицій щодо його поліпшення.

Відповідно д ост. Ст. 74, 75 КЗпП України надання щорічних відпусток передбачено для працівників будь-якого підприємства, закладу та установи України [6]. Згідно із ч. 1 ст. 54 Закону України «Про освіту», педагогічні працівники мають право на подовжену оплачувану відпустку [7]. Ця норма уточнена у постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам» від 14 квітня 1997 р.
№ 346. Вказаний підзаконний акт встановлює тривалість щорічної відпустки для педагогів тривалістю 56 календарних днів [8]. Перелік посад науково-педагогічних працівників затверджено окремою постановою уряду України від 14 червня 2000 р. № 963. До переліку входять вчителі, вихователі, викладачі, практичні психологи, педагоги-організатори, керівники гуртків та інші [9]. Отже, для більшості педагогічних працівників встановлено щорічну відпустку тривалістю 56 календарних днів.

При цьому згідно зі ст. 47 Закону України «Про професійно-технічну освіту» педагогічні працівники закладів професійно-технічної

освіти мають право на щорічну відпустку тривалістю 42 календарні дні [10]. А згідно із ч. ст. 27 Закону України «Про дошкільну освіту» помічники вихователів дитячого садочку мають право на щорічну відпустку тривалістю 28 календарних днів [11]. Отже, в окремих випадках працівників закладів освіти мають право на відпустку більш скороченої тривалості, ніж 56 календарних днів.

Крім основної щорічної відпустки, педагоги можуть скористатися й іншими видами додаткових і соціальних відпусток:

• додатковими щорічними відпустками, що надаються через особливий характер роботи, зокрема, для педагогів спеціальних закладів загальної середньої освіти або навчально-реабілітаційних центрів;

• соціальними відпустками внаслідок вагітності та пологів, при народженні дитини до досягнення нею 3-річного віку (ст. 179 КЗпП України);

• навчальними відпустками для тих, хто поєднує роботу та навчання
(ст. ст. 211–217 КЗпП України);

• відпустками без збереження заробітної плати через сімейні обставини чи з інших причин (ст. 84 КЗпП України).

Науковці наголошують на певних недоліках у правовому регулюванні часу відпочинку педагогічних працівників. Зокрема, М. В. Братко та С. В. Васильєв наголошують на необхідності особливого правового регулювання педагогічної діяльності, враховуючи її важливе соціальне значення [1, с. 98]. В. А. Кононенко констатує, що чинне законодавство не повною мірою відображає сучасні реалії, зокрема аспекти дистанційної роботи, трудової діяльності в умовах воєнного стану та інших кризових обставин [2, с. 93]. Попри значний доробок у цій сфері, українська наука недостатньо уваги приділяє механізмам контролю за дотриманням прав педагогів на відпочинок, хоча запровадження посади освітнього омбудсмена слід відзначити з позитивного боку.

Незважаючи на чіткі правові рамки, на практиці виникають порушення: затягування з оформленням відпустки, скорочення її тривалості, розподіл відпустки на частини без згоди працівника, відмова у наданні відпустки за власним бажанням. Особливо актуальним стало питання відпусток у період воєнного стану, коли робота педагогів часто відбувається дистанційно, за змінним графіком або в небезпечних регіонах.

Необхідно взяти до уваги, що в умовах нестабільності (COVID-19, воєнні дії) багато вчителів працювали без можливості повноцінного відпочинку. Це вимагає законодавчого закріплення механізмів компенсації – як фінансових (додаткові виплати), так і нефінансових (додаткові дні відпустки або зменшення робочого навантаження).

К. Ю. Чередниченко звертає увагу на те, що важливу роль у захисті трудових прав педагогів мають відігравати профспілки, проте на практиці їх вплив часто обмежений [3, с. 1020]. Тому важливим є також вдосконалення правових основ соціального партнерства в освіті.

Висновки. Правове врегулювання відпочинку освітян в Україні базується на національних законах та міжнародних нормах. Передбачена законом подовжена щорічна відпустка — це важливий гарант для працівників освітньої сфери. Проте, на практиці реалізація цього права зустрічається з багатьма викликами, зокрема у періоди надзвичайних обставин.

Тож, на підставі проведеного дослідження можна сформулювати такі висновки:

1. Чинне законодавство потребує актуалізації та адаптації до сучасних реалій роботи педагогів.

2. Необхідно розробити спеціальні правила організації відпочинку освітян під час воєнного стану чи інших кризових ситуацій.

3. Рекомендується підвищити правову обізнаність педагогічних працівників через тренінги, методичні поради та участь у профспілках.

4. Слід посилити контроль державних органів і профспілкових організацій за дотриманням трудового законодавства в освітніх закладах.

Тож, забезпечення належного права на відпочинок педагогічних працівників є основою стабільності освітньої системи, збереження здоров'я та мотивації фахівців, а також покращення якості освіти.

Список використаних джерел

1. Братко М. В., Васильєв С. В. Особливості правового регулювання трудових відносин працівників закладів дошкільної освіти. *Право і безпека*. 2022. № 1 (84). С. 94–103. DOI: https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.10

2. Кононенко В. А. Стан правового регулювання трудових відносин з науково-педагогічними працівниками. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Випуск 1 (22). Том 2. С. 89–94.

3. Чередниченко К. Ю. Правове регулювання робочого часу педагогічних працівників в Україні: проблемні аспекти. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 1018–1021.

4. Конституція України : Основний закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

5. Про оплачувані відпустки : Конвенція Міжнародної організації праці № 132 від 24.06.1970 р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_022 (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

6. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08/find?text (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

7. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 2145-19#Text (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

8. Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам : постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 № 346. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov. ua/laws/show/346-97-п (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

9. Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників : постанова Кабінету Міністрів України від 14.06.2000 № 963. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-2000-п (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

10. Про професійно-технічну освіту : Закон України від 10.02.1998 № 103/98-ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-п (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

11. Про дошкільну освіту : Закон України від 06.06.2024 № 3788-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/3788-20/find?text (дата звернення: 21 квітня 2025 року)

УСПІШНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ПЕРЕБУВАННЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Табачник І.Г., Дудник М. Є.

Постановка проблеми. Сучасні реалії ставлять перед дітьми та їхніми батьками нові складні вимоги щодо соціалізації нового покоління. Соціальна адаптація, яка є частиною процесу соціалізації, являє собою складний процес пристосування дитини до нових умов навколишньої дійсності, з якими вона ще не знайома. Сучасному педагогу дошкільнику важливо вивчити умови і фактори, що складають успішну адаптацію, зміни форм, методів і змісту освітньої роботи в ранньому адаптаційному періоді дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічних досліджень соціальної адаптації дітей дошкільного віку може бути корисним для розуміння та вдосконалення процесу адаптації дітей до освітнього простору. Базовий компонент дошкільної освіти подає соціальну адаптацію як інтегральний показник здатності дитини виконувати належні функції та соціальні ролі в колективі. Дослідження соціально-адаптаційного періоду в дошкільному віці є важливим, оскільки дає можливість дослідити соціально-психологічну готовність дітей до подальшого формування та розвитку в сучасному світі [1]. Проблемою соціальної адаптації в сучасних дослідженнях у дітей дошкільного віку займаються теоретики і практики у сфері оновлення змісту дошкільної освіти, створення психолого-педагогічних умов для оптимального розвитку дітей у закладах дошкільних освіти і сім'ях, розвитку дитини та освітніх технологій акцентовано в працях Л. М. Кравчук та А. М. Богуш аналізували, що основні процеси, які можуть відбуватися у дітей під час їх адаптації до умов закладу дошкільної освіти (фізіологічне пристосування систем організму до нового режиму дня, психічних і фізичних навантажень; формування нових способів і прийомів навчальної діяльності; емоційна оцінка змін в оточенні як комфортних або дискомфортних і відповідне регулювання поведінки) [2]. О. В. Шаталова звертає увагу суспільства у своїх працях на проблеми, що можуть виникати в процесі звикання дитини до нових умов життя (плаксивість, емоційна напруженість, збентеженість, зниження апетиту, зміни у поведінці, апатія, небажання спілкуватися з однолітками тощо) [3]. Дослідження можуть враховувати різні чинники адаптації дитини до закладу дошкільної освіти, такі як стать, етнічна приналежність, рівень соціального та економічного статусу сім'ї, наявність специфічних потреб тощо.

Отже, проблемою адаптації особистості цікавиться велика кількість вчених. Багато досліджень присвячені питанню соціальної адаптації дітей до умов пристосування до нового середовища. На сучасному етапі модернізації дошкільної освіти залишаються актуальними питання соціальної адаптації дітей в умовах закладу дошкільної освіти.

Формулювання мети. Теоретично обгрунтувати освітні умови та фактори, що забезпечують успішну адаптацію дітей під час перебування в закладі дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Під терміном «адаптація» треба розуміти здатність людини пристосовуватися до різних вимог навколишнього середовища, не відчуваючи внутрішнього дискомфорту і не вступаючи в конфлікт із середовищем. Так як нервова система дитини ще не до кінця сформована, адаптація настає при будь-яких істотних змінах в житті дитини. Треба розуміти, що емоційний опір

дитини є проявом адаптації, але саме цей опір свідчить про те, що дитина здорова і що її особистість формується [4].

Основними характеристиками, що визначають успішний соціальний розвиток особистості є: позитивне ставлення дитини до себе (відповідна самооцінка, впевненість у собі); позитивне ставлення до інших людей (відповідні міжособистісні стосунки з дорослими та однолітками, побудовані на основі співпраці та взаєморозуміння); ціннісна орієнтація; комунікативні навички (відповідне спілкування з дорослими та однолітками); соціальні навички (відповідна поведінка в різних ситуаціях).

Дитина, як індивід, формується і розвивається під впливом багатьох факторів, серед яких об'єктивні і суб'єктивні, природні і соціальні, внутрішні і зовнішні, самостійність і залежність волі і свідомості людини. З одного боку, індивід отримує соціальний досвід, цінності, норми та установки суспільства та соціальної групи, до якої він належить, з іншого боку, він активно входить у систему соціальних відносин і, таким чином, отримує соціальний досвід [5]. Важливо відзначити, що дошкільники перебувають на етапі формування базових знань соціальної поведінки та комунікативних навичок. Вони вивчають правила гри, набувають навичок спілкування та намагаються зрозуміти своє місце в групі. Соціальна адаптація дітей в закладі дошкільної освіти залежить від різних умов і факторів. Важливим фактором, що впливає на характер поведінки дитини в процесі звикання, є особистість самого вихователя, який повинен любити дітей, бути уважним і чуйним по відношенню до кожної дитини, вміти привернути його увагу. Вихователь повинен вміти спостерігати і аналізувати рівень розвитку вихованців та враховувати його при організації педагогічних впливів, повинен вміти управляти поведінкою дітей у складний для них період звикання до умов закладу дошкільної освіти.

Загалом, успішна соціальна адаптація дітей в закладі дошкільної освіти вимагає інтегрованого підходу, який охоплює фізичне, емоційне, соціальне та психологічне благополуччя дитини.

Висновки. У сучасній педагогічній науці усталився погляд на дошкільний вік як на вік потенційних можливостей розвитку адаптаційних механізмів дитини, уміння адекватно сприймати навколишню дійсність та гармонійно поводитися у нових соціальних умовах. У цей віковий період становлення особистості дитини актуальною є її здатність усвідомлювати зміни у власному житті, нові функції, соціальні ролі, виявляти приязне ставлення до інших людей, орієнтуватися в навколишній дійсності, адаптуватися до перебування у закладі дошкільної освіти. Сучасний стан проблеми соціальної адаптації дошкільників, реалізує необхідність пошуку відповідних умов, форм та методів для створення успішної адаптації.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наук. кер. Піроженко Т. О. Нова редакція від 12.01.2021.

2. Освітня програма розвитку дитини від народження до шести років «Я у Світі» / Наук. кер. О. Л. Кононко, Київ «МЦФЕР-Україна» 2019.

3. Кравчук Л. Особливості шкільної адаптації першокласників. Сучасна школа України. 2013. № 9 (261). С.4-17.

4. Шаталова О. В. Адаптація дітей раннього віку до умов дитячого навчального закладу. *Проблеми екстремальної та кризової психології.* 2013. № 14. С.326-329.

5. Гладка М. Ситуація успіху як умова соціалізації дитини. Управління освітою. 2013. № 19. С.6-11.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЗА УМОВ СПІВПРАЦІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ З СІМ'ЄЮ

Табачник І. Г., Яковенко В. С.

Постановка проблеми. У тезах досліджується проблема патріотичного виховання особистості дітей дошкільного віку при співпраці сім'ї та закладу дошкільної освіти. Актуальність роботи полягає в тому, що взаємодіяти з батьками як з однодумцями у справі патріотичного виховання, розвитку й навчання дітей означає повноцінно забезпечувати процес гармонійного становлення особистості. Виховання свідомого патріота і громадянина означає формування у дитини комплексу певних знань, особистісних якостей і рис характеру, що є основою специфічного способу мислення та спонукальною силою у повсякденних діях, вчинках, поведінці. Україна сьогодні опинилася перед загрозою окупації, втрати суверенності, а тому гостро потребує нових підходів і нових шляхів до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. При цьому потрібно враховувати, що Україна має давню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання дітей і молоді. Вони уже ввійшли до загального освітнього простору, але нинішні суспільні процеси вимагають їх переосмислення, модернізації, що відкриває нові можливості для сфери освіти. Для цього необхідно змінити традиційні педагогічні підходи на результативніші, більш цікаві сучасним батькам. Співпраця батьків та навчальних закладів освіти на сучасному етапі залишається об'єктом досліджень та дискусій. Отже, перед педагогами дошкільної ланки освіти стоїть завдання надзвичайної ваги – виховати патріота, а отже, громадянина своєї

Батьківщини, культурну, освідчену людину, яка гідно представлятиме свою державу у всесвітній спільноті.

Формулювання мети. Теоретично обґрунтувати ефективність педагогічних принципів формування патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку при співпраці сім'ї та закладу дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень. На сучасному етапі актульною необхідністю стає здійснення системних заходів, які спрямовані на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Формування нового українця, який діятиме на основі національних та європейських цінностей: повага до національних символів (герба, прапора, гімну); участь у громадсько-політичному житті країни; повага до прав людини; толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей; рівність всіх перед законом; готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України [1, с. 4]. Законодавче регулювання сфери національно-патріотичного виховання стає більш системним з моменту військової агресії Росії на українських територіях у 2014-му році. Так, Наказом Міністерства освіти і науки України №641 від 16.06. 2015 р. було затверджено Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходи щодо її реалізації та методичні рекомендації щодо національнопатріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. У 2019 р. ця концепція трансформувалася у «Концепцію національно-патріотичного виховання в системі освіти України». А у 2022 році після повномасштабного вторгнення російської федерації було прийнято її нову редакцію, у зв'язку з нагальною необхідністю «переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді тобто формування нового українця, що діє на основі національних та європейських, цінностей». Національно-патріотичне виховання дітей та молоді характеризується як комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських об'єднань та благодійних організацій, сім'ї, закладів освіти, інших інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

Виклад основного матеріалу. Метою національно-патріотичного виховання є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої

культури взаємин [2, с. 2]. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації. Воно сприяє єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави. Національно-патріотичне виховання спирається на загальнопедагогічні принципи виховання, такі як дитиноцентризм, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, врахування вікових та індивідуальних особливостей. Водночас національно-патріотичне виховання має власні принципи, що відображають його специфіку. Серед них: принцип національної спрямованості, що передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, українського народу, шанобливого ставлення до його культури; поваги до культури всіх народів, які населяють Україну; здатності зберігати свою національну 10 ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави;
принцип самоактивності й саморегуляції забезпечує розвиток у вихованця суб'єктних характеристик; формує здатність до критичності й самокритичності, до прийняття самостійних рішень; виробляє громадянську позицію особистості, почуття відповідальності за її реалізацію в діях та вчинках; принцип полікультурності передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування відкритості, толерантного ставлення до відмінних ідей, цінностей, культури, мистецтва, вірувань інших народів; здатності диференціювати спільне і відмінне в різних культурах, спроможності сприймати українську культуру як невід'ємну складову культури загальнолюдської; принцип соціальної відповідності обумовлює потребу узгодження змісту і методів національно-патріотичного виховання з реальною соціальною ситуацією, в якій організовується виховний процес, і має на меті виховання в дітей і молоді готовності до захисту України та ефективного розв'язання життєвих проблем; принцип історичної і соціальної пам'яті спрямований на збереження духовно-моральної і культурно-історичної спадщини українців та відтворює її у реконструйованих і осучаснених формах і методах діяльності; принцип міжпоколінної наступності, який зберігає для нащадків зразки української культури, етнокультури народів, що живуть в Україні.

Важлива роль сім'ї особливо в початковий період життя дитини набагато перевищує інші виховні впливи. Сім'я стає сьогодні головним соціальним інститутом у вихованні власної дитини, а заклад дошкільної освіти створюється на додаток до сімейного виховання, то саме сім'я повинна стати головним замовником і споживачем всіх

послуг дошкільних установ – освітніх, оздоровчих та ін. Все це ставить педагогів перед необхідністю пошуку нових форм взаємодії між сім'єю та закладом дошкільної освіти, які повинні бути засновані на співпраці та партнерських відносинах. Метою національно-патріотичного виховання, як складника виховання у родині, є виховання любові до землі, де народилась і виросла людина, до рідного краю, міста (села), вулиці, тобто до Батьківщини; гордості за здобутки свого народу, своєї родини, а також гордості за минуле і сьогодення своїх співвітчизників; прагнення захищати інтереси родини та Батьківщини. Тому любов до своєї родини, матері, батька, родичів, дотримання духовно-культурних традицій, які вони сформували, – це ніщо інше, як прояв патріотизму, саме того його складника, що формується у родинних стосунках. У цьому розумінні взаємини у родині є для дитини вектором. При цьому у дитини народжуються патріотичні почуття, виховується повага до батьків і свого родоводу, до родинних традицій, любов до Батьківщини і до рідної землі. Досвід переконує, що діти, якщо з ними проводять у родині цілеспрямовану роботу, успадковують славу своїх батьків, дідів, прадідів, славу цілого народу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Реалізація національно-патріотичного виховання в системі освіти України має враховувати сучасні реалії. Родина для дитини є одночасно і середовищем проживання і виховним середовищем [3, с. 198]. Важлива роль сім'ї особливо в початковий період життя дитини набагато перевищує інші виховні впливи. Виховання патріотизму у дошкільників виступає як процес, що має лише відносну завершеність на кожному своєму етапі. З віком цей процес лише видозмінюється в тому розумінні, що в ньому все більшу роль починають відігравати вже сформовані риси, установки, орієнтації людини, а вплив нових життєвих ситуацій, нових ідей неминуче переломлюється через грані вже сформованої особистості.

Список використаних джерел

1. Бех І., Чорна К. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Методист (Шкільний світ).* 2014. № 11. С. 11-25.

2. Богуш А. Національно-патріотичне виховання в українському дитячому садку. Концепція Софії Русової та сьогодення. *Дошкільне виховання.* 2016. № 2. С. 2–5.

3. Матвієнко С., Специфіка патріотичного виховання у дошкільному дитинстві. Соціально-моральний розвиток і виховання дитини дошкільного віку / За заг. ред. О. Л. Кононко. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 287с.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Ткаченко О. В.

Актуальність проблеми. Сучасний етап технологічного розвитку вимагає від освітньої галузі оперативного реагування на виклики часу. Процеси глобалізації та цифровізації, що охоплюють усі сфери діяльності, зокрема фізичну культуру та спорт, зумовлюють нові акценти у професійній підготовці фахівців. Одним з провідних пріоритетів стає високий рівень комунікативної культури як у традиційному, так і в цифровому форматі, а також активне використання програмних засобів для формування інформаційно-цифрової культури майбутніх спеціалістів у галузі фізичної культури.

Указані тенденції підкреслюють нагальну потребу у формуванні інформаційно-цифрової культури у майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. Це передбачає здатність ефективно спілкуватися, у тому числі за допомогою цифрових каналів, працювати з інформацією та активно застосовувати цифрові технології в освітній та професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання цифрової трансформації у сфері фізичної культури та спорту висвітлено у Є. Биков [1], Б. Шиян [5] досліджує впровадження інформаційних технологій у сфері фізичної культури та спорту С. Сєріков, О. Клестова, Т. Тихонова [4] розглядають штучний інтелект як інструмент цифровізації освітнього процесу. Н. Каведюк [2] зосереджується на застосуванні ШІ в освіті, тоді І. О. Котлярова [3] аналізують цифрові технології у професійній підготовці вчителів фізичного виховання.

Систематизація зазначених наукових джерел свідчить про наявність як теоретичних, так і практичних напрацювань, які охоплюють:

– методологічні засади підготовки до професійної діяльності;

– формування культури здоров'я, здоров'язбереження та здорового способу життя;

– впровадження інноваційних форм активності й різних типів грамотності та культури (кінезіологічної, професійної, здоров'язберігаючої тощо).

Крім того, простежується чітка тенденція до наукового осмислення формування грамотності, компетентності та культури (інформаційної, цифрової, візуальної, професійної) у фахівців, що відбувається по висхідній лінії — від базової грамотності до рівня культури.

Мета дослідження — обґрунтувати теоретико-методичні засади формування інформаційно-цифрової культури майбутніх учителів

фізичного виховання в умовах цифровізації освіти, виявити особливості її структури, охарактеризувати ефективні моделі змішаного навчання для її розвитку, а також визначити педагогічні умови, що сприяють інтеграції цифрових технологій у професійну підготовку фахівців.

Виклад основного матеріалу. Дослідники підкреслюють взаємозв'язок між зазначеними рівнями — грамотністю, компетентністю та культурою — що формують нові категорії в системі професійної освіти. Серед них особливої уваги заслуговує поняття «інформаційно-цифрова культура», яке в контексті підготовки майбутніх учителів фізичного виховання є недостатньо дослідженим.

Узагальнення наукових підходів дозволяє стверджувати, що технологізація та цифровізація освітнього простору формують нові освітні результати, які є недосяжними у межах традиційної моделі освіти. Живе спілкування, емоційний контакт, використання матеріальних об'єктів та приладів залишаються важливими для підготовки фахівців, проте оволодіння цифровими навичками потребує впровадження електронного навчального середовища [5].

Це свідчить про доцільність поступової відмови від виключно традиційного навчання на користь змішаних форматів, які інтегрують як очне, так і дистанційне навчання. У такому підході формування інформаційно-цифрової культури може стати основою вдосконалення професійної підготовки через збалансоване поєднання онлайн- та офлайн-форм.

Також професійна підготовка майбутніх учителів фізичного виховання нині неможлива без використання цифрових інструментів. Вони забезпечують швидкий доступ до інформації, автоматизацію аналізу емпіричних даних, візуалізацію рухової активності, фізіологічних змін, а також організацію взаємодії у віртуальному середовищі (чатах, соцмережах, освітніх платформах).

Аналіз досвіду країн з розвиненою системою вищої освіти також підтверджує зростаючу роль інформаційно-цифрової складової в підготовці фахівців. Майбутній вчитель фізичної культури має не лише володіти знаннями у своїй галузі, але й бути готовим ефективно застосовувати цифрові технології у професійній діяльності [3].

Ці умови дають підстави стверджувати про необхідність формування нової якості професійної підготовки — інформаційно-цифрової культури як комплексної характеристики особистості. Її розуміємо як поєднання ціннісного ставлення до інформації, усвідомлення значущості цифрових технологій, знань і вмінь щодо їх використання, здатності до саморозвитку та професійної самореалізації у фізичній культурі та спорті.

Для формування такої культури перспективним є використання моделей змішаного навчання: «Rotation Model», «Online Driver Model», «Flex Model», «Face-to-Face Driver».

За результатами опитування вчителів фізичного виховання з'ясовано:

– більшість не використовує цифрові інструменти через нестачу знань, умінь і навичок роботи з інформаційними ресурсами;

– водночас усі респонденти застосовують презентації та демонстраційні матеріали й вважають їх важливими;

– більшість отримує навчальні матеріали з інтернету;

– понад половина підвищувала ІКТ-кваліфікацію, однак визнає потребу в подальшому розвитку цифрових компетентностей.

Аналіз наукво-педагогічної літератури та результатів опитування вчителів фізичного виховання засвідчив ефективність дотримання таких рекомендацій щодо формування інформаційно-цифрової культури:

1. Поєднання традиційних і дистанційних форм у межах чотирьох моделей змішаного навчання.
2. Професійна орієнтація інформаційних дисциплін, розвиток умінь створювати електронні ресурси, критично аналізувати та оцінювати інформацію.
3. Модернізація мовних дисциплін у напрямі формування професійної е-комунікації.
4. Запровадження спецкурсів для розвитку світогляду, гуманістичних цінностей і мотивації щодо цифрових технологій.
5. Інтеграція цифрових технологій у професійні дисципліни, створення умов для квазіпрофесійної діяльності.
6. Сприяння неформальній освіті, організація спілкування зі стейкхолдерами, науково-практичних заходів.

Висновки. Результати експериментального навчання підтвердили доцільність заявлених ідей та окреслили перспективні напрями подальших досліджень: формування інформаційно-цифрової культури у майбутніх фахівців в умовах формальної та неформальної освіти; розвиток цієї культури на основі різних методологічних підходів (праксеологічного, аксіологічного, акмеологічного); інтеграція ІКТ у зміст інформатичних дисциплін, самонавчання та виробничу практику; професійна підготовка інших спеціалістів до розвитку цифрової культури; формування здатності до використання цифрового здоров'я у професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Биков Є. В., Лапінський В. В. Сучасні цифрові інструменти для вчителя фізичної культури // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2020. – №2. – С. 42-48.

2. Каведюк Н. Д., Долматов К. В., Макаров А. А. Штучний інтелект як засіб цифровізації підготовки фахівців з фізичної культури // Фізична культура, спорт та здоров'я нації. – 2021. – Вип. 23. – С. 130-136.

3. Котлярова І. О. Застосування цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх учителів фізичного виховання // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2022. – №1. – С. 82–89.

4. Сєріков С. Г., Клестова О. О., Тихонова Т. Ю. Цифрова трансформація професійної підготовки фахівців з фізичного виховання // Молодь і ринок. – 2021. – №6(193). – С. 84-88.

5. Шиян Б. М. Теоретико-методичні засади оновлення змісту фізичного виховання учнів у контексті цифровізації освіти // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2020. – №4. – С. 15-21.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Толстопятенко Ю. М.

Актуальність проблеми. Кількість дітей з інвалідністю, які потребують підтримки, зростає, і суспільство має забезпечити їм можливість реалізувати свій потенціал. Інклюзивна освіта дозволяє цим дітям навчатися разом з іншими у загальноосвітніх закладах, де педагоги використовують індивідуально-диференційований підхід. Освітні реформи спрямовані на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для дітей з особливими потребами, що сприяє їх соціалізації та інтеграції в суспільство.

Актуальність проблеми інклюзивного навчання осіб з порушеннями мовлення зумовлена як світовими, так і вітчизняними тенденціями. Кількість студентів з порушеннями мовлення в закладах вищої освіти щороку зростає. Студенти мають право навчатися за інклюзивною формою навчання. За наявності хоча б однієї заяви студента з додаванням висновку про Комплексну оцінку від ІРЦ адміністрація закладу освіти має створити інклюзивну групу та включити до штату працівників асистента викладача.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій на цю тему свідчить про активне вивчення законодавства України, що стосується інклюзивного навчання. У цьому напрямку працювали такі науковці, як А. І. Аріщенко [1], Г. В. Давиденко [2], А. В. Попова, Є. К. Линдіна [3], Р. В. Шерстюк, І. І. Стойко, Л. В. Малюта [4], Г. Й. Шевчук [5]. Вивчення наукових статей

вказаних дослідників дозволило досягти певних висновків у нашому дослідженні.

Метою дослідження є встановлення особливостей інклюзивного навчання осіб з порушеннями мовлення у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Для правового регулювання інклюзивної освіти у закладах вищої освіти прийнято низку законів та підзаконних актів: Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти» від 10 липня 2019 року № 635 (далі – Постанова про інклюзивну вищу освіту).

Згідно із п. 13 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту» інклюзивне навчання визначено, як система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників [6]. Відповідно до п. 18 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту» особою з особливими освітніми потребами визнається особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти [7]. Як встановлено у п. 2 Постанови про інклюзивну вищу освіту інклюзивною групою у закладі вищої освіти визнається група, в якій разом з іншими студентами навчаються одна або кілька осіб з особливими освітніми потребами [8]. Наведені норми становлять правову основу для створення інклюзивних груп у закладах вищої освіти.

А. І. Аріщенко наголошує, що для забезпечення інклюзивного навчання осіб з порушеннями мовлення на базі закладу освіти має функціонувати спеціальний навчально-реабілітаційний підрозділ [1, с. 383]. Згідно із п. 11 Постанови про інклюзивну вищу освіту однією з функцій такого підрозділу є співпраця зі структурними підрозділами закладів вищої освіти для організації інклюзивного навчання та забезпечення навчально-реабілітаційного супроводу здобувачів з особливими освітніми потребами. Даний підрозділ розробляє індивідуальний навчальний план для здобувачів освіти з порушеннями мовлення, здійснює моніторинг його виконання та, за потреби, вносить зміни [8]. Отже, спеціалісти цього навчально-реабілітаційного підрозділу повинні враховувати тип освітніх потреб і особливості навчально-пізнавальної діяльності студентів з особливими освітніми потребами.

Г. В. Давиденко наголошує, що з метою забезпечення права на якісну освіту осіб з порушеннями мовлення, спеціальний підрозділ повинен надавати консультації та методичну підтримку науково-педагогічним працівникам закладу вищої освіти щодо організації освітнього процесу для здобувачів освіти з особливими освітніми

потребами [2, с. 125]. А. В. Попова звертає увагу на те, що адміністрація закладу вищої освіти має організовувати підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників для підвищення якості навчання студентів з особливими освітніми потребами [3, с. 101]. Також Р. В. Шерстюк та група дослідників наголошують, що особи з особливими освітніми потребами під час навчання у закладах вищої освіти мають право на безкоштовне отримання навчальної інформації у доступних форматах, з використанням технологій, що враховують обмеження життєдіяльності, пов'язані зі станом здоров'я [4, с. 213]. Таким чином дослідники наголошують на особливостях навчання студентів з особливими освітніми потребами у закладах вищої освіти.

Важливо наголосити, що згідно із п. 4 ч. 3 ст. 2 Закону України «Про вищу освіту» забезпечення рівних умов доступу до вищої освіти включає надання додаткової підтримки в освітньому процесі для осіб з порушеннями мовлення [7]. Створення рівних можливостей для різних студентів у доступі до вищої освіти передбачає психолого-педагогічний супровід та створення безперешкодного доступу до інфраструктури закладів вищої освіти. Також необхідно створити умови для вільного пересування здобувачів закладом освіти, а особливо – забезпечення студентів з порушеннями мовлення засобами додаткової або альтернативної комунікації.

Г. Й. Шевчук звертає увагу на те, що аудиторії закладів освіти мають бути оснащеними портативними планшетами та дошками з функцією або допоміжними додатками для озвучування тексту, комп'ютерними логопедичними тренажерами, додатками для розпізнавання і синтезу мовлення, мікрофонами, навушниками, сенсорним екранами [5, с. 155]. Відповідно до п. 3 і 4 Постанови про інклюзивну вищу освіту для створення належних умов навчально-реабілітаційного супроводу заклади вищої освіти можуть обладнувати ресурсні кімнати, приміщення для консультацій з психологом, зони для відпочинку, особистої гігієни та медичного обслуговування, а також зали для занять лікувальною фізкультурою [8]. Окрім того згідно із п. 7 Загального порядку проведення зовнішнього незалежного оцінювання, затвердженого постановою уряду України 25 серпня 2004 року, держава забезпечує вступникам з порушеннями мовлення необхідні умови для складання ЗНО шляхом розумного пристосування, відповідно до порядку та переліку, затверджених Міністерством освіти і науки України [9]. Вказані засоби повинні полегшити здобуття вищої освіти студентам з особливими освітніми потребами.

Висновки. Отже, законодавча база з питань організації інклюзивного навчання для студентів з порушеннями мовлення містить об'ємний перелік законів та підзаконних актів, які регулюють доступ до навчання та особливості освітнього процесу для цієї категорії студентів.

Список використаних джерел

1. Аріщенко А. І. Інклюзивний освітній простір ЗВО України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 5. С. 381–389

2. Давиденко Г. В. Упровадження соціальної інклюзії у закладах вищої освіти: бар'єри та шляхи їх подолання. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2018. № 2 (16). С. 123–128.

3. Попова А. В., Линдіна Є. К. Нормативно-правове регулювання інклюзивної освіти в Україні: періодизація та особливості. *Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти* : збірник наукових тез V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (25–26 жовтня 2023 року). Запоріжжя : БДПУ, 2023. С. 100–104.

4. Шерстюк Р. В., Стойко І. І., Малюта Л. В. Інклюзивна освіта у закладі вищої освіти: реалії та можливості навчання ветеранів війни з особливими освітніми потребами. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 1 (86). С. 205–215

5. Шевчук Г. Й. Інклюзивна освіта у вищій школі: виклики та перспективи. *Академічні студії*. 2021. № 3. Том 2. С. 151–157

6. Про освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : https://zakon.rada.gov. ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 28 квітня 2025 року).

7. Про вищу освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov. ua/laws/show/2145-19 (дата звернення: 28 квітня 2025 року).

8. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 635. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/635-2019-п#Text (дата звернення: 28 квітня 2025 року).

9. Про затвердження Загального порядку проведення зовнішнього незалежного оцінювання : постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р. № 1095. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/1095-2004-п (дата звернення: 28 квітня 2025 року).

ДИСТАНЦІЙНА ШКОЛА МЕТОДИЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Упатова І. П.

Розвиток сучасної освіти вимагає від педагогів не лише знання предмета, а й постійного професійного розвитку, що передбачає володіння сучасними методиками викладання, цифровими технологіями та навичками ефективної комунікації. Особливо актуальним є питання професійної підготовки майбутніх учителів в умовах діджиталізації освітнього процесу. Майбутні вчителі, які готуються до роботи у закладах загальної середньої освіти, повинні не лише володіти теоретичними знаннями, а й мати практичні навички використання сучасних методик та технологій.

Одним із ефективних інструментів підвищення їхньої професійної компетентності є дистанційна школа методичної майстерності (ДШММ), яка є інтерактивним освітнім простором, спрямованим на підвищення професійної майстерності майбутніх учителів у режимі онлайн.

Актуальність та необхідність створення Дистанційної Школи методичної майстерності для здобувачів вищої освіти пов'язані з викликами сучасної освіти. Серед ключових викликів, які зумовлюють створення ДШММ можна виділити:

- потребу у постійному вдосконаленні педагогічних компетентностей майбутніх учителів;
- масову цифровізацію освіти та зростання ролі онлайн-навчання;
- необхідність адаптації до змішаного та дистанційного формату викладання;
- обмежені можливості традиційного очного навчання через кризові ситуації (пандемії, військові дії тощо).

Метою дослідження є визначення дидактичних особливостей дистанційного формату підвищення методичної майстерності майбутніх учителів; обґрунтування теоретичних засад, розробка та впровадження концептуальної моделі дистанційної школи методичної майстерності, спрямованої на підвищення професійної компетентності майбутніх учителів у контексті цифровізації освіти;

Дистанційна школа методичної майстерності є важливим компонентом системи управління професійним розвитком майбутніх учителів і потужним механізмом їх методичного зростання. Вона сприяє формуванню компетентного, мотивованого та методично підготовленого педагогічного працівника, здатного працювати в умовах динамічних освітніх змін, що позитивно впливатиме на якість освіти в закладі загальної середньої освіти.

Під дистанційною школою методичної майстерності **майбутніх учителів будемо розуміти** інноваційну форму професійної підготовки студентів педагогічних спеціальностей, яка спрямована на розвиток їхніх методичних, психологічних і цифрових компетентностей у дистанційному та змішаному форматах.

Метою ДШММ є підготовка майбутніх учителів до викладання у дистанційному форматі, ефективного використання сучасних освітніх технологій, розвитку методичної майстерності та успішного викладання в умовах цифрової трансформації освіти; формування методичної культури та творчого підходу до викладання; розвиток методичної рефлексії , який передбачає аналіз власної навчально-методичної діяльності; сприяння академічній доброчесності та прискореному професійному становленню та професійному розвитку.

Основними напрямами роботи ДШММ вважаємо такі:

- методика викладання предметів у цифровому середовищі;
- психолого-педагогічні аспекти взаємодії з учнями онлайн;
- використання інтерактивних платформ (Google Classroom, Moodle, Zoom, Kahoot, Padlet);
- інструменти формувального оцінювання та зворотного зв'язку;
- самоаналіз методичної діяльності, рефлексія.

Зазначимо, деякі принципи організації дистанційної школи професійної майстерності майбутніх учителів:

- гнучкість навчання, яка передбачає можливість навчання та доступ до необхідних освітніх матеріалів у зручний час та забезпечує індивідуальний темп навчання;
- індивідуальна траєкторія професійного розвитку;
- інноваційність – використання інноваційних методик (STEM- та STEAM-підходів, проєктного навчання, інтерактивних технологій);
- впровадження та активне використання EdTech-інструментів для навчання та оцінювання ;
- доступ до міжнародного досвіду та кращих освітніх практик.
- інтерактивність – використання цифрових технологій, вебінарів, майстер-класів;
- практична спрямованість – акцент на моделюванні уроків, педагогічних кейсах, мікровикладанні;
- комунікація та співпраця – обмін досвідом між студентами, наставниками та експертами;
- оцінювання та зворотний зв'язок – регулярне тестування, самооцінка, зворотний зв'язок від викладачів.

Проаналізуємо особливості функціонування дистанційної школи методичної майстерності, її ролі у підготовці майбутніх педагогів та ефективності використання цифрових технологій у цьому процесі.

Слід зазначити, що ефективність дистанційної школи методичної майстерності для здобувачів ЗВО залежить від правильного підходу до організації її функціонування; організаційно-педагогічних умов, змісту освітніх модулів, методів, засобів та форм навчання.

Наприклад, дистанційна школа методичної майстерності для майбутніх учителів може складатися з кількох ключових модулів:

Теоретичного модуля, який передбачає онлайн-лекції та вебінари з педагогіки, психології, методики викладання, основ методичної майстернності, діджиталізації освіти (використання цифрових технологій).

Практичного модуля, який включає моделювання уроків, формування навичок управління онлайн-уроками; мікровикладання, опанування методик дистанційного оцінювання знань; використання цифрових інструментів для взаємодії з учнями; педагогічні майстер-класи.

Дослідницького модуля, який передбачає аналіз освітніх трендів, участь у педагогічних дослідженнях, публікаціях, конференціях; підготовку та реалізацію інноваційних освітніх проєктів для учнів; роботу з фондами онлайн-бібліотеки та науковими ресурсами; використання баз даних (Springer, Scopus, Google Scholar) для роботи з актуальними дослідженнями; популяризація педагогічних досліджень; участь у грантових програмах, конференціях.

Рефлексивного модуля, під час якого відбувається – обговорення труднощів викладання, рефлексія професійного розвитку, зворотний зв'язок.

Використання цифрових технологій у дистанційній школі методичної майстерності майбутніх учителів передбачає впровадження інтерактивних методів і засобів навчання, наприклад:

- онлайн-курси та вебінари (Moodle, Google Classroom, Zoom, Microsoft Teams);
- віртуальні майстер-класи від провідних педагогів;
- інтерактивні тренінги та педагогічні кейси;
- використання симуляційних технологій (vr, ar) для моделювання навчальних ситуацій, віртуальних лабораторій та екскурсій.
- обмін досвідом через професійні спільноти (форуми, соціальні мережі, Google Meet-спільноти).

Платформами для організації дистанційного навчання методичної майстерності майбутніх учителів можуть стати Google Classroom, Moodle, Zoom, Microsoft Teams; для інтерактивного спілкування та мозкового штурму доцільними будуть Padlet, Jamboard; для перевірки знань у форматі ігор стануть в нагоді Kahoot, Quizizz, LearningApps тощо.

Інструментами для взаємодії учасників освітнього процесу можуть стати візуальний інструмент для спільної роботи Trello, що надасть змогу викладачам з усіх куточків світу зручніше планувати зміст освітніх компонентів, співпрацювати в рамках кафедри або факультету та проводити заняття. Для колективного створення та аналізу педагогічних ідей доцільнми можуть стати Mentimeter і Miro, для управління навчальними проєктами – Notion.

Важливо зазначити про вплив дистанційної школи методичної майстерності на професійний розвиток майбутніх учителів, а саме на розвитку їх ключових компетентностей, таких як: методична грамотність, в наслідок якої учасники набувають навичок сучасного викладання; цифрова компетентність, яка забезпечує здатність працювати з онлайн-інструментами; критичне мислення, яке дозволяє аналізувати педагогічні практики та здійснювати вибір найкращих методик навчання; комунікативна компетентність, яка сприяє розвитку умінь взаємодії з учнями та колегами у цифровому середовищі.

Перспективами розвитку дистанційної школи методичної майстерності майбутніх учителів є:

- персоналізація навчання, що передбачає адаптацію курсів під потреби особистості майбутнього учителя;
- інтеграція штучного інтелекту з метою використання AI для автоматизованого оцінювання знань;
- розширення міжнародної співпраці для обміну досвідом із закордонними освітянами;
- створення віртуальних педагогічних практик з метою впровадження VR-симуляції для відпрацювання уроків у віртуальному класі.

ШПМ допомагає педагогам не лише адаптуватися до змін у системі освіти, а й активно формувати нові освітні тренди.

З вищезазначеного можна виокремити очікувані результати діяльності школи методичної майстерності, а саме:

- підвищення рівня методичної майстерності майбутніх учителів;
- впровадження інноваційних підходів до навчання;
- зростання мотивації студентів через використання інтерактивних методик;
- покращення академічної культури здобувачів;
- зміцнення престижу професії учителя та педагогічного закладу освіти.

З вищезазначеного випливає, що значення школи методичної майстерності полягає в управлінні професійним розвитком майбутніх педагогів.

Для ефективного управління професійним розвитком майбутніх учителів слід враховувати такі управлінські компоненти функціонування дистанційної школи методичної майстерності, як:

- стратегічне планування, яке передбачає визначення цілей, завдань та напрямів діяльності ДШММ;
- організаційну структуру та методичний супровід**,** який включає навчально-методичне забезпечення роботи ДШММ, методичні заходи;
- моніторинг і оцінку ефективності з метою аналізу результативності навчання, зворотний зв'язок від учасників освітнього процесу.

Висновки. Таким чином, дистанційна школа методичної майстерності дозволяє створити комфортне середовище для професійної освіти, в якому майбутні педагоги можуть здобувати нові знання, практичні навички та взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу, а також сприяє розвитку цифрових навичок і методичної рефлексії. Дистанційна школа методичної майстерності забезпечує адаптацію до новітніх освітніх технологій, вдосконалює методичні компетентності та сприяє успішному старту у майбутній педагогічній діяльності.

Подальші дослідження у цій сфері можуть зосереджуватися на розробці персоналізованих траєкторій методичного зростання майбутніх учителів, інтеграції адаптивних технологій та підвищенні рівня інтерактивності освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Васильєва Н. В. Цифрові технології в освіті: методика та практика. К.: Освіта, 2021.

2. Єрмакова Н. Інтерактивні методи навчання у вищій школі. Харків: Освіта, 2022.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТНЬОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ БАКАЛАВР ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Фінін Г. І.

Інклюзивна освіта – один із процесів трансформації системи освіти, який орієнтований на формування умов доступності якісної освіти для всіх, з урахуванням дітей з особливими освітніми потребами, незалежно від їхніх інтелектуальних, фізичних, мовних, психічних, культурно-етнічних та інших особливостей, у загальноосвітнє середовище. У розширеному розумінні інклюзивна освіта – це освітній процес,

спрямований на усунення бар'єрів і включення всіх осіб з особливими освітніми потребами у процес навчання, їх соціальна адаптація з метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти. Отже, можна відзначити, що головною метою сучасної вищої освіти є розвиток майбутнього педагога як компетентної особистості шляхом включення його в різні види людської діяльності [1, с. 203 – 204].

Проблему впровадження інклюзивної освіти, створення умов для здобувачів освіти з особливими потребами досліджують багато вітчизняних науковців. В. Бондар, зокрема, порівнюючи особливості інклюзивної освіти у Канаді та Україні, наголошує на необхідності цілеспрямованої підготовки до роботи в інклюзивному освітньому середовищі різнопрофільних спеціалістів: психологів, асистентів-учителів, соціальних педагогів тощо з урахуванням парадигм нової філософії спеціальної освіти [2]. Автор визначає інклюзивне навчання як творчий процес включення дітей з особливостями психофізичного розвитку у певну гнучку освітню систему, що враховує потреби різних соціальних груп.

Л. Лавріненко справедливо зазначає, що пріоритетними напрямами реалізації моделі інклюзивної освіти є сприяння соціальному, емоційному та когнітивному розвиткові кожної дитини з тим, щоб вона відчувала себе неповторним, повноцінним учасником суспільного життя. А отже, складовими моделі інклюзивної освіти є: командний підхід, задоволення індивідуальних потреб дітей, співпраця з батьками [3, с. 167].

Важливим фактором розвитку інклюзивної освіти є якісна підго товка майбутніх педагогів до роботи з дітьми та учнями з особливими освітніми потребами. Мета публікації полягає в розкритті можливостей освітнього компонента «Філософія» в підготовці майбутніх педагогів в умовах розвитку інклюзивної освіти. Метою вивчення освітнього компоненту «Філософія» для здобувачів освітньої кваліфікації бакалавр зі спеціальної освіти є розвиток у студентів інтересу до фундаментальних знань, стимулювання потреби до філософських оцінок історичних подій і фактів дійсності, засвоєння ідеї єдності світового історико-культурного процесу при одночасному визнанні різноманіття його форм, виховання толерантного відношення до різних філософських концепцій та релігійних конфесій, а також розвиток навиків читання і розуміння філософського тексту; аналіз закономірностей та рушійних сил історичного процесу на сучасному етапі.

Завданнями навчальної дисципліни є : сприяння створенню у студентів цілісного уявлення про систему філософських категорій, сприйняття систематизації і структуризації вивченого матеріалу, а також формуванню і розвитку філософського світогляду; створення умов для формування світоглядно-методологічної культури.

Вивчення освітнього компоненту «Філософія» спрямоване на формування загальних та спеціальних компетентностей майбутніх педагогів. Серед головних загальних компетенцій: здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Серед основних спеціальних компетенцій: здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти; здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації; здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб із особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включно зі спроможністю обмірковувати як власні, так й інші системи цінностей.

Вивчення освітнього компоненту «Філософія» також спрямоване на досягнення таких програмних результатів навчання: ухвалювати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів; виявляти готовність до оволодіння інформацією освітньо-професійного характеру в онлайн режимі, вміти здійснювати фахову діяльність з використанням сучасних ІТ технологій з метою підвищення власної психолого-педагогічної кваліфікації та надання діагностичних і консультативних послуг [4].

Таким чином, можна сказати, що вивчення освітнього компоненту «Філософія» спрямоване на формування загальних та спеціальних компетентностей майбутніх педагогів в умовах підготовки до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. Перспективами подальших наукових досліджень є визначення напрямів подальшої професійної спрямованості освітнього компоненту.

Список використаних джерел

1. Пехарєва А. С., Цегельник Т. М., Саєнко Ю. О. Застосуванн я компетентнісного підходу в підготовці майбутніх педагогів початкової школи в умовах розвитку інклюзивної освіти: досвід країн Східної Європи. Інноваційна педагогіка 2021. No39. С.203–206. URL: http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/12763 (дата звернення: 14.04.2025)

2. Бондар В. Освіта дітей з особливими потребами: пошуки та перспективи. URL: http://www.fl-life.com.ua/inclusion/?page_id=454 (дата звернення: 14.04.2025)

3. Лавріненко Л. Інклюзивна освіта в умовах викликів Нової української школи // Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. 2022. Вип.18. С.161–171. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuchkpn_2022_18_29 (дата звернення: 14.04.2025)

4. Освітньо-професійні програми. URL: http://www.hgpa.kharkov.com/wp-content/uploads/2019/opp/2024/bacalavr/korekciyna_psyhopedagogika.pdf (дата звернення: 14.04.2025)

ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПРОЦЕСІ ФІТНЕС-ТРЕНУВАНЬ

Фоменко О. В.

Актуальність. Сучасний темп життя сприяє активному розвитку фітнесу як одного з найпопулярніших способів підтримки фізичної форми та зміцнення здоров'я [6]. Однак, попри очевидну користь занять, фізичне навантаження завжди супроводжується певним ризиком травм і невідкладних станів, особливо за умови перевантаження, неправильного виконання вправ чи наявності прихованих захворювань. У таких ситуаціях ключову роль відіграє оперативне надання першої домедичної допомоги, що дозволяє мінімізувати наслідки травм, зменшити ризик ускладнень та зберегти здоров'я, а іноді – і життя постраждалого.

Актуальність даної теми зумовлена необхідністю підвищення рівня обізнаності як серед фітнес-тренерів, так і серед відвідувачів тренажерних залів щодо основ домедичної допомоги, що є запорукою безпечного тренувального процесу. Фітнес-тренування – чудовий спосіб підтримувати здоров'я, але вони також можуть супроводжуватися травмами або критичними станами [6]. Важливо знати, як надати першу допомогу собі чи іншим під час занять фітнесом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема надання першої домедичної допомоги під час фітнес-тренувань набуває особливої актуальності в умовах зростання популярності фізичної активності серед різних верств населення. За даними сучасних наукових досліджень (Іваненко С.Ю., 2021; Корнієнко В.В., 2020), найбільш поширеними травмами під час фітнес-занять є розтягнення, забої, вивихи, а також раптові серцево-судинні порушення, які можуть загрожувати життю.

У працях (Бойко А.В., 2022) зазначено, що ефективне надання домедичної допомоги безпосередньо на місці інциденту значно знижує ризик ускладнень і сприяє швидшому відновленню постраждалих. Автор також акцентує увагу на необхідності спеціального інструктажу фітнес-тренерів і персоналу щодо базових навичок домедичної допомоги.

Згідно з методичними рекомендаціями МОЗ України та Європейської ради з реанімації (ERC, 2022), у разі нещасного випадку на тренуванні важливими є такі дії: оцінка стану постраждалого, виклик екстреної допомоги, забезпечення прохідності дихальних шляхів, проведення серцево-легеневої реанімації (за потреби), а також застосування автоматичного зовнішнього дефібрилятора (AED), якщо він доступний.

Водночас існує низка проблем: недостатній рівень обізнаності тренерів, відсутність стандартів надання першої допомоги у фітнес-клубах, низький рівень оснащеності тренувальних приміщень аптечками, носилками та AED.

Таким чином, аналіз літератури свідчить про потребу в систематичному підході до підготовки фахівців фітнес-галузі з питань надання домедичної допомоги, вдосконаленні нормативної бази та забезпеченні належних умов для надання екстреної допомоги в тренувальному середовищі.

Мета дослідження – визначити ключові особливості та порядок надання першої домедичної допомоги під час фітнес-тренувань.

Виклад основного матеріалу. У процесі дослідження використовувалися як теоретичні, так і емпіричні методи, що дозволили всебічно розглянути проблему надання першої домедичної допомоги під час фітнес-тренувань. Враховувались такі матеріали як: практичний досвід роботи фітнес-тренерів та інструкторів; навчальні матеріали та методичні посібники з домедичної допомоги; анкетування та опитування відвідувачів і працівників фітнес-клубів.

Розглянемо найчастіщі випадки які трапляються при заняттях фітнесом та алгоритм надання першої домедичної допомоги.

Розповсюдженими випадками є травми: розтягнення, розриви м’язів або зв’язок, різні забої, вивихи суглобів, переломи, хронічні травми. Також випадки у наслідок фізіологічних проблем: тепловий

удар, непритомність та серцево-судинні захворювання. Все це може виникнути у разі різних причин [2; 4].

Надання першої домедичної допомоги базується на дотриманні основних принципів:

- безпека – оцінка навколишнього середовища, не наражаючи себе на небезпеку;

- оцінка стану постраждалого – перевірка свідомості, дихання, пульсу;

- швидке реагування – зупинка кровотечі, фіксація пошкодженої кінцівки, серцево-легенева реанімація (за потреби).

Найважливіше – не нашкодити. Домедична допомога має бути простою, швидкою та ефективною.

Алгоритм надання першої домедичної допомоги при травмах опорно-рухового апарату.

При розтягненні та розриві м'язів або зв'язок постраждалий відчуває такі симптоми як: біль у місці травми, набряк, почервоніння, утруднені рухи. Первинна допомога здійснюється по етапно, а саме: спочатку зупинкою фізичного навантаження, прикладання ліду або холодного компресу (до 20 хв.), фіксування кінцівки еластичним бинтом, підняття ураженої кінцівки для зменшення набряку. Забороняється розминати або масажувати травмовану ділянку.

При різних забоях постраждалий відчуває такі симптоми як: біль у місці пошкодження, синці та набряк. Постраждалому надається перша допомога: прикладання холоду (лід через тканину на 15-20 хв.), надання спокою ураженій ділянці. Заборонено розтирати місце удару та нагрівати протягом перших 24 годин.

При вивихах суглобів постраждалий відчуває такі симптоми як: біль і набряк, деформацію суглоба, неможливість рухати кінцівкою. Перша допомога здійснюється зафіксуванням кінцівки постраждалому в нерухомому положенні, прикладання холоду та негайно звернутися до лікаря. Не можна самостійно вправляти суглоб до приїзду лікарів або швидкої.

При переломах постраждалий відчуває різкий біль**,** набряк в ділянці, гематому, неприродне положення кінцівки. Перша допомога здійснюється наступним чином: іммобілізація кінцівки постраждалого за допомогою шини або підручних засобів, прикладання холоду, викликати швидку допомогу. До приїзду швидкої не в якому разі не виправляти або вправляти кістку.

При хронічних травмах постраждалий відчуває біль, обмеження рухливості, набряк, скутість. Перша допомога здійснюється шляхом припинення навантаження і уникнення рухів, що спричиняють біль. Прикладання холоду на 15–20 хв. кожні 2–3 години у перші 1–2 дні при

загострені. При необхідності стиснути кінцівку еластичним бинтом або ортезом для зменшення набряку, можливе використання знеболювальних засобів та подальше звернення до спеціалістів [2].

Алгоритм надання першої домедичної допомоги при зневодненні, тепловому ударі, непритомності та серцево-судинних захворюваннях.

При зневодненні постраждалий відчуває сильну спрагу, сухість у роті сухість шкіри, відсутність поту, слабкість, головний біль, запаморочення. Постраждалого вивести з навантаження та припинити тренування. Дати випити рідину (вода кімнатної температури (малими ковтками), ізотоніки або домашній розчин електролітів). За наявності нудоти або запаморочення покласти постраждалого у тінь, підняти ноги. При непритомності, судомах, сильному прискоренні серцебиття та проблемах з диханням викликати швидку.

При перегріванні та тепловиих ударах виникають запаморочення, слабкість, нудота, почервоніння шкіри. Перша допомога: перенесення постраждалого в тінь або прохолодне місце, надання води невеликими ковтками, охолодити тіло (вологими рушниками, вентилятором). Забороняється надавати зігріваючі напої.

При непритомності виникають симптоми запаморочення, втрати свідомості на короткий час. Перша допомога: припинити тренування, покласти людину на спину, підняти ноги, забезпечити доступ свіжого повітря, поплескати по щоках або дати понюхати нашатирний спирт. Не потрібно обливати водою обличчя.

При серцевому нападі постраждалий відчуває гострий біль у грудях, відчуття стискання, паніки, блідість шкіри, холодний піт. При наданні першої допомоги здійснюються такі дії: припинити тренування, посадити або покласти людину в горізонтальне положення, викликати швидку, дати нітрогліцерин (якщо є). Не можна залишати людину без нагляду [1].

Висновки. Розглянувши найчастіщі випадки які трапляються в процесі занять фітнесом та алгоритм надання першої домедичної допомоги, можна стверджувати, що оперативне надання першої домедичної допомоги під час фітнес-тренувань – важливий компонент системи безпеки, що дозволяє зменшити наслідки травм і врятувати життя. Знання основних принципів першої допомоги, вміння правильно діяти в екстрених ситуаціях та забезпечення належної підготовки фітнес-тренерів є ключовими умовами ефективної допомоги. Підвищення обізнаності фітнес-тренерів, системне навчання та відповідне матеріальне забезпечення фітнес-залів – це ті кроки, які суттєво підвищують рівень безпеки учасників тренувального процесу.

Список використаних джерел

1. Бойко А.В. Підготовка фітнес-тренерів до дій у надзвичайних ситуаціях. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2022. №4. С. 79–83.

2. Іваненко С.Ю. Особливості надання домедичної допомоги при травмах під час занять спортом // *Медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2021. №2. С. 43–48.

3. Корнієнко В.В. Безпека у фітнес-центрах: аспекти домедичної допомоги // *Фізична реабілітація та рекреація*. 2020. №1. С. 31–36.

4. Український Червоний Хрест. (2023). Поради щодо першої допомоги у спортивних закладах. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://redcross.org.ua.

5. Ministry of Health of Ukraine. (2022). Алгоритми надання домедичної допомоги: метод. рекомендації для інструкторів. Київ: МОЗ.

6. Olena V. Otravenko, Olena M. Shkola, Valeriy O. Zhamardiy, Olena D. Shynkarova, Olena V. Fomenko, Tetiana L. Poluliashchenko, Viktoriia I. Donchenko (2024). Fostering the social activity of future specialists in physical education and sports in a health-preserving environment. *Acta Balneologica. Journal of the polish balneology and physical medicine association.* 2024 march-april, vol. LXVI. ISSUE 2 (180). Pp. 135-143. DOI: https://doi.org/10.36740/ABAL202402110. ISSN 2082-1867. URL: https://actabalneologica.pl/wp-content/uploads/library/ActaBalneol2024i2net.pdf.

ОЗНАКИ ЩАСЛИВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ: ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ

Хижняк М. В., Сіваченко В. Є.

Актуальність проблеми. У сучасному світі, де конкуренція та технологічні зміни постійно зростають, ключовим ресурсом організацій стають люди. Організації стикаються з викликами залучення та утримання кваліфікованих співробітників, підвищення їхньої продуктивності та створення сприятливого робочого середовища. Поняття «щасливої організації» набуває все більшої актуальності, оскільки щасливі працівники відчувають залученість, підтримку, визнання та натхнення, що безпосередньо впливає на ефективність компанії. Щаслива організація — це середовище, де психологічне благополуччя працівників поєднано з досягненням спільних цілей. Щасливі компанії демонструють вищий рівень ефективності, низьку плинність кадрів і позитивний імідж на ринку праці. Саме тому важливо визначити ключові ознаки щасливої організації, що сприятиме її ефективності та довгостроковій конкурентоспроможності.

Аналіз досліджень та публікацій. Багато зарубіжних та вітчизняних досліджень було присвячено визначенню факторів, які впливають на формування задоволеності персоналу. Перш за все увагу приділяють якості менеджменту в організації та особистості її лідера [3], розглядають психологічні аспекти адаптації працівників, які безпосередньо впливають на продуктивність і ефективність роботи в організації [1]. В оглядовій статті українських авторів І.В. Сушик та О.Г. Сушик проаналізовано роль корпоративної культури як інструменту управління, морально-психологічного та психоемоційного клімату організації, переваги таких технологій менеджменту як team-building (командоутворення), емоційний інтелект, корпоративний гумор, доведено потребу у відновленні психоемоційного здоров'я працівників за наданням їм додаткового відпочинку [5]. Значна увага приділяється коучинговому підходу як методу професійного розвитку (Невмержицька С. М., Бугас Н. В., Шміголь Т. І.), зокрема його ролі у підвищенні професійної компетентності та саморозвитку працівників [4]. Коучинг також розглядається як неманіпулятивний метод соціального інжинірингу, що сприяє формуванню атмосфери відкритості та прозорості в комунікаціях (Кочарян О.М.) [2], сприяє формуванню згуртованих команд (Carroll E., Marginson D.), акцентуючи увагу на важливості взаємодії та підтримки в колективі [5]. Дослідження доводять, що організаційна культура, соціально-психологічний та емоційний клімат та застосування сучасних методів управління впливають на рівень задоволеності працівників і загальний успіх компанії.

Мета дослідження – визначити ключові ознаки щасливої організації, спираючись на сучасні психологічні теорії, зарубіжні та вітчизняні дослідження.

Виклад основного матеріалу. Засновник позитивної психології Мартін Селігман, зазначає: «Щастя — це не тільки про відсутність страждання, а про наявність задоволення, сенсу, залученості та досягнень». Поняття щастя в організації часто базується на моделі PERMA (Positive emotion – позитивні емоції; Engagement – залученість у діяльність, Relationships – позитивні міжособистісні стосунки; Meaning – сенс діяльності; Achievement — досягнення) [8]. Ці аспекти напряму пов'язані з діяльністю організацій: співробітники відчувають себе щасливими там, де можуть реалізовувати свої потреби за цими компонентами. Модель стала основою для оцінки емоційного та ментального стану працівників.

Крім того, дослідження Шона Ейкора (2010) показали, що щасливі працівники на 31% продуктивніші, втричі креативніші й у 37% випадків мають кращі показники продажів. Автор стверджує: «Успіх не веде до щастя. Навпаки — щастя створює умови для успіху». Іншими словами, щаслива організація — це середовище, яке свідомо формує умови для благополуччя своїх людей, визнає їхній внесок і підтримує зростання.

Розглянемо ключові ознаки щасливої організації спираючись на сучасні психологічні теорії.

Позитивний клімат і культура довіри. Основою щастя на роботі є психологічна безпека — відчуття, що людина може бути собою, висловлювати ідеї та помилятися без страху осуду. Цей концепт сформулювала Емі Едмондсон (Harvard Business School), довівши його прямий вплив на інноваційність команд. Організаційна культура щасливої компанії базується на прозорій комунікації, культурі зворотного зв'язку взаємній повазі. Наприклад, у компанії MacPaw (Україна) щотижневі командні зустрічі проходять із розділом «Як я себе почуваю?», що сприяє емпатії й підтримці.

Турбота про добробут працівників. Щасливі організації інвестують у ментальне здоров'я, гнучкі умови праці та підтримку балансу життя й роботи. Використовують практики доступу до психолога чи коуча; wellness-дні; гнучкий графік та робота з дому. Згідно з дослідженням Deloitte (2022), компанії з високим рівнем турботи про працівників мають на 56% менший рівень плинності кадрів.

Мотивація, залучення та розвиток. Щаслива організація забезпечує можливості для зростання, не лише вертикального, а й горизонтального. Ключовими факторами є: участь у прийнятті рішень, визнання зусиль, автономія та довіра. За теорією Самовизначення (Self-Determination Theory) Раяна і Десі (2017), внутрішня мотивація розвивається за умов задоволення трьох потреб: автономії, компетентності та належності [7].

Прозорість та справедливість. У здоровому середовищі важлива прозорість у винагородах, чіткість посадових обов'язків та відсутність фаворитизму. Люди краще працюють, коли знають, що їх оцінюють чесно.

Різноманіття, інклюзивність та рівні шанси на розвиток. Різноманітність– прийняття та повага до різноманітності, відмінностей, унікального досвіду, культур, ідентичностей та поглядів. Інклюзивність - це приналежність: створення безпечного середовища, побудованого на довірі, де ми можемо залишатись собою, і відчувати, що нас цінують за наш унікальний внесок і перспективи. Рівність – допомога у створенні рівних умов для кожного для досягнення і успіху організації.

Цінності, сенс і соціальна відповідальність. Люди прагнуть працювати там, де цінності збігаються з їхніми особистими. Щаслива організація має чітку місію, залучає команду до волонтерських чи екологічних ініціатив, діє етично. Сучасні працівники хочуть бути частиною більшого, що формує глибоке залучення.

Менеджер щастя (Chief Happiness Officer). У багатьох компаніях світу з'являється нова роль — менеджер щастя, або Chief Happiness Officer. Його завдання — піклуватися про благополуччя, задоволення, добробут працівників, створювати комфортну атмосферу, підтримувати цінності компанії. У компаніях Zappos, Buffer чи Uklon, менеджер щастя

відповідає за організацію внутрішніх заходів, збирання зворотного зв'язку, розвиток внутрішньої культури.

Висновки. У часи глобальних змін та нестабільності організаційне щастя перетворюється на стратегічний актив. Щаслива організація — це не утопічна мета, а стратегічна реальність - результат цілеспрямованих дій, заснованих на наукових підходах. Вона ґрунтується на позитивній культурі, турботі про добробут, прозорості, довірі, мотивації та підтримці зростання. Вона не тільки підвищує задоволення працівників, а й формує стійкість, ефективність і привабливість бренду роботодавця. Лідери, які наряду з сучасними методами управління інвестують у культуру довіри, добробут і розвиток персоналу, отримують у відповідь вмотивовану, віддану та продуктивну команду. Отже, щаслива організація реалізує глибоке розуміння людського потенціалу та його реалізацію в умовах підтримки, сенсу і взаємної поваги.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк О. В. Психологічні аспекти адаптації персоналу організації *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Проблеми економіки та управління.* 2016. № 3(847). С. 346–353.
2. Насікан Н. І., Шишлов В. Ю. Морально-психологічний та психоемоційний стан організації як показник якісного менеджменту. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. № 3(2). С. 28–33.
3. Невмержицька Т. С., Бугас В. В., Шміголь Н. М. Коучинг як метод професійного розвитку та реалізації кадрового потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. С. 15–20.
4. Кочарян О. М. Коучинг як психотехнологія неманіпулятивного соціального інжинірингу у професійних та ігрових середовищах. *Вчені записки Університету "КРОК"*. 2019. № 1(53). С. 120–126.
5. Сушик І. В., Сушик О. Г. Морально-психологічний та психоемоційний стан організації як показник якості менеджменту. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. № 2 (6). С. 106–120.
6. Carroll E., Marginson D. Relative performance information and the role of individual differences in the social comparison process. University of Bristol. 2021. URL : https://research-information.bris.ac.uk/files/288534328/mar_16.08.2021.pdf
7. Ryan R., Deci E. Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness. New York NY : Guilford Press, 2017.
8. Seligman M. What is Positive Psychology? Theory, Examples and Definition *Positive Psychology.com*. 2016. URL: https://positivepsychology.com/positive-psychology-theory/

СИНЕРГІЯ ФІЗИЧНОГО ТА МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Христенко Д. О.

Професія педагога є однією з найвідповідальніших та найскладніших, що вимагає від фахівця не лише глибоких знань та педагогічних навичок, а й високого рівня психологічної стійкості, емоційної зрілості та здатності до ефективної саморегуляції. У зв'язку з цим, синергія фізичного та ментального здоров'я відіграє вирішальну роль у формуванні навичок здоров'язбереження майбутніх педагогів, забезпечуючи їхню здатність успішно справлятися з професійними викликами та зберігати власне благополуччя.

Фізичне здоров'я є фундаментом для ефективної професійної діяльності педагога. Регулярні фізичні вправи, збалансоване харчування, повноцінний сон та дотримання здорового способу життя забезпечують організм енергією, підвищують витривалість, зміцнюють імунну систему та покращують загальне самопочуття. Це, своєю чергою, позитивно впливає на емоційний стан, знижує рівень стресу та підвищує здатність до концентрації уваги, що є критично важливим для педагогічної діяльності.

Ментальне здоров'я визначає психологічне благополуччя педагога, його здатність керувати емоціями, долати стрес, підтримувати позитивні міжособистісні стосунки та знаходити сенс у професійній діяльності. Емоційна стабільність, стресостійкість, емпатія, комунікативні навички та вміння розв'язувати конфлікти є ключовими компонентами ментального здоров'я педагога, забезпечуючи його ефективну взаємодію з учнями, батьками та колегами.

Синергія між фізичним та ментальним здоров'ям майбутніх педагогів полягає в їхньому взаємному підсиленні. Наприклад, фізичні вправи сприяють не лише покращенню фізичної форми, а й виробленню ендорфінів, що позитивно впливають на настрій та знижують рівень тривожності. З іншого боку, позитивний емоційний стан, підтримка з боку колег та керівництва, а також наявність ефективних стратегій саморегуляції підвищують мотивацію до здорового способу життя та сприяють дотриманню рекомендацій щодо фізичної активності й харчування.

Формування навичок здоров'язбереження у майбутніх педагогів має ґрунтуватися на усвідомленні цієї синергії. Педагогічні заклади повинні забезпечувати студентам знання та навички, необхідні для підтримки як фізичного, так і ментального здоров'я, включаючи:

Техніки саморегуляції: навчання методів управління стресом, емоціями та тривожністю (медитація, релаксація, когнітивно-поведінкова терапія тощо).

Навички ефективної комунікації: розвиток вміння встановлювати позитивні міжособистісні стосунки, розв'язувати конфлікти та надавати підтримку іншим.

Стратегії профілактики професійного вигорання: формування навичок управління часом, встановлення пріоритетів, делегування завдань та забезпечення балансу між роботою та особистим життям.

Заохочення здорового способу життя: інформування про важливість фізичної активності, збалансованого харчування та повноцінного сну.

Отже, забезпечення синергії фізичного та ментального здоров'я є нагальною потребою в процесі підготовки майбутніх педагогів. Це сприятиме формуванню у них навичок здоров'язбереження, необхідних для успішної та ефективної професійної діяльності, а також для збереження власного благополуччя.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ХАРКІВЩИНИ (1917-1927 РР.)

Хряпін Е. О., Галушко Н. А., Репко І. П.

Педагогічна освіта Харківщини в своєму розвитку пройшла через низку трансформацій, пов’язаних із зміною статусу регіону в складі УНР/Української держави (1917-1919 рр.) та УСРР/СРСР (1920-1927 рр.), які мали в своїй основі протилежний вектор, що безпосередньо впливав на її специфіку. Мета даної розвідки – розкрити особливості розвитку системи педагогічної освіти Харківщини визначеного періоду на прикладі становлення Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Історія педагогічної освіти на Харківщині 1917-1927 рр. складається з двох етапів: перший (1917-1920 рр.) – доба Української національної революції, становлення державного суверенітету Української Народної Республіки часів Центральної Ради, Української держави, формування інститутів влади та місцевого самоврядування. Українські органи виконавчої влади закладали основу нової, національної школи, розширювали мережу педагогічних закладів, що забезпечували освітянськими кадрами загальноосвітні установи (Табл. 1).

Таблиця 1

Мережа закладів освіти Харківщини (1917-1920 рр.)

Типи загальноосвітніх закладів	**Заклади освіти, що здійснювали підготовку педагогічних кадрів**	
	Типи педагогічних навчальних закладів	**Випускники педагогічних та багатопрофільних навчальних закладів**
вищі початкові училища	учительські інститути	класичних університетів, політехнічних інститутів, жіночих педагогічних інститутів, вищих жіночих курсів, духовних семінарій, єпархіальних училищ, інститутів шляхетних дівчат
нижчі початкові училища	учительські семінарії, однорічні педагогічні курси	вищих початкових училищ, гімназій
церковнопарафіяльні школи	церковно-учительські школи	священики, диякони, дячки; випускниці єпархіальних училищ, курсів
школи грамоти	другокласні учительські школи	

Складовою цього періоду був розвиток національної системи освіти всіх рівнів, свідченням цьому є організація та фінансування закладів педагогічної освіти з державного, місцевого фондів та благодійного забезпечення. Так, 1-а (Перша) Харківська українська гімназія імені Б. Грінченка (осінь 1917 - літо 1919 рр.) спочатку існувала завдяки підтримці місцевого самоврядування (Харківського земства) й благодійним джерелам фінансування. Пізніше – з державного забезпечення від Генерального секретаріату народної освіти УЦР, Ради міністрів Української держави та відповідних структур Харківської губернії [3, с. 179-180; 4, с. 67-68; 6, с. 62].

Другий етап (1920-1927 рр.) – це час встановлення і утвердження радянської влади та загального політичного підпорядкування центральній владі. Період мав деяку специфіку за часів українізації й формування ідеологічних основ «радянської людини» в структурі педагогічних закладів освіти. За таких обставин було для них передбачено лише централізоване та регіональне фінансування. Взірцем цього стали Харківська педагогічна школа імені Г. Сковороди, 3-річні (Трирічні) Харківські педагогічні курси імені Г. Сковороди, 4-річний (Чотирирічний) Харківський педагогічний технікум імені Г. Сковороди [1], (Таблиця 2).

Таблиця 2

Мережа закладів освіти Харківщини (1920-1927 рр.)

<table>
<tr><th rowspan="2">Типи загальноосвітніх закладів</th><th colspan="2">Заклади освіти, що здійснювали підготовку педагогічних кадрів</th></tr>
<tr><th>Типи педагогічних навчальних закладів</th><th>Випускники педагогічних та багатопрофільних навчальних закладів</th></tr>
<tr><td>семирічні трудові школи, школи фабрично-заводського учнівства</td><td>академія теоретичних знань, інститути народної освіти</td><td>1. Класичних університетів, політехнічних інститутів, жіночих педагогічних інститутів, вищих жіночих курсів, інститутів шляхетних дівчат (існували до 1920 р.).
2. Інститутів народної освіти, учительських інститутів (розпочали діяльність з 1920 р.)</td></tr>
<tr><td>установи для дефективних та соціально-занедбаних дітей</td><td>педагогічні 4-річні технікуми</td><td>технікумів</td></tr>
<tr><td>інтернатні заклади (дитячі садки, будинки, колонії, дитячі містечка)</td><td>педагогічні 3-річні курси</td><td rowspan="2">3-річних курсів, педагогічних шкіл, однорічних та 6-ти педагогічних курсів</td></tr>
<tr><td>хати-читальні, лікнепи</td><td>педагогічні школи, однорічні та 6-ти місячні педагогічні курси</td></tr>
</table>

У 1917-1920 рр. гостро не вистачало вчителів на Харківщині, а в багатьох регіонах України їх зовсім не було. Для вирішення цієї проблеми випускники українських гімназій мали право здійснювати освітню діяльність в нижчих початкових училищах, школах різного спрямування, а також у виховних установах. Яскравим прикладом є Винник Т. Д. (1899-?), випускник 1919 р. 1-ї (Першої) Харківської української гімназії імені Б. Грінченка, який працював на початку своєї педагогічної діяльності в трудовій школі № 25 м. Харкова до отримання диплому викладача Харківського інституту народної освіти у 1924-1925 рр. [7].

У першу чергу педагогічні працівники були необхідні для якнайшвидшого подолання неписемності, залучення до освіти підростаючих дітей, створення мережі закладів з підготовки

вчительських кадрів. Виходячи із значного дефіциту підготовлених освітян уряд УСРР був вимушений залучати до педагогічної діяльності професорів, викладачів, літераторів, митців, громадських та політичних діячів з кола «старорежимної» інтелігенції – Багалія Д. І. (1857-1932 рр., історик, Харківський міський голова у 1914-1917 рр.), Петренка Г. І. (1889-1943 рр., хімік), Соболя Ф. М. (1885-1973 рр., хормейстер), Тиховського П. І. (1866-1938 рр., філолог), Федюченка Ф. Г. (1887-1938 рр., географ, громадський діяч), Фесенка В. М. (1870-1925 рр., математик). Залучали також українців із західних регіонів – Вишиваного Ф. Х. (1890-1951 рр., фізик, член УГА, Дністренка В. Г. (1891-1937 рр., правник, член УГА), Франко Т. І. (1889-1971 рр., письменник, педагог, член УГА) та емігрантів – Мазуренка В. П. (1877-1937 рр., український громадсько-політичний діяч, член Української Центральної Ради, інженер-технолог) [5, с. 729-733; 6].

За 1920-1927 рр. у вказаних педагогічних закладах була підготовлена низка освітянських кадрів «нової генерації», які активно почали працювати у всіх освітньо-виховних установах регіону. Одним із таких був випускник 1919 р. 1-ї (Першої) Харківської української гімназії імені Б. Грінченка Сліпко-Москальців К. Я. (1901-1938 рр.) – отримав фах в Українській академії мистецтв (майстерня М. Бойчука), який потім викладав образотворче мистецтво у стінах своєї Alma mater. Коваленко Д. М. (1904-1992 рр.) у 1926 р. завершив навчання в 4-річному (Чотирирічному) Харківському педагогічному технікуму імені Г. Сковороди, викладав у Рокитненському садово-городницькому технікуму (Харківська обл.), брав участь у примусовій колективізації на Харківщині [2, с. 259; 8].

Наступними кроками влади були рішучі дії з відсторонення випускників духовних закладів освіти та представників церковних кіл від освітянської діяльності в будь-яких педагогічно-виховних установах, в умовах боротьби з релігійними культами та відокремлення церкви від держави. У 1-й (Першій) Харківській українській гімназії імені Б. Грінченка у 1917–1919 рр. працював священник Енеїдів. У закладах-спадкоємцях духовних осіб уже не було і вони до освітнього процесу не допускалися [9, с. 64].

Таким чином, педагогічна освіта Харківщини у першій третині ХХ ст. пройшла шлях від відносної свободи у формуванні закладів освіти в роки Української революції до централізованої системи контролю та забезпечення з боку радянської влади. Проте, не зважаючи на свій буремний розвиток та проблеми революційної доби, система освіти виконувала своє головне завдання – забезпечення педагогічними кадрами заклади освіти не тільки свого регіону, але й всієї України. Подальшого дослідження вимагає роль керівних кадрів педагогічних закладів освіти у становленні національної системи освіти у зазначений період.

Список використаних джерел

1. Державний архів Харківської області (ДАХО). Ф. Р-820, Оп. 1, спр. 133, арк. 63; спр. 744, арк. 2.
2. Сидоренко А. Повернення з забуття. Життєвий шлях мистецтвознавця Костянтина Сліпко-Москальціва (1901-1938) // Актуальні проблеми мистецької практики і мистецької наук. 2013. № 5. С. 258–263.
3. Сорочан Н. А. Перша українська гімназія у Харкові за часів Центральної Ради і гетьманату П. Скоропадського // Харкову – 350 років: історичні аспекти та погляд на сучасні проблеми. Матеріали наук.-практ. конф. (20 квіт. 2004 р.) / Харків. держ. б-ка ім. В. Г. Короленка ; уклад.: Е. І. Романова, Л. В. Хлєстова. Харків, 2004. Ч. 1. С.177–183.
4. Сорочан Н. А. Формування системи управління освітою в Україні за доби Центральної Ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.) : дис. … канд. іст. наук : 07.00.01. Харків, 1997. 213 с.
5. Хряпін Е. О., Руднік Д. Г. До питання організації діяльності Харківських трирічних педагогічних курсів імені Г. Сковороди та Харківського педагогічного технікуму у 1920-х рр. // Вісник науки та освіти. Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія». 2023. Вип. 2 (8). С. 724–737.
6. Хряпін Е. О., Руднік Д. Г. З історії становлення педагогічної освіти у Харкові в 1917–1925 рр. // Zaporizhzhia Historical Review. 2023. Вип. 7 (59). С. 60–69.
7. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). Ф.166, Оп. 1, спр. 340, арк. 35–37.
8. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтв України (ЦДАМЛ України). Ф.513, Оп.1., спр. 5, арк. 3–4.
9. Чугуй Т. О. Товариства «Просвіта» на Харківщині в ХХ – на початку ХХІ ст. : дис. … канд. іст. наук: 07.00.01. Харків, 2007. 232 с.

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Цибуліна І. В.

Ситуація невизначеності й мінливості соціально-економічного середовища в сучасних умовах, конкуренція на ринку освітніх послуг, занижена мотивація педагогів до роботи, зростаючі вимоги до вчителів збоку здобувачів та батьків вимагають значних зусиль від педагогічного менеджменту освітнього закладу, постійного підвищення професіоналізму та внесення змін в управлінську діяльність.

Теоретичні засади менеджменту та педагогічного менеджменту розглядали у своїх працях Н.Л.Коломінський, Ф.І.Хміль, Г.М.Серіков, В.П. Симонов, І.П. Волков.

Педагогічну інноватику, технології інтелектуальної діяльності учнів та взаємозв'язок навчання і розвитку в сучасній освіті, організацію, управління та модернізацію освіти в контексті європейської інтеграції висвітлено в роботах В. Лугового, В. Лунячека, В. Паламарчук, Т. Франчук та ін.

Із зарубіжних досліджень широкому загалу відомі праці та М. Альберта, П. Ф. Друкера, М. Мескона, Ф. Тейлора, Ф. Хедоурі, А. Файоля та ін.

Сучасні дослідження теорії менеджменту здійснюють Г. Гемел, Д. Голман, Л. Граттон, Р. Дафт, Д. Коттер, К. Крістенсен, Г. Мінцберг, Т. Пітерс, П. Сенге, Д. Ульріх та ін.

Метою дослідження є уточнення понять «менеджмент» та «педагогічний менеджмент», основних функцій менеджменту в освіті, складових підвищення якость освіти.

Поняття "менеджмент" в педагогіці почали використовувати зовсім нещодавно. Менеджмент (від англ, to manage – управляти) є багатозначним поняттям і воно означає:

- вміння досягати поставлених цілей, використовуючи працю, інтелект і мотиви поведінки людей;
- функція, вид діяльності, зміст якої становить керівництво підлеглим в межах організації;
- сфера знань, яка допомагає здійснювати функцію управління;
- спосіб, манера спілкування з людьми, влада і майстерність вибудовування відносин, особливого роду вміння та адміністративні навички.

Менеджмент – це управління (планування, регулювання, контроль, керівництво, організація) педагогічним процесом.

Під педагогічним менеджментом передбачається низка дій, які потрібно виконати для того, щоб досягти максимально сприятливого результату за мінімальних витрат. Для досягнення організаційних цілей необхідне об'єднання людських, матеріальних і фінансових ресурсів закладу освіти.

Педагогічний менеджмент – «це комплекс принципів, методів, організаційних форм і технологічних прийомів управління освітнім процесом, спрямований на підвищення його ефективності» [3, с.37] .

Педагогічний менеджмент – це цілеспрямована система управління освітнім процесом, що охоплює планування, організацію, мотивацію та контроль діяльності всіх учасників освітнього середовища.

Головна мета педагогічного менеджменту – забезпечення високої якості освіти шляхом організацію взаємодії між керівниками, педагогами, учнями та батьками.

Умови навчання повинні спонукати слухачів займати позицію активного учасника освітнього процесу, ставати суб'єктом навчання, формувати свою андрагогічну компетенцію, що позитивно вплине на ефективність управління діяльністю педагогічного колективу закладу.

Основними функціями менеджменту в освіті визначають такі: прийняття розумного рішення, організація виконання прийнятих рішень, створення належних умов для ефективної роботи освітнього закладу, кожного учасника освітнього процесу, забезпечення мотивів та стимулів їх діяльності; контроль виконання рішень [1, с. 68]:

Умови навчання повинні спонукати слухачів займати позицію активного учасника освітнього процесу, ставати суб'єктом навчання, формувати свою андрагогічну компетенцію, що позитивно вплине на ефективність управління діяльністю педагогічного колективу закладу [2].

Підвищити якість освіти можливо завдяки використанню сучасних технологій управління, професійній компетентності керівника, постійному розвитку педагогічних кадрів, орієнтації на потреби учнів та суспільства.

У таких умовах педагогічний менеджер (керівник закладу освіти) має поєднувати ролі лідера, координатора, новатора та організатора групової роботи для досягнення спільної мети навчального процесу.

Результативність педагогічного менеджменту залежить від створення сприятливого психологічного клімату, розвитку корпоративної культури та впровадження принципів демократичного управління.

Управління якістю освіти вимагає системного підходу, що включає аналіз внутрішнього середовища закладу, визначення цілей, критеріїв оцінювання, а також безперервне вдосконалення всіх освітніх процесів.
Умови навчання повинні спонукати слухачів займати позицію
Умови навчання повинні спонукати слухачів займати позицію

Отже, сучасні виклики (запровадження дистанційного навчання, імплементація цифрових технологій в усі сфери життя, й освіту, зокрема; включення осіб з інвалідністю в активне суспільне життя та його підсистеми (у тому числі інститути освіти) зумовлюють необхідність нових підходів до управлінської діяльності та адаптації педагогічного менеджменту до динамічних змін у суспільстві. Успішне впровадження педагогічного менеджменту покликане сприяти професійному зростанню педагогів, активізації мотивації здобувачів освіти до навчання, покращенню загального сприйняття закладу освіти.

Список використаних джерел

1. Атаманчук П.С. Управління процесом навально-пізнавальної діяльності / Петро Сергійович Атаманчук. Кам'янець-Подільський: К-П ДПІ, 1997. 136 с.

2. Лунячек В.Е. Формування управлінської компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу на засадах андрагогіки. URL : https://www.researchgate.net/publication/349110973_Formuvanna_upravlinskoi_kompetentnosti_kerivnika_zagalnoosvitnogo_navcalnogo_zakladu_na_zasadah_andragogiki_Teoria_ta_metodika_upravlinna_osvitou_elektronne_naukove_fahove_vidanna_-_2010_-_No_3_Elektr

3.Хміль Ф.І. Основи менеджменту. К.: Академвидав, 2007. 576с.

РОЛЬ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Цуранова О. О., Татарко І. В.

Музичне мистецтво – це універсальна мова, яка не потребує перекладу. Вона здатна торкнутися найглибших струн душі кожної людини – від дитини до літньої особи. Протягом століть музика була не тільки мистецтвом, а й засобом виховання: духовного, морального, естетичного. У сучасному світі, де людина постійно стикається з інформаційними перевантаженнями та емоційною напругою, музика виконує надзвичайно важливу роль у формуванні гармонійної особистості.

Музика супроводжує людину з самого народження. Колискові пісні створюють атмосферу любові й безпеки, формують емоційний зв'язок між дитиною та дорослими. Вони пробуджують перші естетичні враження, розвивають музичний слух, ритм, пам'ять та уяву.

У дошкільному та молодшому шкільному віці музика сприяє розвитку моральних і соціальних якостей: діти вчаться співпрацювати, слухати інших, відчувати межі власного «я» в колективі. Через пісні вони засвоюють базові цінності: дружбу, повагу до старших, любов до Батьківщини, природи, рідної мови.

У підлітковому віці музичне мистецтво стає джерелом емоційного самовираження. Молодь шукає улюблені жанри, пісні, виконавців – через це формується її смак, ціннісні орієнтири, навіть поведінкові моделі. Музика здатна надихати, підтримувати у важкі моменти, спрямовувати до творчості й самореалізації.

Для дорослих і літніх людей музика має терапевтичний, емоційний і соціальний ефект. Вона допомагає долати стрес, пробуджує приємні спогади, зміцнює духовність. Особливо важливою є роль народної та

духовної музики, яка зберігає національну ідентичність, передає поколінням культурну спадщину, цінності та традиції.

Окрім того, музика об'єднує людей: спільний спів у хорі, участь у концертах, родинні співанки – все це створює атмосферу взаєморозуміння, тепла та спільності. Вона не знає вікових меж, національностей чи статусів – музика говорить до кожного серця.

Висновок

Музичне мистетцво є потужним засобом впливу на людину впродовж усього життя. Воно виховує чуйність, доброту, емоційну відкритість, духовність та патріотизм. Формуючи внутрішній світ особистості, музика допомагає зростати в гармонії з собою та з навколишнім світом. Саме тому важливо, щоб музика посідала гідне місце в родинному, освітньому та культурному середовищі кожної людини – незалежно від її віку.

Список використаної літератури

1. Костюк Г. С. Психологія виховання школяра. Київ : Радянська школа, 1989. С. 45-52.

2. Шевчук Л. Т. Музика у вихованні дитини: теоретичні та методичні аспекти. Київ : Либідь, 2005. С. 23-30.

3. Назаренко Г. І. Естетичне виховання засобами музики. Харків : Основа, 2010. С. 12-18.

4. Кондратюк Л. Л. Музичне мистецтво в системі естетичного виховання школярів. Чернівці : Рута, 2016. С. 67-75.

5. Українські народні пісні у вихованні дітей: збірник / упоряд. В. Скуратівський. Київ : Веселка, 1992. С. 5-14.

6. Музична педагогіка: навч. посібник / За ред. О. І. Лобової. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. С. 39-48.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Цуранова О. О., Бурова Н. А.

Виховання гармонійної особистості є довготривалим і складним процесом. Поняття гармонійної людини включає, не в останню чергу, її здібність до сприйняття світу через призму художньо-естетичного бачення. Тож формування художньо-естетичних ідеалів у дітей, як частини їх світогляду, складний і довготривалий процес. Емоційне й естетичне виховання дитини починається з розвитку культури відчуттів і сприймань. Як для виховання трудової майстерності необхідні тривалі вправи руки, що розвивають розум, інтелектуальні здібності, так виховання духовної, моральної, емоційної, естетичної культури потребує тривалих вправ органів чуттів, насамперед зору й слуху. Від рівня

можливості відчуттів сприймати навколишній світ залежить рівень особистої емоційної оцінки фактів, предметів, явищ, подій, тобто емоційний діапазон, який характеризує духовну культуру людини.

Метою роботи є дослідження методів і підходів у художньо-естетичному вихованні дітей.

Ефективність художньо-естетичного виховання учнів залежить від форм та методів його організації. Основною формою організації дитячої життєдіяльності для реалізації завдань художньо-естетичного розвитку є заняття з образотворчого мистецтва, художньої праці та музики. На уроках із цих предметів учні не лише здобувають певні теоретичні знання з конкретних видів мистецтва, а й набувають відповідних практичних умінь та навичок, розвивають свої мистецькі здібності. В їхній організації мають враховуватись різноманітні фактори: рівень розвитку учнів, можливості їхнього сприйняття, забезпеченість ілюстративним матеріалом, місце проведення, кількість учасників тощо. Заняття художньо-естетичного циклу проводяться фронтально – з усім класом. Можливе виконання завдань підгрупами, парами чи індивідуально при колективній організації дітей.

На розв'язання завдань художньо-естетичного виховання спрямована також позакласна виховна робота. Крім бесід, лекцій, диспутів, тематичних вечорів, вечорів запитань і відповідей на естетичну тематику, цінною в художньо-естетичному вихованні є участь школярів у діяльності шкільних клубів любителів мистецтв, гуртках художньої самодіяльності, літературних об'єднаннях, музичних ансамблях і шкільних оркестрах, шкільних театрах. Розширювати й поглиблювати свої естетичні знання, уміння й навички учні можуть у позашкільних освітньо-виховних установах: музичних і художніх школах, будинках і палацах школярів, студіях. Усі ці форми роботи проводяться у дистанційному форматі, як і сам освітній процес, але їх проведення є необхідною складовою художньо-естестичного розвитку школярів.

В позакласній виховній роботі задовольняються потреби в спілкуванні, відбувається творчий розвиток особистості. На позакласних заходах діти мають більше можливості для самопрояву.

Великий практичний досвід у справі художньо-естетичного виховання в процесі позакласної та позашкільної роботи продемонстрував у свій час, наприклад, А. Макаренко. В організованих ним виховних закладах діти приймали активну участь в підготовці самодіяльних спектаклів, творчих драматичних імпровізацій. Вихованці часто слухали художні твори та музику, відвідували й обговорювали театральні спектаклі та кінофільми, працювали в гуртках і студіях, проявляли себе в різноманітних видах літературної творчості. Все це було дієвим стимулом розвитку кращих якостей особистості.

У процесі художньо-естетичного виховання важливо навчити учнів розуміти й сприймати красу, підкреслює видатний педагог

В. Сухомлинський. Спостерігаючи прекрасне, людина не може залишатися байдужою, вона переживає, відчуваючи любов або ненависть до спостережуваного. Тому треба, щоб діти вміли розрізняти справді красиве і потворне.

Під час естетичного сприймання виникають певні емоції. Завдання виховання – створення умов, які б сприяли формуванню емоційної сфери учнів. Багатство емоційної сфери людини свідчить про її духовне багатство.

Поряд із розвитком естетичного сприймання, прищепленням естетичних смаків у процесі художньо-естетичного виховання в учнів формують естетичне ставлення до навколишньої дійсності. Людина повинна не лише милуватися красою природи чи пам'ятками культури, а й берегти і захищати їх.

В житті дитини виховне значення має практично все: інтер'єр приміщення, акуратність одягу, форма особистих стосунків та спілкування, умови праці та відпочинку – все це або приваблює дітей, або відштовхує. Завдання не в тому, щоб дорослі організували для дітей красу оточуючого середовища, в якому вони живуть, вчаться, працюють, відпочивають, а в тому, щоб залучити всіх дітей до активної діяльності у створенні та збереженні краси. Кожна дитина не тільки сприймає, а й малює, творить. Дитяче бачення світу – своєрідна художня творчість. Образ, сприйнятий і в той же час створений дитиною, несе в собі яскраве емоційне забарвлення. Діти переживають бурхливу радість, сприймаючи образ навколишнього світу і додаючи в них щось від фантазії. Емоційна насиченість сприйняття – духовний заряд дитячої творчості.

Складною є проблема формування сприймання мистецтва. Щоб сприймати художній чи музичний твір, треба мати елементарну теоретичну підготовку. Краще сприймається те, що зрозуміле, про що є певні знання. Цей принциповий підхід слід узяти за основу при використанні в естетичному вихованні музики, образотворчого мистецтва, скульптури.

Ефективному опануванню специфіки художньо-образної мови кожного з видів мистецтва і розумінню його цілісності сприяє також інтеграція елементів змісту на основі єдності універсальних художньо-естетичних категорій – «ритм», «контраст», «симетрія», «композиція», «динаміка» тощо.

Таким чином, засоби та форми художньо-естетичного виховання дуже різноманітні починаючи з предметів природничо-математичного циклу в школі і завершуючи організацією побуту та поведінки дітей. Естетично виховує все, вся оточуюча дійсність. В цьому смислі до важливих джерел естетичного виховання належить і мистецтво, а тим більше музика, яка серед всіх видів мистецтва, є найбільш чутливим видом, здатна викликати сильні емоції.

ОСВІТНІ ІНТЕРНЕТ-ПРОЄКТИ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, РОЛЬ В ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Чекалкін П. О.

Актуальність проблеми. У контексті цифровізації освітнього простору важливим завданням є оновлення змісту і методів підготовки педагогічних кадрів, зокрема для закладів професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О). Одним із засобів такої трансформації виступають освітні інтернет-проєкти як інноваційна форма освітньої діяльності, що базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та мережевої взаємодії [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтернетпроєкти та інтернет-проктування досліджується з точки зору ознак (Н. Морзе, О. Спірін, Ю. Триус), класифікації (Т. Бондаренко, В. Биков, Л. Панченко), ролі у підготовці педагогічних кадрів (І. Шестопалова, О. Гузенко, Л. Хоружа). Проте, при всій безсумнівній теоретичній і практичній значущості виконаних досліджень, залишаються недостатньо обґрунтованими використання освітніх інтернет-проєктів для підготовки інженерно-педагогічних кадрів як окремої групи педагогічних працівників, а також відсутні особливості розробки освітніх інтернет-проєктів у професійній педагогічній діяльності.

Мета дослідження. Визначення особливостей застосування інтернет-проєктів в підготовці педагогів професійного навчання (інженерів-педагогів) становить мету дослідження.

Виклад основного матеріалу. Освітній інтернет-проєкт можна визначити як інтерактивну форму організації освітнього процесу, що реалізується в мережевому середовищі, об'єднує педагогів, здобувачів освіти, експертів та зацікавлених учасників з метою вирішення спільних навчально-пізнавальних, дослідницьких або практико-орієнтованих завдань [2].

Ознаками інтернет-проєкту є: інтерактивність та мережеве середовище; міждисциплінарність; наявність мети, етапів, кінцевого продукту; колаборація між учасниками; застосування хмарних сервісів, платформ (Google Workspace, Moodle, Miro, Canva, тощо).

У науковій літературі виділяються різні типи інтернет-проєктів залежно від цілей, змісту та форм організації:

1. Інформаційні проєкти, які зосереджені на зборі, аналізі й узагальненні інформації з відкритих джерел.

2. Комунікативні проєкти, які передбачають активну взаємодію між учасниками через форуми, блоги, відеоконференції.
3. Дослідницькі проєкти, які орієнтовані на проведення онлайн-досліджень, опитувань, аналізу кейсів.
4. Ігрові проєкти, які включають елементи гейміфікації, моделювання ситуацій, ігрові сценарії.
5. Практико-орієнтовані проєкти, які спрямовані на вироблення конкретних професійних навичок, наприклад, у вигляді онлайн-воркшопів, симуляцій, стажувань [3].

Використання інтернет-проєктів у підготовці педагогів сприяє: оновленню змісту освіти, відповідно до вимог цифрової економіки; розвитку ІКТ-компетентностей, включаючи володіння хмарними сервісами, платформами дистанційного навчання, мультимедійними засобами; формуванню навичок міжпредметної інтеграції та проєктного навчання; розширенню доступу до міжнародного досвіду, участі у спільних транснаціональних освітніх ініціативах; створенню професійних мереж педагогів, у межах яких здійснюється обмін інноваційними практиками [4].

Висновки. Освітні інтернет-проєкти - це важливий компонент цифрової трансформації педагогічної освіти. Їх застосування у підготовці педагогічних кадрів для закладів П(ПТ)О дозволяє забезпечити якісну, доступну та сучасну професійну освіту. Подальший розвиток цього напряму потребує системної підтримки на державному рівні, розробки відповідної методики впровадження та підвищення цифрової компетентності педагогів. Інтернет-проєкти дозволяють викладачам адаптувати освітній процес до умов змішаного та дистанційного навчання, що особливо важливо в умовах воєнного стану та пандемій.

Список використаних джерел

1. Гура О. І. Освітні інтернет-проєкти як інструмент формування ключових компетентностей учнів. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. № 78(4). С. 45–53.

2. Спірін О. М. Педагогічні інновації в умовах цифровізації освіти // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2019. № 2. С. 5–11.

3. Савченко Л. А. Види інтернет-проєктів та особливості їх застосування у професійній освіті. Професійна освіта: методологія, теорія та практика. 2021. № 23. С.73–80.

4. Дужак Л. І. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників: сучасні виклики і перспективи. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2022. №11(98). С. 60–65.

КЕЙС-МЕНЕДЖМЕНТ У РОБОТІ З СІМ'ЯМИ З СЖО ЯК ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Чернецька Ю. І., Буйнова В. О.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах соціальна робота є невід'ємною частиною підтримки вразливих категорій населення, особливо в умовах економічних, політичних та соціальних викликів. Однією із ключових технологій соціальної роботи є кейс-менеджмент, який дозволяє здійснювати комплексний підхід до вирішення проблем клієнтів, що підкреслює актуальність тез.

Кейс-менеджмент забезпечує не лише надання окремих послуг, а й координацію допомоги, індивідуальний супровід та моніторинг результатів. Цей метод широко використовується у світі, зокрема в США, Великій Британії та країнах Європейського Союзу, а в Україні отримує все більше поширення у сфері соціального захисту та підтримки вразливих груп населення. Водночас, на шляху впровадження кейс-менеджменту в Україні існують певні труднощі. Однією з них є брак кваліфікованих фахівців, які можуть ефективно координувати послуги. Крім того, фрагментована система соціального захисту ускладнює взаємодію між різними організаціями, відповідальними за надання допомоги. Ще одним важливим аспектом є нормативно-правова база, яка потребує вдосконалення для забезпечення гнучкості та доступності послуг.

Метою тез є розкриття суті та переваг використання кейс-менеджменту як технології соціальної роботи з сім'ями зі складними життєвими обставинами (СЖО).

Аналіз наукових робіт учених показує, що кейс менеджмент як технологія і метод розкрито у працях таких науковців, як О. Бакуліна, О. Волгіна, А. Галай, Н. Гусак, Л. Савчук, С. Омельченко, Л. Фещенко та інших. Водночас, порушене питання потребує конкретизації суті цієї технології та переваг використання на прикладі сімей СЖО.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Стандарту соціальної роботи, кейс менеджмент – це метод, відповідно до якого професійний соціальний працівник здійснює оцінку потреб клієнта та його сім'ї, організовує, координує, проводить моніторинг, представляє інтереси клієнта задля задоволення його потреб, з подальшою оцінкою цих дій [4].

Вчені О. Савчук, А. Галай, подають таке розуміння досліджуваного поняття: «кейс-менеджмент – це процес, в якому поєднується оцінка, планування, допомога та підтримка в отриманні послуг, які відповідають потребам, підтримки клієнта, яка здійснюється шляхом

спілкування і пошуку доступних ресурсів з для досягнення якісних та рентабельних результатів». Дослідники зосереджуються на особливостях застосування кейс-менеджменту в роботі з внутрішньо переміщеними особами. Вони досліджують роль соціального працівника в процесі надання допомоги, підкреслюючи важливість представництва інтересів клієнта, координації послуг та подальшого моніторингу результатів. Їхній науковий внесок сприяє вдосконаленню підходів до роботи з соціально вразливими категоріями населення та адаптації кейс-менеджменту до українських реалій.

[2, с. 70-74]. Л. Фещенко, акцентуючи увагу на його практичному застосуванні, розглядає цей метод як інструмент комплексної соціальної допомоги, який передбачає координацію ресурсів та послуг відповідно до потреб клієнта. Її дослідження спрямовані на розробку ефективних моделей роботи соціальних працівників, що дозволяють підвищити якість життя осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Дослідники О. Тополь, О. Нартюк розуміють технологію кейс-менеджменту як дієвий інструмент соціальної роботи. Вони деталізують етапи цього процесу – від оцінки потреб клієнта до моніторингу наданих послуг, підкреслюючи значення системного та структурованого підходу. Їх науковий внесок полягає в розробці практичних рекомендацій щодо організації кейс-менеджменту, що сприяють ефективному вирішенню соціальних проблем та інтеграції клієнтів у суспільство [3].

Загальновживаним у практиці соціальної роботи є таке розуміння досліджуваного поняття, поданого у посібнику Н. Гусак: «кейс (англ. – case) – справа, випадок – це проблемна ситуація клієнтки/ клієнта (окремої особи або сім'ї), що негативно впливає на якість життя людини й погіршує її стан (фізичний, психічний, матеріальний тощо). У межах цього випадку послуги можуть надаватися клієнтці/ клієнту в одній або кількох організаціях, що впроваджують різні програми» [1].

Однією з головних переваг кейс-менеджменту в соціальній роботі з сім'ями з СЖО є його комплексний характер, що включає оцінку потреб, розробку плану дій, координацію ресурсів та подальший моніторинг результатів. Це дозволяє уникнути дублювання послуг і підвищує ефективність соціальної допомоги.

Розкриємо детально переваги застосування кейс-менеджменту в роботі з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Індивідуалізований підхід у кейс-менеджменті дозволяє детально оцінити ситуацію кожної сім'ї, врахувати її унікальні потреби та обставини, створити персоналізований план допомоги.

Комплексна підтримка, що здійснюється завдяки кейс-менеджменту дозволяє інтегрувати різні види допомоги: психологічну,

соціальну, правову, фінансову тощо. Це забезпечує багатосторонню підтримку, знижуючи ризик пропуску важливих аспектів.

Зміцнення автономії сім'ї сприяє залученню сім'ї до вирішення проблем, вчить їх активно брати участь у формуванні планів та прийнятті рішень, що допомагає поступово відновити їхню самостійність.

Координація ресурсів, що зазвичай відбувається за рахунок діяльності кейс-менеджера (соціального працівника), який ефективно організовує взаємодію між різними службами, установами та організаціями, що допомагає уникнути дублювання функцій та забезпечити цілісність роботи.

Оцінка результатів ведення випадку, що можлива завдяки регулярному моніторингу, кейс-менеджмент дозволяє оцінювати результати виконання плану, вносити корективи та відстежувати прогрес у вирішенні проблем сім'ї.

Оцінка результатів ведення випадку допомагає своєчасно виявляти ризики та знаходити рішення для їх усунення, запобігаючи виникненню критичних проблем.

Психо-соціальна підтримка відбувається також за рахунок діяльності кейс-менеджера, який сприяє створенню довірливих стосунків із сім'єю, підтримує її емоційний стан, мотивує до змін і адаптації до складних обставин.

Ефективність роботи через реалізацію системного підходу і чітку структуру кейс-менеджменту дозволяють оптимізувати час і ресурси, підвищуючи ефективність роботи фахівців.

Висновки. Таким чином, кейс-менеджмент є перспективною технологією соціальної роботи, яка може допомогти покращити якість життя сімей з СЖО та оптимізувати використання ресурсів. Однак ефективне впровадження кейс-менеджменту в Україні потребує подальшого вдосконалення координаційних механізмів, підготовки фахівців та вдосконалення нормативно-правової бази. Перспективи розвитку кейс-менеджменту в Україні пов'язані з його інтеграцією в національні та регіональні програми соціальної допомоги. Важливу роль відіграє підготовка соціальних працівників, оскільки успішне застосування цього методу вимагає як теоретичних знань, так і практичних навичок ефективної комунікації, аналізу ситуації та організації підтримки.

Перевагами застосування кейс-менеджменту як технології є: можливість реалізації індивідуалізованого підходу до вирішення проблем сім'ї, комплексної підтримки, зміцнення автономії сім'ї, координація ресурсів різних суб'єктів підтримки, своєчасна оцінка результатів ведення випадку, можливість надання психосоціальної підтримки, ефективність роботи з кейсами.

Список використаних джерел

1. Гусак Н. Є. Кейс-менеджмент внутрішньо-переміщених осіб: методичні рекомендації / Н. Є. Гусак. – К., 2015. – 62 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9361/manual_case%20management_UNDP.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
2. Савчук О. М., Галай А. О. Кейс-менеджмент у роботі з внутрішньо переміщеними особами // Наукові записки НаУКМА: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. 2016. Т. 188. С. 70–74.
3. Тополь О. В., Нартюк О. Кейс-менеджмент як сучасний інструмент соціальної роботи // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35093/Topol_Nartiuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
4. Standarts for social work case management / NAWS, 2013. 62 p

СУБ'ЄКТИ ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТЕРАПІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В ГЕРІАТРИЧНИХ ЦЕНТРАХ

Чернецька Ю., Клочок О.

Актуальність тез продиктована необхідністю надання якісних соціальних послуг усім категоріям населення, зокрема, людям похилого віку, які є вразливою соціальною групою. Розвиток ринку геріатричних послуг в системі реалізації соціальних послуг населенню є органічним варіантом розв'язання цієї проблеми, що актуалізує дослідження питання суб'єктів здійснення такої роботи, зокрема з акцентом на реалізацію соціальної терапії осіб похилого віку.

Метою тез є уточнення суб'єктів соціальної терапії та напрямів здійснення ними соціальної терапії людей похилого віку в геріатричних центрах.

Аналіз наукової літератури показав, що питанням здійснення соціальної терапії приділяли увагу зарубіжні – Е. Еріксон (психологічні аспекти старіння та соціальної адаптації), Р. Батлер (загальні питання геронтології та вплив соціальної терапії на якість життя літніх людей, Д. Роулз (концепції активного старіння) та українські науковці – І. Іванова (теорія та практика соціальної роботи з людьми похилого віку), К. Олійник (методи соціальної підтримки літніх людей), Н. Малярчук (соціальна підтримка людей похилого віку), І. Поташнюк (реабілітація осіб похилого віку). Водночас, питання здійснення суб'єктами соціальної терапії осіб похилого віку залишається актуальним, особливо в умовах осередків такої роботи, що буде здійснено нами далі.

Виклад основного матеріалу. Геріатричні центри та подібні до них осередки догляду за людьми похилого віку є ключовими організаціями для здійснення соціальної терапії таких осіб, і, водночас провідними суб'єктами цієї діяльності. Вони надають фізичну, психологічну та соціальну підтримку людям похилого віку. Основна мета таких центрів – забезпечення умов для збереження життєвої активності та поліпшення якості життя.

Відзначимо, що соціальна терапія – це комплекс заходів, спрямованих на покращення емоційного, фізичного та соціального стану людей похилого віку через інтеграцію у суспільство, зміцнення зв'язків та залучення до активного за людьми похилого віку способу життя.

До суб'єктів, які здійснюють соціотерапевтичну діяльність в основному відноситься персонал геріатричного центру, а саме: соціальні працівники, медичний персонал і лікарі, психологи, залучені фахівці з організації дозвілля тощо.

Соціальні працівники організовують заходи з адаптації літньої особи, що прибула в центр, організують дозвілля, супровід, залучають мешканців до групових заходів [1].

Медичний персонал і лікарі (терапевти, неврологи, кардіологи, реабілітологи, лікарі з фізіотерапії) підтримують життєдіяльність організму літньої особи, слідкують за виконанням медичних призначень з лікування і терапії, сприяють фізичній реабілітації та підтримують загальний рівень здоров'я і активність мешканців [2].

Практичні психологи допомагають у подоланні емоційних труднощів та підтримують позитивний психоемоційний стан мешканців центру. Їх роботи спрямована на психосоціальну підтримку і супровід соціально-терапевтичної діяльності.

Окрім персоналу геріатричного центру суб'єктами соціальної терапії можна вважати членів сім'ї та близьких родичів людей похилого віку, оскільки перші мають важливу роль у підтримці емоційного комфорту та інтеграції літньої людини до нового середовища центру, підтримуючи родинні зв'язки.

До суб'єктів також відносяться і волонтери та громадські організації, які забезпечують соціальну взаємодію через організацію заходів, культурних програм і благодійних акцій.

Під час організації групових заходів, тренінгів, майстер-класів, арт-терапії та інших заходів реалізуються цілі соціальної терапії, що полягають у психологічному розвантаженні літньої людини, здійснення соціальної підтримки шляхом проведення індивідуальних та групових консультацій, відбувається залучення до фізичної активності у вигляді реалізації легких фізичних вправ, танцювальних чи спортивних занять, організація дозвілля в ході спільних культурних програм, святкування, тематичних вечорів.

Висновки. В Україні дії потужна мережа геріатричних центрів, одним із провідних їх завдань є здійснення соціальної терапії осіб похилого віку. Суб'єктами реалізації соціальної терапії є персонал геріатричного центру (соціальні працівники, медичний персонал і лікарі, психологи, залучені фахівці з організації дозвілля), близькі родичі, волонтери та громадські організації. Завдяки реалізації ними соціально-терапевтичної діяльності у людей похилого віку відбувається покращення психоемоційного стану та зниження рівня стресу, зберігається інтерес до життя, формуються нові соціальні зв'язки, триває активне залучення до життя громади, підвищується фізична активність та зміцнюється загальний стан здоров'я.

Перспективними напрямами дослідження стануть питання налагодження співпраці з сім'ями та громадськими організаціями для подальшого розвитку напрямів здійснення соціально-терапевтичної діяльності осіб похилого віку.

Список використаних джерел

1. Іванова І.Б. Соціальна робота з людьми похилого віку. Київ. Університет «Україна». 2023. Режим доступу: URL: https://uu.edu.ua/upload/Nauka/naukovi_vydannia/ivanova_i_b_social na_rob ota_z_ludmi_pohilogo_viku.pdf (дата звернення: 10.04.2024).

2. Поташнюк І. Реабілітація осіб похилого та літнього віку //Лікувальна фізична культура, спортивна медицина й фізична реабілітація. 2010. № 1 (9). С. 77-81.

АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ПІДХОДИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Чернова О. Б.

Актуальність проблеми. Актуальність проблеми полягає в тому, що на даний час спостерігається тенденція до збільшення кількості дітей, що мають проблеми у своєму розвитку. Це діти з особливими освітніми потребами, освіта, навчання та розвиток яких у полі зору психологів, педагогів. Наразі, у сучасній педагогічній науці та практиці, ведуться пошуки ефективних методів гармонійного розвитку дитини з особливими освітніми проблемами (ООП), основою яких є бережливе формування емоційно-вольової та пізнавальної сфери дитини. На сьогодні широкого застосування у роботі з дітьми з ООП набули арт-терапевтичні методи, до яких відносять заняття з різними засобами мистецтва, таких як, наприклад живопис, музика, художнє слово, тощо.

Аналіз досліджень і публікацій. Психолого-педагогічні основи арттерапії в роботі з дітьми з ООП розкривали у своїх працях численні науковці, які досліджували вплив творчих методів на розвиток дітей з особливими освітніми потребами. Серед яких можна виокремити Е. Мартінес, М. Монтессорі, К. Юнг тощо. Вони підкреслювали важливість творчих практик для корекції розвитку когнітивних і соціальних навичок, а також для забезпечення всебічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами. В Україні питання впливу арт-терапії на дітей досліджують багато вчених-теоретиків та практиків (Г. Батищева, О. Вознесенська, Н. Волкова, В. Газолишин, Н. Ещенко, О. Пилипенко, Н. Полякова, Н. Простакова, О. Пинчук, А. Чуприков, Т. Яценко та ін.) [1, с.139–141].

Ця тема також розглядалась в роботі О. Артюхової та Н. Вахняк [2, с.71–75.] На думку цих авторів , діти з особливими освітніми потребами – це ті діти, що мають різні види відхилень, які заважають їм повноцінно жити і порушують їх загальний розвиток. Методи арт-терапії дуже важливі у розвитку пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами, сприяють їх емоційному і когнітивному розвитку. Використовуючи найрізноманітніші техніки, такі як малювання пальцями, кляксографія, ниткографія, діти не лише розвивають творче мислення, а й покращують моторику, зорове сприйняття, увагу, пам'ять, мислення. Арт-терапія виступає потужним інструментом для корекції та підтримки їхнього розвитку в умовах інклюзивного освітнього середовища, враховує індивідуальні потреби кожної дитини. Застосування арт-терапевтичних технік створює комфортне середовище для самовираження дітей, де вони можуть долати бар'єри у спілкуванні.

Кисла О.Ф. [4, 203–231] розглядає ігрову терапію як процес переживання та осмислення всіх життєвих ситуацій з дитиною в ігровій формі. Основне значення гри полягає в тому, що за допомогою її особливих способів дитина моделює свою взаємодію з навколишнім світом. Це надає сенсу раніше засвоєним цільовим моделям поведінки. Під час ігор дитина засвоює мотиви людської діяльності. Так формується прагнення до соціально-значущої діяльності, що є важливим етапом підготовки до школи і праці.

Метою дослідження постало обґрунтування використання ефективних арт-терапевтичних методів та можливість їх застосування у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу. Арт-терапія - (лат. ars - мистецтво, грец. Therapeia - лікування), являє собою методику лікування за допомогою художньої творчості.

Арт-терапія – важлива частина корекційно-розвивальної роботи, що спрямована на допомогу дитині краще розуміти себе, виражати

емоції, розвивати навички спілкування та зменшувати тривожність [5]. Арт-терапія особливо ефективна, оскільки дозволяє дитині працювати через творчість природній для неї спосіб пізнання світу. За допомогою арт-терапії можна сприяти розвитку когнітивних функцій, таких як увага, пам'ять, мислення, що є важливим для дітей з ООП. Використання творчих завдань дозволяє не лише працювати з емоційним станом дитини, а й стимулювати розвиток її інтелектуальних здібностей. Арт-терапія показана дітям з: розладами аутистичного спектра (РАС), порушеннями мовлення, затримкою психічного розвитку, синдромом Дауна, гіперактивністю та СДУГ, емоційними та поведінковими труднощами. Розглянемо деякі з видів арт-терапії більш детально.

Казкотерапія – це метод, який використовує казкову форму для корекції емоційних порушень і вдосконалення взаємостосунків з навколишнім світом [6]. Метою і завданням є – зменшення агресивності у дітей, усунення тривожності і страхів, розвиток позитивних взаємостосунків з іншими дітьми. На заняттях можна використовувати різноманітні прийоми розповідь, пояснення, показ, складання казок з дітьми тощо. Казка допомагає дітям зрозуміти емоційні відносини між людьми та виховує в них позитивні риси характеру.

Казкотерапія допомагає розв'язати такі проблеми , як труднощі в навчанні, інтеграція особистості у соціум, розвиток творчих здібностей, розширення свідомості. вдосконалення взаємодії з навколишнім світом, психологічна підготовка до напружених емоційних ситуацій. Казка може стати чудовим інструментом для педагога, психолога, батьків, з її допомогою легше знайти спільну мову з дитиною. В ситуаціях, коли дитина не хоче чогось робити, або чинить неправильно, не сварити, не змушувати її, а вигадати казку, де герой буде схожий на вашу дитину і знаходиться в аналогічній ситуації, з якої виходить прийнявши правильне рішення. Дитина обов'язково поставить себе на місце героя і надалі буде повторювати його дії.

Плямографія - це техніка малювання за допомогою плям. На аркуш паперу наносяться фарби або чорнило, після чого аркуш складається навпіл або в інший спосіб змінюється його форма, щоб утворити симетричний або абстрактний малюнок. Потім ці плями розгораються і часто інтерпретуються [7]. Це творчість з плямами, яка розвиває дихання, координацію рухів, уяву та фантазію. Техніка активної уяви – це основна техніка малювання плям. Вона відкриває дитині необмежені можливості для самовираження. Під час творчого процесу дитина має можливість не тільки дізнаватись про себе, але й вирішувати проблеми, що її турбують. Робота над плямографією передбачає те, що дитина упорядковує колір і форми, концентрує увагу на відчуттях.

Основною метою роботи зі створення плям-малюнків є гармонізаціія розвитку особистості через самовираження і самопізнання. Плямографія несе чудову розвивальну та терапевтичну функцію, надає вміння перетворювати буденне на незвичайне, полегшує комунікацію для замкнених дітей, для тих, хто соромиться спілкуватись, або дітей з РАС, а також дає можливість невербального контакту, сприяє подоланню комунікативних бар'єрів. Заняття плямографією створюють великі можливості для експериментування з кінестетичними і зоровими відчуттями, розвивають здатність до сприйняття, розвивають художні здібності та підвищують самооцінку[7]. Сприятливим продуктом «плямо-створення» є почуття задоволення, яке виникає в результаті виявлення прихованих талантів та їх розвитку.

Пісочна терапія – це один з методів арт-терапії, який передбачає взаємодію з піском, гру в пісочниці з мініатюрними фігурками. Дитина створює власний світ у пісочниці, не завжди усвідомлено, відображаючи внутрішній стан, переживання, конфлікти, страхи.

Мета пісочної терапії – не змінювати і не переробляти дитину, а дати їй можливість бути такою, якою вона є. Існує багато вправ з цього виду терапії, наприклад, вправи: «Візерунки на піску», «Пісочний дощик», «Незвичайні сліди», «Секретні завдання кротів» тощо [8]. Пісочна терапія є одним із ефективних методів психокорекції для дітей з аутизмом, порушеннями мовлення, емоційно-вольової сфери, затримкою психічного розвитку тощо. Пісочна терапія допомагає: розвивати мовлення (особливо у дітей з затримкою психічного розвитку, затримками мовлення, розладами аутистичного спектру), покращувати емоційний стан – знизити рівень тривожності, агресії, страхів; стимулювати сенсорну інтеграцію (важливо для дітей з аутизмом або сенсорною дезінтеграцією), також допомагає розвивати креативність, уяву, просторове мислення.

Висновки. Таким чином арт-терапевтичні методики набувають все більшої актуальності у роботі психологів та соціальних педагогів у роботі з дітьми з ООП. Комбінація різних технік допомагає розширити можливості дитини та підвищити її адаптивність у навчанні та житті.

Список використаних джерел:

1. Арт-терапія в роботі психолога: інноваційні підходи : зб. матер. всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції, м. Кропивницький / за заг. ред. Жосана О. Е. (м. Кропивницький, 20–27 квіт. 2021 р.). Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 150 с.

2. Вахняк Н. В., Артюхова О. В. Теоретичні основи формування толерантності у старших дошкільників до дітей з особливими потребами. 92 Педагогічні науки : зб. наук праць. Херсон-2017. Вип. LXXIX. Т. 3. С. 71–75.

3. Деркач О.О. Арт-педагогіка як інноваційна технологія особистісно-орієнтованого навчання та виховання. URL: http://surl.li/gituo. (дата звернення: 17.04.2025).
4. Кисла О.Ф. Корекційна педагогіка: навч. посібник. Київ: Кондор, 2015. с.305.
5. Що таке арттерапія та чому вона ефективна у роботі з дітьми під час війни URL:https://voices.org.ua/news/shcho-take-artterapiia-ta-chomu-vona-efektyvna-u-roboti-z-ditmy-pid-chas-viyny.
6. Середа І., Кутержинська К. Казкотерапія в роботі корекційного педагога з дітьми з особливими освітніми потребами. *Вересень*1.1 (88) (2021) URL: https://september.moippo.mk.ua/index.php/sept/article/view/127/120 (дата звернення: 15.04.2025).
7. Плямографія на уроках корекційних педагогів як засіб розвитку особистості URL: https://vseosvita.ua/library/plamografia-na-urokah-korekcijnih-pedagogiv-ak-zasib-rozvitku-osobistosti-469209.html (дата звернення : 17.04.2025).
8. Пісочна терапія URL: https://irc.osvita-konotop.gov.ua/pisochna-terapiya.html (дата звернення: 17.04.2025).

СУЧАСНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Шапаренко Х. А.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти найважливіше значення в професійному та загальнокультурному становленні майбутніх фахівців відіграє освітнє середовище створене у закладі вищої освіти. Адже воно є культурно-освітнім хронотопом, в якому активно відбувається культурна ідентифікація здобувача освіти, особистісне становлення та формується професійна самосвідомість. У період перебування у культурно-освітньому середовищі ЗВО студенту важливо відчувати задоволення працею, яка є складовою його життєвого шляху. Тому набуває актуальності питання дослідження реформування освітнього середовища із застосування цифрових освітніх технологій як фактору забезпечення професійного становлення майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підтвердженням актуальності зв'язку між створенням сучасного освітнього середовища та професійним становленням майбутнього фахівця знаходимо у наукових розвідках сучасних українських дослідників, а саме: Н. Гонтаровської, яка охарактеризувала освітнє середовище як фактор розвитку особистості дитини [1], К. Дубич, яка представила особистісно

орієнтоване виховання студентів в умовах соціокультурного середовища вищого навчального закладу [2], А. Каташова, стосовно педагогічних основ розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею [3], О. Макагона, що запропонував організаційно-педагогічні умови створення сприятливого навчально-виховного середовища в загальноосвітньому навчальному закладі [4], Р. Монарьова, з питання формування соціально-професійної активності майбутнього вчителя в навчально-виховному середовищі педагогічного університету [5], Л. Панченко, що представила теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-освітнього середовища університету [6].

Мета дослідження. Охарактеризувати особливості застосування цифрових освітніх технологій в освітньому середовищі ЗВО як фактору забезпечення професійного становлення майбутнього фахівця.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури дозволяє визначити, що поняття «освітнє середовище» трактується з соціокультурної, психологічної, системної, екологічної позицій.

Як зробила висновок О. Петренко, на сучасному етапі терміном «освітнє середовище» маркують природне або штучно створене оточення учасників освітнього процесу в просторі освіти, що включає зміст і засоби освіти, спрямовані на забезпечення продуктивної творчої діяльності особистості, її освітній розвиток, педагогічні умови, ситуації, систему взаємин між людьми, які поєднані спільною педагогічною та навчальною діяльністю [7].

Отже, сучасне освітнє середовище включає збалансоване поєднання внутрішніх і зовнішніх фактів і умов, які взаємодіють між собою і безпосередньо впливають на результат освітнього процесу.

До компонентів сучасного освітнього середовища ми відносимо освітні установи, підприємства та організації та матеріально-технічне і науково-педагогічне забезпечення освітнього процесу.

Для того щоб відповідати запитам суспільства освітнє середовище повинне швидко реагувати на економічні, соціальні, політичні зміни. Тому на сучасному етапі ми говоримо про інформатизацію та персоналізацію освіти.

Впровадження цифрових технологій виступає важливим інструментом забезпечення якісної освіти. Інформаційний освітній простір забезпечує рівний доступ до знань і начальних матеріалів, дозволяє організувати дистанційне навчання.

Основними вимогами до сучасного освітнього середовища виступають: комфортність, емоційна насиченість, автентичність, пізнавальність, активність, творча самостійність, безпечність та цифровізація.

Серед переваг освітнього середовища із застосування цифрових технологій можна визначити зменшення кількості паперових

навчальних джерел для здобувачів освіти та наявність великої кількості навчальної інформації (відео лекції, анімація, аудиозапису), що дозволяє педагогу викликати та підтримувати інтерес до освітнього компоненту.

Також слід зазначити, що в традиційному навчанні головним завданням була передача здобувачеві освіти певної суми знань, формування низки визначених професійних умінь, а мета навчання в інформаційному освітньому просторі – навчити здобувача освіти висувати та вирішувати пізнавальні проблеми, а для цього знаходити, переробляти, використовувати та створювати інформацію, орієнтуватися в інформаційному просторі. Тобто здобувач освіти виступає як повноцінний партнер в освітньому процесі, самостійно формулюючи та вирішуючи пізнавальні завдання.

Ще одним позитивним фактором є той факт, що за допомогою інтернет-технологій легко вирішуються проблеми навчання у співпраці, а також диференціації та індивідуалізації навчання. Соціальні сервіси дозволяють здобувачеві освіти обрати власний стиль навчання, намітити індивідуальну освітню траєкторію. Студент може самостійно вивчати матеріал, виконувати завдання у зручний для нього час та самостійно визначати тривалість виконання завдання.

В інформаційному освітньому середовищі є можливість узгодити індивідуальне та колективне навчання, узгодити синхронну та асинхронну взаємодії усіх сторін освітнього процесу.

Але, окрім преваг застосування цифрових освітніх технологій в освітньому середовищі ЗВО, слід не забувати, що з впровадженням цифрових технологій у освітній процес знижується роль педагога як джерела знань та рівень розумової активності здобувачів освіти. Вже сьогодні ми можемо спостерігати як студенти перестають самостійно шукати необхідну інформацію застосовуючи ChatGPT.

Повний перехід на користування цифровими технологіями негативно впливає на процес соціалізації здобувачів освіти їх комунікацію, що може призвести до зниження мотивації до навчання. Цифрові технології повинні не замінювати а доповнювати освітню діяльність викладача.

Висновки. Створення інформаційного освітнього середовища є основою підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців. Компетентне застосування цифрових технологій збільшує педагогічний вплив на формування творчого потенціалу здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Гонтаровська Н. Б. Освітнє середовище як фактор розвитку особистості дитини : монографія. Київ : Вид-во РВА «Дніпро- VAL», 2010. 623 с.

2. Дубич К. В. Особистісно орієнтоване виховання студентів в умовах соціокультурного середовища вищого навчального закладу : автореф. дис... кан. пед. наук: 13.00.07. Луганськ, 2007. 20 с.

3. Каташов А. І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею : автореф. дис... кан. пед. наук: 13.00.01. Луганськ, 2001. 20 с.

4. Макагон О. Е. Організаційно-педагогічні умови створення сприятливого навчально-виховного середовища в загальноосвітньому навчальному закладі : автореф. дис... кан. пед. наук: 13.00.01. Харків, 2007. 20 с.

5. Монарьов Р. Г. Формування соціально-професійної активності майбутнього вчителя в навчально-виховному середовищі педагогічного університету : автореф. дис... кан. пед. наук : 13.00.04. Черкаси, 2009. 20 с

6. Панченко Л. Ф. Теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-освітнього середовища університету : дис. ... кан. пед. наук: 13.00.10. Луганськ, 2011. 508 с.

7. Петренко О. Б. Дефініція і сутнісне наповнення поняття «освітнє середовище» в контексті сучасної освітньої парадигми. *Інноватика у вихованні*. 2018. Том 2 № 7. С. 123-127.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОЗБЕРЕЖЕННЯ У МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

Шевченко Є. О.

«Військовий конфлікт» має значний та багатогранний вплив на процес формування навичок самозбереження у майбутніх працівників соціальної сфери [1]. Цей вплив проявляється як безпосередньо, через досвід бойових дій та їхніх наслідків, так і опосередковано, через зміни в суспільстві та психологічному кліматі.

Для кращого розуміння впливу "контексту війни" на формування навичок самозбереження у майбутніх соціальних працівників, було проведено узагальнення даних та представлено групи дослідників і практиків, які займаються цією проблематикою.

Дослідження в цій області охоплюють різні напрямки та спеціалізації. Зокрема, виділено групу психологів та психотерапевтів, таких як Джудіт Герман, Віктор Франкл, Бессел ван дер Колк та фахівці з посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Вони зосереджуються на вивченні впливу війни на психічне здоров'я, розвитку травм, ПТСР, а також на розробці методів лікування та реабілітації.

Іншу групу складають соціологи та антропологи, серед яких Світлана Алексієвич, дослідники вимушеної міграції та дослідники впливу війни на дітей. Їхня увага спрямована на соціальні, економічні та психологічні наслідки війни для різних груп населення, дослідження досвіду біженців, впливу війни на дітей та документування свідчень про воєнні події.

Також виділено групу фахівців з соціальної роботи та гуманітарних працівників, до якої входять співробітники ООН, Червоного Хреста, Лікарів без кордонів та соціальні працівники, які надають допомогу ветеранам, біженцям і жертвам насильства. Вони займаються наданням безпосередньої допомоги постраждалим від війни, розробкою та реалізацією програм підтримки й реабілітації, а також працюють у зонах конфліктів.

Важливу роль відіграють політологи та фахівці з міжнародних відносин, які досліджують причини та наслідки збройних конфліктів, а також займаються питаннями миробудівництва та постконфліктного врегулювання. Вони аналізують вплив війни на політичні системи, економіку, демографію та розробляють стратегії для подолання наслідків війни та встановлення миру.

Окрему групу становлять українські дослідники та практики (починаючи з 2014 року), включаючи психологів, психотерапевтів, соціологів, соціальних працівників, волонтерів та журналістів. Вони зосереджуються на дослідженні та документуванні впливу війни на сході України, а з 2022 року – повномасштабної російської агресії, на українське суспільство, наданні допомоги постраждалим та розробці програм підтримки й реабілітації.Важливо підкреслити, що цей перелік не є вичерпним, і існує багато інших дослідників та практиків, які вивчають різні аспекти "контексту війни". Можна також зробити висновок, що "контекст війни" є міждисциплінарною темою, і її розуміння потребує комплексного підходу, що поєднує знання з різних галузей. Дослідження та практична робота в "контексті війни" є надзвичайно важливими для подолання наслідків збройних конфліктів та сприяння встановленню миру [4].

Слід зазначити, що війна в Україні значно впливає на всі сфери життя, зокрема, на формування навичок самозбереження у майбутніх працівників соціальної сфери. Питання психологічної підтримки та розвитку стресостійкості у здобувачів освіти набуває особливої гостроти. Військовий конфлікт змушує переосмислити підходи до навчання та виховання, враховуючи нові реалії та виклики [7].

Важливим аспектом є формування у майбутніх фахівців здатності до самозбереження у професійній діяльності. Це включає не лише знання технік психологічної саморегуляції, а й уміння ефективно працювати в команді, надавати підтримку та допомогу іншим.

Заклади освіти повинні адаптувати програми підготовки фахівців соціальної сфери до умов воєнного часу, включаючи такі аспекти, як:

Психологічна підтримка: забезпечення здобувачам освіти доступу до психологічної допомоги, проведення тренінгів з розвитку стресостійкості та емоційної стабільності [3, 5].

Розвиток навичок самозбереження: навчання здобувачів освіти технікам саморегуляції, методам запобігання професійному вигоранню, формування вміння працювати в кризових ситуаціях [8].

Інтеграція питань війни в навчальний процес: обговорення впливу воєнного конфлікту на психіку людини, формування толерантності та розуміння потреб вразливих груп населення.

Військовий конфлікт ставить перед майбутніми працівниками соціальної сфери нові виклики, але водночас створює можливості для професійного зростання та розвитку. Адаптація освітніх програм до реалій воєнного часу сприятиме підготовці фахівців, здатних ефективно працювати в умовах невизначеності та надавати якісну допомогу тим, хто її потребує [4].

Отже, "контекст війни" виступає каталізатором формування специфічних навичок самозбереження у майбутніх працівників соціальної сфери. Ці навички не лише допомагають їм ефективно виконувати свої професійні обов'язки в умовах кризи, але й сприяють їхньому особистісному зростанню та стійкості. Система освіти та професійної підготовки повинна враховувати ці аспекти та забезпечувати майбутніх соціальних працівників необхідними знаннями, вміннями та підтримкою для успішної роботи в умовах воєнного конфлікту та післявоєнної відбудови.

"Контекст війни" створює серйозні виклики для майбутніх працівників соціальної сфери, але водночас відкриває можливості для формування унікальних навичок самозбереження, стійкості, емпатії та професіоналізму. Важливо, щоб система освіти та професійної підготовки враховувала ці виклики та забезпечувала майбутніх соціальних працівників необхідними знаннями, вміннями та підтримкою для успішної роботи в нових умовах.

Список використаних джерел:

1. Алексієвич, С. (2016). У війни не жіноче обличчя. Харків. Віват, 2016. 400 с.

2. Березівська, Л. Д. (2023). Інформаційне забезпечення національно-патріотичного виховання в контексті цифровізації і цифрової трансформації освіти. Київ: ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського НАПН України. С. 7-12.

3. Герман, Д. (2015). Травма та одужання. Київ: Видавництво Жупанського. 416 с.

4. Кремень, В. Г. (2023). Освіта і наука України: шлях до консолідації суспільства. Київ: НАПН України. С. 78-82.
5. Франкл, В. (2000). Людина в пошуках справжнього сенсу. Львів: Свічадо. 336 с.
6. Хомярчук, А. (2023). Національно-патріотичне виховання молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва. Педагогічний журнал Волині, 4(11), С. 9–14.
7. Шевченко Є. О. (2023). Актуальні питання підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до самозбереження у професійній діяльності в сучасних умовах. Харків: ХГПА. С. 98-110.
8. Ван дер Колк, Б. А. (2014). Тіло пам'ятає все. Київ: Книголав. 511 с.

МОХО D-CPT ЯК ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ СИНДРОМУ ДЕФІЦИТУ УВАГИ З ГІПЕРАКТИВНІСТЮ (РДУГ)

Шевчук В. В.

Актуальність дослідження. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ) є одним із найпоширеніших нейропсихологічних розладів дитячого віку, основою якого є дисфункція дофамінергічної та норадреналінергічної систем. Порушення обміну нейромедіаторів у лобно-базальних відділах головного мозку призводить до зниження самоконтролю, недостатності гальмівних механізмів, неуважності й підвищеної рухливості. Своєчасне розпізнавання симптомів СДУГ має вирішальне значення для профілактики розвитку вторинних психоемоційних порушень, таких як тривожність, депресія та емоційна нестабільність.

Рання діагностика відкриває можливості для ефективної психолого-педагогічної та медичної допомоги, сприяє гармонійному розвитку дитини, її успішній адаптації в навчальному середовищі та соціумі. Невиявлене СДУГ може ускладнити навчання, погіршити міжособистісні стосунки, спричинити хронічний стрес, депресивні стани та соціальну дезадаптацію в дорослому житті.

В умовах сучасної практики актуальним є застосування об'єктивних, валідованих інструментів для точної оцінки порушень уваги й поведінки. Одним із таких засобів є комп'ютеризований тест тривалого виконання МОХО d-CPT, що забезпечує високу точність у виявленні симптомів дефіциту уваги та гіперактивності й є важливою складовою ранньої діагностики та підтримки дітей із СДУГ.

Аналіз останніх наукових досліджень із даної теми. Проблематика синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ) є

об'єктом активного наукового вивчення в різних галузях — нейропсихології, психіатрії, педагогіці та нейронауках. У сучасних дослідженнях Faraone S.V., Banaschewski T., Coghill D. акцент робиться на біологічних механізмах розвитку СДУГ, зокрема на порушенні дофамінергічної та норадреналінергічної нейротрансмісії в лобно-базальних відділах мозку, що спричиняє дефіцит процесів гальмування та саморегуляції [7, с. 790].

Дослідники Airdrie J.N., Langley K., Thapar A. підкреслюють, що СДУГ має комплексну етіологію, в якій поєднуються генетичні фактори (до 75% випадків мають спадкову основу), пренатальні ризики (наприклад, вплив токсинів під час вагітності) та особливості розвитку центральної нервової системи [3, с. 566].

У фокусі останніх досліджень Cortese S. також перебувають коморбідні стани, які часто супроводжують СДУГ: тривожні розлади, депресія, порушення поведінки та розлади навчання. Вказується на важливість ранньої діагностики для попередження ускладнень та збереження позитивної траєкторії розвитку дитини [5, с. 1052].

Важливим напрямом сучасної науки є вдосконалення діагностичних інструментів. Дослідниками Berger T., Urech A., Krieger T., Stolz T., Schulz A., Vincent A., Moser C.T., Moritz S., Meyer B. відзначається необхідність об'єктивних методів оцінки, що зменшують суб'єктивність діагнозу. Одним із таких інструментів є комп'ютеризований тест тривалого виконання MOXO d-CPT, який демонструє високу чутливість та специфічність у виявленні симптомів порушення уваги та імпульсивності [4, с. 70]

У терапевтичній сфері, як зауважують Evans T.M, Bira L., Gastelum J.B, Weiss L.T, Vanderford N.L. зростає інтерес до мультидисциплінарного підходу: поєднання медикаментозного лікування, когнітивно-поведінкової терапії та освітньо-поведінкових інтервенцій, що дозволяє досягти кращих довгострокових результатів [6 с. 283].

Таким чином, останні наукові дослідження підтверджують біологічну природу СДУГ, підкреслюють важливість ранньої діагностики та застосування сучасних валідованих методів оцінки, що відкриває нові перспективи для своєчасної допомоги дітям із цим розладом.

Мета дослідження. Вивчити значення тесту MOXO d-CPT для забезпечення високої точності у виявленні симптомів дефіциту уваги та гіперактивності.

Виклад основного матеріалу. Основна причина РДУГ – порушення дофамінової та норадреналінової систем (дофамін і норадреналін – нейромедіатори: біологічно активні хімічні речовини, за допомогою яких передається електричний імпульс в лобно-базальних відділах головного мозку. Це спричиняє недостатність гальмівних механізмів,

низьку вольову здатність контролювати поведінку, неуважність та підвищену рухливість.

Раннє розпізнавання синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ) є вирішальним для сприяння гармонійному розвитку дитини. Своєчасне виявлення допомагає попередити розвиток супутніх психоемоційних порушень, таких як тривожність, депресія чи емоційна нестабільність. Рання діагностика відкриває можливості для ефективної терапії, коли психіка ще найбільш гнучка до змін. Вона також дозволяє родині отримати спеціалізовану підтримку й ресурси, що полегшують догляд та навчання дитини. Завдяки цьому знижується ймовірність шкільних труднощів та соціальної дезадаптації [1, с. 18].

Якщо РДУГ залишається недіагностованим, це може суттєво ускладнити як навчання дитини, так і її подальше доросле життя. Діти з цим розладом часто стають об’єктами булінгу як у школі, так і в родинному колі через нерозуміння їхньої поведінки. Труднощі з концентрацією уваги й організацією можуть викликати навчальні невдачі. Проблеми у спілкуванні з однолітками нерідко призводять до соціальної ізоляції й зниження самооцінки. Накопичення невдач підвищує ризик розвитку стресу, тривожності та депресії.

Сучасна діагностика проблем уваги й поведінки вимагає використання надійних, валідних і технологічно адаптованих інструментів. Одним із провідних діагностичних засобів у цій сфері є МОХО d-CPT — комп'ютеризований тест тривалого виконання (Continuous Performance Test), розроблений для об'єктивної оцінки дефіциту уваги та гіперактивності [2, с. 102].

МОХО d-CPT пройшов широкомасштабні клінічні випробування і отримав визнання як серед українських, так і серед міжнародних фахівців. На сьогодні існує понад 100 рецензованих наукових публікацій, що підтверджують його ефективність. Понад 750 000 діагностичних процедур проведено в усьому світі із застосуванням цього інструменту. Згідно зі статистикою, 97% спеціалістів рекомендують МОХО своїм колегам, що є найкращим свідченням довіри та задоволеності професіоналів.

МОХО d-CPT є інноваційним рішенням, яке дозволяє точно вимірювати основні характеристики уваги: стійкість уваги, контроль імпульсів, швидкість реакції та гіперактивність. Тест використовує унікальну методику залучення зорових і слухових дистракторів, що дозволяє максимально наблизити умови тестування до реального середовища, де функціонують люди з РДУГ.

Інструмент є повністю хмарним і дистанційним, що дає можливість проводити діагностику без прив'язки до спеціального обладнання. Завдяки цьому МОХО d-CPT особливо зручний у застосуванні в освітніх закладах, медичних установах та приватних клініках.

В Україні МОХО d-CPT сертифіковано як діагностичний інструмент Класу І. Методика має офіційну Декларацію відповідності та допущена до використання в освітніх закладах із Грифом МОН України. Це відкриває широкі можливості для інтеграції МОХО у роботу шкільних психологів, фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та медичних працівників.

Порівняно з традиційними методами діагностики РДУГ, МОХО d-CPT забезпечує об'єктивність і стандартизованість результатів, що мінімізує суб'єктивні помилки оцінювання. Інтерфейс тесту дружній до користувача, а результати представлені у вигляді зрозумілих і детальних звітів, які легко інтерпретувати.

МОХО d-CPT дозволяє:

- Проводити точний скринінг та діагностику синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю.
- Швидко адаптувати діагностичну процедуру до потреб клієнта.
- Забезпечити дотримання стандартів захисту даних відповідно до HIPAA.
- Працювати без необхідності придбання додаткового обладнання.

Розлад дефіциту уваги та розлад дефіциту уваги з гіперактивністю (РДУ/РДУГ) належать до найпоширеніших нейропсихіатричних порушень дитячого віку. За даними DSM-5, симптоми РДУГ суттєво заважають повсякденному функціонуванню та розвитку людини. Від 8% до 12% дітей у всьому світі страждають на ці розлади, і приблизно у 65% випадків симптоми зберігаються у дорослому віці.

Несвоєчасна діагностика та відсутність відповідної підтримки можуть призводити до розвитку інших психічних захворювань, проблем у соціалізації, труднощів в академічній і професійній сферах. Саме тому важливість надійної діагностики важко переоцінити.

МОХО d-CPT не замінює клінічного обстеження, але є важливим його компонентом. Він дозволяє клініцисту:

- Виявити специфічні труднощі в когнітивній функціональності дитини або дорослого.
- Підтвердити або спростувати попередні діагностичні гіпотези.
- Вибрати найбільш ефективну стратегію втручання — психологічну, педагогічну або медикаментозну.

Тест також використовується для моніторингу ефективності лікування: зміни в показниках після терапевтичних втручань допомагають об’єктивно оцінити результати роботи.

- Підключення до системи через будь-який комп'ютер з доступом до Інтернету.

- Використання у тестах реалістичних дистракторів, які моделюють справжні умови повсякденного життя.
- Автоматична генерація детального звіту з графічним і табличним представленням результатів.
- Висока адаптивність для різних вікових груп: MOXO d-CPT підходить як для дітей, так і для дорослих.

В Україні організовані сертифікаційні програми для професіоналів, що працюють із MOXO d-CPT. Це дозволяє спеціалістам краще розуміти принципи роботи тесту, методики інтерпретації даних та практичні аспекти використання результатів у психологічній та педагогічній діяльності.

Висновки. MOXO d-CPT — це сучасний, науково обґрунтований і високонадійний інструмент для діагностики РДУГ, який поєднує об'єктивність, зручність у використанні та високий рівень клінічної достовірності. Його застосування істотно підвищує якість діагностичних процедур, дозволяючи більш точно виявляти особливості когнітивного профілю дитини чи дорослого, що сприяє своєчасному втручанню та поліпшенню якості життя людей із РДУГ.

Список використаних джерел

1. Марценковська І.І. Дитина з розладами дефіциту уваги та гіперактивністю в українській школі. *Нейроньюс. Психоневрологія та нейропсихіатрія*. 2020. №4 (115). С. 17-19.

2. Рейті Дж., Гелловелл Е. РДУГ: перезавантаження. Ефективні стратегії для повноцінного життя з розладом дефіциту уваги та гіперактивності в дітей і дорослих. К. : Yakaboo Publishing, 2024. 224 с.

3. Airdrie J.N., Langley K., Thapar A. Facial Emotion Recognition and Eye Gaze in Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder With and Without Comorbid Conduct Disorder. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*. 2018 Aug;57(8). P. 561-570.

4. Berger T., Urech A., Krieger T., Stolz T., Schulz A., Vincent A., Moser C.T., Moritz S., Meyer B. Effects of a transdiagnostic unguided Internet intervention ('velibra') for anxiety disorders in primary care: results of a randomized controlled trial. *Psychol Med.* 2017 Jan;47(1). P. 67-80.

5. Cortese S. Pharmacologic Treatment of Attention Deficit-Hyperactivity Disorder. *N Engl J Med*. 2020 Sep 10;383(11). P. 1050-1056.

6. Evans T.M, Bira L., Gastelum J.B, Weiss L.T, Vanderford N.L. Evidence for a mental health crisis in graduate education. *Nat Biotechnol*. 2018 Mar 6;36(3). P. 282-284.

7. Faraone S.V., Banaschewski T., Coghill D. The World Federation of ADHD International Consensus Statement. Evidence-based conclusions about the disorder. *Neurosci Biobehav Rev.* 2021 Sep. P. 789-818.

ІНТЕГРАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ МЕНЕДЖМЕНТУ В ОРГАНІЗАЦІЮ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗП(ПТ)О

Шеляг С. І.

Фізичне виховання здобувачів освіти ЗП(ПТ)О є важливою складовою формування здорової особистості, здатної до активної участі в суспільному житті та готової до виконання громадянського обов'язку. На сучасному етапі реформування освітньої системи особливої актуальності набуває інтеграція принципів менеджменту в освітній процес, зокрема в фізкультурно-оздоровчу сферу.

Як зазначає С. О. Дубогай, "ефективність фізичного виховання багато в чому залежить від якості його управління, планування та організації" [1, с. 37]. Планування занять, організація навчального процесу, контроль за рівнем фізичної активності учнів — усе це потребує сучасних підходів, що враховують індивідуальні особливості дітей, новітні технології та принципи збереження здоров'я.

Менеджмент в освіті — це науково обґрунтована система управління, що передбачає цілеспрямоване планування, організацію, контроль та мотивацію освітньої діяльності. За В. І. Бондарем, "освітній менеджмент є важелем ефективності впровадження інновацій та забезпечення якості освіти" [2, с. 21].

У фізкультурно-оздоровчій підготовці йдеться про:

- планування тренувального процесу;
- організацію спортивних заходів;
- управління матеріально-технічною базою;
- моніторинг результатів і стану здоров'я здобувачів;
- мотивацію до здорового способу життя.

Впровадження елементів менеджменту в ЗП(ПТ)О сприяє підвищенню ефективності фізичного виховання та збереженню здоров'я здобувачів. Це здійснюється через розробку стратегічного плану фізкультурно-оздоровчої діяльності, налагодження командної взаємодії, а також використання інформаційно-аналітичних методів контролю фізичного розвитку здобувачів освіти. Такий підхід дозволяє цілеспрямовано формувати здоров'язбережувальне середовище в закладі освіти.

В. М. Платонов наголошував, що "управлінська діяльність у фізичному вихованні має базуватись на даних педагогічного контролю та системного аналізу" [3, с. 89]. Слід відзначити, що провідну роль у впровадженні елементів менеджменту відіграє керівництво закладу: саме воно визначає освітню стратегію, забезпечує необхідні ресурси та мотивує колектив до впровадження інновацій. Ефективне управлінське

лідерство створює сприятливі умови для фізичного розвитку здобувачів освіти.

Інтеграція елементів менеджменту в організацію фізкультурно-оздоровчої підготовки здобувачів освіти ЗП(ПТ)О є дієвим засобом підвищення ефективності освітнього процесу та формування здорової, соціально активної особистості. Вона потребує комплексного підходу, кваліфікованих кадрів і стратегічного бачення.

Список використаних джерел

1. Дубогай С. О. Теоретико-методичні основи фізичного виховання. – Київ: Наукова думка, 2014. – 240 с.

2. Бондар В. І. Управління закладами освіти: теорія і практика. Київ: Логос, 2019. 312 с.

3. Платонов В. М. Система подготовки спортсменів у спорті. Київ: Олімпійська література, 2004. 584 с.

4. Савчук В. А. Менеджмент у сфері фізичної культури і спорту. Львів: Сполом, 2017. 198 с.

АДАПТИВНІ ФІТНЕС-ПРОГРАМИ В СИСТЕМІ ОЗДОРОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАХВОРЮВАННЯМ НА ДИТЯЧИЙ ЦЕРЕБРАЛЬНИЙ ПАРАЛІЧ

Школа О. М., Даньковська А. В.

Актуальність проблеми. У сучасному світі, де технології стрімко розвиваються, фітнес-індустрія не залишається осторонь. Проте, недостатня фізична активність є однією з головних причин погіршення здоров'я, що може призводити до серйозних фізичних і психологічних ускладнень, особливо у дітей середнього шкільного віку. Діти з обмеженими можливостями стикаються з багатьма проблемами, які ускладнюють інтеграцію в суспільство та активного способу життя.

Адаптивні фітнес-програми є ефективним засобом оздоровлення дітей з дитячим церебральним паралічем, адже вони враховують індивідуальні потреби кожної дитини та сприяють їхній соціальній і фізичній реабілітації. Тому на сьогодні існує потреба у подальшому дослідженні ефективності фітнес-програм, розробці сучасних методик та їх впровадженні у навчальні заклади та реабілітаційні центри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз літератури та інтернет-джерел, присвячених адаптивним фітнес-програмам свідчить про існуючі методичні підходи в процесі оздоровленні дітей з захворюванням на дитячий церебральний параліч. В процесі досліджування з'ясовано, що адаптивні фітнес-програми це новий напрям у системі освіти який вивчає аспекти фізичного виховання

людей, які мають певні захворювання або травми, порушення життєво важливих функцій організму і обмеження фізичних можливостей. Аналіз зібраних даних дозволив визначитись з існуючою проблемою дослідження та пошуку нових сучасних методів та програм для оздоровлення дітей і молоді та оцінки їх ефективності [1; 2; 5].

Мета дослідження. Є розробка адаптивної фітнес-програми як засіб оздоровлення дітей середнього шкільного віку із захворюваннями на дитячий церебральний параліч.

Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, недостатня фізична активність є однією з провідних причин погіршення фізичного та психологічного здоров'я, що може призводити до серйозних ускладнень у розвитку дитини. Ця проблема є загостреною серед дітей з обмеженими можливостями, які щоденно стикаються з бар'єрами, що ускладнюють їх активну участь у суспільному житті [1].

Окрему увагу слід приділяти соціалізуючому потенціалу адаптивного фітнесу. Заняття у міні-групах розвивають комунікативні навички, вміння працювати в команді та долати соціальну ізоляцію. Фізична активність стає не лише засобом оздоровлення, а й платформою для інтеграції та розширення життєвого простору дитини. Тому ефективність таких програм залежить від міждисциплінарного підходу – активної співпраці педагогів, лікарів, психологів, батьків і самих дітей [2].

Адаптивний фітнес та розробка фітнес-програм для дітей з дитячим церебральним паралічем виступає ефективним інструментом оздоровлення. Його головна мета полягає не лише в зміцненні м'язів чи покращенні рухливості, а й у формуванні позитивної мотивації до фізичної активності, що критично важливо в умовах хронічного захворювання.

ДЦП є складним неврологічним порушенням, що обмежує рухові функції, координацію та м'язовий тонус, ускладнює формування моторики та негативно впливає на розвиток нервово-психологічних функцій. Порушення координації м'язових скорочень створює значні труднощі в оволодінні навіть найпростішими рухами, тому адаптивні вправи мають ключове значення для зниження м'язової спастичності, стимуляції рухового розвитку й поліпшення контролю над тілом.

Комплексний підхід до фізичного розвитку передбачає систематичне виконання спеціально підібраних вправ на гнучкість, силу, витривалість і координацію, що сприяє не лише покращенню фізичного стану, а й соціальної адаптації та стабілізації психоемоційного стану. У програмуванні занять необхідно враховувати типові порушення у сферах, як мовлення, когнітивні функції, сенсорне сприйняття та емоційно-поведінкові реакції. Адаптивний фітнес допомагає подолати наслідки тривожності та соціальної ізоляції, які часто спостерігаються у

дітей із ДЦП. Використання індивідуалізованих програм, спрощених інструкцій, альтернативної комунікації та методів поведінкової терапії дозволяє створити комфортне середовище для розвитку фізичних і психологічних можливостей дитини [3].

Серед факторів, які слід враховувати при розробці оздоровчої фітнес-програми при ДЦП можна виділити наступні:

- Характеристика рухових порушень
- Принцип поступового ускладнення
- Розвиток рівноваги та координації
- Чергування активності та відпочинку
- Індивідуалізація програми
- Комплексний підхід
- Мотивація та емоційна підтримка
- Контроль та корекція програми.

Основні принципи програми – поступовість, індивідуальний підхід і мотивація.

Дана фітнес-програма допоможе зміцнити м'язовий тонус, покращити координацію, збільшити рухливість і навіть розвинути впевненість у собі. Окрім оздоровчого ефекту, діти отримують емоційне задоволення та краще себе почувають за рахунок ігрового формату.

Адаптивна фітнес-програма для дітей із дитячим церебральним паралічем, розрахована на три місяці, спрямована на покращення фізичних можливостей, координації рухів та психоемоційного стану дітей. Програма містить структурований підхід із поступовим збільшенням навантаження, що відповідає принципам безпечного тренування для дітей із ДЦП. Вона включає три тренувальні дні на тиждень, що забезпечує необхідну частоту занять для розвитку фізичних якостей (гнучкості, сили, швидкості, витривалості, координації, рівноваги) та формування закріплення нових навичок. Структура занять складається з підготовчої, основної та заключної частини з ігровими завданнями та дихальними техніками, що дозволяє комплексно розвивати фізичні та психоемоційні здібності дітей.

Адаптивна фітнес-програма для дітей з дитячим церебральним паралічем.

Перший місяць – заняття проходять з батьками дітей, знайомство з вправами та адаптація, акцент робиться на загальну моторику, прості координаційні рухи та вправи на рівновагу. Тривалість занять становить 30 хвилин, що дозволяє дітям адаптуватися до нового формату активності без перевантаження.

Другий місяць – додаються вправи для розвитку м'язової сили та витривалості. Тривалість занять збільшується до 40 хвилин, а вправи стають складнішими, додаються легкі силові навантаження та різні

вправи з предметами та фітнес обладнанням: балансувальні платформи, фітболи тощо.

Третій місяць – ускладнення програми та інтеграція вправ у ігровий формат, виконання вправ з більшою інтенсивністю, поєднують рухи у цілісні комбінації, а також активно беруть участь у рухливих іграх. Тривалість тренувань зростає до 60 хвилин, а заняття стають ще динамічнішими та цікавішими.

Структура програми.

Підготовча частина повинна містити прості й добре освоєні вправи, із поступовим збільшенням амплітуди та складності рухів, що сприяє ефективній напрузі всіх м'язів тіла.

Основна частина заняття включає вправи на розвиток сили, гнучкості й координації, з урахуванням індивідуальних потреб дитини, обов'язково залучаючи м'язи-антагоністи та пошкоджені м'язові групи. Важливо забезпечити плавність переходів між вправами, логічну послідовність і увагу до техніки виконання.

Заключна частина акцентується на вправах для розтягнення основних м'язових груп, що сприяє формуванню правильної постави, та додавати позитивні елементи, такі як ігри або танці, для створення приємного емоційного завершення [4].

Висновки. У підсумку можна стверджувати, що адаптивні фітнес-програми відіграють важливу роль у процесі реабілітації та оздоровлення дітей середнього шкільного віку з обмеженими можливостями, сприяючи їх фізичному розвитку та психологічному стану. Вони не лише покращують фізичний складову, а й сприяють формуванню впевненості в собі, розвитку соціальних навичок та успішній інтеграції дітей у суспільство [5].

Розробка оздоровчої програми адаптивного фітнесу для дітей з ДЦП – це відповідальний процес, що вимагає комплексного підходу. Поєднання правильного підбору вправ, поступового ускладнення, індивідуального підходу та мотиваційних чинників сприяє покращенню фізичного здоров'я та якості життя. Впровадження таких програм дає змогу людям з ДЦП розширювати свої рухові можливості, покращувати соціальну адаптацію та отримувати більше задоволення від фізичної активності.

Отже, адаптивні фітнес-програми є ефективним засобом оздоровлення дітей з обмеженими можливостями. Вони не лише покращують фізичний стан, але й сприяють емоційному та соціальному розвитку. Важливо, щоб фітнес-програми для дітей з обмеженими можливостями розроблялися з урахуванням їх індивідуальних потреб та можливостей, а також проводилися під керівництвом кваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел

1. Галицький О. М., Гришова Р. В. Світовий досвід реалізації державної політики підтримки осіб з інвалідністю та його імплементація в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*: наук.-практ. журн. 2019. №6. С. 122-127.

2. Грицюк І. М. Особливості розвитку дитини з дитячим церебральним паралічем / І. М.Грицюк // Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації : наук. журн. / Відкр. міжнар. ун-т розвитку людини "Україна". – Кременчуг, 2013. - № 2. - С. 295-299.

3. Василенко Н. В. Сучасні підходи концепції інклюзивної освіти в Україні: нормативно-правове забезпечення. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка.* 2014. № 4. С. 3-9.

4. Копочинська Ю. В., Зайцева В. О. Огляд сучасних засобів фізичної реабілітації дітей із церебральним паралічем. *Visnyk of Zaporizhzhya National University Physical education and Sports*. 2021. № 2. С. 85–90. URL: https://doi.org/10.26661/2663-5925-2021-2-12 .

5. Olena V. Otravenko, Olena M. Shkola, Valeriy O. Zhamardiy, Olena D. Shynkarova, Olena V. Fomenko, Tetiana L. Poluliashchenko, Viktoriia I. Donchenko (2024). Fostering the social activity of future specialists in physical education and sports in a health-preserving environment. Acta Balneologica. Journal of the polish balneology and physical medicine association. 2024 march-april, vol. LXVI. ISSUE 2 (180). Pp. 135-143. DOI: https://doi.org/10.36740/ABAL202402110. ISSN 2082-1867. URL: https://actabalneologica.pl/wp-content/uploads/library/ActaBalneol2024i2net.pdf.

ЗАЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ ДО РОЗРОБКИ ІПР ЯК ОСНОВА ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ІНКЛЮЗІЇ

Яковенко В. В.

Актуальність проблеми. В умовах модернізації системи освіти України, зокрема розширення інклюзивного навчання, проблема залучення батьків до освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами (ООП) набуває особливої значущості. Інклюзія, як підкреслюють Н. Заєркова та А. Трейтяк, передбачає не лише створення фізично доступного середовища, але й забезпечення активної участі всіх суб'єктів освітнього процесу, серед яких батьки відіграють ключову роль [1]. Сім'я є первинним осередком соціалізації дитини, і саме батьки володіють найбільш повною інформацією про її індивідуальні

особливості, сильні сторони, потреби та інтереси. Їхня активна участь у розробці та реалізації індивідуальної програми розвитку (ІПР) є необхідною умовою для забезпечення ефективності корекційно-розвиткового процесу, підвищення якості освіти та соціалізації дитини з ООП. Недостатнє залучення батьків може призвести до неузгодженості дій педагогів і сім'ї, зниження мотивації дитини, уповільнення темпів її розвитку та обмеження можливостей її інтеграції в суспільство. Таким чином, дослідження та розробка ефективних стратегій залучення батьків до розробки та реалізації ІПР є актуальним завданням сучасної дефектології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників свідчить про значний інтерес до проблеми залучення батьків до освіти дітей з ООП. Зокрема, у працях А. Колупаєвої, О. Мартинчук, С. Миронової, А. Пехарєвої, О. Реброві О. Таранченко, А. Яцинік розглядаються різні аспекти цієї проблеми, включаючи психологічні, педагогічні та соціальні.

А. Колупаєва та О. Таранченко у своїх дослідженнях наголошують, що вибір батьками інклюзивної форми навчання є важливим етапом, який потребує всебічної підтримки та інформування [2]. Вони підкреслюють, що батьки повинні мати можливість приймати обґрунтоване рішення, базуючись на знаннях про переваги та виклики інклюзії. Автори також зазначають, що батьки часто стикаються з проблемами, пов'язаними з недостатньою поінформованістю про права їхніх дітей та можливості інклюзивної освіти. Тому, на думку авторів, важливо забезпечити батьків доступною та зрозумілою інформацією, а також надати можливість отримати консультації та підтримку від фахівців.

О. Мартинчук акцентує увагу на особливостях організації інклюзивного навчання в загальноосвітньому просторі, де співпраця з батьками розглядається як один із ключових факторів успіху [4]. Дослідниця зазначає, що ефективна взаємодія між педагогами та батьками сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку дитини з ООП та забезпечує більш цілісний підхід до її навчання та виховання. Вона також підкреслює, що співпраця має будуватися на засадах партнерства, взаємоповаги та довіри. Педагоги повинні визнавати батьків як рівноправних учасників освітнього процесу та враховувати їхню думку при прийнятті рішень щодо навчання та розвитку дитини.

О. Реброва у своїй дисертації досліджує психологічний супровід батьків дітей раннього віку з ООП [5]. Авторка підкреслює важливість раннього втручання та залучення батьків до розробки перших розвиткових програм дитини. Вона зазначає, що психологічна підтримка

батьків на ранніх етапах розвитку дитини є важливою умовою для формування позитивного ставлення до дитини, зниження рівня стресу та підвищення їхньої компетентності у питаннях виховання та навчання. Раннє втручання, на її думку, дозволяє своєчасно виявити особливі потреби дитини та надати їй необхідну допомогу, а також навчити батьків ефективним стратегіям взаємодії з дитиною.

Незважаючи на значну кількість досліджень, проблема залучення батьків до розробки та реалізації ІПР залишається недостатньо розробленою, особливо в контексті української системи освіти. Існує потреба у розробці конкретних методичних рекомендацій та практичних інструментів, які б сприяли ефективній співпраці педагогів та батьків у цьому процесі.

Мета дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо ефективного залучення батьків до процесу розробки та реалізації індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу. Індивідуальна програма розвитку (ІПР) є інструментом планування та організації освітнього процесу для дитини з ООП, що враховує її індивідуальні потреби, можливості та потенціал. Ефективність ІПР значною мірою залежить від активної участі батьків на всіх етапах її розробки та реалізації.

Забезпечення батьків повною та доступною інформацією про особливості розвитку дитини, її права та можливості в системі освіти, зміст та процедуру розробки ІПР, а також про роль батьків у цьому процесі. Проведення регулярних консультацій з педагогами, психологами, дефектологами та іншими фахівцями для обговорення питань навчання, виховання та розвитку дитини. Батьки часто відчувають розгубленість та тривогу, зіткнувшись з особливими потребами своєї дитини, і тому потребують емоційної підтримки та практичних порад. Консультування має бути не лише інформаційним, але й емоційно підтримуючим, допомагаючи батькам адаптуватися до нової ситуації та повірити у можливості своєї дитини.

Залучення батьків до збору інформації про дитину, її сильні сторони, потреби, інтереси та уподобання. Врахування їхніх спостережень та оцінок при проведенні комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини. Обговорення з батьками результатів діагностики та визначення пріоритетних напрямків розвитку. О. Реброва зазначає, що батьки є важливим джерелом інформації про розвиток дитини раннього віку з ООП, і їхні спостереження мають бути враховані при проведенні діагностики [5]. Вона підкреслює, що раннє виявлення особливостей розвитку дитини є важливим для своєчасного надання допомоги та розробки ефективної

ІПР. Батьки, як правило, першими помічають відхилення у розвитку дитини, і їхні спостереження можуть бути цінними для фахівців.

Участь батьків у формулюванні мети та завдань ІПР, які мають бути конкретними, вимірюваними, досяжними, реалістичними та обмеженими в часі (SMART-цілі). Врахування їхніх очікувань, пріоритетів та бачення майбутнього дитини. Досягнення консенсусу між батьками та педагогами щодо змісту ІПР. А. Колупаєва та О. Таранченко підкреслюють важливість врахування думки батьків при розробці ІПР та наголошують на необхідності спільного визначення цілей та завдань навчання [3]. Вони зазначають, що батьки часто мають свої уявлення про те, чого вони хочуть досягти для своєї дитини, і ці уявлення мають бути враховані при розробці ІПР. Спільне визначення цілей та завдань сприяє тому, що батьки відчувають себе активними учасниками процесу, а не просто виконавцями рішень педагогів.

Обговорення з батьками найбільш ефективних стратегій та методів навчання, які враховують індивідуальні особливості дитини, її навчальний стиль та темп. Залучення батьків до адаптації та модифікації навчальних матеріалів, розробки індивідуальних завдань та вправ. О. Мартинчук зазначає, що батьки можуть надати цінну інформацію про ефективні методи взаємодії з дитиною в домашніх умовах, які можуть бути використані педагогами в освітньому процесі [4]. Вона підкреслює, що знання батьків про індивідуальні особливості дитини, її звички, вподобання та реакції на різні стимули можуть допомогти педагогам у виборі найбільш ефективних методів навчання.

Надання батькам конкретних рекомендацій щодо підтримки дитини вдома, закріплення набутих знань та навичок, виконання домашніх завдань, створення сприятливого середовища для її розвитку. Залучення батьків до проведення спільних з дитиною заходів, спрямованих на розвиток її соціальних та комунікативних навичок. Важливо, щоб батьки розуміли, що ІПР – це не лише план дій для закладу освіти, але й для сім'ї. Їхня активна участь у реалізації ІПР вдома є важливою умовою для досягнення позитивних результатів.

Регулярне інформування батьків про прогрес дитини, її досягнення та труднощі. Проведення спільних зустрічей для обговорення результатів реалізації ІПР, аналізу ефективності застосованих методів та внесення необхідних коректив. Залучення батьків до оцінки прогресу дитини вдома та обговорення можливостей подальшого розвитку. Моніторинг має бути постійним і систематичним, а не обмежуватися лише періодичними зустрічами. Важливо, щоб батьки мали можливість отримувати інформацію про прогрес дитини у зручний для них спосіб (наприклад, через електронну пошту, телефонні розмови, онлайн-платформи).

Надання батькам психологічної підтримки, допомоги у вирішенні проблем, пов'язаних з вихованням та навчанням дитини з ООП. Організація для них навчальних заходів (тренінгів, семінарів, майстер-класів) з питань розвитку, навчання та виховання дітей з ООП. Створення батьківських клубів та груп підтримки. О. Реброва підкреслює важливість психологічного супроводу батьків дітей раннього віку з ООП та надання їм підтримки у вирішенні проблем, пов'язаних з вихованням та навчанням дитини [5]. Вона зазначає, що виховання дитини з ООП може бути джерелом значного стресу для батьків, і тому їм необхідна емоційна підтримка та практична допомога у вирішенні конкретних проблем. Навчальні заходи для батьків мають бути спрямовані на підвищення їхньої компетентності у питаннях розвитку дитини, навчання ефективним стратегіям взаємодії з нею, а також на формування позитивного ставлення до інклюзії.

Висновки. Залучення батьків до розробки та реалізації індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами є ключовим фактором забезпечення ефективності програмно-методичного забезпечення інклюзивної освіти. Активна участь батьків на всіх етапах цього процесу сприяє підвищенню якості освітніх послуг, забезпечує індивідуальний підхід до кожної дитини, враховує її унікальні потреби та можливості, а також сприяє її успішній соціалізації та інтеграції в суспільство. Для ефективного залучення батьків необхідно забезпечити їх повною інформацією, надати можливість брати активну участь у прийнятті рішень, підтримувати та навчати, а також створити атмосферу довіри та партнерства між сім'єю та освітнім закладом.

Список використаних джерел

1. Заєркова Н.В., Трейтяк А.О. Інклюзивна освіта від «А» до «Я»: порадник для педагогів і батьків. К., 2016. 68 с.

2. Колупаєва А. А., Таранченко О. М.. Інклюзивне навчання: вибір батьків. Ranok Publishing House Ltd. Харків, 2023. 58 с.

3. Колупаєва, А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики : монографія / А. Колупаєва, О. Таранченко. Київ, 2016. 152 с.

4. Мартинчук О. В. Інклюзивне навчання дітей з особливими потребами в загальноосвітньому просторі. Теорія та методика навчання та виховання (29). 2011. С. 88-93.

5. Реброва, О. Психологічний супровід батьків дітей раннього віку з особливими освітніми потребами. Diss. спец. 19.00. 08/Інститут спеціальної педагогіки і психології НАПН України імені Миколи Ярмаченка. Київ, 2023.

ІНТЕГРАЦІЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ТА ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЯК ЧИННИК ЦІЛІСНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХОВОГО МОЛОДШОГО БАКАЛАВРА

Яковенко С. Л.

Актуальність проблеми. Сучасний етап розвитку української освіти характеризується динамічними змінами у суспільно-політичному житті та економіці країни, що суттєво впливає на вимоги до підготовки фахових молодших бакалаврів. Трансформація ринку праці України, спричинена глобалізаційними процесами, технологічним розвитком та інтеграцією до європейського освітнього простору, формує нові запити до компетентностей випускників закладів фахової передвищої освіти (ЗФПО).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз нормативної бази, зокрема Закону України «Про освіту», Закону України «Про фахову передвищу освіту» та Стандартів освіти, демонструє зміщення акцентів з накопичення знань до формування практичних навичок та компетентностей. Сучасні дослідження освітнього процесу вказують на необхідність поєднання професійних, когнітивних, соціальних та емоційних навичок для успішної самореалізації випускників.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному дослідженні ефективності інтегрованого підходу до організації науково-методичної та виховної роботи в закладах фахової передвищої освіти для забезпечення цілісного розвитку особистості майбутнього фахового молодшого бакалавра.

Виклад основного матеріалу. Роль системного підходу до навчання та виховання стає визначальною у забезпеченні гармонійного розвитку особистості майбутнього фахівця. Традиційний поділ на «навчальну» та «виховну» роботу втрачає актуальність, оскільки сучасна педагогіка схиляється до інтегрованого підходу, який передбачає формування цілісної особистості через взаємопов'язані освітні та виховні процеси.

Переосмислення ролі заступника з навчально-виховної роботи в сучасних умовах вимагає впровадження інноваційних підходів до управління освітнім процесом. Важливими стають здатність аналізувати освітні тренди, прогнозувати професійні запити ринку праці та створювати гнучке освітнє середовище, яке сприяє всебічному розвитку особистості студента, формуванню його громадянської позиції, національної свідомості та професійної компетентності.

Ефективна науково-методична робота є фундаментом якісного освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти. Системний підхід до організації методичної діяльності передбачає створення функціональної мережі методичних комісій, які забезпечують розвиток педагогічної майстерності викладачів та впровадження інноваційних освітніх технологій.

Створення викладачами унікальних навчальних програм, адаптованих до сучасних вимог ринку праці та специфіки фахової підготовки молодших бакалаврів з урахуванням регіональних особливостей

Впровадження міждисциплінарних проєктів для формування ключових і фахових компетентностей, що розвивають практичні навички та поглиблюють теоретичні знання студентів

Використання STEM-підходу, кейс-методу, проєктного навчання та інтерактивних технологій для підвищення ефективності освітнього процесу та мотивації студентів

Організація системи безперервного професійного розвитку педагогічних працівників через участь у вебінарах, конференціях, тренінгах та обмін досвідом

Важливим аспектом науково-методичної роботи є створення інклюзивного освітнього середовища, яке враховує індивідуальні потреби кожного студента. Досвід роботи показує, що диференційований підхід до навчання сприяє розкриттю потенціалу студентів з різними типами сприйняття інформації та рівнями підготовки.

У час інформаційного перевантаження завдання методичної роботи – не просто передати знання, а навчити студентів критично аналізувати інформацію, систематизувати її та застосовувати на практиці.

Практика доводить ефективність створення інтегрованих навчально-методичних комплексів, які поєднують традиційні та інноваційні форми навчання. Особливу роль відіграє впровадження цифрових інструментів та платформ дистанційного навчання, що дозволяють організувати гнучкий освітній процес та забезпечити його безперервність.

Оновлення змісту освіти відповідно до стандартів фахової передвищої освіти вимагає постійного моніторингу ефективності навчальних програм та їх коригування. Досвід роботи показує, що залучення роботодавців до формування освітніх програм та організації практичної підготовки значно підвищує рівень професійної компетентності випускників. Створення навчально-практичних центрів, де студенти можуть відпрацьовувати професійні навички в умовах, наближених до реальних, є одним з найефективніших методів підготовки конкурентоспроможних фахівців.

Сучасна виховна робота в закладах фахової передвищої освіти є невід'ємною складовою освітнього процесу, яка спрямована на формування цілісної особистості з активною громадянською позицією, національною свідомістю та морально-етичними цінностями. Пріоритетним напрямом виховної діяльності є національно-патріотичне виховання, особливо актуальне в умовах російської агресії проти України.

Програми національно-патріотичного виховання включають заходи з вивчення історії України, української культури та мови, військово-

патріотичної підготовки та волонтерської діяльності. Громадянське виховання спрямоване на формування правової культури, розвиток політичної свідомості та активної громадської позиції студентів. Моральне виховання орієнтоване на засвоєння етичних норм, формування здатності до емпатії та толерантності.

Впровадження соціальних проєктів та волонтерської діяльності сприяє формуванню у студентів соціальної відповідальності та активної життєвої позиції. Особливо ефективними є проєкти, спрямовані на допомогу вразливим верствам населення, підтримку Збройних Сил України, екологічні ініціативи та культурно-просвітницькі заходи.

Для оцінки ефективності виховної діяльності використовуються різноманітні методи моніторингу: опитування студентів, анкетування, спостереження, аналіз результатів участі у громадських заходах та проєктах. Результати моніторингу дозволяють коригувати виховні стратегії та впроваджувати нові форми виховної роботи відповідно до потреб та інтересів студентської молоді.

Авторська концепція заступника з навчально-виховної роботи базується на принципі нерозривності освітнього та виховного процесів. Інтегрований підхід передбачає поєднання навчальних занять з позааудиторними заходами, професійної підготовки з розвитком загальнолюдських цінностей, наукової діяльності з громадською активністю.

Висновки. Практичний досвід показує, що найефективнішими є комплексні виховні заходи, які поєднують різні форми роботи та спрямовані на формування кількох компетентностей одночасно. Наприклад, проведення науково-практичних конференцій з актуальних соціальних проблем, де студенти не лише представляють результати досліджень, але й пропонують конкретні ініціативи для вирішення суспільних викликів. Такий підхід дозволяє інтегрувати наукову, професійну та громадянську складові освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Болтянський О.В., Болтянська Н.І. Застосування інноваційних технологій при викладанні у сучасному вищому навчальному закладі, як фактору формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.- метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2017. Вип. 20. С. 39–42.

2. Дереза О.О. SMART-технології у вищій освіті. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2020. Вип. 23. С. 51-56.

3. Дереза О.О., Дереза С.В. Методи навчання онлайн. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2020. Вип. 23. С. 82-90.

Наукове видання

За загальною редакцією
Галини Федорівни Пономарьової

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Матеріали
Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції, присвяченої Дню науки та з нагоди 105-річчя Академії
(м. Харків, 14 травня 2025 рік)

Відповідальна за випуск: Купіна О. В.